

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLIX
H
10

ANNALES
MINORUM

AUCTORE

A.R.P.F. LUCA WADDINGO

HIBERNO

Ejusdem Ordinis Chronologo.

ANNALES MINORUM

SEU

TRIUM ORDINUM

A S. FRANCISCO INSTITUTORUM

AUCTORE

A. R. P. LUCA WADDINGO HIBERNO

S. T. Lectore Jubilato, & Ordinis Chronologo.

TOMUS PRIMUS

Editio secunda, locupletior, & accuratior

OPERA, ET STUDIO

R.^MI P. JOSEPHI MARIÆ FONSECA AB EBORA

S. T. Lect. Jubilati, S. & U. Inquisitionis Consultoris, S. C. Consistor. Votantis, Episcop. Examinatoris, Ord. Discreti, & in Rom. Curia Commiss. Generalis.

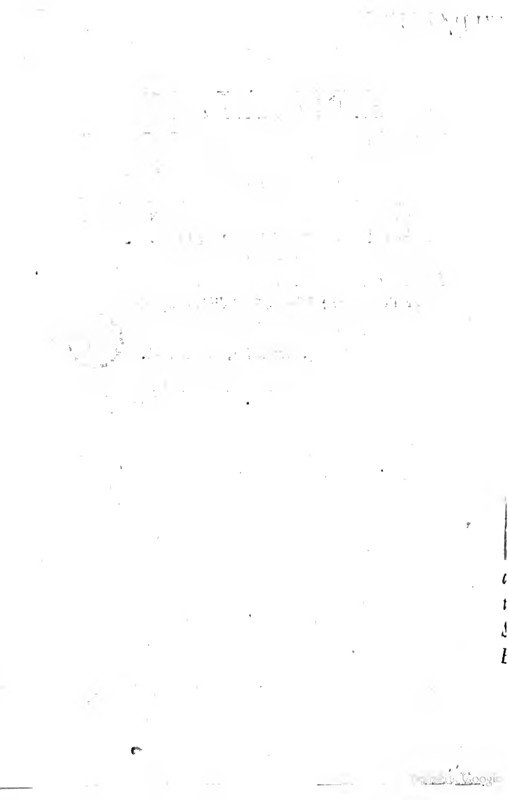

Andrea Rossi faciebat Rom. 1731.

ROMÆ Typis Rochi Bernabò MDCCXXXI. Superiorum permissu.

CUM PRIVILEGIO SUMMI PONTIFICIS.

SANCTISSIMO

D. N. D.

CLEMENTI XII.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO

FR. JOSEPHUS MARIA FONSECA EBORENSIS
Ordinis Fratrum Minorum de Obfervantia

FELICITATEM

DITURUS *Annalium Seraphicorum volumina, cujus auctorem Operis Patrem Lucam Waddingum, non de noſtra Sodalitate ſolum, verum etiam de Catholica Eccleſia bene mereri, eruditorum judicio vulgatum*

gatum est, auspiciis Tuis, Beatissime Pater, *tantæ molis opus aggredior, susceptumque, Te hortante, consilium, quod bene vertat, alacris, erectusque perficio. Hanc enim Tuam, quæ legis maximæ loco apud me fuit, voluntatem significasti, antequam ad tantum culmen Principatus ascenderes, ac totius Christianæ Reipublicæ curam capesseres: cum pro eximia illa, qua Ordinem nostrum complecteris, caritate, ejusdem gloriam & decus, nova rerum ab eo gestarum evulgatione, amplificare contenderes. Quæ causa una, etiam si nihil aliud accederet, me ad hoc munus alacriter obeundum compellere debuisset; amor ille videlicet, quo tot annos ejusdem Ordinis, faustissimo* Protectoris *nomine, curam gessisti; quo semper incensus universam Familiam nostram ingentibus beneficiis cumulare, privatis publicisque honoris testimoniis ornare nullo unquam tempore desiisti. Hoc vero tempore, cum in suprema sis humanæ dignitatis arce constitutus;*

cum-

cumque tantam negotiorum molem sustineas; ac velut e sublimi aliqua specula universum hunc Terræ ambitum mentis oculis perlustres; neque sic tamen ipsius Ordinis, quem tantopere adamaras, procurationem abjeceris; sed eum nihilominus retento PROTECTORIS *nomine benignissime tuearis: certissimum argumentum, & indicium præbes, nihil a nobis* SANCTITATI TUÆ *his Annalibus acceptius, nihil item tali* PONTIFICI *convenientius dicari potuisse. Quibus, cum Patrum nostrorum, qui vel doctrinæ, vel sanctitatis laude floruerunt, facta contineantur; cum amplissimæ legationes pro Romana Sede ad Reges, & Principes ab iis obitæ referantur: quis non intelligat, Te inde maximam voluptatem percepturum, si præclara hæc Ordinis nostri de Ecclesia Catholica optime meriti monumenta ad omnem posteritatis memoriam propagentur? Vides* BEATISSIME PATER, *quibus causis permotus fuerim, ut hæc volumina* SANCTITATI TUÆ *totius Ordinis nomine dedica-*

dica-

dicarem. Huc accedit præcipua quædam & peculiaris ratio, officii ſcilicet erga Te mei, animique beneficiorum memoris, quoad poſſum, & mihi licet, ſignificandi. Tam multa enim, tamque illuſtria beneficentiæ erga me Tuæ argumenta oſtendiſti, partim dum Cardinalis *munere fungereris, partim ex quo* Pontificis Maximi *dignitatem es conſecutus; ut ſingularibus quidem verbis gratias agere Tibi poſſim, referre autem, cum pro virium mearum tenuitate, tum pro Tuorum beneficiorum magnitudine, numquam poſſim. Quidquid ego in hoc Ordine, quidquid in Urbe ſum, id magna ex parte de Tuo fonte fluxiſſe profiteor. Itaque tibi potiſſimum acceptum refero, quod primum Familiæ noſtræ rationibus procurandis ſumma cum poteſtate præfectus fuerim; quod deinde, coactis Mediolani Generalibus Comitiis, munus idem a Patribus, eamdemque provinciam, in hac ipſa Romana Curia adminiſtrandam, acceperim; quod me denique* Benedictus XIII.

De-

Deceſſor Tuus ad ampliſſimos in Urbanis Magiſtratibus honorum gradus evexerit. Ac ne ullum mihi a SANCTITATE TUA *benevolentiæ officium deeſſe videretur; poſteaquam* PONTIFICATUM *ſuſcepiſti, Tu me inter Epiſcoporum Examinatores, quod munus ceterorum omnium honeſtiſſimum jure habetur, cooptandum eſſe decreviſti. Quæ beneficia cum mecum reputo, quibuſdam veluti ſtimulis impelli me ſentio, ut eorum memoriam litteris mandare conſtituam, &, quantum fieri per me poteſt, ad immortalitatem producam. Id vero mihi hac Annalium editione perficere viſum eſt, quos æternum grati animi pignus, & argumentum* SANCTITATI TUÆ *conſecratos in lucem emitto: &, quod nunc ſupereſt, ſumma cum animi demiſſione* SANCTISSIMOS PEDES TUOS *deoſculatus, precor* DEUM OPTIMUM MAXIMUM, *ut curas omnes Tuas, & cogitata fortunet.*

CLEMENS PP. XII.

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

Um, sicut dilectus filius *Josephus Maria ab Ebora* frater expresse professus, ac Commissarius Curiæ Ordinis fratrum Minorum sancti Francisci de Observantia nuncupatorum Nobis nuper exponi fecit, ipse *jussu nostro* Annales ejusdem Ordinis a quondam Luca Waddingo, dum vixit, fratre expresse professo Ordinis præfati compositos una cum Additionibus, & Supplementis per eumdem Josephum Mariam jam præparatis, *prout a Capitulis Generalibus, & specialiter a bo: me: Laurentio, dum pariter vixit S. R. E. Cardinale Cozza nuncupato, tunc temporis Ministro Generali Ordinis hujusmodi sibi injunctum fuerat*, typis in hac Alma Urbe nostra mandare intendat: vereatur autem, ne postquam in lucem prodierint, alii, qui ex alieno labore lucrum quærunt, dictos Annales in dicti Ordinis, ac Benefactorum, qui ad hoc tam grave negotium operam, & sumptus conferunt, præjudicium, iterum imprimi facere conentur: Nos eorumdem Ordinis, & Benefactorum indemnitati providere, ipsumque Josephum Mariam specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & Pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Josepho Mariæ, ut decennio proximo, a primæva dictorum Annalium impressione computando, durante, dummodo tamen illi prius a dilecto quoque filio Magistro sacri Palatii Apostolici approbati sint, nemo tam in Urbe præfata, quam in reliquo Statu Ecclesiastico mediate, vel immediate Nobis subjecto eosdem Annales, & illorum Additiones, ac Supplementa, sine speciali dicti Josephi Mariæ, aut ab eo causam habentium licentia imprimere, aut ab alio, seu aliis impressos vendere, aut venales habere, seu proponere possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea utriusque sexus Christifidelibus, præsertim librorum Impressoribus, & Bibliopolis sub quingentorum Ducatorum auri de Camera, & amissionis librorum, & typorum omnium pro una Cameræ nostræ Apostolicæ, & pro alia eidem Ordini, ac pro reliqua tertiis partibus accusatori, & Judici exequenti irremissibiliter applicandorum, & eo ipso absque alia declaratione incurrendis pœnis, ne decennio præfato durante Annales hujusmodi, aut aliquam illorum partem sine hujusmodi licentia imprimere, aut ab aliis impressos vendere, seu venales habere, vel proponere quoquomodo audeant, seu præsumant. Mandantes propterea dilectis filiis nostris, & Sedis Apostolicæ de Latere Legatis, seu eorum Vicelegatis, aut Præsidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, & aliis justitiæ Ministris Provinciarum, Civitatum, Terrarum, & Locorum status nostri Ecclesiastici præfati, quatenus eidem Josepho Mariæ, seu ab eo causam habentibus præfatis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, quandocumque ab eodem Josepho Maria requisiti fuerint, pœnas præfatas contra quoscumque inobedientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis statutis, & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Privilegiis quoque, Indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam in ipsis libris impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XVIII. Augusti MDCCXXXI. Pontificatus Nostri Anno secundo.

F. Cardinalis Oliverius.

ERU-

ERUDITO LECTORI.

ANNALIUM Seraphicorum Patris Lucæ Waddingi Regularis Obſervantiæ S. Franciſci, viri cumprimis eruditi, deque Republica litteraria optime meriti, uſque adeo pauca ſuperſunt exemplaria, ut adornandæ editionis novæ mihi mentem injecerit eorumdem inopia, & doctorum hominum obſequendi votis ſtudium ingens meum atque voluntas. In hac vero editione multa mihi, cum operis perficiendi, tum publicæ utilitatis cauſa præſtanda fuerunt. Primum enim Waddingi Vitam, quam Pater Franciſcus Haroldus compoſuit, primo Volumini præfixi: deinde Summorum Pontificum Bullas aliquot, nec hactenus cum Waddingo editas, inter Regeſta conjeci. Denique, cum multa ab Auctore initio prætermiſſa, deinde addita, & ad multorum Tomorum calcem rejecta ſuis locis inſerui; tum etiam Supplementa Patris Antonii Meliſſani Strictioris Obſervantiæ Auguſtæ Taurinorum edita anno MDCCX. & alia quædam nondum typis vulgata, ut Hiſtoriam Seraphicam novis monumentis non ornarem modo, ſed pro virili parte complerem, adjungenda eſſe judicavi. Hæc omnia ad Annales Waddingi omnino pertinent, quos ipſe voluminibus octo complexus eſt, nos vero in duodecim cum auctiores, tum emendatiores diſtribuemus. Plura

tibi ad hiſtoriam Seraphicam pertinentia deinceps dabimus. Nam & criticæ animadverſiones in Opus Waddingi, & quæ ſubinde ejuſdem Continuator conſequentium annorum commentaria ſuppeditabit, iiſdem typis edenda ſunt. Jam enim opus urgetur, primumque volumen, antequam Waddingi editio abſolvatur, ac fortaſſe etiam plura, Deo bene juvante, expedientur. Illud etiam tibi ſignificandum exiſtimavi, de Monachatu Divi Franciſci diſputationem, quæ in Lugdunenſi editione ad primum Tomum Waddingi pertinet, in hac noſtra ad ſecundum rejectam eſſe, tum ne volumen plus juſto creſceret, tum ut illam cum nupera defenſione conjungerem, qua poſt Annales jam editos ſeparatim vulgata, Patris Thomæ de Herrera contra primum ſuum Apologeticum argumenta Waddingus ipſe diſſolvit. Vale, & conatus meos, quibus Eccleſiaſticæ ſimul, ac Seraphicæ hiſtoriæ Studioſis prodeſſe cupio, æqui bonique conſule.

AP-

APPROBATIO

R.MI P. F. MATTHÆI A PARETA

Reg. Obf. S.Francifci S.Theologiæ Lectoris Jubilati, Sac.Congr. Rituum & Indicis Confultoris, S. & U. Inquifitionis Qualificatoris, Ex-Miniftri Generalis, & Ecclefiæ Panormitanæ in Regno Siciliæ Archiepifcopi electi.

ANnales Ordinis Minorum, eximium Opus P. Lucæ Waddingi, a viris doctis, atque eruditis magnis elogiis celebratos, atque ab iifdem ob fummam exemplarium infrequentiam pene jam fruftra conquifitos, cum ad eorum commodum, totiufque Reipublicæ litterariæ utilitatem, multis, ac variis additionibus auctos Rmus P. Jofeph ab Ebora iterum edere conftituerit, injunctum mihi eft a Rmo P. Joanne de Soto, totius noftri Ordinis Miniftro Generali, ut meam de hac nova editione fententiam proferam. Cujus quidem juffibus, ut par eft, obtemperando, dico paucis, hanc novam horum Annalium editionem non modo nihil afferre, quod quidpiam detrimenti, aut offenfionis parere umquam poffit, verum omnino utilem, opportunam, gratiffimam omnibus, atque acceptiffimam evafuram. Ita cenfebam Romæ in Conventu Aracœlitano die x. Maji MDCCXXXI.

F. Mattheus a Pareta Ex-Minifter Generalis.

APPROBATIO

R.MI P. F. JOANNIS A PETRAFITTA

Strict. Obferv. S.Francifci Sacræ Theologiæ Lectoris Emeriti, Ex-Procuratoris, & Ex-V. Commiffarii Generalis, nec non Difcreti perpetui Ordinis.

MAndante Rmo Patre noftro Joanne de Soto totius Ordinis Minorum Generali Miniftro, ut de nova Annalium Seraphicorum Patris Lucæ Waddingi editione, opera, atque ftudio Rmi Patris Jofephi Mariæ ab Ebora in Romana Curia Commiffarii Generalis quamprimum fufcipienda, meum judicium aperirem; eam Reipublicæ litterariæ cum primis utilem, & Ordini præfertim noftro neceffariam omnino cenfui: non folum quod hujus Operis exemplarium penuria laboremus, verum etiam quod additiones quamplurimæ, ac fupplementa fuis locis inferta, quæque alia ipfe fe præftiturum pollicetur, ornamentum eidem Operi non mediocre fint allatura: quæ omnia cum nihil Orthodoxæ fidei, bonifque moribus adverfum contineant poffe prælo mandari cenfeo. Romæ ex Conventu S. Francifci Tranftyberim die x. Maji MDCCXXXI.

Fr. Joannes a Petrafitta Ex-V. Commiffarius Generalis, & Difcretus perpetuus Ordinis.

FA-

FACULTAS ORDINIS.

FR. JOANNES DE SOTO

Sac. Theologiæ Lector Jubilatus, Catholicæ Majestatis in Congressu pro Immaculata Conceptione Theologus, & totius Ordinis S.P.N.Francisci Minister Generalis, & Servus.

CUm, ut accepimus, Reverendissimus P. F. Joseph Maria ab Ebora, in Romana Curia Commissarius Generalis, Ordinis nostri Annales a P. Luca Waddingo elaboratos nova accuratiori eruditione illustrare, & supplementis, ac additionibus nonnullis augere intendat; Nos laborem hunc, Ordini universo maxime utilem, & opportunum, plurimum in Domino commendantes, præhabito consilio Reverendissimorum PP. FF. Matthæi a Pareta ex-Ministri Generalis, & Joannis a Petrafitta Ultramontanæ Familiæ ex-Commissarii Generalis, & prævia ipsorum approbatione, eidem Reverendissimo Patre Josepho cum salutaris obedientiæ merito, & nostra speciali benedictione harum serie concedimus, ut Annales cum supplementis, ut supra, servatis alias servandis, evulgare possit & valeat &c.
Dat. Vallisoleti apud S. Franciscum die XXIX. Julii MDCCXXXI.

Fr. Joannes de Soto Minister Generalis.

Loco ✠ Sigilli.

De mandato P. S. Reverendissimæ

F. Jo. Franciscus a Sorrexina Secretarius Generalis Ordinis.

Reg. tit. Provinciæ.

REIM-

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri sacri Palatii Apostolici Magistro.

N. Baccarius Episcopus Bojanensis Vicesgerens.

ADPROBATIO

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI

JUSTI FONTANINI

ARCHIEPISCOPI ANCYRANI

LUCÆ Waddingi, viri clari, Annalium Ordinis Minorum, ex prima editione Lugdunensi anni MDCXXV. tomum primum, ab anno Christi Domini 1208. ad annum 1250. perductum, summorum Pontificum literis spisse refertum, nullisque figuris ornatum, nunc Romæ recusum, quem Reverendissimus Pater Magister sacri Palatii mihi recognoscendum commisit, legi & probavi.

Dabam Romæ die x. Septembris 1731.

Ego Justus Archiepiscopus Ancyranus.

AP-

APPROBATIO

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI

NICOLAI FORTIGUERRA

Utriusque Signaturæ Referendarii, SSmi D. N. Prælati Domestici, & S. Congr. de Propaganda Fide Secretarii.

NUllam ego puto inventam fuisse ab hominibus utiliorem rem, atque præstantiorem historia: nam præter quam quod ab injuria voracissimi temporis, & ab ipsa morte corruptibile, ac fluxum genus hominum vindicat, quum actiones etiam illorum, quasi picturas quasdam, ante juvenum oculos repræsentet, habent generosa pectora in quo recreentur, & unde simul in omnem usum apta sibi sumant exempla. Quod singulare quidem, atque praeclarissimum beneficium, etsi pergratum omnibus esse sciam, illis certe gratissimum esse non dubito, de quorum vel Civitate, vel Republica historiam scriptam legere aliquando contingat. Hoc enim habent propriæ, præcipuæque, sive voluptates, sive ægritudines, ut solito gaudio, solitoque mœrore nos tangant: communes vero, publicæque non ita, etiam si nostros animos ad misericordiam, seu ad consolationem inclinent. Quod cum ita constet: quibus laudibus Lucæ Waddingi Annales non celebrabimus, qui cum publicam, tum privatam sui præstantissimi Ordinis historiam complectuntur? Quibus omnibus dum cumulate satisfacit, non modo a suis singularem sibi gratiam inivit, verum apud eruditos omnes in pretio, atque honore maximo est habitus. Ex quo factum est, ut Annales illi e Lugdunensi Typographia in lucem prodeuntes adeo vehementi delectatione legentium animos permulxerint, ut de tam multis nullum omnino exemplum ad nos permanere potuerit. Erat igitur nostro prælo literarium hoc detrimentum reficiendum, & proxima hujuscemodi librorum abundantia, pristina Italiæ paupertate compensata, præteriti incommodi dolor mitigandus: at qui tantam cogitationem, laborem, studium, molestiam in se derivare vellet, nemo reperiebatur. Cum de improviso (Clemente XII. P. O. M. addente animos) Reverendissimus P. Joseph ab Ebora Franciscanæ Familiæ spectatissimum ornamentum & decus, tam apertum, atque insigne periculum alacri animo & expedito adire non dubitavit. Et utinam rem tantam, & tam belle auspicatam felicissime prosequatur, & ad umbilicum usque perducat: quod si fecerit, quemadmodum sperare nos juvat, si gratus animus in hominibus adhuc spirat, maximi hujus beneficii, neque apud nos, neque apud posteros jucundissimam sane memoriam ullo tempore interituram confido. Hæc mea est sententia, sic animum induco meum.

Ex sacris Ædibus Propagandæ Fidei XVII. Kal. Octobris MDCCXXXI.

Nicolaus Fortiguerra.

REIMPRIMATUR.

Fr. Jo. Benedictus Zuanelli Ordinis Prædicatorum sacri Palatii Apostolici Magister.

P. FR.

P. FR. LUCÆ WADDINGI
VITA
A
P. FR. FRANCISCO HAROLDO
CONSCRIPTA.

I. Patria Waddingi.

EA est Hibernia totius Europæ in Occidentem vergentis insularum ultima, olim vulgo dicta, hodieque ab eruditis agnita vetus & major Scotia, tota Britannia, a qua lato freto dividitur, aliquanto minor; sed recentioris, minorisque Scotiæ, seu Albaniæ, & altero Angliæ regnis, quibus Britannia constat, seorsim comparata major est. Nec Anglia ipsa, seu naturæ dotibus, seu domi natis divitiis, seu asportatis delitiis quidquam inferior: familiarum vetustate, & incorrupta successione nobilis: Catholicæ Romanæ fidei, annis jam circiter MCCC. per totam insulam implantatæ, per varias gravesque tentationes tenacissima: indigenarum sanctimonia, & sapientiæ studio olim adeo celebris, ut communi apud exteros vocabulo insula Sanctorum diceretur, & omnibus ferme Europæ regionibus, vel propagandæ fidei, vel sanctioris vitæ magistros præbuerit, qui litterarum quoque studia sectandi certam rationem Parisienses primum docuerunt, in alias inde partes derivatam.

Hujus insulæ amplissima portio Momonia est, quemadmodum cœli solique qualitate temperatissima, & sali commodis abunde læta, sic humanæ vitæ degendæ utilis & jucunda, atque indigenarum generoso tractabilique ingenio, & ad bonas artes proclivi cunctis grata, semperque laudata diversarum gentium censoribus. Hodie quidem Provincia, sed olim bipartita in duo illius temporis Regna, Boreale Obrienorum, & Australe Machartheorum Regum, quorum prius Limericense, posterius Corcagiense, a præcipuarum utriusque regionis urbium Limerici, & Corcagiæ vocabulis appellant tum alii Scriptores, tum ipsi in suis diplomatibus Angliæ Reges, quæ ad harum regionum Dynastis dirigebant, postquam ipsi Hiberniæ dominium adepti sunt.

In Borealis vero Momoniæ, seu Limericensis regni parte Orientali, qua Angliam respicit, ad Surii fluminis ripam non procul ab ostio, quo hoc se in Oceanum egerit, sita est civitas Episcopalis, & caput ampli & amœni Comitatus, quæ Hibernis

Portlairghe, Anglis Waterfoord, atque inde latinis Waterfordia, sed olim Ptolomæo Manapia dicta est; quamquam posterius, vel a Sitaraco Ostmanno, vel, ut Camdenus loquitur, a Norvegis piratis, alii constructam dicant, sed ego, non sine ratione, vel ampliatam, vel mœnibus munitam interpretor. Est autem emporium quemadmodum portus opportunitate, sic maris utilitate gaudens, ut ejus non sentiat incommoda, præter aliquantulam aeris crassitiem; opulentia mercimonii, & advenarum civiumque frequentia & qualitate celebre, atque fidelitate in Principem, & in Deum Catholica pietate tam constans, ut in utroque *Civitas intacta* dici meruerit. Talis Patria Lucam nostrum decuit, ut terra bona bonum virum gigneret, & *pulchra matre pulchrior soboles* nasceretur.

II. Petrar. dial. 6. Parentes.

QUoniam autem, *non satis est civibus fulgere splendore patriæ, nisi civium claritate patria reluceat*, in hac parte felix est Waterfordia, sed ego ceteros omitto, & quod præsens est solum dico, patriæ suæ hoc mutuum præcipue reddidisse Waddingos, familiam in ea civitate vetustissimam, & semper splendidam opibus, ædibus, auctoritate, & christiana virtute; quod, ut antiquiora sileam, nuper experti sunt Apostolicæ Sedis in Hibernia Ministri, Joannes Baptista Runicinus Archiepiscopus & Princeps Firmanus, Apostolicus in eo regno Nuncius, & Catholicæ fidei zelator ardentissimus, & Petrus Franciscus Scarampus, nobilis & religiosissimus presbyter Oratorii Romani, solatium delitiumque Hibernorum;quos cum sui muneris exequendi causa Waterfordiam trahebat, apertam sibi paratamque habebant urbanam domum, & villam ruralem, equos insuper & pecunias Thomæ Waddingi, Lucæ nostri patruelis, cujus ædium commoditates, & splendida convivia, atque ipsius viri virtutem illi suis litteris non semel, aut leviter laudant; cum ipse deinde fidem suam, & pietatem luculenter probaverit, quando Catholicorum Hiberniæ rebus ad extrema deductis, per Cromwelli Tyranni ministros, Catholicæ Romanæ fidei in Deum, & fidelitatis erga Regem causa, avitis possessionibus privatus, tametsi multi suaderent domi manendum esse, spe certa honestam saltem sui status portionem recuperandi, aut se omnino facturos, ut neque ipsi, neque filio unquam deforet honesta & liberalis sustentatio: cum tamen adverteret sibi filioque defuturum Christi Sacramentorum pabulum, nec unquam defore periculum gravium tentationum deferendæ veræ fidei, maluit filium exilii & consequentium ærumnarum, quas hodie senex in Gallia patitur, contemptis possessionibus participem esse, quam juvenem inter hæreticos expositum relinquere periculis fidei vel morum, aut se vel illum fine

ſine vera Chriſtiani hominis vita vivere, & Sacramentorum uſu privari. Graves ipſius & filii, doctaſque utriuſque de his rebus epiſtolas, & priſca pietate fideique conſtantia plenas, brevitatis cauſa hic non deſcribo, alioquin Chriſtiano lectori lacrymas pietatis elicituras.

Et cum adeo conſtans fuerit ſæcularis viri tam dure probata virtus, præterea ſola hæc Waterfordienſium Waddingorum familia tot ſimul habuit noſtra memoria viros doctrina & religione claros, ut pluribus Ordinum Familiis, & præcipuis Europæ partibus utilitati & ornamento fuerint. Etenim præter Lucam noſtrum Franciſcani Ordinis decus, cujus virtus in Luſitania, Caſtella, & Italia enituit, celebris erat in eadem Luſitania inter Auguſtiniani Ordinis Eremitas Richardus Waddingus a ſancto Victore in Sacra Theologia multis annis Magiſter: & in Academia Conymbricenſi moderator Cathedræ, quam vocant, Gabrielis, quem proinde Thomas de Herrera, ſui Ordinis illuſtres viros recenſendo, non omiſit. Sacram Societatem Jeſu in utraque Germania illuſtravit Petrus Waddingus vir omni ſcientiarum genere præſtans, qui præter humaniora, Philoſophiam bis, & totos XVI. annos Theologiam Lovanii, & Pragæ docuit, utriuſque Facultatis Doctor; & in Pragenſi Ferdinandæa, & Græcenſi Academiis ad mortem, quam ſenex obiit, Cancellarii munere functus, varia edidit ingenii ſui & eruditionis monumenta. Nec minus in utraque Caſtella præſtitit ejuſdem Societatis alter Lucas Waddingus, Theologica ſcientia, civili prudentia, & conſpicua inter Madritenſes auctoritate inſignis: & hi quidem omnes Lucæ noſtri patrueles, præter germanum ejus fratrem Ambroſium, qui dum in eadem Societate Dilingiæ in Bavaria Philoſophiæ Profeſſor magna ingenii ſui & virtutis ſpecimina daret, immatura morte ſublatus eſt.

Patruus autem aliorum, ſed noſtri Lucæ, & Ambroſii genitor fuit Gualterus Waddingus, mater autem, æqua generis claritudine inter concives illuſtris, Anaſtaſia Lombarda, illius Petri Lombardi conſanguinea, qui cum eſſet Doctor Lovanienſis, & eccleſiæ Metropolitanæ Cameracenſis Præpoſitus, illius Univerſitatis negotia Romæ agens, Clementi VIII. Pontifici carus, ejus mandatis difficillimas turbatæ tunc Anglicanæ eccleſiæ quæſtiones, ac divinæ gratiæ diſputationes, doctiſsime graviterque tractavit, ac pro ſuis meritis ab eodem Pontifice Archiepiſcopus Armachanus totius Hiberniæ Primas creatus eſt: eidemque Clementi claro & fundato commentario expoſuit inſulæ, gentiſque Hiberniæ ſtatum & qualitates; qui liber minus fidum typographum vel typorum præfectum Lovanii adeptus eſt, ſed aliquot in hac Urbe locis extat ſcriptus manu.

Verum ad noſtra redeamus. Gualterus & Anaſtaſia conjuges, vitæ integritate, Catholica fide, Chriſtiana pietate, & in educanda prole ſtudio, atque in pauperes largitate præclari, ex legitimo matrimonio filios decem, & filias quatuor genuerunt; inter quos omnes Lucas erat undecimus, & inter mares octavus. Uterque conjugum, ut in vita ſua ſe dilexerunt, ita in morte non ſunt ſeparati, fere ſimul defuncti, & in Cœnobio ſancti Franciſci, cui erant ſingulariter devoti, in Waddingorum ſepulcro conditi ſunt anno Chriſti MDCII. quo ſæva lues plures Hiberniæ civitates afflixit.

III. Nativitas, & vita ſæcularis.

EX his ergo parentibus natus eſt Lucas Waddingus anno a Chriſto nato MDLXXXVIII. die XVI. menſis Octobris, atque ejuſdem die XVIII. qui ſancto Lucæ Evangeliſtæ ſacer eſt, ſacri baptiſmatis unda renatus, ob ejuſdem Evangeliſtæ reverentiam Lucas ipſe nominatus eſt; propter quod natalem ſuum illum diem ſolemnem deinceps ſanctumque colebat, religioſe ratus Chriſtiano cultu digniorem eſſe diem, quo quis e Diaboli faucibus ereptus, & Chriſti ſanguine lotus, ſacro cœli charactere ſignatur, quam quo Diaboli ſervitute captivus, & hoſtis Creatoris ſui, in hanc vallem lacrymarum ex utero matris effunditur. Lucebat autem in oculis & fronte infantis Lucæ futuræ virtutis ſpecimen, & cum ætatula creſcebat omen in omni ejus actione, geſtuque pueri blanda cuncta, & præter ætatem ab omni puerili, laſcivia, inſolentia, & levitate aliena, atque ingenuo pudore, & erga parentes ac nutritores ſuos filiali amore & reverentia plena, ut propterea ipſum tamquam Beniamin præ reliquis peculiari dilectione proſequerentur, & venerari cœperint, quam præſagiebant indolem in religionem & litteras proclivem. Atque hæc duo illi ab infantia inculcabant, præcipuam frequentemque illi mentionem facientes Ordinis ſancti Franciſci, erga quem ipſi erant devoti, & futuri ipſius olim in Patria clariſſimi Concionatoris, illumque omni modo ad hanc vitæ rationem adaptare ſtudebant. Jam vero cum legere ſciviſſet, & e memoria recitare Chriſtianæ doctrinæ rudimenta, libellum illi dederunt, quem apud nos tunc vulgo Pium V. appellabant; continebat enim officia minora Breviarii Romani, aliaſque pias preces illius piiſſimi Pontificis juſſu tunc recenter editas, pro commodo eorum uſu, qui majora officia non recitabant. Hinc autem Lucas commiſcens utile dulci, pietatis fomenta hauriebat, & familiarem ſibi juxta reddebat latinæ linguæ lectionem, & Eccleſiaſtici ſtili gravitatem. Recitabat enim diebus ſingulis Beatiſſimæ Virginis officium, & ſingulis ſeptimanis bis pſalmos, quos Pœnitentiales vocant, cum Sanctorum Litaniis, & adjunctis precibus, totidem-

que

que per mensem vicibus integrum officium Defunctorum. Gualterus enim pius Pater-familias in consuetudinem domi duxit, ut illa officia ab omnibus filiis tam masculis, quam fœminis simul, sibi mutuo respondentibus recitarentur, præter alias ejusdem libelli preces, Virginis Deiparæ Rosaria, & matutina vespertinaque Christiani hominis exercitia, quæ ab ipsis e lecto surgentibus & cubitum ituris exigebat. Grammaticis dehinc & humaniorum litterarum studiis applicitus Lucas, ocium præ ceteris odio habebat jocosque pueriles, eoque quodam vel naturæ vel gratiæ pondere trahebatur, ut nulla re alia, quam libellis consuendis, scribendis, legendis delectari posset; tantumque fecit in studiis progressum, ut anno ætatis decimo tertio, quæcumque dabantur themata, ad Magistri mandatum, seu versu, seu prosa feliciter & magna satisfactione redderet latina. Quartodecimo autem ætatis anno orbatus utroque Parente, sub cura & tutela fratris sui Matthæi, Logicam, & partem Physicæ in patria audivit, donec ipse Matthæus in Lusitaniam navigans, Lucam jam decimum quintum ætatis annum agentem in Hibernorum Ulyssiponensi Seminario collocavit, in quo Philosophiæ cursum denuo cœpit sub disciplina Patrum Societatis Jesu, quibus erat gratissimus per sex menses, quos tantummodo apud eos in Seminario mansit, dum ad altiora divinitus inspiratus, sancti Francisci habitum suscepit.

IV. Religionis ingressus.

FIniebat jam Lucas annum ætatis decimum sextum, cum sæpe mentem subirent præteritæ suasiones Parentum de Ordine sancti Francisci,& inspirante Deo adolescentis affectus in idipsum in dies accendebatur. Habebat autem in Seminario socium Richardum Synottum Wexfordiensem in Lagenia Hibernum simili religionis desiderio afflatum. Igitur inito consilio censuerunt minime reluctandum divinæ vocationi, nec procrastinandam executionem. Nam, inquiunt, quo gravior censetur asperitas Ordinis Franciscani, non proinde adolescentibus horrenda est, sed eo magis juniore ætate subeunda, quo jugum reliqua vita facilius tolerari potest, quod ab adolescentia portatur. Neque Philosophici cursus absolvendi causam ipsorum proposito quidquam obesse, cum etiam in Seminario consummandum iterum in Religione repetendum esset, aut certe in Theologico cursu claudicandum, ob ignorationem principiorum doctrinæ Scoti, cujus theoremata Franciscani professores in Philosophico cursu tradere consueverunt. Adeunt ergo Ministrum Minorum Provinciæ Portugalliæ, Petrum a sancto Francisco, virum gravem, & ob doctrinam auctoritatemque in toto Regno reverendum. Atque iis præmissis, quæ ad juvenum receptionem Ecclesiastici Canones

nes & Ordinis nostri Statuta præscribunt, Richardum & Lucam post aliquot dies ad Ordinis habitum suscepit mense Septembri, assignato illis loco tirocinii Conventu Immaculatæ Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis ad oppidum Matozinhos III. M. P. distans a civitate Portuensi, quem incolunt Patres Recollecti, tanto virtutis studio & fama probitatis, ut opus non habeant, extra domum pro eleemosynis colligendis excurrere, sed per ipsum civitatis, & agri populum necessaria quæque ipsis adferantur. Hic igitur uterque adolescens, cum essent proprio genio ad virtutem proclives, domi suæ bene educati, optimos etiam Magistros adepti, & Cœnobitarum exemplis adeo accensi, ut Lucas usque ad senectam & senium, non sine animi motu ipsorum unquam recordari poterat, nec aliter ab ipso vocarentur, quam veri & sinceri Servi Dei, & Religiosi probitate clarissimi. Tantis adminiculis præcoces fecerunt regularis vitæ, ac disciplinæ progressus usque adeo, ut cum eorum Magister non deprehenderet, quo eos justo patentique, levium etiam excessuum, titulo vel colore, severioribus pœnis aut publicis mortificationibus pro Religionis more supponeret, fingebat, superiorum condictu, crimina læsæ disciplinæ, & caute faciebat ipse, quod illis postmodum imponebat; indeque objurgationes, minæ ejectionis ab Ordine, gravesque & publicæ pœnitentiæ, ne vel esset, vel dici posset ipsos annum Novitiatus absque dura probatione transegisse; quamvis ipsi Ordinis diurni nocturnique labores, vigiliæ, jejunia, perpetuum silentium, & in omnibus aspera vita, forsitan aliis durissima, viderentur: sed iis, qui vera vocatione, & mundi contemptu ad Religionem trahuntur, plumæ & rosæ sunt, & aliquid sibi suspicantur mali, si hæc aliquando cessaverint. Possem sane singularia hujus rei paradigmata ex Lucæ nostri novitiatu referre, si prolixus esse non nollem, ac talia, quæ alterius cujuspiam patientiam verteret in furorem, generosi præsertim animi, suæque famæ & honoris zelantissimi, & consciæ sibi in omnibus innocentiæ, qualis ille fuit: sed fuit etiam ex illis unus, de quorum quolibet sanctus Franciscus: *Beatus*, inquit, *servus ille*, *qui non est velox ad se excusandum*, *& humiliter sustinet verecundiam*, *& reprehensionem de peccato*, *ubi non commisit culpam*; est enim *confusio adducens peccatum*, *& confusio adducens gloriam & gratiam*. Finito demum anno probationis, omnium Patrum suffragiis, & solemni applausu ambo ad professionem admissi sunt, & Religionis Vota nuncuparunt IX. die Kal. Octobris, ut ipse Lucas, tunc a sancto Francisco cognominatus, in epistola clare notat, quam proxime sequente Decembri scripsit: & quamvis in autographo, quod habeo, non sit anni nota, meo tamen calculo id factum fuit anno Christi MDCV. & ætatis Lucæ XVII. tunc fere completo, quantumvis

Tom. I. opusc. p. 79.
Eccli. 4.

vis Annalibus, ubi de Matozinhi Conventu agitur, nescio qui irrepserit annus Christi MDCVI. & dies XIV. Kal. Octobris.

V. Studiorum & pietatis progressus.

SEd hæc sint ut velint, vix Ordinis professionem emiserunt nostri Candidati, cum tamquam Dei nutu oblatæ illis essent occasiones, quibus virtutem suam & eruditionis insita semina monstraverunt, nec parum adepti sunt boni nominis, & festinantioris ad ulteriora litterarum studia progressus. Altera utrique bona fuit, duobus post ipsorum professionem mensibus, Ministri Provincialis ad novitiatum accessus, quem Lucas illi versibus prompte compteque congratulatus est. Hinc enim Provincialis eruditionem ingeniumque conjuncta considerans, noviter professorum compositam per omnia disciplinam, animi pietatem, & externorum sensuum mortificationem, Cœnobitarum etiam laudibus confirmata, novo illos privilegio donavit; nam etiamsi Religionis in ea domo tironibus ad duos annos ab habitus susceptione completos, ne quidem ad portam civitatis accedere liceret, jussit tamen Lucæ Provincialis, ut Christi Natales post XII. inde dies celebrandos versu coleret, & cum socio in civitatem veniret, Minorum Ordinum Sacramenta suscepturi, & peracturi in Urbe solemnitatem.

Interea Lucas paucis illis diebus nati Salvatoris mysteria, non versu tantum, sed soluta etiam oratione descripsit. Richardus autem ex opinionibus Scoti nostri sententiæ contrariis, quas a Philosophiæ Magistris alibi didicerunt, theses ad disputandum parat, & ad civitatem dicto per Superiorem die accedentes, uterque partem suam in gravium virorum consessu tanta gratia peregit, ut vivax ipsorum ingenium, cum maturitate judicii, singulari modestia, & morum elegantia Patres in adolescentibus venerati, Philosophica studia illis decreverint, ad quæ post paucos a professione menses, præter consuetudinem, missi sunt in Conventu Leyriensi sancti Francisci prosequenda. Ubi cum novum Philosophiæ cursum biennio absolvissent, inde Ulyssiponem ad Theologica studia translati sunt; atque iis deinde Conimbricæ continuatis, Richardus in ea Provincia laudabiliter conversatus est, donec post annos Romam a Luca vocatus, hujus Collegii sancti Isidori Fratrum Hibernorum Guardianatus officio functus, postmodum in patria sua, religiosi & catholici concionatoris officiis intentus, a Cromwelli tyranni hæreticis satellitibus extremo supplicio affectus, Romanæ fidei causa mortem obivit.

Lucas autem in florentissimo illo studio Conimbricensi integrum triennium exegit, & sacræ Theologiæ sedulam dabat operam, non solum intra ipsum Ordinis Collegium sancti Bonaventuræ, ubi magistrum habuit fratrem Didacum Limedensem, virum

virum eruditum & probum, sed etiam in publico gymnasio Universitatis, sub doctissimis Cathedrarum primæ & vesperarum Rectoribus, Francisco Suario Societatis Jesu, & Ægidio a Præsentatione Ordinis Eremitarum sancti Augustini, *multis*, inquit ipse, *titulis venerandis*, *& inter primos Europæ Doctores connumerandis*. Quam senilis autem fuerit, tam juvenis tunc Lucæ in hac Universitate conversatio, præter consodalium amorem, & multa honoris, ac benevolentiæ signa ab Ordinis Superioribus illi exhibita, suo etiam testimonio nobis constare voluit vir æque doctus ac religiosus Leo a sancto Thoma Ordinis sancti Benedicti, & Cœnobii sancti Martini Thianensis in litteris, quas inde Romam aliquando scripsit, & hæc inter alia: *Memini etiam ego Rev. Patris mei Lucæ in alma nostra Academia Conimbricensi aliquando commorantis, quem si brachiis nequeo, corde tamen amplector. Memini illius tuæ singularis modestiæ, & religionis, quæ si non loco ac dignitate, exemplo saltem, cunctis jam aliis Seraphicæ Familiæ commilitonibus præerat. Memor semper ero, ceteris interim prætermissis, ingenii tui acuminis, Scoticæque in arguendo subtilitatis, qua jam peracutos quosque longo superabas intervallo.*

VI. *Prima occasio scribendi ad prelum.*

ALtera vero præbendi sui speciminis occasio fuit Lucæ peculiaris, & universo deinceps Ordini utilis; cum amicorum aliqui dolerent juvenes, præsertim vero Lucam, hac vitæ ratione a se ipsis separari, idque per aliquot epistolas ad eum jam ultimis tirocinii mensibus missas indicarent; atque inter alia argumenta illum ab inito instituto retrahendi, præcipue urgerent damnum, nec sera pœnitentia reparandum, quod nimirum adeo præclara indoles Franciscani Ordinis vilitate torperet, in quo, quasi vero, nec litterarum ornatus esset, nec ullus cultus ingeniorum. Sunt enim aliqui tales rerum æstimatores, ut sibi persuadeant nullam scintillam sub cineribus latere posse, aut sub obtrita veste hominem integrum contineri, neque componi litteras cum monastico studio pietatis. Sed qui *melius judicavit de malis benefacere, quam mala nulla esse permittere*, ita hæc monstra in melius convertit, ut ejusmodi opprobria ipsi imprimis Lucæ, ac toti deinde Religioni sancti Francisci in gloriam, utilitatemque cessissent. Nam aspirante Deo excitatus hoc stimulo zelus Waddingi statim post professionem strinxit calamum, & acri, sed modesta & gravi epistola, cujus apud me habeo exemplar, propositi sui reprehensoribus monstravit, tum superfluum ornatum litterarum non nisi meram vanitatem esse, tum verum earum usum semper ita cultum fuisse in Ordine sancti Francisci, ut nullibi magis inde redundet vel propria professorum salus, vel proximorum utilitas, aut universæ Reipublicæ decus.

Aug. c. 27. Enchirid.

Hinc

Hinc ergo primum suscepit cogitatum Ordinem universum suis lucubrationibus illustrandi, de qua re præstat ipsum audire in præfatione primi operis, quod in hanc rem elaboravit, sic enim ibi scribit ad operis lectorem: *Novi te curiosius adbuc scire velle, unde post integra secula mibi hæc opera colligendi, & illustrandi irrepsit studium, quod nec Patres nostri, nec horum antesignani tam vasto temporis tractu sunt aggressi? Dicam sincere meum hoc conamen in Francisci, si qua est, laudem ab aliorum vituperandi studio sumpsisse exordium. Cum enim scioli quidam, suo dumtaxat judicio ceteris sapientiores, nobis objicerent in re litteraria ignaviam, & imperitiam, eamque veluti hæreditario opprobrio ab Institutore acquisitam adjicerent, volui ob oculos ponere bujus sancti Viri doctrinam, ex qua constet non tam nescium quam volunt fuisse, nec studium litterarum suis exemplo interdixisse, sed consuluisse, imo & tam clare ex Regula præscripsisse, ut asserat Bonaventura*, ex Regula patere, quod Minoribus ex intentione beati Francisci incumbit studere, & quod nullis aliis Religiosis plus competit prædicare ex ratione status sui, quam his qui hanc Regulam profitentur. *Si autem id opere præstiterint, & ad sui Patris exemplum & mentem, cum laude & fructu peregerint, Orbis universus, qua Christianus est, & ultra quam Christianus est, testatur. Si posteriores ætates suis scriptis illustraverint, & universæ Ecclesiæ suis lucubrationibus bonori fuerint & adjutorio, quotidianumque adbuc præstent subsidium, dicunt qui Scriptorum Ecclesiasticorum universales catalogos, vel brevem quampiam synopsim ediderunt. In nulla etenim Franciscanorum numerum alterius Sodalitii minorem videbis, & si non omnes excedere, fere nulli cedere in bene impenso labore deprehendes. Hoc meæ inquisitionis operum Francisci principium. Auxit vero studium ipsa inquisitio, dum inventorum gaudium, inveniendorum excitabat desiderium.*

Ad Lec. Opusc. S. Franc.

Bonav. c.9. Reg.

Quas lamentationes, ne sine causa Waddingum fecisse suspiceris, prætermissis clanculariis quorumdam ad omne limen in hac materia stultiloquiis, unicum exhibeo factum publicum candido testimonio, iisdemque verbis Gabrielis Cardinalis a Trejo, quo discant garruli non esse ludendum cum Sanctis; sic enim scribit Cardinalis in epistola ad Lucam directa, & iisdem sancti Francisci operibus prelo præfixa: *Sed si adbuc superbe sapis, & illum*, Franciscum, *iterum atque iterum idiotam vocas, audi casum, ne dicam miraculum. In quadam Hispaniæ civitate, quam reticeo ut bonori caveam viri, & religionis, cujus dedecori hoc tribui posset (mibi enim veritas cordi est absque aliorum injuria) decem ab binc annis contigit Prædicatorem quemdam concionantem, & litteras litteratosque Sanctos commendantem dixisse, se illis devotissimum, non vero idiotis, qualis erat Franciscus: quod ut semel atque iterum repetiit, populares viri & mulieres adstantes, dum Francisci devotio-*

ne ferebantur susurro, & murmure tacite hoc sibi de Francisco dictum non placere indicarunt. Cœpit subito Prædicator ille, qui lingua expeditissimus erat balbutire, rubore suffundi, & conturbari: cœperunt & ea, quæ ad concionem præparaverat solertissimo studio, e memoria decidere. Crevit ejus turbatione popularium tumultus; tandem Concionator obmutuit, & quæ superbe forsan didicerat, in medium proponere non potuit, quia, ut credibile est, humilitatem veri Sapientis despexerat: & ita incompleto sermone e suggestu verecunde descendit. Hujus rei testes fuerunt Episcopus, & Capitulum, frequensque populus illius civitatis, qui aderant ad festum solemnissimum invitati.

Hæc igitur & similia non tam moverunt Lucam nostrum ut primum inquireret, & inventum suo quoque studio monstraret non indoctum fuisse Franciscum, nec tam vilem, aut litterarum negligentem ejus Religionem. Ad quod, ut credere licet, a Deo his modis vocatus, vocationem ab adolescentia, deinceps continuo secutus est: qua causa cum Conimbricæ studiis incumberet, in æstivis caloribus ab assiduo scholasticarum exercitationum labore sese subtrahebat ad vicinum Cœnobium sancti Antonii a Ficu Fratrum Recollectorum, non ut æstate sterteret, sed ut messem in hyemem compararet; nam quidquid temporis, aut otii a spiritualibus exercitiis illi suppetebat, id totum librorum, chartarumque ruderibus volvendis, & sancti Patris Francisci Opusculis, tamquam tot gemmis eruendis impendebat, quam ejus lucubrationem postea susius explicabimus.

VII. Fit Sacerdos, Concionator, & Lector.

Ultimo autem anno studiorum Conimbricensium, hoc est Christi MDCXIII. sacrum presbyteratus ordinem suscepit in ecclesia Cathedrali Visontina a Joanne Emanuele illius urbis Episcopo, & primam concionem ad populum tunc habuit in templo Cœnobii nostri ejusdem civitatis. Absolutis deinde studiis remissus ad Conventum Leyrianum, ubi Philosophiam ante audiverat, ut sacras conciones ad populum ibi pro more haberet, adeo dextre Lusitanicam pariter & Castellanam linguam adeptus est, ut egregius in utraque concionator evaserit. Hac autem occasione sanctorum Patrum lectioni addictus, duo justa volumina chartæ scriptoriæ sibi paravit, quæ alphabeti apicibus ordine signata anno MDCXIII. die VII. Idus Aprilis per locos communes in omnem concionandi opportunitatem aptos inscribere cœpit, & multis paulatim, iisque selectis utriusque Testamenti, & sanctorum Patrum sententiis inseruit, quæ ipsi deinceps in aliis quoque studiis non parum opis attulerunt.

Leyria vero ad proximum Provinciæ Capitulum vocatus Ulyssiponam, publicas theses apte & acute dispositas, ex septem diversis scientiis propugnandas exposuit, & adeo feliciter in omnibus

bus disputavit, ut Antonius a Trejo tunc Ordinis Minorum Vicarius Generalis, & Provincialis illius Capituli Præses, ipsius ingenio eruditione & gratia captus, omnino voluerit, ut Lucas sui ipsius & aliorum profectui in insigni Ordinis Collegio Salmanticensi sancti Francisci aliquandiu moraretur. Ille vero illuc profectus, cujus juvenili studiorum fervori, & amplo ingenio nullæ scientiæ sufficere videbantur, non contentus frequentibus & ferventibus Salmanticensium scholarum concertationibus, Hebraicæ linguæ desiderio flagrabat, & ad illam addiscendam Albam se contulit, oppidum Diœcesis Salmanticensis, ubi in Ordinis Collegio sanctam hanc linguam profitebatur vir illius per quam peritus frater Franciscus Castellius, sub cujus magisterio Lucas capessendo idiomati aliquandiu incubuit, eaque collegit, quæ postea Romæ digessit in opusculo suo *de linguæ Hebraicæ origine, præstantia, & utilitate*; cujus studii ampliorem deinde rationem exponam. Sed ante, & post hæc Salmanticæ publicos disputationum actus, quos minores majoresque vocant, pluries cum applausu sustinuit. Sunt autem scholastica exercitia minus, magisque solemnia pro more illarum Universitatum.

Post hæc Salmantica Legionem, olim Regni caput, sacræ Theologiæ Lector destinatus est, & professionem prosecutus anno integro docuit, quousque Salmanticenses, qui ejus ingenium, laborem & industriam satis probaverant, illum ad se denuo remitti curarunt, & Magistri studentium, ac simul sacræ Theologiæ Lectoris muneribus in supranominato Collegio sancti Francisci donarunt. Dum his graviter incumberet Lucas, alia ipsi occasio data fuit, qua perpetuum eruditionis suæ, & amœnæ indolis monumentum reliquit in patulo omnium ingredientium conspectu. Tunc enim utriusque illius civitatis Cœnobii sancti Francisci nimirum & alterius sancti Antonii claustra, seu interiores ambitus elegantibus picturis ornabantur, volueruntque Prælati, ut Lucas picturas singulas subscribendis versibus explicaret; quod adeo ultra votum præstitit, ut & pictor extemporaneam carminum compositionem, ad primum fere picturarum aspectum, & acumen perfectionemque poetæ miraretur. Eorum aliqua Franciscus a Sosa vir doctissimus, & ex Ministro Generali Ordinis Minorum Episcopus Segoviensis, suppresso nomine auctoris illustravit suo quodam opusculo, quod inscripsit, *Sanctorale Seraphicum*, Salmanticæ impresso, & nos forte separatim aliquando dabimus integra.

Magno profectu discipulorum, magnaque sui æstimatione & laude, utroque munere Magistri studentium, & sacræ Theologiæ Lectoris in antiqua illa, & celebri universitate Salmanticensi fungebatur Lucas usque ad annum Christi MDCXVIII. qui fuit æta-

tis ipsius recte XXX. & religiosæ professionis XIII. cum in eadem civitate celebrarentur generalia Ordinis Comitia, in quibus Antonius a Trejo, jam tum a Philippo III. Catholico Rege designatus Episcopus Carthaginensis in Hispania, Vicarii Generalis Ordinis officium absolvit, ac totius Ordinis Minister Generalis electus est Reverendissimus Pater Benignus a Genua, utrumque bona sorte Waddingi: nam & Episcopum, quem ante possidebat, hic amplius devinxit, & Benignum ita lucratus est, ut reliqua vita ipsum habuerit Patrem optimum, carissimum amicum, & bonarum cogitationum promotorem; & qui non alibi, quam in Collegio sancti Isidori, deinceps dum per Ordinis gubernandi curam licebat vivere voluerit, ac denique mori, & sepeliri. Cum enim esset tunc Lucas in Capitulo domesticus Lector, nec reliquorum alicui talento secundus, earum disputationum, quæ in Comitiis fieri solent, prima cathedra illi concessa fuit. Exposuit ergo Conclusiones, in quibus & Marianæ Theologiæ, & Franciscanæ antiquitatis, & sanctissimæ Trinitatis mysteriorum callentissimum se comprobavit, & aliquod specimen dedit qualiscumque fructus, quem a Græcæ, & Hebraicæ linguæ privato studio retulit, easque veteris obligationis titulo dedicavit Episcopo Trejo tunc Vicariatus officio desungenti; tantaque auctoritate, & gratia propugnavit, ut quemadmodum loco, sic laude meritoque in Comitiorum disputationibus primas tulisse censeretur.

VIII.
Qua causa, quoque effectu Romam fuerit missus.

Antonius ergo tum deposito gubernio Religionis, & Comitiis feliciter absolutis, cogitabat in primis de suscipiendo ordine Episcopali, ac deinde quomodo se disponeret ad subeundum Legati extraordinarii munus, quod ad Paulum V. Pontificem Rex illi simul imposuit, ad promovendum mysterium Immaculatæ Conceptionis Deiparæ Virginis Mariæ. Nec in re tanti momenti aliud pluris æstimavit, quam ut virum quempiam doctrina, pietate, & in rebus tractandis industria, & gratia præcellentem haberet, qui in illis, quæ litterarum studium poscerent, adlaboraret, sciretque pro danda occasione Romanos Principes, aliosque, quorum interesse posset, pro tantæ causæ meritis informare. Ubi, quod mirari possis, inter tot gravissimos Patres, qui Comitiis interfuerunt, Hispanicæ præsertim nationis, doctrina claros, ætate graves, obitorum munerum auctoritate eminentes, & agendarum rerum peritos, Lucam nostrum ætate juvenem, ex ultima Thule ignotum externum, sed cumulata virtute dignum elegit, Madritum duxit, apud aulæ Proceres commendavit, omniumque consensu & applausu, atque adeo ipsius Catholici Regis mandato, Romam perduxit illius Regiæ Le-

Legationis Theologum: quod felix, faustumque fuisse, divinoque nutu dispositum, res ipsa postmodum demonstravit, non solum in hoc negotio, sed in aliis etiam quæ Deus per Lucam deinceps operatus est.

Igitur cum ipsis Kalendis Octobris illius anni MDCXVIII. Catholici Regis Curiæ valedixisset Legatus, & post visitatam suam Episcopalem Ecclesiam, resque ibi rite dispositas, anchoram Carthagine solvisset, deinde die XXV. Novembris per tredecim noctis horas Gallicum sinum, quem Italicum vulgum vocat *Golfo di Lione*, semper periculosum, sed eo præsertim anni die nautarum observatione innavigabilem, feliciter ac cito trajecisset, tandem Idibus Decembris Centumcellas, vulgo *Civita Vecchia*, triremes appulit, ubi prævia Pontificis ordinatione solemniter susceptus, quarto inde die Romam solita pompa ingressus est, & salutato prius osculo pedum Paulo Pontifice, denique ad germani fratris sui Gabrielis a Trejo Cardinali domum se collegit, e regione templi XII. Apostolorum, & Palatii Principum Columnensium, in qua deinceps quamdiu in Urbe mansit, cum Cardinale fratre cohabitavit.

Gratissimus Cardinali fuit Lucæ nostri adventus, cujus fama per Legati litteras ipsum præcessit, utrique placida ejus conversatio, & Episcopo singulis momentis necessaria præsentia: quapropter ipsum ad nullum Ordinis Cœnobium declinare permiserunt, sed assignatis cubiculis retinuerunt secum in aula, ubi inscriptum reliquæ suæ familiæ laute & liberaliter illum habuerunt, & continua conversatione revera familiarem sibi reddidit etiam Cardinalis. Sed ille periculum potius, quam peculium hoc reputans sibi humili & paupere professione Religioso, caute & prudenter se gerebat, boni exempli, & monasticarum exercitationum tam tenax, ut Cardinalis ipse, & Legatus illius miserti, incauto quandoque in cubiculum irrumperent, ut eum nunc a prolixa oratione, nunc a flagellando corpore, nunc a diutino studio diverterent, ne, ut ipsi dicebant, ille se his laboribus enecaret: quamquam & ipsi in sua uterque dignitate, sed quam superabat pietas, Cardinalis quidem sancti Francisci Tertiarius, & Episcopus expresse professus Minorita, hæc ipsa crebro, vel simul adhibito Luca, vel quisque pro suo fervore seorsim exercebant. Et ut erat uterque doctissimus, non nisi Musarum deliciis graviores occupationes interpolando cum Luca ludebant.

Sed hæc ipsorum tam libera, & larga familiaritas nihil minus in Luca, quam Dominorum contemptum parere poterat, quippe numquam audaciore, vel elatiore, quam primo die, quo domum ingressus est, summa modestia & reverentia cum ipsis tractabat, & humilitate non simulata, nec ultra modum demissa,

ſa, ſed ingenua & liberali non ſe miſcebat rebus domeſticis, non dabat famulis mandata, nihil ab eis imperioſe, vel inſolenter exigebat. Sed ita ſuaviter & amice cum infimis quibuſque famulis agebat, ut omnia illi ex affectu & amore promptiſſime miniſtrarentur: ipſorum inter ſe differentias dulciter ſilenterque componebat, & ſi quis eorum exceſſus ad Dominos deferebatur, Lucas mitigabat pœnam, aut factum prorſus excuſabat. Ab adventantium occurſu, & otioſis aulæ deambulatoribus ſeſe, quantum honeſte poterat, ſubtrahebat, ubi vero colloqui ſuadebat urbanitas, aut neceſſitas exigebat, non alius illo affabilior, aut gratior cunctis, præterquam in fabulis, vel aleis, quibus non ſe ullatenus immiſcebat; nec ſermo ejus vanus, aut levis, ſed ſuaviter jucundeque dogmaticus, & modeſte facetus.

IX. Legationis acta conſcribit.

Legationis autem opus, quia totum Theologicum fuit, & Theologicis rationibus peragendum, valide ſtudiis incumbendum fuit, & Legatus Lucam in ſtudiorum partem, & intima rerum conſilia vocans, plures & magis neceſſarios tractatus illi componendos commiſit: & Lucas præter inſtructam bibliothecam quam domi ſuæ habebat Cardinalis, ſic reliquas Urbis indefeſſe luſtrabat, ut a ſummo mane ad noctem, integros plerumque dies in illis impranſus conſumeret; qua diligentia & ſtudiorum aſſiduitate opera illa, quæ ad Legationem pertinebant tanta doctrina, & rationum pondere exornavit, ut a doctis viris, ac Deiparæ devotis avide expetantur, & ad eruditionem voluptatemque legantur. Neque vero in alma Urbe tantum, ſed ad alias etiam civitates expatiatus, eamdem diligentiam Aſſiſii præſertim, Peruſiæ, & Neapoli antiquis recentibuſque monumentis perſcrutandis adhibuit. Integra denique Legationis acta, non proprio impetu aut inſanabili ſcribendi cacoethe, ſed *multorum imperio*, *plurimorum precibus*, qua Hiſtorica, qua Theologica docte graviterque conſcripſit peculiari volumine, in quo quidquid in eo negotio ſub Paulo V. & Gregorio XV. Pontificibus actum fuit ita comprehendit, ut parum admodum aut nihil amplius deſiderari poſſit, quod ille vel non fuſe pertractet, vel certe non breviter & nervoſe perſtringat, tanta modeſtia & circumſpectione dicendi, ut adverſæ partis actores nihil in eo vel paſſione ſubitaneum, vel cenſura ignominioſum, vel animo ab ipſis ullatenus averſo grave & reprehenſibile deprehendant. Hæc enim eſt Chriſtiani & Religioſi diſſertatoris magna pars, ut non contra perſonas, ſed contra opiniones ineat exeatque certamen.

Neque vero ſic ſcriptum opus inconſideranter publicatum fuiſſe, & cum Lucæ noſtri laude, & viventis tunc, atque Bruxellis

lis

lis in Belgio præsentis Isabellæ Claræ Eugeniæ Principis vitæ probitate, & sapientia clarissimæ, Hispaniarum Infantis, & Belgicarum Provinciarum Gubernatricis adducto testimonio, fidenter affirmat Maximilianus de Bouchorne, Divi Petri, & aulæ Brabantinæ Palatinus, qui librum ejusdem Isabellæ Gubernatricis mandato, & auctoritate Philippo IV. Regi dedicavit; sic enim Regem alloquitur Bouchornius: *Hujus inclytæ Legationis acta fidelissime conscripta, & doctissime a R. P. Fr. Luca Waddingo sacræ Theologiæ Romæ in Monte aureo Lectore, & Legationis Theologo, nobis ab amico ad legendum tradita, magnisque viris ostensa, visa sunt iis dignissima, quæ ad majorem Dei, Divæque gloriam in lucem publicam prodirent. Egimus igitur pro veteri cultu erga Seraphicum Ordinem, cui pie innixi sumus affectu, ut hic liber legitima censura probatus in celeberrima Urbe, & Academia tua Lovaniensi, Orthodoxæ fidei ab omni ævo fervantissima, typis publicis sit editus sub augusta tui nominis tutela. Atque huc non ambitio nos impulit, ingenue id testor, sed summorum virorum hortatus, & Serenissima Principis auctoritas, cui expedire visum, ut Tuæ Majestati consecratum exiret publice preclarissimum hoc perpetuæ Dei Matris sanctitatis gravissime assertæ, & Regiæ Catholicæ pietatis trophæum.*

Erat autem ille Bouchornii amicus vir gravissimus Florentius Contius Hibernus ex Ordine Minorum Archiepiscopus Tuamensis, ab hæreticis ex Hibernia & Metropolitana Ecclesia sua proscriptus, & tunc, dum hæc Legatio Romæ fieret, Lovanii in Belgio degens, qui ut erat doctissimus, postquam sancti Augustini opera omnia septies perlegisset, edidit opusculum de sensu ejusdem sanctissimi Doctoris circa materiam præsentis Legationis, obtulitque Legato Trejo; & ut erat mysterio devotus, Lucæ in eamdem rem opuscula ac totum legationis contextum, ab illo multis suis, aliorumque precibus flagitabat, nec destitit donec voto potitus est. Huic ergo Lucas misit sua scripta, non ullatenus ut imprimerentur, sed Collegii nostri Fratrum Hibernorum Lovaniensis, quod Archiepiscopus ipse fundavit, & penes quod tunc exul habitabat, summo desiderio & avidæ expectationi satisfaceret: quod ipse Lucas in epistola cum libro ad Archiepiscopum scripta sic significat: *Hæc, historiamque ipsam tuæ solum egregiæ fido prudentiæ, & fidæ trado custodiæ iis qui apud te sunt communicanda*, hoc est illis Collegii Patribus. Sed non iis tantum librum ostendit Archiepiscopus, verum etiam amico Bouchornio, vel forsitan etiam aliis, quorum studio denique prodiit ea ratione, quam ex ipso Bouchornio descripsimus. Nam neque ut opus perfectum, aut prelo politum scripta sua misit Lucas Tuamensi, ac proinde cum illi scripsisset: *Accipe tandem*, inquit, *Illustrissime Domine, quod tantumdem desiderasti, forsan minus erit, & hu-*

& humilius quam sperabas. Quidquid tamen, qua leve illud sit, flagitanti offero, petenti consigno: vide quæso, iu quibus defecerim, adverte si in aliquo excesserim.

Postea tamen cum perciperet Lucas opus omnino imprimendum esse, misit ipse epistolam ad Lectorem operi præfigendam, & cum ea magnum numerum animadversionum, per quas addenda multa & mutanda notavit; quantis enim impedimentis a primo exemplari expoliendo, imo & conscribendo distraheretur, in eadem ipse epistola ad Archiepiscopum his verbis exposuit: *Non potui hucusque feriis præpeditus, & variis distractus occupationibus Illustrissimæ tuæ Dominationis votis satisfacere, nec quam sæpius, repetitisque litteris tecum flagitaverat egregium & religiosum nostratum Minorum Collegium, relationem hanc, seu ordinem totius hujus Legationis potentissimi & piissimi Hispaniarum Monarcæ ad Sanctissimum Dominum Nostrum Paulum Pontificem Maximum mihi licuit citius contexere, vel maturius absolvere. Multa, eaque gravia me non semel rem hanc aggredientem, & tuæ Illustrissimæ Dominationi obsequi studentem interturbarunt: incredibilia sunt, quæ se mihi vel invito & cuncta declinanti, imo & pro viribus avertenti obtulerunt obstacula, quotidianæ circa res nostras molestiæ, quibus non licuit deesse, frequentes litterariæ concertationes, quibus oportuit interesse, necessarii per varias & antiquas bibliothecas & archiva intra & extra Urbem discursus, infirma quandoque valetudo, Illustrissimi Oratoris continua instantia de quantocius absolvendis tractatibus Sanctissimo Domino offerendis, ita ut fere nulli potuerim ultimam manum imponere, sed e media incude omnes mihi abstulerit, ut novos secundum adversariorum varias responsiones, rei ipsius exigentiam, & temporum conditionem ad præceptum ordirer. Alia minus relatu digna, sed mihi non minus importuna prætereo, quæ vel maxime cupidum deterrere poterunt a calamo, vel ab opere quopiam noviter aggrediendo.*

Quam parum autem cupierit Lucas ut opus suum vel manu scriptum spargeretur, multo minus ut impressis typis publicum fieret, in eadem epistola sic ab ipso didicimus: *Multorum in Hispania Belgioque utriusque status & secularis & regularis, nostræ etiam Regionis & Religionis, virorum precibus de his transmittendis opusculis forsan nimis dure restiti. Nam quod tibi, quem præ aliis veneror, hucusque negavi, nolui prius alteri communicare, quod etsi propter tui reverentiam non fecissem, facerem utique propter memet ipsum. Nec enim tantopere mihi fido, ut quod in secreto & raptim elaboravi confestim possit ad alios trasmitti. Volui ut prius tuam censoriam, & amicam subiret virgam, quam Radamantinam & severiorem experiretur anacrysim aliorum.*

Unus mihi in hoc opere restat scrupulus, quem reverenter & religiose movit Nicolaus Cichovius Societatis Jesu, an scilicet ora-

orationes ad Pontificem dictas composuerit Lucas, aut ipse Legatus, a quo dictæ dicuntur; sed utriusque esse declarat illa jam sæpius allegata epistola ad Tuamensem, Lucæ quidem compositionem, Legati autem quæ Lucas ipsi diserte attribuit. *Illustrissimus Orator, quæ ego quandoque præteribam, advertebat, quædam aliquando supplebat, omnia semel, ac iterum perlegebat, percurrebat, & animadversione digna pro egregiâ sua prudentia corrigebat.*

X. Ex aula ad Cœnobium transmigrat.

INterim dum in his cum laude se occuparet, & multis mensibus in aula vivere cogeretur Lucas, sæpe illi recurrebat qualis ipse esset, nimirum frater Minor, & filius sancti Francisci, cujus lectus durus & frigidus esse deberet, parcus nec sapidus victus, neque Principum palatis conditus, sed ab ipsis fere mendicabulis, & infimæ plebis hominibus emendicatus, publica precum exercitia, prolixa divinarum rerum meditatio, silentii tranquillitas, & reliqua Fratrum exercitia, denique societas ipsa similium, in qua & Cœnobii recessu, vel fructuosius vel certe liberius illa peraguntur: quæ dum Lucas frequenter cum aulæ statu & commoditate compararet, profusisque Cardinalis & Episcopi fratrum favoribus, exhibitis continuo per alios honoribus, frequentiori adventantium commercio, quam cuperet, & aliis asceticæ vitæ impedimentis, scrupulum ipsi injiciebant, & eliciebant ruborem: & non raro recordatus sanctum Patrem nostrum Franciscum, sibi quidem ad meritum, nobis autem ad exemplum, dum vel una nocte apud Cardinalem Brancaleonem habitare consentiret, a Diabolo graviter vapulasse, subinde cum Psalmista gemebat Lucas: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, habitavi cum habitantibus cedar.* Rogavit ergo Cardinalem & Episcopum, eosque tantis pulsavit precibus, quod consenserint tandem ut Lucas habitare posset in Ordinis Conventu sancti Petri Montis Aurei. Maluit enim Lucas tanta distantia ab illo Cœnobio ad Cardinales ædes cum religioso socio quotidie ad Legati obsequia adventare, quam extra Cœnobium aut Cœnobitarum consortium perpetuis aulæ commodis, aut delitiis gaudere. *Ps. 119.*

Crescebat interim ejus fama & æstimatio per Urbem, & in sacro Purpuratorum Collegio, apud eos in primis qui legationis negotio per Pontificem præficiebantur, & præ cæteris Scipionem Cardinalem Burghesium, Pauli V. regnantis tunc Pontificis nepotem, & Joannem Garsiam Millinum ejusdem Pontificis in Urbe Vicarium, quibus præcipuum negotiorum pondus incumbebat, & Scipionem Cardinalem Cobellutium, cui pars aliqua peculiariter commissa fuit. Qui cum ex frequenti Lucæ accessu, & exactis informationibus, agendique modo ejus talentum experti, varia in ipsum honoris & benevolentiæ suæ signa monstrabant,

donec anno MDCXX. die XIV. Kalendas Junii redeunte in Hispaniam Archiepiscopo Trejo, & commisso per Regem Legationis negotio curæ Ducis Albuquerquii, tunc Ordinarii Regis in Urbe Oratoris, Lucæ quoque mandatum fuit ut Romæ remaneret, ac Duci in prosequendo negotio diligenter assisteret, ea qua pollebat intima causæ notitia, & apud Cardinales omnes gratia & auctoritate ob informationes, quas doctrina solidas, & sincera veritate candidas, atque ab omni in adversam partem passione puras dare solebat: cujus rei & fraternæ caritatis quanta illi semper cura fuerit, in illa Tuamensis epistola ipse nos ita docuit: *Abstinui quantum valui a calumnia & injuriis, nec verbis, sed rationibus mihi agendum esse proposui, quamvis quæ causam promovere & supremum Judicem, coram quo agebatur, convincere vel commovere possent, mihi penitus reticenda non judicaverim, alia, & quæ posui in illorum supprimens gratiam. Numquam mihi animus fuit, quos maxime diligo, & a quibus me solum habitus vel scholasticæ quædam opinationes disjungunt, vel tantillum offendere. Immo semper ubique, qui periculum facere voluerunt probatum me experti, & fassi sunt amicum.*

XI. Alia ad Legationem spectantia scribit.

Perstitit ergo Lucas in obsequio Reginæ Cœli & Regis terræ, utiliter & constanter assistens Albuquerquio Duci, atque aliis deinceps omnibus, tam ordinariis, quam extraordinariis Catholicæ Majestatis Oratoribus, eorum in hac re consilia dirigens, ea subministrans argumenta, quibus intentum suum opportune Pontificibus persuaderent, ipsos etiam supplices libellos dictans, præcavens & præcludens progressus obstacula, informans alios, qui negotio vel per Pontificem præficiebantur, vel qui his adlaborabant, usque ad postrema tempora Legationis Ducis Terræ novæ, qui etiam aliquid obtinuit a Sanctissimo Domino Nostro Alexandro VII.

Atque hac occasione Lucas, præter alias diligentias, tres libellos typis dedit a se olim conscriptos, quibus ostendere studet, Immaculatæ Conceptioni Dei Genitricis Mariæ non obstare, quod ex morte Filii sui prævisa, sublimiori genere redemptionis per ipsum redempta fuerit; quod Sacramento Baptismatis per ipsum instituto initiata: quod demnm pro conditione naturæ mortem obierit. Et quartum opusculum conscribebat de mente Sanctorum Patrum circa immunitatem Virginis a peccato originali; donec mors rerum ultima linea calamum e manu rapuit, ut quemadmodum ab infantia sua ille Deiparæ Virgini devotissimus fuit, omniaque sua ipsius patrocinio prosperabat, ita in ejusdem obsequia, depositis prius reliquis studiis, ultimum omnium suorum laborum præmium a Deo acciperet, quod Ecclesia in Virginis

ginis persona loquens promittit: *Qui elucidant me vitam æternam habebunt.* Prov. 8.

Nam quod homines attinet, ipsi Regii Oratores Lucæ nostri proficuam diligentiam semper agnoverunt, & variis favoribus, pro omni occasione remensi sunt, & ipse Philippus IV. Rex, per proprias litteras ad Lucam scriptas, gratias egit & ut ipsius tunc in Urbe Orator Dux Terræ novæ, suæ Majestatis nomine præsens ageret, imperavit. Sic etiam Eminentissimus Cardinalis Sandovalius Archiepiscopus Toletanus nomine suo, ac totius, cui præest, gravissimi Senatus Madriti super hoc Deiparæ negotium occupati, per suas etiam plures litteras fecit, & per suum in Urbe negotiorum actorem egregium sane verum, D. Sebastianum Mungalez fieri jussit. Illustrissimum quoque Capitulum Ecclesiæ Metropolitanæ Hispalensis (cujus civitatis erga Mariam singularem pietatem, studiumque Gregorius XV. Pontifex peculiari rescripto commendavit) per suas etiam litteras id ipsum præstiterunt: quibus litteris Lucæ nostri in hoc negotio *diligentiam, curam, scientiam, auctoritatem illustrat, labores tam bene impensos, & tam dignos ipsius zelo & prudentia, doctrina, devotione*, laudant, & suam ipsorum erga illum, Rex quidem gratitudinem & obsequii memoriam, reliqui obligationem agnoscunt, & repensuros se in omni occasione promittunt omnes: quæ dum excerpo superfluum duxi litteras ipsas exhibere, cum omnium linguæ, multorum libri, Lucæ Waddingi in Deiparæ Virginis extollenda puritate studium laboresque deprædicent.

XII. Alii ejus litterarii labores.

Alia multa tunc moliebatur Lucas in Franciscani Ordinis decus & emolumentum, & multo suasu, prece, præcepto ipsum ad id concitabat Reverendissimus Pater Benignus a Genua totius Ordinis Minorum Generalis Minister, commissæ suo regimini Religionis profectus, honorisque zelantissimus & sedulus promotor; & ut ipse loquitur, dolens eousque multos nostri Ordinis viros, qui suis scriptis, non sine laude, Dei Ecclesiæ fuerunt adjutorio & subsidio, temporum injuria ab hominum memoria excidisse. Ea propter eam curam Lucæ commisit, ut his e tenebris eruendis, rerumque nostrarum monumentis perquirendis sedulam navaret operam. Sed quia sapienter considerabat inania esse præcepta, cum adminicula non suppetunt obedientiæ, non aerem verberabat Benignus, sed laborantem Lucam publice honorabat, privatim solabatur, omnem illi favorem subsidiumque ferebat, impressos procurabat libros, exarata manu monumenta auctoritate sua undique congerebat, necessariam in primis ejusmodi studiis amanuensis operam continuam adhibebat, dabat ipse cuncta quæ jubebat, ut audacter imperare posset: & quod Lu-

Lucæ præ cunctis adjutorio solatioque fuit, dedit ipsi adjutorium simile sibi, laborum comitem, lassitudinis levamen, & optimum in omni casu consiliarium, quo meliorem desiderare non posset, Antonium Hiquæum Hibernum Tomoniensem, sacræ Theologiæ Lectorem, naturali indole, morum suavitate, regularis vitæ disciplina, & omni genere eruditionis ornatissimum: cujus breve sed prægnans elogium, & meo quidem, quantam fidem faciat, in cujus brachiis ultimum reddidit spiritum, aliorumque majorum hodie viventium testimonio verissimum, posuit ipse Lucas, dum ipsum inter Ordinis Minorum Scriptores merito connumeraret. Venit ergo Antonius in Urbem anno MDCXIX. patentibus litteris Ministri generalis ad hæc vocatus Colonia Agrippina, ubi sacra Theologia eatenus prælegebat, & locum cum necessariis laborum adjumentis adeptus est cum Luca in Conventu sancti Petri Montis Aurei, ubi ea omnia magna laude præstitit, quæ suis deinceps locis explicabimus.

XIII. Edit opuscula S. Francisci.

Tametsi vero noster Waddingus in agendo, scribendoque quæ ad Legationem pertinebant satis superque negotii habere videretur, ex iisdem tamen ipsis archivis, & bibliothecis, quas hac occasione versabat, & illis horis quas huic occupationi suffurari poterat, atque aliis variis, vagisque monumentis, quod ipsum in Hispania cœpisse diximus, conquirebat, colligebatque opuscula S. P. N. Francisci, eaque singulari industria, & aptissima dispositione in tomos, classesque distribuebat, & asceticis commentariis devotis doctisque a se illustrata, Antuerpiæ tandem typis Plantinianis edi curavit anno MDCXXIII. ut inde ostenderet non adeo idiotam, aut ignorantem fuisse Franciscum atque a sciolis prædicabatur. Laborem autem suum etiam hunc dedicavit Gabrieli Cardinali, & Antonio Episcopo Legato fratribus Trejis; tum quod uterque Franciscanus, jus quoddam in Francisci parentis bona sibi vindicare merito possent, tum quod instructissima ipsorum bibliotheca multam operi materiam, & liberalissimæ manus uberes administraverint sumptus.

Ipsius autem epistolæ nuncupatoriæ respondit Cardinalis alia prolixa sua, ipsique operi deinde typis præfixa, in qua pie pariter ac docte Francisci auctoris excellentiam, ejusque sapientiæ sublimitatem declarat; & quantum æstimaverit Waddingi in hoc opere studium beneficiumque magni fœnoris Christianæ pietati præstitum, his quibus ipsum alloquitur verbis expressit: *Imo tu immortales gratias Deo Optimo Maximo agere debes, qui per merita Beati Patris nostri Francisci, te post tot sæcula, quibus hæc tradita erat silentio doctrina, creavit & ex Hibernia Catholicæ fidei tenacissima, sed misero & turbulento hoc sæculo dira hæreticorum peste,*

ſte, & immani perſecutione agitata, ut alterum Loth eduxit, & ad Religionem vocavit, ut tamquam fidelis ſervus & prudens dares in tempore ab eo præſignato fidelibus hanc tritici menſuram bonam & conſertam, coagitatam & ſupereffluentem, qua fidelium animæ veterem renovatam, & experimento probatam ſentiunt vocem Evangelii, quam Franciſcus ſingularis tibicen aurea canit tuba paupertatis & caritatis, non in vanum vocem emittens, velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, ſed caritate plenus opere prius prædicans quam verbo. Et hæc ad Lucam Cardinalis, qui poſt alia epiſtolam ſuam ita claudit: *Vale & in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obſequium te Deus ſervet incolumem, virtutibus augeat, de cujus bonitate confido, meritis tuis præmia nequaquam defutura.*

XIV. Concordantias Hebraicas Marii Calaſii.

Antequam autem Lucas hæc Seraphici Patris opera abſolvere potuit, obiit Romæ frater Marius Calaſius Minorita Regularis Obſervantiæ, vir doctus, & ſacræ linguæ peritiſſimus profeſſor, reliquitque præter illius linguæ Grammaticam, Canones generales, & Dictionarium, quatuor magnos tomos Concordantiarum Hebraicarum ſacræ Scripturæ, quorum amplam utilitatem ipſe Lucas in ſuo de Scriptoribus Minoritis opere fuſius declarat. Sed quoniam hanc tunc recte percipiebat, valde indoluit, quod tam egregium opus cum auctore ſuo moreretur; nec enim imprimendo ſuppetebant expenſæ. Quapropter ipſe Lucas cum Paulo V. Pontifice, & Benigno Genuenſe generali Ordinis Miniſtro egit impenſe, ne tantus theſaurus cum jacturæ periculo abſconditus relinqueretur, nec deſtitit uſque dum Pontificis mandato, & conquiſitis Benigni ſtudio hinc inde ſumptibus, integra Hebraicæ linguæ typographia in Minorum Aracœlitano Cœnobio compoſita, totum opus in publicum prodiret, præfixis ab ipſo Luca in primis docto fuſoque opuſculo *De Hebraicæ linguæ origine, præſtantia, & utilitate*, aliiſque latinis præliminaribus, etiam iis, quæ ſub aliorum nominibus præleguntur. Et quoniam dum opus in prælo ſudaret, Paulus Pontifex præli auctor ad meliorem vitam vocatus fuit, ideo gratulatura Religio aſſumptioni Gregorii XV. ad ſummum Pontificatum, opus huic dedicavit, tamquam legitimo ſucceſſori Pauli, & Capiti univerſalis Eccleſiæ, in cujus ornamentum utilitatemque prodibat.

XV. Angeli del Paz Commentaria in Lucam Evangeliſtam.

In eodem autem ſancti Petri Cœnobio viginti circiter annis prius, venerabilis ſervus Dei Angelus del Paz, Regularis Obſervantiæ Minorita mortuus eſt, tanta opinione virtutis, ut ſolerti cura Romæ tunc ageretur de ipſo inter Sanctos connumerando; tanta doctrina, & litterarum ſtudio, quod tot libros legiſſe videretur, ut nihil ſcribere potuiſſe, & tot ſcripſit, ut nul-

nullum potuisse tempus superesse aliorum operibus perlegendis quisquam posset opinari. Hic plurima suis manibus conscripta reliquit opera, ingenii sui, doctrinæ, & probitatis monumenta, quæ noster Lucas inter Franciscanorum scripta recenset. Sed quoniam propria servi Dei manu tantum scripta extabant, in alienas manus hinc inde dispersa transierunt, qui omnem adhibebant diligentiam, non ut publico usui evulgarentur, ceteroqui dignissima, sed ut secreta custodia apud ipsos laterent, dum summa reverentia, & perdendi pavore servarent quidquid hujus pii viri pauperis erat supellectilis, aut manus ejus contrectaverunt. Lucæ igitur speciali mandato injunxit Benignus, ut omni solertia & sollicitudine hæc omnia colligeret, & e clanculariis custodiis in publicum jus typis impressa vindicaret. Sed dum ille, & si alia etiam typis parando occupatus, cetera Angeli volumina magno studio, & singulari industria contrariis aliorum ea retinendi celandique artibus & conatibus extracta colligebat, inventum in ipsa bibliotheca Montis Aurei tomum Commentariorum Angeli in Evangelium sancti Marci, a Petro Joanne Saragosa Magistri sacri Palatii vices gerente jam tum approbatum, revidit Antonius, adhibuit marginales notas, & sacræ Scripturæ, Sanctorumque Patrum, ubi deerant citationes, & constanti labore fecit, ut opus immaculatum prodiret anno MDCXXIII. impressumque dedicavit Lucas Gabrieli Cardinali a Trejo, cujus beneficiis impressum est, & in eo parando laborantes Lucas pariter, & Antonius continuo recreabantur. Huic proximum invenerunt secundum tomum commentariorum in Evangelium sancti Lucæ, quem pari studio perpolitum anno MDCXXV. impressum Joanni Baptistæ Coccino, sacræ Romanæ Rotæ Decano, & Apostolicæ Poenitentiariæ Regenti dedicavit, ut cujus consilia, auxilia, & alios effectus benevolentiæ continuæ suæ utilitati experiebatur Lucas a primo die, quo pedem in Urbem intulit. Hunc tomum pone secutus est primus commentariorum in Evangelium sancti Lucæ Evangelistæ, quem anno MDCXXVIII. edendum Lucas noster dedicare statuit Scipioni Cardinali Cobellutio, sui olim amantissimo. Sed illo e vivis sublato librum obtulit Ludovico Cardinali Ludovisio S.R.E. Vicecancellario, Gregorii XV. Pontificis ex fratre nepoti, & Patriæ nostræ Hiberniæ Protectori multis titulis meritissimo, quos Lucas ipse exponit in epistola nuncupatoria illius voluminis, & ego paulo post susius explicabo.

XVI. Concordantiæ Bibliorum S. Antonii.

LUcas interim scrutabatur Scripturas, & pro his, aliisque suis meditationibus lustrabat bibliothecas, ac pulveribus diu obsitas, blattisque corrosas excutiebat membranas; cum inter hæc

hæc agendum in bibliotheca veteri Aracœlitana, quam Benignus Generalis tunc nova forma restaurari, novisque libris augeri fecit, occurrit illi satis opportune, post edita sancti Patris Francisci opera, carissimi ejus, & clarissimi discipuli sancti Antonii Ulyssiponensis opus inscriptum: *Concordantiæ Biblicæ sancti Antonii*, antiquissimo charactere, laceris membranulis compactum, in quo per præcipua capita, optimo & erudito ordine dispositæ erant graviores & magis utiles materiæ, quæ a Theologis, & verbi Dei concionatoribus tractari solent, hisque applicata selecta Scripturæ loca, ut amplius vix quidquam posset in hoc genere desiderari, appositis dumtaxat sententiarum principiis. Ut vero loca hæc commodius, & facilius posit lector invenire, ultra capita librorum sacri codicis, quæ sola citabat auctor operis, Lucas adhibita amanuensis opera numeros versiculorum addidit, qui tamen ignoro, casu an consilio, typis impressi non sunt: cuncta deinde, ut cum ipso sacro textu conferrentur curavit; suis etiam locis universos sacri codicis libros reposuit, quorum ordo in antiquo codice invertebatur, ut quæ prius poni debuerint, posterius posita fuissent, forsitan pro ut sancto auctori inter legendum, aut meditandum occurrebant. Sed & aliud ejusdem generis opus in eodem codice reperit, in quo per anni tempora distribuebentur themata pro festivitatibus Sanctorum, & universis fere hominum statibus & conditionibus apta, ex sacra Scriptura deprompta: quod opus dum perlegeret, invenit auctoris quidem Franciscani & Hiberni fuisse, sed anonymi, quem tamen ipse non levi conjectura Thomam Hibernicum vitæ sanctimonia, aliisque scriptis ingenii sui monumentis notum, esse censuit. Hoc ergo, veluti prioris operis auctarium, adjungere voluit, additis variis notis suo ipsius studio elaboratis; & omnia uno volumine sub titulo *Promptuarii moralis sacræ Scripturæ* edidit Romanis typis MDCXXIV.

XVII. Vitam B. Petri Thomæ Carmelitæ.

INterea cum ad horum aliorumque elucubrandorum operum supellectilem comparandem Vaticana registra perquireret, multa reperit diplomata, quæ dum ille ex continuata serie, & nomine Petri, quod solum in bullis exprimebatur, crederet continere acta Petri Teutonici Franciscani, Episcopi Pactensis, postea reperit ea potiori parte pertinere ad beatum Petrum Thomasium Carmelitam, Teutonici nostri in Pactensi Episcopatu successorem, deinde Patriarcham Constantinopolitanum. Sed ne labor ab ipso impensus in colligendis transcribendisque diplomatibus, aut ipsa diplomata num. 29. deperirent, & ut rem gratam sacræ Carmelitanæ Familiæ, & Franciscanæ simul honorificam faceret; ex qua nimirum Petrus Thomas in Episcopatu præ-

præcessorem, in præcipuis Legationibus collegas, in funere laudatorem, & alium deinde actorum ejus & vitæ scriptorem habuit; dignissimi viri vitam ex veterum commentariis & illis bullis, novam auctioremque fecit, adjunctisque doctis, & necessariis notis, ipsisque integris diplomatibus, & præfixis aliorum de tanto viro præcipuis elogiis illustravit, ac typis Lugdunensibus editam anno MDCXXXVII. dedicavit Martio Cardinali Ginetto, Carmelitani Ordinis Protectori, ac tunc apud Ubios Urbani VIII. Pontificis pro totius Europæ pace Legato.

XVIII. Vitam B. Jacobi Piceni.

CUm noster Waddingus aliquando Neapolim profectus, oculis & manibus in vetusta folia ubique intentus, invenisset vitam & res gestas celebris apud Neapolitanos Tutelaris B. Jacobi Piceni, Regularis Observantiæ Franciscani, cujus illi corpus adhuc integrum magno cœlestium donorum fœnore, magna devotione venerantur, a Joanne Baptista Petrutio Archiepiscopo Tarentino, heroico carmine, non contemnendo studio libris v. conscriptam. Quoniam duo tantum ejus exemplaria manuscripta supererant, ne his quoque intercidentibus, doctissimi auctoris in beatum Virum studii memoria, & opus ipsum longiori ævo dignum simul perderentur, Lucas e latibulo productum studiose limavit, ejusque frequentem, atque alicubi densam obscuritatem doctis notis illustravit, ac Lugdunensibus typis impressum anno MDCXLI. misit Proregi, Senatui, Populoque Neapolitano, devotissimis beati Jacobi cultoribus.

XIX. Syllabum Scriptorum, & Martyrum Franciscanorum.

DIxi vero historici studii primum cogitatum Waddingo fuisse, ut investigaret, & mundo manifestum faceret, quam vel cæca censura, vel injusta calumnia Minorum Ordinem offendebant, qui vel ejus fundatorem sanctum Franciscum, vel alios ejus professores idiotismi, ruditatis, & ignorantiæ carbonibus denigrabant. Neque unquam ab eo tempore per occasionem destitit magno labore, studio, sumptibus undequaque comparare, vel ipsas Minorum, veterum præsertim, & nunquam typis editas lucubrationes, aut saltem auctorum, operumque omnis ævi talem notitiam, ut anno Christi MDCL. justum volumen emiserit in forma folii ordinarii, in quo Scriptores omnes Franciscanos, quos reperire poterat, per alphabeti ordinem recensuit, & elogiis pro personarum qualitate, modestis tamen illustravit, ingeniique sui, & calami monumenta cujusque nomini, & personæ, quam habere poterat, notitiæ subtexuit, adjuncta simili recensione ejusmodi Minoritarum, qui non solum calamo, aut non tam isto, quam sanguine libenter fuso, & cum illo cara vita, Christi fidem, unicam ejus Ecclesiam Catholicam Romanam, &

Roma-

Romanorum Pontificum supremam in terris potestatem & obedientiam vel propugnarunt, vel propagarunt. Quod opus cum variis & necessariis indicibus dedicavit Marco Antonio Cardinali Franciotto, tum ob ingenitam ipsi a suis majoribus, & propriis actibus exercitam in Minores benevolentiam, tum ob singularem in ipsam Auctoris personam, & in hoc ipsius sancti Isidori Collegium continuam beneficiorum largitatem.

XX. Librum Joannis Guallensis de Oculo morali, & Florilegium Philosophorum.

CUm autem in hoc opere, inter libros a fratre Joanne Guallense conscriptos recensuisset aureum sane libellum *de Oculo morali*, hæc illi causa fuit, ut hunc ipsum librum typis mandasset. Paucis enim annis, postquam suum opus *de Scriptoribus & Martyribus Minoritis* edidit, offertur illi typis Lugdunensibus vulgatum illud opusculum *de Oculo morali*, mutilum quidem, sed recentis docti Scriptoris calamo suppletum, sub nomine Raymundi Jordani Canonici Regularis Ordinis sancti Augustini, tamquam auctoris antiqui operis. Quod cum Lucas consideraret, abreptum scilicet Ordini suo tam celebris auctoris opus insigne, idque non solum contra fidem historiæ, quam ipse prius publicavit, sed etiam contra monita & notitiam rei, quam viva voce dedit moderno illi operis editori, ipsum Ordini & proprio auctori Joanni Guallensi Franciscano vindicavit, nova ejus impressione facta Romæ MDCLV. Non mutili, ut prius, aut suppleti, sed ex propriis auctoris antiquissimis membranis integri, præfixa dissertatione apologetica ad Lectorem, qua monstrat opus non alius esse, quam nostri Guallensis. Ipsum autem hac editione dedicavit Julio Rospigliosо, tunc Archiepiscopo Tarsensi, & Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. a secretis Statuum, nunc in eodem officio S. R. E. Cardinali, cujus antiquæ & singulari benevolentiæ obstrictus fuit. Sed ut solet sapiens data occasione sapientior esse, ita Waddingus hac occasione Guallensis opera penitus introspiciens, eorum veneratione captus, omnia paulatim edere voluit, & præter illum librum *de Oculo morali*, eodem anno alium evulgavit *de dictis & factis celebrium Philosophorum*, & adjunctum opusculum *de Sapientia Sanctorum*, eumque consecravit Carolo Cardinali Barberino, priscæ eruditionis avido & studioso.

XXI. Vitam & Opuscula quædam S. Anselmi Lucensis.

IPse vero nullam prætermittens occasionem benefaciendi, dum Gregorii VII. Pontificis acta revolveret, invenit laborum ejus participem, & gloriosi quamquam pœnosi Pontificii administrum Anselmum II. Episcopum Lucensem, cujus acta, quamvis pia, politica, sacra, militaria, œconomica, monastica, ecclesiastica, latebant tamen, quia licet alioquin typis edita, propter

exemplarium raritatem paucis nota fuerunt. Quapropter zelo boni communis, & priscæ illius ecclesiasticæ severitatis & sanctimoniæ motus noster Lucas, hujus magni viri vitam tam proficuam Reipublicæ futuram commentariis illustravit, quibus rerum, quæ inter Henricum Imperatorem, & cum ipso Hildebrandum Pseudopontificem, & ex adverso Gregorium verum Pontificem, ejusque & Ecclesiæ jura propugnantem Comitissam Mathildem intercesserant, multam claramque notitiam tradidit; Anselmus etenim Comitissam in cunctis gubernabat. Adjunxit etiam Waddingus aliqua sancti Antistitis opera, cœlesti sapientia & pietate plena, & omnia simul uno volumine Romanis typis edidit anno Christi MDCLVII. ætatis suæ proh-ultimo, etiam sub auspiciis ante nominati Cardinalis Franciotti, civis & olim Episcopi Lucensis, cujus in hoc nostrum Collegium sancti Isidori optimo affectui, & continuis favoribus & beneficiis, ne quidem ipsa mors nostri Patris Lucæ terminum ponere valuit.

XXII. Ciacconii Pontificum & Cardinalium vitas emendat.

PRæter hæc autem cum anno MDCXXX. Alphonsi Ciacconii opus de Romanis Pontificibus, & Cardinalibus, Urbani VIII. Pontificis auctoritate, & Hieronymi Aleandri, Andreæque Victorelli, & Ferdinandi Ughelli studio auctum, emendatius ederetur, sublato e vivis Aleandro, ejusdem Urbani Pontificis nutu substitutus est Waddingus, ut historiæ menda corrigeret, & Ciacconii opus verum & purum prodire caveret; cujus in ea re laborem, ipsius Victorelli, & Leonis Allatii, qui in opere examinando partem habuit, testimonia nobis commendant.

XXIII. Scoti opera quæ necessitate vulgaverit.

VErum ut ad Ordinis Minorum studia redeamus, quanto inter ejus viros doctrina illustres celebrior erat Joannes Duns Scotus, tanto ferventiori desiderio ardebat Waddingus, ut omnia ejus opera conquireret, & omnium doctorum hominum desiderio, cuncta simul nitido charactere, & ordinata dispositione publici juris faceret. Magnum enim erat ubique Scoti nomen, sed latebant subtilissimi sapientissimique Magistri plures libri, alii antiquis & sordidis typis fœdis erroribus inspersi circumferebantur, quo fiebat, ut ceteri fere omnes præter Franciscanos, & horum quoque non pauci a Scoti lectione deterrerentur; cum alii interim, qui forte nec verbum in Scoti operibus unquam legerunt, Phœnicem illum ingeniorum passim traducerent, tamquam nimis obscurum, & in differendo contentionum potius quam veritatis vel inveniendæ, vel illustrandæ studiosum: ea enim est depravati nostri generis conditio, ut quemadmodum in practicis, qui aliorum male facta notant, ii tamquam turbatores Reipublicæ mulctantur; ita in theoricis, qui nostra non recte

subin-

subinde opinata corrigunt, veritatis depravatores & contentiosos appellamus, ut quos ratione refutare non possumus, confundamus opprobrio. Sed Scotum Subtilissimum, & modestissimum veritatis indagatorem, his calumniis subjacere, atque adeo etiam Franciscani Ordinis opiniones e Scoto desumptas consequenter traduci dolebat Waddingus, & xx. continuis annis conceptum dolorem diligenti operum inquisitione, aliquorum obtentu, & spe futuræ aliquando occasionis complendi sui desiderii, longanimiter liniebat, ab eo nimirum tempore, quo Romam venit, & patuit illi aditus ad Bibliothecam Vaticanam. Et quamquam in Scoto ab his tenebris vindicando multam & laudabilem operam impendissent duo Archiepiscopi Hiberni Minoritæ, Mauritius a Portu, celebris olim in Patavino Gymnasio professor, deinde Archiepiscopus Tuamensis; & Hugo Cavellus Lovanii primum in nostro Fratrum Hibernorum Collegio sancti Antonii, deinde Romæ in Cœnobio Aracœlitano sacræ Theologiæ Lector, & ex Ordinis Secretario, ac Definitore generali, Archiepiscopus Armachanus totius Hiberniæ Primas: atque inter hos Franciscus Lichetus Brixiensis, totius Ordinis postmodum Generalis Minister; nemo tamen rem integram præstitit, aut omni parte perfectam.

XXIV. Quo studio, quibus auxiliis.

Sed solertia sua, & indefessa indagine detegebat Waddingus opera a sæculis abscondita, & magno sumptu advehi, nitidoque charactere ex nigris & laceris membranis describi curabat. Atque Cavello in primis libenter communicavit Scoti libros de Anima, & quæstiones in x. ac xii. libros Metaphysicæ. Consilium suum interim primariis Ordinis Patribus aperiebat, sed cum id laudarent omnes, nullus tamen promovebat; quippe deterriti vasta mole, quam Lucas animo concipiebat, & studio suo congerebat, excepto Joanne Baptista a Çampanea, tunc Generali Ordinis Ministro a Secretis, qui ut erat plurium annorum Scoticæ doctrinæ callentissimus professor, ita illius illustrandæ & in scholis propagandæ cupidissimus. Sic ea de re dicentem Waddingum avide excipiebat, impigre conantem laudabat, & operam impensuro promittebat auxilium. Nec promissi oblitus prætermisit occasionem; etenim anno MDCXXXIII. in Comitiis Ordinis Toleti celebratis, electus ipse totius Ordinis Minorum Generalis Minister, inter alia Comitiorum decreta renovari curavit antiquam Ordinis constitutionem, qua cavetur, ut Philosophiæ ac Theologiæ Lectores irremissibiliter proprio Lectoratu priventur, si directe, vel indirecte, voce, vel scripto deflexerint a doctrina Scoti. Ad hoc autem ut omnes possent se commodius in doctrina & littera Scoti exercere, de novo constitutum est, ut

Minister Generalis curaret, quod, quatenus fieri posset, Scoti scripta super Sententias parvis voluminibus ederentur, sedulamque navaret operam, ut universa Doctoris Subtilis opera prelo traderentur in forma folii, ac tot excuderentur exemplaria, quot principalioribus saltem singularum Provinciarum bibliothecis necessaria fore decreverit. Atque id ipsum etiam de gravium, & vetustorum præcipue, Ordinis nostri Doctorum operibus fieret. Nec citius anno sequenti in Italiam appulit Generalis, quam nobili Lucæ cogitatui promovendo se præparavit, & sæpius adscito graviorum Patrum cœtu, decrevit denique mandavitque Lucæ, ut dimissis interea reliquis studiis, in id solum incumberet, ut omnia opera Scoti, qua labore & industria, qua sumptu conquireret, & optima ratione disposita & illustrata typis mandaret, datis illi in partes laboris præclaro illo viro, quem ante nominavimus, Antonio Hiquæo, & alio acutissimo Scholasticarum quæstionum disputatore, Joanne Pontio, utroque Hiberno, illo jam tum emerito, isto actuali & primario hujus Collegii sacræ Theologiæ professore: qui quod Licheti Commentariis in IV. Sententiarum libros defuit, si prolixitatem & perfectionem laboris utriusque, sed Antonii præsertim, cum temporis brevitate comparaveris, ultra spem ad omnem satisfactionem compleverunt. Assignavit etiam Generalis duos ex Collegio Patres, qui typis Lugduni præessent, & subsidia in sumptus collecta suppeditavit.

XXV. Quanto suo labore.

His ergo auxiliis fretus Waddingus magnum ingressus est labyrinthum, sed feliciter exivit, omnia in primis cum adjectis Cavelli scholiis, & Mauritii quos reperiri poterat, Lychetique commentariis in tres priores Sententiarum libros, & in Physicam Aretini commentariis eatenus impressa collegit. Vaticanam bibliothecam, optimorum codicum promptuarium, ceterasque Urbis per se ipsum, & alias Orbis, longinquarum etiam regionum, per alios diligenter lustravit: omnia tandem opera Scoti, quæ ad Scholasticam eruditionem pertinent, in unum collegit, impressa inter se mutuo, & cum manuscriptis contulit, notas & scholia, ubi defuerunt, adjunxit: sacræ Scripturæ, sanctorum Patrum & Doctorum loca vel mutila, vel corrupta suæ veritati & integritati restituit, & juxta recentiores operum ipsorum editiones, fideliter citavit: Aristotelis, & Averrois textus Scoto familiares, breviori citatione notavit, ac subinde depravatos restituit: ad singularum Scoti quæstionum initia celebriores veteres modernosque Doctores, qui de eadem re disputant, assignatis eorum libris & sectionibus indicavit: ad singulos Scoti libros, & minutissimos quosque tractatus judicium suum, censuramque ex ruderibus reconditæ antiquitatis ipsorumque operum visce-

visceribus ingenti labore hausta, circa operis cujuslibet auctorem adhibuit; germanos Scoti foetus ipsi vindicavit, spurios & suppositios candide docteque rejecit, enarratis bibliothecis, ex quibus singula deprompsit. Multa menda in textu correxit, lectionum varietatem in marginibus notavit, capitum & articulorum partitiones in aliquibus juxta materiæ diversitatem adhibuit, unius codicis lacunas ex aliis complevit, omnes marginalibus notis illustravit, & paragraphos per numerorum notas distinxit. Reportatorum quos vocant Parisiensium libros, non spurios illos, qui repetitis editionibus circumferebantur, sed veros, & genuinos Scoti ex antiquissima impressione, & manuscriptis codicibus, ex Vaticana & sancti Francisci Transtyberina bibliothecis depromptos exhibuit, & in sua ad hos libros censura suppofititii verique operis differentiam, & adulterii originem declaravit: aliorum operum ornamenta huic addidit, & scholia, quæ Cavellus olim adulterino operi adhibuit, genuino huic & vero Scoti foetui adaptavit, suaque ubi opus erat adjunxit.

XXVI. Quam feliciter absolvit.

HInc additis ad Licheti commentarios supplemento Pontii, ac tribus Tomis commentariorum Hiquæi in IV. librum Sententiarum, universam denique molem operis ea ratione in XVI. magna volumina distributam, quam ipse tum ipsius operis initio, tum in opere suo de Scriptoribus Franciscanis exposuit, compositis a se præliminaribus, & præfixa Scoti vita, quam Tomo III. Annalium prius edidit, sed hic in capita divisit, submisit prelo Lugdunensi, & solo quadriennio, postquam res illi commissa fuit, ad ultimam typorum impressionem cum copiosissimis indicibus, felicius quam prius credi poterat, absolutum opus universum unica epistola, prænominati Patris Generalis nomine concepta, nuncupavit Philippo IV. Hispaniarum Regi, utpote in cujus Regnorum Academiis multæ ab ipsius Majoribus constitutæ sunt cathedræ, e quibus Doctores, ad id pingui stipendio conducti, solius Scoti sententias explicare tenentur. Quique ipse Philippus Rex, ejusque præcessores Hispaniarum Indiarumque Monarchæ, Scoti doctrinæ asseclas, etsi non solos, sed plerumque primos ad populos sibi vel subditos vel subjugatos docendos elegerunt, & plurima in universum Ordinem continuo conferunt beneficia. Sane vero quam correspondérit Deus votis & opinioni Waddingi in edendis his operibus Scoti, nunc nobis palam est, quando videmus ipsum studium operamque ejus adeo prospere successisse, ipsosque libros, etsi multo ære comparandos, tam avide distractos fuisse, ut cum plurima essent exemplaria, vix biennio post eorum editionem ullum inveniretur venale, cum a multis adhuc sollicite quærantur.

Atque

XXVII. Quanto fructu & applausu.

Atque inde præterea secutum, ut Scoti non solum solida & subtilis doctrina, sed ipsa quoque scribendi gravitas & modestia, aliæque ejus virtutes, quæ in ea candidæ mentis ipsius imagine relucent, plures hodie habeant cultores, qui viri partes venerentur, quam prius fuerunt, qui vel ex ignorantia vel malitia ipsum aversabantur. Habeo epistolam viri gravis, & doctissimi Magistri Pauli Sharlogi Societatis Jesu, in qua declarat, quam acceptum fuerit studium Waddingi, & coadjutorum Salmanticæ in Hispania, unde eam scripsit Romam ad ipsum his verbis, sed lingua Hispanica: *Et quoad opera Scoti, dico mihi non constare, quod ad hanc Universitatem pervenerit, nisi unum exemplar, quod penes me est, & viderunt Commagistri mei Collegii Regii, ipsisque visa sunt tot gemmæ tam operis dispositio, quam novi & doctissimi commentarii RR. PP. Magistrorum Hiquæi, & Pontii, plurimumque laudant Reverendam Paternitatem vestram tamquam universi operis œconomum, nec cessant extollere veritatem, & gravitatem, qua in operum censuris incesseris, & quam bene rem scholasticam egeris, ubi id postulavit occasio. Dedistis tandem esse Scoto, & in illo ac reliquis operibus vestris vestram Patriam notabiliter illustrastis. Nostra sane Societas hic in Hispania ex V. P. plurimum æstimat, quod Illustriss. Cavelli Scholia inseruerit, pro ejus favore in sententias nostras, quia magnopere cupimus vel umbram in subtilissimo Scoto reperire.* Hæc ex epistola.

XXVIII. Ordinis decreta & veterum ejus Patrum bibliothecam evulgare voluit.

Multa sane præter Annales Minorum, de quibus postea scribemus, & magna sunt alia hæc opera Lucæ Waddingi jam typis edita, & quæ alium quemvis Auctorem admodum illustrem reddere sufficerent; sed excelso ipsius animo, & amplissimo ingenio non ita sufficiebant, quin alia plura, eaque & mole & materia majora moliretur, tametsi nullum aliud opus conscriptum reliquisset, sed solum non contemnendam in pleraque magno sumptu & solertia comparatam supellectilem. Nam præter opuscula minora, quæ meditabatur, & in Minoritarum Scriptorum syllabo sub ipsius nomine recensentur, in animo habuit, & aliquoties in Annalibus promisit omnia Ordinis Minorum generalia Comitia, eorumque omnia atque Provinciarum quoque nonnulla decreta uno volumine, sed alio modo & methodo in Ordinis utilitatem evulgare, quam quibus alterius interim si tam felici, quam festinanti opera prodiit opus. Voluit etiam Waddingus veterum Ordinis Patrum opera omnia, quæ vel nunquam prodierunt, vel exemplarium raritate, & jam antiquatis characteribus impressa delitescunt, pluribus tomis disponenda, paulatim e tenebris ad publicum usum educere, quod, ut ante dixi,

dixi, primum ipsius scribendi propositum fuit, ac deinde Superiorum præcepto commendatum.

XXIX. Hiberniæ Annales quo motivo meditatus.

VErum cum horum operum pars maxima ad Ordinem Minorum pertineat, ille meditationes suas ultra protendens, patriæ quoque Hiberniæ universam historiam illustrare statuit, & quantum in ipso fuit etiam studuit, optime ratus non soli Religioni se obligatum fuisse. Nam *partem* etiam *patria, partem parentes ortus nostri vindicant*. Eodem enim tempore, quo Lucæ nomen ex operibus diffundi cœperat, duo ejus alumni patrias antiquitates conquirere, & eatenus latentes in litterarii orbis theatrum educere satagebant: quorum alter fuit Patritius Flemengus Hibernus Franciscanæ strictioris Observantiæ professor, qui ex hoc nostro Romano Collegio sancti Isidori, per Lucam tunc recenter fundato rectoque, ad Lovaniense quoque nostrum sancti Antonii Patavini Collegium Philosophiæ Lector amandatus, dum iret, lustratis per viam præcipuis Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Belgiique bibliothecis, aliquas sancti Columbani Hiberni, aliorumque nostratium Sanctorum res gestas, & opuscula studiose collegit, in methodum reduxit, ac scholiis, notis, & commentariis illustravit, & opus in unum volumen compactum, ut typis ederetur, Lovanii reliquit; cum ipse, ut novum Ordinis, & gentis nostræ Collegium recturus Pragam, Bohemiæ Regni Metropolim, destinatus fuit, ubi cum Theologiam aliquandiu prælegeret, & Superioris auctoritate tituloque novæ fundationis rudimenta proveheret, ab hæreticis Bohemiæ rusticis, Saxoniæ Ducis victoriis insolentibus, & in religiosos viros rabidis, simul cum socio fratre Matthæo Hore, ejusdem Provinciæ Hiberniæ & Religionis professo clerico, in Catholicæ fidei, & religiosæ professionis odium crudeliter interemptus est; atque adeo ipsius opus in illo Collegio Lovaniensi adhuc ineditum asservatur.

Alter autem, qui Hiberniæ historiam suscepit, fuit Hugo Vardæus Hibernus pariter & Franciscanus, quem juvenem, adhuc tunc sæcularem Salmanticæ in Hispania studiis incumbentem Lucas noster tunc sacræ Theologiæ Lector in multis juvabat, ad bonas litteras virtutemque sectandam salutaribus documentis incitabat, ac demum Ordinis habitum devote postulantem anno MDCXVI. non absque difficultate voti compotem fieri fecit in ipso Salmanticensi Cœnobio Provinciæ sancti Jacobi; ubi cum sacræ Theologiæ studia percurrisset Hugo, ad illud ipsum Lovaniense Collegium nostrum missus, Lectoris & Guardiani officiis ibidem functus, ut erat acris ingenii & singularis peritiæ nostri idiomatis, quo pleraque patriæ, non historica tantum, sed Juris etiam, Medicinæ, & Philosophiæ scholasticæ monu-

nu-

numenta conscripta sunt, sese totum illis colligendis & illustrandis addixit. Atque id in primis proposuit, ut præcipuorum nostratium Sanctorum acta, quorum admiranda conversatione, & multitudine Hibernia olim Insula Sanctorum dicta fuit, per anni menses, & Sanctorum natales dies distributa, & variis appendicibus notisque illustrata, pluribus tomis emitteret, sub titulo Hagiologii Hiberniæ, præfixo apparatu, seu, ut ipse vocat, prolegomenis universam fere reliquam historiam Hiberniæ continentibus, quorum idea ab ipso XV. sectionibus concepta, & huc Romam transmissa, Waddingum inter cetera valide movit, ut omnem operam operi promovendo impendere decrevisset, ipsumque certo jamdudum ad finem perduxisset, si ipsius directionem sequerentur alii. Sed cum suis in Ordinem redigendis ab anno circiter MDCXXIII. incumberet Vardæus, anno MDCXXXV. immatura morte sublatus est: & illi in eodem studio successit Joannes Colganus, doctus & religiosus vir, sacræ Theologiæ in eodem Lovaniensi Collegio Lector emeritus, qui Vardæi studium laboriose per annos multos prosecutus est. Verum cum res in longum protraheretur, multi dolebant nusquam prodire Ecclesiasticam historiam Hiberniæ. Quapropter Waddingum prioribus tunc Annalium Tomis, aliisque operibus gratum historiographum, epistolarum precumque nimbis pulsabant ex ipsa Hibernia, ex Hispania, Gallia, Germania nostræ nationis Prælati, religiosorum Ordinum docti viri, nobilesque laici, etiam ab alienæ fidei professoribus, sed antiquarum rerum studiosis, & Hibernicæ gentis gloriæ cupidis ad id invitati, ut patriæ suæ historiam conscribendam susciperet; rem quippe genti nostræ futuram longe honorificentissimam, nec minus utilem universæ Ecclesiæ, aut reconditæ antiquitatis curiosis doctisque omnibus gratam.

XXX. Rem serio amplexus cur non effecerit.

ET sane Waddingus, qui etiam adhuc in Hispania juvenis, quidquid per occasionem in libris ad hanc rem reperiebat, inter adversaria sua referebat, facile se duci sinebat tot tantorumque virorum instantia, & proprio zelo honoris, patriæ, ac gentis optime meritæ; sed vel rem suam communicandi incuria, vel potius aliorum injuriis præssæ impotentia, reliquo orbi quodammodo ignotæ, atque adeo æmulorum sollicito, si tam licito studio, obtrectationibus & scriptiunculis succumbentis, cum tamen esset, ut olim scientia & sanctitate illustris, & antiquissima portio Ecclesiæ Christi; sic semper ab initio Catholicæ Romanæ fidei constanter tenax, & Angliæ Regibus in eis, quæ per Deum licebant, fidelissima, ab eo tempore, quo non tam propria necessitate, quam devota, & sincera in Romanum Pontificem reverentia sese illis subjecerunt. Hinc ergo ipsum sollicitantibus, operam suam

suam non negabat Waddingus, tametsi alios labores exponeret, sed vicissim rogabat non ut expensas, sed ut monumenta ipsi, vel ministrarent vel indicarent saltem. Nec cessabat interim impressos libros conquirere, in quibus esset aliqua rerum nostratium notitia, aut ullam intermittebat occasionem, vel parcebat expensis, ut ex Romanis Archivis, aliisque per Italiam, scripta manu monumenta colligeret. Sed cum videret hæc ad rem perficiendam non sufficere sine ipsis Hibernorum codicibus, & intelligeret multos esse Lovanii, per Patres jam nominatos, ex ipsa Hibernia comparatos, nec speraret se quidquam amplius accepturum, ex Regno jam tum Bellonæ furiis, & Hæreticorum persecutionibus agitatissimo, qui ejusmodi antiquitatis monumenta, vel consumpserunt flammis, vel alio asportarunt, tunc egit cum Colgano & Superioribus Collegii Lovaniensis, obtulitque facturum se, si ipsi vellent, ut monumenta omnia, & persona Colgani, & Amanuenses, aut Socii patriæ linguæ periti, quos ipse vellet, Romam ad hoc Collegium S. Isidori tuto ducerentur; adstiturum etiam se, & Hiquæum Ecclesiasticæ historiæ, & Hibernicarum rerum & idiomatis admodum callentem, sumptus quoque omnes tum parando operi, tum imprimendo necessarios provisurum, ut integrum corpus multorum voluminum Hiberniæ illustratæ varia vetustaque historia nobile, quam citissime, & annuente Deo, non minus prospere prodiret, quam emissa sunt opera Scoti, & alia quæ tractavit Waddingus. Et quamquam hic vel consensus denegatus fuerit, vel prætexta mora, nihilo tamen per id diminutum fuit Lucæ studium illustrandi Patriam, quo minus, cum per Colgani litteras percepisset, parari duos operis Tomos, quorum prior contineret opuscula nostratium Sanctorum, eaque digna, quibus veterum Patrum Bibliotheca cresceret; posterior autem complecteretur plura ex prolegomenis Vardæi, quibus tamen edendis non suppetebant sumptus, tunc rescripsit Lucas, ut hos duos huc ad ipsum transmitteret, & se curaturum ut cito prodirent. Sed cum hinc etiam nihil, præter gratiarum actionem, complendi operis moras, & allegàta viarum pericula referret, omnem hujus studii cogitatum abjecit. Edidit autem postmodum ipse Colganus unum Tomum, quo SS. Patritii, Columbæ, & Brigittæ Virginis, & alterum, quo Sanctorum Hibernorum, quos Januarii, Februarii, & Martii diebus colimus, acta, notis & appendicibus illustrantur.

XXXI. Meditatus etiam historiam Episcopatuū totius Orbis, ac recentiorum Pontificum & Cardinalium.

Aliud autem immensum opus meditabatur Waddingus, quo non Religionem tantum, aut Patriam suam, sed universi terrarum Orbis Religiones & Regiones obligaret, nempe theatrum Episcopatuum totius mundi. Cum enim aliorum studiorum

causa multa pervideret, multamque reperiret harum rerum notitiam, sed sparsam tum scriptis manu monumentis, præsertim Vaticanis, tum aliis libris prelo publicatis, nec paucos deprehenderet errores in iis, quæ alii de particularium Ecclesiarum Præsulibus jam ediderunt, judicavit rem optimam se facturum, si uno corpore integrum, & ut in Ordinis Annalibus fecit, Vaticani tabulis directum roboratumque exhiberet prospectum, in quo universalis Ecclesiæ maximo ornamento, & peculiarium singularium utilitate propagatæ post Christum fidei, & Ecclesiarum origines, progressus, jura, Episcoporumque omnium perpetua successio, vitæ acta, quantum fieri posset constans cohærentia doctrinæ, ejusque & potestatis dependentia ab uno capite, & Ecclesiarum omnium legitima matre & Magistra Romana, atque obedientia Romano Pontifici numquam feliciter aut impune negata cernerentur; & simul illustrarentur, tum personæ, tum familiæ, & res omnes illis cognatæ, tum Civitates, Regna, & Provinciæ in quibus erectæ aliquando fuerunt sedes Episcopales. Neque prætermisit occasionem ullam, aut parum temporis, expensarum, aut operæ in iis colligendis, & quadantenus etiam disponendis per se ipsum & alios impendit. Interea vero quia non suam in his gloriam, sed utilitatem decusque Reipublicæ respiciebat, cum Ferdinandus Ughellus Ordinis Cisterciensis tunc ætate junior, nunc venerabilis Abbas SS. Vincentii & Anastasii ad Aquas salvias, virtuti semper addictus, & Ecclesiasticæ præsertim antiquitatis studiosus, atque in hoc Episcopatuum theatro felix octo jam voluminum auctor id ipsum quod Waddingus de omnibus, ille de Italiæ tantum Episcopis meditaretur, & adhuc ignarus quod Lucas moliretur ejusmodi opus, ipsius, ut in aliis consuevit, ita in hac re judicium consiliumque rogaret, tantum absuit ut optimus Waddingus id Ughello invideret, vel tanti operis honorem sibi præripi doleret, ac propterea, quod in plerisque naturæ vitium est, rem illi dissuaderet, aut texeret moras, vel operis perficiendi difficultatem aggravaret, ut potius lætatus fuerit ad nuncium, laudaverit consilium, suaserit omnem industriam & studium, suamque promiserit opem, & reipsa quidquid ad operis complementum ab ipso desiderari posset, id absque invidia communicavit. Cujus rei testimonium quod ipse Abbas oretenus mihi fusius explicavit, his etiam verbis scripsit primo Tomo suæ Italiæ sacræ de Waddingo loquens: *Is ille est, qui nostrum hoc de Episcopis Italiæ opus maturius, quam ipsi decreveramus, suis vel adhortationibus, vel stimulis in lucem prodire compellit*. Verum quod Lucas magno animo, & optima voluntate proposuit, aliorum studiorum, negotiorumque torrens, & superveniens inde senectus impedierunt. Sed in magnis voluisse sat est, & invenire diffi-

difficilius, quam inventis addere. Sed neque huic litterarii laboris parti defuit animus, aut conatus ipsius; cum enim, quod ante diximus, Ciacconianas Romanorum Pontificum & Cardinalium vitas, Urbani VIII. jussu perspiceret, advertit ex recentiorum Pontificum, & Cardinalium gestis multa defuisse, neque tam bene digesta, quæ scripta sunt. Qua propter sibi proposuit Clementis VIII. Leonis XI. Pauli V. Gregorii XV. Urbani VIII. & Innocentii X. omniumque ab his creatorum Cardinalium vitas conscribere. Sed cum aliquam operis materiam in sua scrinia corrivasset, effectum tamen interciderunt eadem obstacula ætatis & negotiorum.

XXXII. Annales Minorũ scribendi ratio.

NEque vero adeo multum in Waddingo fuit magna voluisse, qui tam magna, quæ diximus, ludens tantummodo & tamquam nihil agens perficere potuerit, subcisivis nimirum horis, & casu, seu opportunitatibus principalis ipsius, & stati studii occasione oblatis. Etenim a quo primum cœpit (cœpit autem fere quam primum venit Romam) Ordinis monumenta in Ordinem, & Annalium formam redigere, ita huic studio, ceu certæ suæ professioni, pertinaciter incubuit, ut singulis trienniis singula dederit volumina, quæ litteratorum Orbis materia, mole, scriptionisque perfectione miratur, & laudat, & quæ alium solertem quamvis doctumque virum per plures annos totum satis occuparent: Cum tamen Waddingus in his, atque illis perpetuo sic versatus fuerit, ut crederes negotiorum, quæ tractabat, continuum pondus, & multitudinem non posse locum ipsi dare, ut vel pro animi oblectatione librum ullum interlegere posset, aut si tot, tantosque libros cum legisse & scripsisse consideres, non facile possis adduci, ut credas negotium ullum ab ipso tractatum, nedum plurima & gravissima, singulari industria & mira prosperitate, superatis obstaculis absoluta fuisse. Quod scriptionem attinet, (nam actionem alibi explicabo) ut tu rem palpare possis, ego calculum duco, neque me ligo ad illas annorum notas, quibus Annalium Tomi e prelis prodierunt; etsi enim ille continuo scriberet, Romanorum tamen aut Lugdunensium vel bella, vel pestes, vel alia impedimenta non continuo libros suos imprimere permittebant: sed ab anno Christi MDCXX. quo Tomi primi compositioni serio studere poterat ad MDCL. quo parum admodum Tomi octavi scribendum restabat, annos numero XXX. supputaveris per quos ille octo Annalium Tomos conscripsit, quos si inter se comparaveris, & sex annos dempseris, quibus ille, vel extra Romam in aliis negotiis, vel extra hoc Collegium in Conventu Aracœlitano, & procurandis in Curia Romana totius Ordinis negotiis, sine musæo, sine libris, sine secessu, vel otio scribendi consumpsit, reperies

ries profecto singulis, uti dixi, trienniis singulos Annalium Tomos respondere.

XXXIII.
Necessitas.

UT vero huic studio tam impense se applicuerit Lucas, non temeraria præsumptio, vel temporis ociive, ceteroqui male perdendi, copia, non communis illa scribendi cacoëthes impulerunt, sed inculpatæ, quod ajunt, tutelæ necessitas ipsos Ordinis Superiores coëgit, ut illum justis rationibus reluctantem hortatibus, prece, præceptisque compellerent. Etenim non parum referebat Ordinis Minorum, ut ejus Annales, aliique Waddingi labores, nervis & ossibus robustissimi, & perquam castigate conscripti prodirent, quando alii tum adversæ, tum consentientis fidei homines nervos omnes intendebant, & exerebant lacertos, ut omnem Ordinis decorem, vel quæsitis undequaque umbris obscurarent, vel fortius emicantem ad se ipsos jure vel injuria traherent. Ipsum auctorem audire præstat, nam præter ea, quæ de motivo conscribendi Opuscula S. Francisci ex ipso prius attulimus, hanc Annalium operis necessitatem, cum Tomi primi lectoribus propositi sui rationem reddit, amplius his verbis declarat: *Immensum aggredi opus, ultra majorum præcepta, fecerunt & vetus nostra gloria, & recentes aliorum calumniæ. Consenescentem vidimus memoriam eorum, qui æternam meruerunt, & squalorem obduci oblivionis præclare factis in rei Christianæ publicum emolumentum. His accessit aliorum æmulatio, qui suo bonori detrahi putant quidquid accedit alieno, nec proprias res laudari posse, nisi cum magnorum opprobrio. Celebre fuit, nec immerito, Franciscanorum nomen, ob res præclare gestas in Ecclesiæ Catholicæ dignitatem, ob editas doctas lucubrationes in fidei Romanæ commendationem, ob vitas liberaliter profusas in Christiani nominis auctoritatem, sed quanto successu meliore profecit, tanto invidi in majus incendium livoris ignibus exarserunt. A principio fuerunt, qui tantum ferre splendorem non poterant, quin mendaciorum, calumniarumque nebulas tentarent obducere, neque aliquando defuerunt, qui promicantem undique amplissimi Instituti gloriam obductis adversæ, vel diminutæ famæ tenebris nonnumquam attenuarent.*

Sed cum hæc universim sufficerent, quæ Minores ad providendum Ordinis honori obligare possent, & ut virum quempiam zelo & scientia præditum ab initio provocarent ad opus ejusmodi aggrediendum, fuit etiam ipso tempore Lucæ rerum nostrarum sollicitus denigrator, cui id nos debere testatur ipse Waddingus: *quod nostri Sodalitii Seniores & Rectores ad res suas dilucidandas excitaverit, neque enim quidquam minus curabant, quam ex majorum factis gloriam sibi advebere.* Is enim *ita Minoritis ubique detraxit, ut in suis Ecclesiasticis Annalibus, illorum præclara quæque passim tacue-*

euerit, plurima suis adscripserit, & quod graviorem reddit injuriam vilia universa ex quibuscumque Scriptoribus, absque ullo veritatis examine, aut pietatis antidoto, in eorum conglomeraverit contumeliam. Solus ille instar omnium hostium Franciscanorum est, pro omnibus unus sufficit, imo cunctos transgreditur; nam ad illorum injurias addit suas, studiosius exaggerando, & frequenter repetendo quidquid minus æqui, minus pii finxerunt, vel mentiti sunt Scriptores: & in hoc ipso minor esset offensa, si fideliter exscripsisset, quod illi scripserunt, nec vehementius ponderaret, vel injuriosius amplificaret, aut frequentius inculcaret, quod malorum depravatus dictavit animus, vel ex atra bili infirmus stomachus evomuit. Hinc mihi commissa Provincia licet valde reluctanti, ut ab ipso Religionis exordio historiam omnem repeterem: sic ille.

XXXIV. Difficultas ab inopia librorum.

NUnc vero cum hæc ad opus nimium premerent, quam juste tamen ipse reluctaretur, & quanta animi fortitudine subierit onus, facile declarabit tam arduæ occupationis difficultas; quam si comparaveris cum ipsius viri perspicacia, qua rei pro dignitate perficiendæ impossibilitatem quamdam sibi præsentabat, non minus laudabis obedientiam, qua se submisit aliorum arbitrio. Quis enim vel opticus tubus Franciscani Ordinis originem tot sæculis remotam historica auctoritate præsentem exhibere poterat? Curabant olim nostri ut præclara quæque quisque præstaret, at vero quia non fuerunt Cæsares, sed cœlestes, nemo curabat, ut acta sua aliis innotescerent. Aliqui libri, qui typis impressi prostabant, erant in primis, quos trium Ordinum Sancti Francisci firmamenta, & monumenta, non tam vero nomine vocant, continent enim non omnes, sed aliquas tantum bullas a Romanis Pontificibus Ordini concessas, præsertim quæ ad privilegia pertinent, quibus antiqui Minores se ab antiquis aliorum insultibus tuebantur, & opuscula quædam, non tam historica, quam doctrinalia, quippe regularum explicationes, & mutuæ defensionis apologias. Deinde Chronica Marci Ulyssiponensis, quæ in sanctorum, piorumque Franciscanorum miraculis fideliter & candide recensendis, magis quam in enarrandis rebus præclare gestis versantur, quas, si quando tangant, tangunt solummodo, nec nisi simplici assertione confirmant. Præterea Francisci Gonzagæ solius Regularis Observantiæ Cœnobiorum non plena recensio, eaque etsi pro tempore & occasione laudanda, cruda tamen & chronologiæ præsertim erroribus ubique scatens. Denique Rodulphi Tossiniani Episcopi Senogalliensis historia Seraphica, quæ non tam historia est, quam Cœnobiorum & quarumdam personarum nuda, & corrupta nomina, aliarumque rerum catalogus, potius quam necessaria notitia, nec ubique constans aut castigatus. Plurimum

rimum tamen luminis attulerunt, & vel ipsis suis defectibus occasionem dederunt Waddingo, ut rerum veritatem solertius indagaret, & solidioribus comprobaret monumentis. Sola historia Henrici Sedulii Belgæ, Sanctorum & Beatorum Ordinis vitas gravi latino stylo narratas, & ipsius doctis commentariis illustratas apte continebat. Sed quæ hæc particula in mundo Minoritico? si qui fuerunt alii libri peregrinis linguis stylo putido, nullius fere auctoritatis, quam dare poterant fiduciam? Atque hanc superiorum temporum negligentiam ipse Petrus Rodulphus expressius deplorat cum scribit: *eo dedecoris rem fuisse progressam, quod egregia Majorum nostrorum facta tam incerta & obscura relicta sint, ut quo loco, quo ordine, vel tempore facta sint inveniri satis non possint. Multa nusquam memoriæ prodita, multa quoque temporis injuria oblita: quo quidem factum est, ut innumerabilium Sanctorum ac Beatorum res gestæ exempla & instituta, partim superiorum temporum negligentia penitus interierint; partim vero adeo rudi, & inepto stylo contexta fuerint, ut eorum majestati multum detractum sit, ut sine magna difficultate veritas erui non possit*. Neque hæc parum juvabant Ordinis adversarios, ut non solum famæ cujuspiam detrahit qui vituperat, sed etiam qui remisse laudat: eximii corporis exiguam speciem isti repræsentabant, & alii facilius opprimebant Ordinem, cujus nullum experti sunt defensorem.

XXXV. Qualiter superata.

AT hanc monumentorum penuriam magno ausu, sed felici successu per summam solertiam & pertinax studium superavit Waddingus, pervigili, perpetua, & prospera inquisitione detegens si quod alicubi latebat fragmentum, quod ipsius proposito conveniret, neque sibi vel Superioribus dabat requiem, dum vel ipsæ vetustæ membranulæ, vel probata eorum exemplaria ad ejus manus pervenirent. In qua re plurimum illi contulerunt per Umbriam, Tusciam, Picenum, & Lombardiam Bartholomæus Cimarellus Provinciæ Picenæ, & per utramque Germaniam Jacobus Polius Provinciæ Coloniensis, exactissimi monumentorum veterum indagatores, ab ordinis Superioribus ad id missi, ut illarum partium cartophylacia, & tum nostras cum exteras bibliothecas perlustrarent, & alibi alii, quibus ipsi Provinciarum præfecti, Generalium Superiorum præcepto, id imponebant. Sed cum isti plerumque rerum apices mitterent, neque typis editi Ordinis libri res integre referrent, Lucas novam ex utrisque nactus est difficultatem: quoniam enim, *qui addit scientiam, addit & laborem*, ipsa vel obscura, vel mutila rerum indicatio cogebat integræ, claræ, certæque veritatis cupidum ad aliarum Religionum, omniumque regionum & civitatum historias recurrere; quas quia domi non habebat, ea causa fuit,

fuit, ut primis præsertim annis, antequam ipse codicum supellectilem comparasset, domestici studii tempus & bonas horas perderet, quotidianis excursibus & remoris, quæ inde nascuntur, ad remotas Urbis bibliothecas. Cum etenim habitaret in Cœnobio sancti Petri Montis aurei, nimis procul ab omnium bibliothecarum proxima Vaticana, singulis tamen diebus aliqua illi adeunda fuit, ut messem in horreum conferret, quam nocturna lucubratione in operis sui formam digerebat. Et ut hanc vexationem ex parte saltem redimeret, integros plerumque dies in libris evolvendis & punctis ad usum excerpendis impransus omnino persistebat, nulli suo parcens incommodo, ut commissum sibi opus omni perfectione compleret. Duo autem illi præ aliis maxime profuerunt ad sequendum chronologiæ rectum filum, & narrationis certitudinem comprobandam, nimirum historia manuscripta Mariani Florentini Regularis Observantiæ Minoritæ, qua hic, etsi inepta latinitate, sincera tamen, & continua narratione per annorum seriem deducta, res multas præsertim Cismontanas, ab initio Religionis ad annum Christi MCCCCLXXXVI. in ordinem digessit. Alterum erat registrum Vaticanum, ex quo Lucas Gregorii XV. & Urbani VIII. Summorum Pontificum auctoritate, Scipionis quoque Cardinalis Cobellutii Bibliothecarii, & Nicolai Alemanni Præfecti benevolentia, magna cura, sumptuque per tres & amplius annos, tot bullas describi curavit, ea scilicet, quæ ad Franciscanos pertinebant ab Honorii III. ad Julii II. Pontificatum, ut in libros compactæ, octodecim justa volumina confecerint, ex quibus gravia negotia per Sedem Apostolicam quandoque Minoritis commissa, & ab istis feliciter peracta didicit, cum variis certisque circumstantiis, & secura ratione chronologiæ, per quod id lucratus est, ut simplices aliorum narrationes indubitata fide firmaverit, actionumque initia, progressus, & successus explicuerit, atque præcipuum antagonistam alioquin specioso, & reverendo sui operis argumento tituloque tutum, non argutiis e Logica quæsitis, sed sola ostensione tabularum, quibus alter contraria fulciebat, sine felle, vel fallacia in plurimis confutaverit; atque adeo suis juste restituit, quam adversariis modeste dempsit auctoritatem.

XXXVI. Ab angustia temporis.

ET quamquam tractu temporis, & magnis sumptibus insignem sibi conquisiverit impressorum voluminum Bibliothecam, alteramque manuscriptis monumentis refertam, duo tamen studiorum omnium obstacula ad mortem usque illi perdurarunt, nempe temporis angustia, & adversa corporis valetudo. Nam vix unquam, aut certe rarissime, diurnas horas his studiis impendere visus est; totos enim dies, qua parte vel officio divino reve-

reverenter solvendo, vel necessariæ & frugalissimæ corporis curæ, vel domestico Conventus regimini, & directioni ædificii, vel adventantium satisfactioni, vel aliis tum sacrarum Congregationum, tum aliorum operum & occurrentium casuum studiis, aut conscribendis epistolis subtrahere poterat, expediendis per Urbem negotiis impendebat, ut sane de ipsis etiam Annalibus dicere possimus, quod de aliis operibus diximus, subcisivis tantum horis, & furtivis quodammodo conscriptos fuisse; seu quod ipse de sexto eorum Tomo præfatus est: *Laboravi utique & ingemiscens sub ingenti sarcina variarum occupationum ægre fœtum istum concepi, & lento coagulo perfectam prolem tandem coagmentavi. Fluxus noctis est, quia in solo noctis decursu licuit opus compingere, die universo per molestas curas distracto, ita ut fere totum noctu fluxerit volumen, & obinde proprie appellandum Zabulon, fluxus noctis, seu elucubratio nocturna.* Quæ cum ille de solo sexto Tomo pronunciavit, nos in reliquis usu venisse conspeximus, & sæpe dolenter etsi frustra querebamur, hominem diurnis laboribus plane lassum, nocturnam saltem requiem non admittere; continuabat enim studia semper ad undecimam horam a meridie, nec raro sui oblitum, & in studiis absorptum ipsum in se revocabat mediæ noctis major campana sanctissimæ Trinitatis Montis Pincii, qua nocturnæ lucubrationis pertinacia reparare satagebat id litterarii laboris, quod occupationibus diurnis præripiebatur.

XXXVII. Ab incommoda valetudine.

SEd & ipsas occupationes, & studia simul longe molestius illi rapiebat incommodum valetudinis. Habuit enim Lucas ab anno ætatis suæ XXII. comitem, viro præsertim litterario molestissimum, acrem dolorem capitis, quo plerumque semel in mense, rarius in bimestri, & quindeno quandoque vel viceno quoque die affligebatur; nec cessabat sine vomitu flavæ, & amarissimæ bilis, qui per biduum triduumque subinde durabat, atque corpus omne sic conquassabat, ut stomachi, laterum, ceterorumque membrorum debilitas compelleret eum, lectum & cubiculum observare vix unquam octiduo minus. Sed quamquam durante capitis tortura & vomitu, ipse nihil omnino legere vel scribere poterat, sed solum Officium divinum partim e memoria per intervalla recitabat, partim ab aliquo nostrum legi sibi audiebat, cessante tamen dolore & vomitu, nulla habita cura languoris, ipse vel scribenda prælegere, vel aliena manu descripta corrigere, interpunctis distinguere, marginalibus notis ornare, scriptum aliquod ad sacras Congregationes pertinens, aut ab aliquo ipsius censuræ consiliove commissum pervidere, aut curare, ut conscribendi operis materia apportatis ad lectum libris, per me dum aderam, ibi quæreretur, & quæ ille me legente cognoscebat sibi

ſibi utilia, hæc vel calamo excerperem, vel infixa in librum chartula ad uſum notarem, aut aliud quidpiam ejuſmodi facere non ceſſabat, appoſito etiam quandoque ad portam ſigno quietis, ne laborioſum hoc noſtrum otium domeſticorum viſitationibus interturbaretur. Ceteroqui per cubiculum obambulans Virginis Roſarium, ejuſdemque, vel Defunctorum Officia recitare, ut illi non minus proprium diceres, quod in ſancto Hieronymo notarunt ejus vitæ Scriptores, quod *quamquam varie morbis, doloribuſque tentaretur, tamen corporis incommoda piis laboribus, ac perpetua lectione, vel ſcriptione ſuperabat*. Nihil enim temporis magis perditum ſibi credebat Lucas, quam quod ſine publico vel agendi, vel ſcribendi bono, etiam neceſſariæ corporis curæ, vel conſervandæ valetudini tribuebat; nec illum diem ſe vixiſſe arbitrabatur, quæ forte ſine linea tranſibat. Illum aliquando jacentem viſitavit Religioſus P. Hippolytus Marracius Ordinis Clericorum Regularium Matris Dei, ex editis in Divæ Virginis laudem libris notus, & cum ipſum de ſtatu valetudinis interrogaret, reſpondit Lucas, dolorem capitis habeo vehementem, ſed hoc non eſt malum meum: vomitus me nimium debilitat, ſed id minus reputo: gutturis inflammationem patior, ſed id quoque tolerabile; & cum ab aliqua febricula non ſim totus liber, neque tamen vel hoc eſt quod me pejus habet. Miratus Marracius hæc Waddingo non videri mala, ſuſpicatus eſt morbum aliquem his omnibus graviorem, & ſciſcitatus quod ergo malum his majus eſſet? reſpondit æger, ſe præ omnibus eo gravius affligi, quod dum hæc eum jacere cogerent, jacerent etiam cum illo calamus & libri ſtudiorum, quæ ſub id tempus tractabat. Jacebant enim profecto hoc morbo Waddingi ſtudia tantopere, ut ipſius obſtinata diligentia non ſuffecerit, quin ſextam ſaltem, & ſæpe majorem anni partem perderet. Nam ſi morbus longiora quandoque dabat intervalla ſanitatis, eo fortius tunc irruebat, pluresque languoris protrahebat dies, & præter terminos, quos affecta natura ſibi ipſa ponebat, ab aliis etiam cauſis movebatur, ut aura ſerotina, auſtrali flatu, frigore capitis, aut leviſſimo cœparum, allii, raphani, fumi etiam, vel ignis odore; poſtremis præſertim annis, quibus perpetuus hic morbus frequentius illi redibat: ſubinde etiam fellis exceſſum patiebatur, qua tota cute flaveſcebat: & charta, vel tela munda lotio ejus intincta tota crocea reddebatur. Aliquot etiam habuit vices prolixiorum febrium, quæ pluribus menſibus ipſum occupabant. Quod ſi his addideris amplitudinem propoſiti argumenti, neſcio quem non terreret impoſiti oneris magnitudo, quando ille prævidebat Orbem univerſum ſibi circinandum, & omnium Principum, ac Provinciarum, omniumque Regionum, & Religionum hiſtorias, & quatuor ſæculo-

culorum eventus, etsi non integre conscribendos, certe non currente tantum oculo, vel vaga mente perlegendos fuisse, ut Franciscanam illis necessario connexam immixtamque integre, clare, & absque multiplicium errorum periculo concinnaret.

XXXVIII. Scribendi prosperitas, & modestia.

Prov. 21. 28.

DEdit tamen Deus obsequenti Lucæ virtutem, qui Prælatis Ordinis imperandi dedit potestatem, & in illo clare comprobavit oraculum, quod ipse per Salomonem edixit: *Vir obediens loquetur victoriam*. Quantum complexus fuerit negotium, fusius in epistola mea ad Epitomes lectorem explicavi. Cujus cum adeo varium, & amplissimum sit argumentum, ita per Lucam Waddingum plusquam per tria sæcula historiæ tractatum fuit, ut omnium optimorum Scriptorum imitatione Apellis Venerem pinxisse videatur, & variæ historiæ magnam molem adeo apte composuisse, ut quæ in aliis seorsim laudare possis, eadem in ipso concinne sibi copulentur. In rebus acervandis & eruendis antiquitatibus prosperrima solertia, in seligendis judicium, in disponendis industria, in enarrandis grata non truncata brevitas, in exornandis varia eruditio, placidus clarusque stilus, & eloquentia non ex artis angustiis, vel præceptionum apicibus quæsita, sed ex ipsa re nata, & actionum personarumque circumstantiis porrecta. Non conjecturis, aut ratiocinationibus eum ludere reperies, sed quæ pronunciat, gravium Auctorum testimoniis, Vaticani tabulis, & monumentis a sæculo reconditis communit; & cum disputare subinde cogitur, non alius id nervosius, doctius, vel meliori ratione præstat, qua non adversarium Scriptorem ullum pungentibus verbis, aut censuris ferit, sed opiniones a veritate alienas, & asserta Minorum Sodalitio injuriosa, absque ullius injuria per ipsam veritatem firmissimis monumentis stabilitam, omnique larva denudatam convellit. Neque id quidem priusquam Evangelii normam secutus, ipsos Ordinis offensores inter se, & ipsos solos corripuisset; sed non auditus adhibuit secum alios, at neque his etiam auditis, dixit Ecclesiæ, a qua remedium tandem aliquando assecutus est. Duos etenim præ ceteris in hoc genere sustinuit; alterum, de quo jam diximus, qui universum Ordinem ubique impetebat, alterum qui Regularis Observantiæ professoribus gravissime detraxit. Sed qualiter in utrumque se gesserit Waddingus, ipsius malo verbis explicare quam meis. Postquam enim quærelam a nobis de priori supra descriptam exposuisset, deinde subjungit: *Non absque dolore hæc refero, extorta, sed necessaria de tantæ Religionis alumno, hæc mea querimonia, atque eo rationabilior, quo clarius illa sæpius protestata est per supremos suos Rectores, quibuscum frequenter mihi de hac re sermo, se nunquam id approbasse, sed ultro condemnas-*

demnasse. Publico praeconio hoc testatum, & enunciatum velim, ne sacra luat Religio, quod indigne peccavit alumnus, atque ex corde oraverim parcant honori tanti Instituti, qui suum læsum scriptis instaurant. Ego vel ipsi homini indulgeo, neque vices rependo, potius ferre offensas, quam referre, multo minus inferre, mecum decrevi, atque religiosæ cedere modestiæ non contumeliæ .... Id tandem longi temporis intervallo, quo vel adversum affectum deponere, vel historiæ errores potuit deprehendere, potiori jam spe & majori fiducia a religioso viro sperare, atque humiliter petere audebo ipsis illis verbis, quibus suas retractationes exorsus est Augustinus: Ut qui primas non potuit habere sapientiæ, secundas habeat partes modestiæ, & qui non valuit omnia in pœnitentia dicere, saltem pœniteat quæ cognovit dicenda non fuisse. *Opportuna licet illi, ut reor, importuna nunc se offert occasio, ut hoc præstet, atque suo honori caveat, & nostrum restauret, dum in multiplici correctione, vel unius Tomi* XIV. *quam adhibere præceperunt Sanctissimus Dominus, & Illustrissimi Cardinales huic negotio præpositi, in quo gravius læsit Serenissimam Domum Bavaricam, cujus etiam causam plus æquo nobis fecit communem, quæ in Minorum Sodalitium vehementius, acerbius, ne plus dicam, singulis paginis inculcat, tollere, corrigere, aut mitigare voluerit, & quos communi læsit vulnere communi etiam curet remedio, asperam per omnia scripturam religiosa temperans, & corrigens modestia, qua sibi reconciliet offensos, & juste infensos Serenissimos Duces, & fraternam revocet a longe repulsam eum Minoribus caritatem. Dum itaque non fecerit, æquum obsecraverim lectorem, ut quæcumque rem Franciscanam concernentia, non sine delectu & examine apud eum legat, neque fidem, quam in aliis plurimis rebus absque injuria non præstat, certe non debet, in his facile adhibeat, donec potiores, aut sinceriores consulat Auctores. Necessarium duximus de his præmonere, ne quæ nos multo examine, & longa indagine falsa & injuriosa comperimus, vere aut sincere scripta quisquam adjudicet, & pio affectui erga Minores prævaleat speciosa auctoritas Annalistæ Ecclesiastici. Hoc sane fine præmonitionem hanc præfixisse facile videbit qui nostros legerit Annales, in quibus quam amice, quam candide, & absque bile cum homine agimus, ubique perspiciet. Neque enim injurias rependimus, neque acriter virum carpimus, sed fundata narratione res nostras stabilimus, multis in locis ejus parcentes nomini, in aliis absque ulla commotione errorem refellentes, fraternam, & Christianam semper servantes caritatem.* Hæc erga priorem Waddingus; erga posteriorem autem postquam retulit offensas, quas ille toti Regularis Observantiæ Sodalitio gravissimas intulit, hæc deinde subnectit: *His & similibus improperiis, passim ad singulas fere paginas scatet uterque, primus præsertim Tomus Boverii, ita ut plus ferme operis insumpsisse videatur in deprimendo Observantum Instituto, quam in extol-*

August. in prol. Retract.

extollenda Capuccinorum Sodalitate. Et quidem ego de his tempestive monui religiosissimum & prudentissimum virum Hieronymum Narniensem, tunc hujus Sodalitii Vicarium Generalem, ut antequam typis committerentur, curaret expungi, nec in publicum prodire permitteret tot semina discordiæ mox orituræ. Ille uti erat vir bonus & pacificus, inito consilio cum Definitoribus, ingruente tunc Congregatione generali, decrevit, ut hujusmodi graves offensas tolleret Boverius, neque adeo male haberet Religionem, ex qua sua excisa est, ex qua prodierunt qui prima dederunt exordia, & ex qua deinde successerunt per temporum vices, qui adolescentem provexerunt, & aliquoties fluctuantem firmaverunt. Id tamen consequi non potuit, obsistente ægro illius hominis animo, qui ingenito ardori usque adeo temperare non poterat, ut indicta vellet quæ dixit, ingratumve subiret laborem corrigendi, mutandi, & mutilandi tot pagellas, quæ magno studio ipsi ante constiterant. Labor est renovare laborem, nec cuique facile displicet sui partus ingenii, præsertim infirmi. Quod autem tunc impetrare non poterant Observantes, se nunc sperant consecutos ab Eminentissimis Cardinalibus Præfectis Congregationi Indicis librorum, in qua tantæ sui nominis jacturæ remedium adhiberi impetrarunt per utriusque Tomi prohibitionem donec corrigantur. His ergo modis cum poterat procedebat Waddingus, ut præriperet sibi necessitatem, Auctorem ullum, religiosum præsertim, vel nominandi in adversum; tam procul ab omni amaritudine animi, vel cupidine contentionis. Nec unquam suscitabat litem, sed officii necessitate provocatus, & aliorum duritie coactus, molli verbo frangere studebat iram, & adversarium cum poterat excusare, tantum abest, ut pungere vel mordere velit, imo in ipsis Apologeticis, ubi in sui quoque defensionem aculeum reflectere, aut certe retundere oportet, & omnium usu consuevit, is id tanta gratia facit, ut adversarium non tam pungat, quam titillet tantum, atque adeo risus, non rabies illi provocari debeat.

XXXIX. Sinceritas, & prudentia.

OCcurrebat subinde factum aliquod alicujus personæ vitæ probitate, vel auctoritate claræ, ita præter usum, aut communem inter doctos opinionem, ut admirationem potius, quam approbationem, aut fidem apud aliquos parere posse videretur. Sed ille hujusmodi vel eruditissimis documentis, & sacris profanisque exemplis in personarum reverentiam confirmabat, vel quæ damnari debebant, ipse ultro condemnabat, sic nullius respiciebat personam, cujus respectu, justitia, vel veritas offenderetur. Dubia ut dubia, & ut certa nonnisi certa refert, atque in eis, quæ simplici tantum alterius assertione relata reperiebat, fidem suam clare liberabat, imo multa ejusmodi reticuit. Cujus in scribendo prudentiæ, & sinceritatis testimonium pariter & causam

causam ex ipso describo, verbis, quibus eorum quærimoniis satisfactum voluit, qui omnia etiam minuta & minus approbata, quæ laudem suorum præferrent; nihil tamen quod reprehendi posset scriptum cupiebant: *De meo*, inquit, *Sodalitio refero juxta rei veritatem, quæ fortassis plerique ex nostris vellent taceri . . . . Corrigo passim, vel omitto grandiloqua, sed inania nostrorum encomia neque ad hanc historiam admitto, nisi ea, quibus probatos Auctores, aut incorrupta monumenta præmitto. Non enim tantum tribuo famæ, ut quæ fert recentia, aut memorat vetusta, utique credam . . . Neque vero adeo Sanctis laudandis, vel encomiis dumtaxat exscribendis me totum dedi, ut non etiam subjunxerim, in quo pro labili hominum conditione aliquando offenderint; tum ad magnificandam Dei gratiam, quæ lapsos erigit, & robustiori virtute confirmat; tum ad præcavendos aliorum lapsus, animosque erigendos eorum, qui jam ceciderunt, ne desperata venia in profundiorem descendant vitiorum abyssum. Atque ut hinc sint, qui me objurgent, aut etiam vituperent, non credam, cum Historicum Ecclesiasticum, integrum & incorruptum esse oporteat; ut ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri non audeat, ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis*; & post pauca: *Nostræ miseriæ conditio, vel nævus aliquis fragilis naturæ si pie referatur, haud Sanctos obscurat, si vero studio aut gratia taceatur, fidem universæ detrahit historiæ. Quanto sapientius Evangelistæ fecere, qui vel in ipsis Apostolis, quos eramus totius vitæ exemplum habituri, nec affectus naturæ imbecilliores, nec casus etiam graviores dissimularunt. Divina hæc sapientia quidem Evangelistarum fuit, sed bonitas quoque integritasque naturæ, ut nihil illis in scribenda historia deesset, quod in historiæ legibus vel Ethnici requirant. Mihi itaque propositum est, in toto hoc opere, pluribus Tomis dispartiendo, veri referendi, reperiendique causa, & contra nostros ubi oportet, & pro alienis etiam dicere, & cum res postulat utrosque, nullius accepta persona, sui errati, modeste tamen, admonere*. Et sane Waddingum hoc propositum sincere per omnes Tomos prosequutum fuisse opus ipsum ostendit, ut etiam propterea nobilium Ecclesiasticæ historiæ Scriptorum, ac Baronii præsertim Cardinalis exemplo, non tam suis, quam veterum in plurimis Scriptorum verbis usus est, & Pontificia quæque diplomata, quæ rem nostram concernebant, magnificabant, aut confirmabant, adjecit; tum, ut ipse loquitur, historiæ consulens, tum prospiciens posteritati, cui quod ante se factum fuerit, fundate scire percupienti, Ecclesiastica fundamenta tantæ superstructæ molis valde placebit aspicere. Ita vere scripsit Waddingus, & ita operatus est in Ordinis sui ornamentum, & resellendas ejus injurias, ut quod priscæ eruditionis professores arduum semper judicarunt, vetustis novitatem dederit, novisque auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis

ditis gratiam, dubiis fidem, & pene sepultis immortalitatem. Sed ne his te amplius detineam, Waddingi in scribendo integritatem ab aliis laudandam reservo, quorum luculentissima testimonia huic meo Commentario subjungam.

XL. Operis partitio, & dedicatio.

Opus autem his partibus perfectum, per VIII. Tomos deduxit ab ipso ortu sancti Francisci ad annum Christi MDXL. qui ultimus est VIII. Tomi, neque quidquam ponderosum, aut nota dignum omisit, quod reperire poterat ad ullum trium Ordinum sancti Francisci, aut ullum eorum membrum justo titulo pertinere, ita indifferenti affectu, & æquali pro omnibus zelo, ut singuli se devinctissimos illi profiteantur. Octavum Romæ, reliquos Lugduni cudi curavit. Primos autem duos Tomos Benigno Genuensi, & Bernardino a Senis, præstantissimis viris, totius Ordinis Minorum Primiceriis obtulit; quorum consilio, auctoritate, & beneficentia eos aggressus est & absolvit. Tertium Ferdinando Henriquez e Ribera Duci Alcalano, tunc utriusque Siciliæ Proregi, cujus benevolentiæ & acceptis favoribus obstrictus fuit. Quartum Emanueli de Moura, Marchioni Castri-Roderici, & Catholicæ Majestatis apud Urbanum VIII. Pontificem Oratori, qui præter alia ejus in nostros collata beneficia, non parvam partem hujus Collegii sancti Isidori, a profundissimis fundamentis ad sublimia tecta, suis sumptibus ædificavit, facturus plura, si humilitas nostra, ipsius magnificentiæ non posuisset modum. Quintum Francisco Cardinali Barberino, præter alios peculiaris patrocinii & munificentiæ titulos, propter ipsius Ordinis Observantiæ protectionem. Sed ipsius Lucæ professionem describere præstat: *Non prius Urbium Regina, omnium gentium liberum domicilium me benigno admisit hospitio, quam singularis tua beneficentia erga omnes innata generoso suscepit patrocinio. Viginti anni sunt, ex quo pedem in Urbem intuli, totidem quo me perpetua gratia prosequeris & beneficiis non vulgaribus adstringis. Quali id meo merito? nullo fateor, sed solo impulsu tuæ beneficæ & humanæ naturæ.* Sextum Ferdinando III. Imperatori, & Septimum Ferdinando IV. ejus filio Hungariæ, Bohemiæque Regi, quod magnas res a magno nostro Capistrano, aliisque Minoritis in iis Regnis & Imperio gestas continerent. Eisdemque titulis Octavum reservavit, & misit Philippo IV. Hispaniarum Indiarumque Monarchæ, cujus Majoribus a nostris Minoribus Hispanias ipsas, & Indiarum Imperia vel acquisita, vel servata fuisse, & piissimorum Principum utriusque Domus Austriacæ reciproca in Franciscanos beneficia, & benignissimum affectum fideli narratione in illis Tomis, etsi non solis commonstrat.

Fini-

XLI.
Zelus, & providentia pro eo complendo.

FInito autem octavo Tomo, Lucas in ejus peroratione hæc inter cetera scribit: *Tandem post tot annorum velificationes, vastissimi maris agitatus procellis, quassatæ navis eogor vela colligere, & projecta anchora in portu requiescere. Gravis jam premit senectus, & in effæto corpore spiritus pridem promptus nunc cœpit languere, ac circumdantibus undique negotiorum pressuris se demum imparem agnoscit. Tempus itaque est, ut ab omnibus me prorsus expediam, suspensoque calamo illud unum agam, quod potissime necessarium est; animæ scilicet procurandæ totus incumbam, ab ærumnosæ vitæ procellis ad portum religiosæ quietis accedam, pacatique animi fide me stationi committam.* Et quamquam nihil aliud Annalium postea composuerit, non dimisit tamen ardens desiderium, quo flagrabat illius operis ad nostra tempora perducendi, saltem per alium quempiam, quem cupiebat sui ipsius monitis & studiorum usu instructum fore priusquam ipse moreretur. Me vero qui quatuor annos dudum illi a studiis assistebam, ad id elegit (utinam tam bono rerum successu, quam bona ipsius voluntate.) Et tunc in Germania morantem, nihilque ejusmodi cogitantem vocari in primis Romam curavit patentibus litteris Petri Maneri, tunc recenter electi Ministri Generalis, in quibus, quia repulsam fortassis, aut excusationem a me timebat, nihil aliud expressum fuit, quam quod mihi in virtute sanctæ obedientiæ præceptum, ut quam primum me itineri accingerem, & ad Procuratoris Generalis Ordinis præsentiam in Urbem accederem, ab isto auditurus, quæ ipse Minister Generalis sub suo tunc ex Urbe discessu mihi injungenda reliquit, & sperare se, in ipsis patentibus scripsit, in meum & Ordinis decus proventura. Atque his etiam suas adjunxit Lucas, per quas indicat, se rem disposuisse, & mihi honorificam, & sibi summo solatio futuram, hortaturque proinde, ut absque hæsitatione, & quam citissime proficiscerer. Veni ergo his hamis, vinculisque tractus, cæca plane obedientia, & prorsus ignarus quid de me foret. Sed vocationis causam Romæ doctus, male mecum actum, & meo quidem sensu non imprudenter timebam, cum operi & loco, virtute viribusque tam impar, incomparabilis tamen viri studia per memet ipsum pluribus, quæ reliqua sunt, voluminibus prosequi & perficere juberer. Quod enim prototypo deterius habet exemplar, id mali raro vel nunquam effugit magni viri in scribendo successor, vel imitator in genere scribendi: atque hinc me terruit Lucæ Waddingi celeberrima fama, & operis ipsa perfectio per omnes Tomos ab ipso feliciter perducta, ut non frustra suspicarer exilitatem meam, ipsius eximiæ virtuti compositam, risui potius fore, quam reverentiæ, & contemptui magis, quam auctoritati. Causabar ergo hæc, atque

que imperitiam meam, ut qui ſcholaſticarum diſceptationum tribulis eatenus implicatus, tunc florida hiſtoriarum ſerta liliis & roſis texere cogerer, quæ quando rudi manu tractantur, non arte perfici, ſed vel attactu perire ſolent. Verum cum per aliquot dies hæc pugna duraſſet, & quæ ille mihi opponebat optimam Bibliothecam, & ſcripturarum ad rem faciendam manipulos ex Ordinis Provinciis collectos, ſuam ubique directionem & opem, aliaque laboris adminicula, honorem etiam ex ipſo labore naſciturum, ego ea mihi non honorem ſed ignominiam paritura reponerem, ſi cum tot fulcris operandi claudicaret, aut etiam certe rueret opus, cui quod Waddingi virtus acquiſivit auctoritatis, hoc mea vitia derogarent. Sed nihil apud Waddingum prævalui, quin mea duritie parumper accenſus reſpondiſſet, denique non eſſe quod in mei diſpoſitione cogitem, niſi ut obediam, meque operi accingam, laboremque fideliter ac devote: ſic Deo, & ſancto Franciſco placere: ſic præcipere Superiores: ſic me facturum rem ipſi gratiſſimam; curavitque novas Prælati patentes, quibus res mihi expreſse præcepta eſt, ut nihil ſane mihi permiſerit refugii, niſi ut cum Decio Auſonio, quando verſus ſuos petenti Theodoſio Auguſto mitteret, mihi ipſi dicerem.

Nil dubites Auctore bono, mortalia quærunt
Conſilium, certus juſſa capeſſe Dei.
Scribere me Auguſtus jubet, & mea carmina poſcit;
Pene rogans: blando vis latet imperio.
Non habeo ingenium; Cæſar ſed juſsit, habebo;
Cur me poſſe negem, poſſe quod ille putat?
Invalidas vires ipſe excitat, & juvat idem
Qui jubet; obſequium ſufficit eſſe meum.

Sic enim ſi ego Lucæ Waddingi blando imperio, & fortiſſimis hortatibus pertinacius obniterer, non tam agnoſcere me crederem impotentiam meam, quam pertimeſcerem tanti viri prudentiam inexcuſabili temeritate contemnere, improbareque judicium, atque ipſius erga me benevolentiam offendere, rebellemque me Superiorum imperio, ac divinæ diſpoſitioni probare. Sed quamquam hæc omnem arrogantiæ notam, omnemque metum temeritatis a me tollere viderentur, ſollicite tamen ſuggerebat animus timorem, quem non aperiebam, non diu mihi duraturi Waddingi; quippe ætate, ſed magis laboribus jam tum pene conſumpti, cujus zelus in promovendo hoc ſtudio ſummus & ſingularis fuit, cujus directio mihi neceſſaria, & abſque cujus auctoritate & induſtria, hortum ſine aqua mihi colendum eſſe credebam, & ſegetes abſque meſſoribus. Eſt enim litterarium ſtudium, quod publico uſui paratur, & vel perfici, vel publicari non poteſt, his laboribus non abſimile, nec inæqualis pœnæ, cum

illa

illa, quam patitur perpetuo parturiens, at nunquam pariens fœmina, eoque vehementior illa, quo non ventris, sed mentis prolem enitimur. Atqui neque diu latere sagacissimum virum poterat hæc mea licet occulta cogitatio, quin illam ut tædii neglectusque matrem contraria spe certisque promissis tollere satagebat, affirmans certo mihi non defuturam opem, operam ipse modo sedulam, studiumque conferrem; nec sibi olim ejusmodi spectra defuisse, sed *fecisse Deum cum tentatione proventum*, eumdemque mihi pariter facturum. Quod cum ego tunc prudentis viri solatium arbitrarer, præsagium sane fuisse, non uno postmodum, aut levibus indiciis comperi. Acquievi igitur operi suscipiendo, & quid præstiterim, quodque ex me expectatum cur huc usque præstare non potuerim, ad Epitomes meæ Lectorem satis declaravi. Hæc vero dicta volui, ut Waddingi in reliquo hoc opere promovendo zelum, prudentiam, & providentiam amplius manifestarem.

1. Cor. 10. 13.

XLII. Waddingi, & Herreræ concertatio.

DUm primum Annalium Tomum conscriberet Lucas, alius quoque labor ipsius lucubrationibus accessit, & quidem eo illi molestior, quod contra naturam suam, contra consuetudinem, contra status conditionem in eo dimicare debuerit, & calamum historicum in apologeticum stilum convertere. Etenim cum jam constet sanctum Patrem nostrum Franciscum Assisiatem, postquam sui corporis vestem genitori, hæreditatis resignationem exigenti, generosus mundi contemptor projecisset; postquam seu penula, seu sago ab Episcopo Assisiate ad corpus tegendum dato per latrones exutus, Eugubii deinde per pristinum amicum, quem Jacobellum Spade fuisse docent ea quæ nos ad calcem apparatus nostræ Epitomes addidimus: tunica ad tibias protensa indutus, cinctusque corrigia, calceamentis & baculo donatus esset, eremiticam vitam hoc genere vestis, totum biennium, ante Ordinis Minorum institutionem vixisse. Hinc accepta occasio, ut tertio post sæculo aliqui ipsum, eo temporis spatio, Ordinem Eremitarum sancti Augustini professum fuisse dicerent, idque sub magisterio sancti viri Joannis Boni illius Ordinis professoris. Exorientem hanc opinionem, ut Lucas loquitur, *§. 1. Apologet.* nulli stabili nixam fundamento Minores, non tam suppresserunt, quam incuriose neglexerunt, donec latius diffusa vires acquisivit eundo, & quibusdam placere cœpit. Tandem unus, aut alter ex Minoritis rem jam RR. PP. Augustinianis persuasam evellere nisus est; sed dum efficaciter non egit, convocavit ad classicum Augustiniani Ordinis viros, qui effossis undique aggeribus sibi caram & honorificam quaqua arte vallarent. Scripsit in eos demum Antonius Daza, Minorum deinde in Curia Romana Commissa-

missarius: atque hunc exadverso adorsus est Joannes Marquez Augustiniani Ordinis in Universitate Salmanticensi non obscuri nominis Theologus; dum in suo libro de Eremitani Augustiniani Instituti origine, collectis aliorum sui Sodalitii testimoniis & argumentis, additisque suis, probabilem saltem ostendere nisus est hanc opinationem Augustiniani monachatus sancti Francisci, quæ exinde serpebat undique plurimo studio Patrum Augustinianorum. Hispaniæ sinus penetravit, plures ibi obtinuit illius Ordinis fautores & assertores, quorum libri in Italiam prætervolantes, eam inter Augustinianos adepti sunt auctoritatem, ut Italico idiomate donandos judicassent, ne Hispanico non omnibus prostarent. In Germania potiorem partem peculiari stilo fecit latinam Nicolaus Crusenius; & ultra hæc pluribus in locis præ Templorum, & Cœnobiorum foribus stigmatizatum Franciscum, speciosa & ignaro vulgo plausibili pictura, inter ceteros Eremitas exponunt; quod cordati inter eos viri, sed nec ipse Marquez, non probabant, neque factum, sed infectum vellent. *Marq. in epist. ad lect.*

Displicuit Franciscanis, quod res ipsorum sensu, a veritate aliena, vel probabilitatis quidem gradum his conatibus acquireret: & quoniam, ut Lucas Waddingus de seipso scribit, non huc ipsos adegerunt alieni honoris invidia, vel ardor vincendi, cum inde nec minor, nec vilior ipsorum Institutor, quod alienam Sodalitatem clariorem redderet; neque nostri ægre ferre deberent, si ex ipsorum honore aliis etiam honor exurgat, quin potius inde splendidius nostrum ornamentum, unde alii etiam sibi avidius illud adsciscunt: propterea solo veritatis studio, & ne quis ipsorum silentium in consensum duceret, aut credat ab ipsis approbata, quæ non viderent refutata, aliorum precibus & Superiorum imperio, Lucæ nostro mandatum fuit, ut veritatem diligenter investigaret, & causam ex ovo discuteret. Multa ergo illum oportuit pro re solide stabilire, plura contrariæ partis refutare, oppositos testes examinare: fecit tamen parvo opusculo decem tantummodo foliorum chartæ impressæ, in quo ex imis ruderibus veritatem eruere studuit, fecitque tam feliciter ut ostendere se sibi, aliisque visus sit, neque verum, neque probabile esse, quod astruebatur de monachatu Augustiniano sancti Francisci; suaque asserta ad certa, & præcipua historiæ capita reduxit, eaque, sua in ceteris consuetudine, Pontificiis diplomatibus & authenticis actis seu processibus vitæ beati Joannis Boni, irrefragabilibus historiarum repagulis munivit. Deinde hoc ipsius opusculum latina lingua Matriti prius editum fuit in forma quartæ partis folii, cum epistola nuncupatoria ad Bernardinum Senensem, tunc Generalem apud Ultramontanos Minorum Commissarium, deinde totius Ordinis Ministrum, & mox Episcopum *p. 1. Apologet.*

Visen-

Visensem in Lusitania. Postea etiam anno MDCXXV. tamquam appendix ad calcem Tomi I. Annalium Ordinis, in folio adjectum fuit, Lugduni in Gallia; atque eodem anno iterum in quarto Matriti, sed Hispanico idiomate donatum a Petro Navarro Provinciæ Castellæ Definitore & sacræ Theologiæ Lectore emerito; ut qui Magistri Marquez eadem lingua vulgatum opus legerent, haberent etiam, absque alio interprete, unde veriora rei documenta haurirent.

Erat sub id tempus sacræ Theologiæ professor Complutensis, vir sane doctissimus, deinde Augustino Cardinali Spinolæ a sacris Confessionibus ac Theologicis Consiliis, Thomas de Herrera, Ordinis Eremitarum sancti Augustini, & Joannis Marquez, contra quem scripsit Lucas, ab adolescentia discipulus. Hic ergo Magistrum suum propugnandi zelo, & vindicandi suæ Religioni tam insigne decus, responsionem ad Lucæ Apologeticum in Hispania primum aggressus est, ac fere complevit. Romam deinde cum suo Cardinali venit, & strictum amicitiæ fœdus cum Luca percussit, atque adeo magnam iniit familiaritatem, ut in hoc Collegio sancti Isidori, tamquam unus ex nobis esset quoties accedebat: accedebat autem frequenter, & studii pietatisque gratia, Cardinalis aulam declinans, integris quandoque mensibus cum nostris commorabatur. Nihil illi celabat Lucas, sed amicitiæ legibus omnia faciebat communia, ut chorum & mensam, sic etiam bibliothecam & scriptas manu schedas, ex quibus ipse librum suum, Lucæ beneficio, contra Lucam impinguabat, & magno volumine quadringentarum triginta & plurium paginarum impressarum in forma folii ordinarii, Bononiæ post annos decem edito, Lucæ libellum oppugnare nisus est, sed non expugnavit. Et quanquam pacificæ responsionis titulo libri sui frontem inscripsisset, sic tamen scripsit, ut bellum Lucæ præscripserit, ac totum opus a titulo dissideat. Habuit tamen id lucri ex notitia & familiaritate Lucæ, ut multa blanda & amica, multa etiam encomiastica insperserit; multa hostilia & acerba, multa injuriosa, quæ, priusquam Lucam nosset, gravi animo commotus dictavit, viri virtute, & pacifica mitique conditione monitus correxerit. Habeat Waddingus hunc honorem, ut etiam adversariis, modo probe notus, protinus reverendus sit; habeat Pater Magister Herrera, quod in speculo vitæ Waddingi, scriptionis suæ nævos perspexerit, & mutato affectu mutaverit stilum, tametsi multa subterfugerint spongiam, quæ Lucam, simul cum principalis causæ justitia, coegerunt ad sui Apologetici suique ipsius defensionem. Etenim tanto labore in refutando Luca expatiatus est Herrera, ut ipsius etiam confessione digressus, magnam operis partem impugnando Penotto suo consumpserit; tanta exa-

In præf. minor. Clypei epist. ad Lucam.

ctione ut singulas sectiones, singulos numeros, omnes rationes; etiam verba Waddingi aliquando redarguat & apices, adeo minute, ut moneat scribendum potius *saltem* quam *sâltim*; sed Lucas tam parvo libello suum Apologeticum defendit, quam fuit prior liber, & id quidem ideo solummodo, ne tacendo consentire videretur, tanta modestia, ut quod in epistola sua ad Herreram promittit, constanter observet: idest, miti blandoque sermone cum Antagonista agat, sibique illatas propulset injurias, quasi non acceperit, ut referat tantummodo quas alter intulit, & modeste ostendat, quam parum nocuerit ejus magistro Marquez, nisi ipsa responsio censeatur offensio.

Nec tamen id satis visum est Magistro Herreræ, quin hanc Lucæ defensionem novo clypeo, eoque iterum aculeato repellere conaretur. Aliam enim edidit responsionem quam prioris pacificæ clypeum appellavit, volumen illa quidem minus, sed Lucæ defensione quadruplo majus. Et quoniam Waddingus vere veritatem & pacem desiderans, defensionem suam dedicavit Joanni Baptistæ Cardinali Paleotto, eumdemque æquum judicem appellavit, tamquam qui Augustinianorum Eremitarum Ordinem ex officio protegit, & Franciscanos ex affectu foveat ac defendat; ita etiam Herrera ob easdem causas clypeum suum eidem Cardinali commisit. Et quamquam Lucas ante visum librum, ne se nova replica sine causa implicaret, ex Hispania monitus fuerit his ipsis verbis, gravis & doctissimi viri alterius Religionis, quæ malui in sua Hispanica proprietate relinquere, quam interpretatione mea ullam suspicionem altercationis præbere: sic enim ille Salmantica: *Siendo a qui Prior del Convento de S. Augustin el P. Fr. Thomas de Herrera, me embiò para que viesse el libro que sacò contra V. P. R. Pareciò me de tanto desaliño, que no necessita de que V. R. satisfaga a el.* Nihilominus tamen ita æstimavit Lucas tum causam ipsam veritatis, tum studia amicissimi sui Herreræ, ut noluerit ipsius clypeum absque exercitatione neglectum jacere, quin potius acceptum ex Hispania librum, totum & attente perlegit: & ultimam causæ decisionem paraturus, in charta sibi notavit puncta, quæ vel ad rem suam confirmanda, vel adversus alterum refutanda videbantur. Sed operis progressum interrupit prius gravissima illa procuratio negotiorum Hiberniæ & aliorum quæ præ manibus habuit voluminum absolutio; cum interea nunciatum esset Herreram vitæ mortalis cursum absolvisse. Quo nuncio perculsus Lucas amare flevit; & cum quo vivente, religioso, erudito, & amicissimo viro, in litteraria palæstra libenter ludebat, mortui manes non amplius agitare decrevit. Uterque profecto amplissima doctrina, acutissimo ingenio, & egregio stilo inter se pro veritate certabant; & ut Herrera sancti Augustini sen-

Ad lect. clypei.

sententiis refertissimus est, ita ipse Hieronymianæ doctrinæ & ingenii partes Lucæ detulit: ipse fusior & sensibilior, Lucas concisus, nervosus, & patiens.

XLIII. De variis Waddingi occupationibus pro Religione.

LIbet nunc ea, quæ de Lucæ Waddingi occupationibus & negotiorum varietate diximus, post exposita litterarum studia, ipsius primum testimonio, ac deinde rebus ipsis explicare. Itaque cum adeo placerent eruditis primus & secundus Annalium Tomus, aliique ab ipso prius editi libri, ut reliquos impatienter, & ad ipsius ruborem expeterent, ille in præfatione Tomi tertii omnibus hac ratione satisfactum voluit: *Ita allecti excitatique sunt plurimi Ecclesiasticæ historiæ studiosi ad recondita, quæ in lucem produximus monumenta, atque adeo avide magni hujus Sodalitii integram desiderant historiam, ut ante unum absolutum Tomum, alterum importune satis expostulent, neque calamum, vel tantillo tempore suspendere permittant. Tot sunt tamen negotiorum diverticula, & molestæ nostræ occupatiunculæ, ut pro voto cunctis satisfacere non possimus. Illud solerter curamus, ut tempus nullum labatur inutiliter, neque dies ulla sine linea: nec gratis panem manducamus, sed in labore, & fatigatione, ad modum ædificantium muros Jerusalem, manu una opus prosequimur, altera gladium tenemus; aliquando scriptis, aliquando externis occupationibus indulgentes.* Quæ cum tunc ita essent, certe semper deinceps ad ipsam usque Waddingi mortem crescebant illi negotia, & ipse in aliis etiam libris, ut erat utrimque semper hinc musæo, inde foro compressus, non una vice testatus est. Etenim a quo primum Hispanicæ Marianæ Legationis negotia in Urbe tractare cœpit, ea deinceps invaluit auctoritate, atque prudentiæ, & in rebus agendis industriæ, & prosperitatis opinione, ut nemo qui hæc sciret, non cuperet ipsius consilium, opemque in rebus difficilioribus adhibere.

XLIV. Procuratio negotiorum Ordinis.

ATque in primis quod ad Ordinem Minorum pertinet, nullum ejus grave, vel difficile negotium, toto reliquo tempore Lucæ, Romæ gestum est, cujus ille magnam ponderis partem, aut sæpe totum non sustinuisset. Etenim, præter alia, sæpe tentarunt Superiores, ut Ordinis negotia in Curia Romana ex officio procuraret; nam in primis anno millesimo sexcentesimo trigesimo, curante Alphonso a Prato, qui tunc Ordinis in Curia Procurator, in Hispaniam redire cupiebat, Bernardinus a Senis Minister Generalis Lucam instituit illi successorem patentibus litteris datis Toleti die XIV. Julii. Sed nec Lucas tunc officium suscepit, nec Alphonsus abivit, donec anno MDCXXXIII. die IX. Februarii, quæ fuit feria quarta cinerum, abeunte Alphonso ad Ordinis Comitia Toleti habenda, eodem die successit illi Lucas

ad

ad id denuo compulsus novis litteris patentibus Antonii Henriquez Vicarii Generalis Ordinis datis Matriti die xx. præcedentis Novembris. Deinde die xx. Februarii, quæ fuit Dominica secunda Quadragesimæ, orationem ad Pontificem, & Cardinales in sacello pro more habuit. Interea vero cetera illius officii molesta munera ad omnium satisfactionem obibat; cum eodem anno Generalis Ordinis Minister in Comitiis Toletanis electus esset Joannes a Campanea, cujus ante mentionem fecimus, nec prius officium exercere cœpit, quam Lucam enixe rogasset, per litteras primum Toleto, & alias deinde Matrito datas undecima die Junii, ut Romanæ Curiæ Procuratoris officium non desereret, sed prosequeretur; hortaturque, ut hac vice reliquas occupationes, & studia projiceret in hoc necessarium Religionis obsequium, promittitque, & S. Franciscum, & se etiam suo tempore repensurum Lucæ labores. Quod sane fecit dum vixit, tanto affectu in Lucam ipsum, & Collegium S. Isidori, ut conatus fuerit etiam in eo mori, si non e sacrorum Canonum præscripto Puteolos, quorum erat Episcopus, ad residentiam ire oportuerit, atque hinc discedens cum lacrymis deploravit, se non potuisse cum Hugone Cavello, Benigno Genuense, Luca Waddingo, & Antonio Hiquæo confratribus, & caris amicis quintum sepulturæ locum sortiri.

Lucas autem Generalis Ministri hortatibus obsecutus Procuratoris officium exercuit usque ad diem vigesimam octavam Aprilis millesimi sexcentesimi trigesimi quarti, quo diem possessionem inivit fr. Didacus a Cea Hispanus in Capitulo generali constitutus Curiæ Commissarius: & Lucas lætus ex Aracœlitano Cœnobio, & Curiæ molestiis ad quietem sancti Isidori & musæum tam diu desideratissimum reversus est, nullibi tamen forensi negotio vacare permissus. Iterum autem anno MDCXLV. in Comitiis generalibus Toletanis Minister Generalis die tertia Junii electus est Joannes a Neapoli, notæ prudentiæ & auctoritatis vir, scriptis die inde undecima litteris, ac aliis inde multis, tam publica Religionis, quam privata negotia sua Waddingo commisit, & serio commendavit, cum potestate Vice-Commissarii Ordinis in Curia Romana. Sed Lucas scripto responso seipsum ab hoc publico munere excusavit, quod gravia tunc negotia Catholicorum regni Hiberniæ apud sanctam Sedem Apostolicam peragenda ipsi incumberent; facturum tamen se, ut Patribus Vicariis familiæ Cismontanæ, quos Minister generalis tunc ex Hispania destinavit, & præsentibus Curiæ Officialibus nulla ex ipso deesset opportuna assistentia, & ut Sanctissimus Dominus, & Eminentissimi Cardinales de Ordinis statu integre informarentur, neque quidquam gravioris momenti innovari permitterent, usque ad ipsius Generalis adventum in Urbem. Quod & fecit Lucas singulari favore Inno-

Innocentii X. Pontificis & forti dissuasione quorumdam Cardinalium, qui bona intentione, sed mala quorumdam informatione in aliqua, Religioni minime congruentia, tunc palam propendebant. Verum id officium Commissarii Curiæ, quod Lucas tunc acceptare non poterat, anno tamen inde tertio id est MDCXLVIII. subire coactus est. Nam cum idem Generalis Minister tunc in Hispaniam rediret ad intermedia, quæ vocant, Ordinis Comitia in civitate Victoriæ futura, ac difficilia quædam Ordinis negotia Romæ tractanda restarent, quæ non alterius, quam Lucæ fidei, & industriæ credenda existimavit, voluit omnino ut Antonio a Ribera Curiæ Commissario, qui tunc pariter ad Comitia proficisci debebat, in officio succederet, idque decrevit patentibus litteris eo anno datis Romæ die XIII. Aprilis, quarum virtute Lucas officium exercere cœpit die ejusdem mensis XXII. & magno Ordinis bono continuavit usque ad XXV. Martii anni sequentis MDCXLIX. quo die cubicula Aracœlitana & Ordinis Registra tradidit Francisco Suarez, in illa Congregatione Victorina constituto Curiæ Commissario.

XLV. Germaniæ Galliæque, nationum Fratribus hospitia fundat.

INter cetera vero hujus officii munia, quæ Lucas interim obivit, unum est, quo Galliarum atque utriusque Germaniæ, & adjacentium Provinciarum Nationes perpetuo pignore sibi devinxit. Cum enim Procurator & Commissarius, actores negotiorum Ordinis in Curia Romana, ex Italis & Hispanis tantum assumi consueverint, atque ideo his Nationibus sat bene pro hac parte provisum esset, necessarium fuit, ut aliæ quoque Nationes aliquos Romæ haberent in ipsorum negotiis intime versatos, qui Ultramontanæ familiæ Procuratorem, seu Commissarium Generalem in Curia, ipsosque Sedis Apostolicæ, & sacrarum Congregationum Ministros de rebus Provinciarum recte instruerent, & opportunam negotiorum expeditionem sollicitarent. Quapropter ad instantiam Nationum in Capitulo Generali Toletano anno MDCXXXIII. decretum fuit, ut ad faciliorem expeditionem negotiorum, quæ ex parte Provinciarum tractanda occurrerent in Curia Romana, Minister Generalis provideret, ut Galli unum, & altera Natio utriusque Germaniæ, & adjacentium Provinciarum alium Patrem ex ipsis Nationibus Romæ habeant, qui ibi sit ejusmodi negotiorum sollicitator; atque institutis deinde Patribus ad id munus assignata essent cubicula in ipso dormitorio Conventus Aracælitani. Accidit deinde ut mensibus aliquot prius quam Lucas officium hac vice susceperit, ea cubicula Superioribus Romanæ Provinciæ viderentur pro Italiæ Provinciarum advenis excipiendis necessaria; adeoque Minister Generalis Adrianum Huberti, tunc pro utriusque Germaniæ, & annexarum Hiber-

berniæ, Angliæ, Scotiæ, & Daniæ, Provinciarum Natione sollicitatorem cubiculis excludi, socioque privari fecit: & prorsus eo se tendere palam, sæpiusque monstravit, ut id officii genus tamquam superfluum extingueret omnino, & Adrianum dato mandato ad propria remitteret.

Augusta res visa est, in qua cum alii litem, alii longanimitatem Adriano suaderent, & a Mense Octobris ad Mensem Decembris absque solatio sustineret, Lucas nondum tunc in officio constitutus consilium jam iterum ab Adriano rogatus, persuasit ne vel causam ad externa tribunalia traheret, vel Patri Generali tum adversa valetudine, cum negotiorum pressura adhuc indispositio importune molestus esset; denique sileret omnino, & rem sibi peragendam relinqueret, & siluit ipse usque ad occasionem. Ea vero fuit qua amplius innotescit industria Lucæ pro Ordinis utilitate; nam cum ipse Generalis, & Cardinalis Justinianus Ordinis Comprotector in aliquibus minus convenirent, neque expediret Generali tunc in Hispaniam abituro, Cardinalem Romæ sibi offensum, relinquere, optimum judicavit, ut Lucam adhiberet ipsius conciliandi mediatorem. Quod cum præstitisset Lucas, & ipse Generalem ad Comprotectorem duceret & comitaretur, dum plura Ordinis negotia liberius cum Cardinale conferrent, & inter cetera Generalis palam indicaret, se velle sollicitatorum nationalium officium plane tollere, velletque Cardinali suadere id omnino superfluum esse, tunc Lucas, occasione per frontem arrepta, officii necessitatem pluribus monstravit; neque pro Capituli generalis auctoritate esse, ut quod matura consideratione decrevit, non absque graviori causa solveretur, neque rem adeo facilem esse, cum ipsa Capituli decreta Summi Pontificis auctoritate approbata essent, ac tot annorum pacifico exercitio sollicitationis confirmata, neque amplissimæ nationi Romæ defore patronos, qui Generalis propositum in re tam necessaria longe difficillimum redderent. Qua Lucæ oratione factum est, ut quanquam de cubiculis nihil tunc decerneretur, abrogandi tamen officii cogitatus evanuerit. Regebat interea Lucas Adriani consilia, & cohibuit nonnulla, quibus tunc rerum irritaretur potius, quam obtineretur animus Generalis, donec ipse cubiculorum quoque causam opportune promoveret, atque interim, accedentibus etiam litteris Commissarii Generalis, & patrum Nationis, effectum est, quod Minister Generalis scripto mandato jusserit, ut per ipsum Lucam & Hieronymum Celentanum, ipsius Ministri in Italia Vicarium Generalem assignaretur Adriano locus in Palatio Curiæ, in quo sumptibus ipsius nationis ædificaret duo cubicula pro Agente & socio, quæ perpetua Lucæ assistentia & auctoritate, & laudanda sollicitudine, & patientia boni Adriani fat commoda brevi constru-

ſtructa fuerunt, & ita ſtabilitum officium magno bono Nationis, & ſolatio Patrum Agentium, quos ex tunc graves quidem & exemplares mittit Commiſſarius generalis Nationis.

Tunc vero quando Lucas ſimul cum Vicario generali, ut idoneum locum pro his cubiculis ædificandis aſſignaret, ſuperiora Palatii loca luſtraret, reperit Religioſos Gallicanæ Nationis tali Hoſpitio ſuſcipi, quale miſerrimi quique nollent inhabitare. Quapropter eorum ſorti paterne compaſſus, obtento mandato Miniſtri generalis, ut expenſis ipſius Nationis locus ipſis adaptaretur, cum expenſæ nullæ præ manibus haberentur, Lucas, ne res per dilationem forſitan evaneſceret, egit cum devotis viris ipſius Nationis, præſertim Innocentio Richard, cauſarum in Urbe actore, ut mutuo darent pecunias ædificio neceſſarias, dato ſponſore, quod ipſe Lucas curaret integram ſummam per Galliæ Provincias refundi. Eaque ratione in optimo loco Palatii commodum diverſorium illis conſtruxit, octo cubiculis diſtinctum, eaque omni neceſſaria ſupellectili inſtrui curavit, cum vicino habitaculo pro Agente Nationis & ejus ſocio; ita ut tam ipſi Agentes utriuſque Nationis, quam alii ex longo, ac tædioſo itinere advenientes haberent, ubi commode quieſcere, & refocillari poſſent, & ſuper utriuſque Hoſpitii portam exteriorem lapidi marmoreo inſculpi curavit, ipſa cubicula pro Nationum uſu, propriis ipſorum ſumptibus eo anno MDCXLVIII. conſtructa fuiſſe.

XLVI. Generalibus Miniſtris & Ordinis Procuratoribus perpetuo aſſiſtebat.

PRæter hæc autem, & alia, quæ Lucas noſter ex onere publici muneris Ordini præſtabat, & alia ejus negotia jam tum ab initio Romani ipſius incolatus diſtrahi ſolitum fuiſſe, ex ipſius verbis ad Benignum Genuenſem præclarum totius Ordinis Rectorem, in primi Tomi Annalium dedicatione fidenter ſcriptis conjicere licet: *Adſtabas jugiter operi urgens præſentia, inſtabas verbis, durus ſemper, ignoſcas ſi hoc dixerim, diurni penſi exiſtens exactor; adeo ut piaculum putares ſi interdum ad alia, etſi Sodalitio utilia, divertiſſem: ſæpe vero, & ego humanum aliquid paſſus cum amicis conquerebar tyrannice mecum agi, quod feriis diſtractus, & ad neceſſaria quæque a te ipſo tractus, frequenter inſtiteris ſuper alligantem manipulum, nec reſpirare permiſeris ante opus abſolutum.* Neque vero reliqui deinceps Ordinis Prælati, Benigni ſucceſſores, aliquando deſtiterunt, Lucam ad neceſſaria quæque negotia, & Sodalitio utilia utiliter trahere, dum ipſi quandoque etiam, qui alias auctoritate & æſtimatione prælucere viderentur, non intra cortinam in aulis admiſſi, triſtes & anguſtiati domum redirent; cum interea Lucas per ſecretiorem viam ad Principes, & Miniſtros introductus, negotia feliciter agebat, & ad Superiores nihil minus cogitantes, vel peracta, vel parata ad Aracœli Cœnobium deferebat.

rebat. Neque soli Generales Ministri, vel alii Ordinis Officiales, qui Romæ ipsi præsentes erant, vel in vicinis Italiæ Provinciis, Waddingi operam rogabant, sed ex Hispania, Gallia, Britannia, Belgio, Germania, ex omnibus Ordinis Provinciis, atque adeo ultimis utriusque Indiæ tractibus totius Ultramontanæ Familiæ, & peculiarum Nationum Commissarii Generales, & Provinciarum Ministri sua illi commendabant negotia, & in multis domi quoque disponendis consilium, opemque petebant.

XLVII. Quam prompte, pacifice, & prudenter negotia tractabat.

Neque ille cuiquam denegabat obsequium: si per litteras agebatur, prompte respondebat, & quidquid in re fieri poterat, id sedulo & fideliter operabatur: si per Religiosos Fratres ad expeditionem sollicitandam destinatos, hos Patribus Curiæ Procuratoribus commendatos favorabiliter suscipi, & bene habere, atque apud Superiores Ordinis, quam cito & feliciter fieri poterat, expediri curabat. Si in sacris Curiæ Tribunalibus rem agi oportebat, dirigebat Fratrum actiones, ne vel Sedis Apostolicæ Ministris molesti essent, vel adversæ parti graves aut imprudenter injurii. Et cum opus erat, juvabat ipse apud Judices, causæ merita sine ambagibus exponendo, atque Ordinis leges, & consuetudines, quas apprime callebat, indicando; præter multa alia id genus negotia, & prolixas scripturas, de quibus ipsi Eminentissimi Cardinales, & Curiæ Ministri Lucæ sensum, judiciumque seorsim expetebant. Nonnulla etiam ejus decisioni, & arbitrio ex integro committebant Superiores, in quibus ita conciliabat partes causæ, quod ipsius rationibus & suavissimis monitis acquiescens ipsa pars victa nullum præjudicium sibi factum fateretur.

Abhorrebat Lucas Fratrum litigia, præsertim si quæ ab ipsis Superioribus componi possent, sed ad extera Tribunalia trahuntur, cum Ordinis inquietudine, & sæcularium admiratione; & ipse nonnumquam commotos animos componebat secreto, ne in publicum causæ prodirent. Lites enim viro religioso quantumvis juste se defendenti, minus ad honorem cedere dicebat, si non coacte in primis, deinde summa prudentia, & moderatione tractentur. In quem sensum aliquoties referebat ænigma, quod ipsi, & Consodalibus tirocinii proposuit olim ipsorum Præfectus: Quæ rerum esset, cujus media pars melior sit, ac perfectior quam tota? & post varia juvenculorum responsa Magister ipse Novitiorum solvit, eam rem interpretando justitiam, cujus virtus in medio consistit, & quo in exactore diminutior est, eo melior & perfectior, quia summum jus, summa injuria; adeoque dimittendum semper aliquid, ne nimio rigore justitiæ caritatem violasse videamur. Quam regulam secutus ipse Waddingus inter multas, quas habuit occasiones, nullam umquam indixit litem, sed cum ab aliis impe-

impetebatur, non offendere adversarium, sed rem suam defendere satagebat, & vel plana ratione ex æquo, & bono differentiam componi, vel mutua concordia convenire malebat, quam juris apicibus concertare; imo vero, si quadantenus gravari oportebat, id ipsum sustinebat libentius, quam protrahebat litem.

Luculentum sane pacificæ suæ mentis, & prudentiæ argumentum, ut ex pluribus unum proferam edidit, quando nostri RR. PP. Capuccini suum Conventum Romanum Immaculatæ Conceptionis juxta nostrum hunc sancti Isidori ædificarunt. Accidit enim, ut ex errore eorum, qui præerant operi, murum suum, sic ultra metas, per fundi venditorem positas, duxisset, ut bonam partem nostræ plateæ, seu areæ publicæ intra suum murum concluserint, & muro ipso fere mediam partem frontis Ecclesiæ nostræ libero prospectu prohibuerint, idque ducto angulo muri, tam prope portam templi, ut erecta deinde porticu non restabat spatium ædificandæ scalæ per quam ad ipsum templum honeste, & pro populi commoditate scanderetur. Indoluit Lucas præjudicium, & quamquam tunc reclamaverit, & posuerit aliqua honesta media recuperandi jura sui Conventus, propter alia tamen motiva deinde prudenter tacuit per annos XXIV., longanimiter expectans magis commodam opportunitatem, donec demum provocatus per aliam litem a Patribus ipsi intentatam propter postem portæ ad ipsorum murum appositam, tunc repetiit pristinum jus plateæ; porrecto Summo Pontifici supplici libello, non quo præteritæ molestiæ vindictam, aut rem ad justitiæ rigorem decerni postulavit, sed quo humiliter, & modeste rogavit, *ut sua Sanctitas vellet ordinare quod videatur notabile damnum supplicantium Fratrum Collegii sancti Isidori, & fraterne componatur controversia inter duo Cœnobia ejusdem professionis; dum Religiosi sancti Isidori se exhibeant ad omnem justam satisfactionem pro parvo illo situ Patribus Capuccinis alioquin minime necessario.*

Hinc vero post informatum ab utraque parte Eminentissimum Cardinalem Bernardinum Spada, ad quem Pontifex Lucæ libellum remisit, cum Superiores PP. Capuccinorum partes suas ad rem ex integro transigendam commisissent Marco Antonio Carpinetulo, ipsorum Ordinis in Curia Romana Procuratori, & Commissario generali: atque is a Luca scire cuperet, quid in re prætenderent Fratres sancti Isidori, Lucas illi per hæc verba, etsi Romano idiomate respondit. Quandoquidem Admodum RR. PP. Minister & Definitores hujus Provinciæ Romanæ Patrum Capuccinorum, & Patres Conventus Romani sanctissimæ Conceptionis ejusdem Ordinis remiserint V. P. A. R. accommodationem differentiarum, quæ inter ipsos, & istos Conventus sancti Isidori Fratrum Reformatorum

ſancti Franciſci ipſorum conterminos. vertuntur: & cum juxta hoc V.P. A.R. ſignificet ſe velle ſcire, quales ſint prætentiones dictorum Patrum ſancti Iſidori, ipſi reverenter, & cum omni affectu fraternæ concordiæ, & religioſæ correſpondentiæ hic exponunt; quod deſiderent, & ſuppliciter orent, ut auferatur ille reſultus muri Patrum Capuccinorum, qui in faciem templi ſancti Iſidori erectus eſt, & quod murus dividens fundum utriuſque Conventus ducatur per lineam rectam deorſum uſque ad finem plateæ ex adverſo anguli domus Domini Advocati Ronconii, quemadmodum Patres ſancti Iſidori ſemper prætenderunt poſita fuiſſe ſigna terminorum, quando fuit ipſis vendita ipſorum pars ſitus a Domino Duce Joanne Antonio Urſino: & quod Patres Capuccini deſiſtant a lite intentata contra Patres ſancti Iſidori, propter appodium unius columnæ portæ ad ipſorum murum. Et dicti Patres ſancti Iſidori ſe obligant ad ſupplicandum Excellentiſſimo Domino Principi Ludoviſio, & ponere apud ipſum ejuſmodi mediatores, quod ſperent ſe aſſecuturos pro Patribus Capuccinis illam viam, quæ ducit ad Cancellos Viridarii Principis, & medium dividit hortum ipſorum Capuccinorum: quo conceſſo, & non prius, prætendunt & ſperant Patres ſancti Iſidori ſupradictos favores a Patribus Capuccinis. Se etiam obligant dicti Patres ſancti Iſidori quod ex eleemoſynis a ſe procurandis ſolvantur ſumptus, tum in deſtruendo veteri muro, tum in conſtruendo novo, impendendi, & quod opus fiat ex bona materia, atque tam cito, ut Patres Capuccini non ſint inde paſſuri incommodum vel detrimentum. Et pro majori facilitate & firmitate hujus fraternæ concordiæ, & ut non obſtet Breve, quod a fel. mem. Papa Urbano VIII. habent Patres Capuccini, deſiderant Patres ſancti Iſidori quod purificentur, ſeu compleantur duæ conditiones in eo contentæ, videlicet, ut obtineatur licentia & conſenſus Excellentiſſimæ Domus, & familiæ Barberinæ, & quod ſupradicti admodum RR. PP. Miniſter ac Definitores, & Patres Conventus ſupradicti Capuccinorum in ſcriptis approbent hanc conventionem, & eam faciant quatenus opus fuerit ratificari in proximo Capitulo Provinciæ.

Ita Waddingus omnis litis uſque ad neceſſitatem inimicus, jure ſuo tot annis prætenſo deſtitutus, nova lite ob rem nihili laceſſitus, adeo pacifice, adeo humiliter, & reverenter exponit gravamen, tot offert conditiones, tot in ſe ſuſcipit obligationes, ut rem ſuam abſque fori ſtrepitu recuperet, atque veteris emptionis titulo debitam, & nunc alterius majoris, & adverſariis apprime neceſſarii fundi commutatione, & murorum inſuper expenſis ſecundo emptam, nihilominus ut concedatur ſuppliciter orat, & conceſſionem talem favorem appellat: qua animi, & verborum mol-

mollitie fregit iram, & mansuetus tandem hæreditavit terram: nam cuncta in eum sensum, quem proposuit stabilita, & publico instrumento stipulata sunt, & ipsius virtute facto completa. Non enim alteri tam facile donaret Nicolaus Princeps Ludovisius apertam viam, per quam in suum viridarium commodissime vel vehi, vel ambulare pro libitu posset; sed Lucæ nihil sciebat negare, cujus merita per longam didicit experientiam, eorum præsertim, quæ in Collegii sancti Isidori, & Hibernicæ nationis emolumentum cederent; sic enim sonat ipsum conventionis instrumentum: quod Excellentissimus Dominus Princeps enixe rogatus pro parte Patrum sancti Isidori ab Eminentissimo Domino Cardinali Spada, aliisque personis pro dicta situs concessione, libenter annuit, tam ob devotionem, quam ipse, ejusque Excellentissima Domus semper professa fuit erga dictum Conventum sancti Isidori, & nationem Hibernicam, cujus Protector fuit ipsius germanus frater Eminentissimus Dominus Ludovicus Cardinalis Ludovisius fel. mem. Et sane Princeps ipse nullam hactenus omisit occasionem, per quam ejusmodi protectionem erga gentem nostram exercere posset, ut nec modernus etiam Nicolaus Cardinalis Ludovisius, quanquam non titulo, sed gratia tamen & favoribus Protector.

Hac denique ratione & moderatione atque longanimitate Waddingi perpetua pax & fraterna caritas, quæ alterius cujuspiam elata mente, & nimio ardore, aut contentionis studio turbarentur, inter utriusque Cœnobii Religiosos, utrinque Dei gratia bonos, conservatæ & amplius firmatæ fuerunt, etiam religioso epulo, in quo voluit Lucas, ut præcipui aliquot ex Patribus Capuccinis in refectorio sancti Isidori, communi mensa, & concordi voluntate & caritate nobiscum hac occasione vescerentur; quam fraternam caritatem & pacem, ut optamus ex animo, ita omnino speramus nullo unquam tempore, nullaque occasione violatas iri. Sed illud in Luca nostro valde notavimus, quod per tot annorum lustra, quibus domo quotidie exiens & intrans, trabem illam in oculos impactam cernebat, nihil tamen remiserit sui erga Confratres Capuccinos, ipsorum præsertim Superiores & præcipuos Patres, religiosæ correspondentiæ, & confidentiæ familiaris, aut immoderati, vel sui ipsius impotentis animi signum edere aliquando visus fuerit. Habeo ipsius, atque alterius cujuspiam in ea re mutuas schedas, quarum fervore, & ipse aliquando accendi poterat, sed per quam sedate, & modestissime respondebat.

In tractandis demum quibusvis Ordinis negotiis, id laudis Romæ tulit, ut quanquam ea pietate in matrem Religionem, prudentique zelo & amore, quo Fratrum honesta desideria prose-

ſequebatur, quorumdam defectus excuſaret, tam publicos, quam privatos terrores dulciter averteret, favores inſuper feliciter impetraret; inter hæc nihilominus ita ſe gerebat, ut nullius obliqui affectus, aut immoderatæ paſsionis erga ſuum Ordinem notatus fuerit, quin, quod juſtitia & ratio poſtularet in id libenti, & pacatiſsimo animo conſentiret. Thomas de Herrera doctiſsimus ille Magiſter Ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini, & eo etiam clarus, quod, ut diximus, Waddingi Apologiam refutare tentarit, multo tempore, & familiari Lucæ noſtri conſuetudine expertus Romæ, quantum hic ſuæ Religioni præſtaret, in eo ipſo opere, quo ceteroqui Lucæ ſe Antagoniſtam profeſſus eſt, ſuffragium ſuum paucis his verbis pro ipſo nobis reliquit: *Eruditiſſimus Pater frater Lucas Waddingus, cujus diligentiæ & ſtudio tantum debet Franciſci clariſsima ſoboles, ut neſciam an plus alteri.*

XLVIII. Fundatio Collegii S. Iſidori.

EA quæ notavimus, & plura peculiaria, quæ conſulto prætermimus, præſtitit univerſo Minorum Ordini Lucas Waddingus, ſed Provinciam Hiberniæ, unde ortum ipſum diximus, inſigni beneficio in hac Urbe Roma decoravit, quando pro illa fundavit hoc nationale Collegium Romanum S. Iſidori, ipſumque uſque ad mortem ſuam ita gubernavit, ut illi Provinciæ totique Nationi, & univerſo Ordini æſtimationem utilitatemque non contemnendam attulerit: cujus operis occaſio, & ratio hæc fuit.

XLIX. Quid ante factum repetit.

ALiqui Religioſi Hiſpani Regularis Obſervantiæ Franciſcanæ Diſcalceati peculiari ſtudio impetrarunt a Gregorio XV. Pontifice, ut proprium Procuratorem ex ſuis in Curia Romana habere poſſent, pro expediendis negotiis eorumdem Diſcalceatorum Provinciarum Hiſpaniæ, & Indiarum; & Hoſpitium in Urbe ædificare, in quo Fratres ejuſmodi Diſcalceati ſuſciperentur, atque ipſis, tamquam ſuperior præeſſet idem Procurator; cum ipſi prius, ut reliqui omnes Fratres Ultramontani, ad Aracœli diverterent, & negotia ſua per Ordinis Procuratorem, & Commiſſarium Curiæ ex antiquiſſimo Religionis uſu, & Statutis generalibus peragerent. Igitur habita illa facultate Gregorii, & alia, per quam licebat Eccleſiam cum campana, & reliquis addere Hoſpitio, Joſephus Cæſarauguſtanus tunc Procurator Diſcalceatus, & alius ejuſdem Inſtituti, laici ordinis, & notæ probitatis frater Paulus Matritenſis, electa area conſtruendi Hoſpitii in Monte Pincio, ubi prius erat hortus carduorum prope viridarium Cardinalis Ludoviſii, non tamen illi contiguo, ſed per XIV. cannarum ſpatium diſſito deorſum verſus deſcenſum ad forum Sfortianum, quod hodie Barberinum vocant, fundum ipſum quadrum, circuitus

cuitus cannarum tantummodo xl. non emerunt, sed in perpetuam emphyteusim acceperunt ab Excellentissimo D. Joanne Antonio Ursino Duce S. Gemini, Domino proprietario fundi, cum onere solvendi in singulos annos perpetuum canonem, seu censum scutorum xl. monetæ Romanæ, quæ si unquam aliquando per triennium integrum non solverent, ipso jure & facto fundus totus cum quibuscumque ædificiis, vel operibus in eo interim faciendis, cujuscumque pretii, ad Ducem devolverentur. Quod si ulla occasione in terra invenirentur lapides, metalla, gemmæ, vel alia ejusmodi cujuscumque pretii vel quantitatis, sive rudia, seu elaborata, duæ tertiæ partes eorum spectabant ad Dominum Ducem, & reliquam eidem vendere tenebantur Patres, qui etiam omnia suis ipsorum expensis extrahere, & ad propria, & libera Ducis bona trasportare debebant. Ulterius nullo unquam tempore poterant dicti Patres vendere, cedere, donare, permutare, aut alio quovis modo alienare totum, aut partem situs, aut ullius operis in ea faciendi, aut censum illis imponere sine licentia & consensu Ducis. Obstricti quoque erant ad subeundas quascumque futuras expensas publicas, & taxas impositas, vel imponendas huic fundo pro plateis, fontibus, fortificationibus, aut aliis ejus generis. Erant insuper obligati nunquam petere desalcationem, seu diminutionem prædicti canonis, ratione belli, pestis, absentiæ Pontificis, aut Curiæ Romanæ, Sedis vacantis, aut alterius cujuslibet insoliti accidentis: nec remissionem devolutionis fundi, & operum in triennali mora solvendi canonem, sed quod in quovis casu tenerentur ad omnia supradicta, idque per publicum instrumentum stipulatum die xviii. Aprilis anni mdcxxii. Notario Olivello. Patres igitur, obtento his pactis necessario terræ spatio, erexerunt primum sumptibus Octaviani Vestrii Barbiani, Patritii Romani, Equitis Ordinis Calatravæ, & deinde dum vixit Urbani VIII. Pontificis Cubicularii quatuor latera templi in crucis formam ducta, cum fornice & tecto sub titulo sancti Isidori agricolæ, tunc recenter per Gregorium Pontificem canonizati. Ad dextrum templi latus, pecuniis Magistrorum fabricæ interim expensis, extruxerunt habitaculum seu hospitium, quod inferius ad primum ingressum constabat parvo claustro seu peristylio, cum duobus parvis cubiculis ad ipsum templi parietem, quorum loca nunc occupant sacella sancti Antonii, & sanctissimi Crucifixi, aliisque duobus hinc atque inde, quorum alterum prope januam, e sinistra manu intrantis, ad divina interim facienda pro sacello serviebat, alterum, e regione hujus pro templi sacrario olim futuro destinatum fuit. Ad alteram partem claustreoli contra templum erat refectorium, & culina cum duabus parvis promptuariis seu cellis penuariis, in quibus earum offici-

narum

narum ſupellex reponebatur. Extra refectorium autem, inter culinam, & cellam refectorii, patebat impluvium, quo imber colligitur in ſubjectum ſtagnum, ſeu hydrothecam, quadrato muro, ac trilatera arcuata porticu circumdata. Erant præterea ſub ſacrario, refectorio, & culina cryptæ concameratæ, quarum pars una nobis hodie pro ſullonica ad abluendas veſtes, altera ad ligna & horti impedimenta reponenda deſervit. Superna domus contignatio erat anguſtum dormitorium, quod in tribus lateribus a parte exteriori conſtabat XIV. parvis cubiculis & ambitu, qui ex his immediate egredientes excipit; interius vero circa periſtylium complectitur alium ambitum quadrilaterum pro domeſtica deambulatione & colloquio Religioſorum, omnia deſuper arcuatis fornicibus operta, quibus immediate incumbebat tectum totius fabricæ, cujus omnes fere partes adhuc tunc rudes, & imperfectæ fuerunt. Neque ullibi extra quadratum hoc ædificii circuitum Patres Diſcalceati habuerunt tres cubitos terræ.

L.
Qua occaſione, quo pacto ad Lucam devenerit.

IN eo tamen habitarunt pauci aliquot Fratres Diſcalceati, duos circiter annos, donec præſentientibus Superioribus Ordinis, & Philippo IV. Hiſpaniarum Rege, & Sedis Apoſtolicæ apud ſuam Majeſtatem tunc Nuncio, novam diviſionem nimis alioquin diviſæ Religionis, quæ poſtmodum attentata fuit, Rex ipſe miſſis ad Franciſcum Cardinalem Barberinum ejuſdem Nuncii litteris per alias ſuæ Majeſtatis ad Ruizium Gomeſium a Sylva, Paſtranæ Ducem, & ſuæ Majeſtatis tunc in Urbe Oratorem, præcipit huic, ut datis Cardinali litteris Nuncii, cum ipſo ſerio & efficaciter ageret, quatenus interpoſito ſtudio, & opera ſuæ Eminentiæ, Urbanus VIII. Pontifex, cujus erat Nepos, & Pontificii oneris adminiſter, ad quietem Ordinis conſervandam præciperet, ut cum effectu auferretur Patribus Diſcalceatis prædictum Hoſpitium & officium, & ſuam Majeſtatem de effectu certiorem redderet Orator. Itaque hac ratione remiſſis Patribus Diſcalceatis ad priſtinum locum Aracœlitanum, Urbanus Pontifex hoſpitium ſancti Iſidori Ordinis uſui reliquit, ac liberæ Miniſtri Generalis diſpoſitioni commiſit. Is tunc fuit frater Bernardinus a Senis, qui ſtatim in hoſpitio collocavit aliquot Patres Hiſpanos Regularis Obſervantiæ, quos de familia vocant. Sed hi cum pauci eſſent, & vix ad victum neceſſaria illis ſuppeterent, non libenter inhabitabant anguſtam domum tot ſui partibus adhuc perficiendam, annuo cenſu aliiſque oneribus, & opificum ære ad tria fere millia ſcutorum gravatam, ob quod paucis poſt menſibus res illuc devenit, quod querentibus creditoribus, Generali Miniſtro Ordinis, per ſententiam ſacræ Congregationis Viſitationis Apoſtolicæ, mandatum fuerit, ut pecuniam illis debitam

intra

intra unius mensis tempus persolveret, vel Hospitium plus offerenti venderetur, & ex pretio illis satisfieret. Inter hæc anxie præmebatur Generalis: grave quippe illi videbatur Ordinem perdere tam insignem in Urbe situm, & ædificium, utcumque jam tum suo tecto clausum, nec ex altera parte fuit vel ipse, vel Patres, quibus locum post amotos Discalceatos tradidit solvendo tam magnam summam debitorum. Dum hæc ita essent, Lucas noster cum Antonio Hiquæo, qui, ut ante diximus, habitabat in Conventu Romano sancti Petri Montis Aurei, & cum nosset Generalis magnam ejus fuisse auctoritatem, eosque habuisse amicos, ad quos pro subsidio solvendi debita facile recurrere posset, dolorem suum illi exposuit, rogavitque ut labanti negotio succurre vellet, & Religionem eo dedecore, damnoque liberare. Waddingus, tametsi ab initio negotium, ob summæ persolvendæ magnitudinem, difficile, & ob ædificii immaturitatem fundique angustias, intento suo minus aptum arbitraretur, re tamen pro suo in Ordinem patriamque studio, & zelo Catholicam fidem in ea conservandi profundius considerata, & cum ipso Urbano Pontifice, & Francisco nepote, Regiisque Ministris, præsertim Cardinale Trejo, & aliis, quorum intererat, mature consulta, cum hos videret adeo in suum ipsius propositum pronos, ut non consulerent solum, sed & suaderent, & suum quisque patrocinium, opemque offerret, consensit Generali, seque obtulit solvendo creditorum æri, ea tamen conditione, ut locus ipse in Collegium studiorum, & recollectam domum regularem Fratrum Minorum Observantum Nationis & Provinciæ Hiberniæ appropriaretur. Neque Generali displicuit conditio, tum quod ipsius desiderium servandi locum Religioni sic impleretur, tum propter peculiarem ipsius affectum in personam Lucæ & Provinciam, de Ordine ipso & Catholica religione optime meritam, quæ ut erat Hæreticorum persecutionibus oppressa, hac ratione sublevaretur, & erudirentur litteris & pietate viri Hiberni, qui Anglicanæ quoque nativis Minoritis eousque destitutæ, & Scoticæ præsertim Ecclesiæ nostris Franciscanis Hibernis specialiter & cum fructu commissæ, successive servirent.

Hac igitur conventione facta, Generalis Romæ in Conventu Aracœlitano, Idibus Junii, ipso die festo sancti Antonii Patavini, anno MDCXXV. subscripsit, & majori Ordinis sigillo munivit litteras patentes, per quas facta mentione facultatis sibi ab Urbano Pontifice concessæ, & habita prius super hoc matura deliberatione, cum illis Patribus, cum quibus majora Ordinis negotia communicanda erant, dictum Hospitium sancti Isidori in Collegium convertit, Provinciæ Hiberniæ aggregavit, ejusdemque Provinciæ Ministro, & Patribus in perpetuum submisit, ut

in eo liberalium artium, ſacræ Theologiæ, & Fidei controverſiarum ſtudia inſtituerent: aliaque in patentibus diſpoſuit, quæ ad peculiare gubernium Collegii pertinent, atque in ipſius Collegii Cõnſtitutionibus, & Pontificio ſundationis Diplomate fuſius explicantur. Urbanus enim Pontifex, ipſius Miniſtri Generalis, ac in primis Waddingi petitione, & ipſius poſtulati juſtitia, motus Apoſtolica auctoritate cuncta confirmavit, multa proprio ſuo dictamine ad firmiorem Hibernorum ſtabilitatem in Bulla exprimi, mutarique fecit, protectionem ſuam, & favores pollicitus, quibus conferendis Lucæ, & Collegio Provinciæ, & Nationi ad mortem ſuam uſque non defuit. Bullam hanc edidit Urbanus eodem anno MDCXXV. die XIII. Kalendas Novembris, cum jam prius a die XXI. Junii Collegii poſſeſſionem inierit Lucas, collocatis in eo Antonio Hiquæo primo & primario ſacræ Theologiæ Lectore, & Patritio Flemengo, Lectore Philoſophiæ, vocatiſque indifferenter omnium Provinciarum Hiberniæ nativis Fratribus, qui in Hiſpania, Belgio, Germania diſperſi, aliarumque Provinciarum caritate ſuſtentati, vel inveniri, vel venire poterant, ut Collegium brevi, adjunctis Martino Valeſio ſecundario Lectore Theologiæ, & Joanne Pontio Philoſophiæ pariter Lectore, creverit ad numerum triginta Religioſorum, eamque æſtimationem Religionis, & litterarum aſſecutum fuerit, ut grati admodum Romanis eſſe cœperint, eorumque fama ad exteros propagari.

LI. Quid Lucas in area comparanda, & claudenda præſtiterit.

LUcas autem cum reliqua rite diſpoſuiſſet, acceſſit ipſe die XII. Octobris ejuſdem anni, & ſolerter corrogatis benefactorum ſubſidiis, curavit in primis, ut inchoati ædificii fabris expenſæ per ipſos pecuniæ, & operarum ſtipendia plene ſolverentur. Hinc parvum illum fundum domus templique abſolutæ emptionis jure ab oneribus canonis, aliiſque prius impoſitis numerato pretio in perpetuum liberavit. Adjunxit poſtmodum eodem emptionis pacto, & multorum millium ſcutorum ſoluto pretio totum terræ ſpatium, quod inter Hoſpitii parietem, & Ludoviſiorum viridarium ſitum fuit, ipſumque dilatavit ambulacro, Nicolai Principis liberalitate conceſſo, quod retro novum noſtrum ædificium, ſeu ſecundum Clauſtrum adhuc relictum eſt. Emit etiam totam terram, quæ inde deorſum jacebat à laterali linea Conventus ex ea parte uſque ad viam publicam, quæ ex Urbe ducit ad portam Pincianam, ac deinde illam, in quo nunc ſecundus noſter hortus eſt ad dextram exeuntis in plateam templi, ipſamque plateam, quam denique dilatavit recuperata a Patribus Capuccinis, ea ratione, quam ſuperius explicuimus, illa terræ portione, quæ prius ipſorum muro ferme ad noſtri Templi portam claudebatur. Omnia libere, & abſque ullo onere, præter pre-

pretium pecuniarum ab ipso suis terminis, diu ante mortem suam exacte solutum, præter partem, quam Dux areæ venditor, ob certos respectus Lucæ remisit, propterea inter ædis Benefactores merito numerandus. Totum denique hunc situm ad religiosi status clausuram solido muro cinxit, ac terra multo ære transvecta ipso montis clivo vallem fossasque complevit, atque horti forma in planitiem reduxit, & suis areis viisque distinctam, partim fructiferis arboribus, partim oleribus, herbisque coli curavit, ad usum nostræ paupertatis, qui his rebus plusquam piscatorii fori, vel macelli mercibus nutrimur. Hortum ornat etiam nitidum sacellum, quod sanctæ Mariæ Pietatis, & Christi passioni posuit Laurentius Bonincontrus Romanus, & olim Collegii Syndicus, uno Altari, & ejusdem passionis mysteriis, in testudine & pariete depictis ornatum.

LII. Quid in ædificio Templi.

Hinc se ad inchoatum Hospitium perficiendum accingens Lucas, in primis illius plani Templi parietes, & arcus eatenus rudes arenato perpoliri gypso alicubi intus & externa fronte glyphice exornari, uda calce undique dealbari, pavimentum lateribus sterni, tholi lanternam, & templi fenestras pellucido vitro clausit, tinctæque telæ ductiles curtinas ad arcendum vehementius lumen interius cuique appendit. Post hæc erexit summum Altare e pario varioque marmore, ejusdem materiæ clathris circumseptum, trium graduum ascensu elevatum, interius cavum, & pulchra parii lapidis tumba instructum, ad reponenda lipsana Sanctorum Leontii, & Floriani martyrum, Urbani VIII. & Innocentii X. Pontificum dona. Tota tumba conspicua est per cratem ferream auro obductam, qua latus anterior aræ clauditur. Superius ipsam ornat imago sancti Isidori Deiparam in aëre apparentem flexis poplitibus adorantis, Andreæ Sacchi manu depicta, opere marmoreo circumornata, cujus fastigium sustinent duæ altæ, crassæque columnæ alabastri undati oleagini. Paucis post annis Templum ipsum hiscentibus muris, & per medium tholum fornice ruinam e vicino minitans, novis fundamentis a sinistro latere suffulsit, & aliis ædificiis circum circa constructis firmavit: in primis amplo vestibulo, quod altissimo, solidoque fundamento subnixum, testudine desuper contra pluviæ solisque molestias tegitur, quam crassæ structiles pilæ suspendunt. Inter has porticum ipsam alte sepiunt clathri ferrei, qui binis ejusdem structuræ foribus noctu clauduntur. Testudo & muri interius gypso ornati sunt, & pavimentum latere stratum, quod quia Templi plateæ supereminet, ex hac in ipsum ascenditur, scalis duplicibus, quæ interne se mutuo respiciunt, & quindecim hinc, atque inde totidem largis gradibus, ex albo

tyburtino lapide, non cochlide, sed quadro ascensu binis areolis interrupto, & muris exterius vallato junguntur in areola suprema, ex qua per vestibuli valvas ingresso a fronte patet ostium Templi, a læva vero ad campanulæ sonitum aperitur janua Cœnobii.

Quia vero fornix, quæ supra portam Templi interius pro priorum incolarum odeo constructa fuit, nec præ sui angustia nostros capere poterat, ac simul Ecclesiæ spatium impediebat, ea dejecta Lucas supra porticum exterius aliud ædificium extulit, quod altitudine sua templi fastigium ulnis aliquot superat, quo, præter fulcimentum, datum est templo novum & nobilius frontispicium, ad artis symmetriam compositum, sed nondum ultima glyphicorum manu exornatum. Interius est spatiosa, tribusque quatuor valvarum specularibus fenestris lucida aula, sedilium choro e dolata nuce sic pro divinæ psalmodiæ commodiori cantu disposita, ut plures quam sexaginta Religiosi suo quisque loculo, & ordine sedentes, aut genuflexi, seu stantes in eo simul duplici corona consistere possint, aperto in Templum pariete, forma hemispherii. Sed ne iterum rediturus hinc abeam, Lucas duas campanas pro officii, & sacrorum solemnitate procuravit. Cumque chartæ scriptoriæ impressos primum libros officii divini cantui, & communi recitationi necessarios curasset, qui sensim terebantur, deinde magna decem volumina chartæ pergamenæ, docta domestici Fratris manu scribi satagebat, ex quibus sex nitide scripta, minioque depicta, & horum tria nuceis asseribus, forti corio, & ahenis cuneis ad usum compacta reliquit: alia quatuor in primis religiosi scriptoris, ac ipsius post Lucę obitum intermissa fuerunt. Curavit autem præterea pro majori divini cultus solemnitate pneumaticum organum portatile, curaturus aliud majus, & fixum, si rebus humanis invida mors hunc, & alios ejus nobiles cogitatus non intercepisset.

LIII. Quid in construendis, ornandisque Sacellis.

INterea tamen ipsum Templum ampliavit sacellis sex, quorum parietes firmis fundamentis substructi, tanquam anterides, labans prius Templum obfirmant, & fenestræ, aliaque ornamenta, & aræ illustriorem & utilem reddiderunt Ecclesiam, planis ante parietibus arctam, & solo summo Altari ad sacrificium offerendum idoneam. Primum sacellum a dextra summi Altaris S. Patritio Hibernorum Apostolo, & S. Francisco Minorum Patriarchæ sacrum, ædificarunt hæredes Petri Pavonii Ariminensis Pauli V. & Gregorii XV. Pontificum a cubiculis Præfecti, pro ejusdem Prælati sepultura, tholum, & arcum anteriorem inaurato gypso, & pictis Sanctorum imaginibus decorarunt: in ara sacrificii SS. Patritii, & Francisci imagines una tabula depictas

ctas appenderunt, discolori marmore coronatas, & e simili materia & opere monumentum defuncto ad dextrum sacelli latus posuerunt, sculpto ejus capite, & inciso aureis litteris epitaphio & insignibus, datis ad cultum Altaris omnium colorum sacris vestibus, nunc ferme usu detritis. Inferior crypta nostrorum Fratrum communi sepulturæ deservit.

Alterum sacellum ad lævam summi Altaris, Deiparæ Virginis Immaculatæ Conceptioni posuerunt executores testamenti Alphonsi Mazanedi de Quiñiones Vallisoletani, Romanæ Rotæ diuturni Auditoris, indeque Patriarchæ Herosolymitani, in eodem sacello sepulti. Sed quoniam erecto pariter e marmore Altari, & Patriarchæ monumento, sacellum nec reliquo ædificii ornatu perfectum, nec rebus ad aræ vel sacrificii cultum necessariis provisum fuit, id sibi, & hæredibus suis novo opere exornandum & perpetua cura colendum nuper assumpsit Rodericus Lopez a Sylva, S. Jacobi in Lusitania Ordinis eques, summo gaudio Francisci ejus filii, paternæ pietatis æmuli.

Quod alterum templi crucis angulum huic sacello adversum occupat, S. Annæ Deiparæ Matri construxit Dominicus Castellus Romanus, Apostolicæ Cameræ sub multis continuo Pontificibus Architectus. Ipsum gypso, auro, & sanctæ actis penicillo bene repræsentatis adornavit, Sanctorum reliquiis, & aliquali supellectili instruxit; sed cum a prosequendo per mortem præventus, in eodem sacello sepultus sit, cultum sacelli nunc curat Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus, cujus savoribus & beneficiis obstrictus Dominicus, ipsum Cardinalem, tum hujus sacelli, cum aliarum suarum rerum hæredem testamenti tabulis reliquit. Dominicus autem dum vixit Sanctam tutelarem annua festivitate solemnissime colebat.

Hinc proximum inferius, in eodem templi latere, est sacellum S. Josephi Deiparæ Sponsi, quod rudibus muris tholo, & subterranea crypta construxit Flavius Alaleonius Nobilis Romanus, paulo post in eadem crypta, & nostri Ordinis habitu conditus. Et quia familiæ suæ postremus fuit, mero intuitu virtutis, & personalium qualitatum Herculis Ronconii, præcipui in Urbe causarum patroni, ipsius olim Flavii & nostri cari optimique vicini, sacellum ipsi testamento legavit, prius tamen perpetuo sacrificio dotatum. Ronconius post Flavii decessum opus absolvit gypso pariter & auro excultum, atque S. Josephi actis Caroli Maratti Anconitani, Andreæ Sacchi quondam discipuli, nunc ejusdem virtutis, & famæ hæredis, manu adeo ad artem, & pietatem depictis, ut continuæ molestiæ nobis sint, qui picturarum exemplaria, seu rubrica, seu vivis coloribus expingunt. Nec cessavit pius Ronconius usque ad mortem suam omni congrua

grua ſupellectili, quæ ad utilitatem aut ornamentum inſervit, & pulchris omnium colorum ſericis paramentis inſtruere ſacellum; Chriſti nutritoris annuam feſtivitatem ſolemni cultu celebrare. Cujus erga Patriarcham devotionèm Franciſcus & Nicolaus nepotes cum reliqua ſubſtantia hæreditarunt.

Aliud ſacellum ipſi Chriſto crucifixo ſacrum e regione prioris, in dextro latere templi, pro ſua pietate in paſſionem noſtri Redemptoris ædificavit Conſtantia, Camilli Principis Pamphilii germana ſoror, & Nicolai Venoſi & Plumbini Principis Ludoviſii cara conjux. Atque cum Lucas noſter, qui Conſtantiæ Principis conſcientiam regebat, omnino nollet, quod parietes omnes marmore veſtirentur, his inaurato gypſo glyphice decoratis, aram ſaltem elegantem ſane, ex idea Dominici Caſtelli, e vario marmore conſtrui curavit, cujus medium occupat adhuc in Cruce viventis Chriſti effigies, opus Maratti, qui laterales quoque ſacelli tabulas, ac tholum Chriſti paſſionis diverſis myſteriis depinxit. Ipſa pia Princeps ſericis omnium anni temporum paramentis, & aliis rebus ad ordinarium ſacrificium in ſacello faciendum neceſſariis noſtro ſacrario providit; omnia vero quinque hæc ſacella a templi gremio ſeparant marmorei clathri orantium genibus cubitiſque flectendis commodi.

Sextum denique minorum ſacellorum, quod inferiorem crucis angulum in dextro latere templi occupat, S. Antonio Patavino ædificare cœpit, opere valde ſumptuoſo, Cataneus Catanei Januenſis; ſed pavimento marmoreis floribus variegato, collocatiſque pulvinis, quibus implantarentur cancellorum columnulæ, utriuſque lateris pariete, pulchro marmore inferius incruſtato & ſuperius ornato quibuſdam Sancti depictis miraculis, erecta etiam, ſed non perfecta ara, cujus marmoreum frontale naturalis artis, & artificioſæ naturæ certamen exhibet, adverſo caſu ab opere continuando præoccupatus, quidquid hujus factum fuit, Conventui donavit, facta facultate, ut alium quempiam S. Antonio devotum amplecterentur, qui ſolutis Architecto ſumptuum reliquiis, reliquum opus propriis expenſis perficeret. Atque hæc omnia prænotati operum auctores, Lucæ noſtri amore & induſtria apud nos potius, quam alibi præſtiterunt. Ipſe vero præter horum ſacellorum cryptas, & varia per Templum ſparſa ſarcophaga, duo cœmeteria ſub ingreſſum Templi communium eleemoſynarum expenſis fodi, ſubterraneis parietibus diſtingui, fornicibus tegi, & marmoreis operculis deſuper occludi curavit; ut dum alterum recenter ſepulti cadaveris cauſa minus expeditum apertu videretur, alterum adſerendi fortaſſis interim defuncti ſepulturæ ſerviret.

Hæc

LIV. Quid in accommodando priori hospitio.

HÆc autem in solo Templo ad illum statum reducendo, in quo hodie cernitur, peregit Waddingus: quando ut parvam illam Hospitii domum usui accommodaret, oportuit in primis ad ipsum ingressum ambitus peristylii subterraneos meatus fodere, arcuatis parietibus claudere, & minutissima glarea replere, per quam decurrens imber tecti sordibus expurgaretur, priusquam in Cisternam decideret; deinde solum desuper lateribus sternere, & fornices murosque arenato polire; quod fecit sumptibus Ducis Pastranæ ipsi Lucæ, & ipsius Fratribus Hibernis adeo confidenter addicti, ut huc se a reliquis negotiis colligens, Regis sui litteras aperire, Lucæ consilium adhibere, Fratrum preces postulare, regia rescripta dictare, & sigillis claudere soleret. Cœnobitas iis etiam favoribus, & beneficiis prosecutus, ob quæ meruit insignia sua, & incisam lapidi memoriam, tanquam peculiaris Benefactor in Claustro habere. Cisternam prius formatam ex quatuor muris, qui peristylii columnas sustinent, & superne clausam testudine absolvit, ejus inferiora latera fortiter loricavit, pavimentum, prius aqua permeabile, crasso signini operis fundo solidavit, foveæ crepidinem orificio saxeo, & ferreis instrumentis ad extrahendam aquam accommodavit, ejusque testudinem latericio pavimento desuper stravit. Benefactorem indicant Ferdinandi Henrique a Rivera Alcalani Ducis insignia, orificii lapidibus insculpta, qui præterea competentem pecuniæ summam tribuit in expensas fundi, quæ ejus beneficia, & alios favores fusius profitetur Lucas in Epistola nuncupatoria Tomi tertii Annalium. Quem titulo gratitudinis dedicavit huic Principi, tunc utriusque Siciliæ Proregi.

Impluvium præterea, quod supra horti stagnum constructum dixi, ne stillicidium fornices penetraret, lævigatis lateribus complanavit; apertum illius umbilicum, per quod aqua in stagnum diffluit, ovali muro cinxit, cui pectore tenus inniti possunt, qui in subjectum stagnum prospicere volent, totumque solarii latus, quo hortum versus apertum est pectorali muro clausit, & pensilibus hortulis adornavit. Stagnum ipsum inferius, eadem opera qua Cisternam & porticum, qua cingitur, eadem qua superius Claustrum complevit, eique vicinam in separato loco construxit officinam fullonicam, in qua per aquam ultro adfluentem eluuntur vestes Religiosorum. Sacrarium illius temporis, quod nunc amplioris sacrarii primos ingressus excipiendis adventantium Sacerdotum confessionibus, & manuum lotioni deservit, lateritio pavimento stravit, testudinem & parietes scalpro purgari, arenato & albario poliri fecit. Denique totius hujus inferioris structuræ fenestras omnes quatuor valvarum latas, per

quas

quas noctivagi fures seu reptu, seu portatilium scalarum usu penetrare possent, ferreis cancellis exterius obstruxit, pellucidoque vitro, & ligneis valvis interius conclusit.

Hinc Superiorem domus contignationem, seu Dormitorium, cubiculis aliquot, aliaque necessaria officina, & aperto in templum Oratorio adauxit, in quo Principum Oratores, & Romani Proceres, Cardinales, Prælati, qui ad Lucam frequenter adventabant, sacrificiis, quæ in templo offeruntur, secreto interesse possent. Post hæc, toto tecto prioris ædificii dejecto, tertiam contignationem superstruxit, cujus ea pars, quæ plateam respicit, constat Bibliotheca, qua hactenus utimur, cum suo procestrio, Archivo scripturarum, & vicino cubiculo, in quo hæc scribens habito, omnibus amplis, ac delitiosi prospectus cubiculis, Cardinalis Treji pecuniis absolutis. Alteram alam huic adversam occupat nostrum Vestiarium Petri Pavonii sumptibus erectum, cum aliquot minoribus cellis, & alia majori, in qua Lucas ipse vivebat & mortuus est. Tertia, quæ in harum medio transversa, majusculæ notæ aspirationis formam cum illis efficit, cursus est cum uno cubiculo habitabili, officina sutoria, & descensu scalarum, quæ in inferius Dormitorium ducunt. Supremum autem hoc ædificium duobus brachiis templum versus complectitur supremam fornicem peristylii, quam Lucas coctis quadratisque lateribus, ad ambulationis usum, ac dimittendos in Cisternæ compluvium imbres bis operuit, totumque intermedii vacui circuitum ferreis clathris ad pectus altis circumcinxit; Bibliothecam deinde, & subjecta cubicula ruinam minitantia, ducto ab imis fundamento antemurali confirmavit.

LV. Quid in ædificio secundi Claustri.

Atque hæc omnia oportuit Lucam facere, ut inchoatum illud parvumque Hospitium suorum Collegialium Fratrum habitationi, & sacris litterariisque exercitiis aptum efficeret. Crescebat interea Collegium eo usque, quod in decem palmorum cellulis habitarent fratres bini ternique, quando Emanuel a Moura Lumiarium Comes, & Marchio Castri Roderici, vir civili prudentia, nec minus magnificentia & auctoritate quam Justitia, & pietate illustris, Romam appulit, a Philippo IV. Hispaniarum Rege ad Urbanum VIII. Pontificem destinatus Orator: qui cum pro sua benevolentia, & prædecessorum successorumque Oratorum consuetudine Lucam nostrum domi inviseret, & Cœnobium universum perlustrans conspiceret, tot animas aura patriæ saluberrima nutritas, in Romano caumate tam anguste constringi, ut vix unus halitum emittere posset, quin alius eumdem inhauriret, tanto incommodo compassus nullius rogatu nutuve, sed propriæ pietatis impulsu, statim jussit excavari novi operis fundamen-

menta, profundissimas fossas solida materia replevit, cryptas aliquot concameratas, aperto ad horti planum ingressu & fenestris construxit, quarum fornices continuum pavimentum præstant superstructis officinis, amplæ culinæ, aulæ capitulari, triclinii L. Fratrum regulari ritu accumbentium capacis, atque huic annexæ cellæ penuariæ.

Supra hæc erexit Dormitorium seu cursum concameratorum bini Ordinis cubiculorum, numero undeviginti, quorum interior series lapideis columnis suspensa, novi peristylii integro lateri, & alterius lateris initio arcuatum tectum exhibet. Voluit vero Marchio Dormitorium altera concameratione in altum duplicare, & hanc iterum plano tecto pro Studentium deambulatione, & prospectu coronare; sed Lucas apud se reputans, nec necessaria tot cubicula, & superbum fore tam longum, latum, altumque solarium, rogavit Marchionem ut, paupertatis nostræ humilitatisque memor, magnificentiam suam his terminis arctari sineret, & ædificandi finem faceret. Ille tamen interim majus illud cubiculum, in quo Lucam habitasse dixi superius, construxit, & retro totum ædificium, sed aliquot passibus dissitum, aliud a fundamentis erexit, cujus inferiora spatia parietibus discriminata, cum adjuncto hortulo, variis valetudinarii usibus inserviunt. Superior pars ita secretæ necessitati Fratrum accommodata est, ut ipsi Dormitorio, structili ponte desuper arcuato conjuncta, commodissimum habeat accessum, absque incommodisque alibi quandoque sentiuntur. Majoris quoque fabricæ murum sic usque ad horti finem produxit, ut ea parte montis clivum suspendat, & planam aream superius efficiat, quæ medicis herbis pro infirmorum Fratrum valetudine curanda conseritur. Majoris quoque horti descensum latis viginti graduum scalis ex Tyburtino lapide commodum nobis reddidit.

Porro qua mente, qua promptitudine, qua liberalitate hæc & alia nobis præstiterit singularis hic benefactor, Lucas ipse, benefactoribus suis ubique gratissimus, in epistola, per quam quartum Annalium Tomum dedicavit Marchioni, melius quam ego meis possem, hujusmodi suis verbis declaravit. *Qualis illa & quam effusa in ædem hanc nostram liberalitas? quam frequentes rerum suppetiæ, quam continuum nostræ indigentiæ levamen? quam familiaris denique, & paternus ad nos accessus? Multis aureorum millibus domum capacissimam adjecisti, adjectam ornasti, ornatam tuo fovisti patrocinio. Pulchrius & nobilius hoc beneficium, quod nulla fuerit dilatione suspensum, nullis precibus redemptum, nullis meritis comparatum. Pio in Gentem Hibernam studio, & summa in me benevolentia accessisti, visurus a patria exules propter fidem Orthodoxam extorres: vidisti in parvo nidulo compressos, & confestim nullo rogante, nullo*

monente, jussisti dilatari spatia, habitaculum ampliari, & quibus dolebas domum esse angustam, profusis fecisti sumptibus augustam. Quemadmodum Sol non expectat preces & præstigias ut exoriatur, sed illico fulget, ita neque Tu expectaveras preces, neque plausus, ut commodares; sed sponte inconvulsos, & alienigenas, radios sparsisti tuæ beneficentiæ. Pietate plenum, dixit Senator ille Romanus, peregrinam gentem publicis beneficiis obligare, & non tantum Compatriotas ad substantiæ lucra admittere, quantum quoque ipsos advenas invitare. Vicisti Domine, vicisti; quid enim te dignum reddere, aut qua facultate beneficium tot pulchris notis distinctum liceat compensare? Vicisti, & triumphum auxisti. Statuisti ut munus tuum penes nos totum remaneret, nec quidpiam ad te rediret: ipsum grati animi testimonium vetuisti adhiberi. Volui candido marmori candidam mentem, & beneficii memoriam committere, & nobilissima stemmata operis fronte explicare, quibus & ingratitudinis notam repellerem, & honoris incrementum adveherem, dum tui esse videremur. Prorsus noluisti, sed pie succensens dixisti: Nolo tanti emere inanis gloriolæ auram, & vanum hominum applausum; caduca sunt ista, & peritura, sempiterna appeto, & solidiora præmia; his subtractis nollem mihi exprobaret justissimus retributor: jam recepisti mercedem tuam. O Christianam vocem! O æquam mundanarum cœlestiumque rerum æstimationem! Nemo non gaudet beneficium suum latius patere: ferme omnes, non tam benefacere delectat, quam videri benefecisse: Tu beneficia tua vis nota solis, quibus prosunt, & ei dumtaxat manifesta, quem celare non potes qui occulta videt in abscondito, qui tam liberaliter beneficia compensat, quam secreto cernit esse collata. Absconde tamen quantum liceat silentio, & tenebris involve quantum libeat, res ipsa nobis tacentibus loquetur, ipsa se extollet, & propalabit auctorem. Plures quam putas obligasti: nobis continuo augmento adveniunt alii; & perpetua successione longo tractu beneficium cum suo auctore transibit ad posteros. In te speciosum est, quod celes: in me turpe, si taceam. Inficiandi genus est silentium, ignosce, ne videar ingratus, non furtive, non in angulo, non ad aurem, sed in concione admotis arbitris debitum agnoscam. Permitte itaque, ut loquar; noli me hac injuria premere, ut vivam, & moriar ingratus. Admitte exiguum hoc munusculum perpetui obsequii sacramentum, non accepti muneris pretium, ut me devinctum liberem; sed pignus, ut obstringam. Hæc Lucas de Marchionis erga nos affectu & munificentia. Justum tamen existimans, ut obligationis nostræ diuturnum aliquod monumentum extaret, fecit, quod omnium maxime peroptabat pius Heros, ut essent continua precum suffragia, quæ ne oblivione, vel posterorum ignorantia omitterentur, Lucas duratura petitione semel exegit, incisa marmori supra portam Refectorii interius hac rei memoria.

Hujus

HUJUS COENACULI AUCTORI
PERPETUÆ ORATIONIS MONUMENTUM
FF. PP.
ANNO DOMINI MDCXXXI·I.

In Cubiculorum autem singulis a fronte ingredientium collocati sunt lapides his & similibus memoriæ stimulis incisi.

Frater, cœlum impetra cellæ largitori.
Frater, ora in absconditio pro publico benefactore.
Frater, qui cellam extruxit tuas preces reposcit.

Deinde communibus aliorum eleemosynis, alterum illud inferioris Claustri latus per Marchionem inchoatum, duorum arcuum peristylii spatio produxit, in quo scalam peperini lapidis ædificavit, qua ex Dormitorio in Claustrum per gradus triginta quatuor quadrato flexu descenditur, & sub illa statuit officinam fabri lignarii; superius autem ad dextrum latus descendentis unum cubiculum, & ex altera parte supra Claustrum aliam cameram duarum mensura protensam, in qua deinde valetudinarii pharmacopæjam collocavit. Tertium peristylii latus, seu porticum Claustri, quæ e regione prioris a sacello sancti Francisci ad portam aulæ capitularis extenditur, integram a fundamentis extruxit, ejusque fornicem superius quadratorum laterum subdiali pavimento contexit, & murulo ad genua elevato præclusit. Quarto demum latere conclusurus peristylium retro summum Templi sacellum, erexit scalarum gradus triginta tres, per quos ex infimoClaustro reflexo ductu in illud subdialeClaustri solarium scanditur, inchoatis etiam illis, qui in futuram olim Bibliothecam sursum ducerent. Pone scalas autem interius, aulam scholasticis lectionibus destinatam, ac desuper quatuor cubicula suis testudinibus concamerata construxit, donec ampliorem aulam pro Theologicis lectionibus, & publicis etiam disputationibus decentius, & majori sacrorum reverentia, quam in Templo habendis, & desuper illam ampliorem Bibliothecamcum secretiorum scripturarum Archivo per benefactorum liberalitatem ædificare posset. Jecit autem postmodum altissima hujus operis fundamenta, eaque qua lata, qua longa aula est, crassa testudine junxit, & evecta terra excavavit, ut siccius foret aulæ pavimentum, & ut terræ humore situque non facile sordesceret. Atque hæc ultima ipsius in Collegio fabrica fuit, quam post ejus mortem diversorum largitionibus, & communibus eleemosynis continuavit, quiGuardianatus officio sub ipsius morte fungebatur R.P.Joannes Heslenanus, adjuncta ea parte Claustri ac Dormitorii, quæ scholæ majoris, & Bibliothecæ muro innititur, erectisque ac tectis ipsis harum parietibus, qui adhuc, dum hæc scribimus, rudes & imperfecti remanent, ea quoque parte nondum

elevata, in qua Archivum, & Bibliothecæ procestrium, atque scala in hoc sursum ducens construenda sunt.

LVI. Quid in ornamento & supellectili Sacrarii.

Lucas autem translatis Fratribus ad novum hoc ædificium, priorem culinam in commune calefactorium, ejusque promptuarium in Fratrum tonstrinam accommodavit, & vetus triclinium, aperta ex veteri Sacrario porta, principalem ejus partem effecit, pulchrisque & nitidis armariis, peculiari artificio e polita nuce, Religiosorum artificum opera fabricatis, ad reponendam omnem sacrificii & altarium supellectilem instruxit; atque hanc ipsam omnigenam pro usu sacrificii, pro Sacerdotum, Altariumque ornatu, pro Templi quoque parietibus majori solemnitate decorandis, honestissimam sane, juxta professionis nostræ statum procuravit. Et præter illa sanctorum Leontii & Floriani Martyrum integra lipsana, aliasque sanctorum reliquias ornatis thecis inclusas, constanti studio, & longa expectatione tandem effecit, interposita Religionis Ministrorum Generalium opera, ut Matrito haberet reliquiam sancti Isidori agricolæ, templi nostri Tutelaris, quam ut Magistratus Matritensis, in hunc sui quoque Oppidi Patronum devotissimus, honorificentius mitteret, curavit fieri sesquipalmarem circiter sancti Agricolæ stivam regentis statuam, e solido argento, pondo unciarum pene centum, eamque cum inclusa in ejus aperto pectore parte ossis Sancti, & incisa circa basim donationis memoria, pro Conventu & Templo Romano sancti Isidori, ad instantiam Ordinis sancti Francisci. Sed oportuit nihilominus, ut laborasset Lucas, & cum potenti adversario contendisset, ne Romam advecta reliquia alibi, quam in sancti Isidori collocaretur. Acceptam denique solemni supplicatione, & aliis necessariis ritibus ad nos e vicina domo Advocati Herculis Ronconii adduxit ipso die festo Sancti, qui apud nos est decimus quintus mensis Maii. Quoniam autem proprium Sancti officium recitare eatenus nobis concessum non fuit, sed illud quod Confessorum non Pontificum commune est, in Sancti solemnitate cantabamus; *Instituit Lucas attribui facultatem Fratribus Conventus sancti Isidori in Monte Pincio recitandi officium proprium sancti Isidori Titularis, ad usum Cleri Castellæ a sanctæ memoriæ Urbano VIII. approbatum: Et Eminentissimi Patres Sacrorum Rituum Congregationi Præpositi, ob peculiarem erga eamdem Congregationem Oratoris religionem, Fratribus prædictis gratiam petitam indulserunt, die* x. *Junii* MDCLVI. Construxit quoque Lucas intra Sacrarium in loco prioris Capituli secretum sacellum, in quo sacrificium commodius offerre possent, seu domestici, seu forenses, qui aliqua valetudinis, aut alia causa id in publico Templo præstare prohiberentur.

Quemad-

LVII. Quid in instruēda, & conservāda Bibliotheca.

QUemadmodum Lucas ut fundator, & perpetuus curator domus reliquas ejus officinas conveniente supellectili sufficienter instruxit, sic post Sacrarium, Bibliothecæ in primis, & Archivo instruendis, quorum usus tum ipsi præsertim Lucæ, tum aliis Collegii Patribus, vel docendo, vel scribendò semper intentis, maximus futurus erat, copiose providit. Neque inutilibus libellis pluteos complere satagebat, qui ad numerum tantum, & ostentationem inserviunt, sed quos ipsius, vel aliorum studiis necessarios utilesque censebat; cujusmodi comparavit selectorum voluminum omnigenæ eruditionis typis editorum circiter quinque millia, majori parte magna, in forma folii, nulla duplicata, nisi forte rarum aliquod diversæ editionis: id enim ipsius jussu mihi semper incubuit, ut si quem invenirem librum nulla diversitate bis positum, hunc e vestigio seponerem, vel cum aliis commutandum, vel postea Capranicensibus mittendum. Reliqui suis classibus per alphabeti litteras & codicum numeros distribuuntur, ut Auctorum indice alphabetico has notas demonstrante opus quodlibet facile reperiatur.

Præter hunc vero, & alium indicem, in quo libri eo ordine descripti sunt, quo in scamnis repositi, ad hoc, ut si desit aliquis liber, facile reperiatur quis fuerit. Considerans Lucas, quam specialis esset utilitas, & frequens necessitas prompte porrigendi eorum vitas, qui sanctimonia vel singulari pietate illustres essent, tum pro conscribendis Annalibus, tum pro usu Sacræ Congregationis Rituum, in qua Servorum Dei acta ad Canonizationem discutiuntur, & conficiuntur officia peculiaria peregrinorum Sanctorum, in diversis Ecclesiis, Diœcesibus, & religiosis Ordinibus celebranda; in quibus officiis ordinandis ipsius Lucæ opera sæpius utebatur Sacra Congregatio, tum etiam quod cum antiquorum Sanctorum reliquiæ ex Romanis Cœmeteriis concederentur, qui illas accipiebant, crebro Lucam accedebant, ut indicaret, ubi vel eorum integræ vitæ, vel sparsa notitia haberi posset; hinc mihi tunc juveni Bibliothecæ præfecto, tametsi quotidianis scholarum exercitiis occupato, post ordinatam Bibliothecam, & conscriptos alios indices, imposuit, ut universa Bibliotheca foliatim pervoluta, singularum personarum, quas reperirem, ejusmodi sanctitatis, miraculorum, aut singularis pietatis nota claruisse, nomina describerem, & per alphabetum ordine distribuerem, subscriptis cuilibet iis Auctoribus, quotquot in Bibliotheca nostra ejus notitiam aut notabilem mentionem haberent, adnotato volumine & folio: quod etiam, ut alia, præstiti; magno sane meo labore, sed majori voluptate & fructu, magnoque deinceps usui Lucæ & aliorum, hodieque meo: nam sche-

ſchedulæ meæ, poſtquam eas ordinatim filis impoſui, amanuenſis calamo deſcriptæ duo craſſa volumina confecerunt, quorum exemplaria nuper ſibi deſcribi fecit S. D. N. Alexander VII. cui olim viſa placuerunt.

Ad conſervationem autem librorum obtinuit Lucas ab Urbano VIII. Pontifice litteras Apoſtolicas, quibus Sua Sanctitas *interdicit & prohibet, ne quiſquam quavis auctoritate fungens quoſvis libros, quinterna, folia impreſſa, ſive manuſcripta, tam per Lucam prædictum, quam per quoſcumque alios Christi fideles dictæ Bibliothecæ hactenus donata & aſsignata, ſeu inpoſterum donanda & aſsignanda, quovis prætextu, aut quæſito colore, & ex quacumque cauſa, ratione, vel occaſione e dicta Bibliotheca extrahere, ſeu aliis perſonis accommodare, vel ut extrahantur, ſeu accommodentur permittere, aut conſentire audeat, ſeu præſumat, ſub excommunicationis, & vocis activæ, & paſsivæ pœnis per contra facientes incurrendis*. Quod adeo univerſaliter injunctum obſervatumque voluit Urbanus, ut dum Lucas aliquos ob dignitatem perſonarum excipi poſſe diceret, id omnino noluerit Pontifex, aſſerens eo magis eſſe his prohibendam extractionem librorum; nam quo major eſt perſonarum dignitas, & potentia, eo difficilius ipſis libri negari, aut ab eis recuperari poſſunt. Permiſit Pontifex ipſius Collegii Fratribus, *ut libros & quinterna folia ejuſmodi e dicta Bibliotheca ad eorum cellulas ſtudii ergo aſportare poſſint, dummodo prius in libro, a pro tempore exiſtente Bibliothecario retinendo, libri ſeu librorum, quo ſeu quibus uti volent, ut præfertur inſcriptionem, ad effectum illum, ſeu illos Bibliothecæ prædictæ poſtea reſtituendi ſcribant*. Quod ita obſervabat Lucas, ut Collegii ſcholaribus nullum librum concedi permitteret, præter unum aliquem minoris formæ e ſpiritualibus, cujus lectio animæ impinguandæ, & aſceticæ doctrinæ prodeſſet, aut forte alium amœnioris litteraturæ; reliquum ſcholaſticis dictatis intentos eos voluit. Imo ipſis Patribus in docendo, vel ad prelum ſcribendo occupatis non alios libros ad cubicula concedebat, quam eos, qui ex profeſſo tractabant illas materias, quas quiſque Patrum conſcribebat; ceterum pro incidente aliquo puncto, vel horulæ ſtudio ad communem Bibliothecam eos recurrere volebat: nam ejuſmodi Bibliothecam communem eſſe negabat, & fruſtra inſtructam, ſi communi advenientium uſui pro omni occaſione ad manum inſervire non poſſet, cum libri per cellas diſtracti, quærentibus præſto non forent. Religioſo Bibliothecæ cuſtodiæ & obſequiis præfecto, quem ſemper voluit eſſe juvenem aliquem ex ſcholaribus activum, & eruditionis avidum, quique ſciret adventantibus ſatisfacere, ipſe plerumque præſens inſtruebat, dirigebat in opere, & ſi quando laſſum ſolabatur, ſi negligentiorem dulciter concitabat. Nam dum ipſi per valetudinem lice-

licebat, non alio utebatur musæo, quam ipsa Bibliotheca, propter varietatem, & multitudinem librorum, quæ requirebant ejus studia.

Etiamsi vero tanta fuerit cura servandi libros, & ex ipsius Pontificii diplomatis præscripto, ejusdem exemplar ad valvas Bibliothecæ continuo affixa maneat, non eo magis defuit quispiam, qui satagebat privata sua summa publicis aliorum libris exornare, quos melius, vel aliunde comparasset, vel etiam omisisset. Casum refero, quo & librorum custodes discant, quam non debeant omnibus æque fidere, & habeat lector meus, in quo videat Lucæ nostri in re sua tractanda moderationem, prudentiam, & curam famæ proximi. Ipsum in Collegio crebro conveniebat vir Princeps in cujus famulatu, & aulæ munere non infimo fuit quidam, qui decere se libros domi habere credebat. Quoties ergo Princeps cum Luca moram trahere volebat toties ille volebat cum libris esse, seu potius libros esse cum ipso. Tandem deprehensus est, nam dum Bibliothecarii oculum effugere conaretur, in pejorem incidit, ex diversa fenestra visus magnum Tomum operum Francisci Suarii nova toga donare. Dissimulatum interim; sed postquam abivit Princeps, res Lucæ revelata fuit. Ille vero quantumvis conservandæ Bibliothecæ ad passionem usque zelosus, non excanduit tamen, aut mali quidquam in hominem protulit; sed imposito referenti silentio, mox libros oculis perlustrat, & plures abesse cernens, tacitus indoluit. Post paucos inde dies, ea hora, qua sciebat cum Principe absuturum domo hominem, ipse domum accessit, cumque petitum ab eo Principem abesse dicerent, ille de altero sciscitatur, & ad ejus cubiculum recta pergens, forte fortuna reperit famulum apertis foribus aliquid officii sui tunc exercentem. Intrat Lucas ea familiaritate, qua in tota Principis domo pollebat, videt non contemnendam portionem selectorum codicum, laudat musæum, lustrat libros, & quanquam ex aliis Religiosorum Bibliothecis plura, ex sua tamen S. Isidori reperit volumina XXII. omnia e scamnis in mensa collocat, & catalogum inde sibi describit: sed ne famulus quidem heri sui factum detegeret, Lucas ipsum admonuit, ne libros illos moveret, se quippe in illis notasse, quod venienti domino usui foret, tantum famulus illi porrigeret schedam, in qua Lucas ad ipsum scripsit, se oblata occasione vidisse satis ornatum ejus musæum, quod cum aliis optimis libris sufficienter instructum esset, proinde rogare suam dominationem, ut quos e Bibliotheca S. Isidori tanto tempore mutuo retinuit, restitueret; opus enim illis esse in Collegio, illosque & alios ad ipsius usum ibi semper paratos fore. Ita factum, & Lucas libros suos sine tumultu, sine bile, sine alieni nominis jactura recuperavit. Habeo nunc

præ

præ oculis illam schedam, qua alter domum reversus gratias agit Lucæ, quod ipsius cameram sua præsentia honoraverit, excusat se, quod illos libros ante plures annos mutuo acceperit, dum Lucas tunc Urbe abesset; exinde vero negligentia quidem, & oblivione imprimis factum fuisse, ut libros non prius restituerit, deinde temporis diuturnitate, & varia commutatione cubiculorum ipsos cum aliis ipsius libris ita permixtos fuisse, ut ab istis vix dignoscerentur, & libros cum hac responsione ad Lucam sine dilatione remisit,& Lucas ipsi negligentiam sine ulteriori querela.

LVIII. Quid in Archivo scripturarũ.

AD ea vero studia quæ diximus Lucam vel absolvisse, vel meditatum fuisse, magna cura, solertia, & sumptibus tot collegit manu-scripta monumenta, ut partim prius in libros compacta, partim in fasces deinde consuendos ordine colligata, conficiant numerum octingentorum circiter, aut plurium ligaminum, quorum pleraque plures diversosque tractatus, seu variarum rerum scripturas continent, adjunctis paucis quibusdam impressis libris secretioris custodiæ, præter triginta ductiles capsas, quibus Pontificatuum ordine distributa servantur, quot quot ille colligere potuit originales bullas ad Minorum Ordinem pertinentes a Gregorio IX. ad Alexandrum VII. inclusive. Cum autem me huc ad continuandum Annalium opus revocavit, prima cura mihi ipsi ad id necessaria ab ipso injuncta fuit, ut confusa prius hæc volumina distinguerem, sparsa folia, & vagos quinterniones certo modo & ordine in fasces digererem, omniumque catalogum conficerem: quo facto ipse ad perpetuam eorum conservationem & augumentum, obtinuit ab Alexandro Pontifice litteras, quibus sua Sanctitas Apostolica auctoritate interdicit, & prohibet: *Ne de cetero perpetuis futuris temporibus quævis scripturæ, libri, manuscripta, & monumenta etiam minima Archivi ejusmodi e dicto Collegio, pro servitio & usu cujuslibet personæ, etiam speciali expressione dignæ, extrahi, & asportari; neque illa cuiquam ex dicti Collegii Fratribus pro suo usu ad tempus necessarium extra idem Archivum consignari, nisi prius manu Archivistæ pro tempore existentis annotentur dies consignationis hujusmodi, & nomen Fratris, cui consignatio fiet, ipseque Frater proprio chirographo in libro per eumdem Archivistam ad hunc effectum penes se tenendo,& conservando fateatur sibi factam consignationem hujusmodi, nullatenus possit, aut valeat sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, a qua nemo nisi a Nobis* (inquit) *& Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo constitutus absolvi possit, absque alia declaratione per contrafactores incurrenda*. Deinde sua Sanctitas alia constituit circa qualitatem & officium Archivistæ, mihi tunc nominatim impositum.

Ea

LIX. Quibus ſumptibus, & præcipuis benefactoribus hæc omnia præſtiterit.

EA fuit ſemper providentia & proſperitate Waddingus, ut cum quinque vicibus Collegium pro munere gubernaſſet, quoties officium ſuſcipiebat toties etiam ſubibat aliqua prædeceſſorum debita perſolvenda; ſed quoties dimittebat, nulla ſucceſſori ſolvenda linquebat, quibus non providebat ipſe ſolutionis modum. Et ſane cum ultima vice depoſuit officium, illam reliquit Annalium ſuorum, aliorumque librorum diſtrahendorum quantitatem, ut, etiam poſt ipſius mortem, Collegii Superiores aliquod ſumptuum ſubſidium inde habuerint. Sæpe vidimus ipſum Fratres Collegii proviſores objurgantem, quod creditores non ſollicitaſſent, ut pecuniam ipſis debitam accepturi venirent, quamdiu ſuppeterent eleemoſynæ in manu Syndici: eam enim dicebat illis prodeſſe poſſe, ſi acciperent; nobis vero ſolutionis tarditatem nihil ferre lucri; cum ex adverſo ſi quæ præ manibus eſſet eleemoſyna dilaberetur, ut aliam expectarent creditores, id illis damno fore, Collegio autem dedecori, & Superioribus anxietati. Tantum valuit virtus, & induſtria hujus Viri, ut quamquam pauper Minorita, & externus ab extrema Orbis noſtri Inſula, ut cum Romam venit annorum ætatis ſuæ tantummodo triginta, tales tamen amicos, eoſque Mecœnates brevi tempore ſibi comparaverit, ut ipſorum ultronea beneficentia, potiuſquam ipſius importuna mendicatione, a die XIV. Junii Anni MDCXXV. quo Hoſpitii Sancti Iſidori poſſeſſionem inivit, uſque ad ſecundum diem Auguſti MDCXXX. quo primum ſuum Guardianatum abſolvit, viginti duo milla ſcutorum Romanæ monetæ in aream, ædificium, libros, & Sacrarii ſupellectilem tantummodo impenſa fuerint, cum nondum tunc ædificata eſſet porticus Templi, vel Chorus, aut clauſuræ murus, vel complanatus major hortus, aut minor ullatenus comparatus, vel ullus lapis poſitus in ſecundo Clauſtro, aut ampliatum Sacrarium, vel recenti ornamento inſtructum; hæc enim omnia, & alia pleraque poſteriori tempore procuravit.

In omnibus autem, præter jam ante nominatos, & perennem Populi Romani in advenas, non minus quam in indigenas caritatem, addictiſſimi fautores, & munifici benefactores erga Lucam fuerunt ipſi imprimis quinque continuo Summi Pontifices, Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. Innocentius X., & qui diu beateque vivat nunc regnans Alexander VII., atque ex eorum nepotibus uterque Burgheſius Cardinalis, & Princeps: Princeps item Ludoviſius & uterque Cardinalis Ludovicus & Nicolaus; Barberini Fratres, Franciſcus & Antonius, largi & perpetui benefactores protectoreſque. Præterea Philippi IV. Hiſpaniarum Regis Romæ Miniſtri, quibus continuos favores debet Colle-

gium. Post hos Joannes Antonius Ursinus, Dux S. Gemini, qui ex fundi pretio, tum liberalitate sua, tum intuitu obsequii per Lucam præstiti, aliquam partem remisit. Et Andreas Weite Hibernus Ordinis Melitensis magnus Prior Angliæ, ipsius nostri Lucæ sanguine & civitate propinquus, qui bonam summam contribuit; aliique Cardinales, Prælati, Principes, & Viri nobiles, qui vel summariis fabricæ subsidiis, vel temporariis largitionibus, vel utrisque simul religiosas Lucæ nostri cogitationes conatusque promovebant: quibus ille vicissim grato animo, gratoque ore, & fidelibus promptisque obsequiis correspondebat, quique singuli cum acceptis beneficiis in Collegii rationum libris ad perpetuum etiam successorum nostrorum gratitudinis vinculum pernotantur, eosque speramus, (quod ipsi pluris æstimant, nosque continuo precamur) in libro vitæ scriptos esse; quod Religioso cætui ob Catholicæ fidei constantiam extorri, & universæ Nationi Romanæ Religionis, ac debitæ Pontificis obedientiæ causa afflictissimæ tam benigne consuluerint & opitulentur.

LX. Felix Lucæ gubernium.

HOc igitur modo, hisque mediis Lucas Waddingus Collegium S. Isidori acquisivit, ædificavit, instruxit, & a contrario quorumdam conatu patienter, & prudenter conservavit. Quoniam autem, ceu polos molis, duos fines in ejus fundatione sibi præfixit, litterarum studium, & Franciscanæ recollectæ domus disciplinam, ideo regiminis modum sic his terminis adaptavit, ut, quod non ubique fit, utrumque ad votum attigerit. Censent enim aliqui, & aliquando contingit, nescio quid adversitatis habere siccam scientiarum auram, & pinguem illum rorem asceticæ conversationis; ibi enim intellectus rerum admiratione extenuatur, hic autem affectus cœlestium deliciarum consuetudine pinguescit. Sed ea fuit prudentia, is zelus, ea in omnibus prosperitas Waddingi, ut eo gubernante, ipsi Generales Ministri, postquam lustrabant Ordinis Provincias, non dubitassent sæpius & publice pronunciare non alibi se scientiam & pietatem, arctiori vel fœcundiori conjugio copulatas reperisse, quam in Collegio Romano S. Isidori Fratrum Hibernorum.

Benignus Januensis, tam serius & severus vir, dum aliquando in gravi Patrum Ordinis corona de statu Religionis dissereret, & sermo forte misceretur de Collegio S. Isidori, eam huic laudem tribuit, quod ejus incolæ Fratres non possent peccare. Mirati Patres ejusmodi paradoxum, quid scilicet (inquiunt) Reverendissimus Pater, an homines non sunt, ut alii, aut forsitan confirmati in gratia? Quibus ille, nequaquam inquit, nam & homines sunt, & nondum in gratia confirmati; sed adeo remoti a mundo,

ac

ac tam exactis rationibus temporis & exercitiorum scientiæ & religionis adstracti, ut neque quæ in mundo sunt cogitent, neque Diabolus eos unquam inveniat otiosos. Deinde Benignus in Lucæ tunc absentis laudem, & gubernandi gratiam & modum pluribus expatiatus, palam evicit, bono sensu dici potuisse quod ipse de S. Isidori Fratribus pronunciavit. Idem aliorum sensus, eademque sententia fuit Bernardini Senensis, qui Collegium nostratibus concessit: Joannis a Campanea, quem amaris lacrymis planxisse diximus, quod vel extremam senectam hic degere, & lassum ævo, & laboribus corpus deponere non illi permiserit vinculum Episcopatus: Joannis Merineri post Generalatum Ordinis per sexennium cum laude absolutum, Episcopi Vallisoletani, qui, ut audimus, indissimulanter aliquando promit suum desiderium, in Collegio sancti Isidori suos dies absolvendi, ut quos in vita dilexerat, sepulcri socios haberet, quatuor illos, quos ante diximus in Templo nostro sibi invicem adjacere: itemque Joannis a Neapoli, pleni sensu & auctoritate viri, qui dum vixit, æstimationem suam, & inde natum amorem in Lucam & Collegium, laudibus, favoribus, & beneficiis continuo monstrabat. Proinde isti, qui præcipui fuerunt, & ceteri, qui, post fundatum Collegium, Ordinem gubernabant, tanti faciebant Lucæ zelum, & prudentiam, ut nihil in Collegio recte factum arbitrarentur, quod non vel suggereret ille, vel non approbaret; & quam id merito effectus monstrabant, nam omnia cum fructu & publica laude succedebant.

LXI. Prudens, & suavis.

VErumtamen cum eadem de Luca esset opinio, idemque in eum affectus Curiæ Romanæ, ut proinde utroque brachio posset in Collegio disponere quidquid vellet, ea tamen fuit suavitate, & prudentia, ut semper maluerit id sibi licere magis amore subditorum, quam Superiorum quantumvis justa potentia. Et quoniam ad sobrietatem sapiebat, non adeo fidebat sibi, ut rem alicujus momenti, non nisi ex præfixis regulis disponeret, nec nisi petito & accepto communi Patrum Discretorum consilio & assensu. Imo vero omnem aliter disponendi licentiam, ipse sibi & aliis futuris Collegii Guardianis, sancita lege, & sublata sufficienti jurisdictione, ab initio dempsit: *Quoniam ita Collegii status exigit, quod extra Provinciam fundatum sit, ut unius personæ quantumlibet industriæ privato arbitrio ejus regimen absolute committere securum non videatur.* Quod Lucas, ut ex animo judicioque sanciri curavit, sic ad amussim observabat quatuor integris trienniis, quibus per tot vices Guardianatus Collegii onus ex officio sustinuit, & quinta vice, qua reluctans & lacrymans obedientiæ præcepto coactus est regimen Præsidentis titulo suscipere, donec re-

center tunc electus & absens Guardianus adveniret, quod magno Lucæ dolore totius anni spatio dilatum fuit.

Et sane hac ratione suavissimum reddebat gubernium, nam & Patres quorum judicio & voluntati tantum deferebat, ut vel ex ipsorum suffragiis ultro datis omnia disponere, vel si adversari quisquam videretur, non prius resolvebat agenda, quam exposita convenientia sententiæ suæ, talem traheret ad consensum. Quo etiam id lucrabatur, ut si subditorum aliquis rerum decreta sibi minus convenire quereretur, Patres omnes, quorum communi sententia transacta res fuit, communi quoque studio minus contentum subditum, ratione & auctoritate placarent, quietumque & consolatum redderent. Quantumvis cum alii Guardianatus officio fungerentur non minus ipse sustinebat onus; illis enim consilio, & auxilio assistebat, omnique solatio ipsos erigebat, continuam ipse solus promovendæ fabricæ, & notabilioris supellectilis procurandæ curam agebat: quidquid extra domum gravioris ejus negotii agendum occurrebat, hoc ipse pedibus, lingua, calamo pertractabat, ut aliis domus Præfectis nihil interim aliud incumberet, quam ut Fratres subditos in domesticis exercitiis comitarentur, & in officiis ac disciplina dirigerent.

LXII. Indifferés in vocandis junioribus.

QUoniam autem Waddingus in erectione vel gubernio Collegii non studebat partibus, sed prospiciebat communi bono Catholicæ fidei & Franciscanæ Religionis in tota Insula & Regno Hiberniæ, curabat semper quantum poterat, ut indifferenter ex omnibus regni Provinciis ad Collegium transmitterentur selecti juvenes, qui litteris & Religione hic instructi, deinde ad Christi oves verbo & exemplo pascendas in Provinciam remitterentur. Habeo inter schedas ipsius litteras authographas, quarum sententia, cum res postulabat, ad Provinciæ & aliorum Collegiorum Superiores ipse scribebat, vel per Generales Prælatos scribi curabat, rogando ut transmitterentur juvenes sive Philosophiæ, sive Theologiæ studiosi, probi tamen & pacifici, doctrinæ capessendæ idonei, & si fieri posset, ex Provinciis Ultoniæ seu Conaciæ oriundi; ex Lagenia etenim, inquit, & Mamonia nunc major est numerus hic residentium. Et sane Lucas in hanc sententiam cum Collegii Patribus tractabat, quoties vocanda erat nova juventus, & residentium inæqualitas exigebat. Quamquam enim Provincia Mamoniæ Lucæ nativa Cœnobiorum numero Lageniam ipsam tertia parte, aliarum autem alteram tota media, alteramque duabus tertiis exsuperet, non proinde curabat ipse, ut ex illis plures, quam ex istis vocarentur; quantumvis isti difficultates itineris, & Romani cœli æstum victumque subinde causarentur, tamquam qui in Borealibus Hiberniæ

berniæ nati & educati, congruentiorem ſuis humoribus, moribuſque locum, nec tanto itinere petendum, in Germania, Belgioque haberent, opinione non undequaque approbanda; conſtat enim plures Hibernorum Lovanii & Pragæ variis languoribus infirmari, atque ex infirmis plures mori quam Romæ.

Nec proinde defuerunt plures, quos ipſius præſertim ſtudio, & proficua Provinciæ & Collegiis opera, ex aliis Provinciis, quam ex Momonia in Collegio ſancti Iſidori educatos, & in eodem atque inde alibi promotos, ipſius Collegii regiſtra teſtantur, in quibus cujuſque nomen & cognomen, patria, parentes, ætas, gradus, & qualitas pernotantur, ac ſingulorum acceſſus receſſuſque, vel domeſticæ promotionis dies. In vocandis autem vel admittendis ad Collegium incolis, ita exactus erat Collegii legum obſervator, ut ſtabili & inpoſterum obſervando decreto per Patres ſanciri curarit, ne quiſquam in Collegium adſcriberetur, qui vel ipſorum Patrum unanimi conſenſu vocatus non fuerit, vel abſque prævio ipſorum decreto acceſſerit. Atque hinc aliquando duos Patres Comprovinciales ſuos, ſacræ Theologiæ Lectores, & alios quoſdam nullatenus admittere voluerit, eo quod præter leges adveniſſent, quantumvis cum Generalium Superiorum patentibus litteris: quod factum ipſi Generales poſtmodum approbabant, intentionis ſuæ haud quaquam fuiſſe, vel eſſe declarantes quempiam non utilem & neceſſarium, aut abſque Patrum ipſius Collegii conſilio & aſſenſu in eo collocare, prout Generales pro recollectis domibus æditæ conſtitutiones, & huic Collegio in ipſa fundatione traditæ decernunt, & poſtulant illorum quies & conſervatio.

LXIII. Æquum & prudens in diſtribuendis Collegii muniis.

IN diſtribuendis autem Collegii muniis idem omnino fuit æquitatis affectus in Luca; quamquam in his nunquam voluit ſic eſſe ligatus æqualitati Provinciarum, ut non pluris faceret qualitates perſonarum, quas arbitraretur tum junioribus domeſticis in tali Collegio, tum exteris omnibus in hoc orbis theatro Roma verbo & exemplo profuturos. Et ſane inter quoſdam gradu & virtute pares vidimus illum alienis plus faviſſe quam ſuis; quod ſi aliquando jure facere non poſſet, ut illos iſtis præferret, ſaltem precibus, & efficaci hortatione faciebat, ne locum ullum relinqueret litibus, aut quantumvis injuſtæ murmurationi, de quo non raro querebantur non ſolum patria, ſed ſanguine ſimul ipſi conjuncti: cujus rei ſingularia exempla pronum eſſet mihi producere, ſi non minus expediret perſonarum nomina publicare. Et hæc virtus in Luca longe laudabilior fuit, quod cum ipſe Collegium totum ſuis ab initio ſundare potuerit, ſed tamen omnibus potius voluit, atque cum ipſius patria Cœnobia tanto exceſſu alia ſupe-

superent, proinde ampliorem Collegii usum illis concedendum vel æquitas ipsa postularet, vel certe urbanitas & gratitudo ultro & cum gratiarum actione offerendum suaderent, sed ipse nihil horum respexit, sibi suisque malens deesse quam omnibus, vir sane publico bono natus, & ad id perpetuo pronus.

Id vero in personis quibuscumque optabat, ut natura potius & affectu exercitii, quam arte, aut libertatis ambitu ad munia quæque subeunda propenderent; nam naturalis indoles ipso rerum usu ad omnia facile comparatur, cum ex adverso ars absque natura violenta plerumque sit semperque difficilis, & minus grata, cum cui neutra suppetit, nihil omnino prodest: sed beatus cui utraque simul contingit. Nullos autem in Collegio habere voluit, qui vel otiosi essent, vel titulo & specie-tenus, aut leviori exercitio tantum occupati, sciebat enim quam multam malitiam doceat otiositas, & quanta pestis in occupatorum cœtu sit vel una hujusmodi persona: cum enim apud se non habet quod agat, nunc hunc nunc illum in sua solatia & nugas distrahendo a meliori bono retrahit. Propterea Lucas non alios unquam passus controversiarum fidei, vel casuum conscientiæ professores, quam eosdem ipsos, qui scholasticam Theologiam simul docebant: non Bibliothecæ, vel Chori præfectum, non Magistrum Novitiorum, aut Professorum juvenum, aut alios ejusmodi Ministros, quam aliquem Patrum domus in legendo scribendove simul occupatum, aut studentium quempiam, vel ipsum domus Vicarium, juxta ministerii cujuslibet qualitatem: sciebat enim, considerato statu Collegii, & ministeriorum onere & ordine, quo ea exercenda præscripsit, non tam impedire se mutuo, quam apprime juvare.

LXIV. Providũ in procurandis rebus necessariis.

Quia vero hos omnes litterarum studio & orationis exercitio maxime vacare, nec frequenti cum exteris conversatione ab his exercitiis ulla ratione divelli cupiebat, satagebat in primis pro externo commercio mendicationis, & rerum procurandarum, atque pro mechanicis officiis Conventus, habere ex ipsa natione Italica, vel Hispanica laicos Fratres, gnavos, expertos, & exemplares, quales ex omni Italia ipsi concedebant Generales Ordinis, & peculiares Provinciarum Præfecti, quorum favores, & benevolentiam ille vicissim, frequenti & importanti obsequio, & mutua concessione Philosophiæ, & sacræ Theologiæ Lectorem ex Collegii alumnis promerebatur: ceteris autem atque his ipsis, ipsorum labore, & industria sua ita providebat omnia, quibus ad victum, vestitum, curandamque valetudinem, & exercitium officii cujuslibet, aut religiosa solatia, juxta status conditionem, opus habere possent, ut nec vera necessitas

ſitas nec ſtatus convenientia quempiam anxius cogitare compelleret, vel quidem de acu, aut filo, de calamo ſcriptorio, aut folio chartæ peculiariter ſibi procurando, nec proinde ſuperfluum quid ulli permittebat.

Invigilabat etenim ſingulis ipſe Lucas, nec minimum quid ejus oculum evadebat, ſi quid in veſtibus lacerum vel diſſutum, ſi quid maculatum advertebat. Fratrem veſtiarii vel ſutrinæ præfectum vocari jubebat, monebatque ipſius officii eſſe, non tantum petita Fratribus obſequia præſtare; ſed invigilare etiam, ne quis petendis indigeret, & obſequium offerendo prævenire, ne peteret: alterum quoque reprehendebat, quod religioſi habitus decorem neglexerit, aut paratum caritatis officium non humiliter fidenterque juxta Regulæ præſcriptum interpellarit; & rem illico reſarciri curabat, ſicque in ceteris omnibus proſpiciebat Lucas omni ſubditorum indigentiæ & conſolationi, ut audacter viciſſim a ſingulis exigere & ſperare poſſet, quod ad officium cujuſque pertinebat.

Singularem gerebat curam Fratrum infirmorum, pro quorum valetudine curanda peculiarem locum in Conventu deſignavit, omnique neceſſaria ſupellectili inſtruxit. Eos ipſe frequenter viſitabat ſollicite inquirens, an aliquid ipſorum curæ neceſſarium, vel juſto ſolatio conveniens deeſſet. Medicorum præſcripta, vel alias requiſita omnia ſine mora miniſtrari curabat, & ſi ſingulare quid ſorte ipſimet fere ſemper infirmo ab aliquo mittebatur, id ori ſuo ſubſtrahens, ad Fratres in valetudinario decumbentes non raro mittebat. Cumque conſideraſſet bonam partem eleemoſynarum in pharmaca conſumi, nec ſemper adeo utilia, curavit ut quæ ordinario uſui noſtro neceſſaria viderentur, ea conficerentur. Domi & locum illis tum conficiendis, tum conſervandis aſſignavit, ipſeque in eam rem peculiares procurabat expenſas: atque ad Collegium venire fecit fratrem Seraphinum Gambaram Religioſum Provinciæ Bononienſis, quem in hac arte expertum, & moribus commendatum intellexit: qui etiam poſt mortem Lucæ, magna caritate, & ſingulari induſtria & labore Pharmacopolæ, Chirurgi, & valetudinarii partes ſimul ſolus agit, pharmacopœjam nullis fere ſumptibus Conventus auget, & ornat; & ſtillatoriam officinam compoſuit omnibuſque neceſſariis rebus competenter inſtruxit. Lucæ quoque prudentiæ & providentiæ poſt Deum debemus, quod illo anno quo peſtis in Urbe graſſabatur, nemo ex toto Conventu ſancti Iſidori ullo morbo infirmatus fuerit; tametſi eadem Templi officia proſequuti, nulli interim denegaverimus ordinaria miniſteria Sacramentorum, & non niſi panem oſtiatim quotidie mendicato toto illo tempore viveremus, cum etiam divina gratia ex ipſis quinque Religioſis, qui

ad

ad res procurandas a reliquo Conventu ſeparati, quotidie per Urbem ibant, nullus interim ægrotaret.

Sed ut omnia quatuor elementa congereret, ſine quorum ſingulis humana vita non ducitur, quia ſufficiens terræ ſpatium jam habuit, & aerem in Urbe ſalubrem, ſtatuitque modum, quo deputati Fratris ſolertia, per ligna oſtiatim quotidie mendicata Romani populi ardentiſſima caritas neceſſarium ignem nobis accenderet; demum ex torrente liberalitatis Ludovici Cardinalis Ludoviſii id etiam obtinuit, ut copioſa unda per ſubterraneas plumbi tubas, ipſius Cardinalis impenſa poſitas, ex ipſius vicino viridario in Conventum perpetuo flueret, quæ dum non aliquo caſu impeditur, ad hortum peculiari terræ qualitate ſitientiſſimum irrigandum, & ad coquinæ, & fullonicæ uſum abunde ſufficit, & aliquibus vicinorum ædibus aliquando communicatur.

LXV. Quale in exercitiis litterarum.

EXigebat autem in litterarum ſtudiis diligentiam & aſſiduitatem, in divinis decorem ac devotionem, in moribus ornatum & monaſticam diſciplinam. Studia vero ſic inſtituit, ut Juvenes in Collegio educandi, præter Logicas & Philoſophicas diſciplinas, ſacram Theologiam, qua ſcholaſticam, qua polemicam, qua paræneticam, qua moralem ſufficienter edocti, vel prælegendis alibi ſcholaſticis tractatibus, vel oppugnandis pravis dogmatibus, propugnandiſque Catholicæ fidei myſteriis, vel dirigendis fidelium conſcientiis, vel popnlis e ſuggeſtu erudiendis apti fierent, pro ut cujuſque indoles & profectus, conformiſque Superiorum diſpoſitio poſtularet; quibus exercitiis certa tempora, certamque methodum ita præſcripſit, ut his nihil temporis deſit, quod intra modum deſiderari poſſit, nec tamen Monaſticis aut Eccleſiaſticis officiis integre præſtandis quidquam demant. Duas integras horas ad minus quotidie, nam ſæpius protrahuntur, excipiendis calamo Lectorum dictatis, reddendiſque ſcriptorum rationibus, ac tertiam integram quotidianæ diſputationi in utraque ſchola impendi voluit, præter ſeptimanalem concertationem, quæ in utraque pariter, diverſis diebus, duas horas perdurat; atque huic omnes Patres interſunt, & ad ſingula argumenta per ſcholares inchoata ſcholas exercent.

Habetur autem hoc exercitium diebus Lucæ ipſi in primis valde importunis, hoc eſt Veneris & Sabbati, quibus ille conſcribendis epiſtolis maxime premebatur: attamen vel has potius omittebat, quam abeſſet ſcholis, vel ita præveniebat horam, ut utriſque ſatisfacere poſſet; animat enim juvenes præſentia ſeniorum, eorumque auctoritas & exemplum pondus modumque adhibet omni illorum verbo & actioni: atque ipſi Patres juniorum profectum defectumve & ingenia diſcernunt, quo rectius

de

de singulis disponere valeant: ac proinde Lucas aliorum etiam Patrum nullum abesse sinebat. Imo ipsos Logicos aut Philosophos, Theologorum exercitiis, ac Theologos vicissim Philosophorum disputationibus assistere faciebat, ut Theologi, continuatis exercitiis Philosophiæ, accepta olim theoremata firmius possiderent, & Philosophi familiari usu terminorum Theologiæ sese ad illam postea facilius percipiendam disponerent, & neutris interim permitteretur libertas otiandi, dum alteri exercerentur. Ad juvenes autem in publico probandos, alias disputationes, quas menstruas vocant, haberi voluit, vocatis etiam externis, & propositis thesibus manu scriptis quidem, sed amplioris argumenti. Alias vero impressas theses, & alicui Principi, seu illustri viro dicatas, quo frequentior esset concursus, & actus ipse solemnior, saltem bis in anno ab unoquoque Lectorum exponi curabat. Atque hac ratione conabatur tum juvenes ipsos, ipsosque Lectores sui ipsorum honoris periculo, ad studia fortius provocare, tum etiam publico reddere rationem studiorum, more per sanctum Bonaventuram in Religiosorum cœtibus primitus instituto; ne torpere nos domi, vel supinos dormire crederent.

In domesticis exercitiis si Lectorum quempiam, vel discipulum in æquivocò laborare cerneret Lucas, ipse, interposito verbo, rem breviter declarari curabat, vel ipse declarabat, quo fructuosius pergeret disputatio: quandoque etiam totum argumentum assumebat, ut solent alii Lectores, sed ut non omnes ubique solent, acute & breviter tangebat punctum difficultatis, seseque ac totam controversiam paucis argumentis expediebat. Sane sæpe mirati sumus in tam veterano Lectore, ac diversissimis studiis & occupationibus distracto, promptum usum terminorum, recentemque memoriam status controversiarum; & venerabamur in effæto corpore tam acre ingenium, ut omnes difficultatis nodos, & subtilissimas formalitates absqua ulla confusione distingueret. In Theologicis autem non recordor me illum unquam disputantem audisse, quin vel sacræ Scripturæ, vel Concilii cujuspiam, aut sancti Patris, præsertim Augustini locum aliquem ex fide recitaret, & satis plausibiliter in adversarium urgeret, tam alacri animo & sonora voce, tam suaviter & gratiose, ut quantumvis tepidum, vel torpentem auditorem ad attentionem, & voluptatem excitaret.

Eamdemque rationem Theologicas materias tractandi Lectoribus ab initio præscripsit, ut eas solide ex Scriptura, Patribus, Conciliis exponant, rationibus Metaphysicis & Aristotelicis parcius insistentes, quas ex cursu Philosophiæ jam notas supponant, & nulla ratione tractent ex professo. Porro methodum illis liberam reliquit, modo a Doctoris Subtilis doctrina non recedant.

cedant. Habent præterea controversiæ fidei, habent pariter casus conscientiæ ab ipso præfixas exercitiorum horas, in quibus non scriptis dictatis agitur, sed certæ theses ex impresso libro prius assignatæ a Studentium singulis singularibus argumentis per ordinem oppugnantur, non protractis in longum ratiociniis, sed uno ad summum, aut altero argumento, quo quisque aliquod Hæreticorum fundamentum exponit, & a respondente discipulo, & assistente Lectore solvitur. In his autem non volebat Lucas, ut examinarentur materiæ, quæ in ipsis scholis speculativis ordinarie traduntur, quod dicebat actum agere, sed aliæ, quæ vel nunquam, vel nimis raro a Theologiæ speculativæ professoribus dictantur, ut sunt auctoritas Ecclesiæ, & Summi Pontificis, Conciliorum, & librorum sacræ Scripturæ, invocatio Sanctorum, cultus Imaginum, fides Purgatorii &c. in quibus nulla est inter Catholicos opinionum varietas, sed res tota cum Hæreticis controversa est.

Hinc æstivi dies a festo sanctæ Mariæ Magdalenæ usque ad festum Nativitatis Deiparæ, quo tempore valetudinis periculum est gravioribus studiis incumbere, cessantibus interea lectionibus septimanalibus, tantum disputationibus, & amœniori studio sacrarum concionum reservati sunt, & certus dies singulatim cuique præscribitur, quo juniores quidem plerumque latine, provectiores autem qua ipsis libet lingua dicere tenentur, ut & illi solidiora latine componendi, ac declamandi jacerent fundamenta, & isti propius ad prædicandum populo se disponerent, qui Hibernice, qui Anglice, qui Italice, qui Hispanice, qui quo melius possit idiomate, modo bene componere, beneque pronunciare judicari possit. Interim dum reliqui in refectorio pranderent, qui sermonem se sic exercentis compendio temporis excipiunt loco lectionis mensalis; & per Superiorem deinde laudato socii profectu, vel notatis ejus defectibus, inde discunt, quid in concionando imitari, quid fugere debeant. Quemadmodum autem ante concionem semper inchoatur lectio, sic absoluto sermone indispensabiliter eam continuari curabat Lucas. Lætabatur autem ex animo profectu singulorum, & quos vel ingenio, vel studio, aut ulla virtute præstare cernebat, hos præter publicam laudem peculiari aliquo præmio post actum donabat, quo, & ipsis animum adjungebat, & alios incitabat ad æmulationem virtutis. Nulli autem licebat in publicum prodire, quin prius a Lectorum aliquo privatim auditus, actione dictioneque probaretur.

LXVI. In studio pietatis.

QUanquam autem Lucas percuperet, ut ex instituto Collegii Fratres diligentissime litterarum studiis incumberent; sic tamen id factum voluit, ut regularis & Recollectæ

domus

domus ritibus, aut officiis nihil inde decideret, quæ vel professionis Regula, vel generalia Ordinis statuta decernunt, propterea domesticarum constitutionum caput, quo studiorum ratio præscribitur, ita orsus est: *Studentes ita studiis incumbant, ut pietati magis, nec devotionis spiritum extinguant, tempus quod studiis conceditur, iis impendant; orationis vero tempus, orationi & non aliis.* Ita Lucas Waddingus, ut usu vitæ suæ, sic in aliorum gubernio usus est regula, quam sanctus Pater noster Franciscus sancto Antonio Ulyssiponensi sacram Theologiam Fratribus prælecturo, & alibi sæpius aliis, qui studiorum curam haberent, præscripsit. Proinde Lucas tametsi Urbani VIII. Pontificis in nostros ubique proclivi benignitate illi oblatum fuerit, ut Fratres sancti Isidori, utpote Collegii ad litterarum studia pro Catholicæ fidei negotio fundati, ab Officio divino in Choro cantando liberi omnino, & immunes essent eo penso horarum, quas Ordinis leges aliis Conventibus, vel sacri Canones conventualibus Ecclesiis constituerunt. Nihilominus retento nomine & re Collegii, iis tantum contentus favoribus, per quos Fratres a studiis, aliisque domesticis exercitiis non distraherentur, reliquam Religionis disciplinam a Collegialibus integre observari voluit, præsertim quæ ad publicum orationis tam vocalis quam mentalis cultum pertinent; indecorum existimans, eos magno studio quotidianis precibus non insistere, qui precum præserrim intuitu quotidianis fidelium largitionibus aluntur. Et sane religiosam juventutem ad Chori, & alia religiosæ communitatis exercitia professam, absque his ritibus usuque officiorum recte educari posse, Lucæ semper paradoxum fuit.

Imo vero quod alibi fit, ut Fratres litterarum studiis intenti, per vices inserviant Choro, ita ut qui nocturnis horis intersunt a diurnis excusentur, hoc ille in Collegio sancti Isidori nunquam admittere voluit, idque absque ullo detrimenro studiorum: sic enim diei noctisque horas in singula exercitia distribuit, ut ordo ab ipso positus, quandiu observatus fuerit, nulli exercitio, non somno, non religiosæ animi relaxationi satis temporis unquam defuturum sit; cum ex adverso experientia nos doceat, si quis illum transgreditur huic non satis temporis, vel tranquillæ mentis illo die ad ullum opus exequendum suppeteret. Nec fructuosius unquam floruerunt studia Collegii, quam dum ille rigorosissime servabatur. Genesis quædam est ab abundantia temporis & otii ad confidentiam semper futuræ opportunitatis, a confidentia ad negligentiam, a negligentia ad indigentiam, atque hinc denique ad nihilum. Deinde ne error aliquis in Officio divino publice celebrando accideret, exacte servari curabat Lucas, ut singulis diebus a prandio, dato signo campanæ, omnes Chori mini-

ministri convenirent, & quisque partem suam officii sequentis diei prævideret ac prælegeret; quod sancti Bonaventuræ exemplo suadebat, qui cum tantus esset Ecclesiæ Doctor, & in sacris ritibus optime versatus, quidquid tamen in publico legere vel canere debebat, id totum prius apud se privatim prævidisse legitur.

Neque vero solos illos, qui Breviarii Romani ritibus obligantur hac districtione continebat Lucas, sed & laicos Fratres, quos omnibus communitatis, non scholasticis exercitiis, præsertim orationi tam mentali, quam nocturnis diurnisque Chori horis in Choro assistere faciebat: nec ulli labores, aut laborum fatigatio eos ipsi excusare sufficiebat, præter tales, qui eadem ipsa orationis hora incommutabiliter subeundi essent; in hoc etiam observans normam Seraphici Patris, qui hujusmodi Fratrum laboribus modum his verbis posuit: *Fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & devote, ita ut excluso otio, animæ inimico, sanctæ orationis ac devotionis spiritum non extinguant, cui debent cetera temporalia deservire.* Præterea Beatissimæ Virginis parvum Officium, quoniam in communi Choro, nonnisi diebus in Breviario Romano constitutis ab omnibus recitatur, saltem a junioribus tam novitiis, quam professis nunquam intermitti permittebat, quin singulis diebus post finitum canonicum officium, abeuntibus aliis, ipsi simul cum suo Magistro totum persolverent. Deinde singulis diebus a prandio statim, post actas in Templo gratias, ad culinam pergitur, & lotioni patellarum assistitur, a qua nemo non legitime impeditus excusatur, & interim recitantur Psalmi, aliæque preces pro vivis, defunctisque benefactoribus. Statui quoque ab initio curavit Lucas, & & continuo deinceps observari antiquissimum Ordinis morem, sed non passim nunc observatum, ut diebus Veneris post Completorium recitentur Deiparæ preces, quas *Benedicta* vocamus, ac singulis Sabbatis, solemniori officio non impeditis, habeatur Missa solemnis de Immaculata ejusdem Virginis Conceptione. *Et quoniam sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*, Lucas noster juste & religiose de resurrectione cogitans ab initio pariter statuit, ut præter varia Defunctorum Officia, quæ per annum fiunt, singulis diebus Lunæ, similiter non impeditis, mane finitis horis omnes ad publicum sacrum pro Defunctis benefactoribus cantandum conveniant. Et quod Statuta generalia decernunt stricte observabat, & invigilabat, ut alii domus Guardiani nunquam omitterent, quod pro singulis nostræ Provinciæ Fratribus ubicunque terrarum decedentibus, quamprimum obitus nuncius adveniebat, tot legerentur sacra, quot essent Sacerdotes Guardiano subditi, sive isti domi essent, aut sani, sive infirmi, vel absentes.

Cap. 5. Regulæ.

Machab. 2. 12. 46.

Deni-

Denique non contentus Lucas perpetuis his, & quotidianis utriusque orationis exercitiis, ulterius etiam Collegii legibus caveri curavit, & exacte hactenus observari, ut Religiosi studentes constitutis diebus bis in anno, hoc est a festo sanctæ Luciæ ad Nativitatis Domini, & a Dominica Passionis usque ad Dominicam Resurrectionis sanctiori recessui vacarent, quibus diebus, nec sibi mutuo, neque cum aliis etiam domesticis loqui licet: & in tota domo singulare, & perpetuum debet esse silentium. Habent autem ex Patribus aliquem iisdem legibus obstrictum, ipsis ac sibi exercitandis præfectum, qui singulis diei horis singula religiosæ perfectionis exercitia præscribit ac dirigit, eorumque rationem a singulis requirit. Omnibus enim certa diei hora insimul convenientibus, Præfectus brevi sermone, & quam fieri potest submisso, spiritus fervorem nutrit, nunc hunc, nunc illum de exercitii profectu interrogat, & breve responsum ipse prosequitur, singula in communem omnium ædificationem convertens, variosque proficiendi modos, eorumque impedimenta, atque horum remedia exponit. Concurrunt etiam omnes cum reliqua communitate ad actus omnes, qui non alium sermonem, quam preces, aut sacram lectionem requirunt, & ad mensam communem; sed hic mortificandi magis, quam reficiendi, qui bolum ori porrectum tacitis lacrymis condiunt, qui spiritu Dei pleni, quandoque abstinent omnino, qui genibus flexis e nuda humo panem siccum & frigidam aquam ad victum suscipiunt, qui se saturant flagris, aliisque castigationibus in Ordine nostro consuetis. Nec etiam si dissimulent, possunt tamen celare quod gustent, & videant in his exercitiis quam suavis sit Dominus. Ea demum absolvunt pia peregrinatione, qua omnes simul cum Præfecto procedentes Scalæ Sanctæ gradus flexis poplitibus ascendendo Christi in eis vestigia venerantur: deinde Lateranensis Basilicæ Sanctuaria visitant, ac demum redeuntes Christi Cunabula, & Beatissimæ Matris Sacellum, Sanctorumque reliquias in Basilica Liberiana, fusis precibus, honorant in Domino lætantes; quod præter alios ejusmodi exercitiorum fructus, vere confidant se lucratos illas Indulgentias, quas Romani Pontifices, tum ipsa tot dierum exercitia prosequutis, tum illa Sanctuaria devote visitantibus concesserunt; adeoque se ad sacras solemnitates Natalium Domini, & Paschæ Resurrectionis ejus rite celebrandas religiose dispositos esse.

Ut insuper ad totius anni decursum feliciter currendum speciali præsidio juvetur unusquisque, & in omni casu advocatum haberet in Cœlo, Lucas ab initio morem induxit, semper deinceps observatum, quod ipso primo cujusque anni die post cœnam, sacro & solemni ritu, proponerentur schedulæ, in quibus descri-

describuntur nomina Sancti & Sanctæ, quos Religiosus toto anno peculiariter colat; deinde certa virtus, cui præcipue studeat, adscripta cujuspiam Sancti Patris, aut Sacræ Scripturæ sententia, qua ad ejus virtutis cultum incitetur: & ex his coram positis quilibet flexis genibus schedam, quæ prius occurrit, tanquam sorte sibi sumit, deinde Ministro sacris induto publice legendam præbet, quatenus etiam verecundia magis accendatur ad ejus virtutis studium, quam omnes norunt ipsum toto anno specialiter profiteri. Jejunia vero, ut nulli privato, discreta & rara, pro cujusque devotione, prohibita sunt, sic nulla ex instituto Lucæ indicta præter omnes Immaculatæ Virginis vigilias, & Quadragesimam illam, quam S. Franciscus, impertita jejunantibus benedictione, nobis commendavit, quam communitas S. Isidori in omni rigore servat, nisi gravis aliqua causa dispensationem postulet.

LXVII. In observantia silentii.

IN reliqua regulari disciplina primam curam gerebat Lucas illius virtutis, quam primam, post religiosi status essentialia vota collocarunt, omnes omnino Religiosorum Ordinum Fundatores, absque qua nec Religio vera dici potest, nec esse vel perfectio vel profectus litterarum, dico solitudinis, & silentii: *Nam si quis putat se Religiosum esse, non refrænans linguam suam, hujus vana est Religio*. (Jacob. 1. 26.) Hæc enim est virtus, quæ Sanctorum Patrum censura est *profectus Monachorum, Cœli scala, via Regni Cœlorum, mater compunctionis, cujus studiosus appropiat Deo, ipsique jugiter in abdito cordis assistens illustratur ab eo. Silentium enim est mentis illustratio, schola lectionis & orationis, omnisque virtutis cooperatrix, quæ purificat mentem, & perspicaciorem reddit*. (Vide Haeften. tract. 3. disqu. 3.) Hinc Lucas noster in Collegio S. Isidori, quod lectionis & orationis gymnasium esse peroptabat, Pythagoricum quodammodo suis locis & horis volebat esse silentium: solitus dicere, linguam loquacem, vel aurem rumoribus apertam, & mentem ad pietatem & litteras recollectam simul consistere non posse. In Choro coram tremenda Christi majestate, etiam extra tempus officii, loqui crimen reputabat, quo & orantium devotio turbatur, & audientis forsitan populi opinio de re Ecclesiastica & Regulari minuitur; proinde nec exercitii, seu addiscendi cantus gratia, Fratres extra tempus officii in Choro canere sustinebat, sed in aula capitulari, vel alio loco ab Ecclesia, & populi auribus remoto.

Eadem districtio in Sacrario fuit, ejusque Præfecto, seu ut vocant Sacristæ mandatum, ut in Ecclesia, & Sacristia ab omnibus servetur perpetuum & rigorosum silentium, tanquam locis specialiter Deo consecratis, quos decet in sanctitudine custodiri. Eadem districtio fuit ad portam, & ea parte Claustri, unde vox

in

in Templum, vel ad portam penetrare posset, mandatumque similiter Janitori ne altiora colloquia, & minus mortificata circa portam misceri permittat; procuretque in se & aliis, ut cum reverentia, & submissa voce omnia transigantur. Aliis autem ad portam vocatis, ut procurent cum secularibus tractare, quæ sunt salutis, non futilia vel nugas; abstineant etiam a salibus & jocis, & multiloquio, a curiosis quæstionibus sæculi interrogandis, ut alterationibus bellorum, & hujusmodi, quæ magis expedit nescire, ne mentis perturbent quietem. Juniores vero, seu scholares absque speciali Superioris licentia ad portam vocari, vel in locis illi vicinis, aut sæcularibus per viis impune hærere non permittebat: & si quempiam, etiam obtenta facultate, prolixius persistere deprehendebat, huic vel ipse tunc nutu recessum imperabat, vel tanquam ad opus aliquod avocabat, vel forte plane dissimulans monebat Lectorem, ut ab eo discipulo proxima scholarum hora specialem exigeret rationem studiorum, & reddere non potentem ad ipsum remitteret castigandum: sciens etiam quam periculosa sit *ad prunas* consabulatio, ubi *usitatum est honesti homines seducere*; *ubi Dominum sprevit Rex Joachim, negavit Petrus*; Ideo perpetuum in calefactorio volebat esse silentium, brevemque moram, & solis senioribus sessionem, atque hanc non nimis commodam, ne superfluus ignis turbaret caput, aut protracta consabulatione difflueret tum acquisitus orationis, aut studii fructus, tum tempus & opportunitas acquirendi majoris. *Bonav. p.1. Spec. discip. cap. 32.*

In Refectorio vero non solum verbis, sed nec ullo nutu, vel insolito motu, perpetuæ lectionis musicam impedire licebat. Et si in secunda mensa quisquam elevaret vocem, aut aliquis in prima pransus ad colloquendum subsisteret, vel post gratiarum actionem, aut lotionem utensilium rediret, hic Fratris cœnaculo Prefecti jussu desistere, vel opportuna Superioris correptione luere debebat; præterquam in raris solemnitatibus, aut diebus Fratrum recreationi constitutis, quos voluit Superioris, & Patrum discretorum judicio decerni; his enim incæpta lectio, & aliquandiu continuata, jubente tandem Superiore cessat, & cum proximo quoque, quiete, & modeste colloqui licet. Eadem fuit disciplina tonstrinæ, in qua tam continuaverat lectio pii libri, & stricta observantia silentii, quam exercitium rasuræ. Ut vero Dormitorii & cubiculorum quies ab omni sonitu pura esset, non solum colloquia, certis præsertim horis, prohibebat; sed & omnem portarum & pedum strepitum, ut proinde nunquam permiserit, ut Collegii Fratres calepodiis ligneis uterentur, sed simplicibus soleis ex corio, domestici Fratris manu confectis: hæc enim dicebat Collegii Instituto magis convenire, joco etiam adjungens, illis minus teri lateres pavimenti. Interiora quoque domus forensi-

rensibus pervia esse non permittebat sine petita Superioris licentia, quam non promiscue concedi statuit, sed Prælatis, & viris gravibus; rationem reddens, quoniam quæ pervia sunt vilescunt, *& ubi omnibus omnia patent non est Religio*.

LXVIII. Circa motum disciplinam.

Post silentium proxime invigilabat universæ domui, rerumque Ordini & nitori, tam accurate, ut si festucam in pavimento, si pulverem in pariete, si telam araneæ in angulo, si gramen in viis horti conspiceret, non prius inde recederet, quam vel propriis manibus, aut pallii fimbria locum purgaret, vel vocatum Fratrem loci Præfectum leniter objurgaret. Neque id solum in Choro, in Templo, in Sacrario, in Scholis, in Claustro, in Triclinio, in Dormitorio, aut Fratrum cubiculis observabat, in quibus omnibus locis nihil extra tempus expositum, nihil inordinatum, nihil non recte dispositum, & opportune promptum, honestum, & politum esse patiebatur; sed etiam in vilioribus officinis, & obscurioribus recessibus totius Conventus. Nec vehementiori argumento ad hæc persuadendum utebatur quam ut diceret, Collegium S. Isidori dedecere sordes, aut rerum confusionem, tali nos opinione apud exteros esse, nobilium personarum gratia eos frequenter accedere, tali nos etiam ab inopinate advenientibus deprehendi debere. Innatum erat Lucæ, & nunquam non oculatum, & vigilans, quod vocant punctum honoris; absque quo frustra requires in aliquo curam honestatis. Hinc in omni Fratrum actione, gestuque religiosam compositionem, & aspicientium ædificationem desiderabat, suadebatque verbis, quibus S. P. N. Franciscus boni exempli curam Fratribus commendabat: *Commercium est inter mundum & Fratres; debent enim ipsi mundo bonum exemplum, debet eis mundus provisionem necessitatum; quando autem ipsi retraxerint bonum exemplum, fide mentita, retrahet mundus manum justa censura*. Propterea si quem ille Fratrem notabat vocem immoderantius efferre, si velociorem gressum, si pendulas manus, si oculum elatum aut vagum, si vestem non apte compositam; si quidquam demum, quod proximi oculum vel aures offendere posset, nihil absque monitione transibat.

Tom. 3. Opusc. coll. 5.

Quem vero fructum inde referrent, placet subnectere auctoris nobis externi, sed Romani, & Romæ tunc, & hodie viventis, & res ipsas videntis testimonio de moribus ac disciplina Fratrum Collegii S. Isidori gubernante Waddingo. Sic autem ille eisdem fere verbis, sed eodem omnino sensu loquitur sermone vernaculo, quo liber typis vulgatus est. *Antiquæ Religionis Hibernorum domesticum exemplum Romæ habemus in duabus Coloniis illius nationis, quorum alterum fundavit Ludovicus Ludovisius Gregorii XV. Nepos Cardinalis Protector Hiberniæ, qui Collegium Romæ fun-*

Luald. to. 1. de origine Christianæ Relig. l. c. 16.

fundavit &c. Altera quoque Collegium est Hibernorum sub Urbano VIII. in Monte Pincio fundatum, sed Regularium austerioris disciplinæ Seraphici Instituti, cujus numerosa multitudo in Hibernia est. Atque inde ex magis tenera juventute Romam transmittuntur, qui in hoc Collegio nobiliores scientias addiscant. Sunt numero circiter quinquaginta; quos piorum Romanorum caritas magno applausu sustentat. De illis aliud non dico, quam quod qui cupiat Cœlum in terris clausum videre, non opus habeat alarum vi stellis inniti, sed ut montis summo pedem inferat in illo sacro diversorio visurus, divinum radium ex vultu illius eremiticæ juventutis prodeuntem, qui mentem illuminat, & caritatem inflammat. Nativus candor puritatis morum splendore adauctus blandum vibrat fulgorem, qui & aspicientium pupillas perstringit, & simul facit reverenter sequaces cujusdam heroicæ virtutis, quam regnare conspicit in solitariis illis alumnis, in quorum frontibus innocentia sedem fixit, pudicitia thronum in oculis collocavit, silentium in labiis residet, quod nunquam solvitur, nisi in Lyceo, cum veritas verbis quærenda est; extra cujus cancellos tam muta est lingua, quam loquax modestia corporis, cujus omnis motus vox est, quæ persuadet honestatem, & accendit amorem excelsæ illius christianæ Philosophiæ, quæ docet mundi contemptum, cordis quietem, & mentis tranquillitatem. Hæc ille, quæ quanto suo bono servabunt posteri nostri, tanto suo pudore, majorique damno transgredientur.

Erat autem Lucæ vigilantia tam nota Fratribus, ut dicere solerent, ipsum oculos etiam in occipite habere, & aures in omni angulo; nihil enim ipsum latere poterat, eratque tam tenacis, & promptæ in omnibus memoriæ, ut si præsens occasio non daret correctioni locum, negligentiam tamen præteritam exprobrabat, ubi alterius tunc præsentis aggravandæ utilitas id postulabat. Erat ejus zelus tam reverendus, ut non multis verbis ipsi opus esset, quin vel sola præsentia, vel sola recordatio ipsius aliis sufficeret ad observantiam disciplinæ, cum alius alii diceret, cave Frater, P. Lucas est domi; si te videret P. Lucas; nec raro aderat lupus in fabula, & gratioso aliquo verbo, vel dulci monitione, aut simulata tussi solvebat circulum colloquentium: si quem defectum in communibus exercitiis intervenisse sentiebat, non solum culpabiles, sed & Superiores ipsos, & exercitiorum Præfectos, privatim tamen & reverenter arguebat, ut quibus incumbit, vel prævenire, ut omnia rite succederent, vel actionem præsentem dirigere & gubernare. Quandiu ipse ex officio regebat, quæcumque majori reprehensione digna judicabat, ea sibi notata in schedula servabat in diem Capituli, quod singulis septimanis semel ad minus celebrabat, præmissa memoria & suffragiis benefactorum.

LXIX. Quis illi correctionis modus.

ILle vero dum reprehenderet, suum cuique servabat honorem, cui ingenii vel profectus studiorum, cui in aliis diligentiæ & laboris, cui sanguinis, aut domesticæ educationis, cuique alicujus virtutis, vel innati talenti, aut qualitatis personæ peculiaris; atque hæc ipsa in ulterioris profectus, & perfectionis incitamenta convertebat: non despiciebat minus habentem, non irritabat animosum, non opprimebat pusillanimem, non excogitabat viles mortificandi modos, quibus exasperantur, non emendantur correpti; sed dulci nomine filii cunctos compellabat, & evidenti ratione convincebat, ut clare perciperent omnes, Lucam non subditorum pœnam, sed virtutis profectum, atque adeo propriam cujusque utilitatem desiderare. Et quando invehi maximopere videbatur, aut provocatus absque injuria irasci posset, ita ut moto sanguine totus aliquando ruberet; nunquam tamen indignari visus est, vel dominanter, aut præcipitanter agere, vel ullum contumeliæ, vel injuriæ verbum in fratrem proferre; sed erumpentem disciplinæ zelum, & justam Prælati severitatem, magna potentia sui ipsius, & religiosa clementia, & caritate plane paterna comprimebat. Quod si quempiam objurgatione turbatum dubitaret, hunc deinde seorsim vel per se, vel per alium solabatur, & ad errorem ultro, & humiliter agnoscendum reducebat. In qua re utillimus illi fuit Antonius Hiquæus, vir natura & virtute ad conciliandos, & sedandos animos comparatus, ceterique Patres, qui quod omnes unanimi zelo in commune bonum arderent, juniores ubique solabantur quidem; sed in officiis & reverentia majoribus, ac præcipue Superioribus debita continebant.

Lucas vicissim Patres ipsos honore præveniebat, & omni favore prosequebatur, & quidquid solatii pro junioribus peterent, concedebat. Ipse quoque extra locum ordinariæ correctionis cum omnibus comiter, mansuete, & familiariter agebat; sicubi occurrentes humili salutatione & benevolentiæ signo afficiebat; accedentes hilari vultu, & amico verbo, & filii nomine excipiebat. Non sicut leo in domo sua, sed ut agnus mansuetus, quando aliquid jubendum erat, non dabat fastuosa mandata; sed vocato fratri rei necessitatem & convenientiam humiliter exponebat: dicebat non videri sibi, aut Patribus, qui eam exequi posset magis idonee, quam ipse, se proinde rogare, ut vellet facere: si alter se excusabat, Lucas iterum vel suaviter monstrabat excusationem non sufficere, vel ne contentioni locum relinqueret, humiliter denuo rogabat, ut saltem ipsius amore subiret incommodum, & privatæ convenientiæ præferret rem publico honorificam, utilem, & necessariam; scire se illum posse hæc & illa simul & plura præstare; nec se vel Patres illi defuturos opportuno au-

auxilio. Ubi vero majorem renitentiam inveniebat, non illico minabatur, aut peremptorie præcipiebat, sed placide replicabat: fili mi? Ego tibi quod honestum, & justum est, Patribus placitum, tibique conveniens propono, si non vis facere modo nostro, facias tuo, ipse videris; vade in pace. Quo telo, & acuto & mellito penetrabat corda; & cum amore & summa sui & subditi tranquillitate, multo magis dominabatur, quam imperio & potentia, quibus non raro suscitantur crabrones. Quando in communibus exercitiis aliquid prohibendum vel dirigendum occurrebat, non id voce procul elata, vel indignabundo strepitu faciebat Lucas, sed quieto mitique signo, aut misso internuncio, vel quandoque propriis manibus.

Et cum id permitteret qualitas exercitii, etiam faceto & molli verbo, quo recreabat potius, quam confundebat monitum; ut cum verbi gratia dicebat, pudere Theologum vel Philosophum, si onus apte portare, si fratrem novacula radere, si domum dextre scopis vertere, vel serram recte ducere nesciret, & his similia: quæ quanto remotius aberant a Theologi vel Philosophi professione, tanto gratiosior erat inde petita exprobratio: cum interim subesset, Fratrem sancti Francisci sic Theologum, aut Philosophum esse debere, ut etiam caritatis & humilitatis operibus in Ordine consuetis, pro occasione subeundis, nec ineptus nec imparatus inveniatur. Alterum etiam alteri exemplo subinde proponebat, quo & illius virtus laudata cresceret, & istius provocaretur æmulatio, atque hoc identidem etiam, præsertim in levioribus, cum lepore; ut si parvo aliquid sinistre facienti diceret, pudeat hominem ad lineam & libram compositum, quidquam tam inepte moliri, cum rem suam tam apte peragat iste longurio, cui vel sui moles regenda sufficeret. Et iterum procero; proh gigantem ignavo dorso succumbere oneri, quod parvulus iste tam strenue sustentat! Qua hinc pastorali vigilantia & severitate; qua inde paterna cura & condescensione, cum subditorum solatio & prompta obedientia Lucas auctoritatem suam fortiter suaviterque sustinebat, duobus omnino necessariis fulcris magistratus, timore pariter & amore subditorum; quorum alterutro subsidente corruit potestas. Nam qui solummodo timentur tyranni sunt, ac perpetuo subditorum odio & insidiis obnoxii; qui solum amantur familiares fiunt, ac deinde contempti.

LXX. Suos verbo pascebat.

SOlebat autem Lucas culparum, ut vocant, Capitulis præmittere breves quasdam, piasque collationes, per quas ita disponebat animos, ut iidem ipsi, qui reprehendendi essent, intime compuncti, & errorem ultro agnoscentes appeterent, potius

quam abnuerent correctionem. Solebat etiam curare, ut in majorum solemnitatum vigiliis, illi tabulæ, quæ suum cuique in celebranda festivitate Officium assignat, & sub meridiana refectione coram omnibus cantari solet, devota præcineretur oratiuncula, ex ipsis plerumque Missalis Romani, & Breviarii verbis ab aliquo Patrum graviter composita: cui ipse deinde in Capitulo, si vicinum esset, vel post collationem in Refectorio, seu post Matutinum in Choro succinens, brevi sermone, Fratrum animos ad mysteriorum cultum ac devotionem, & ad Sanctorum imitationem elevabat. Neque in illis aerem verberabat, non titubabat lingua, non claudicabat memoria, nihil insulsum, nihil ridiculum, nihil quod ullum offendere, vel ab ullo contemni posset, proferebat; sed notatis prius paucis aliquot, & prægnantibus locis Patrum & sacræ Scripturæ, quibus per selecta exempla, rationesque declaratis, & ad propositum suum quam aptissime applicatis, non simiarum ludos agebat, sed magistraliter, docte pariter & pie persuadebat quæ vellet. Habeo hujusmodi collationum, seu collectarum sententiarum manipulum in laceris pagellis propria ipsius manu descriptum, quæ forsitan cum aliis ejus fragmentis lucem aliquando videbunt.

LXXI. Et firmabat exemplo.

Nunc vero quod in aliorum gubernio caput est, & observandarum legum fortissima persuasio, quoniam

. . . . nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Claud. de Consul. Honorii.

Plin. in Paneg. Trajan.

Et superioris vita censura est, eaque perpetua: ad hanc convertimur, ad hanc dirigimur, nec tam imperio nobis opus est quam exemplo. Præterea hoc maxime observabat Lucas, ut actu suo prius ostenderet quod faciendum esset, quam subditis imperabat, ut facerent. Mirum sane ac divinæ providentiæ peculiari dono tribuendum est, quanta districtione, & quam prolixa pertinacia zeli & observantiæ se adstringebat communi vitæ, & recollectæ domus disciplinæ homo studiis & negotiis perpetuo immersus, & vix non continua valetudinis adversitate vexatus. Etenim, etsi semper, dum infirmitas gravis, vel ullatenus evitabilis occupatio permitteret, communium rituum, & exercitiorum observantissimus esset, sed præcipue, & ultra obligationem quando ex officio præesse, & Conventum regere debebat, vestis illi ex eodem cum ceteris crasso, vilique panno, nec raro trita laceraque, vel petiis resarcita, & si quando, ob ipsius reverentiam, pannus melior ipsi ab aliquo mittebatur, eum alicui Religioso indigenti dabat, contentus ipse veteri vestimento. Cumque familiaris ille morbus capitis ipsum eo deduxit, ut capiti fovendo non amplius sufficeret commune capucium, non prius voluit palam uti pileolo,

quam

quam a Superiore coactus, deinde in Capitulo Conventus, veniam ab omnibus petiit, & gravi sermone hortatus est, rogavitque ne quisquam ad relaxationis exemplum, vel excusationem assumeret, quod ille manifesta necessitate compulsus admittebat. Sciebat enim vir prudens, quam sensim insinuet se Satanas relaxando rigori veteris disciplinæ: serpens est, nec optat nisi rostri extremum immittere, ut serpat totus, a cujus proinde veneno non meliori remedio, quam antidoto liberamur, a quo qui ante non cavet, post dolebit.

Tam caute deinceps parva hac & necessaria commoditate utebatur Lucas, ut non nisi vel externi frigoris, vel intimi doloris tempore illam admitteret, nec unquam in publico, etiam inter domesticos visus sit, projecto ad scapulas capucio, verticem pileo tectum exhibere. Et quando Cardinalium quempiam, vel aliam illustrem personam accedebat, non prius ad scalarum pedem perveniebat, quam depositum pileolum vel sibi in manicam reponeret, vel socio servandum daret, donec ea domo recederet; ne vel famulorum quisquam, vel alius quantumlibet indiscretus ex ipso haberet, quo dicere posset, Fratres sancti Isidori suis commoditatibus præter Ordinis usum indulgere. Eademque cautela utebatur Lucas, quoties gravia, & necessaria negotia ipsum domo exire compellebant; sed tibiis jam senio, laboribus & morbo fatigatis, ut corpus sustinere non sufficerent, aut male affectum caput australis auræ flatum, aut frigoris rigorem sufferre non posset, atque adeo curru ab aliquo amicorum concesso vehi oportebat; tunc enim si cum socio solus ibat, omnia circumcludi curabat, si cum aliqua illustri persona, quamvis Cardinale, rogabat sibi licere, ut ea parte qua ipse & socius sedebant, curtinas obduceret, ne a transeuntibus videri possent; multa quippe posse honeste fieri, quæ non possunt honeste videri: non omnibus æque notam esse ipsius indigentiam, ac erat: non conveniri Fratri Minori Observanti & Reformato curru per Urbem incedere; propterea aliquem posse scandalizari. Et sane in hoc diligentius fugiebat oculos Fratrum, quam Sæcularium, ne quisquam non pari necessitate coactus, ipsius exemplo male usurpato, parem sibi assumeret libertatem.

Imo vero ne proprio socio exemplum, aut ansam otii daret, seu curru seu pedes ibat, nec silebat omnino, nec fabulabatur; sed vel Psalmos cum illo recitabat, vel interrogabat de studiis, aut aliud quidpiam tractabat utile & exemplare, juxta qualitatem personæ comitantis. In communi mensa, a qua nisi morbo, vel inevitabili occupatione detentus nunquam aberat, communis ipsi cum ceteris refectio, & communia fercula, præter quantitatem, quam ipse semper tam parvam sumebat, ut vix crede-

crederes hominem tantilla sustentari posse; sed quoniam de victus ipsius ratione alibi mihi dicendum erit, jam hic non morabor. Finito prandio cum ceteris omnibus post gratiarum actionem aderat in culina lotioni patellarum, neque fumus, aut frigus ipsi alioquin inimica causabat, quin detecto capite, & relicto foris pallio, diebus hyemalibus rectus in pedes persisteret ad finem exercitii, & precum. Cum ad verrendam scopis domum dabatur signum, Lucas omnium primus religiose succinctus in publicum prodibat, & postquam partem suam accurate mundarat, deinde per omnes discurrebat, si solerter, si silenter modeste reliqui laborarent, nam ut illud lotionis, ita alterum hoc humilitatis exercitium ex ipsius instituto nemo apud nos cujusvis, vel ætatis, vel qualitatis non subit.

Pari observantia religiosæ flagellationi, quam in Templo ter per hebdomadam cum statis precibus nobis infligimus, ipse pariter adveniebat, nec temporis, nec Templi frigus aliquando causatus. Singulis anni diebus, nisi raro, & necessario casu prius domo extractus, communibus Vesperis in Choro cum ceteris assistebat, & ea parte anni, qua oratio mentalis vespertina ante noctem habetur; (nam reliqua nunquam sanus aberat) cum ille prius domum revertebatur, tametsi lassus, & madida sudore vestis adureret ipsi cutem, non se abstergebat, non quiescebat, non excusabat, sed recta ad Chorum pergens cum ceteris meditabatur, & aliis finita oratione ad cœnam dimissis, non raro prolixius persistebat, idque tandem septuagenarius absque ullo brachiorum aut pectoris fulcro, cui se nunquam in Choro inclinabat, sed corpore in genua erecto. In solemnitatibus, seu scholasticis, seu Ecclesiasticis, cum ad publicum concursum aliquid adornari oportebat, postquam ordinabat agenda, ipse operantibus inexpectatus aderat, si non melius dicerem semper expectandus, & in minimis quibusque non solum opus, sed & operandi modum præsens dirigebat, ea gubernii suavitate quam paulo antea descripsi. Ad ipsos publicos, vel scholæ, vel Templi concursus, & ad nocturnas Chori horas, ne Prælati partibus ullibi deesse videretur, aderat interdum, capitis, & stomachi dolore non leviter affectus, unde non raro crescebat morbus. Et si quis vel externus, vel domesticus ipsum amice reprehenderet, quod majorem non gereret curam valetudinis, respondere solebat, agnoscere se quidem aliqua sibi licere causa valetudinis, sed non omnia expedire, quæ licent: nec decere Superiorem suis commodis indulgere, cum aliorum exigat in laboribus diligentiam: turpe esse Doctori cum culpa redarguit ipsum: nihil Superioribus magis injunctum esse, quam bonum exemplum, proinde malle se personæ suæ deesse, quam officio.

Nunc

LXXII. Quos fructus Collegium hactenus tulerit.

NUnc denique Waddingum tantos labores in fundando Collegio non frustra tolerasse, me etiam tacente, manifestum publicumque fecerunt fructus inde collecti, ac Dei ope continuandi confirmabunt. Religiosa obsequia populo semper exhibita, seu in excipiendis confessionibus, seu in Ecclesiasticis officiis, seu in continuatis a summo mane ad meridiem usque quotidianis sacrificiis, seu infirmorum promptis ministeriis, quacumque vel diei vel intempestæ noctis hora vocamur, seu in aliis operibus caritatis absque alia cum sæcularibus familiaritate, quam quæ ipsis sacris ministeriis necessaria videtur, præter alia pietatis exercitia domestica, quæ jam prius explicavi, & clementia Dei confisi speramus nos populi Romani erga nos caritati, & beneficiis, & si mediocriter, sed quadantenus tamen per ea respondere. Ea religiosæ conversationis ædificatio, ut fama nostra, divina protectione, hactenus integra, Collegii Alumnorum vivendi ratio per Lucam præscripta & conservata, a Superioribus passim aliis exemplo proponeretur.

Ea scholasticæ disciplinæ districtio, qua præter domesticos scholares, ad communem quoque bonum, & publicum plausum, nunc educantur etiam Alumni nobilis Collegii Matthæjorum, ut ante educabantur Alumni Hiberni Collegii Ludovisiani, aliique quilibet probi, & probati juvenes, qui ad scholas nostras venire volunt. Præterquam quod plures Ordinis Provinciæ nostrarum scholarum exemplo ad virtutis æmulationem citæ sint, in quibus hinc erecta studia, eo solo titulo satis approbata Superioribus, aliisque satis laudata sunt, cum ad Collegii sancti Isidori normam excitari noscuntur. Et qui hodie est totius Ordinis Minister Generalis, Michael Angelus a Sambuca, propria experientia doctus, cum olim apud nos in Collegio habitaret socius & Secretarius Benigni Genuensis, quantopere ad scientiam & pietatem prodesset usus exercitiorum spiritualium, quæ dixi bis in anno a sancti Isidori Collegii initi non citius ad supremum Ordinis clavum adscitus est, quam eadem exercitia stabili lege in generalibus Comitiis per universum Ordinem observari sancivit, & ex Comitiis in Italiam redux executioni mandari curavit. Aliæ sunt in Collegio plures personæ, quæ primis, ac præcipuis Ordinis officiis ac dignitatibus, vel donati vel digni fuerunt: præter plures quam ducentos Religiosos juvenes, triginta circiter annorum spatio, gratuito & liberaliter educatos, ex quibus inde ad varias Europæ Provincias, intra & extra Italiam plures quam septuaginta Philosophiæ, & sacræ Theologiæ Lectores destinati, qui effective cum fructu & laude illas facultates diu docuerunt, & præter doctrinam, ac pietatem, invexerunt etiam Provinciarum scho-

ſcholis, magno ubique Religionis honore & emolumento, illum ſtudiorum fervorem, aſſiduitatem, & methodum, quam hic didicerunt. Atque ex his viginti circiter docendi laborem ad Jubilationis annos, alii etiam ulterius patienter tulerunt, quo multos ad ſapientiam erudierunt diſcipulos, illarum deinde Provinciarum Rectores, & præcipuos Patres, aliosque tum ex aliis religioſis Ordinibus, tum e ſæculari Clero ſacris dignitatibus deinde claros.

Alii, præter ea, quæ in ipſo Collegio elaborata dixi, ſuis lucubrationibus ediderunt, & plures plura nondum edita ſcripſerunt; & continuo ſcribunt opera, quæ ipſorum ſcientiæ & pietatis teſtimonium perhibebunt. Alii doctrina & moribus hic ſufficienter imbuti, deinde in Patriam remiſsi fuerunt, qui religioſæ ſuæ converſationis exemplo, & ſedula Sacramentorum adminiſtratione cum ſacris concionibus, & privatis congreſsibus, eos pietatis & fidei fructus ab Hæreticis Catholicisque reportarunt, ut ſpecialem requirant tractationem. Ex iis vero multi Provinciæ Miniſtri, Cuſtodes, Diffinitores, & Cœnobiorum Superiores fuerunt; multique graves perſecutiones, exilia, carceres, ludibria, verbera, membrorum mutilationes, & mortem ipſam, & ſi apud profanos ignominioſam, ſed ſui cauſa in conſpectu Domini pretioſam, conſtanter & alacriter pertulerunt, ſuſpenſi, ſecti, trucidati. Sed eo ſolo crimine damnati, quod Religioſi & Sacerdotes eſſent, quod miſſas celebrarent, quod Sacramenta miniſtrarent, & Hibernicam gentem in Catholicæ Romanæ fidei, & Romani Pontificis obſervantia continerent, & ad eam convertere ſtuderent alios quos poſſent. Neque ſic terrentur Fratres, ſed excitantur magis eorum caritas & zelus, quemadmodum ab initio Chriſtianitatis *nequicquam proficiebat exquiſitior quoque perſecutorum crudelitas, ſed illecebra erat magis Catholicæ religionis*; ita ut Fratres noſtri ultro appetant ejuſmodi pericula, ſeque gladiis objiciant, ut animas ſuas ponant pro amicis in ſæva perſecutione de animarum ſalute ſollicitis: nec minus laborant noſtri Superiores, ut aliquorum fervorem temperent quam facere debere viderentur, ut alioquin tepidos excitarent, & cierent ad ſubeundum tam ſanctum agonem.

Tertul. cap. 50. Apolog. adverſus gentes.

Non dico quanto ornamento ſit huic Urbi, quod habeat in ſuo gremio tam remotæ gentis, & ipſi ex animo & fide devotiſsimæ, copioſum & religioſum Conventum, in quo Catholicæ fidei ſemen ſervetur & creſcat. Etenim Eccleſia Romana tametſi in veſtitu deaurato ſuæ fidei & caritatis habitet in domibus eburneis ſolidi candoris ſui, tunc tamen pulchrior eſt, cum etiam exterius ſit circumdata, & ab intus in fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Certe Collegium ſancti Iſidori, & reliqua Lucæ Waddingi,

dingi, & suorum in Urbe studia, & conversatio tantum attulit ipsi nationi Hiberniæ decus & ornamentum, ut operæ sat magnum pretium censeri possit, etiam si aliud nullum conferret emolumentum, sed hæc in aliam paginam reservare juvat.

LXXIII. Fundatio Conventus, & Novitiatus Capranicensis.

TAle cupiebat Lucas, ac tale faciebat esse Collegium sancti Isidori, quandiu ipse vixit & viguit quale hactenus ipsum descripsimus, ut proinde æstimatio & amor incolarum in Urbe valde cresceret, & fama per Orbem late funderetur; sed quod Seneca cupiebat, in tali domo *sic habitabat Lucas, ut magis laudaretur Dominus, quam domus*. Quibus factum est, ut plura loca in aliis Italiæ Civitatibus & Oppidis, Romæ circumvicinis, offerrentur ipsi, & per multos annos instantissime rogaretur ab iis, qui auctoritatem habebant, ut loca hujusmodi vel tum constructa, vel pro ipso construenda libere susciperet, & ea Hibernis Fratribus inhabitari, ac e regulis Collegii sancti Isidori, seu aliis ab ipso præscribendis gubernari faceret. Sed Lucas prudenter arbitratus non expedire Hibernis Provinciam in Italia fundare, quo minueretur numerus necessario & utilius mittendorum in Patriam, adeoque contentus insigni Collegio in Urbe Roma, ex quo tanquam bonarum artium Seminario, ipsi in primis Hiberniæ, vicinisque regionibus hæresum zizaniis infectis, ad solius veræ fidei doctrinam, & pietatis opera conservanda & propaganda succurreret, omnium oblationes precesque repellebat, usque dum rebus in Hibernia bellorum & persecutionum injuria turbatis, non tam frequens inde veniebat juventus, ut consuevit prius ibi religionem professa: neque enim in tantis rerum tumultibus juvenes e seculo ad Ordinem suscipere, vel poterant, vel debebant Provinciæ Patres. Lucas ergo meditatus remedium, quo posset habere juvenes, qui perpetuo sibi succedentes, per continuatam educationis disciplinam, doctrina & moribus adaptandi, aliis in Christi vinea laborantibus auxiliares deinde mitterentur, necessarium judicavit, ut prope Urbem alicubi institueretur pro ipsis Hibernis tirocinium, in quo ad Religionis habitum suscipi, & juxta Pontificias Ordinisque constitutiones educari possent juvenes Hiberni, qui in partibus cismarinis ad id a Deo vocati reperirentur; ac post professionem, tanquam ad secundum novitiatum, ad Collegium adducti, pietatis profectu, & litteris instruerentur ad finem fundationis Collegii.

Hæc apud se agitanti Lucæ & promovere parato præ ceteris locis, multorum approbatione, sed præ aliis Francisci Cardinalis Barberini, placuit Capranica, Oppidum in Faliscis perantiquum, Sutrinæ Diœceseos, Roma distans, Viterbium versus, viginti & octo milliaria, naturalis auræ puritate, populique can-

dore & pietate, atque aliis Lucæ proposito opportunis qualitatibus commendatum; unaque Collegiata Ecclesia, uno Cœnobio nostrorum Fratrum Conventualium, aliisque Templis ornatum: Ex quibus unum est, quod S. Mariæ de Plano propterea vulgo nominant, quod in Deiparæ Virginis honorem constructum sit, ducentis circiter passibus extra portam occidentalem Oppidi, in fronte plani campi arboribus ab ipsa porta ad umbram utrinque consiti, in quo nundinas suas, & annuos ludos celebrant Oppidani. Erat enim ante plures quam centum annos eo loco, quo facies Templi & anterius Cœnobii latus nunc cernitur, simplex paries, & in eo picta D. Virginis imago, sed ob crebra magnaque miracula vicinis populis adeo reverenda, ut ex oblationibus ad eam factis, brevi tempore collecta fuerint, ac deinde in Templi structuram insumpta numeratæ pecuniæ duodecim circiter millia scutorum. Quod factum fuit eo tempore quo Palatium Farnesianum Caprarolæ construebatur, reique curam tunc gerebat societas Venatorum, quæ postmodum sacra Confraternitas facta fuit.

Deinde vero cum ex plurium piis legatis, & quotidianis devotorum oblationibus valde crescerent Ecclesiæ proventus, ex illis anno MDLIX. cœperunt adjungere Cœnobium pro Fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini, quibus Ecclesiam ipsam cum suis proventibus donarunt Oppidani, & illa societas Venatorum. Sed Patres, vel sui paucitate (erant enim semper duo tantum Sacerdotes, & unus Laicus) vel alia ratione impediti, non poterant Templo ad populi desiderium inservire, & aliqua ejus bona stabilia, ignota posteris ratione, perdiderint, unde diminuta erga ipsos populi devotione, inchoata Cœnobii structura cessavit; & ipsa Ecclesia, præter frontispicium, & partem lateralis muri, quæ Cœnobii fabricæ nitebatur, anno MDCXXXII. tota corruit. Sed populi in Deiparam devotione contributis sumptibus mox restituta fuit, ea haud ineleganti forma, qua nunc cernitur, cum abside fornicata, & pictis imaginibus ornata, sub qua est præcipuum Altare, & illa miraculosa Virginis imago, aliisque duobus hinc, atque duobus inde sacellis, sed tecto interius absque laquearibus adhuc nudo. Atque sic a Patribus Augustinianis tenebatur usque ad annum MDCLIII. quo ipsorum inibi Domus regularis, inter alios parvos Conventus Innocentii X. Pontificis auctoritate, suppressa fuit, & abeuntibus Religiosis tribus, qui tunc aderant, Ecclesia cum inchoata fabrica Cœnobii, aliisque rebus & redditibus ad eam pertinentibus concessa traditaque fuit Episcopo Sutrino, ut ex illis erigeret Sutri Collegium seu Seminarium, ad educandam in litteris juventutem illius Diœceseos. Verum quia proventus ad id sufficere non videbantur, ne Templum

plum interea clausum divino cultu destitutum esset, Episcopus ipsum tradidit sæculari Præsbytero, qui sacellani titulo missas in eo celebraret.

Desiderabant autem Oppidani solemniorem cultum Ecclesiæ, & frequentiores Missarum, & Sacramentorum administrationes, ut propterea vehementer cupiverint locum Religiosorum cœtui concessum iri; cumque subsentiscerent cogitatum Waddingi, tunc fortius cum ipso egerunt, ne alibi, quam apud se ipsos locum eligeret, præsertim Familia Nardinorum, quorum studio & sumptibus Ecclesiæ præcipuum Sacellum, & Virginis ara cum altero Sacello S. Nicolai exornatum fuit. Accessit Illustrissimi Domini Marcelli Ananiæ Sutrini & Nepesini Episcopi tum desiderium, ut Virginis templo decor & cultus non deesset, tum affectus in Lucam, qui proinde, ut loci Ordinarius non consensit solum, sed etiam ultro concurrit. Nec inutilis fuit favor Eminentissimi Cardinalis Brancatii, vicinæ Civitatis Viterbiensis Episcopi, antiqua benevolentia in Lucam proclivis. Res vicinius dependebat ab Illustrissimo Prælato Prospero Fagnano, Sedis Apostolicæ ut in aliis pluribus, ita præsertim in ejusmodi Regularium domorum negotiis præcipuo Ministro, qui ut Lucam semper magna opinione habebat, & pari animo prosequutus est, ita quidquid illi viventi solatio esse credebat, vel post ejus mortem honestissimis ipsius intentionibus respondere, ad conservationem profectumque Collegii S. Isidori, id prompto semper animo, & efficaci studio perficere conabatur.

Sed conficiendi negotii caput fuit Romanus Pontifex, Alexander VII. cujus in minoribus constituti vetus & sincera fuit erga Lucam humanitas & benevolentia, studiorumque ipsius & morum æstimatio. Et quod paucis contingit, atque adeo in Alexandro raræ virtutis argumentum est, ut honoribus ad supremum aucto non minueretur, sed cresceret pristinæ benignitatis dignatio, quod satis indicabat Pontificii Palatii Ministrorum in Lucam hilaritas, & favorum promptitudo: nam facilis illi ad Beatissimos pedes accessus, longiuscula collocutio, petitionum prona concessio, absentis etiam cum aliis honorifica mentio, & fixa memoria missis quandoque munusculis demonstrata. Et quod silere mihi quidem personale piaculum foret, ea conservandi labores ipsius, & opera continuandi cura, ut ejusdem Lucæ precibus, quæ ipse collegerat monumenta, speciali mandato Sanctitatis suæ, singulari meæ custodiæ commissa sint, ut impositum opera continuandi onus levius, faciliusque mihi fieret; imo vero ipsa Epitomes Annalium, non absque peculiari Sanctitatis Suæ protectione, tam secura prodiret. Ex quibus nemo non advertit Alexandro Pontifici cordi fuisse, ut bona senectus Lu-

Lucæ Waddingi ſtudiis honeſtiſſimis emerita, jucunda tranquillitate gauderet, & perennaretur ejus memoria. Nam tantæ benignitatis influxum Lucæ ſepulcrum non abſorbuit, ſed in ejus filios nos S. Iſidori Fratres continuo derivatur, qui poſt Patris noſtri deceſſum palmari experientia ſentimus, quanto animo cupiat Alexander Pontifex, ut optimi Patris exempla ſectando, ab omni incurſione liberi, & religioſa quiete lætantes creſcamus gratia, & numero, Deoque & hominibus placeamus. Quem proinde pluribus hic proſequi gratitudo me ſtimulat, ſed timor temeritatis imperat ſilentium: majori enim ratione ab Alexandro Maximo Romano ſanciretur, quam Alexander Magnus Macedo

Edicto vetuit, ne quis, ſe præter Appellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia.

His ergo favoribus fiſus Lucas, deque loci qualitate ſufficienter inſtructus obtulit Pontifici ſupplicem libellum, quo in primis Collegii Sancti Iſidori originem progreſſus, & fructus breviter expoſuit, & ut continuari poſſent, neceſſarium fuiſſe ut peculiaris Novitiatus Hibernis juxta Urbem erigeretur, propter ſævam perſecutionem Ordinis & Fidei in ipſo Regno Hiberniæ. Deinde mutationes, & præſentem conditionem illius Eccleſiæ, & ſuppreſſæ Domus regularis Capranicenſis, quas proinde rogavit, ut Sua Sanctitas ad eum finem ipſi concederet. Igitur Alexander Pontifex ſua ſponte, & peculiari ſtudio intentus in illa, quibus Catholica Fides vel conſervari vel propagari poſſet, & ipſum Lucam operæ, quam in negotiis Catholicæ fidei plures per annos laudabiliter impendit, intuitu, ſpecialibus favoribus & gratiis proſequi volens, edito diplomate, prædictum Conventum ſuppreſſum S. Mariæ de Plano, una cum ejus Eccleſia, ac pertinentiis, & dependentiis univerſis ad hoc, ut in domum regularem pro Novitiis Nationis Hiberniæ ad Ordinem recipiendis converteretur, Apoſtolica auctoritate perpetuo conceſſit. Hinc determinato gubernio, & modo recipiendi Novitios, & recipiendorum qualitate, & peculiari modo inſtituendi Domus Guardianos, pro hac prima vice Fratrem Maurum Matthæum ejuſdem Ordinis & Nationis, Sacræ Theologiæ Lectorem, ac prudentia, religionis zelo, & dexteritate commendatum, dictæ Domus, ſeu Novitiatus Guardianum eadem auctoritate conſtituit. Præterea eamdem Domum Novitiatus Provinciæ Hiberniæ univit, & incorporavit, aliaque conſtituit, quæ ad loci gubernium pertinent. Quia vero dicti Conventus ſuppreſſi fabrica valde modica, & imperfecta, neque Domui Novitiatus apta fuit, magnaque impenſa opus erat, ut in formam Domus Novitiatus ejuſmodi redige-

digeretur. Idcirco redditus & bona quæcunque ejusdem Conventus suppressi fabricæ pro reductione illius in formam Domus Novitiatus faciendæ itidem perpetuo applicavit. Nec non iisdem Lucæ, & Mauro Guardiano, ut possessionem Conventus suppressi prædicti, ejusque Ecclesiæ, ac pertinentiarum, & dependentiarum universarum ad effectum præmissum apprehendere, ac per Syndicum ipsius Domus Novitiatus redditus & bona ejusmodi meliori, qua fieri poterit, conditione vendere, & pecunias inde proventuras in eamdem fabricam, & non in alios usus integre convertere libere, & licite possint, & valeant, quamcumque necessariam, & opportunam facultatem, & licentiam, auctoritate & tenore prædictis tribuit, & impertivit. Atque hæc est summa diplomatis, quod cum aliis clausulis solemnitatis, firmitatis, & non obstantiæ datum fuit in Arce Gandulphi die VIII. Maii Anno Christi MDCLVI.

Lucas autem ineundæ possessioni diem dixit ejusdem mensis Maii decimam quartam: & ad majorem solemnitatem actus, alium favorem adjunxit Pontifex, concedendo plenariam Indulgentiam omnibus personis rite dispositis, qui interessent cum primum aperiretur Ecclesia. Aderat ipse Lucas cum Guardiano Mauro, & aliquot Religiosis e Collegio vocatis, magna lætitia Cleri, populique tam ipsius Oppidi Capranicæ, quam vicinorum, ex quibus convenerat numerosa multitudo, & educta supplicatione ex Ecclesia Collegiata S. Joannis processum est ad Sanctæ Mariæ de Plano, quæ præmissis cæremoniis ad possessionem jure capessendam consuetis, aperta est illis, possessionem ipsam Ecclesiæ, & reliquorum tradente Officiale seu Vicario Generali Episcopatus Sutrini. Hinc Archipresbyter & Canonici Summum Sacrum ad Virginis aram decantarunt, concinentibus in Choro Religiosis, sermonemque valde laudatum ad populum habuit Pater Franciscus Antonius Riccius Romanus e nostris Fratribus Reformatis Sacræ Theologiæ Lector, omnes prius per Lucam ad id rogati: distributa deinde plurima exemplaria illius miraculosæ iconis, quam Lucas ad augendam populi pietatem æneæ tabulæ incidi curavit. Post hæc ipse Lucas, rei perficiendæ studiosus, vestes ad sacrificia, libros ad studia, reliquamque supellectilem primæ habitationi necessariam providit, quam non destitit augere dum vixit.

Mox litteris patentibus Generalium Superiorum Conventus Syndicum constituit D. Famianum Nardinum Capranicensem, utriusque juris Doctorem, ac Deiparæ, & Religioni devotissimum, qui deinceps usque ad mortem non minorem habuit curam promovendi ædificii Conventus, quam rerum propriæ domus, cujus diligentia adjuncta industriæ Mauri Guardiani, directio-

ctionique & curæ Lucæ factum est, ut locus nunc duodecim Fratrum habitationi eum tot cubiculis, & aliis officinis ad Religiosas functiones necessariis aptus sit, ac totum reliquum Cœnobii ædificium brevi absolvendum speretur: in quem finem, novo nutu Pontificis, Mauri guardianatus ad alterum triennium prorogatus est. Habitant autem hactenus Sacerdotes ad minus sex, & quatuor laici Fratres, & novitii aliquot jam educati sunt, magnoque populi beneficio, & satisfactione Cleri, neque Altaribus sacrificia, neque Choro publici officii diurni nocturnique pensum, neque populo bonum exemplum, aut sedula Sacramentorum administratio desunt. Quia vero sumptus ædificii ex relictis illis priorum incolarum proventibus non tam facile depromi poterant, aliorum pietas auxilio fuit, præsertim Benedicti Cardinalis Odeschalchi, qui competentem summam contribuit, & Nicolai Cardinalis Ludovisii, qui suis pecuniis capacem hortum ad olera ferenda pro Fratrum victu necessarium adjunxit; reliquus a quotidiana Oppidanorum caritate, & aliis eleemosynis Fratrum industria mendicatis provenit. Alexandri vero Pontificis in Hiberniæ Franciscanos beneficii, & pastoralis zeli ad Christi fidem, etiam inter Acatholicorum gladios flammasque conservandam, perenne monumentum Waddingus super liminari saxo incidendum voluit, quod quia nondum positum est, ego ut beneficium Insularum ultimis collatum, & patrocinium oppressis præstitum leviora marmoribus folia ad clientes usque perferrent, hanc saltem ejus memoriam non omittendam judicavi.

LXXIV. Fundatio Collegii Ludovisiani Hiberniæ juventutis in Urbe.

Post mortem Pauli V. Pontificis, & assumptionem Gregorii XV. ad Pontificatum, Ludovicus Cardinalis Ludovisius Gregorii nepos, & negotiorum præcipuus Administer, Archiepiscopus Bononiensis, & S. R. E. Vicecancellarius non minori æstimatione, vel affectu Lucæ virtutem colere cœpit, quam prius faciebant Burghesius, & Millinus; nec destitit usque ad mortem suam omni benevolentia, & beneficiis illum prosequi, quæ vel ipsi Lucæ, & Fratribus S. Isidori solatio, vel ipsius Ordinis Minorum, aut patriæ Hiberniæ ad commodum, vel decus conducere percipiebat. Deinde vero posteaquam Lucas Collegium Sancti Isidori pro Fratribus Hibernis fundavit, & Ludovicus Cardinalis ab Urbano VIII. Pontifice Regni Hiberniæ Protector constitutus fuit, Lucas, qui non sibi soli, vel Ordini suo, aut Patriis Minoritis tantummodo prospiciebat, sed corde per caritatem, fideique zelum erga omnes dilatato, sæcularis etiam Cleri numero & virtute augendi studio, & affectu juvandi juvenes Catholicorum Hiberniæ filios, qui bonarum litterarum, & virtutis amore contemptis gravissimis pœnis, quas Elisabetha hæretica Regina in hu-

hujusmodi studiosos sancivit, ad cismarinas regiones peregrinabantur, & advertens in Cardinale Ludovisio ardentem zelum fidei, in Hibernia præsertim propagandæ, & animum insigniter liberalem, proposuit illi rem, qua Cardinalis erga Hibernos protectio, ceterorum qui præcesserant Protectorum utillima, & solemnis, æternaque fieret: nimirum ut ipse Cardinalis pro Hibernica juventute in litteris & moribus educanda Collegium Romæ fundaret, quale nullum eousque in tota Italia habuerunt Hiberni.

Nec difficilem invenit optimum Principem, quin etsi instigantibus quibusdam ne faceret, statim jusserit e sex juvenibus Hibernis, qui tunc forte Romæ reperti fuerunt, quatuor in Collegio Anglicano, ac duos alibi collocari, eisque pro ipsorum victu & vestitu menstrua stipendia ex ærario suo constituit. Post duos vero circiter inde annos, Lucæ rationibus persuasus, & ipsa experientia doctus multo convenientius tum fore, ut in una domo, uniusque moris simul habitarent, & a suæ gentis hominibus regerentur, qui & naturalem ipsorum indolem nossent, & a quibus ad res fidei postmodum in Patria tractandas rectius dirigerentur, illa opinione, qua Romæ tum valebat Lucæ gubernandi ratio, & profectus studiorum, & regularis disciplina Collegii sancti Isidori, statuit Cardinalis Juvenes simul in una domo e regione Collegii conducenda collocare, sub cura & directione Patrum Collegii, & Conventus sancti Isidori, ad hoc, ut cum superintendentia Patris Lucæ, & aliorum Guardianorum sancti Isidori, tanquam Seminarii Præsidum, & assistentia Patrum Discretorum Conventus, sine quorum consilio & assensu nihil grave per Præsidem, aut Rectorem disponi vel innovari poterat, regerentur juvenes, & per eosdem Patres in moribus, litteris, & pietate educarentur. Deinde Cardinalis ipse Protector constituit ipsis pro annuo stipendio domus, victuque & vestitu, atque aliis ipsorum necessitatibus annuam summam sexcentorum scutorum, seu scuta quinquaginta in singulos menses, præter centum quinquaginta, quæ ad apparatum domus, & primam supellectilem comparandam pro prima vice tantum dedit. Atque hinc Lucæ commisit, ut regiminis formam certis constitutionibus præscriberet, quas ipse Cardinalis postmodum approbaret, ea lege, ut Lucas, & alii Patres sancti Isidori obligarent se curaturos, ut his expensis perpetuo aleretur ille numerus alumnorum sex, cum uno Rectore, & uno famulo seculari; nec susciperent vel dimitterent ullum, sine prævio scitu & consensu ipsius Cardinalis fundatoris.

His ergo ita constitutis, & conducta domo, atque jam instructa rebus ad habitationem necessariis, Lucas aliquot capitulis conscripsit formam regiminis, & cum ea formam juramenti, quod alumno-

alumnorum quilibet post sex menses ab ingressu Seminarii emittere debebant: quæ cum Cardinalis a se lecta approbasset, ipso primo die anni MDCXXVIII. introducti sunt alumni, ipsos e suo Collegio S. Thomæ comitantibus alumnis Collegii Anglicani, in quo, sumptibus Cardinalis, eatenus alebantur, ac traditi sunt tunc instituendi Collegii primo Rectori D. Eugenio Callanano Sacerdoti Hiberno, Protonotario Apostolico, & Archidiacono Metropolitanæ Ecclesiæ Casseliensis in Hibernia, qui sub Lucæ & Isidorianorum directione ipsos deinceps gubernaret. Sed cum Eugenius sesquianno tantum supervixisset, consentiente Cardinale cum Patribus, Rector illi substitutus est R. P. Martinus Valesius ex ipso Conventu sancti Isidori sacræ Theologiæ Lector; atque huic, postmodum ad ipsius Conventus Guardianatum assumpto, successit R. P. Joannes Pontius etiam Theologiæ Lector, viri pietate, scientia, & auctoritate laudati, qui ut minus gravarent Seminarium, absque regulari socio inter alumnos habitabant; sed cum ipsos domo per Urbem exire oportebat, aliquem ex vicino Conventu sancti Isidori expectabant, quem Superior ipsis pro singulis vicibus concedebat. Hinc procuratum, ut Urbanus Pontifex edito diplomate speciali gratia indulgeret hujus Seminarii alumnis, tunc & pro tempore existentibus, ut absque litteris dimissorialibus propriorum Ordinariorum, sed cum testimonialibus Rectoris ipsius Seminarii, absque alio titulo beneficii, præterquam Missionis in Hiberniam, & absque interstitiis ordinario jure designatis, minores, & majores ordines certis diebus, extra quatuor tempora, suscipere possint a Vicario Pontificis in Urbe, vel alio Antistite per ipsum deputando, in eadem tamen Urbe existente, dummodo tamen dicti alumni ad id idonei reperirentur.

Hac ergo ratione fundato Seminario, Lucas & alii Patres Collegii sancti Isidori ex solis illis quinquaginta scutis in mensem solvebant annuum censum domus quinquaginta septem scuta, & per sex annos continuos alebant in Seminario personas octo, hoc est Rectorem cum sex alumnis, & communi famulo, quibus non parum subsidii ex ipso Conventu ministrabatur: & Rectori singulis annis religiosa vestis, ut reliquis Fratribus ipsius Conventus, non aliter quam si domi degeret, & pro ipso Conventu laboraret. Præterea toto illo tempore Patres sancti Isidori sustentabant tres, quatuor, aut etiam quinque studiosos pauperes Hibernos, quibus, absque ullis expensis Seminarii, cubicula in vicinis domibus procurabant, & victum ex ipso Fratrum Conventu ministrabant. Omnes autem tam alumni Seminarii, quam alii sic prope constituti, absque longioris viæ labore, vel temporis dispendio frequentabant scholas sancti Isidori, & ex præscripto in-

intererant quotidianis lectionibus, repetitionibus, ac disputationibus Theologicis, & Philosophicis respective, sed omnes absque respectu, vel differentia, casuum conscientiæ, & fidei controversiarum exercitiis juxta primævum Institutum Collegii sancti Isidori. Educabantur ex affectu amoris patriotarum, & zeli communis afflictæ Patriæ; atque exterorum commercio minus assueti retinebant cum acquisita eruditione morum candorem, & innatam Patriæ sinceritatem. In Ecclesiasticis ritibus, tum per domestica præcepta, tum per usum instruebantur, dum quisque singulis diebus sacro ministrare debebat, ac diebus festivis omnes simul assistere publicis officiis Ecclesiæ sancti Isidori, ubi etiam habebant Confessarium sibi assignatum, & Pœnitentiæ, ac Eucharistiæ Sacramenta semel in hebdomada suscipiebant; atque ex consuetudine Fratrum, nunquam hactenus intermissa, bis in anno per plures dies sacrum recessum, seu exercitia spiritualia inibant.

His autem exercitationibus pietatis, & litterarum sic proficiebant, ut & Fundatori suo Cardinali Protectori honorem, & meritum, & Urbano Pontifici, reliquæque Curiæ Romanæ satisfactionem dederint multis actibus publicis, seu Conclusionibus ex Theologia, & Philosophia in Templo sancti Isidori publice propugnatis, atque suæ Sanctitati, ipsique Ludovisio Fundatori, aliisque Cardinalibus, & Prælatis magno concursu, & applausu dedicatis. Dabant etiam ingenii sui & eruditionis specimina variis compositionibus, per quas gratum suum animum versu, & prosa testati sunt erga Fundatorem:& aliis in Urbe Principibus placuere viris. Interea Cardinalis Bononiam profectus, ex hac etiam vita migravit, condito testamento, in quo legavit Collegio prædium, quod ipse habuit ad arcem Gandulphi quindecim circiter mille passus ab Urbe distantem, ac præterea redditus annuos mille scutorum, obligavitque hæredes ad hos perpetuo solvendos, ac insuper emendam domum, in qua esset stabilis habitatio Collegialium. Quæ Nicolaus Ludovisius Venusæ & Plumbini Princeps, uterinus frater & hæres Cardinalis, statim ab ejus morte executus est, empta in integrum eadem domo juxta Collegium sancti Isidori, in qua Cardinalis alumni eousque locationis titulo habitabant, data etiam eidem Collegio, seu ejus alumnis possessione prædii, & soluta suis temporibus pecunia juxta voluntatem testatoris. His igitur animatus Lucas Collegium pro officio visitavit, ampliori supellectili pro duodecim incolis, & ipsorum alumnorum numero auxit, eaque pro domestica disciplina, & studiorum, ac pietatis profectu ordinavit, per quæ possent juvenes in Collegio commode, quiete, & laudabiliter vivere, & vivebant ad magnam satisfactionem Principis, &

ſuam ipſorum. Propter quod opus magnæ multorum congratulationes, & applauſus factæ ſunt Lucæ, præſertim per Prælatos Hiberniæ, ex quibus Thomas Valeſius Archiepiſcopus Caſſelienſis inter alia ſcribit hæc verba: *Audire ex veſtra Paternitate meliora nova non poteram, quam de fundatione Seminarii, & ejus diſpoſitione in Collegio ſancti Iſidori. Spero fore ſanctam æmulationem inter ipſum & alia noſtrorum Seminaria, quæ curæ Societatis incumbunt. Per vulnera Dei curet V. P. ut creſcat, & ſtabiliatur opus, & proſperum ſucceſſum nobis promittit, quod ſit filiatio ſancti Iſidori.*

Sed quoniam Cardinalis, aliquorum ſuaſu, in ſuo teſtamento adjunxit clauſulam, qua commiſit, & tradidit fidei & curæ Societatis Jeſu hujus Collegii gubernationem, Patres Societatis virtute hujus clauſulæ Collegium, cum omnibus ipſi per Cardinalem legatis, ad ſeipſos pertinere, ſibique tradi debere poſt Cardinalis obitum contenderunt. Lucas variis rationibus teſtamenti verba aliter interpretatus, eam adhibuit operam retinendi regimen Collegii, quæ ad majora juvenum commoda vel neceſſaria, vel utilis ipſi videbatur: & cum hac ratione ſe ipſum quoque liberaſſet a macula negligentiæ in negotio, in quo eatenus pro communi Patriæ, & fidei bono abſque ullius temporalis emolumenti reſpectu, ſed cum certa notitia continuæ curæ & moleſtiæ ſuæ, & ſui Conventus ſancti Iſidori tam zeloſe, efficaciter, & fructuoſe laboravit, Collegium biennio poſt mortem Cardinalis cum erudita & morigerata juventute, cum omnibus poſſeſſionibus, & redditibus ad ipſum pertinentibus, ſuaque urbana domo, & rurali villa, abſque ullis debitis, aut alio gravamine, reliquit Patribus Societatis, poſtquam ipſum per annos octo a prima proviſione per Cardinalem facta pie procuravit, ſedulo promovit, ac tam laudabiliter gubernavit.

Ludovici vero Cardinalis benevolentiam erga Lucam, & zelum beneficiumque in Catholicam & calamitoſam gentem ſuæ protectioni commiſſam, Lucas ipſe publico teſtimonio profeſſus eſt in epiſtola, per quam titulo gratitudinis dedicavit Cardinali tertium volumen Commentariorum Angeli del Paz in Evangelium S. Lucæ, quod ego pro illuſtriori rei notitia, & ampliori fide narratorum huc deſcribendum duxi. Sic enim Cardinalem alloquitur: *Alienum opus, & meum affectum in uno hoc volumine veſtræ amplitudinis exhibeo conſpectui: alienum opus, ut quod meum non poteſt, hoc a ſuo Auctore, tum doctiſſimo, tum omnium votis a pietate & integritate commendato, eam ſortiatur dignitatem, ut tanto Principi poſſit offerri. Meum vero adjungo affectum, quo ſignificatum velim perennem in me vigere perennis erga noſtrates veſtræ benevolentiæ, & ampliſſimæ beneficentiæ memoriam. Neque illam deleri per-*

mit-

mittit, sed continuo auget perpetua beneficiorum series, & quotidiana sibi invicem succedentia tuæ pietatis incrementa, eo majora & pulchriora, quo in gentem extorrem, exulem, diuturna & crudeli persecutione suppressam, a qua nihil possit tanta munificentia dignum reposci, generoso pectore, & effusa manu conferuntur. Merces tua tibi est, nam magnifici Principis virtus satis fructus, & lucri habet simpliciter apud se felici conscientiæ testimonio gloriari; neque enim subjecta est externæ dispositionis arbitrio, sed in sua propriæ puritatis majestate consistens, ab indignioribus præmia non requirit. *Quæ illa possunt, non dico expectari, sed neque excogitari ad tot, tantaque in gentem Hibernicam per te collata beneficia? O felicem illum diem, quo S. D. Urbano VIII. cælitus immissa cogitatio, te afflictæ nationis optimum præficiendi Patronum, & beneficum designandi Protectorem! Ab ipso etenim a te suscepti patrocinii die visa est resurrexisse spes nostra, & quæ prostitutæ erant Catholicorum vires, sensim succrevisse. Pauperes nostrates alis, peregrinos suscipis, adolescentes studiosos foves, res nostras consilio dirigis, sapientia perficis, & auctoritate confirmas. Collegium hoc nostrum Patrui tui bon. & piæ mem. Pontif. Max. Gregorii XV. auspiciis inchoatum, & in usum nostratum sub Sanctiss. D. Urbano VIII. ad fidem propagandam in Regnis Aquilonaribus translatum frequenter tua præsentia recreas, & perpetuis erigis subsidiis, cui nuper adjunxisti Hibernorum adolescentum Seminarium a te erectum, & necessario alimento liberaliter provisum.* In monte excelso, & eminenti plantasti illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, *uti jam in suis teneris promittit initiis. Cupimus, & speramus magnis hujus domus incrementis, & frequentibus alumnorum missionibus non inaniter tibi applicandum illud Propheticum:* Ædificabuntur per te deserta sæculorum, fundamenta generationis, & generationis suscitabis, & vocaberis ædificator ruinarum, convertens semitas, ut ambulari possit in eis. *A pluribus annis sanctuaria nostra deserta sunt, & ministrorum Dei generationes defecerunt, quæ dum tu restauraveris, optimo jure nostrarum ruinarum ædificator nuncupaberis, & convertes errantes ad semitas veræ fidei, ut fideles per eas possint ambulare. Felicitas hæc nostræ afflictæ contigit Patriæ, ut etiam peculiarem, & potentem obtineres in Italia Patronum, qualem a sæculis non habuit antiquis, qui neglecta adolescentum ingenia ad litterarum studia sua benignitate excitaret, liberalitate promoveret, & continuo patrocinio ad perfectum usque perduceret. Habuerunt alii suos Mediceos, Farnesios, Estenses, Cæsarinos, præstantes viros, & fato quodam natos rei litterariæ juvandæ: nostrum te regnum unum habet, qui nostrorum ingenia ad sacra studia, animabus lucrandis instituta, benignitate tua excitare & posses, & maxime velles. Hæc tua in gentem Hibernicam sub compendio relata beneficia, pro quibus gratias agere possumus, referre non possumus.*

Cassiod. variar. lib. 5. c. 39.

Ezech. 17.

Isa. 58.

Publica in alias gentes collata si enarrare velim, neque possem, neque tibi placerem, qui ad exemplum Christi Domini, iis, quibus abunde
Matth.15.30. *succurris & cristiane benefacis, præcipis* ut nemini dicant.

Hunc vero gratitudinis affectum continuavit Lucas usque ad mortem suam erga Nicolaum Principem, Ludovici Cardinalis germanum Fratrem, totamque domum Ludovisiam omni religioso obsequio, & reverenti professione beneficiorum, quæ ex illa domo continuo percipiebat. Nam & Princeps ipse, & alter Nicolaus de Albergatis modernus Cardinalis Ludovisius, ipsius Principis, & Ludovici Cardinalis ex materno fratre consobrinus, nullam dimittebant occasionem, qua se etsi non titulo, certe animo studioque, & veros ipsius Lucæ, & Collegii S. Isidori, totiusque Nationis Hiberniæ Patronos, & Protectores comprobare possent, omnia, quæ Lucæ interessent, quasi propria negotia tractantes, & opportune subministrantes quæcunque illi necessaria esse cognoscerent: necdum desinunt Collegium, & nationem eodem affectu, & patrocinii promptitudine prosequi. Neque minus prompte Lucas ipsis quantum poterat inserviebat.

LXXV.
Alia Waddingi merita erga nativam Provinciam, & Regnũ Hiberniæ.

DUlcis amor Patriæ cunctis innascitur, sed in Luca Waddingo non inditus natura solum, sed magis virtute nutritus fuit. Neque fatuo affectu, vel cæca furia in patriotas ferebatur, sed ex animo judicioque, quibus poterat, benefaciebat, idque tam indifferenter, ut operam suam nulli unquam subtraxerit, quum vel justa necessitas, vel prætensionis honestas postularet; in illis præsertim personis, quas vel generis nobilitate, vel propria virtute dignas cognoscebat. Ut nescierim, quis alius Hibernus extra Patriam in calamitatibus, quas Hiberni, maxime post Henrici VIII. Angliæ Regis defectionem, propter Catholicam fidem hucusque patiuntur, plus profuerit omnium Ordinum Hibernis seu domi afflictis, seu foris exulibus, quam iste pauper Minorita: & propterea non inepte quispiam dixerit talem quodammodo Hibernis fuisse Lucam Waddingum in reliqua Europa, qualis fuit Hebræis Josephus in Ægypto; etenim cum videret Deus Hibernos Hæreticorum violentia cogendos esse, ut vel domesticis præjudiciis fidem Catholicam, & suas conscientias tuerentur, vel quæ olim domi suæ, doctrinæ & pietatis munera aliarum gentium advenis, præsertim Anglis, cum vitæ sustentandæ necessariis rebus gratuito ministrabant, hoc tandem sæculo iniqua
Ps.104.13. vi persecutionum transirent de gente in gentem, & de regno suo ad populum alterum, eadem repetituri quæ dederant, misit ante eos virum, cujus virtute, & fama apud Principes, & populos melius haberent.

Etenim posteaquam Lucas auctoritatem in Urbe adeptus est, sic

ſic omnium Nationum hominibus in Curia ſerviebat, ut ejus nomine, & amore per omnes diffuſo, ſatis ad commendationem, ſeu Laico, ſeu Eccleſiaſtico Hiberno ubique foret, ſi P. Lucam noviſſet, ſi Romam veniens ipſum viſurus eſſet, ſi recedens vidiſſet. Neque nobilibus viris, Prælatis, & aliis, Eccleſiaſticis præſertim, qui Romæ aliquando fuerunt, gratius erat cum Hibernis advenis colloquium, quam de Luca Waddingo, & Collegio S. Iſidori. Quod ego inter ceteros magna mea admiratione per Italiam, Germaniam, & Belgium expertus ſum, & ab aliis, qui Hiſpaniam, Galliamque peragrarunt, frequenter audivi. Et ſane mihi conſtat Lucam ex impreſſorum operum ſinceritate, & gravitate, morumque integritatis fama eruditis quibuſdam, Acatholicis etiam ita reverendum fuiſſe, ut ipſius ſeu lectis, ſeu auditis laudibus delectarentur, & in Anglia, & Hibernia, ſe familiares, & beneficos exhiberent illis Religioſis, quos noſſent præ aliis Lucæ conjunctos fuiſſe, vel frequentius commercium litterarum cum ipſo habuiſſe. Quantam autem æſtimationem, & affectum aliarum gentium in Hibernos univerſim ſuis operibus traxerit Lucas, præterquam quod res ipſa loquatur, plures apud me gravium perſonarum litteræ ex Hiſpania, Gallia, Germania, & Belgio, atque variis Italiæ partibus miſſæ declarant, & peculiaribus *formulis* teſtantur.

Et quanquam Hibernica natio Sedis Apoſtolicæ ſemper obſervantiſſima fuerit, ſic tamen ab almæ Urbis acceſſu, & omni commercio Curiæ Romanæ prohibita fuit ab illo tempore, quo Angliæ Reges illi dominari cœperunt, ut creſcentibus malis ſub Henrico VIII. Rege, Catholicæ fidei deſertore, ejuſque acatholicis Succeſſoribus capitale tandem, & læſæ Majeſtatis Regiæ crimen eſſet, & pro tali puniretur, atque etiam aliquoties punitum ſit, ſi quis ullam auctoritatem Romani Pontificis etiam ſpiritualem in Regis Angliæ dominiis agnoſceret, ſi Bullam, Breve, vel aliud Romanum Inſtrumentum, ſi piarum precum libellum, ſi Miſſale, Breviarium, Cathechiſmum, Sanctorum vitas ulla lingua impreſſas, ſi globulos Marianos, ſacra numiſmata, Agnum Dei, Chriſti Domini, vel Sanctorum imagines, aquam benedictam, aut aliud quidpiam hujuſmodi Regiis dominiis inſerret, vel illis uteretur, quorum benedictiones, aut uſus ullam Romani Pontificis mediatam, vel immediatam auctoritatem, vel poteſtatem repræſentarent. Inſuper ſi ulla perſona, ex ſubditis Regis, ab ejus dominiis ad Ultramarinas partes diſcederet, exceptis militibus, mercatoribus, & nautis, ſine expreſſa licentia Regis in ſcriptis obtenta, & ſubſcripta ſyngraphis ſex Conſiliariorum, & Secretarii Regii; aut qui ante diſceſſit, non reverteretur intra præfixum tempus, & præſtaret juramentum abrenuntiationis

omnis

omnis poteſtatis, etiam ſpiritualis Romani Pontificis, & plenæ poteſtatis Regis etiam fœminæ, vel pueri in temporalibus, æque ac ſpiritualibus, tanquam unici in terris, & ſolius legitimi capitis Eccleſiæ Anglicanæ, ita ut non ſolum perſona ſic abiens, vel abſens ſubjaceret pœnis; ſed etiam parentes, & catholici conſanguinei illum mittentes, vel non revocantes, & quicunque alius per cambium, aut aliam quamcunque viam, aut modum pecunias, aut vitæ neceſſaria illi miniſtrans, donec reverteretur. Atque hinc factum eſt, ut in hac Urbe Roma omnium gentium domicilio, Hibernorum nobilium, vel nullus, vel rarus aliquis omnibus bonis exutus, & Patria exul compareret; ut propterea gentis nomen in Urbe, ante Lucæ adventum, vel oblivioni vulgo traderetur, vel æmulorum libellis, & calumnioſis rumoribus ita traduceretur, ut ipſa conſtantia fidei, & calamitates, quæ inde in gentem ab ipſis infliguntur, geminata injuria, vitio, & opprobrio vertantur, unde potius laudem, & virtutis præmium ab æquis æſtimatoribus expectare deberemus.

Sed poſtquam Lucas fundavit Collegium S. Iſidori, & in eo quotannis ſolemniter celebraret feſtum S. Patritii Hibernorum Apoſtoli: poſtquam Sanctum ipſum Romanis dypticis inſcribi curavit, dum Fratrum bonus odor per Urbem diffunderetur, & ipſorum multi ex Collegio per omnes Italiæ Provincias emitterentur, qui doctrinæ & pietatis opinionem ubique adepti ſunt: poſtquam Lucas ipſe gentis antiquam nobilitatem, fidem & patientiam, terræ qualitates & laudes in omni occaſione prædicavit, & alia fecit, quæ partim prædiximus, & partim dicturi ſumus, Hibernicæ Nationis nomen non innoteſcere tantum, nec in ſola Urbe, ſed per totam Italiam in honore, & amore haberi cœpit.

Viros nobiles, qui vel domeſticis gravaminibus a potentiori hoſpite conſtricti, vel aliarum gentium mores experiendi deſiderio allecti in Hiſpaniam, Galliam, Germaniam, & Belgium militiæ titulo transfretabant, & ſub Cæſare, Regibuſque ſtipendia faciebant, per Summorum Pontificum, & Hiſpaniæ præſertim Regis Miniſtros ipſi plerumque addictiſſimos, ubique juvabat, quorum plurium epiſtolas habeo, & præ aliis Joannis Onelli Tyroniæ, & Hugonis Odonelli Tyrconeliæ Comitum in Hiſpania, Belgioque degentium: Eugenii item Onelli famoſi illius in bello Hibernico Ducis, dum adhuc in Belgio militaret, & poſtquam in Hiberniam rediit; aliorumque plurium Tribunorum, & præcipuorum Officialium Hibernorum in Germania, & Gallia, in quibus non cæremoniales gratias Lucæ reddunt ob utilia, & opportuna officia erga ſeipſos, ipſorumque clientes per ipſum prompte exhibita; & gravia ſua negotia ipſius fidei, & induſtriæ committunt,

tunt, & commendant. Mercatores, & Nautas non ſemel ad bonorum reſtitutionem, & perſonarum libertatem conſolatus eſt, opera ſua & aliorum interpoſita apud Regum Miniſtros, dum in Galliam navigantes a Cantabris, vel Dunkercanis, aut viciſſim Hiſpaniam petentes a Gallis capiebantur, & aliquos etiam tam Sæculares, quam Religioſos Hibernos ex Numidarum, Turcarumque ſervitute miſſo lytro liberavit. Nec minor illi cura fuit, ut alimenta ex Urbe, ac bonorum operum promptuario, haberent Religioſi viri Chriſti Confeſſores, qui in Londinenſibus ergaſtulis mortis expectationem, ſeu quotidianum panem cum aliis meritis etiam inedia condiebant.

LXXVI. Alia ſtudia pro fide in ipſo Regno per Franciſcanos in primis conſervanda.

SEd primum, præcipuumque Lucæ pro Patria ſtudium fuit, ut Catholica Romana Fides firma, & inviolata in ea conſervaretur & creſceret: cujus ardenti zelo ſancti Iſidori Collegium fundavit, ejuſque gubernium in hunc finem ſollicite dirigebat, & Capranicenſe tirocinium adjunxit, omnemque arripiebat occaſionem in idipſum adjuvandi Hiberniæ præcipue Minoritas, qui reliquis Regni Religioſis, abſque invidia, majori labore, patientia, & conſtantia, Catholici populi religioſis obſequiis inſudant, & cum Paulo Apoſtolo ſciunt abundare, & penuriam pati. Si quod ipſorum jus Romæ in aula Pontificia, in ſacris Congregationibus, vel apud Cardinales Religionis, & Regni Protectores, vel Generales Ordinis Prælatos tutandum erat, aut favor aliquis in Curia procurandus, ſufficiebat rem Lucæ per litteras indicare, qui his viſis juſta Patrum deſideria prudenter, & ſollicite complebat: cumque in optatis aliquid vel tempori, vel rebus minus expedire noſſet, ut erat prudens, & providus, id in alia tempora, vel alias occaſiones differebat, reſpondens interea candide quod eſſet, & quid pro rerum ſtatu expediret, aut factu opus eſſet; interim dum ipſe rei opportunius peragendæ invigilaret gravi quoque ſuo conſilio ſuadebat. In Romanis Comitiis Ordinis ſeu per ſe, ſeu cum aliis Collegii Patribus Miniſtrorum, ac Cuſtodum Provinciæ vices utilius, quam ipſi præſentes facerent, abſque ipſorum per maria terraſque, pœnoſis & periculoſis itineribus, & magnis expenſis, gerebat, cavebatque ne quidquam aliorum ſtudio, vel concedendo, vel conſtituendo Provinciæ juribus derogaretur, vel ullum fieret præjudicium, quod etiam Angliæ Patribus, dum ſuas ipſorum vices illi commiſerunt æque fideliter aliquando præſtitit.

Collegium ſancti Antonii Paduani, quod magno Hiberniæ, Scotiæ, Inſularumque adjacentium bono jam ab anno Chriſti MDCIX. in Univerſitate Lovanienſi per Philippi III. Hiſpaniarum Regis favorem, pro Hibernis Franciſcanis erectum fuit, Lucas apud

apud Regis Miniſtros, & Belgicarum Provinciarum Superiores, per ſuas & aliorum litteras continuo juvabat, aliiſque favoribus proſequutus eſt: atque ipſo primo anno Romani ſui incolatus operam interpoſuit, & ſuam & Superiorum Generalium, ut Hiberni Fratres domicilium aliquod maritimum in Belgio haberent, unde commodius in Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ Regna transſfretarent, & inde appulſi ſuſciperentur: extinctam vero ferme jam tum in Scotia & Hebridibus inſulis Catholicam fidem, reſtaurandi provinciam Hibernis Fratribus ex eodem Lovanienſi Collegio miſſis, gentiſque linguæ, & moribus aſſuetis committi curavit. Eamdemque miſſionem pluribus annis in Sacra Congregatione Propagandæ Fidei fideliter, & fructuoſe ſuſtinuit, ſed ejuſmodi fructus vere magnos exponendi alius erit proprius locus.

Fundationem Collegii Immaculatæ Conceptionis ad ſanctum Ambroſium, quod in Civitate Pragenſi Ferdinandi II. Imperatoris zelo & auctoritate, pro Franciſcanis itidem Hibernis erigebatur, adverſo plurium ſtudio, & fortiſſimis contradictionibus implicatam, Pragæ imprimis apud Eminentiſſimum Principem Erneſtum Adalbertum Cardinalem ab Harrach, loci Archiepiſcopum, & Petrum Waddingum Societatis Jeſu, & Ferdinandeæ Pragenſis Academiæ Cancellarium, Hibernum, ipſius Lucæ patruelem; ac deinde Viennæ cum P. Gulielmo Lamormaino ex eadem Societate, Ferdinando Cæſari a ſacris Confeſſionibus: cum Ferdinando III. Romanorum Rege, & Maria Regina, cum Apoſtolicæ Sedis Nuncio, & Hiſpaniarum Regis Legato, cum ipſius Ordinis in iis Provinciis Commiſſario Generali Antonio a Galbiato, per ſuas, & aliorum in Urbe zeloſas, & efficaces commendationes, preceſque ſuſtentavit, concurrente Bohemiæ Procerum ac præcipue Eminentiſſimi Archiepiſcopi Cardinalis ab Harrach & Jeroslai Borzitæ a Martinez Proregis, ſingulari erga noſtros pietate & benevolentia. Collegium deinde firmiter fundatum iiſdem favoribus, multiſque modis continuo promovebat Lucas, nec aliud malum exinde ſenſit, quam ubi aliqui ejus Rectores Lucæ directionem, & petita quamvis conſilia neglexerunt.

Ipſe porro Hibernos Fratres, qui extra Provinciam ſtudiorum cauſa mittebantur, nec in Collegiis noſtris locum inveniebant, aliarum Provinciarum Superioribus ita commendabat, ut ipſius intuitu in omni Ordinis Provincia ſtudiis applicarentur, & bene haberent: ſic vero juniores præſertim, & quos ipſe nondum videbat, commendare conſuevit, quod eorum cura haberetur, quouſque ſe bene gererent, ut hac ratione tum fidem ſuam liberaret, tum ipſis juvenibus protectionem ipſius amittendi pavor incumberet, quo fierent cautiores. Cunctos autem ſeu in Collegiis,

giis, seu extra salutaribus monitis instruebat, & singulari lætitia excipiebat bonum testimonium, quod Provinciarum Patres, vel alia gravis persona de ipsis adserebat, eaque opportunis favoribus remunerabat; cum ex adverso justas quærelas personarum neglectu puniebat, quoadusque percipiebat non habituali affectu, vel malitia, sed vel data causa, vel deceptione peccatum fuisse.

LXXVII. Alia pro aliis Religiosis, & Seculari Clero inibi propagando.

NOn exibat Roma Legatus Regius, vel Pontificius, aut Apostolicus Nuncius ad Provincias, in quibus degebant Religiosi, vel Sæculares Hiberni, cui isti per Lucam commendati non essent. Considerabat enim Vir optimus quantas ærumnas, solius Catholicæ fidei & conscientiæ causa, singulari constantia tolerarent Hiberni,& ipsis ex animo compassus procurabat ubique quidquid poterat levaminis, aut solatii: idque non suis Fratribus Franciscanis tantummodo, sed aliorum etiam Ordinum Religiosis, & Secularis Cleri, Laicique Ordinis personis; maxime si frugi homines, & vitio carentes esse cognosceret. Eodem enim compassionis affectu, & zelo fidei & caritatis erga omnes ferebatur.

Æque prompte & efficaciter serviebat Hiberniæ Præsulibus, ac Ecclesiis suis, & Catholico populo in Patria intentis, ut aliquando duabus noctibus in eadem domo consistere non auderent, ne a persequentium satellitibus comprehenderentur: atque in primis Metropolitanis Hugoni Rellio Ultoniorum Archiepiscopo Armachano, Regni Primati, Thomæ Valesio apud Momonios Archiepiscopo Casseliensi, Thomæ Flemengo Lageniorum Archiepiscopo Dubliniensi, & Malachiæ Quellio Tuamensi Archiepiscopo in Conacia, quorum singuli pluribus litteris, & aliis instrumentis magnam suam de Lucæ prudentia, industria, fide, & integritate opinionem testantur; & aliqui simul cum suffraganeis Episcopis gravia sua, & Ecclesiarum negotia illi committunt, omnem suam auctoritatem vicesque in Urbe larga potestate contribuunt, qua ille tam bene utebatur, ut cum obstaculum ab aliis ipsius diligentiæ poneretur, propter quod ille cogitavit se subtrahere laboribus, quos alioquin nonnisi gratis & amore Dei & patriæ subibat, id intelligens Archiepiscopus Tuamensis, communi epistola subscriptâ omniumSuffraganeorum syngraphis his ipsis verbis ad eum scribunt: *Ita de nostra Republica benemerita est V. P. ut ei neminem in nostris negotiis fideliter & sedulo ad nostra vota concludendis præferre debeamus, si nobis, quod absit, ingratitudinis notam inurere non velimus. Quod si secus de V. P. quisquam sinister relator, aut detractor, quæ sua sunt quærens, & non quæ Jesu Christi, in aliquo Eminentissimorum Cardinalium amplissimo consessu, aut alibi retulerit, volumus per præsentes notum fieri, hoc a*

nobis nunquam processisse, nec posse esse nobis gratum; quinimo in nostræ Reipublicæ Ecclesiasticæ damnum non singulare excogitatum. Quare rogamus V. P. ut spretis, quod decet, talibus adinventionibus, a bene inceptis, & perfunctis fidelitatis & amicitiæ officiis modo non desistat, sed communem nostrum Procuratorem vestræ fideli curæ per nos commendatum in hujus Provinciæ Tuamensis negotiis tractandis, & ad optatum exitum perducendis non deserat, sed suo solito more promoveat. Quibus similia scribunt reliqui tres Archiepiscopi, & aliquot Episcopi, omnes eousque gratitudinis progressi, ut ipsas dignitates, infulasque suas Lucæ acceptas referant.

Neque id quidem sine causa; postquam enim Lucæ virtus & vita Curiæ Romanæ Principibus innotuit, nulla facta fuit Hibernicarum rerum provisio, cujus ille magnam partem non haberet; maxime vero ab eo tempore quo Hiberniæ protectio per Urbanum VIII. Pontificem commissa fuit Ludovico Cardinali Ludovisio, qui ut in schedis juridice depositis reperio, *in omni illius Regni negotio utebatur consilio, & auxilio Patris Lucæ Waddingi.* Nec minus in ejusdem Regni negotiis faciebat Cardinalis Antonius Barberinus, Ludovisii in ejus protectione zelosus successor, aut in rebus Ordinis Franciscus Cardinalis Barberinus ejusdem Ordinis Protector, & Lucæ singularis perpetuusque fautor. Habeo epistolam cujusdam Religiosi Hiberni alterius Ordinis, pro quo alii Romæ petebant Episcopatum, quem demum juvante Luca adeptus est; sed cum forte prius intelligeret Lucam ipsius competitoribus pronius favere, sic ad aliquem scripsit: *Quandiu habebunt Patrem Lucam Romæ in tanta æstimatione positum, Matriti Archiepiscopum Tuamensem, & Bruxellis Comitem Tyronæ, videtur impossibile illos in ulla re superare; horum etenim quisque plus habet favoris & fidei in qualibet ex dictis Curiis, quam reliqui omnes suæ nationis.*

Inter illa vero quæ Lucas Hibernorum Ecclesiæ præstitit, unum erat, quod cum alii plerique per Europam Episcopi, post erectam sacram Congregationem Rituum Ecclesiasticorum, curarent ut suarum Diœcesum propria Sanctorum officia ad novi Breviarii formam redacta confirmarentur, dum Prælati Hiberniæ, peculiaribus & propriis Sanctis plenæ, continuæ persecutionis, & bellorum distractionibus id facere non potuerint, Lucas nactus occasionem novissimæ correctionis Breviarii sub Urbano VIII. Pontifice, in qua ipse Lucas non exiguam laboris partem subivit, proprio impulsu supplicavit suæ Sanctitati, & obtinuit ut sanctus Patritius Hiberniæ Apostolus Breviarii dypticis insertus proprio die decimo septimo Martii Quadragesimali feria præpedito, saltem antiphona, versu, & oratione per universam Christi Ecclesiam coleretur. Deinde vero eodem anno, quo mortuus

tuus est Lucas fecit, ut ego ex omnibus Legendis sancti Episcopi, eam selectæ historiæ summam excerperem, quam ipse post in lectiones divideret, & adjuncta integra forma officii supplicaturus erat, ut approbaretur pro Collegio sancti Isidori, & Conventu Capranicensi, in quibus festum Sancti quotannis tanquam Patriæ Patroni celebratur. Idipsum successive facturus de officiis SS. Columbæ Abbatis, & Brigidæ Virginis, communium itidem totius Hiberniæ Patronorum; quemadmodum prius fecit de officio sancti Isidori Agricolæ, ipsius Collegii Titularis; sed ne faceret morte præventus est. Eodem constantissimo fidei zelo, & erga Patriam pietate, majus negotium, in primis ultro sibi assumpsit noster Lucas, & postea impositum illi fuit, in quo continua corporis fatigatio, & mentis sollicitudo molestissimæ illi forent, si utramque non sublevasset magna spes, & ardens desiderium quo flagrabat, justam nationis libertatem & Catholicæ Religionis liberum exercitium afflictissimis in utroque Hibernis restituendi.

LXXVIII. Causa belli Hibernici.

Etenim Hibernica natio ab initio semper libera fuit, suisque patriis Regibus, legibusque gubernata, donec propria sponte se ipsam subdidit Romano Pontifici, & ejus Apostolicæ Sedi, quod anno MXCII. sub Urbano II. factum referunt Annales Hiberniæ: ac deinde ab Adriano Papa IV. certis conditionibus tradita fuit dominio Henrici II. Regis Angliæ. Et quamquam deinceps a Regiis Ministris Anglicanæ nationis, illa suæ naturalis libertatis, honoris, fortunarum & famæ damna continuo tolerarent Hiberni, quibus aliquoties coacti sunt, & a Regibus ipsis, & a Romanis Pontificibus remedia postulare, atque ex Regni proceribus nunc hunc, nunc illum, pro ratione gravaminum, quæ quisque sustinebat, etiam arma quandoque contra Ministros arripere; nunquam tamen communi ceterorum assensu bellatum fuit, aut Hibernica natio recessit a fidelitate, quam Regibus Angliæ propter Sedis Apostolicæ reverentiam semel promisit, quandiu Catholica Romana, & unica ad æternam salutem necessaria fides illis libera relinquebatur, qua nihil Hibernis unquam carius fuit.

Verum cum Henricus VIII. Rex ab obedientia Ecclesiæ & Romano Pontifici debita recessit, atque hujus schismatis occasione variarum hæresum colluvies Angliam & Scotiam occupavit, trecentas enim sectas aliqui enumerant, sic sibi contrarius est Beelzebub, tunc Hibernis gravatum est jugum, præsertim ab anno secundo Regni Elisabethæ, & pro summa criminum omnium, pœnarumque & suppliciorum sufficienti causa in ipsis reputatur solum nomen Catholici. Hinc ab Hibernis exactæ gra-

ves mulctæ pecuniarum, confiscationes bonorum, omnis Regii favoris, publicorumque munerum, vilium etiam officiorum in civitate vel castris, juris item ac justitiæ, armorumque tractationis incapacitas, privationes hæreditatum, nullitates contractuum & intrusionum, alienationum, plantationum præjudicia; Templorum Cœnobiorumque direptiones, & conversio in profanos usus, & sordidarum artium officinas, Ecclesiasticarum personarum, & venerabilium Prælatorum, & Catholicorum his ullatenus faventium capturæ, carceres, ludibria, vincula, patibula, toxica, rogi, aliaque varia supplicia, & crudeles mortes, imo defunctorum cadaverum lanienæ, lixationes, adustiones, & publica expositio decollatorum capitum, ac partium discerptarum ad altissimas urbis portarum, turriumque pinnas.

Liberales artes ita interdictæ, nt nedum publicam scholam aperire, sed nec Pedagogum quidem Catholicum educandis filiis domi alere liceret; imo vero nec servum, nec ancillam, qui hæreticas conciones non frequentarent, si non malit Catholicus Pater-familias, uti pro se ipso, uxore, & liberis, ita pro servo, & ancilla singulorum Dominicalium dierum absentiam a Sectariorum synagoga cusi argenti taxata mulcta redimere. Bonorum & vitæ discrimen erat, si filio quidem in ulla Catholica Universitate, Collegio, vel Seminario alendo, ullum vitæ subsidium quacunque via, vel modo ferretur; ut mirum non sit, si tot videantur studiosi pauperes Hiberni extra Patriam, imo vero divinæ providentiæ miraculum existimari possit, & manifestum indicium peculiaris curæ, quam Deus habet conservandæ in illa Insula Catholicæ Religionis, quod in tam gravi persecutione, ac centum annorum diuturna, tot reperiantur etiam nobilium personarum filii, qui omni discrimine, damnoque contempto, malunt potius exules mendicare, ut sinceram Religionem edocti, domesticos in ea conservare possint, quam animarum neglecta salute, & avita Catholica Religione, humanis rebus domi abundare. Unde factum est, quod a Sanctorum Hibernorum ævo, non doctior, non magis disciplinata, non copiosior Sæcularium, Regulariumque Sacerdotum, & Prælatorum Ecclesia fuerit in Hibernia, non magis integer Hierarchicus Ordo, quam ab eo tempore, quo in ipsos sæviri cœptum est, cum nec redditus nec requiem haberent. *Plures efficimur quoties metimur ab ipsis, semen est sanguis Catholicorum.* Hoc in Hibernica gente cum adeo longa experientia tot argumentis probassent illi discipuli Joannis Calvini, qui in Anglia & Scotia propterea Puritani dicuntur, quod infamis Magistri dogmatum fæces pro puroputo Evangelico venditare soleant, occultis machinationibus, & clanculari fœdere decreverunt, herbam tot sectionibus rasam, sed multiplicato germine fortius repullulantem

Tert. cap. 50. Apolog. adver. gent.

tem funditus eradicare, totamque gentem Hibernorum, quam nulla vi, nullis artibus ad Catholicam fidem deserendam compellere unquam potuerunt, flamma ferroque inopinatam opprimere, ac uno impetu penitus extinguere. Atque id quidem eodem tempore, quo Regem ipsum, & Protestantes Episcopos in Anglia persequi cœperunt, ut hac ratione Protestantium sectam, quam Rex in Anglia observabat, & Catholicam Religionem, quam Hiberni constantissime tuebantur, simul delerent, atque Monarchicum regimen, & Magnatum auctoritatem tollerent, quo facilius per populares tumultus totam Angliam Hiberniamque ad Puritanismum, in Scotia jam tum dominantem, reducere possent. Et re ipsa cum Parlamentum (sic Regni Comitia vocant) eodem tempore Londini sederet, inferior ejus consessus, qui ex popularibus ad id electis coalescit, ut Regem & Superiorem consessum Magnatum omni suffragandi libertate, candideque & æquanimiter tractandi ratione privarent, infimæ & rusticanæ plebis tumultuariam turbam circa civitatem Londinensem coegerunt, quæ hanc ab illis disciplinam hauserat, ut Comitiis primo supplicarent, deinde illa ipsa protegerent, mox etiam præscriberent, postremo imperitarent, ac dominarentur; vocato etiam suæ sectæ Scotorum exercitu, qui jam tunc Angliam ingressus contra Regem, & proceres ipsorum causam, etsi alio prætextu promovebat.

His interim in Anglia sic agentibus apposite correspondebant ipsorum consilii Sectatores Angli in Parlamento Hiberniæ: nam cum percepissent Catholicorum Commissarios ad Regem amandatos, cum aliquibus gravaminum remediis, reduces propediem Dublinii adfuturos, Parlamentum illico vi & minis prorogarunt, ne justi Regis favores Hibernis impensi in illo firmarentur: neque Ministri status ullatenus voluerunt Regis placita publicare; imo vero, ut Catholicorum patientiam irritarent, sparso rumore divulgabant leges in Londinensi Parlamento contra Catholicos latas, in Dubliniensi recipi, statuique oportere, quodque jam in proximo esset Scotorum Puritanorum exercitus, qui Hibernos omnes vi & armis compellerent ad abjurandam Catholicam Religionem, vel ad vitam ipsam cum morte commutandam.

LXXIX. Ortus, & approbatio.

CUm hæc omnes universim terrerent Catholicos, aliqui viri nobiles Provinciæ Ultoniæ, quibus malum a Scotis vicinius imminebat, persuaserunt sibi compendium remedii fore, si quo stratagemate Dubliniensem arcem, tanti exterminii molitorum præcipuam sedem occupare possent: verum cum id aggrederentur proditi fuerunt, & ipsorum parte capta, pars alia se in acie

acie defendere ſtuduit, dum interim aliarum trium Provinciarum Catholici, quieti longaminiter expectarent, ut Rex ipſe remedium adhiberet, & ſeipſos offerrent ad motus facile compeſcendos, modo ipſis auctoritas & arma darentur. Sed Miniſtri ſtatus id illis negarunt, & palam profitebantur, malle ſe in ea, quam vocabant, rebellione decem Hibernos reos reperiri, quam unum, & ex Catholicis mille pro centum. Et quo ad id reliquos cogerent, aſtuto prætextu obſequii Regis, cui potius inſidiabantur, & reprimendæ rebellionis falſa neceſſitate, datis mandatis Carolo Coote, & ut credebatur, etiam Præſidi Provinciæ Momoniæ, non ſolum Ultoniam, ſed etiam Lageniam, & Momoniam ferro & flamma, prædis, & cædibus devaſtare cœperunt, nulla habita ratione ſexus vel ætatis, rei vel innocui, fidelis aut rebellis, modo Hiberni, & Catholici; nec parcitum Conaciæ quartæ totius Regni Provinciæ: quo impetu Catholica nobilitas minaci violentia contemptibiliter tractabatur, & propriis ipſorum ſubditis Anglis & vilibus inquilinis, arma bellica contra ipſos miniſtrabantur, cum ipſi domeſtici ad equitandum venandumque neceſſariis privarentur, quæ nobilibus ubique permitti ſolent; tanquam qui ſolo titulo Catholicæ profeſſionis, manifeſta calumnia, Regi infideles haberi deberent, cum potius nulla Novatorum ſecta unquam tam ſerio conſtanterque doceat, & obſervet: *reddenda eſſe, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo*, quam Eccleſia Catholica Romana.

Experti igitur Catholici Proceres, & viri Nobiles Hiberni, non vanis terroribus, aut minis tantummodo ſecum agi, ſed ſecurim ad radicem, ſeu verius ad cervicem applicari, ut ſtirpitus delerentur; nec ullam habentes ſpem præſentis remedii a Rege, qui eaſdem Puritanæ factionis artes in Anglia & Scotia patiebatur, per quas tandem ad eum finem adductus eſt, quem reliquus Orbis miratur, & auſu, quem in ſubditis erga Regem haud quaquam approbat, tunc lege naturæ conſtricti ſunt, ad ſui ipſorum defenſionem armis, quæ non habebant, aggrediendam. Cumque aliquandiu, lapidibus, perticis, verubus & fuſtibus dimicarent, hoſtilia tela, & munitiones paulatim adepti, ſtatuerunt illam formam Reipublicæ, quam ipſi hoſtes pro occaſione optimam legitimamque faſſi ſunt. Nam in primis ne conſcientiæ zelo contra conſcientiam imprudenter agerent Hiberni, convocatis animarum Præſulibus, & qui Theologicis Juriſque facultatibus apprime pollebant, res graviter examinata fuit & in plena Nationali Epiſcoporum Synodo declaratum, bellum ob cauſas mox referendas juſtum, legitimumque eſſe; cauto interim, quod ſi quis vel odio, vel avaritia, vel alio inordinato fine procederet, vel juſtum finem injuſto medio quæreret, is graviter peccaret. Hinc publico omnium

nium Regni Ordinum fœdere, tacto Evangelio singuli jurarunt, se, etiam cum omnium fortunarum, atque ipsius vitæ discrimine, certaturos pro avita & antiqua, per mille trecentos circiter jam annos observata ab Hibernis, Catholica Romana fide, pro Regiæ Majestatis jurium justarumque prærogativarum, proque Nationis Hibernicæ defensione a præsenti periculo exterminii, & ab injusta & violenta oppressione naturalis suæ libertatis, & immunitatis Catholici Cleri populique, constituto ex electis, tum Ecclesiasticis Præsulibus, tum e sæcularibus Magnatibus & Equestris Ordinis, aliisque consultissimis viris, Magistratu, quod supremum Concilium confœderatorum Catholicorum vocabant, quoniam summa potestas in omnes confœderatos communibus suffragiis illi concessa & commissa fuit cum peculiari sigillo. Constituerunt etiam quatuor Provincialia Concilia, quorum quodlibet suæ Provinciæ regimen tractaret cum libertate appellandi ad supremum Concilium, ac tot alebant exercitus, quot erant quatuor Provinciæ, cum quinto exercitu levis armaturæ, qui præsto esse debebat quocunque ipsum vocabat publicæ utilitatis causa, & jussio Concilii. Atque hac ratione rem suam in tantis angustiis constituti dispofuerunt Hiberni, quoadusque Rex ipse a Scotis & Anglis agitatus in Hiberniam veniret, vel aspirante in Anglia meliore fortuna, rem suavius disponeret, & consideratis fidelium subditorum Catholicorum extremis gravaminibus, remedium opportunum afferret, Regnumque sic ad pacem, & quietem reduceret, ut Sectariis Catholicos ob Romanæ Religionis cultum persequi, vel antiquissimis suis Templis privare non liceret. His vero cœptis postmodum accessit cum Romani Pontificis, tum aliorum Catholicorum Principum approbatio & applausus, qui missis belli subsidiis & Ministris suis, ut Catholicorum Hiberniæ Concilio permanenter assisterent, ipsorum causam ut justam sanctamque juvandam, & promovendam declararunt.

LXXX. Qu'd illi contulerit Waddingus.

Totam rei seriem ab initio per varias gravium virorum epistolas recte percipiebat noster Lucas, & ratus omnino se quoque naturæ nexibus devinctum, si qua via posset periclitanti Patriæ, & Catholicæ fidei succurrere, quamvis nullam inde tunc publicam auctoritatem ad id accepisset: quia tamen sciebat quantum esset periculum in mora, & quod Hiberni per ipsos hostes suos variis artibus pecunia expilati, & armis exuti essent, proprio zelo effecit, ut ipsius industria pecunias, arma, & strenuos expertosque belli Officiales Hibernos prius domi ab ipso ex Gallia Belgioque habuerint, quam petere cogitassent, nedum accipere sperarent. Egit enim illico Lucas in Urbe cum ejusmodi personis, quibus & fidei propagandæ zelum, & nationis compassionem,

nem, & contribuendi facultatem inesse cognoverat. Neque pecuniis tantummodo prima hæc auxilia ministravit, sed missa etiam persona, quæ certam exactamque rerum notitiam referret. Cumque his auxiliis omnium primis, & aliis successivis Romanorum optimis & maximis, quæ Hiberni hac occasione ab exteris acceperunt, rerum suarum rationes mire proveherent, ipsum deinde supremum Concilium gratias egit Lucæ pro tam zelosa, & opportuna cura Catholicæ Religionis & Patriæ, ipsumque constituit suarum in Urbe, & per totam Italiam negotiorum Actorem & Procuratorem, per patentes litteras aliasque clausas, ambas singulorum syngraphis & sui fœderis communi sigillo munitas. Concilium autem alias ipsi publico nomine misit ad primi subsidii largitores, ad Sanctissimum D. Urbanum VIII. tunc Pontificem, & ad ipsius Fratrem Cardinalem S. Onuphrii, eorumque dignissimos Nepotes Franciscum Cardinalem Barberinum præcipuum Apostolicæ sollicitudinis administrum, ejusque germanum Fratrem Cardinalem Antonium Regni Hiberniæ apud Sanctam Sedem ex officio, & affectu Protectorem. In quibus litteris rerum suarum conditionem exposuerunt, Cardinalium patrocinium, atque per ipsos Urbani Pontificis benedictionem, & auxilium implorarunt, & simul nostri Lucæ prudentiam, religionem, fidemque commendarunt, atque a se ipsis impositam illi rei pertractandæ curam significarunt.

Hac igitur potestate præditus Lucas, & spe prosperi successus animatus, rem cum Cardinalibus instantius urgebat, ipsumque Urbanum Pontificem ex officio frequentius adibat, obtinuitque in primis, præter alia beneficia, ut mitteretur in Hiberniam nobilis ac Reverendus vir, Petrus Franciscus Scarampus, Presbyter Oratorii Romani S Philippi Nerii, cujus zelum, prudentiam, suavissimam & Religiosissimam conversationem, & pietatem dignis laudibus efferre non cessant Hiberniæ Catholici, ut hic Apostolicam Urbani Pontificis benedictionem ipsis impertiret, ac pro vera Romana fide fortiter decertantes ejusdem Pontificis benevolentiæ testimonio animaret confirmaretque, & Apostolicæ Sedis Ministros in aliis provinciis residentes opportune moneret, qua via & ratione catholicam causam juvare possent, quod ille ad omnium ædificationem approbationemque præstitit.

Interea Lucas officio suo gnaviter insistens, cuncta tum ipsi Pontifici, tum Cardinalibus per suam Sanctitatem ad id constitutis, ipsorumque administro Francisco, nunc Cardinali Albitio, tunc Prælato, prudenter & opportune suggerebat, & prudentibus piisque monitis, tum ipsum supremum Concilium Hiberniæ, tum singulares ejus personas, aliosque qui causam apud exte-

exteros Principes agebant, per litteras consolabatur, & in agendis dirigebat; atque suis aliorumque commendatitiis litteris adjuvabat apud omnes, a quibus Hibernorum causam ullatenus dependere cognoscebat, ut pro ipsorum catholico zelo, prudentia & potestate, ipsorum etiam quandoque spe, vel timore, & a proximo pariete periculo, vel securitate in eam intenderent, ac tempestive serioque opitularentur. Nec falso vel imprudenter ipsum aliqua præmonuisse, subsequens experientia declaravit. In Urbe vero, inter Cardinales aliquos & Prælatos, piam pecuniarum collectam pro Catholicorum subsidio propria industria faciebat, ex qua pro variis occasionibus opportuna subministrabat auxilia, sed semper per publicorum Ministrorum manus, ita ut quo loco summa aliqua ipsi assignabatur, non alium eam inde accipere permitteret, quam aliquem noti nominis Collybistam, qui illam per litteras cambii seu in Belgio, seu in Gallia, juxta Sedis Apostolicæ in iis locis Ministrorum directionem, in eos Hibernorum Catholicorum usus converri curarent: qui iisdem Ministris pro rerum varietate maxime necessarii vel opportuni viderentur. Ipse vero Lucas acceptæ pecuniæ tabulas, & expensæ rationem ab ipsis exigebat, quatenus omni deinceps tempore constaret de ipsius fide & prudentia in dispensatione sumptuum, quos pro tam pia & honorifica causa, tanto zelo & industria colligebat. Ejus etiam in hoc ipso puncto bona sors fuit, quod plerique fere omnes, qui vel hic in Urbe, vel in Gallia, Germania, Belgioque his rebus intimi fuerunt, suis deinde meritis ad summas dignitates evecti fuerint, vel prius in eis constituti, hodieque maxima parte viventes, atque omnes, qui litteris, qui voce, qui aliis indiciis, ante & post mortem Lucæ, clare profiteantur quantopere semper æstimaverint ipsius in his, atque aliis rebus tractandis sincerum zelum, prudentiam, & perpetuam integritatem. Neque vero suæ tantummodo famæ in hac re providebat Lucas, sed aliorum quoque, qui eodem, quo ipse Romæ, munere, in Gallia, Belgioque fungebantur, ac simul ipsi negotio expedite, ac sine ambagibus aut murmure perficiendo: scribens enim Hugoni de Burgo Franciscano, tunc Hibernorum in Belgio rerum actori, & deinde Episcopo Duacensi in Hibernia, illum his verbis monet. *Vestra Paternitas non nimium sollicitet nummularios ad summam e vestigio solvendam, sed necessarium tempus ipsis concedat, plusque utatur flegmate & prudentia, quam religioso fervore & ardenti zelo illico succurrendi rebus Patriæ. Supplico Vestræ Paternitati quod in aliis jam ante scripsi, ut ita se hac occasione gerat, idque prudentiæ suæ & rei bene gerendæ specimen præbeat, quod isti Domini, qui magnam hanc caritatem nobis exhibent & sibi pro meritis obsecutos nos sentiant, & nostra in ulterioribus opera fidenter uti possint.* Erat etiam tunc ejusdem

ſupremi Conſilii Hibernorum actor in aula Regis Chriſtianiſſimi, cum P. Matthæo Hartegano S. Iſidori noſtro concive conjunctus, generoſus D. Galfridus Baronius, ipſius noſtri Lucæ ex Maria Waddinga ſorore nepos, eruditione, pietate, rerumque agendarum dexteritate, & prudentia ſpectabilis; qui ob zelum ſtudiumque ſuum in Catholicam cauſam a Cromuellianis deinde glorioſo ſuſpendio necatus eſt. Atque huic etiam Lucas eamdem res diſpenſandi regulam præſcripſit his verbis: *Negotium D. Emeri cito reſolvetur, ſed expenſæ mihi non ſuppetunt; quamquam etenim tot conſiderabiles pecuniarum ſummas pro Patriæ bono procuraverim, nunquam tamen permiſi, ut vel obolus in meam poteſtatem veniret, ad hoc ut vel in fine rerum, vel quocunque caſu, nec æmulus, nec inimicus calumniæ colorem in me habere poſſit, qua non facillimo negotio me liberare valeam. Tuque etiam exemplum hoc, & documentum ex me cape.*

LXXXI. Quorum id ſtudio, & beneficiis.

ACcidit autem inter hæc res longe importuna votis Catholicorum Hiberniæ, cum quidam Principes Itali conjunctis viribus domeſticum bellum Eccleſiaſtico ſtatui inferrent; quo factum eſt, ut ab ipſiſmet nulla noſtris relicta fuerit ſpes auxiliorum, quæ alioquin expectari poſſent, & ſimul Urbanum Pontificem, ipſiuſque Nepotes, ceteroqui juvandis Hibernorum progreſſibus inclinatos ingentibus expenſis, & varia ſollicitudine diſtraxiſſent. At nihilominus tamen optimus Pontifex Urbanus, ut omnium Eccleſiarum ſollicitudinem gerebat, ſic Hibernorum cauſam non deſeruit, ut cum eorum neceſſitatem pro voto ſublevare non poſſet, quos ſui temporis Machabæos appellabat, certe Lucam noſtrum frequenter, hilariterque ad ſacros pedes admitteret, Hibernorumque fidem & in re difficillima fortitudinem fideliter exponentem, paternæ compaſſionis lacrymis exciperet, & cum ſinceræ ſuæ benevolentiæ, magnique deſiderii Hibernorum cauſam, quibus pro temporum injuria liceret, ſediſque Apoſtolicæ dignitati expediret, modis, adjuvandi ſignificationibus dimitteret. Deinde ad hunc finem in Urbe conſtituit peculiarem aliquot Cardinalium conſeſſum, qui de Hibernorum negotio juvando dirigendoque deliberarent, & Lucam ſemper ipſis in rebus tractandis aſſidere voluit, pro ipſius officio Reſidentis ſupremi Concilii Catholicorum, proque Patriæ, rerum, perſonarum notitia, & prudentia, qua pollebat.

Franciſci vero & utriuſque Antonii Cardinalium Barberinorum in hoc negotio pietatem, zelum, ſtudium, & liberalitatem ſic laudabat Lucas, ut diceret iſta, ſi cum præſentibus tunc circumſtantiis conferantur, nec verbis pro dignitate magnificari poſſe, nec ullis eorum quibus proderant precibus compenſari: & Fran-

Franciſcum alibi, præcipuum unicumque cauſæ promotorem appellat. Neque Bernardini Cardinalis Spadæ zelum ac diligentiam tacebat; hic enim præcipue apud Urbanum, & Innocentium Pontifices, illi vero non cum Pontifice ſolum operam ſuam interponebant, ſed cum aliorum Principum in Urbe Oratoribus, & cum Pontificiis alibi Nunciis, & Statuum Miniſtris, ut tam ſancto juſtoque negocio apud ipſos Principes, & Statuum Præfectos ubique faverent. Illi vero fuerunt in Hiſpania Roſpiglioſus, in Gallia Grimaldus, & Bagnius, in Germania Roſſettus omnes hodie S. R. E. Cardinales, & Fabius Chiſius hodie S. D. N. Alexander VII. quorum zelum & operam in juvandis Hibernorum in iis Provinciis actoribus, & cauſa ipſorum Principibus commendanda, tum ipſi actores ad Lucam, tum Lucas apud omnes pro datis occaſionibus magnis laudibus efferebant.

Inter ſubſidii Romani ſeu privatæ illius collectæ largitores, piis conſiderationibus frequentius laudabat Lucas, quos jam nominavi, Franciſcum & Antonium germanos Barberinos, qui & plus omnibus, & omnium primi contribuerunt, atque adeo opportune, ut Scarampus ad Lucam ex Hibernia ſcribens, deque Catholicis Proceribus & Prælatis loquens. *Non ceſſant* (inquit) *in omni ſuo, ſeu publico, ſeu privato diſcurſu præſentem Regni ſtatum attribuere opportuno illi ſubſidio in initio belli illis miſſo, abſque quo certiſſime omnes eſſent ab inimicis oppreſſi trucidatique*. Sed clara rei teſtimonia ſunt ipſa verba ſupremi conſilii in litteris, quibus utrique gratias egerunt. Ad Franciſcum enim: *Nullibi* (inquiunt) *opportuniora ſubſidia collata ſunt, quam quæ nobis graviſsimi belli mole laborantibus veſtra cura veſtroque ſumptu ſuppeditata. Intumeſcebant ſuperbi hoſtes, & trimeſtri tantum bello gentem & Religionem noſtram ſe radicitus evulſuros minitabantur, nunc inverſa alea & rerum vice apud nos in melius mutata, ſpe ſua, & animis pene ceciderunt*. Ad Antonium autem ſic ſcribunt: *Prævenit nos in benedictionibus ſuis Deus, & paterne nobis proſpexit, cum Hiberniæ protectionem Eminentiæ veſtræ commiſit, ſatis fuit calamitates & ſummum, quo Religio catholica apud nos laborabat, diſcrimen ad pietatis & juſtitiæ tuæ aures perveniſſe, qui pro honore & cura tibi credita nunquam ceſſas de Eccleſia Dei bene mereri. Senſit Hibernia ſalutares protectionis tuæ favores, & pietatis ac magnificentiæ tuæ in opportunis ſubſidiis ſibi ſubmiſsis ſingulare accepit teſtimonium. Quo nomine nos, quibus Hiberniæ cura commiſſa eſt, ſummas Eminentiæ veſtræ agimus gratias, & ſpecialem Dei in hac re de nobis agnoſcimus providentiam, qui tibi hanc de Hibernia curam, & mentem injecit, priuſquam ipſa ad te accedere poſſet, & protectionis tuæ beneficium implorare*. Verum poſt hos duos Lucas Hibernorum progreſſus tertio quoque Barberino bona parte acceptos referebat, ipſorum patruo Antonio, Urbani Pontifi-

eis germano Fratri, ex Ordine Minorum Capuccinorum Cardinali S. Onuphrii, qui & Congregationis Hiberniæ Præses ab initio fuit, & pecuniarum suppetias ex proprio ministravit. Hinc laudabat Lucas beneficia Marcelli Cardinalis Lanti, & singulari præconio celebrabat ardorem caritatis Joannis Baptistæ Scanarolæ, Episcopi Sydoniæ, & ut Lucas loquebatur, dignissimi & exemplarissimi Prælati, qui pro tenui sua facultate inter liberalissimos esse magis quam haberi voluit. Gratos nos etiam cupiebat pro Hiberniæ subsidio Prospero Fagnano, celebri in Urbe Prælato & fido Sedis Apostolicæ Ministro, ipsi semper amico, & in Hibernicæ nationis commune bonum addicto. Frequens erat occasio loquendi & affectuosa Lucæ sermocinatio de Reverendissimo P. D. Hilarione Roncati, Ordinis Cistercienfis, Abbate S. Crucis in Hierusalem, & celebri in Urbe Theologo, cum quo amicitiam olim Salmanticæ conjunctam, ita Romæ ad mortem usque continuavit, ut cum uterque in iisdem occupationibus Congregationum Urbis cum peculiari laude continuo versaretur, Lucas Hilarionem ut patrem venerabatur & ut Fratrem diligebat, neque cum alio libentius aut fidentius omnia sua communicabat, & Abbas vicissim Lucæ nulla veri & sinceri amici officia non exhibebat. Videns autem Lucæ zelum in causa Catholicorum Hiberniæ, atque ipsius causæ bonitatem agnoscens, suo quoque zelo concurrere voluit, & præter bona officia, quæ pro causa transigebat, ut erat Religiosus observator sui status, petita prius & accepta Summi Pontificis facultate, de propria portione sibi subtrahens, plus contulit subsidii bello Hiberniæ, quam aliqui pinguioris proventus.

LXXXII. *Qua sua perseverantia.*

Mortuo sub id tempus Urbano VIII. & ad Summum Pontificatum assumpto Innocentio X. studium suum in procurandis Fidei, Patriæque rebus continuavit Lucas. Sed hic iterum utilis fuit Barberinus, qui Pontificem ad promittendum Hibernis auxilia movit. Ut enim solent Cardinales postquam novum Pontificem elegerint, peculiares preces illi porrigere pro rebus, quas maxime sibi concessas volunt, Franciscus obnixe rogavit, ut Innocentius Catholicæ gentis Hiberniæ causam susciperе, & opportunis auxiliis promovere vellet. Jamque Catholicorum res, tam prospere procedebant, ut communi Christiani Orbis & Urbis applausu, victoriæ genti prius tam oppressæ, & omni armatura sumptuque destitutæ, tot quodammodo miracula viderentur, majorique regni parte jam potiti essent, & Catholicæ Religionis publicum exercitium in locis, quos possederant, ubique celebrarent, & plures Hispaniæ, Galliæque Regum missos Ministros apud se residentes haberent, ipsique Angliæ Scotiæque Pu-

Puritani rectum Reipublicæ statum agnoscerent: & quod Carolus Rex, qui ab initio deceptus, rebelles eos appellavit, nunc omnia cum ipsius Catholicorum subditorum titulo & nomine transigebat, & ipsi constantem fidelissimamque obedientiam suæ Majestati profitebantur, dummodo Deum colere vera & avita Catholica Romana Religione permitteret, eamque Nationi libertatem adimi non pateretur, quam Scotis Anglisque, & quibuscumque novæ Religionis figulis in tot sectas divisis concedebat; nec justo Principis regali dominio ullibi terrarum, præterquam per modernos Britannæ Sectarios ipsius Regis hostes, præjudicare censetur.

Rebus ita constitutis, procuravit Lucas ampliori Catholicorum solatio, & obtinuit, ut Apostolici Nuncii honor, quo hoc Regnum Apostolicæ Sedi devotissimum, aliorum injuria, per aliquot sæcula carebat, postliminio illi restitueretur. Ad subeundum autem hoc munus elegit Innocentius Joannem Baptistam Rinuccinum Archiepiscopum & Principem Firmanum, quem generis nobilitas, & ipsius personæ in aliis rebus probata virtus eo munere dignum promittebant. Huic autem ex Urbe ad Hibernos abeunti, præter suppetias ab ipso Pontifice concessas, curavit Lucas tradi viginti sex millia scutorum ex illa collecta, quam ipse pro pia causa faciebat, & post annum redeunti ex Hibernia Dionysio Massario, Decano Firmano & Archiepiscopi in Hiberniæ Nunciatura Auditori, dedit aliam summam in belli Catholici subsidium ad Nuncium deferendam. Quibus studiis & auxiliis res tam feliciter pergebat, quod vel una tunc a Scotis Puritanis reportata per Hibernos victoria digna visa fuerit, ut plurima ipsorum vexilla in prælio acquisita, partim in Catholicis Hiberniæ civitatibus trophæi loco exposita servarentur, partim huc Romam per Nuncios missa, sancti Petri Vaticano Tholo aliquandiu affixa mansissent, ut revera Sectarii rem sibi fere perditam existimassent.

Neque diligentiam suam in hoc Fidei Patriæque negocio promovendo usquam remisit Lucas, quin & supremi consilii Secretarium ad Pontificatum Innocentio congratulandum in Urbem destinatum, ipsius Pontificis commendatitiis litteris ad Italiæ Principes, & Status comitaretur, quamvis Florentiæ tantummodo profuissent: & Nicolaum Fernensem Episcopum, Ecclesiasticæ Synodi Cancellarium, & Nicolaum Plunkettum, Equestris Ordinis virum, ad rerum statum Pontifici ex integro nunciandum, ab Hiberniæ Ordinibus missos, cum expresso mandato, ne quidquam inconsulto, vel dissentiente Luca peragerent, honoribus Romæ per Pontificem augeri, Apostolica benedictione, & ejusmodi instructionibus remitti curasset, per quas forsitan res tota, tum Regis, tum Catholicorum honore & satisfactione finiretur.

Sed

Sed interim ipſi Hiberni virtutum æmulatione inter ſe ipſos diviſi, dum alii, Religionis zelum præferentes, rem armis ad extrema proſequendam cenſerent; alii prætextu prudentiæ, certis conditionibus cum hoſte paciſcendum contenderent, & creſcente paulatim diffidentia, dum utrique diſperſis viribus diminuerentur, ſe ipſos & Patriam, occulto Dei judicio, in pejorem ſtatum deduxerunt, quam antea fuit; permittente Deo, ut Fidelium conſtantia adhuc fortius probaretur: qua rerum turbatione Nuncius in Urbem reverſus eſt, & Lucas rei ſtatum per variorum litteris edoctus, præteritam operam ſuam offerens Domino exercituum, ab ulteriori rerum procuratione ceſſavit.

LXXXIII. Quanta ſua laude, & modeſtia.

QUanta vero laude rem eatenus peregerit, huc uſque a nobis relata ſatis oſtendunt, & plurimæ ipſorum Hiberniæ Catholicorum litteræ conteſtantur; quarum omnium verba deſcribere, quemadmodum ego ſupervacaneum exiſtimavi, ſic non omnia ſine nota prætermittere neceſſarium. Pauca refero & in primis periodum epiſtolæ ſupremi Concilii Catholicorum, cui propriis manibus ſubſcripſerunt Vicecomes Mountgarett Concilii Præſes, Hugo Archiepiſcopus Armachanus, D. Baro Gormanſton, Joannes Epiſcopus Glonfertenſis, Emerus Dunenſis & Conorenſis Epiſcopus, Richardus Bellingus, Patricius Darcæus, Philippus Relly, Jacobus Cuſacus, Galfridus Browne, Gerardus Finellus, & Richardus Lombardus, cujus epiſtolæ verba ad Lucam noſtrum directa ſunt iſta: *Nos tibi nomine totius Regni, cujus res nobis commiſſæ ſunt, gratias ex animo reddimus propter providam curam tuam & efficacem ſollicitudinem, ex qua procedit quod nos in tanta diſtantia conſtituti acceperimus prima ſubſidia ab ullo ultramarino nobis conceſſa*. Separatas autem litteras ſcripſit Præſes Concilii, quas hoc modo auſpicatur. *Quid amici tui & Patria univerſa conceperit de R. veſtræ zelo & induſtria circa magnum negocium, quod præ manibus habemus, facile percipies ex occupatione, in qua curam tuam nunc requirunt. Fateri ſane nos neceſſe eſt, quod abſque te res noſtræ claudicarent*. Alias etiam Bellingus Concilio a ſecretis, ipſius Concilii juſſione, in hanc ſententiam dedit. *Non mediocrem locum in æſtimatione Patriæ tuæ meritus es, qui tam provide bene quidem electos illos paternos noſtros, noſtrarum rerum & calamitatum compotes effeceris. Porro ſollicitudinis tuæ in Patriæ cauſa, continuationis ulteriori ſtimulo nollem tua merita diminuere*. Et hæc ſane, quia publica auctoritate ſcripta, ad rem meam ſufficere autumo, tametſi penes me ſint, Archiepiſcoporum omnium, plerumque Epiſcoporum, & nobilium ſæcularium litteræ, omnium denique Ordinum, quibus ulla fuit occaſio ſcribendi; per quas Lucæ Waddingi pro Catholica cauſa zelum & induſtriam exquiſitis modis ma-

magnificant, & serio profitentur: & viva spe sibi promittebant, vel ipsius maxime studio, Catholicam causam optato exitu potitura.

Tantaque apud Hibernos reposita fuit ipsius obsequii gratitudo, ut cum ipsorum res domi mirabiliter progrederentur, maximeque florerent, de Luca etiam summó, quo poterant, honore prœmiando solliciti, litteras totius supremi Concilii syngraphis & communi sigillo munitas, per deputatam personam ex Hibernia miserint ad Urbanum VIII. Pontificem & ad Franciscum & Antonium Cardinales ejus Nepotes, per quas, ad ampliorem Ecclesiæ in Hibernia renascentis splendorem, & pro communi Catholicæ gentis solatio, supplices a sua Sanctitate petierunt, ut condescendere dignaretur ad adscribendum sacro Cardinalium Collegio *Patrem Lucam Waddingum Natione Hibernum, natalium splendore & virtutum meritis illustrem, virum de Ecclesia Dei & Regno Hiberniæ bene meritum, cujus alia commendationes & merita Apostolicæ Sedi non sunt incognita.* Atque his litteris subscripserunt omnes tredecim Conciliares, id est Archiepiscopi tres, quinque proceres Regni sæculares, Concilii Secretarius, & alii tres generosi assessores inferioris Ordinis, & unus Episcopus, hominique a se misso in mandatis dederunt, ut effectum apud Pontificem & Cardinales procuraret. Sed quoniam hoc ipsorum desiderium non habuit effectum, per me quidem omitti poterat, si prompta mihi non esset impedimenti ratio, quæ majorem demonstrat amorem Waddingi erga Catholicæ fidei, quam sui ipsius exaltationem, erga Patriam quam personam, & erga utriusque publicum bonum quam erga privatam dignitatem: & simul ipsius insignis prudentiæ, moderationis animi, & religiosæ humilitatis argumentum est. Habeo enim ipsius ad Concilium de hac re responsum hujusmodi: *Optimi Domini mei, quantas ex corde possum gratias vobis habeo, & quas possum humillime reddo, pro excessivo honore personæ meæ per vos exhibito, proponendo me Suæ Sanctitati ad locum, qui & merita mea longe transgreditur, & humili conditioni meæ minusque dignæ personæ non adeo conveniat. Non possum hanc vestram gratiam & amoris argumentum erga ardens meum vobis inserviendi desiderium ex debito non agnoscere; sed etiam cognosco rei difficultatem, timeoque si sua Sanctitas petitioni vestræ assentiri velit, concedendo vobis quod Summis Potentatibus aliquando negat, id vel obstaculo vel diminutioni fore suppetiis, quas prope diem a sua Sanctitate pro communi vestra causa præstolamur: quapropter D. Doctorem rogavi, ut a tradendis vestris litteris, & ea de re tractando abstineret, certosque vos esse quam sincerissime velim, pluris me semper fecisse atque inposterum facturum quodvis mediocre subsidium ad vos mittendum, quam honorem, dignitatemve, quantumvis magnam, in me ipsum conferendam.* Hac ergo

ergo causa litteras Concilii suppressit Lucas, nec nisi post ejus mortem in scriniis repertæ nobis innotuerunt: cui Lucæ modestiæ & humilitati etiam Scarampus, omni exceptione major, suum nobis testimonium reliquit in litteris, quas ad alium amicum scripsit, atque hujus rei hanc fecit mentionem: *Ego jam binas litteras dedi in favorem Patris Lucæ, & nescio qualiter ipse etiam prima vice id perceperit, ut mihi pro sua benignitate gratias egisset pro affectu, sed pro summa sua humilitate & modestia non curavit effectum*. Et ipse Lucas iterum, ut opinor, ad Secretarium Concilii. *Erubescerem sane maximopere* (inquit) *aliquid ejusmodi pro me hic procurare, vel ullam diligentiam in ea re ponere*. Cum tamen nec talis promotio careat exemplo in Polo, Roffensi, & Alano Anglis; qui eodem respectu, sed forte minori causa creati fuerunt: nec adeo nova res Romæ videri posset (ac proinde nec tam exorbitans postulatio Concilii) cogitatio de Luca ad eam dignitatem evehendo; tanta enim erat erga ipsum Urbani Pontificis, ac Nepotum benignitas & benevolentia, tantaque apud reliquos Cardinales, aliosque magnos viros virtutum ipsius æstimatio, & Pontificiæ in eum pronitatis opinio, quam etiam Innocentius tam verbis quam signis ostendebat, ut ab aliquot retro annis vix ulla Cardinalium creatio facta sit, quin de promovendo P. Luca publicus in aula sermo esset & communis expectatio. Neque admodum difficulter fieret, si vel tantum studii in eo posuisset Lucas, quantum solent alii in rebus minoris momenti; præsertim hac occasione, quando de Hibernorum fide & fortitudine communis erat omnium Orbis Catholicorum lætitia, & expressa postulatio Nationis de Apostolica Sede tam bene meritæ, nisi Lucas ipse, Fidei Patriæque bona præferens, dignitati sibi conferendæ posuisset impedimentum. Præsens aliquando non semel eram, cum coram ipso Luca Religiosorum aliqui desiderium suum inter discurrendum verbis exprimerent, ut Ordini nostro Patriæque hoc decus, & Lucæ virtuti proœmium aliquando veniret. Sed ille absque ulla vultus mutatione, quam plerumque mens per spem, desiderium, tristitiam, aut gaudium in hujusmodi rerum commemoratione mota causat, mitissime respondebat: Filioli mei, nec Ordo sancti Francisci, jam pridem hac dignitate majorique decorus, illa ex me indiget; nec parum illi divina clementia concessum, cum ego vetustam ipsius gloriam, veterumque in Curia oblitam, quocumque meo labore, eo loco ponere potuerim, quo alii Religiosi Ordines optarent Instituti sui facta collocari: & vero Patriæ nostræ Hiberniæ, quam ut ego capitis ruborem, quem jam dudum deposui, canis meis denuo superinduam, longe utilius est, & vere decorum in Urbe Roma filios suos tam commoda domo donatos esse, tantaque Principum, Populique Romani æstimatione

tione

tione & amore haberi, ut ipsorum favore, benevolentia, & continuis beneficiis, cum religiosa quiete & consolatione, pietati & litteris incumbere possimus, multasque jam consecutos esse, ac deinceps consequi posse in cœlis purpuras nostro sanguine, Christi causa fuso, fundendoque rubricatas, magnamque stipatorum catervam, quos verbo & exemplo nos ipsi ad cœlestis aulæ gloriam perducimus. Hoc verum certumque Patriæ nostræ & Religionis decus est filii mei; hoc virtutis meæ, si qua sit, & laborum præmium expecto: Illi enim, non sæculo, Deo ipso teste, operam meam semper locavi, qui potens est depositum meum servare in illum diem justus Judex: hisque contenti Romanas purpuras relinquamus illis quibus Deus eas destinavit. Atque hac pia gravique meditatione Waddingus nobis junioribus religiosæ humilitatis, & modestiæ exemplum, virtutisque stimulum præbebat, atque in seipso, si quis irreperet, pro humana conditione, honorum ambitus, eum cohibebat. Et vero cum externæ Waddingi actiones, aut verba nullam ambitionis speciem præ se ferebant, qualis fuerit interior animi præparatio, facile conjectari possumus ex ultimo paragrapho monitorum animæ ad Deum dirigendæ, quæ petenti gravi cuidam Prælato jam dudum præscripsit, quem propter hanc ipsam causam, & quia præterea legentium alicui utilis esse posset, huc integrum transcribendum judicavi, sic autem se habet: *Ultimo loco cupio ab Ill. D. Vestra aversum malum tanto magis perniciosum, quanto magis blandum placidumque, quod falsa dulcedine decipit, & insensibiliter cruciat sibi subjectos. Commune malum & speciosum aulæ vitium est ambitio, & honorum appetitus, tantoque magis aliquos possidet, quanto superiores dignitatis gradus & plures obsequiorum annos, quæ Principi bene præstiterint, in seipsis recognoscunt. Hæc enim magnos meritorum cumulos ipsis repræsentant, suadentque præmium, quod quisque sibi fingit, atque ex animi desiderio sibi ipsi adaptat, diutius retardari non posse; verum ubi vel spes prorogatio, vel desiderii vanitas innotescit, sic affliguntur, ut nonnunquam valetudinis intemperiem judiciique detrimentum incurrant. Negari non potest quin D. Vestra diversis Principibus per plurimos annos in gravissimis maximique momenti negotiis aulæ servierit, possitque non sine causa & gravi fundamento sperare dignitatem aliis minoris meriti multorum admiratione, te neglecto, concessam. Nollem igitur, ut hæc tam bene fundata spes sic menti vestræ inhæreat, ut si quando frustrata, eam vel affligeret vel turbaret, cum potius rei successum committere debeas providentiæ Dei, qui quid magis expediat utique melius novit: teque ipsum solare considerando quanta commoditate, dignitate, honore, & opinione te hodie habeat aula, quodque cum aulicam vitam auspicatus es, & prætensionibus tuis initium dedisti, maxime contentus esses, si illius te, & loci, & æstimationis, & auctoritatis, quæ hodie possides,* cer-

certum securumque tunc reddidissent. Bono igitur animo, alacri, liberoque esto, omnemque hujusmodi passionem procul pelle, quæ mentem obtenebrare posset, totamque tuam ambitionem eo converte, ut Cælum acquiras, nam quæ mundus promittit, fallacia sunt, & acquisita citissime transeunt.

LXXXIV. De Waddingi obsequiis in Sacris Congregationibus Curiæ Romanæ.

QUoniam ex illis, quæ de Lucæ Waddingi rebus hucusque narravimus, satis percipi potest, ipsum pluribus gravibusque negotiis perpetuo occupatum fuisse; nunc restat, ut post ea, quæ Religioni suæ Patriæque præstitit, exponamus etiam quid aliis. Nemo tamen ex me frustra desideret, ut aliorum privata negotia referam, aut palam indicare velim; nam & singularis Lucæ in rebus tractandis discretio, & secreti tenacitas omnia fere nobis occultavit. Et sane hæc ipsa causa secreti cum Lucæ exemplo, & gravissimis documentis me monent, ne si quæ noverim, quantumvis ardua, atque ipsius virtute faciliter feliciterque peracta, nonnisi generalibus notis adumbrare, potius quam propriis propalare velim.

Publica vero munia, in quibus Lucas operam suam in Ecclesiæ obsequia impendebat, erant ea, quæ decebant prudentem doctumque Religiosum; quales in sacris consessibus Urbis, seu Congregationibus Eminentissimorum Cardinalium, a Theologicis consiliis & consultationibus inservire solent. Adeo vero placuit Cardinalibus ipsius facilitas, doctrina, dexteritas, & modestia in tractanda Legatione Hispanica pro Immaculata Conceptione Deiparæ, ut jam tum a Paulo V. Pontifice in Congregatione sancti Officii Generalis Inquisitionis Qualificator declaratus fuerit, in qua quid deinceps in obsequium fidei præstiterit, noverunt ipsi Eminentissimi Cardinales aliique Assessores, qui & sacri illius Tribunalis arcana pertractant, & in omni occasione semper indicarunt, se Lucæ personam, & partes æstimare. Mox autem a Gregorio XV. sacræ Congregationi Indicis Consultor adscriptus, non minorem laudem reportavit. Sed quia hujus etiam negotia secreto tractantur, quid peculiare in eis præstiterit ille, nos id latere debet: ea tamen fuit ipsius apud Congregationem virtutis opinio, ut in ea conscripti purpurati Patres non parvam laboris partem ipsi imponerent, nec parum deferrent sententiæ.

In his quidem atque occurrentibus interim occasionibus talem se præbuit Lucas, ut ab Urbano VIII. etiam Propagandæ Fidei consessui adnumeratus fuerit, ac deinde generali Sacrorum Rituum Congregationi, & peculiaribus illis consultationibus, & studiis, quæ ipse Urbanus pro Ritualium Ecclesiæ librorum, Romani Missalis, Breviarii, Martyrologii, Pontificalis, & Cæremonialis Episcoporum revidendis, restituendisque constituit:

in

in quibus Eminentissimi Cardinales majorem partem correctionum illi committebant, ut ipsi libri, Lucæ manu notati, & variæ harum rerum separatæ animadversiones in Collegii Archivio conservatæ me docent. Ea demum fuit Urbani Pontificis opinio de Waddingi sufficientia, & integritate, ut sub ipsius Pontificatu paucæ admodum fierent Congregationes particulares, seu gravium rerum consultationes, ad quas Theologi censores vocabantur, quin Lucas in primis interesse deberet. Quos honores ab Urbano in illum collatos ipse acceptos referebat amicitiæ cum Francisco Barberino olim ante Cardinalatum contractæ, ea ratione quam initio præfati sumus; unde nata Urbani in ipsum benevolentia perpetuis deinde favoribus, & beneficiis crescebat.

Diuturnior illi, & fere continuus erat labor ordinarius hujus sacræ Congregationis Rituum Ecclesiasticorum, in qua nimirum gravia, & quotidiana dubia ex omni plaga mundi missa discutiuntur: Servorum Dei acta, & processus, alibi de illis compacti, examinantur, & Beatitudinis, vel Sanctitatis honor, juxta cujusque qualitatem & merita, per Pontificem, si ita placuerit, illis conferendus decernitur: omniumque Regionum, & Religionum Ecclesiastica officia ad Dei Optimi Maximi Sanctorumque cultum composita vel approbantur, vel aptiori forma ordinantur, & Apostolica potestate recitari conceduntur. Quamquam autem noster Waddingus non minimam partem in reliquis studiis hujus sacræ Congregationis ubique haberet; hunc tamen ordinandi Divinorum Officiorum preces illi plerumque committebant Eminentissimi Cardinales, & ille plurima, præsertim lectiones secundi nocturni Sanctorum multarum Ecclesiarum, tum Italiæ, & Insularum, tum Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Germaniæ, Belgii, Galliæ & Hispaniæ, vel ex integro composuit, vel fidelius juxta veriora Sanctorum acta, vel puriora Ecclesiarum monumenta restituit, quæ in illis Ecclesiis ex auctoritate sacræ Congregationis publice decantantur.

Pie vero & prudenter considerans Lucas quam tremenda, & reverenda res esset, cultus quo Deus in spiritu, & veritate adoratur, juxta præceptum Psalmistæ: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*, ut propterea nonnisi castigatissimis ritibus exerceri debeat, præsertim qui tanquam publici & canonici ab Ecclesia Romana pondus & auctoritatem habent, qui nihil humile, nihil neglectum, nihil insulsum, nihil inconcinnum, nihil non summa gravitate, & majestate plenum, & pietate prægnans repræsentent; proinde per quam diligentissime, & solertissime satagebat, ut quæ ipsius censuræ, vel studio commissa fuissent, ejusmodi comparerent. Neque suo sensui in re tanta confidebat, quin omnes, quos acquirere poterat, libros impressos, qui de Ritibus

Psal. 2. 11.

tibus universim tractant, & propria particularium Ecclesiarum, & regularium Ordinum Breviaria, & antiquissimas Liturgias, & Ritualia congereret, Sanctorumque vitas & approbatas Ecclesiarum historias, correctiones quoque Breviarii, & Missalis, diversorumque Theologorum adnotationes, & censuras sub aliis Pontificibus datas: ac præter has, & quas ipse notatu dignas, attenta librorum lectione, & Rituum usu animadvertebat, pluribus etiam piis doctisque viris extra Urbem & extra Italiam commendabat, ut si quid ad rem notassent, ipsi mitterent, accepitque nonnulla, omniaque inter se mutuo conferebat, nec ulli parcebat labori vel industriæ, ut cuncta pro sacræ Congregationis dignitate, ac pro decore domus Dei recte prodirent. Hanc ipsius diligentiam ipsa sacra Congregatio publico testimonio professa est in decreto extensionis Officii sancti Isidori ad usum nostri Collegii a nobis supra descripto, quod ad Lucæ preces, *ob peculiarem erga eamdem Congregationem Oratoris Religionem*, concesserunt Eminentissimi Patres. Nec minorem diligentiam adhibebat Waddingus in aliarum Congregationum studiis, non solum quibus ex officio serviebat, sed aliis etiam, quarum plures & prolixas scripturas illi revidendas committebant Cardinales ipsis Præfecti, dum vel ipsi varietate negotiorum impediti non omnibus simul intendere possent, vel majori sua ipsorum satisfactione, & securitate resolutionis Lucæ sententiam audire cuperent, & causæ conditionem ab ipso plenius explicari.

LXXXV. Et in aliorũ variis negotiis.

TAmetsi harum Congregationum occasione quotidianus, & frequens esset ad Lucam concursus eorum, quorum causæ in illis agebantur, ut vel ipsum plenius informarent, vel ab ipso informarentur, vel pro festinantiori negotiorum expeditione rogarent, vel etiam apud Prælatos aut Cardinales interponerent; præterea tanta fuit apud omnes æstimatio vel humanitatis & promptitudinis ipsius ad aliorum subeunda negotia, vel prudentiæ ad illa tractanda, vel gratiæ ad persuadendum proposita, vel favoris apud majores ad obtinendum, vel auctoritatis apud æquales ad suffragium, vel sollicitudinis & sinceritatis in executione eorum, quæ agenda suscipiebat, vel perspicacis ingenii, & experientiæ, doctrinæque ad præbendum consilium, vel pietatis ad opera misericordiæ erga indigos exercenda, ut omnis conditionis, ordinis, & nationis homines ad ipsum indifferenter confluerent: Pauperes, ut procuraret levamen inopiæ, vel puellæ dotem, vel parenti servitium, vel uxori tranquillitatem domus, vel viduæ vivendi subsidium, aut personæ & substantiæ patrocinium, vel pauperi clerico proventum officii, vel honesto Curiali dignam conditionem, vel conditioni condignam personam, vel diffiden-

dentibus concordiam, vel prætendentibus honesta justaque desideria.

Divites, ut conciliaret discordes, ut commercii pacta componeret, ut ultimæ voluntatis testamenta ad rectæ conscientiæ divinæque voluntatis normam dirigeret, vel in Christo Jesu pie vivere volentibus ejusmodi vitæ formam præscriberet; ut reliquas actiones in rebus difficillimis, absque peccato absque nominis periculo, vel Principis, vel proximi offensa exercendas gubernaret. Nec a sæcularibus tantum, sed etiam a Religiosis personis & cætibus variorum Ordinum ad res ipsorum componendas vocabatur. Veniebant præterea Prælati & Cardinales, veniebant Nobiles, Barones, & Principes Romani, veniebant Regum & Statuum in Urbe Oratores, omnes indifferenter: & cum tempus, vel personæ indispositio non ferebat, ut Lucas eos ampliori loco susciperet, in angusto loculo humiliter cum ipso sedebant. Et isti quamquam a se mutuo quandoque caverent, nemo tamen sibi cavebat a Luca, quin singuli æqualiter consilium, solatium, obsequium ab ipso expectarent, & acciperent. Erat enim ejus conversatio tam candida, ut judicium consiliumque rogatus, sententiam suam nulli subtraheret; tam prudens & cauta, ut nunquam fuerit periculum, quod unius consilia alteri per ipsum innotescerent, aut arbitrium alteri datum, alteri damno foret; erat adeo sapiens, ut omnes inde discerent; adeo suavis & jucunda, ut recrearentur: nec ullus unquam accessit, qui vel diutius commorari vel quantocius crebriusque redire non cuperet. Si inter contrarios, vel arbiter electus, vel mediator interpellatus erat, æque utrisque se contrarium ostendebat, donec ipsius rationibus monitisque subjectos utrinque ad pacem & concordiam reducebat, & quandoque etiam ad amicitiam. Et sane in hujusmodi offensorum animorum reconciliatione peculiarem dotem a Deo accepisse visus est: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Matth. 5. 9.

Ardua negotia tam facile, tam prospere perficiebat, quod dum hebdomadæ mensesque illi ad rem deducendam concederentur, ille intra paucos hebdomadæ dies, aut paucas unius mensis hebdomadas quandoque factam referebat. Ipsi Pontifices ad asperas vias complanandas, & facilitandum rerum progressum ipsius ministerio nonnunquam utebantur. Et cum totos dies in his consumeret, vidimus eum etiam obscuris noctibus aliquoties ad hæc evocari. Vidi semel primam aulæ personam, fulminante cœlo & nimbis in rivos decurrentibus cum uno tantum famulo & auriga huc ad Lucam volare, ut vehemens desiderium Pontificis illi committeret, & serio commendaret; resque ita constituta fuit, ut tam fortis voluntas Principis subdito manifestata non sufficiebat ad obtinendum consensum; nec visum Pontifici suprema

ma sua potestate hominem compellere, sed Lucæ suadela, & efficaci dierum aliquot opera, quanquam difficillime, desiderium suum suaviter assecutus est.

Ejus vero nomen non tantum in Urbe, sed etiam in remotissimis Provinciis innotuit, ita ut ex ipsis utrisque Indiis, & Insulis, & ex universa Europa negotia sua per litteras, & per suos Romæ rerum actores illi commendarent Principes, & Nobiles viri, Ecclesiarum Prælati, diversorum Ordinum Religiosi, Sedis Apostolicæ Ministri, etiam Cardinales absentes; Urbium, & Statuum Magistratus; neque quisquam vel citius, vel felicius rem suam actum iri credebat, quam si Patri Waddingo vel commissa, vel commendata foret. Alii quoque dubia doctrinæ, alii politica ipsi solvenda mittebant. Audivi referri magni Principis magnum Ministrum, dum a suis consiliariis in gravi aliquo puncto regiminis, & obsequii Principis dissentiret, & rem ad Lucam per litteras referret, satis habuisse, ut Consiliarios in suam traheret sententiam, quod Lucæ responsales illi conformes in consilio producere potuerit. Oportebat Lucam singulis respondere, oportebat cujuslibet mandata in Urbe exequi, quod ipsum efficaciter præstare solitum, ipsæ ejusmodi personarum litteræ, partim apud me servatæ, partim ipsius mandato laceratæ liquido testabantur, dum plures legerentur gratiarum actiones propter obsequia præstita & expedita negotia, quam petitiones præstandorum.

LXXXVI. Quibus mediis & modis res prospere perficiebat.

Magna semper erat Lucæ auctoritas, & specialis confidentia præsertim cum Oratoribus, aliisque Ministris Regiis Hispaniæ, quorum favoribus longe facilius reliquis inserviebat. Et ex Cardinalibus peculiarem affectum in omni occasione monstrabant Scipio Burghesius, uterque Ludovisius, uterque Barberinus, ac præterea Bentivolius, Franciscus Perettus Cardinalis Montaltus, Cardinalis Roma, Franciottus & Carpineus: ex quibus plerique dulci, doctoque ipsius consortio adlecti, ipsum secum ad prædia seu villas extra Urbem a negotiis vacaturi ducebant, quo commodius, & magis continue possent ipsius conversatione gaudere. Reliquis notus & gratus erat, atque adeo etiam ipsorum Ministris, & famulis, quo cuncta promptius, & facilius assequebatur. Idque illi Deus gratia singulari concessit, quod cum novos sibi quotidie faceret amicos, omnes usque ad mortem in eadem erga seipsum benevolentia conservaverit per continuos quadraginta annos, quos in Curia Romana vixit. Tanta morum suavitate cum omnibus tractabat, ut ipsius aspectu lætarentur, in omni occasione bene de illo loquerentur, nec ullibi inveniretur, qui de ipso diceret verbum malum: atque hinc cum in aulis comparebat, Principum Ministri ipsum hilariter excipiebant, portas

tas aliis clausas & Principum alloquium aliis majoris dignitatis viris, vel retardatum, vel quandoque denegatum, illi aperiebant, & accelerabant accessum, ita ut uno die plura negotia perficere potuerit, quam alius aliquis uno mense.

Duas ipse maximas in rebus tractandis observabat: alteram profundum secretum, ex quo nihil minus ipsum cogitare crederes, quam in quo summa sollicitudine laboraret. Neque enim nisi jam peractum, & quantocius publicandum, vix incœptum indicabat negotium. Quod cum aliqui tanquam diffidentiæ genus amice & familiariter cum ipso expostularent, satisfacere solebat respondendo, secretum esse animam negotii, qua nimirum semel emissa, protinus perit, proinde ne quidem amicissimum quempiam seu consilio, seu auxilio non plane necessarium propositi participem fieri debere; nihil quippe difficilius, quam ut rem amico communicatam, is alteri pariter amico, atque hic tertio communicare nolit; aulam interea, dum deliberat, plurinm vocibus, variisque sensibus, ut auram immutari: gloriosum esse si rem difficilem silentio peragas, turpe, & verecundum si publice cœptam perficere non valueris, tanquam *qui cœpit ædificare, & non potuit consummare*. Luc.14.30. Hujusmodi secreti studio multos epistolarum corbes lacerabat Lucas, ne aliorum arcana, secretæ ipsius fidei commissa, vel posteris quidem innotescerent, ex quibus alioquin multam ipsius virtutem resque bene gerendi documenta, magnorumque virorum cum ipso amicitias, & intimam confidentiam, eorundemque de ipso æstimationem, & laudes colligere possemus.

Altera ipsius in tractandis negotiis maxima fuit, quod nulla progressus obstacula contemnebat; neque enim cæco impetu rem aggrediebatur, sed ejus consequentias, impedimenta, & remoras præmeditatus, omnia prius avertere studebat, omnibusque superatis, & complanata via, tunc primum pergebat, & principale negotium aggrediebatur: ita ut si apud quem agendum erat, is quidpiam objiceret, promptus Lucas in se sumebat remedium, cum nimirum ipsum jam prius applicuisset, vel certe si quidquam sibi insuperabile prævidisset, abstinebat ab agendo, donec melior daretur occasio, quam ille iterum vigilanter arripiebat.

Ad omnia pro voto obtinenda semper ipsi profuit, magnamque fidem & opinionem acquisivit tam sincera & libera rerum tractatio, ut cunctis palam esset, ipsum nec dignitatum ambitu, quas aulæ sequaces plerumque venantur, nec lucri cupidine subire labores: studebat sane Lucas, ut ipse dignitatibus dignus esset, studebat & efficiebat, ut tam Ecclesiasticæ quam Regulares aliis darentur, & minoris meriti, & majoris impedimenti. Unam ille Parochiam sibi desponsavit popellum S. Isidori, quem summo studio curabat, ut pius, doctusque fieret, & multi inde Apo-

ſtolici viri prodirent: & huc lucrum ſuum omne reponebat. Si aliquid a quopiam ſponte oblatum eſſet, aut ipſius induſtria procuratum, id ſtatim in fabricæ, vel melioris ſupellectilis augmentum convertebat; nec indifferenter accipiebat oblata. A fide dignis mihi relatum eſt, nobilem quemdam virum non infimæ claſſis, cujus domus expenſæ, & æris alieni debitum ſuperabant ordinarios proventus, & cui Lucas non ſemel ſervivit, quandam pecuniæ quantitatem per honorarium ſuum famulum miſiſſe titulo gratitudinis, & inquit, ut Pater Lucas hauſtum ſinceri vini inde habere poſsit; ſed ille nummos cum gratiarum actione remiſit, ac Domino deinde confidenter dixit, ſe illam ab ipſo tuta conſcientia recipere non potuiſſe pecuniam intuitu caritatis, quam aliis de rigore juſtitiæ debebat. Adhuc etiam Romæ in religioſa congregatione vivit vir doctus & pius, qui magno erga jam defunctum Lucam devotionis affectu, iterato mihi retulit, ſe ad ipſum aliquando miſſum, ut rogaret ejus interceſſionem apud quemdam Cardinalem pro nobili pari conjugum, qui aliquid a Cardinale prætendebant: & cum negotium expoſuiſſet, protuliſſe pecuniam, quam ab illis ad pios uſus deſtinatam dixit, ipſamque ad Lucam miſiſſe, ut ad Conventus neceſſitates illam apud Syndicum reponi permitteret, alioquin, ſaltem aliis dari curaret, quos ea potiſſimum indigere noſſet. Ad quæ motus Lucas, laborem (inquit) o Pater, mihi tuliſti, & hanc inſuper adjungis ignominiam; ut ſi ego pro ipſis efficere queam, dicat quiſpiam Fratrem Lucam opera caritatis vendere pecunia; ſi nequeam, iterum dicant, me ipſos pecuniis defraudaſſe, nec fidem in obſequio ſervaſſe. Pecuniam ſuam ipſis referto, & ego quantum potero pietatis operi non deero; ac re ipſa pecuniam referre oportuit.

Solemne præter alia fuit indicium ipſius animi ab omni lucri cupiditate liberi, quod cum quidam Cardinalis lecto decumbens illum vocaſſet, animæque ſuæ curam ipſius aſſiſtentiæ, & ſubſtantiæ rectam diſpoſitionem ipſius judicio tradidiſſet, ſed aliquot aureorum millia deſtinaſſet, quæ a morte ſua per Lucam ipſum ad quos pios uſus, pro ſuo arbitrio judicaret præſertim ſui Collegii S. Iſidori applicari, ac diſtribui cupiebat. Lucas ita die noctuque moribundi Cardinalis animam curavit, ut pecuniæ diſpoſitionem ſubire nullatenus voluerit. Imo cum propterea Cardinalis eam teſtamenti tabulis alteri commendaſſet, & caviſſet, ut prima & præcipua cura in ea diſtribuenda haberetur Patris Lucæ Waddingi, & Collegii S. Iſidori, ſic ſe deinde geſſit Lucas, ut quamvis nova Collegii ædificia adhuc imperfecta, & veterum murorum ruinæ præmuniendæ eſſent, tam alienum tamen ſe ab omni æris aviditate monſtraſſet, ut parua reſpective ſummæ portio-

tione contentus, magnam suam gratitudinem tum erga defunctum Cardinalem, tum erga testamenti executorem semper deinceps ostenderit: nimirum quem existimavit recte fecisse, ut pecunias a Cardinale relictas nobilis cujusdam vetustique Templi restaurationi applicuerit.

LXXXVII. Cur tantis negotiis obnoxius?

Porro Waddingus non accersebat negotia, quippe studiis suis satis occupatus, eorumque exercitio & aliis religiosis abunde contentus, sed, ut ex ipso alibi de ipso scripsimus, se ipsi vel invito & cuncta declinanti; imo & pro viribus avertenti offerebant. Ex illis, quæ obedientia obstrictus agebat, ipsius virtus sæpe probata fuit: & illud, quod de sancto Patre Francisco canit Ecclesia: *Non sibi soli vivere, sed & aliis proficere vult Dei zelo ductus*, mirifice implevit. Sane Dei zelo ductus Lucas pietatis opera & afflictorum solatia tam prompte subibat, ac tam diligenter procurabat. Dei & Catholicæ fidei zelo ea Patriæ contulit beneficia, quæ prius explicuimus; eodemque zelo Collegia Romæ fundavit, & copiosam S. Isidori familiam alebat: quæ cum absque aliorum favoribus, ac beneficiis efficere non poterat pauper Minorita, hi vicissim jure suo obsequia ipsius postulabant, nec ille, suis benefactoribus gratissimus, quidquam ipsis vel honeste, vel juste per se ipsum negari posse putabat, quod honeste præstari posset. Erga alios ipsum movebat religiosa urbanitas, & mutua officiorum correspondentia, quam qui negligit, amicitiæ reus merito constituitur. Denique nomen auctoritatemque semel adeptam, quocumque labore suo, sed aliorum honori, & emolumento conservare oportuit; quam profecto multorum admiratione, magnaque laude sui, per varias Urbis, & Orbis vicissitudines usque ad consummationem, & mortem egregie sustinuit, quinque continuo Romanis Pontificibus, & utriusque Ordinis aulæ Proceribus magis in dies, magisque probatus & carus.

LXXXVIII. Extrema ætas Waddingi.

Tam justa qualitatum symmetria constitutus erat noster Lucas, ac tanta temperantia vivebat, ut ab utraque longam ac minime gravem senectam sibi promittere posset: & quidem non obstante perpetuo illo languore capitis & stomachi, quem ante descripsimus, non obstante tam pertinaci diurni laboris & nocturni studii contentione, & continua animi sollicitudine, ætatem duxit ad annos plenos sexaginta, tam negotiis omnibus, quam studiis aptissimam. Sed anno Jubilæi & Christi MDCL. qui ipsi climactericus fuit, idest sexagesimus tertius ætatis, circa æquinoctium autumnale corripuit eum longa & molesta febris, qua omnino moriturus credebatur. Et quanquam evasisset, ita tamen con-

tuſus, & contritus a morbo fuit, ut priſtinas vires nunquam deinceps recuperaverit, & laborum ſtudiorumque tædium & ſenectutis gravamina ſentire cæperit, ita ut pedum debilitate, & impotentiori frigoris & auſtralis flatus tolerantia, domo rarius exire cogeretur, & nonnunquam, ingruente neceſſitate, Cardinalis cujuſpiam, vel alterius amici rhedam adhibere.

Eadem tamen conſtantia, eodemque ſtudio ſerviebat ſacris Congregationibus, etiam poſtea conſtitutis, & octavum Annalium Tomum, me interim aſſiſtente, continuabat, abſolvitque impreſſionem anno MDCLIV. Fugiebat quidem quoad poterat varietatem negotiorum, ſed uſque ad mortem nunquam effugere potuit accedentium & interpellantium importunitatem; nec in Congregationibus unquam defuit gravis & multiplex occupatio. Ipſe præter has (Annalium ſtudiis in me conjectis) aliqua ſua, & aliorum Opuſcula, jam olim compoſita, publicabat, ac deinde totum uſum privati calami, ſeu a Congregationum ſtudiis liberi convertebat in obſequium Deiparæ Virginis, cujus perpetuæ protectioni, & patrocinio quæcunque eatenus vel ſcripſerit, vel egerit, accepta referebat.

Advertebant interim aliqui, præſertim qui familiarius cum ipſo verſabamur ego & Frater Thomas a ſancto Antonio Religioſus Laicus, qui magna Lucæ ſatisfactione per multos annos illi pro ſocio ſerviebat, non multum vitæ tempus ipſi ſupereſſe; imo menſes omnes, præſertim hyemales, & æquinoctiales, & omnes mutationes temporum ipſi timebamus: nec in proprio ipſius ore frequentior, aut in alieno gratior ipſi ſermo verſabatur, quam de ipſius morte, quem variis virtutum actibus dilatabat, & interea precum officia, mortuorum præſertim, & Mariani Roſarii ſolito ſæpius ingeminabat. Quoniam autem ut erat ſedentariis ſtudiis intentus, præſertim hac ætate, qua pedes non adeo ſerviebant, ſic pituitæ valde ſubjectus erat, indeque timebat ne vel apoplexia præventus, vel catarrho ſuffocatus moreretur: ac propterea quoties de ſua morte loquebatur, dicebat optare ſe a divina clementia hanc gratiam, ut integris ſenſibus mori poſſet, & ita exauditus eſt, ut nec dolorem, vel pœnam in morte pateretur.

Hac vero valetudinis conſtitutione, & pertinaci ſtudiorum & laborum conſtantia ſeptem alios vitæ annos toleravit. Et ultimo anno per præceptum ſanctæ Obedientiæ coactus, ut Collegii regimen in ſe ſuſciperet, donec alius tunc electus Guardianus accederet, ſicut cum publica profeſſione inſufficientiæ & impotentiæ ſuæ, mandatum cum lacrymis ſuſcepit, ita tamen per annum integrum gubernavit, ut boni exempli, pro priſtino more, tenaciſſimus, omnibus communitatis actibus adeſſe non omiſerit, ubi actuali morbo non impediebatur; tametſi ſenectus ipſa morbus

bus illi fuerit. Et sua prudentia & bonis dispositionibus effecit, ut toto illo anno nihil necessarium nobis deesset, nec ullus nostrum vel capitis dolorem sentiret, cum publica lues totam Romam inficeret.

LXXXIX. Mortifera ægritudo.

VErum anno Christi MDCLVII. Alexandri VII. Pontificatus III. ætatis Lucæ septuagesimo inchoato, & laborum in Curia Romana trigesimo nono fere completo, cum Urbs esset a peste plane libera, & Lucas, aliquot mensibus prius, Collegii regimen cum omnibus requisitis circumstantiis tradidisset novo Guardiano, ipseque licet ætate & laboribus debilis, sed animo vegetus, & corpore sanus, die decima octava mensis Octobris, S. Lucæ Evangelistæ, sui in Cœlo Tutelaris festivitatem consueta pietate, solemnitatemque celebrasset; sequenti die, qui in dypticis Religionis B. Petro de Alcantara sacer est, & eo anno fuit feria sexta septimanæ, invitatus fuit ad audiendum sermonem Hispanicum de Beato Viro habendum in Templo Aracælitano. Et quanquam id ipsi non adeo commodum esset, propter suam tamen devotionem erga B. Christi Confessorem, & pro reverentia Concionatoris, a quo invitatus fuit, interesse voluit. Sed heu! non impune, nam aura vasti frigidique Templi, per unam vel alteram horam, quibus initium & finem concionis expectabat, capitis dolorem ipsi concitavit, qui coryza crescens, ad vesperum tandem in catarrhum desivit.

Hunc vero tametsi non omnino neglexisset Lucas, non tamen ita curavit, quin pro sua in amicorum satisfactionem solita facilitate, tertio inde die vesperi rogatus a quodam viro Principe, qui cum curru ad Collegii portam inopinate venerat, cum illo spatiatum aliquot millibus passuum extra muros ierit: quando seu motus ipse, seu potius aura serotina, sic affecit Lucam, ut media noctis hora domum reversus, febricula se tentari sensisset; adeo lenta tamen, & fallaci, ut licet per aliquot inde dies detegeretur, postea tamen etiam Medicis cessasse visa sit, cum interim intus roderet; sed iterum se foris manifestans, ægri vitam suspectam illis reddidit. Circa vigesimum autem infirmitatis diem accessit morbo ille fellis excessus, quem ante notavi, unusque vel alter levior affectus. Sed notabilis fuit, quod duobus ante mortem diebus, dum ego solus ipsi assisterem, invasit illum subitaneus, & vehementissimus totius corporis tremor, qui sic me terruit, ut illum tunc animam agere credidissem, & elata voce vocassem Infirmarium ex proximo cubiculo; sed Lucas non aliud quam *Jesu, Maria*, Fili mi, tege me, tege me; & cum ipse faciem & caput sibi tegeret, ego me ipsum supra reliquum corpus extendi, & spatio unius orationis Dominicæ cessavit quassatio, ille-

que ad se reversus iterum suspiravit Jesu Maria. Sed proh! dira mors hoc insultu iniit possessionem; nam calor naturalis, qui illo impetu ad viscera se retraxit, nunquam deinceps ultra genua deorsum reversus est.

Interea vero, etiam ante hanc procellam, corporis vires continuo deficiebant, sed tam procul ab omni alio dolore, vel molestia morbi, ut Lucas quandoque interrogatus quomodo se sentiret? responderet se timere quod Deus ipsi succenseret, & causam timoris rogatus, diceret; quia morior absque pœna, & omni cruciatu; vellem enim in me sentire partem aliquam passionis Redemptoris mei. Deficiebat enim potius naturali solutione complexionis laboribus & studiis consumptæ, quam ulla violentia morbi. Et semper usque ad mediam horam circiter ante mortem venientes amicos, Religiosos, Sæculares, Prælatos, Cardinales integris sensibus, viva memoria, perfecto discursu & voce, quanquam debili, sed clara tamen suavique excipiebat, & intimo dolore mœstos, ac nonnullos etiam innatam gravitatem & severitatem in lacrymas, gemitusque dissolventes, solus ipse liber & lætus, absque ulla commotione dulcissime solabatur. Cum isto recolebat acceptos favores & beneficia, cum illo benevolentiam tot annis erga se conservatam. Aliis pro ipsa visitatione gratias agebat, cum aliis de communibus amicis, cum aliis de statu sui morbi, cum aliis de morte, mundi vanitate, de cœlesti gloria discurrebat: cum aliis miscebat jucunda & recreativa colloquia tanto spiritu, & affectu, tanta vivacitate intellectus & memoriæ, ut nequaquam eo morbo moriturum crederes, si & medicorum judicium & corporis debilitas id non suaderent.

Cardinali Rospiglioso adeo singularia exultantis animi indicia monstravit, etiam familiares discursus ante multos olim annos cum ipso habitos commemorans, ut Cardinalis ipse pro sua prudentia judicasset tantam vitam in emortuo corpore, non nisi naturæ extrema tentantis conatum esse. Quamvis etiam credi possit, tanti olim amici nunc ea dignitate & loco constituti benevolentiam & præsentiam infirmas vires excitasse: eoque magis quod sua Eminentia S. D. N. Alexandri Pontificis Apostolicam Benedictionem attulisset; cujus vel sonus nominis seu sano seu ægro Lucæ semper jucundus & gratissimus erat. Sed Cardinalis quoque judicium alius casus nobis comprobavit, nimirum allatæ Matrito epistolæ Joannis Robles, totius Ordinis tunc Vicarii Generalis, in qua cum Lucas subscriptum saltem nomen lecturus, perspicilia sibi apponeret, nec apicem quidem legere potuit; illis vero depositis totam epistolam sat longam; nec satis claro charactere conscriptam ad ultimum verbum perlegit, cum per sexdecim circiter annos prius, nec aliquid scribere, nec Missale, vel Bre-

Breviarium ſine ocularibus legere ſoleret. Quæ revera extremas vires exerentis naturæ vehementia fuit, & Lucas ipſe intrepide dixit, non renovatæ juventutis lucrum, ſed abituri hoſpitis valedictionem fuiſſe.

Interea vero nullam dabat miniſtrantibus moleſtiam, nullius accuſabat ſeu tardum, ſeu ſiniſtrum obſequium, quanquam ceteroquin attentæ & exactæ conditionis, ſed etiam uſque ad hoc punctum venerandæ modeſtiæ & manſuetudinis. Si quid ſentiebat incommodi ſeu laſſitudinis, non alia ejus vox audiebatur quam lenia ſuſpiria, quæ per ſanctiſſima Jeſu & Mariæ nomina exprimebat. Si qua re indigebat, petebat humiliter: ſi quam offerebant miniſtri, vel jubebant Medici, quantumvis contra ipſius guſtum, obedienter tamen & prompte ſuſcipiebat. Eoque tandem debilitatis redactus eſt, ut non niſi liquidum alimentum, aliquot ante mortem diebus, admittere potuerit. Atque hæc ægritudinis ipſius integri menſis qualitas & ratio fuit.

XC. Mortis præparatio.

Diebus aliquot prius monitus Lucas de Medicorum judicio propinquæ mortis ipſius, non lætior alius intelligeret reſtitutam ſibi ſanitatem paratamque purpuram, quam ille hunc nuntium excepit: nimirum quem, etſi religioſa noviſſimorum recordatione, ſemper quidem, ſed peculiari attentione per ſeptem prius annos dietim expectabat; ſeu potius, ut ante dixi, mortem ipſam ſine præcedenti nuntio venturam timebat. Tanti intereſt pro tremenda hac hora, prævia & frequens ejus meditatio, teſtimonium conſcientiæ, virum probum fuiſſe, Deo ſincere ſerviiſſe, hominum nulli nocuiſſe, profuiſſe plurimis: *Qui enim de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti confeſtim aperit, quia lætus judicem ſuſtinet: & cum tempus propinquæ mortis advenerit, de gloria retributionis hilareſcit.* (D.Greg.Hom.13. in Evang.)

Hinc illa noſtri Lucæ libertas & infractus ad mortem animus, quo revera *cupiebat diſſolvi & eſſe cum Chriſto.* (Phil. 1. 23.) Cujus bonæ vitæ ea quoque felicitas acceſſit, quod cum tam longe vixiſſet, interim tamen ad mortem uſque valuerit labores & ſtudia, tam ſibi honorifica, quam Reipublicæ utilia, conſtanter proſequi; & quod illo ætatis ad meritorum prœmia vocatus ſit, quo hominum vita ſi protrahatur *amplius eorum labor & dolor eſſe conſuevit.* (Pſal.89.10.) Igitur his rationibus morte ſua contentiſſimus Waddingus, cum creberrimo uſu Sacramenti Pœnitentiæ, hoc eſt ſæpius bis, terve, quam ſemel per hebdomadam, conſcientiæ ſerenitatem conſervaſſet: id in primis nunc ſibi curandum cenſuit, ut ipſius anima Chriſti Sacramentis rite procurata ad Chriſtum ipſum e corpore migraret, & illa poneret media, quibus conſervaretur Collegii ſancti Iſidori diſciplina, quies & profectus; ac demum ut illa ſtudia

dia, quibus ipse impalluit insenuitque ad universi Ordinis utilitatem, continuarentur.

Quidquid ergo temporis adventantium colloquiis, aut necessariæ & per Medicos præscriptæ corporis curæ sibi reservare poterat, id omne sacris meditationibus impendebat, jusso ut ad lecti pedem ante ipsius oculos appenderetur Deiparæ Virginis imago, quæ alibi in cubiculo pendebat; utpote cujus protectioni in hac hora mortis seipsum devote commendabat, & in cujus obsequiis majorem & meliorem vitæ suæ partem consumpsit. Deinde singulari diligentia conscientiam suam per Sacramentum Confessionis expiavit: Collegii Guardianum & seniores Patres convocavit, eisque sine ulla titubatione valedixit: se jam cursum consummasse, fidem Religioni & Patriæ servasse; de Deo etiam sibi propitio bene sperare: locum ipsis in hac Urbe Roma parasse; eoque operis & opinionis deduxisse, ut cum sui ipsorum commodo & laude, cum Patriæ & Religionis utilitate in eo vivere possent! ipsum ergo partem suam jam egisse; reliquum esse, ut ipsorum quisque suam agat, pacem & veritatem diligant, mutuam in semetipsis caritatem continuam habentes; atque hanc illis unice testamento reliquit.

Post hæc petiit inexperti itineris Viaticum SS. Eucharistiæ Sacramentum, quo allato ille in primis a genuflexis & collacrymantibus Religiosis omnibus, si quem unquam offendisset, veniam poposcit, & a quibus offensus esset, seu præsentibus, seu absentibus ex animo condonavit, boni exempli curam, pacem & caritatem omnibus commendavit, pieque & affectuose rogavit singulos, ut frequentem ipsius memoriam in precibus suis & sacrificiis haberent. Sumpto autem summa pietate SS. Sacramento, petiit etiam alterum extremæ unctionis, ad quod suscipiendum, cum suo tempore allatum esset, ipse sua membra pari pietate per ordinem ungenda porrigebat; atque tunc, ac dum ipsius animam præscripto ritu commendaremus Deo, ad singulas invocationes Litaniarum, & Psalmorum, precumque versiculos, clara voce, tantaque attentione respondebat, ut cum unicum, respirationis forsitan aut salivæ causa omisisset, & ego ad caput genuflexus vocem tunc paulisper elevassem, ille apprehensam meam manum strinxit, ut indicaret se nihil negligere, & reliqua integre usque ad finem clara voce prosequutus est; ac deinde biduo, quo supervixit Religiosorum singulos, prout occasio ferebat, singularibus monitis erudiebat & solabatur.

Collegii vero statum & prosperitatem commendabat curæ & patrocinio Cardinalium, Franciotti in primis & Ludovisii, ac Prælatorum, qui ipsum visitabant. Et quoniam inter Cardinales, Franciscus Barberinus totius Ordinis protectionem ex officio gerit,

rit, ipsumque Collegium non absque favore suæ Eminentiæ per Urbanum VIII. Pontificem, ejus patruum fundatum fuit, & utriusque deinceps, atque Cardinalis Antonii beneficiis continuo promotum & auctum; propterea specialem ipsius curam illi commendavit, idque in primis cum ipsum a Cardinale missus visitasset Agapitus Colorsius Eminentiæ suæ, in iis etiam quæ ad Ordinem pertinent, a secretis, ipsique Lucæ familiaris, & carus, ut eum proinde rem ex animo suscepturum non dubitasset: quamobrem longo sermone aperuit illi quidquid seu per ipsum, seu per Cardinalem ad Collegii quietem, & conservationem fieri cupiebat, eaque gementi, & lacrymanti Colorsio, repetitis amplexibus & osculis commendavit: ac venienti postmodum ipsi Cardinali Protectori cuncta repetiit, debitoque affectu & confidentia, ipsius zelo, fidei studioque concredidit & commisit: nec deinceps complendo Lucæ desiderio defuit aliquando Barberinus.

Quoniam autem Collegium utilius nulli committi poterat quam Sanctissimo Domino Nostro Alexandro Pontifici, seu Sanctitatis Suæ supremam potestatem, seu zelum in illis, quæ ad Catholicam fidem conservandam propagandamque pertinent, seu benevolentiam & gratiæ pronitatem erga religiosa Lucæ desideria respiciamus; idcirco pari diligentia rogavit, ut per Cardinalem Rospigliosum, per Sfortiam Pallavicinum nunc Cardinalem, per Prosperum Fagnanum, & Virgilium Spadam Prælatos, & per D. Hilarionem RoncatumAbbatem sanctæ Crucis in Hierusalem, quos omnes sciebat sibi in primis addictissimos esse, & frequentem atque opportunum accessum ad Pontificem habere, Collegium sancti Isidori Suæ Beatitudini, tum pro gratia sua, tum pro suprema hac Lucæ supplicatione desiderioque commissum commendatumque foret: quod & ab ipsis præstitum, & a Sua Sanctitate susceptum secuti hactenus effectus nobis comprobarunt. Denique de ratione studiorum ita mecum egit, ut indicasset quænam opera finitis Annalibus, quos præ manibus habebam, vel utilia maxime, vel necessaria Religioni forent: quid in his atque illis conscribendis curandum, quid cavendum esset: quid ipse in aliquibus jam editis, vel monumentorum defectu, vel aliis casibus omisisset, qualiterque supplenda, vel quæ alio modo disposita cuperet: & ad hæc, atque vitam meam religiose degendam saluberrima sane documenta dedit; detque Deus, ut per me rite serventur. Denique unum vel alterum librum, quos ille mutuo quondam accepit, jussit ut suis Dominis restituerem.

CUm in his ita constituendis biduum, triduumve transiisset, & Lucæ corporis vires continuo decrescerent, ultimo tandem die Dominico mane, qui fuit decimus octavus Novembris, & ipsius XCI. Mors ipsa, & funus.

& ipsius morbi trigesimus secundus, hora circiter decima, matutina, seu secunda ante meridiem, cum nativus calor jam etiam foemora desereret, & respiratio non amplius moveret ventrem, sed tota ad pectus collecta fuisset, infirmus non poterat ita loqui ut audiretur, sed semper sic sibi præsens, ut caperet quæcunque dicerentur, & personas dignosceret. Cumque tunc advenisset Princeps Ludovisius & ad lectum genuflexus Lucæ benedictionem pro filio, quem adduxerat, cum lacrymis petiisset, tunc Lucas extendens manum suam filii manum apprehendit, eo significans, se illi benedicere & optimo Principi valedicere, cujus favoribus & benevolentiæ multum in vita debuit, ac medio circiter quadrante horæ post, oculis semper vivacibus, & in Deiparæ imaginem firmiter defixis absque ulla turbatione, vel minimo motu oris, oculorum, aut ullius partis corporis, respiratione sensim desinente, dulciter expiravit: & aliquot sacra ad id reservata, statim pro ipsius animæ requie celebrata fuerunt. Aperto deinde quinque circiter horis post mortem corpore, repererunt pulmones & unum ex renibus bona sui parte consumptos, atque in vesica fellis durissimum lapidem magnitudine nucis avellaneæ, & alterius vesicæ collum humoris acrimonia corrosum, quam causam judicarunt sanguinei lotii quod infirmus aliquoties reddidit: cor autem insolitæ magnitudinis, ac tot post mortem horis recenti, fluidoque sanguine plenum.

Exta in communi Fratrum sepulcro condita fuerunt, & corpus Religionis habitu indutum, sic ad tertium diem, in aperto Cœnobii loco, adventantibus expositum fuit. Die vero martis ad Ecclesiam deportatum, & convenientibus amicis summum sacrum pro defuncti requie cantavit Reverendissimus Pater Hyacinthus Libelli, Ordinis Prædicatorum, sacræ Congregationis Indicis a secretis, & funebrem orationem latine habuit P. Franciscus Matthæus, ejusdem Ordinis, ab ipsius Ordinis Generali ad id constituti, non solum ob communem nexum utriusque Religionis ab ipsis Fundatoribus contextum, sed propter specialem etiam ipsius Lucæ, toto tempore sui Romani incolatus, cum Dominicani Ordinis Præfectis, & præcipuis Patribus amicitiam, & quam cum præsenti Reverendissimo Patre Joanne Baptista de Marinis, non Romæ primum, sed olim Salmanticæ contraxit, & semper deinceps continuavit.

Abeuntibus deinde, qui ad honorarium hoc funus convenerant, populum etiam Templi foribus excludere necesse fuit; tanta enim viris fœminisque insederat opinio probitatis Lucæ, ut & Franciscanam ejus chordam usque ad nodum cincturæ, & habitum ipsum usque ad genua sursum carptim, certatimque sibi absciderint, quisque particulam suam pietatis causa servaturus,

ut

ut necesse fuerit corpus alio habitu vestire: sicque indutum hora circiter quarta pomeridiana ligneo loculo inclusum, in egesta terra sepultum fuit, quarto loco post Hiquæum, Cavellum, & Benignum, sub aspectu genuflectentis ad angulum sacelli sancti Antonii versus altare majus.

Et cum ab ipsius morte jam transiissent horæ circiter quinquaginta quatuor, dum ego cum aliis, tam exteris, quam domesticis, qui aderant, ejus manus osculari vellem, cunctos digitorum ipsius articulos in pugnum contrahere, extendere, flectere tam facile poteram quam proprios meos, notavimusque per candidam cutem turgentes venas cæruleo colore, quas dum premerem, illæ cedebant, dum digitum elevarem ita redundabant, ut si aperirentur, crederem sane fluidum sanguinem reddituras; nec ullum interea dabat signum corruptionis, nec alia vultus forma, vel species fuit quam vivi, & clausis oculis aliquid meditantis, vel suaviter soporati esse solebat.

Mirum sane quam universalis in Urbe luctus fuerit, quanta Lucæ præconia post ejus mortem, ut Cardinalis quispiam, tum sua dignitate, tum obitis pro Ecclesia muneribus conspicuus, dixerit velle se & purpuram, & alia sua cum tam illustri vita tam gloriosa morte coronata commutare, qualis contigit Patri Waddingo. Neque enim ab infimo bajulo ad Summum Pontificem ullus fuit, vel semel aliquando Lucæ locutus, qui non aliquam ejus laudem cum dolore mortis ipsius exprimeret. Plebei memorabant gravem Ordinis Patrem, virum celebrem, a Magnatibus tanti habitum, nihilominus adeo comiter, adeo humiliter sine fastu, vel ficta festinatione secum ipsis conversari, lamentationes audire, ærumnis condolere, piis monitis consolari, indigentiæ summa cura & caritate providere solitum. Opifices, & Institores ipsius animam benedictionibus replebant, qui vel mercium pretio, vel operantis mercedi sic nihil unquam detraxit, quin potius ampliorem absque dilatione tribuens, ab opere lassos, & aliunde forsitan mœstos hilari suo vultu, & affabili sermone recrearet. Alii officia & beneficia per ipsius operam in se collata referre, aliorum quisque pro sua experientia variam ejus virtutem laudare, quam bene se diversis occasionibus olim gesserit, quanta confidentia, quanta opinione, quanta benevolentia apud Pontifices, Cardinales, aliosque Principes viros valuerit, commemorare. Principes ipsi, in ejus morte occidisse magnum lumen Curiæ Romanæ, se quidem antiquum optimumque amicum, in laboribus levamen, in desideriis efficax instrumentum, in dubiis certum fidumque consiliarium, in adversis rebus solatium amisisse. Omnes, & calidis multi lacrymis, virum integrum, probum, doctum, prudentem, & in omni re bona versatissimum,

ſimum, Religioſum exemplarem & probatiſſimum prædicabant. Atque hæc Romanis per aliquot a Lucæ morte ſeptimanas communis colloquii materia fuit, neque uſque ad hodiernum diem, quinto jam poſt mortem anno, pro incidenti occaſione deſiſtunt. Imo vero neque Scriptores etiam, qui poſt ipſius mortem ſcribunt, ejus laudes prætermittunt, ex quibus aliquot elogia inter aliorum de ipſius virtute teſtimonia reponenda decerpſi: unde apparet eos etiam, qui illum in vita laudarunt, id vera meritorum ejus æſtimatione feciſſe. Etenim, *timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur.* Eccli. 1. 13.

Sepulcri lapidem aliqui potentiores amici ponere voluerunt, ſed præventi fuerunt ab Advocato Hercule Ronconio, viro propter virtutem, ac integritatem in Urbe noto, & caro, Lucæ etiam defuncto, dum Hercules ipſe vixit, addictiſſimo. His autem lapidi notas incidi voluit vel ipſe, vel neſcio quis alius. Ego unam vel alteram dictionem pro meliori diſpoſitione ad alias lineas tranſtuli, quam in quibus a lapidario inciſæ fuerunt.

D. O. M.
R. A. P. F. LUCÆ WADDINGO HIBERNO,
VIRO ERUDITO,
VIRTUTIBUS ORNATO,
DE ECCLESIA, RELIGIONE, ET PATRIA
BENE MERITO,
LECTORI JUBILATO,
TOTIUS ORDINIS MINORUM CHRONOLOGO,
PATRI, AC FUNDATORI
OPTIMO, ET AMPLISSIMO
COLLEGIUM MOERENS POSUIT,
ÆRE D. HERCULIS RONCONII
IN URBE ADVOCATI,
EJUS VERI AMICI.
OBIIT
XVIII. NOVEMBRIS. M. DC. LVII.
ÆTATIS LXX.

Poſt hæc etiam apud Capranicenſes in illa Lucæ nova fundatione parentatum illi fuit, habita pariter oratione latina, quam in defuncti laudem bene compoſuit P. Franciſcus Junius ſacræ Theologiæ Lector hujus Collegii alumnus. Et quanquam totius Ordinis Provinciarum Patres erga Lucam bene affecti & ipſius tum litterariis, tum aliis laboribus ita obſtricti eſſent, ut ejus animæ ſuffragari vellent; nihilominus Reverendiſſimus Pater Sebaſtianus a Cajeta, tunc totius Familiæ Ciſmontanæ Commiſſarius

Ge-

Generalis, circulares litteras ad omnium sibi subjectarum Provinciarum Ministros misit, quas quia breves sunt, ac tam digni Religionis Prælati, de Luca testimonium, opinionemque continent, placuit huc ex Italico exemplari integras transferre. *Cum ad meliorem vitam transierit Pater Lucas Waddingus communi planctu totius hujus Curiæ, & omnium Religiosorum Ordinum, sed speciali nostri, qui tantum virum amisit, moneo P. V. & quantum debeo etiam onero, ut quemadmodum dictus Pater usque adeo illustravit Ordinem, sic in hac vestra Provincia ea suffragia offerri facias, quæ tam boni Patris meritis debentur: tametsi credere debeamus, quod ille, uti per longum vitæ suæ cursum semper erat optimi exempli Religiosus, ita nunc fruatur æternis cœli bonis. Datum Romæ* XXII. *Novembris* MDCLVII. Sicque per totam hanc Familiam justa illi soluta sunt, & ut audio, singulari pompa in Cœnobio Neapolitano sanctæ Mariæ novæ, curante altero Sebastiano a Neapoli tunc illius Provinciæ Ministro, nunc Regularis Observantiæ in tota Cismontana Familia Vicario Generali.

Idipsum in Germaniæ quoque, Belgii, Galliæ, Hispaniæ Provinciis factum, partim certa notitia percepimus, partim nos credere jubet communis omnium erga Lucam affectus, & opinio meritorum ipsius. Multi deinde tum intra, tum extra Urbem ipsius imaginem expetierunt, & studio Fratris Thomæ socii ipsius in tela vivis coloribus depicta quibusdam communicata fuit. Sed quoniam nec sic multitudini satisfieri potuit, is idem socius curavit, ut duplici forma ex æneis laminis papyro impressam plurimi accepissent. Verum, seu nimia festinatione, seu alia causa factum, ut impressarum neutra venerandum Lucæ vultum ad vivum exprimeret. Prima & originalis, quæ Herculis Ronconii cura ex ipso corpore depicta fuit, in ipsius quondam, nunc Nicolai nepotis Musæo servatur, ex qua ego delineari desculpique feci, quam huic ipsius vitæ præfigo, peritorum judicio, veriorem ejus effigiem.

XCII. Corporis constitutio.

LUcæ Waddingi corporis statura justa fuit, nec despicienda sui parvitate majoribus, nec minoribus vultus projectu suspicienda, sed magis parvitati quam excrescenti moli vicinus. Corpus totum compactum, nec obesum, nec nisi in senectute, ac tunc extremis tantum partibus gracile: forma decora, vultu leonino, ac juniori ætate pleno capillitio, plenaque barba & superciliorum pilis unicolor, totus aureus, cuteque candida, & rubicunda cum Davide Propheta *Adolescens rufus, & pulcher aspectu*. 1. Reg. 16. 12.
Senem ore pallidiori, calva fronte, & pilorum niveo candore, alii barba tonsa S. Bernardino Senensi; alii, eadem promissiore, sancto Philippo Nerio assimilabant: sed dum sanguis, seu hortan-

di, diſputandive fervore, ſeu juſto zelo movebatur, toto capite purpureus evadebat. Frons ampla, magiſque rotunda quam plana, ſemper ſerena, & paucis rugis leniter contracta, omni ætate ſua gravis, & grata: ſupercilia piloſa & recurva, duobus ſinubus ab intercilio digitum lato diſtincta: oculi leucophæi, nec prominentes, nec nimium cavi, ſinceri, conſtantes, & modeſti, atque ad annum fere ſexageſimum viſu perſpicaciſſimi; inde ſtudiis debiliores, artis perſpicilia ad libros requirebant. Naſus nec excreſcens nec deficiens, recto ductu protenſus, tranſverſo ſinu ab intercilio ſeparatus, & in medio, atque ſenſim in aquilinam formam declivi cuſpide moderate latus. Nares liberi, & orbiculati. Labra juſta. Mentum nec latum, nec acutum, ſed rotundum. Barba, cum aliquot ſeptimanis excreſceret, quadra, & a mento intactis genis ſurſum porrecta. Tempora ſeni cava. Genæ nec depreſſæ, nec ultra menſuram elatæ. Aures quoque compoſitæ, juſtæque magnitudinis, inferne ſuperneque ſufficienter a capite ſejunctæ. Labia & maxillæ, defectu dentium ad eorum loca in ſenectute contracta. Collum juſtæ proportionis. Manus longæ & æque ac pedes nervoſæ, & cute utrobique candidæ. Caro tota delicata & mollis.

Senſus omnes habuit vivaciſſimos; ſed ut viſum, ſic etiam auditum, citra ſurditatem, obtuſiorem reddebat ſenectus. Odoratum uſque adeo vividum, ut leviſſima quæque objecta ſentiret, ſciretque ex odore perſonas, quæ ante ipſum vel tranſiſſent, vel ſubſtitiſſent in loco: ſed acutis, & vehementioribus objectis offendebatur. Et cum dentes non haberet, adeo tamen diſtincta & integra erat ejus locutio, ut nullam ſyllabam non diſtinctiſſime pronunciaret, propriamque vim, & ſonum ſingulis conſonantibus tribuebat, quod in edentulis rarum eſt. In ipſius ingenita humorum temperatura dominabatur ſanguineus; verum atræ bilis tantum illi conceſſit natura, ut ſanguinis aëream levitatem juſto pondere cohiberet, & inconſtantem fluxum terrea ſua ſiccitate ſolidaret, ingeniumque clarum rebus gnaviter intentum, & cum morum facilitate in omni actione geſtuque ſerium, & citra moroſitatem ſeverum redderet. Flegmaticus humor, ſanguineo cognatus, adeo moleſtus Lucæ fuit, ut ſenilibus præſertim annis a gutturis & palati pituita inopinatum exitium perpetuo ſibi timeret. Sed divina providentia remedium, quamvis origine periculoſum, ac deinceps etiam pœnoſum adhibuit, intimum ignem flavæ bilis, qui tantum humorem decoqueret, non tam innata conſtitutione, quam caſu generatum.

Cum enim Lucas in Hiſpania anno ætatis ipſius vigeſimo ſecundo ſtudiis incumberet, & ſequenti die publicas Theſes propugnaturus, ut commodius noctu ſtudere poſſet, ardentes prunas cu-

cubiculo induxit, & in lecto jacens ſtudebat; inde obdormiſcens ignei vaporis hauſtu vires paulatim amittere, donec Dei nutu ipſa ſui ſuffocatione expergefactus, parietem cui adjacebat ſine voce vix tundere valuit: quo accurrentes Religioſi ſemivivum extraxerunt, atque ita in exteriori ambitu humi ſtratus apertis feneſtris ad ſe rediit; ſed ſemper deinceps remanente illo flavæ bilis exceſſu, quem ante deſcripſi. Quanquam autem hinc factum ſit, ut Lucæ flegmata non aquoſa crudaque, ſed cocta & coagmentata eſſent; mirum tamen quantum abundarent in viro temperatiſſimi victus, diurnoque motu ſemper agitato: ſi æque intempeſtus non eſſet nocturnus labor ad libros, qui vitales animaleſque ſpiritus paulatim abſumendo, humanæ vitæ caſtrum, obſidenti humori tradunt: corporis quidem blandi proditores, ſed animi, ſi pie, prudenterque tractentur, æterni fidique cuſtodes.

XCIII. Ingenium, & affectus animi.

CUM autem ejuſmodi fuerit conſtitutio corporis Lucæ Waddingi, meliorem animam ſortitus eſt, moreſque ſuaviſſimos; ingenium acre & in agendis providum, ſed circumſpectum, quietum, & rebus utilibus contentum: atque ad eas inveniendas tam ſolers & induſtrium, ut ſive legendo, ſive meditando, cito illi occurreret, & facile apprehenderet ipſe, quod ad quamcumque rem propoſitam apte faciebat. Judicium in inventis diſcernendis, diſponendiſque clarum & ſolidum, quod in ejus operibus multi notarunt. Memoria lectarum, auditarumque rerum tam fertilis, & prompta mater, quod ex adverſo, propria quorumdam ſeu locorum, ſeu perſonarum nomina, alioquin familiaria, reminiſcendi tarditas, qua etſi raro ſub vitæ finem laborabat, inter alia propinquæ mortis ipſius præſagia nobis fuerit. Inſitam habuit moderatam quamdam animi celſitudinem, & naturalem excellentiæ poſſeſſionem, qua vilia cuncta, ſordida, ſiniſtra, inordinata, inepta & alicujus perſonæ ſtatu, vel conditione, loco etiam, ſocietate vel tempore indigna dedignabatur, & primo aſpectu diſcernebat; rebuſque nitidis & rite diſpoſitis, ac in omni caſu dignis, ac decentibus delectabatur, & complacentiam quamdam in iſtis monſtrabat; maxime cum ad publicum decus, vel divinum cultum conducebant.

Hinc iterum, ut omnia ſua ſuorumque, tum ſibi ipſis impœnitenda, tum aliis irreprehenſibilia eſſent, valde cupiebat, & conabatur; unde perſonarum ſelectum ad publicas functiones officiaque abſque omni affectu, vel alio, quam decoris publicæque honeſtatis, & utilitatis, reſpectu faciebat: neque per Collegii diſcipulos Concluſiones etiam ordinarias ad ſcholarum valvas affigi, vel Sermonem etiam in privato triclinio haberi permittebat, quin ab aliquo Patrum prius approbarentur; nec publicas Theſes,

aut

aut epistolam dedicatoriam, seu prolusionem disputationi præmittendam non satis prævisam discussamque admittebat: & his etiam minora, quæ aliorum sensibus, atque adeo censuræ exponenda essent, suis primum experiri satagebat. Inde quoque nascebatur, ut non confestim aut palam semper agnosceret, se per adversi judicii quempiam victum esse; sed dum sapienter cederet rationi, providebat etiam plerumque, ut id humanitate potius quam necessitate facere videretur; ut cum diceret: res quidem bene se habet, sed quoniam tu aliter censes, saltem tui gratia aliter disponam: atque his, vel similibus verbis auctoritatem suam absque intimæ humilitatis dispendio, vel opinionis pertinacia, seu contentione dextre tuebatur, seque suaviter accommodabat alieno judicio. Imo vero quandoque tametsi non cederet verbo, re ipsa tamen rem alieno potius quam priori suo disponebat arbitrio; omnino ratus, prudentis esse mutare consilium. Proinde, qui hanc ejus conditionem experti fuerunt, non multum cum ipso contendebant, sed sententiæ suæ rationem tanquam aliud agentes exponebant, certi nimirum sufficere pauca sapienti, nec Lucam neglecturum reflexionem.

Etenim in rebus agendis nulla cupido finis illum ultra deliberationem rapiebat, in qua potius nonnunquam tardus videbatur, sed illo securior, ac deinde velox & efficax resolutionis executor. Sed usque ad assecutionem effectus inter spem & metum constituto, ingruens obstaculum, vel optatis potiundi difficultas non tam dejiciebat animum, quam acuebat industriam, & concitabat diligentiam; sed adeo discretam, ut quando negotii qualitas concedebat moram, ille libentius captabat opportunitatem, quam anxie, vel importune quærebat: cum ex adverso nulla species facilitatis, vel sui aut aliorum confidentia securum redderet, ut nonnisi parce, pavide & conditionate promitteret optatum successum. Ut vero in rebus humanis nihil nimis vehementer cupiebat, sic in adeptis, aut feliciter confectis non effundebat lætitiam, neque frustrata spe studiove, quod raro contingebat, nimium tristabatur. Congratulantium applausus & veram justamque laudem non fatue, vel rustice rejiciebat, sed humiliter & religiose aliorum favoribus, Deique in primis & Sanctorum gratiæ, & protectioni referebat: se quidem conatum esse, quod justum honestumque videbatur, sed initium finemque deberi Numini, *sine quo nihil possumus facere, neque cogitare quidem aliquid ex nobis*. Laudabat etiam illos, quorum operam favoremque sibi utilem in re feliciter deducenda sentiebat; & hac ratione gaudium suum cum amicis modeste communicabat. Vanam autem adulationem, & superfluas quorumdam cæremonias, quanquam semper odisset, ne personas tamen confunderet, non temere retundebat, sed prudenti diver-

2. Cor. 3. 5.

versione transferebat ad utiliores discursus. Condolentibus ipsi vel de suo ipsorum adverso casu quærentibus dicebat, satis nobis esse, ut quod nostrum erat egerimus, quodque tam Deo, quam hominibus vere respondere possimus, per nos non stetisse bonum rerum eventum: sæpe melius esse non adipisci cupita, nec decere Dei bonitatem sic nostras audire preces, vel dirigere conatus, ut semper quod velimus, sed potius ut quod velle deberemus id nobis eveniat. Atque per hæc ipse sua sorte contentus alios etiam solabatur, usurpans cum doctrina sententiam Sancti Augustini: *Multis propitius Deus non tribuit quod volunt, ut quod utile est tribuat. Novit enim Medicus quid pro sua, quid contra suam salutem poscat ægrotus, & ideo contraria poscentis non facit voluntatem, ut faciat sanitatem.* *De Utilit. Eccl. c. 19.* *In Evangel. Jo. tract. 73.*

Is animi candor inerat nostro Waddingo, ut non solum quæ in Dei providentiam referre posset, sed quæ etiam ab hominum dispositione dependebant, quantumvis ipsius captui contraria, semper tamen in meliorem sensum interpretaretur, ut vel inveniret ipse, vel latere diceret causam aliquam, ex qua alterius dictum factumve, alioquin malum, excusari posset. Eademque animi sinceritate res dubias explicatione magis declarari, quam absoluta sententia vel damnari, vel absolvi cupiebat. In eos, quos erga seipsum sincere benevolos, vel beneficos aliquando probavit, tanto gratitudinis affectu ferebatur, ut nullum refugeret incommodum, ubi id requireret utrorumvis obsequium, vel officium reciprocæ humanitatis. Imo vero satis ad sui obligationem existimabat, si alius absque beneficio, vel benevolentia, seu proprii emolumenti, seu alienæ commendationis confidentiam in ipso sincere collocasset. Elegantibus quidem, amœnis & acutis ingeniis delectabatur, sed ab astutis & fraudulentis abhorrebat: sunt enim aliqui seu natura, seu consuetudine ita comparati, ut nec obsequium, nec donum, nec justa ipsa merces operis illis placeat, si hæc fraude & mendacio non subripiant. Sed Lucas quos ejusmodi esse cognoscebat, vel etiam simulatores, adulatores, jactabundos, mendaces, maledicos, ingratos, infidos, insidiatores, non mutuo vitio superare, *nec æmulari in malignantibus, aut zelare facientes iniquitatem* studebat, sed quantum poterat evitabat aut *vincere in bono malum*. Et sane ad alienos manifestos horum vitiorum actus alterato vultu erubescebat, non secus quam si ipse in illis deprehensus esset, & pro personarum ratione sincere, & libere, sed prudenter, & modeste monebat errantes. Dicebatque hæc esse adulteria naturæ humanæ, quam Deus rectam, & socialem creavit, cuique singularem illam loquendi facultatem ideo tribuit, ut sermo ipse animi imago esset, & quisque sensus animi sui sincere aperiret, nec alioquin consistere posse hominum societatem. *Psal. 36. 1.* *Rom. 12. 21.*

Ipsius

Ipſius vero Lucæ ſermo parcus & purus, honeſtus & verax erat. Nihil nimis aſſeveranter affirmabat, nec recordor me unquam ipſum jurantem audiviſſe. Nihil hyperbolice laudabat, nec aggravabat vituperia, præſertim perſonarum, quamvis eis dignæ eſſent, ſed omnium famæ vigilanter cavebat. Bona ſua, cum occaſio requireret, modeſte & verecunde referebat. Sermo communis illi nec lentus, nec præceps, neque vocem ultra gratum præſentium auditum extollebat; in Diſputationibus autem & publica exhortatione, ſic citra auditorum offenſionem quandoque elevabat, ut ſuaviter penetrando conciliaret attentionem. Adventantium captui guſtuique ſic ſe accommodabat, ut cum eruditis erudita, cum religioſis piiſque viris pia & religioſa, cum Principibus publiciſque perſonis publica, cum privatis privata, cum fabris denique fabrilia tam experte dextreque tractaret, quod in ſingulorum profeſſione veteranus eſſe videretur. Sic etiam cum diverſarum gentium hominibus, cujuſque proprium aliquid & proprio ſæpius ipſorum idiomate diſcurrebat, ut facilem ſe gratumque omnibus reddidiſſet, & magnam ſibi conciliaſſet omnium opinionem, & benevolentiam. Flere illum aliquando pietatis aut alienæ compaſſionis cauſa vidi, ſed tacitis lacrymis abſque ejulatu vel gemitu. Ridere etiam oculis quidem ſæpe, ſed auribus nunquam percepi; labiis etenim leniter breviterque diductis, abſque ullo cachinno vel dentium detectione, monſtrabat affectum.

Animi relaxationes non facile admittebat, quæ aliquam eruditionis, vel caritatis non haberent conjunctam utilitatem; ſibi contentus illa corporis exercitatione, quam dabant ipſa negotia per Urbem agenda, eaque animi delectatione, quam capiebat ex diverſorum diſcurſibus, quos eadem occaſione cum obviis, plus quam cupiebat, aliquando miſcere debebat. Præterea vernis præſertim diebus, matutino tempore, ſeu in horto, ſeu extra vicinam portam civitatis, ad morulam ambulatum ibat, ſed interim orando. Et ſemel ſaltem in anno, cum aliquo Cardinalium, per paucos dies, ad ipſorum ſatisfactionem, invitatus ruſticatum ibat. De cetero domeſticas, etiam Fratrum, recreationes declinabat, nec Templorum muſica, vel ullis ſpectaculis ſeipſum a meliori bono diſtrahi, vel detineri ſinebat. Atque hi quidem ſunt Lucæ noſtri mores, quos mea mihi ſuggerit memoria. Id ſolum addiderim nunquam me noviſſe virum, in quo ſic abundaret ſanguis, & flava bilis, adeo ſedatæ mentis quam illum, aut qui præſentius aut potentius illo dominaretur iis animi ſui affectibus, qui ex his humoribus nati humanam rationem in aliis maxime perturbant: eorum enim naturales, & neceſſarii effectus in illo nobis manifeſtati erant, ſed eodem ipſo tempore liberos, & qui morum vitio verti poſſent, peculiari ſtudio, judicio, & virtute, non abſque occul-

occulto quodam rationis & naturæ certamine, cohibere cernebatur: Ut illum proinde virum, non fortem tantum, sed isto meliorem pronunciare non dubitem, si verum sit, quod certum esse necessum est: *Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore Urbium.* Prov.16.32.

XCIV. Quotidianæ vitæ, & victus ratio.

NUnc vero ut ostendam quanto rectæ rationis dominio Lucas noster hanc sui corporis mentisque constitutionem gubernasset, quotidianæ vitæ rationem primo loco expositurus, incipiam a vespertino tempore, quo in primis post commune pensum orationis mentalis, quæ a Completorio semper in Choro habetur, aliis ad collationem, aut cœnam pro ratione temporis, abeuntibus, ille ad cubiculum ibat, hora, quam toto anno observamus, septima circiter pomeridiana: & quando nocturnis officii divini horis in Choro se defuturum sciebat, eas tunc simul cum canonicis laudibus privatim recitabat; prævidebat enim quantis distractionibus sequenti mane, vel se ipsum ad forum parando, vel adventantibus domi suscipiendis expositus foret, quas proinde prævenire malebat, quam a Dei obsequio per ipsas præpediri. Inde admittebat Patrum visitationes, vel ipse, cum Superior esset, vocabat procuratores, aliosque domus officiales, quibuscum aliquid pro sequenti die disponendum, aut pro præterito discurrendum erat. Hinc ad horam undecimam incumbebat studiis, & quandoque, quod ante notavi, mediam noctem incautus in iis præteribat; ac hyeme non raro manibus pedibusque inadvertenter ita congelatis, ut calamus manu excideret, nec nisi parietibus innixus ex Musæo ad cubiculum abire posset.

Ceteroquin hora undecima, studiis cum aliqua mentis in Deum elevatione terminatis, ad conciliandum somnum, spiritusque refocillandos coctam herbæ plantulam aceto conditam, vel ovum, tantillo panis, & odore potius, vel sapore quam haustu vini sumebat. Postea Virginis nocturnas horas & coronam recitando totum Cænobium silenter perlustrabat, ut experiretur vigilantissimus pastor, an cuncta se recte haberent. Media nocte ad somnum se comparabat, & quidem Salomonis effatum in se ipso certum sentiebat: *Dulcis est somnus operanti sive parum, sive multum comedat.* Eccl.5.11. Etenim tam lassus, & inchoato quadantenus jam somno, lectum conscendebat, ut æstate totas quinque circiter horas, hyeme sex, aut dum a morbo convalesceret, etiam septem absque ulla interruptione, corporis motu, vel turbis phantasmatum continuo dormiret: quod in sene rarum est, & ipse speciale Dei donum agnoscebat, quo magis quam cibo spiritus viresque ad labores alacriter iterum resumendos restaurabat. Expergefactus, post matutina Christiani hominis erga Deum officia,

quæ flexis genibus exolvebat, recitabat saltem illam diurni pensi horam, quam Primam vocant, & quæ peculiaribus hymni, orationum, aliarumque precum formulis, quibus constat, illi diei tempori appropriata est: & cum exire domo oporteret, Missæ quoque Sacrificium prius offerebat, quod nullo die, nisi lecto hærens, omittebat. Si domi manebat reliquum tempus usque ad prandium tum studiis, tum rebus domesticis, tum excipiendis advenis impendebat, a quibus nunquam liber erat.

In prandio tam parvam simplicissimi victus quantitatem sumebat, ut hominem, præsertim diurno per Urbem motu exercitatum, illa sustentari posse vix crederes. Si quid apponebatur amplius, id in alios distribuebat, eos præsertim quos ipse prius pro officio suo, & Religionis consuetudine vel reprehendebat, vel aliqua vini ciborumue abstinentia mulctabat: vel etiam juniores quorum doctrinæ, vel pietatis profectum, aut communis obsequii actum, vel activitatem, & officiosæ urbanitatis religiosam promptitudinem his significationibus gratam sibi testari volebat, ut & in illis religiosæ correctionis acrimoniam hoc unguento liniret quo se placatum ostendebat, & in istis virtutem æstimatione & qualicumque hoc ejus testimonio promoveret. Non raro & binis quandoque, ternisque continuatis diebus absque omni potu se reficiebat, paucis aliquot pulmenti cochlearibus cibi potusque loco contentus. Appositum interea purioris vini paululum ad ipsius usum, ab aliquo benefactore specialiter missum, assidentibus Patribus infundebat, vel mittebat alicui seni, vel non recte valenti, aut alioquin abstemio, quo illi recreabantur, & iste meritum abstinentiæ in meritum obedientiæ convertebat: quod sæpe notavimus in meo quondam, utinam tam sinceri servi Dei, religiosissimo condiscipulo Fratre Michaele Duvino a Sancta Maria, qui postea SacræTheologiæ professor apudGenuenses cum opinione sanctitatis, & miraculorum fama decessit.

Ceterum Lucas cum æstivis diebus urgente siti maxime bibax esse voluit, non vinum aqua, sed aquæ cruditatem minimo vino sanus & consistenti ætate temperabat, neque sic quidem ordinarii vitri quantitatem duabus, vel summum tribus vicibus divisum una refectione superabat: quod si interdiu necessitas urgebat, palatum & linguam sine haustu refrigerabat. At vero posterioribus annis ob stomachi debilitatem Medicorum imperio aquæ usum dimittere debuit, sed vinum eo parcius bibebat. Eo tandem hac abstinentiæ consuetudine devenit, ut pluribus ante mortem annis nullo ciborum, aut condimentorum varietate, vel quantitatis augmento, nullo novorum fructuum refrigerio, nisi forte raro & levi gustu, se absque periculo valetudinis oblectare posset: sed solemnes ipsius dapes semper eædem, simplex & in-

con-

eonditum juſculum, deinde ovum, nunc ſorbile, nunc frixum, aut tres circiter unciæ carnis, ob molarium defectum prius tritæ, & ad flavæ bilis ardorem temperandum ſucco limonis quandoque inſperſæ. Qui frequentius illi miniſtrabant, notarunt illum cum optime biberet & comederet, totis viginti quatuor horis nunquam exceſſiſse omnis edulii uncias duodecim, nec potus ſex; imo octo unciis, aut minore etiam quantitate ſine omni potu ſæpe contentum fuiſſe.

A prandio, per quadrantem circiter horæ, animum colloquio relaxabat, alterumque quadrantem, ſeu mediam quandoque horam, vel in ſede, vel frigoris languoriſve cauſa in lecto ſedens, & humero parieti innixus, quieti concedebat; quam ſi quando omittere cogeretur, certus illi capitis dolor fuit & periculum ordinarii motus flavæ bilis. Poſt quietem uſque ad veſperas, quæ ſecunda poſt meridiem hora apud nos habentur, ſeu præcedentes officii horas, ſi quæ perſolvenda reſtabat, ſeu Virginis, aut mortuorum officia recitabat. Communibus Chori veſperis nunquam ſanus aberat, niſi domo prius exire oportebat. Finitis veſperis viſitabat plerumque ſi quis erat lecto hærens infirmus, quærebatque diligenter ſi quid neceſſarium deeſſet, ſi valetudinarii Præfectus officio ſuo recte fungeretur, ſi quid amplioris ſolatii cuperet infirmus, quod per Medicum liceret, eumque paucis dulciter ſolabatur, & ad patientiam inſtruebat, cunctaque cum omni caritate miniſtrari curabat, ſeu auctoritate ſua dum gubernabat, ſeu ſecus, hortatu & monitis, aut propria ſua procuratione. Poſt hæc ſi domo diſcedendum non erat, quidquid ab advenarum domeſticorumque ſatisfactione ſupererat temporis, uſque ad Completorium ſtudiis tribuebat, ſed fere ſemper exeundum erat. Atque hæc ordinariæ ipſius vitæ ratio fuit, quam vel negotiorum inſtantia, vel inconſtantia valetudinis aliquando variare cogebat.

XCV. Fides, Spes, & Caritas erga Deum.

TAmetſi hucuſque conati ſimus eas tantum Lucæ Waddingi partes deſcribere, quas vel natura, vel ars illi concedere viderentur; hæc tamen ipſa in Chriſtiano & Religioſo viro tam connexa fuerunt cum ſupernæ gratiæ donis, quibus Deus illum, tum ad animæ ſuæ ſalutem, tum ad aliorum utilitatem cumulavit, quod horum plura in præcedentibus miſcere nos oportuerit, ut ſane ex iiſdem ipſis, quæ ſparſim & leviter attigimus, non obſcure videri poſſit, quanta cœlitus collata, vitæque uſu conquiſita virtute Vir iſte polleret. Verumtamen tum juvandæ memoriæ meæ, tum ampliori lectorum ſatisfactioni, tum ut res ipſa ratione, & ordine tractetur, viſum eſt, Chriſtianæ & Religioſæ pietatis ipſius pauca quædam argumenta ſeorſim explicare. Neque tamen animus mihi eſt, proceſſum quem vocant de virtutibus no-

noſtri Lucæ per ſingulas earum ſpecies inſtituere; quamvis meo ſane arbitratu, nulla ipſius conditioni ſtatuique conveniens ſit, cujus eximios actus ille non frequenter, & conſtanter exercebat. Sed ut paucis exponam, quanta religione erga Deum, & Sanctos vixerit, quanta obſervantia regularis, & monaſtici ſtatus, quamque Chriſtiano, & Religioſo cultu vitæ civilis, & caritatis in proximos, in quibus Chriſtianæ profeſſionis perfectio, & æternæ vitæ repromiſſio eſt: ad quam cum ille tanto ſtudio contenderet, ſic tamen ſeu divinarum, ſeu humanarum rerum nihil ſibi tribuebat, ut ſanctæ humilitatis & ſui ipſius religioſi contemptus nobili colophone tam probam laudatamque vitam & virtutem confirmaſſet.

Et vero quanto divini amoris ardore & cultus ejus propagandi zelo flagraſſet, in primis nobis indicant quos exantlavit labores pro Catholica Romana *fide, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo*, aut verum Dei cultum amoremue habere. (Hebr. 11. 5.) Sed cum eam Lucas tertia vitæ ſuæ luce ex divini Baptiſmi, & Confirmationis Sacramentis ſuſcepiſſet, & ſedula parentum educatione, a primis balbutientis linguæ vocabulis, doctus fuiſſet; ſic eam deinceps in ſe ipſo augere ſtuduit, ut non ſolum rudimenta ſeu articulos, quorum notitia ad propriam cujuſque ſalutem neceſſaria eſt, ſed altiora quoque & recondita myſteria ad aliorum inſtructionem utilia, & ut rationem illius, quæ in nobis eſt, fidei, cum Apoſtolo reddere poſſimus, addiſcendo explicandoque totam vitam inſumpſerit, continua lectione & meditatione ſacri codicis utriuſque Teſtamenti, Sacrorum Canonum, & Eccleſiæ Doctorum, in quibus adeo verſatus fuit, ut ex præteritæ lectionis memoria, vel etiam ipſa phraſi ſermonis dignoſceret quis ex Patribus lectæ, vel auditæ ſententiæ auctor eſſet, quove vel Scripturæ, vel Canonum loco haberetur, in quibus exacte citandis, nimis religioſus quibuſdam videbatur; ſed ille ſundate ſcribere, & loqui cupiebat, & ſententiam ab alio non recte, vel non integre, aut præter auctoris ſenſum adductam reſtituebat, ſuo auctori vindicabat, & ad veram ejus mentem, & contextum ex memoria ſua explicabat. Nec de alia re libentius diſcurrebat, promptas ipſe ſententias ad omne propoſitum appoſitas proferens. In omnibus ſuis operibus ubicumque de Infidelium, Hæreticorum, aut Schiſmaticorum caſu, erroribus, converſione, aut Martyrum victoriis ipſi agendum erat, illorum deteſtationem, & horum lætitiam cum Catholicæ fidei & Eccleſiaſticæ auctoritatis zelo ubique ſpirabat. In quibus rebus ita conſcribendis multos procul dubio eximios fidei actus eliciebat, ut ſæpe vidimus elicere cum nuntiaretur ex Hibernia, vel Anglia ſupplicium alicujus fidei pugilis; eductis enim ex imo pectore ſuſpiriis dicebat, o beati illi qui pro Chriſti fide mori merue-

ruerunt, & compendio ad æternitatem volantes nos miseros in hac lacrymarum valle reliquerunt! Adverti sæpe Lucam, dum Athanasii symbolum in officio Breviarii, vel Nicænum in Missa recitaret, erumpentibus quibusdam indiciis, abscondere non potuisse, quanto affectu mentis in verborum sensum ferretur, & sensibili quodam gustu illa recitaret. Et ne hic longior sim, non repeto quæ fusius ante narravi ipsum præstitisse pro obsequio Fidei in sacris consessibus Urbis, ejusdemque conservatione, augmento, & libertate in sua Patria Hibernia, & vicinis regionibus: ad quem finem in fundatione Collegii S. Isidori expressum voluit, ut fidei Controversiæ in eo docerentur, ac deinde quam diu vixit exacte servari curavit, & singulari diligentia ad hoc studium tantam contulit vim librorum, in quibus ejusmodi Controversiæ tractantur, ut non exiguam Bibliothecæ classem conficiant. Cumque hos Lucæ in Catholicæ fidei negotiis impensos labores, tum alii multi, tum ipsi S. R. E. Cardinales & Summi Pontifices agnoverint, variisque animi sui significationibus approbarint, S. D. N. Alexander VII. qui Ecclesiam nunc feliciter gubernat, suo quoque testimonio confirmare dignatus est, cum in Bulla fundationis Conventus Capranicensis inter alia motiva suæ concessionis dicit: *Nos ipsum Lucam, opere, quam in negotiis Catholicæ fidei plures per annos laudabiliter impendit, intuitu, specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes &c.*

Ex hac viva Fide in Luca nascebatur continua quædam submissio sui suarumque actionum erga Deum, tamquam sibi in omnibus præsentem, magnaque spes & fiducia præsentis auxilii divinæ gratiæ, cujus ferventi & fidenti invocatione sic inchoabat omnia, ut ex Apostoli præscripto *omnia quæcumque faciebat in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi faciebat, gratias agens Deo, & Patri per ipsum.* Ita enim hæc observabat Lucas, ut non tantum in verbo, aut in opere, sed etiam in exprimendis affectibus doloris, tædii, terroris, admirationis non aliis passim interjectionibus uteretur, quam sanctissimis nominibus *Jesu & Mariæ*. E lecto surgens ac decumbens utebatur precula, quæ incipit, *In nomine Domini nostri Jesu Christi surgo, vel cubitum eo &c.* Divinum officium inchoaturus præmittebat semper oratiunculam ab Ecclesia præscriptam: *Aperi Domine os meum &c.* Si studere vellet, prius recitabat precationem S. Thomæ, *Creator ineffabilis &c.* quam a pueritia mente retinuit: si domo exibat, genuflexus primum ad portam Templi, Christum in altari positum adorabat, & surgens iter suum commendabat Beatissimæ Virgini per illam orationem: *O Domina mea sancta Maria me in tuam benedictam fidem, ac singularem custodiam &c.* & Angelum Custodem paucis invocabat. In omni re signaculo sanctæ Crucis, & Sanctissimæ

Coloss. 3. 17.

Tri-

Trinitatis invocatione se muniebat, illique familiare fuit dicere, *Spiritus sancti gratia illuminet sensus & corda nostra.*

In ipsius Annalium Tomis communes præfationes tot Numinis invocationes sunt, eædemque doctæ ac devotæ: & singulos Tomos cum affectuosa gratiarum actione, perorationis loco, claudebat, quam per beatam Virginem & sanctum Franciscum ad Deum dirigebat; cumque Sancti alicujus acta conscriberet, peculiarem aliquam orationem ad ipsum dirigebat: & ubi specialem aliquam difficultatem sentiebat, aliorum etiam poscebat preces. Quoties alicujus anni narrationem complebat, statim in ipso Musæo genuflexus recitabat Hymnum, *Te Deum laudamus &c.* cum versu *Confirma hoc Deus &c.* & oratiuncula pro gratiarum actione. Atque mihi hæc ad ædificationem referens (quamvis ipse quandoque testis fuerim) eumdem in continuandis Annalibus morem devote commendavit, promisitque certo meis conatibus hac ratione dirigendis non defuturum Deum, aut Sanctos; sicut (inquit) mihi nunquam defuerunt, quin vel me ipsum illuminari sentirem, vel codicem aliquem, vel monumentum absconditum, vel deperditum inopinate detegerem, quo me a præsenti difficultate liberabam. In omni aliorum angustia ipsi communicata, inter alia solatia, quæ peculiari gratia dabat, illud primum ultimumque semper erat: Amice rem tuam Deo & Matri gratiæ commenda: non deerit clementissima Virgo devoto clienti, nec poterit Filius deesse Matri: Dominus providebit: *cum iratus fuerit, misericordiam faciet.* Et sane raro admodum falsus est, quin imo vera promisisse monstrabant secuta solatia. Luculentum quidem argumentum certæ spei Lucæ, ac divini pariter amoris fuit longa illa mortis expectatio, intrepidus ac lætus ad eam animus, ac desiderium, quo cupiebat dissolvi & esse cum Christo, quod fusius ante explicuimus.

Tob. 3. 13.

Sed amoris plura fuerunt indicia: perpetuus timor amatum Deum offendendi, quem Lucas ita in se conservatum cupiebat, cum ipsius jussu piæ quædam sententiæ, tamquam virtutum stimuli, cellarum portis in Dormitorio affigerentur, ipse hanc sibi elegit: *Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.* Qui effectus divini timoris in ipso clare visi sunt: nam cum longitudinem dierum adeptus esset, neutiquam tetrica, vel tristis erat ejus senectus, sed libera, læta, & serena; sollicite namque fugiebat, vel minores offensas divinæ Majestatis, quæ conscientiæ serenitatem offuscant, spiritus libertatem tollunt, & tristitiæ nebulas toti homini obducunt. Aliquando vidi, eum ille gravi occupatione detentus accessum advenæ dare non posset, sic socio dixisse: vade fili, me dextre & humaniter excusa, ut ille contentus abeat; sed cave ne mentiaris. Et respondenti so-

Eccli. 1. 12.

socio leve peccatum esse, si quis absque alieno damno, sed proprio commodo falsum dixerit, reposuit Lucas, ita equidem per misericordiam Dei leve peccatum, sed peccatum est, & offensa tremendæ Majestatis, cui nos ingrati convincemur, & majora nobis merito subtrahet, si tam libere ipsum etiam leviter offendemus, qui tam liberaliter gravia quoque nobis dimittit, & omnibus tam amanter nos cumulat bonis. Hinc frequens illa sacramentalis confessio Lucæ, per quam levia sua & quotidiana piacula dolorose expiabat; hinc etiam extrema illa sollicitudo, qua cupiebat Christi passionibus per majores molestias ægritudinis in ipso mortis suæ tempore communicare, ut hoc pignore certior fieret gloriæ resurrectionis.

XCVI. Zelus divini cultus.

ERga SS. Eucharistiæ Sacramentum tanta Religione ferebatur, ut eo die non haberet solatium, quo, casu aliquo, non offerret sacrificium. Atque hæc illi, etsi non sola, sed magna causa fuit, cur secretum sacellum intra Sacristiam erexisset, ut nimirum, cum extimæ tempestatis, aut intimi humoris intemperies ipsum, vel alium cohiberet a Missa in Templo facienda, tunc haberent, ubi sine valetudinis detrimento celebrare possent. Imo cum extremis annis vitæ experiretur, se nec illuc quidem impune, quoties vellet, accedere posse, alium invenit modum, quo etiam ægrotus, modo non lecto ligatus, nullo die sacrum facere præteribat. Et cum aliquis, tamquam superfluam diligentiam, & valetudinis periculum, id ipsi dissuaderet, Lucas respondit illis verbis Venerabilis Bedæ: *Sacerdos, non legitime impeditus, celebrare omittens, quantum in eo est, privat sanctam Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam spirituali Christi beneficio, & seipsum medicina & remedio.* Quibus omnibus (inquit Lucas) cum ego maxime debitor sim, vereor ne gravius alibi mihi reddendum supersit, quod hic facilius exolvere possum. Sic vero se ad sacrificium præparabat, ut præter examen conscientiæ, flexis genibus prævia meditatione, & præscriptis ab Ecclesia precibus sacri mysterii devotionem in seipso concitaret, sed frequentius præmisso Sacramento confessionis. Sacrum ipsum tanta rituum gravitate & reverentia, tam clara & affectuosa voce, & expressa devotione, nec velox, nec prolixus faciebat, ut adstantes etiam ad attentionem pietatemque concitaret, quod ego in me, dum junior illi ministrarem, expertus sum, & aliorum etiam confessione didici.

Si quando notasset alium vel non præmissa præparatione, vel inconcinno paratu ad aram accedere, aut Missam festinanter, vel minus devote facere, intimo sensu dolebat, & nacta opportuni-

nitate monebat ne faceret. Et quidem hoc illi quandoque publicæ exhortationis argumentum erat, ut suaderet sacerdotibus digne ac decenter Missam celebrare. Quidam junior Sacerdos fratrem suum levi verbo offendit, & sequenti die per Sacristiæ Præfectum festinanter vocatus, quamvis præmissa confessione, sed sine petita ab offenso venia Missam celebravit: quod cum percepisset Lucas tunc Superior, hunc Sacerdotem in publico Conventu zelose reprehendit, tamquam qui non potius ex Evangelii præscripto, se prius reconciliasset fratri habenti aliquid adversus eum, quam munus ad aram obtulisset. Deinde ferventi sermone declaravit, quanta animi præparatione, quanto timore & reverentia, quanta tranquillitate mentis, & puritate conscientiæ ad Christi mensam accedere oporteat, ne judicium sibi quis inde manducet, aut bibat. Ipse demum Lucas Templi portam exterius nunquam non genua flectens transibat; neque Chorum unquam intravit aut exivit, quin etiam humi postratus coram sanctissimo Sacramento terram oscularetur; & eumdem adorationis ritum a reliquis exigebat. Neque alia ipsi causa fuit, ut aulæ scholasticæ tam amplum designasset spatium, quam ut publicæ disputationes in ea teneri possent, ne contentiosa & clamorosa concertatio, risui etiam & strepitibus nonnunquam obnoxia, haberetur in Templo coram divina Majestate corporaliter præsente; vel certe, quod ad vitandam irreverentiam fiebat, Deus ipse domo sua privaretur ad privatum Sacristiæ sacellum deportatus, interim dum durabat exercitium disputationis.

In reliquis quoque sacris ritibus, & officii divini recte persolvendi partibus exactissimus fuit. Cum ipse privatim recitabat, id summa reverentia faciebat, & interdum etiam solus altiori voce expressis affectibus internæ devotionis; tanta etiam attentione ad ipsa verba, ut nullam syllabam socio excidentem, vel non recte pronunciatam non illico corrigeret. Et tamquam totum Breviarium memoriter sciret, aliquas proprias Sanctorum orationes, quas toto prius anno non viderat, ne initiis quidem aliunde acceptis, absque libro recitabat. Et quod sæpe miratus fui, dum officium cum illo facerem, si quis inopinate vel occurreret, vel adveniret, qui illum longiori colloquio detineret, ille postea eumdem ipsum Psalmi versiculum resumebat, quem ultimo loco pronunciabamus, ac si nihil aliud in illo colloquio cogitasset; cum tamen & negotio & cæremoniis, seu officiis humanitatis exacte corresponderet: tam firmam Dei præsentiam animo conservabat. Eamdem curam in officio rite persolvendo aliis etiam suæ vel curæ, vel confidentiæ Religiosis opportune, importune, arguendo, obsecrando, increpando, sed in omni patientia, doctrina & caritate persuadebat. Ibam cum illo quodam die summo

mo

mo mane ad Palatium Vaticanum, ubi ad certam horam promissus illi fuit accessus ad Urbanum VIII. Summum Pontificem, cum quo grave aliquod negotium illi tractandum fuit. Sed cum e Conventu exiremus, advertit Lucas, quod Fratres in Choro diurnas horas paulo velocius recitarent, e zelo divini officii accensus, quamquam alioquin festinaret, ac timeret se Pontificis alloquium eo die amissurum; in Conventum tamen regressus est, Chorum subiit, & usque ad finem officii permansit, fecitque ut officium ipsum alte, lente, reverenter, ac devote recitaretur. Eoque finito Guardianum adiit, Patrem Thaddæum Dalæum, tunc se in cubiculo parantem ad lectionem theologicam in scholis immediate prælegendam, cujus ceteroqui zelum cum innata suavitate, & gratia conjunctum semper æstimavit Lucas: rem ipsi retulit, & pro zelo suo rogavit, ut vigilantiorem ageret curam decoris domus Dei, & exercitii sanctæ orationis, cui ex documento sancti Francisci, & lectiones, *& reliqua temporalia deservire debent.* *Matth.6. 33.* *Quærendum in primis Regnum Dei*, & pro munere junioribus invigilandum; atque his dictis, Guardiani benedictionem denuo accepit, & abivimus. Verum Lucæ zelum alia benedictione compensavit Deus: nam si prius ad Vaticanum ivisset, alia erant impedimenta, per quæ Pontificis accessum diutius præstolari deberet; cum quando intravimus procetum, seu antecameram (ut vocant) tunc recte exibat a Pontifice quidam Legatus, & post eum statim introductus est Lucas, suumque negotium feliciter cum Apostolica benedictione reportavit.

XCVII. Devotio erga Dei Matrem, & Sanctos.

Lucæ pietatis, & religionis objectum post Deum, primum & præcipuum erat Beatissima Dei Mater Virgo Maria, omniaque sua ejus intercessioni & patrocinio devotissime commendabat: prosperumque seu studiorum, seu negotiorum successum illi præcipue acceptum referebat. Quod cum ipse in omni occasione tam calami quam linguæ, ad Virginis gloriam profitebatur, mihi saltem visum est aliquod rei specimen hic exhibere, præfatiunculam foliis Tomi quarti Annalium, quam ille his verbis concepit: *Superatis difficultatibus plurimis, quæ in tertio Annalium Tomo passim offerebantur, jam quartum inchoamus, illius confisi patrocinio, cujus auxilium huc usque felici operis incremento sumus experti. Mariæ Deiparæ ope, opus sumus aggressi, illius adjutorio prosecuti, illius favore complendum speramus. Hujus gratia, quæ gratiam omnem humanam excedit, non temere, neque arroganter illa usurpaverim verba:* Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter: *Prov.30.29.* *ita enim illius auxilio tria priora absolvi volumina, ut benevolis lectoribus, doctisque Historicis probata videantur, & bene huc usque absque bonorum offensione gradiantur: quartum vero, non diffido, feliciter* in-

incedet, dum cœlestis Magistra viam docuerit, & prava in directa, atque aspera in vias planas direxerit. Ita certe assequar quod intendo & possidebo quod spero; ipsa enim est spes nostra. Profecto ego in te firmiter spero Virgo sanctissima, quoniam novi nomen tuum, & non derelinquis quærentes te Domina. Qui sperant in te mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilæ, volabunt & non deficient. *Te adjuvante hoc quartum volumen, non modo feliciter incedet, sed & prospere volabit, ut ad omnes fines terræ tibi addictiorum servulorum nomina evehantur*; *& Francisci*, qui per te concepit, ac peperit spiritum Evangelicæ veritatis, *renovata sub hoc tempore progenies appareat gloriosior*. In te præcipue post Christum, *Præceptor hic noster* confidit, teque sui ac suorum advocatam constituit. *Eja ergo advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad me converte, & calamum dirige, ut quæ in tuum, tuique filii obsequium in hoc Sodalitio pie gesta sunt, digne valeam enuntiare.*

Bern. in med. super Salve Reg.

Bonaven. in leg. cap. 3. & 9.

Noti sunt, & a nobis ante notati litterarii labores, quos Lucas ad Virginis honorem elucubravit, sed majus erat ipsius studium, ut eam animo, quam calamo coleret. Apud me adhuc extat parva, & simplex tincti ligni corona Mariana, qua tot annis usus est, ut ejus globuli Lucæ digitorum attritu ex rotundis quadrati ferme facti sint, & pro successive deperditis, alii ex osse, ex vitro, ex ligno, prout ad manus veniebant, suppleti. Eo demum quotidiano usu reducta fuit, ut illam anno ante mortem, aliorum suasu, pro meliori commutaret. Præterea parvum Virginis Officium, & Litanias quotidie recitabat ipse privatim, & in Choro sancti Isidori, seu ab omnibus, seu saltem a junioribus cum ipsorum Præfecto indispensabiliter recitari faciebat. Cumque omnes Deiparæ festivitates digno cultu, & peculiari devotione celebraret, sed præcipua solemnitate festum Immaculatæ Conceptionis, cujus puritatis mysterium tot annorum studio & labore promovebat, eo die ipse Officium in Choro, & Sacrum ad Altare cantabat, lautioremque refectionem Fratribus in triclinio procurabat, omniaque convenientia devotionis, & religiosæ lætitiæ, quæ poterat signa, monstrabat. Idemque faciebat pariter quotannis in festo sancti Lucæ, cuique ut homonymo, sic sancto Tutelari devotissimus; sed ut ipse dicebat nulla ratione magis, quam quia idem Evangelista præ ceteris & scribendo, & pingendo Deiparæ devotionem, cultumque propagavit.

Post hæc peculiaris Lucæ nostri devotio in sanctum Franciscum ferebatur, cujus nomen in Ordinis professione priori suo Lucæ nomini adjunxit, ut deinceps a sancto Francisco nominaretur: & cujus honoris defensionem in ipso Religionis tirocinio suscepit, ut §. 6. hujus vitæ fusius exposuimus; ac deinde dum vixit egregie præclaris suis operibus præstitit: ipsosque labores

suos

suos inchoandos Seraphici Patris patrocinio commendabat, & perfectos eidem acceptos, Deoque offerendos referebat. Sancti Patritii Patriæ, & sancti Isidori Templi nostri Cœnobiique Patronorum festa, pro hujus tituli dignitate, speciali celebritate colebat, & eos utrique honores peculiari suo studio procuravit, quos ante satis declaravimus. In horum autem & aliorum Sanctorum solemnitatibus summa cura satagebat, ut omnia in Choro, in Sacrario, in Templo nitida, ordinata, & sanctorum cultu, nostraque ac populi debita devotione digna forent. Nec raro ipse propriis manibus sacra Sacerdotum aliorumque Ministrorum vestimenta adaptabat, ne quidquam (uti dicebat) appareret, quod populi devotionem a divinis distraheret. Si Sacerdotem ad offerendum Sacrificium, aut Confessarium ad ministrandum Sacramentum in Templo deesse percipiebat, ipse, quamquam omnium occupatissimus, omni hora paratus, aliorum supplebat tarditatem: cumque pro Superioris officio subditos ad ista tardos ipsorum officii publice moneret, jubebat etiam Præfecto Templi, ut in quocumque simili defectu ipsummet a quocumque studio, societate, vel occupatione statim avocaret, potius quam continua sacra, vel alia officia in Templo deesse, vel ad momentum desiderari permitteret. Et aliquoties, cum Sacerdos in Sacrario ad missam paratus forte expectaret ministrum, visus est ipse Lucas accepto missali & cereo illum ad Altare ducere, & accensis luminibus reliqua ministeria exhibere celebranti. Ceterum ad explicandam optimi Waddingi christianam pietatem, non repeto, quæ susius ante scripsi de variis modis divini cultus, quos ipse in communem usum Collegii induxit, & exemplo suo, continuaque vigilantia conservavit: neque quæ tot annis in suis Annalium Tomis, & in sacra Congregatione Rituum pro Sanctorum gloria & veneratione laboravit. Ex quibus omnibus quo zelo & sollicitudine Dei & Sanctorum cultum in se & aliis promovendi, quantoque Dei amore & vera Religione polleret, manifestum est: unum ipsius erga Sanctos pietatis & reverentiæ monimentum addo. Erat alicubi in Collegio cælitis cujusdam imago aliter picta, quam per Lucam in suis Annalibus descripta fuit; & aliquis seu serio, seu joco ad Lucam conversus dixit: cur permittimus P. A. R. hanc picturam sic apud nos exponi, quin potius aliquis scalpello abradat, quod contra historiæ vestræ veritatem appictum est. At Lucas graviter & religiose: ego quidem quod scripsi scripsi, & etiamnum hodie ratum habeo; sed scalpello cum Sanctis ludere, nec ipse ausim, nec aliis consuluerim, aut consenserim.

XCVIII. Observantia regularis.

LUcæ Waddingi Religionis erga Deum, & perpetuæ innocentiæ non ultimum argumentum est, quod tam tenera ætate quam ante retulimus, nulla alia causa, quam divini amoris & contemptus mundi, fugæque periculorum ejus, & ferventi desiderio acquirendæ perfectionis, seipsum in peculiarem Domini sortem tamquam holocaustum Deo consecraverit, sub tam arcta & aspera Religione, quam notum est esse Ordinem sancti Francisci: & quod vel amicorum dehortationibus, aut illis argumentis, quæ adolescentulum gratia & ingenio pollentem & litterarum avidum non difficulter avocare possent, vel ipsius Ordinis duris probationibus, quas jam ante indicavimus, ita nunquam cedere voluerit, ut potius illa in ferventioris zeli & amplioris studii stimulum, & istas in documenta pariter & merita sibi converterit: talemque Novitiatum, inter has duas tentationes, toto anno constanter pertulerit usque ad emissam professionem. In quo quam suavem probaverit esse Dominum, & quam solidum, firmumque conceperit spiritum Religionis, indicio inter alia mihi est, quod illius tirocinii nunquam recordatus fuerit, quin devotionis teneritudine suspiraret, & sanctam illam societatem beatumque tempus benedictionibus repleret: & ne illius unquam non recordaretur, primæ vestis capitium Romam usque tulit, & plurimis annis retinuit, vetustumque Breviarium, ex quo divini Officii formam & ordinem tunc discebat, quamvis ipsa sua vetustate & absoletis ritibus inutile, nunquam tamen usque ad mortem voluerit non coram oculis expositum habere, tamquam perenne monimentum suæ primæ vocationis, ut cum beato Petro de Alcantara singulis diebus dicere posset, *ecce nunc cæpi*; & cum hac voce perfectionis etiam propositum renovare.

Emissa professione quantopere de virtute ad virtutem usque ad ultimum longæ vitæ terminum profecerit, etiamsi ex illis, quæ hucusque narravimus manifestum sit, nunc tamen specialius nobis declarandum est, quam fuerit sollicitus & cautus religiosi status sui zelator & custos. Communis enim ipsius zelus & beneficia tam calami quam operationis Ordini per ipsum præstita, tam publicata, & probata sunt, ut superfluum existimem aliquid illis addere, quæ in hanc rem alibi docuimus. Cognitioni vero sui status & obligationis ita semper incubuit, ut Regulam ipsam, quam a primo tirocinio ex memoria totam recitare poterat, piis doctisque Commentariis, inter alia sancti Francisci Opuscula, illustraverit, ejusque in aliis quoque rite servandæ zelo, aphorismos in eamdem meditabatur, ad eliminandas multorum imperitas expositiones, quæ timoratis, & infirmis conscientiis graves scrupulos ingerunt, quamquam aliis laboribus, & morte præventus

non

non fecerit. Porro Ordinis constitutiones, quas etiam, ut ante diximus, peculiari opere illustrare cupierat, & omnia ejus monumenta ita percalluit, quod tam ipsi Ordinis Patres, quam Romanæ Curiæ Judices, aliique omnes, qui Ordinis negotia tractabant, in gravioribus dubiis ad ipsum tamquam ad oraculum recurrere solerent. Ipse vero ne subditorum quispiam harum rerum ignorationem ad excusationem transgressionis prætendere posset, regulam ipsam cum testamento sancti Francisci semel in septimana & Pontificias declarationes, & constitutiones Ordinis cum recentiorum Pontificum decretis, quæ ad Regulares pertinent, præscriptis temporibus in communi Refectorio Fratribus indispensabiliter ex alto legi curabat. Quod autem ad propriam ipsius observantiam attinet, cum Regula sancti Francisci, præter tria vota cum ceteris religiosis Ordinibus communia, multa habeat præcepta, quæ sine gravi reatu violari non possint, Lucas omnia tam caute servabat, ut etiam admonitiones, & mera consilia quæ continet singulari districtione custodiret.

Sanctæ Obedientiæ votum ita prosecutus est, ut magna reverentia tam in signis externis, quam in prompta executione mandatorum, seipsum Superiorum nutibus ubique conformaret: nec ulli suo incommodo parceret, ut ipsis, etiam sine obligatione, placeret, quod utinam non probavissemus in occasione mortiferæ ipsius ægritudinis. Quoties domo exibat, toties vel ipse adibat Guardianum, & flexo poplite petebat benedictionem, itidemque quoties redibat, vel aliquo casu impeditus mittebat socium, cum tamen personæ qualitas ipsum ab eo rigore liberaret. Dum ipse Guardiani munus obiret, non prius exire solebat, quam vel per se, vel per alium id indicasset Collegii Vicario, aut alteri seniori Patri, tum ut hujus observantiæ exemplum ceteris præberet, tum ut regiminis curam in absentia sua illis commendaret: quo multa vitabat incommoda & confusiones, quæ ex ignorata Superioris absentia nascuntur. Quæcumque officia, vel alia munera per totam vitam in Religione gessit, non ambitione sua, vel dominandi cupidine, sed Superiorum propriis motibus, & ipsius meritorum intuitu, nonnunquam etiam reluctanti, imposita fuerunt, cujus aliquot jam dedimus exempla. Præterea aliqua nullatenus acceptavit, malens alieno imperio secure subesse, & majori Ordinis bono, quam personæ titulis intendere, & non sine periculo præsidere.

Oblatum illi aliquando fuit officium sat honorificum Commissarii Generalis in tota illa Natione, qua ex usu Religionis Belgicam vocant, quamvis Superioris etiam Germaniæ magnam partem ab Alpibus ad mare Balticum, & Oceanum majorisque Britanniæ, & Hiberniæ Provincias contineat. Sed Lucas conside-

rans

rans inde ſibi neceſſario relinquendum eſſe ſtudium Annalium, quod tanto Ordinis bono & Orbis applauſu continuabat, ab acceptando officio ſe excuſavit. Aliqui quoque graviores Italiæ, ſeu Ciſmontanæ Familiæ Patres totius Ordinis Generalatum a ſe ipſi deferendum promiſerunt, modo ſe ejuſdem Familiæ membrum faceret, ſeu (ut loquuntur) ſe in illam incorporaret. Sed ille hanc dignitatem uſque adeo ambivit, ut reſpondiſſet, numquam ſe nobilem Familiam Ultramontanam in qua natus, ad Ordinem ſuſceptus, & educatus fuit, ullius dignitatis ambitu deſerturum. Poterat etiam aliquoties ab Ordinis obedientia ad Epiſcopalem dignitatem tranſire: ut ea, quæ prius indicavi, & ipſæ litteræ oblatoriæ & poſtulatoriæ ipſius ad plures Cathedrales, & Metropolitanas Eccleſias teſtantur. Sed adeo promptus erat aliorum obedientiæ ſubeſſe Lucas, ut ſemper elegerit Ordinis Generales, & Eccleſiarum Præſules facere potius, quam fieri; nam in utrorumque promotionibus non parva pars ab ipſo eſſe ſolebat. In Fratribus Collegii tam diſtrictus erat exactor obedientiæ, ut non ſolum Superioribus promptam & reverentem ab omnibus exhiberi faceret, ſed ipſis etiam inferiorum officiorum Præfectis, in iis, quæ ad cujuſque munus pertinebat: Et inter ipſos Fratres exigebat, ut Religionis habitu junior obſervantiam ſeniori humiliter, & religioſe exhiberet.

Evangelicam paupertatem, cujus peculiarem obſervantiam profitetur Ordo Sancti Franciſci, zeloſe colebat Lucas. Etenim in earum rerum uſu, quæ perſonæ ſuæ ſuſtentandæ neceſſariæ viderentur, quam nemo illo pauperior fuerit, ex iis, quæ ſparſim jam ſcripſimus, quiſque ſibi facile perſuadebit. In aliorum autem gubernio ſic nulli quidquam neceſſarium deeſſe ſinebat, ut nihil permitteret ſuperabundare. In rerum adminiſtratione frugalitatem ita condiebat elegantia, & res ita compoſite diſponebat, ut ipſius nitida parcimonia, & utilis anguſtia plus omnibus placeret, quam alterius inanis vaſtitas, & incondita ſuperfluitas. Cumque nec in procurandis eleemoſynis avidus, aut importunus, nec in expendendis avarus, aut miſer unquam viſus fuerit; ſic bono ipſius animo reſpondebat providentia divina, ut ad tantas res opportune perficiendas neceſſarii ſumptus nunquam illi defuerint. In iis vero maximopere curabat in primis, ut benefactorum extaret perpetua memoria; deinde ut in eis accipiendis diſpenſandiſque recte ſervarentur modi in Regula Sancti Franciſci, in declarationibus Pontificiis, & Ordinis conſtitutionibus præſcripti; & ut hæc ipſa omni tempore conſtare poſſent, accepti & expenſi rationes, cum nominibus benefactorum, in libris ad id conſtitutis cum Syndico Apoſtolico Conventus teneret: ex quibus omnium rationem per ſingulos menſes reddebat Patribus Collegii Di-

Discretis, sine quorum consilio & assensu nullos faciebat sumptus extraordinarios. Invigilabat ne quid utile projiceretur, aut negligenter periret. Leve forsitan alicui videbitur quod, inter alia multa, produco hujus rei exemplum, sed in cœlitum actis, tamquam actus voluntariæ paupertatis, alicubi notatum: nimirum Lucas epistolarum, quas ipsi scribebant, nec alba tegumenta, nec ampliores margines perdi permittebat, ex quibus post alios usus tantum chartæ supererat, quod mihi pro totius operis Epitomes, & ipsius vitæ compositione suffecerit: nec alia charta pro prima scriptione usus sum.

Excandescebat zelo si quis rumor de foris adferretur violatæ ab aliquo Franciscano hujus virtutis, quam sanctus Franciscus Dominam suam appellabat, & ut loquitur sanctus Ambrosius, *primam beatitudinem uterque Evangelista posuit; ordine enim prima est, & parens quædam generatioque virtutum*; nec eam volebat Lucas noster ullo prætextu, vel privilegio Fratribus relaxari. Cujus zeli sui egregium documentum edidit in sacra Congregatione Propagandæ fidei, dum aliquis cuperet Franciscanis Terræ Sanctæ stabilem aliquem proventum provideri, quod Lucas dissuasit, ac deinde scripsit Tomo VII. Annalium, unde libuit verba describere, quibus & ipsa res & religiosus Lucæ animus plenius exprimuntur: *Tanta erat viri* (idest Vicarii Generalis Observantum) *sollicitudo, & anxietas procul faciendi omnes redditus ab illis sanctissimis locis, eorumque habitatoribus, quibus sane neque secundum suæ vitæ normam qualescumque licet habere, neque secundum boni regiminis prudentiam, neque etiam juxta providentiæ humanæ rectum dictamen expedit admittere. Nusquam enim vidi abundantius Franciscanos vivere, quam ubi nihil volunt possidere. Quo longius illi a paupertate recedunt, eo pauperiores sunt, & miserabilius aluntur. Omnes enim putant* iniquissimum, pecuniam sub gloria egestatis acquirere, *manumque retrahunt a suæ professionis desertoribus. Franciscus indixit pecuniæ odium, hoc professus est, hanc personam induit; agenda est. Bonum est Minoritis, præsertim Hierosolymitanis, adhærere Domino, & ponere in Domino Deo spem suam, ut annuntient omnes prædicationes ejus in portis filiæ Syon. Etenim si per fiduciam bonorum temporalium se ab eo elongant, peribunt, & perdet eos Dominus, si per hos illicitos & meretricios amores fornicantur ab eo. Neque enim habebunt, qui eleemosinas, aut pias collectas transmittant; Turcarum Imperator tributum, & jugum aggravabit, nec Deus iis sui sanctuarii custodiam permittet, qui in sponsione sibi facta non sunt inventi fideles. Ita anno* MDCXXXVI. *exposui RR. DD. Cardinalibus Propagandæ Fidei Præfectis, dum ingentem collectam pecuniarum ex Hispania Fratribus, qui sunt Hierosolymis, transmissam, quidam vellent negotio committi, & lucrum seu fructus annuos in Fratrum subsidium exhiberi. Alienum a re no-*

Lib. 5. in Luc. cap. 6.

Anno 1477. n. 19.

nostra consilium & noxiam suggestionem hanc judicarunt Cardinales, probantque satis ardentes litteræ Vicarii Generalis.

Castitati nostri Waddingi & conversationis honestati illud ex me testimonium ferre possum, quod cum quatuor circiter annis, singulis noctibus ad duas horas ante mediam noctem solus cum illo juvenculus in Bibliotheca studerem, atque his & sex aliis annis maturiori ætate usque ad mortem ipsius intra & extra Cœnobium familiariter cum ipso converfarer, nullum interea verbum inhonestum ex ore ipsius unquam audierim, vel notaverim actionem incompositam, aut indecoram. Idemque mihi dixerunt, qui diutius & familiarissime cum ipso versati sunt. Sæpissime etiam, & mane & meridie ipsum adhuc in lecto jacentem accessi, nec unquam deprehendi aliter, quam pro honestissimi & observantissimi Minoritæ more, juxta Ordinis constitutiones decenter jacere, & integre vestitum habitu, chorda & capitio. In ipsa mortis infirmitate, quando Medici judicarunt, corpus adeo debile & febri æstuans neque quiescere, neque sanari posse in tam crassa & rudi veste, in qua neque caput absque incommodo huc vel illuc vertere posset, præceperunt, ut deposito habitu jaceret in lineo indusio. Obedivit ille quamquam ægre, sed vix medio quadrante horæ sic inter linteamina jacuit, cum impatienter queri, & habitum reposcere cœpisset, ac restituere negans valetudinarius non potuit illi satisfacere, donec, lustrato communi vestiario, inventa veteri tunica talari levioris panni supra indusium vestitus fuit, & subtiliori chorda præcinctus; sed cum commodum capitium non inveniretur, Lucas non cessavit usque dum abscisso ejusdem obtritæ tunicæ limbo, regulare capitium inde ipsi consuerunt, & hanc vestem usque ad mortem non dimisit.

Legit multa Lucas de cura honestatis tum in actis ipsius sancti Francisci, tum aliorum Sanctorum, scripsitque in suis Annalibus exempla terribilia aliquorum Fratrum, qui habitum, alioquin licitæ voluptatis, seu capiendæ tantum auræ, vel refrigerii causa dimittentes, male perierunt. Legit etiam & scripsit multas benedictiones a Deo & sancto Francisco promissas sacræ hujus vestis observatoribus, statutumque aliquibus pro pœna & indicio læsæ Divinæ Majestatis, quod absque habitu morerentur. Per quæ tanta sacræ vestis devotione in se ferebatur, ut absque illa nec mori, nec momento vivere voluerit. In reliquis regularibus observantiis, quemadmodum ipse fugiebat omnem singularitatem, & in aliis ipsi suspecta erat; ita dum illi per valetudinem licebat, communes Ordinis & Conventus austeritates vestis, silentii, orationis, jejuniorum, flagellationis, & alia mortificationis, humilitatisque exercitia ita servabat, ut peculiarem quamdam, non affectatam tamen aut simulatoriam, sed erumpentibus

ex

ex interno ſpiritu flammulis, devotionem in ſeipſo exprimebat & accendebat in aliis. Quanta vero vigilantia & diſtrictione diſciplinæ regularis vitæ perfectionem in aliis conſervare, & promovere ſtuduerit, per me ante, de ipſius gubernandi modo curaque boni exempli, ſatis declaratum eſt: certe id ſemper curabat, bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam in Fratribus promovere & perficere; & ſi cui unquam in hoc minus gratus fuit, is ipſius ſollicitudinem arguebat, non remiſſionem.

NEque hic mihi repetenda cenſui, quæ ideo prius, anacephalæoſi quadam indicavi potius quam enarravi, bona Waddingi in proximos officia, tum quod caritatis opera ſic exercere conſueverit, ut non ſciret ſiniſtra ejus quid faceret dextra, tum ne perſonas propalarem. Et quamquam pauper Minorita aliorum pauperum calamitates de proprio ſuo ſublevare non poſſet, tanta tamen illi inerat ærumnarum compaſſio, ut divites ad corporalia miſericordiæ opera ſedulo & efficaciter excitaret. Et ſane, in illis quæ poterat juxta ſtatum ſuum, etiam non deerat; unde procedit, ut cujuſcumque Ordinis Provinciæ Fratres Romæ hoſpites a ſancti Iſidori menſa nunquam excludantur, & mira Dei providentia, cum ſæpe quatuor, octo, duodecim, aut etiam plures ad horam prandii nonnunquam inopinate compareant, dilatatis ſpatiis caritatis, pauca ſane, & neceſſaria quodammodo portio, ſolis domeſticis parata, his atque illis ſufficiat. Neque hac ſolum caritate illos excipiebat Lucas, ſed hilari quoque vultu, blando ſermone ſingulos, vel ante, vel poſt menſam interpellans de Patria, de aliis Patribus, de negotiis interrogans, & juſta, & honeſta, quæ petebant ſolatia promittens & perficiens: adeo prudenter tamen, ut Collegium recollectioni & ſtudiis deputatum noluerit nocturno aliorum Hoſpitio patere, quam illorum, qui Collegio ipſi incorporati, communibus ſtudiorum & precum exercitiis cum ceteris occuparentur; ſed juxta generalia Ordinis ſtatuta, etiam Hiberni Fratres, qui aliis cauſis, aut negotiis in Urbe ſe detinerent in Aracœlitano, vel Tranſtyberino Cœnobio ſuſciperentur; nihilo reliquæ religioſæ caritatis illis conveniente, pro Lucæ, vel Collegii poſſibilitate, unquam denegato. XCXIX. Caritas erga proximum.

Specialem gerebat affectum erga illos Collegii janitores, quos peculiari ſtudio & exquiſita caritatis induſtria pauperibus ad portam inſervire cernebat, eoſque laude & hortatibus ad continuanda caritatis opera confortabat. Domeſticis ſeu bene, ſeu male valentibus, jam diximus quanta caritate cuncta providebat; ſed paupertatis profeſſio majorem illi permittebat occaſionem animabus, quam corporibus ſubveniendi. Dum Superior eſſet nihil ſine monitione, & ubi opus eſſet, aut Ordinis uſus obtineret,

ret, etiam ſine pœna tranſibat, nullius inordinatæ actionis, aut verbi rationem ſuo loco & tempore exigendam non habebat, ſed abſque ira & indignatione. Caſtigatos deinde ſolabatur, præſertim quos vel naturali conditione ſimplices & ſiniſtros eſſe notabat, vel ſecus cum ignorantia, vel data occaſione peccatum eſſe cognoſceret. Omnes humiliter & familiariter erudiebat: & ſi quis aliunde triſtitiam concepiſſet, multimode ſolabatur, etiam cum incommodo ſuo. Aliquando noſtri Scholares auræ captandæ gratia ad campum ierunt, Lucas Guardianus cum duobus, vel tribus Fratribus laicis domi manſit, ut ſe præpararet ad ſacram aliquam Congregationem Cardinalium ſequenti mane habendam, pro qua ſerio & laborioſe illi ſtudiis incumbendum fuit. Latebat interim domi in communi aliquo labore ex ipſis ſtudentibus juvenis quidam, & de aliorum exitu nihil ſciens, totus gravatus labore & æſtu Lucam in ſtudiis ſuis abſorptum poſt horam adit, exponit neceſſitatem ſuam, & petit licentiam exeundi ſpatiatum: reſpondit Lucas, credidiſſe, ſe illum cum ceteris exiiſſe, jam non ſupereſſe ſocium, præter aliquos laicos domeſticis officiis alligatos, condolere interim & ſolari laſſum. Sed videns quia vere laſſus erat, ac timens ne ſorte morbus aliquis inde naſceretur, depoſito calamo, relictiſque libris ac ſtudiis, quibus paucæ horæ poſtea reſtabant, ipſe cum Fratre exivit extra Portam Piam uſque ad ſanctæ Agnetis, trium ad minus horarum deambulationem. Talia revera erant viſcera Waddingi erga Fratres curæ ſuæ, & gubernationi commiſſos, ut cum ſancto Paulo vere dicere poſſet: 2. Cor. 11. 29. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Conſiderabat enim pius, & prudens Waddingus teneram juventutem longiſſimis itineribus terræ mariſque Romam ex Hibernia, Hiſpania, Belgio, Gallia venire ſine pera, ſine pecunia, pedeſtri itinere, ceteriſque conditionibus Franciſcani rigoris, ut hic ſcientiam, & pietatem edocti, ſani & utiles in Patriam remitti poſſint; proinde quemadmodum ſtudebat, ut docti & diſciplinati eſſent, ſic etiam curabat, ut corporis valetudo in alieno climate illis conſervaretur, nec aliquid ad hanc neceſſarium deeſſet.

Quamquam autem in ceteris partibus Chriſtianæ caritatis ſemper laudabilis fuerit Waddingus, in eo tamen maxime enituit, quod maxime laudandum eſt, patientia & manſuetudine, ut adverſos caſus forti conformitate voluntatis ſuæ cum divinis diſpoſitionibus nunquam non æquanimiter toleraverit. Et cum nihil illi doloroſius accidere poſſet, quam inanis exitus conatuum Catholicorum Hiberniæ, ſic tamen ſe deinde geſſit, ut ſolum diceret, Deum ſcire quid agat, omnia ſuæ divinæ providentiæ commendanda, & relinquenda eſſe. Non mirum ſi Hiberniam, quamvis

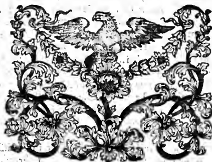
vis olim Sanctorum Insulam, scientia & sanctitate celebrem, Hæreticorum grassationibus, & depopulationibus permittat, qui Patriam suam, & sanctam Civitatem Hierusalem ubi natus, educatus, versatus, pro omnibus liberandis passus, & mortuus est, a Turcico jugo liberare nolit; cum etiam ad hanc, quam ad illam liberandam Romani Pontifices, & Christiani Principes multo plus studii, & sumptuum impendissent. Aliquorum insolentiam mansuetissime sustinebat, & aliorum indignissimam ingratitudinem, procul omni odio & vindicta, dignis pœnis compensare nunquam voluit, cum tamen plus omnibus posset.

Hujus virtutis singulare exemplum nobis reliquit in illa sua venerabili, diebusque, & bonis operibus plena senectute; cum aliqui, quos magnis malis liberavit, multisque bonis impertivit, in ipsius honorem & quietem conspirassent. Nam cum nonnisi humiliter & modeste se ab ipsis defenderet, alii suadebant, ut justis pœnis, & eorum indignitate dignis eos affici curaret: sed ille nullam inveniens in se hujusmodi ipsorum malevolentiæ causam, secure respondebat: divina sapientia scit quid facit, permittamus Deo suarum Creaturarum dispositionem, ipsimet postea pœnitentiam agent, vel a Deo ipso punientur; mihi interim Dei Ministri sunt, per quos humilitas, & patientia mea exercetur in tanta rerum prosperitate, qua per Dei gratiam hucusque vixi, ne vel aliquid mihi tribuam, vel alios contemnam. Patientia mea nulla esset, si nullam haberet adversitatem: nunc ejus usus est, nec omittenda bona occasio. De cetero tarde venerunt, ut bonorum opinioni de me detrahant: se ipsos potius lædunt. Quod ad me attinet offensam illis ex animo condono, Deumque precor, ut pariter ipsis ignoscat, eosque sic illuminet, ut & sibi ipsis prodesse, & aliis non obesse valeant. Et sane in hoc ac similibus remissionibus injuriarum dicebat se singulare solatium percipere, cum nimirum hac ratione fidenter Deo dicere posset, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Matth. 6. 12.

Præsens ipse aliquando fui cum ab aliquo indignissime pateretur; sed absque ulla commotione nihil aliud referret, quam ut diceret, heu fili mi! Quid facis? & ad patrem, qui adstabat, conversus: timeo, inquit, quod iste pauperculus amiserit usum rationis: erat enim alioquin humoris obscuri & melancholici. Sed illud in Luca perfectius fuit, quod nunquam deinceps præterierit ullam occasionem ejusmodi suis malevolis benefaciendi. Sed qui dixit *mihi vindicta, & ego retribuam*, miris justitiæ suæ effectibus postea ostendit, quantum sibi placuerit mansuetudo Lucæ, quod non juvat amplius explicare. Rom. 12. 19.

Multa sane mihi de reliquis Lucæ Vaddingi virtutibus exaranda suppeterent, sed Typographus folia de manibus rapit. Id

ſolum adjunxerim, Lucæ virtutes in altiſſima humilitate ſemper fundatas fuiſſe, & ſumma prudentia gubernatas: nihil enim fatua ſimplicitate, nihil ſimulatione, vel hypocriſi, nihil ad auram inanis gloriæ faciebat: cujus vel illud unicum argumentum nunc promere ſufficit, quod cum tot volumina, tanta omnium approbatione vulgaſſet, nunquam tamen paſſus eſt, ut aliorum compoſitionibus in ipſius laudem ad librorum frontes appendendis publicarentur. Habeo litteras, per quas ex Gallia inſtanter petierunt graves, doctique Viri, ut Lucas imaginem ſui pro ipſis depingi permitteret, ut eam in ſuis gallicis Bibliothecis inter eruditorum icones appendere poſſent, ſed nullis precibus ad id flecti potuit. Et ſane cum ego crederem, atque ipſe cuperet, ut mea Epitomes ante ipſius mortem evulgaretur, vellemque ut præfixa ipſius effigie illuſtrior eſſet; id tamen ab ipſo, quamvis amiciſsimis ipſius, & quibus nihil ab eo negari poſſe videretur, interpoſitis, nunquam obtinere potui, ut permitteret, ſed *humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria*. Prov. 29. 23.

ILLU-

ILLUSTRIUM VIRORUM ELOGIA

DE LUCÆ WADDINGI VIRTUTE ET PERSONA.

URBANUS VIII. *Pontifex*
Ad Concilium Catholicorum Hiberniæ.

CEterum dilectum filium Religiosum Lucam Waddingum, egregiis dotibus nobis apprime carum, uegotia vestra differentem, quoties opus fuerit, peculiari propensione audiemus, &c.

INNOCENTIUS X. *Pontifex*
Ad idem Concilium.

2 NOs, adhibito etiam persæpe dilecto filio Luca Waddingo, vestræ gentis viro Religioso, virtute, ac doctriua nobis probato constitutum habebamus, &c.

ALEXANDER VII. *Pontifex*
In Bulla fundationis Conventus Capranicensis.

3 NOs ipsum Lucam, operæ, quam in negotiis Catholicæ fidei plures per annos laudabiliter impendit, intuitu, specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, &c.

Eminentiss. Cardinales S. Congregationis Rituum
In Decreto extensionis Officii Sancti Isidori.

4 INstante P. Luca Waddingo, ob peculiarem erga eamdem Congregationem Oratoris religionem, gratiam petitam indulserunt, &c.

Rota in Romana computorum
10. Aprilis 1610. coram Reverendissimo Merlino

5 INsignisque integritas P. Fr. Lucæ Waddingi locupletissimi fidejussoris loco fuit, jure merito, apud Albertum, &c.

Concilium Catholicorum Hiberniæ
Ad Urbanum VIII. Pontificem.

6 PAtrem Lucam Waddingum, natione Hibernum, nobili oriundum familia, cujus aliæ commendationes & merita Apostolicæ Sedi non sunt incognita, &c.

Ad Franciscum Cardinalem Barberinum.

REverendum Patrem Lucam Waddingum, natione Hibernum, natalium splendore, & virtutum meritis illustrem virum, de Ecclesia Dei, & hoc Regno bene meritum, &c.

Ad Cardinalem Antonium Barberinum.

REverendum Patrem Lucam Waddingum, natione Hibernum, generis nobilitate, & virtutum meritis couspicuum virum, &c.

Hugo Cavellus, Hibernus, Archiepiscopus Armachanus
In Præfatione ad lectorem librorum Scoti de Anima.

7 QUæstiones Scoti de Anima diu desideratas, sæpius diligenter quæsitas, tandem inveni apud R.P. Lucam Waddingum Hibernum, Sacræ Theologiæ Professorem, & antiquitatis Franciscanorum magnum indagatorem, &c.

Thomas Flemegus, Hibernus, Archiepiscopus Dublinien.
In litteris ad Lucam datis Anno 1629.

8 DEo gratias ago maximas, qui tibi & desiderium, & facultatem dedit, Ordinem tuum, Patriamque doctissimis & acceptatissimis tuis operibus exornandi. Annales tui, ipsis etiam Protestantibus, gratissimi sunt, ut Pater Strongus latius tibi significat.

Scipio Agnellus Maphæus, Italus, Episcopus Casalen.
In litteris ad Lucam datis Anno 1635.

9 EGo pro tot favoribus P. V. infinitas refero gratias: & quoniam amplius non valeo, singulariter admirabor singulares dotes, zeli, doctrinæ, eruditionis, quæ in ipsa resplendent; & spiritum non Eliæ, sed Cyrilli, Damasceni, Hieronymi, & aliorum defensorum immaculatissimæ Virginis, & piissimæ Advocatæ, ac Dominæ nostræ, quem Deus in te duplicavit.

Henricus Spondanus, Gallus, Episcopus Apamiarum
Tom. I. suorum Annalium pag. 123.

10 DE quibus videndi præcipue Annales F. Lucæ Waddingi, quos ipse, ceteris longe accuratius, summa fide conscripsit, & notationes ejusdem in Opuscula S. Francisci.

Idel-

Ildephonsus Brizenus, Peruanus, Episcopus Nicoragæ,
In præliminaribus Commentariorum in Scotum.

11 ETiam sequens eximium rerum nostrarum vindicem Lucam Vaddingum, probatissimum, & celebrem Chronologum.

Joannes Tomcus Marnavitius, Dalmata, Episcopus Bosnen.
In sacra Columba pag. 48.

12 ACcepimus illam a præclaro Ecclesiasticarum rerum indagatore, sacræque historiæ eruditissimo professore, Luca Waddingo, Minoritanæ æque familiæ, ac Hiberniæ suæ patriæ ocello.

Ambrosius Landuccius Senensis Ordinis Eremitarum S. Augustini, Congreg. Ilicetanæ, Episc. Porphiriensis, Sacrarii Apostolici Præfectus, & Sacelli Pontificii Assistens
In Præfatione libri de origine Templi Romani S. Mariæ Populi.

13 UT admirabilia, sic reverenda sunt studia P. Lucæ Waddiugi, qui dum propalat mundo stupenda opera, quæ Deus in sua Seraphica Religione, & in magna Virgine incarnati Verbi Matre operatus est, sibi sane æternæ famæ Colossus erit.

Ludovicus Donius d'Atticby, Gallus, Episcopus Eduensis
In Floribus historiæ Sac. Collegii Cardinalium Tom. 3. pag. 88.

14 IDque eo fidentius assero, quod nos docet Ferdinandus Ughellus ex auctore anonymo vitæ ipsius Cardinalis Quinionii, quam scribit esse penes Lucam Waddingum ejusdem Ordinis Minoritani professorem, & Chronographum clarissimum, ac Ecclesiasticæ antiquitatis scrutatorem diligentissimum, scriptoremque ornatissimum.

Angelus Manriquez, Hispanus Castellanus, Ord. Cisterc. in Hispania Generalis, Episcopus Pacensis.
Tom. 4. Annalium Cisterciensium pag. 109.

15 GRatulamur & nos insigni viro Lucæ Waddingo, multisque nobis alias colendo titulis, quod Minorum Annales orbi dederit adeo copiosos, adeo ex fide scriptos, atque tali judicio concinnatos, ut nullo alio eguerimus in hac materia; imo non alium habere potuerimus, cui vel tutius credere, vel in quo uno videre, conferre omnes, atque de singulis exacte judicare, etiam supra nostrum, concederetur.

Petrus Manero, Hispanus, Aragonus, ex Ministro Generali Ord. Minorum Episcopus Tarasonensis
In distributione Voluminum historiæ Ordinis:

16 VIr celeberrimus Annalista Ordinis A.R.P. Lucas Waddingus Annales texuit Minorum, tum solemnissimo apparatu, tum solerti industria, amplissima indagine, tam integro judicio, tam modesto verborum candore, tam exacta rerum congerie, tam gravi, & venerando stilo, quod vix poterat Religio ea, quæ unus homo tentavit, invasit, & perfecit, digna cedro, lauro æternitatis.

Valerianus Castiglioneus, Italus, Ordinis S. Benedicti Abbas Cassinensis, S. Inquisit. Consultor, & Ducum Sabaud. Historiographus
In litteris ad Lucam datis Anno 1642.

17 LEgendo pulcherrimos Annales tuos captus sum improviso fascino amoris, & vivi sensus reverendi semper meritum felicissimi tui calami, & historici talenti.

Rochus Pirrus, Siculus, Abbas S. Eliæ de Ambula S. Officii Consultor
Tom. 2. notit. Eccl. Siciliæ pag. 86.

18 SEd P. Lucas Waddingus, sui Ordinis rerum scriptor accuratissimus.

Constantinus Caetanus, Italus, Abbas Cassinensis & Præses Collegii Gregoriani Ord. S. Benedicti in Urbe
In responsione Apologetica pag. 17.

19 TEstimonia historicorum non multiplicabo, fulmine enim agam non grandine, duos tantum producens, at Heroes illos, & primæ classis. Alter erit Lucas Waddingus in Franciscana historia primus, in Ecclesiastica inter primos.

Ferdinandus Ughellus, Italus, Florentinus, Ord. Cisterc. Abbas SS. Vincentii, & Anastasii
Tom. 2. Italia Sacra col. 163.

20 CUjus quidem diffuse meminit amicus meus, doctissimus Lucas Waddingus Hibernus, in suis de Ordinis Minorum Annalibus. Is ille, qui nostrum hoc de Episcopis Italiæ opus maturius, quam ipsi decreveramus, suis vel adnotationibus, vel stimulis in lucem prodire compellit.

Gaspar Jongbelinus, Belga, Abbas Eisertaten. Ord. Cistercien.
In Præfatione Elogiorum Pontificum, & Cardinalium Ord. Minorum.

21 HIs omnibus, auctoribus, ferie licet temporis posterior, reliquis tamen anteponendus Lucas Waddingus Hibernus, sui Ordinis Historiographus generalis in Annalibus Minorum, quos aliquot voluminibus eruditissime, ac laboriosissime descripsit, quotidie plura meditans.

D. Hilarion Roncati, Italus, Mediolanensis, Ord. Cisterc. Præses Generalis, Abbas S. Crucis, Romanæ Inquisit. & variarum Congregat. Consultor
In Approbatione Libri Waddingi de B. Petro Thoma.

22 VIdi, & attente perlegi, quæ hoc libello continentur, Vita B. Petri Thomæ, & ad eam notæ, quæ consuetam auctoris sui redolent pietatem & eruditionem: eam scilicet, qua jam ditavit tot Annalium volumina, post quæ & hic liber tuto, & utiliter imprimi, & legi poterit.

Joannes Bona, Pedemontanus, Monachorum reformatorum S. Bernardi Abbas Generalis, & Sacrorum Indicis, ac Rituum Congregationum in Urbe Consultor
In Censura nostræ Epitomes.

23 IN doctissimo & clarissimo viro P. Luca Waddingo eluxerunt mirabiliter omnes probi, & Christiani historici partes & munera; singularis scilicet modestia, judicium incomparabile, studium indefessum, solida pietas, amor veritatis, styli gravitas, exactissima rerum antiquarum indagatio, & fidelissima earumdem enarratio.

Franciscus Bordonus, Parmensis, Italus, Tertii Ordinis S. F. per Italiam Generalis, & Romanæ Inquisitionis Qualificator
In Decisionibus Miscellaneis decis. 55.

24 DE hac re volui edoceri a P. Luca Waddingo viro integerrimo, Chronista sui Ordinis eruditissimo.

Nicolaus Riccardius, Italus, Ord. Præd. Sac. Palatii Apost. Magist.
In Approbatione Tom. 2. Annalium Min.

25 SApientissimus auctor R. A. P. F. Lucas Waddingus respondet inchoatis in priori Tomo. Omnia sunt digna præconiis; & cum eximia pietate, sapientia minime fucata, diligentia operosissima, complectuntur quidquid ad formandam vitam, & doctrinam Christiani lectoris animam juvare potest .... ut sunt omnia in felicissimo Ordine præclara, sortita sunt etiam non imparem laudatorem, qui communione scribendorum illustrando sufficeret.

Leo Allatius Chiensis, græce & latine eruditissimus Vaticanæ Bibliothecæ Custos
In animadversione ad libros Alphonsi Ciccarelli pag. 319.

26 CUm de hisce Joannis Capistrani monumentis sermonem haberem cum doctissimo, & de Franciscana Religione quam optime merito, & quo sane in discernendis illius Religionis rebus nemo alius plus vidit, Luca Waddingo.

Carolus Carthareus, Italus, Urbevetanus, Advocatorum Consistorialium in Urbe Decanus, & Archivii Apost. Molis Adriani Præfectus
In Syllabo eorumdem Advocatorum pag. 4.

27 A Doctissimo, integerrimo, & pretiosis voluminibus editis celeberrimo Luca Waddingo in Annalibus Minorum.

Joannes Baptista Lancellottus, Italus, Picenus, Soc. Jesu, Alexandro VII. Pontifici a Sacris Confessionibus
In Annalibus Marianis Anno Christi 58. num. 14.

28 MUltum accipit roboris hæc doctrina ab elucubratione, qua typis vulgavit vir eruditus Lucas Waddingus, de sacra sui Ordinis Historia optime meritus, nec ita multo pridem ad plures appositus. Nam auctor, Deiparæ studiosus, in primis bene probat, illam obiisse ex conditione mortalis, ac destitutæ naturæ; adeoque corporis mortem illibato ejus conceptui neutiquam adversari.

Ægydius Gonzalez d'Avila, Hispanus, Castellanus, Catholici Regis Chronographus
In Epistola ad P. Waddingum scripta Madriti 1635.

29 AB Alpha & Omega legi Annales V. P. & iidem ipsi sunt corona, & præmium illius, qui gustat tam pretiosos & maturos fructus, plenos sole & sale. Pergat porro V. P. & noli lassari impendendo optimam suam sortem, qua vocatus, & electus est ad extollenda, suo exquisito stilo, eorum acta, qui singulari paupertate seipsos famosos, & in immortali gloria divites effecerunt.

Ra-

Ranutius Picus, Italus, Duci Parmensi a Secretis

In Epistola ad Petrum Mariam Campi Placentinum anno 1629.

30 DIcere non valeo, nec verbis explicare Dominationis vestræ, postquam accepi Annales P. Waddingi, oculumque in ipsos conjeci, quantam illa apud me adeptus sit opinionem & fidem, propterea quod eruditione sua, & stili nitore videatur tali loco positus, quod non facile possit ab ullo hujus ætatis scriptore dimoveri: & ego illi præcipuum locum inter maxime illustres, & eminentes scriptores nostri temporis attribuo; atque ideo ipsum summa cum observantia prosequor, & plurimi mihi facio, si inter ejus servos numerari possim.

Odoricus Raynaldus, Italus Tarvisinus, Oratorii Romani Presbyter

Tom. 13. Annalium pag. 161. 180. & 196.

31 HÆc cum aliis auctoribus Lucas Waddingus, qui de Sociis agit, quæ si cupias, ipsum consule, cum Ordinis sui Annales, magna apud doctos laude, accuratissime atque exactissime ingenti studio litteris prosequitur.

Melchior Inchofer, Germanus, Societatis Jesu

In Epistola ad Lectorem Annalium Ecclesiasticorum Regni Hungariæ.

32 PLura de suis item Hungaris, passim in vastis & eruditis Minorum Annalibus celebris scriptor Lucas Waddingus.

Gabriel Butzlinus, Germanus, Monachus Benedictinus Cœnobii Weingarttensis in Germania

Litteris inde ad Lucam datis anno 1630.

33 VUlgato Annalium tuorum primo Tomo, vix primam libri intuitus faciem, argumentum deproperans, ejusdem, & tui maxime amore exarsi, ut nulla tunc prior, atque inde frequentior cogitatio, quam tui, quocumque possem obsequio seu officio, demerendi. Coegit alterius Tomi publica ad regularem mensam lectio, & privata ejusdem ruminatio, ut porro minime differrem, imo hac, quæ proxima ad manum, occasione, amanuensem me tibi, aut si malles a pedibus addicerem.

Joannes de la Haye, Gallus, Ord. Min. Doctor Parisiensis, & Regius Ecclesiastes

In sua Epistola ad lectorem præfixa Opusculis S. Francisci editionis Parisiensis.

34 POsteritas semper grata tanto beneficio, se a R. A. P. Luca Waddingo, viro eruditissimo, hujus temporis altero Baronio, Ordinis nostri decore, & ornamento singulari, accepisse testabitur, qui summo labore in unum collecta publici fecit juris, doctissimis illustrata commentariis.

Hieronymus a S. Josepho, Hispanus, Carmelita Excalceatus, sui Ordinis Historicus

In Litteris ad Waddingum Matrite datis 1629.

35 PRæclarus ille Annalium tuorum splendor circumquaque effusus, latibula quoque nostra penetravit, sesesque oculis, etiam non intuentium, se sol infudit. At, Deus bone, quam pura, quam nitida in Waddingi Annalibus eloquentia! quam aptus sermo! quam denique fulgens historiæ lumen! Dicam ne, quod dixi? quod apud alios sæpe, apud me autem metipsum sæpissime soleo proclamare? Audeam equidem, & tuam, & nostram nonnihil lædens modestiam. Existimo enim Annales Minorum a Waddingo digestos non inferiores Ecclesiasticis a Baronio compositis.

Franciscus Vivarius, Hispanus, Matritensis, Sacræ Theologiæ Magister, & pro Observantia S. Bernardi Procuratoris Generalis in Curia Romana

In Apologia prima pro Chronicis Fl. Lucii Dextri pag. 30.

36 MAgnopere contulit S. Petri in Monte Aureo bibliotheca, in qua, velut in domo propria, benignitate auctoris ipsius quotidie fere labori meo incumbebam, consilio & judicio adjutus R. A. P. Lucæ Waddingi Sacræ Theologiæ Prælectoris, ac totius Seraphici Ordinis Archichronographi: cujus bibliotheca ipsa est, & multa variaque opera, quæ partim edita, partim quantocius edenda præ manibus habet, ingentem illi parturiunt gloriam, & honorem.

Ni-

Nicolaus Cichovius, Polonus, Soc. Jesu

In Libello de opinione S. Thomæ circa Immaculatam Conceptionem B. V. pag. 34.

37 IN quo confirmor a doctissimo & piissimo Theologo R. P. Luca Waddingo Ordinis Seraphici, qui in legatione Regis Catholici, oratione quarta, nescio suo, an Illustrissimi Legati sensu, diserte scribit, S. Thomam primum inter Scholasticos piam scriptis mandasse sententiam.

Joannes Bollandus, & Godefridus Henschenius Belgæ Soc. Jesu

In Vitis Sanctorum 14. Januarii pag. 985.

38 MIserum tunc Ecclesiæ statum passim describunt auctores, quidam invidiose, breviter & nervose Waddingus.

Leo a S. Thoma, Lusitanus, Ord. Cisterc. Monasterii S. Martini Tibanensis

In litteris inde ad Lucam datis anno 1641.

39 MEmini illius tuæ singularis modestiæ ac religionis, quæ, si non loco ac dignitate, exemplo saltem, cunctis jam aliis Seraphicæ Familiæ commilitonibus præerat. Memor semper ero, ceteris interim prætermissis, ingenii tui acuminis, Scoticæque in arguendo subtilitatis, qua jam peracutos quosque longo superabas intervallo.

Thomas de Herrera, Hispanus, Ordinis Erem. S. Augustini, Provinciæ Castellæ Prior, & Sac. Inquisitionis Consultor

Ad Lectorem Responsionis pacificæ.

40 FAteor mihi & curæ, & pœnæ esse, in oppositum stare tantum virum, Waddingum, quem pro familiari amicitia tenere diligo, pro regularis vitæ observantia summe veneror, & pro exquisita eruditione & doctrina cum admiratione suspicio.

Hyppolitus Marraccius, Italus, Lucensis, Ordinis Clericorum Regularium Matris Dei

In Bibliotheca Mariana.

41 LUcas Waddingus Ordinis Minorum, natione Hibernus, patria Manapiensis, præclarus Ecclesiasticarum rerum indagator, sacræ historiæ eruditissimus Professor, Minoritanæ Familiæ, ac Hiberniæ patriæ suæ inclytum decus, inter multa, variaque opera partim edita, partim edenda, quibus ingentem sibi gloriam, honoremque apud posteros parturivit, magnamque Marianæ Bibliothecæ splendorem attulit, eximiæque in Deiparam pietatis suæ illustria documenta præbuit scribendo, edendoque.

Paulus Sherlogus, Hibernus, Societatis Jesu Theologus

In Epistola data ad Lucam Salmanticæ 1639.

42 JAm habeo tres Tomos Annalium V. P. & conor etiam reliquos adipisci; nam post Cæsaris Baronii opus, vestrum mihi visum est gravissimum, optimeque dispositum omnium, quæ nostri diebus prodierunt; & puncta Theologica, quæ occurrunt, valde magistraliter ventilata.

Bartholomæus Cioccarellus, Jurisconsultus Neapolitanus

De Episcopis Neapolitanis pag. 121.

43 COnsuluimus quoque hac de re R. P. Lucam Waddingum Hibernum, qui profusissimos, & exactissimos Annales Ordinis Minorum conscripsit, quorum quinque Tomi hucusque prodierunt in lucem; quique monumenta omnia ejus Religionis vidit, pervestigavit & perlustravit; & præsertim Romanorum Pontificum registra, quæ in Vaticana Bibliotheca servantur, &c.

Joannes Colganus Minorita, Hibernus, Coloniæ Agrippinæ Sac. Theologiæ Lector

In litteris ad Lucam inde scriptis.

44 SEcundum Tomum vestrorum Operum optatissimum, & in his partibus gratissimum nunc videmus. Si V. P. vel ex parte sciret, quantum favorem & gratiam vestræ Provinciæ Patribus & Fratribus, imo toti Nationi apud multos comparaverint ista, non dubito, quin vester labor in reliquo opere prosequendo alleviaretur.

Joannes Baptista de Grossis Siculus, Sac. Theol. & U. J. D. Prothonotharius Apost. &c.

In Cathanea sacra pag. 155.

45 QUæ de Gerardo exhibemus, non tam scribimus, quam exscribimus ex doctissimo juxta ac eruditissimo P. Luca Waddingo, quæ auctor iste nobis ætate & eruditione superior elimavit, iterum, non tamen casso labore, repetimus.

Joannes Dameto Majoricensis, J. U. D, & Regni Balearum Chronographus
In litteris inde ad Lucam datis 1636.

45 LEgi atque relegi, non sine ingenti voluptate, secundum tuorum Annalium volumen; primum enim, nescio qua de causa, ad nos adhuc non pervenerit, in quo præter exactissimam, in perquirendis tui SS. Ordinis rebus memoratu dignis, diligentiam, & in deligendis atque trutinandis prudentissimum judicium, in referendis gravissimam & nitidissimam elocutionem, illud maximopere sum admiratus, quod scilicet, dum legentis mentem jucundissimarum rerum narratione pascis, simul etiam affectum erga Christianæ virtutis studium, quasi admotis facibus, mirifice accendis: in quem scopum, non vero ad inanis gloriæ umbram, utinam omnes, Ecclesiastici præsertim, scriptores suam industriam, laboresque dirigerent.

Zacharias Boverius, Italus Ord. Minor. Capuccinorum Chronographus
Tom. 1. Annalium pag. 883.

47 PRimus est R. P. Lucas Waddingus, vir religiosissimus, atque inter Minorum de Observantia omni virtutum ac bonarum artium laude clarus.

Felix Ciattus, Italus, Perusinus Ord. Min. Conv. S. T. Magister Minister Provinciæ S. Francisci
In Epistola ad Lucam data Perusiæ 1635.

48 PRimum tantum tuorum Annalium volumen evolvi, cetera ad manus non pervenere; stilus exuberans mihi placuit, eruditio vastissima summopere arrisit, doctrina illa singularis, tam concinne rebus historicis accommodata, in extasim me sustulit, dicta, sententiæ, sales, singularum rerum affabre dispositarum concinnatas totum rapuerunt.

Joannes Baptista Rossus, Italus, Soc. Jesu
In Philomelam S. Bonaventuræ pag. 12.

49 PLura de sapientiæ S. Bonaventuræ laudibus, vide in Tom. II. Annalium ab eruditissimo, ac religiosissimo P. Luca Waddingo digestorum &c.

Floravantes Martinellus, Romanus, in Bibliotheca Vaticana Scriptor
Romæ Sacra pag. 131.

50 TEmplum S. Isidori Agricolæ sub Gregorio XV. ædificatum a Fratribus strictioris Observantiæ S. Francisci, auctum Conventu & horto, industria doctissimi viri F. Lucæ Waddingi Hiberni, Ord. Franciscani Chronistæ, & Collegii Hibernici inibi fundatoris.

Andreas Victorellus, Italus, in Urbe Theologus
In recensione.

51 LUcas, doctrina theologica, & alia imbutus eruditione, Seraphicos Annales ingenti labore, novo ordine, laudabili industria composuit.

Joannes Michael Vimbodinus
In historia Ecclesiastica Valentina.

52 WAddingus diffuse, ac temporum servato ordine in Chronico Minorum Divum, *Ludovicum*, expressis coloribus pingit: vir laboriosus ac doctus, & de sua Seraphica Religione, ob magnos in illius splendorem exantlatos litterarios labores, bene meritus.

Paulus Aringhus Oratorii Romani Presbyter
Tom. 1. Romæ Subterraneæ pag. 174.

53 EX opusculorum S. Francisci libro, quem F. Lucas Waddingus Manapiensis Ordinis Minorum, olim apud Salmanticenses Theologiæ Professor, vir singulari prudentia, ac omni plane eruditione in Urbe conspicuus, olim in lucem edidit, cujus sententiæ plurimum deferimus, & cui nos plurimum debere fatemur; quippe qui nostrum hoc subterraneæ Romæ opus perhumaniter recognoscere dignatus est.

Baptista Piergilius Italus J. U. D.
In Vita B. Claræ a Cruce pag. 5.

54 FR. Lucas Waddingus Hibernus diligentissimus scriptor Annalium Minorum succincte scripsit quidquid alii de hac Beata scripserunt.

Maximilianus de Boucherne Belga D. Petri & aulæ Brabantinæ Palatinus
In dedicatoria Historiæ legationis ad Philippum IV. Regem.

55 HUjus inclytæ legationis acta fidelissime conscripta, & doctissime a R. P. F. Luca Waddingo S. Theologiæ Romæ in Monte aureo Lectore, & legationis Theologo, nobis ab amico ad legendum tradita, magnisque viris ostensa, visa sunt eis dignissima, quæ, ad majorem Dei, Divæque gloriam, in lucem publicam prodirent.

EPI-

EPISTOLA AUCTORIS
AD LECTOREM.

MMENSUM aggredi opus, ultra Majorum præcepta, fecerunt & vetus nostra gloria, & recentes aliorum calumniæ. Consenescentem vidimus memoriam eorum, qui æternam meruerunt, & squalorem obduci oblivionis præclare factis in rei Christianæ publicum emolumentum. His accessit aliorum æmulatio, qui suo honori detrahi putant, quidquid accedit alieno, nec proprias res laudari posse, nisi cum magnorum opprobrio. Infelicitas hæc pravi zeli est *in malum proprium bona aliena convertere, illustrium prosperitate torqueri, aliorumque gloriam facere suam pœnam*. Bene dixit os aureum: *Invidentiæ alimenta sunt aliena famæ celebritates*. Celebre fuit, neque immerito, Franciscanorum nomen ob res præclare gestas in Ecclesiæ Catholicæ dignitatem, ob doctas editas elucubrationes in fidei Romanæ commendationem, ob vitas liberaliter profusas in Christiani nominis auctoritatem; sed quanto successu meliore profecit, tanto invidi in majus incendium livoris ignibus exarserunt. A principio fuerunt, qui tantum ferre splendorem non poterant, quin mendaciorum, calumniarumque nebulas tentarent obducere; neque aliquando defuerunt qui promicantem undique amplissimi Instituti gloriam, obductis adversæ vel diminutæ famæ tenebris, non attenuarent. Tolerabilis hæc infirmitas in mediocris nominis, atque inferioris conditionis viris: at superioris, vel æqualis status hominem, alienam durius ferre dignitatem, gravius quidpiam est, atque ultra invidentiam reponendum. Namque

Cyprian. lib. de livore & zelo cap. 3.

Chrysost. lib. 6. de sacerdot. post med.

Invidere alii bene esse, tibi male est, miseria est.
Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.

Plaut. in Truculen.

Qui itaque abunde habent, nec tamen ferunt, ut alii minus habeant, aliunde quam ab invidia languent, profecto ægri vel affecti, imo infecti sunt animi. Habuit multa & speciosa nimis Minorum Sodalitium, sed neque aliis Ecclesiæ Ordinibus magna defuerunt ornamenta: *Pulchra sunt omnia tabernacula Jacob, & tentoria sacra Israel, ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios irrigui; ut tabernacula, quæ fixit Dominus, quasi cedros prope aquas*. Ipse Dominus religiosos Ordines

Num. 24. v. 6.

Ezechi. 37. v. 26. nes *fundavit, & multiplicavit eos, & dedit sanctificationem*
Num. 30. v. 19. *suam in medio eorum in perpetuum; vere multiplicavit eos, & non minuentur, & glorificavit eos, & non attenuabuntur*. Habent omnes unde laudentur, multa eis suppetit in Domino gloriandi materia, absque alterno vituperio. Gravior hinc injuria Patris Abrahami Bzovii Dominicani in Franciscanam Religionem, cujus famam undique minuit, cujus infamiam, undique conquisitam, adauget. In auctario, quod tentavit, Annalium Illustrissimi Cardinalis Baronii, unici sacrarum rerum vindicis, id dumtaxat voluisse visus est, ut summe exaltaretur Dominicana, atque in imùm deprimeretur Franciscana Religio. Vigeat, floreat, exaltetur, & digne commendetur, si fieri possit, omni laude major sacra Prædicatorum Familia, cujus doctrinam, disciplinam, dignitatem merito omnes attollant, sed nemo sufficienter poterit exprimere; at ut illa commendetur, oportebit ut Minorum Sodalitium vituperetur? An illius laus ex istius crescit injuria? An magnitudo ex hujus humilitate? Sane veluti per hos gradus ad excelsa sui Ordinis esset procedendum, ita attenuavit gloriam alienam, ita Minoribus fraterno vinculo conjunctis, Patrum suorum benedictionibus, & multo hortatu commendatis, ubique detraxit, ut præclara quæque passim tacuerit, plurima suis adscripserit; & quod graviorem reddit injuriam, vilia universa ex quibuscumque Scriptoribus, absque ullo veritatis examine, aut pietatis antidoto in eorum conglomeraverit contumeliam. Solus Bzovius instar omnium Franciscanorum hostium est, pro omnibus unus sufficit, imo omnes transgreditur, nam ad illorum injurias suas addit, studiosius ampliando, exaggerando, & frequenter repetendo, quidquid minus æqui, minus pii finxerunt, vel mentiti sunt Scriptores. Non absque dolore hæc refero, extorta, sed necessaria de tantæ Religionis Alumno hæc mea querimonia, atque eo rationabilior, quo clarius illa sæpius protestata est per supremos suos Rectores, quibuscum frequenter mihi de hac re sermo, se nunquam id approbasse, sed ultro condemnasse. Publico præconio hoc testatum & enunciatum velim, ne sacra luat Religio, quod indigne peccavit Alumnus, atque ex corde oraverim, parcant honori tanti Instituti, qui suum læsum scriptis instaurant. Ego vel ipsi homini indulgeo, neque vices rependo: potius ferre offensas, quam referre, multo minus inferre mecum decrevi, atque religiosæ cedere modestiæ, non contumeliæ. Quod diminute, quod confuse, quod

quod turbato ordine & tempore res nostras retulerit, fortasse contigit ex humani ingenii imbecillitate, vel penuria nostrarum historiarum, quas tamen pro boni & completi Historici munere debuisset acquirere,& diligenter examinare. At demus ita esse, quam quæso præclaram obtendet excusationem pro tot conscriptis injuriis? Pro dignis encomiis defuerunt codices, pro indignis contumeliis viles quique suppetunt,& superabundant Auctores? In eo ipso crimine minor esset offensa, si fideliter exscripsisset, quod illi scripserunt, nec vehementius ponderaret, vel injuriosius amplificaret, aut frequentius inculcaret, quod malorum depravatus dictavit affectus, aut ex atra bile infirmus stomachus evomuit. Id tandem longi temporis intervallo, quo vel adversum affectum deponere vel historiæ errores potuit deprehendere, potiori jam spe & majori fiducia a religioso viro sperare atque humiliter petere audebo ipsis illis verbis, quibus suas Retractationes exorsus est Augustinus, *ut qui primas non potuit habere sapientiæ, secundas habeat partes modestiæ, & qui non valuit omnia impœnitenda dicere, saltim pœniteat, quæ cognovit dicenda non fuisse*. Opportuna, licet illi, ut reor, importuna, nunc se offert occasio,ut hoc præstet atque suo honori caveat, & nostrum restauret, dum in multiplici correctione, vel unius Tomi XIV. quam adhibere præceperunt Sanctissimus Dominus, & Illustrissimi Cardinales huic negotio præpositi, in quo gravius læsit Serenissimam Domum Bavaricam, cujus etiam causam plus æquo nobis fecit communem, quæ in Minorum Sodalitium vehementius, acerbius, ne plus dicam, singulis paginis inculcat, tollere, corrigere, aut mitigare voluerit, & quos communi læsit vulnere, communi etiam curet remedio, asperam per omnia scripturam, religiosa temperans & corrigens modestia, qua sibi reconciliet offensos, & juste infensos Serenissimos Duces, & fraternam revocet a longe repulsam cum Minoribus caritatem. Dum itaque non fecerit, æquum obsecraverim Lectorem, ut quæcumque rem Franciscanam concernentia non sine delectu & examine apud eum legat; neque fidem, quam in aliis plurimis rebus absque injuria non præstat, certe non debet, in his facile adhibeat, donec potiores aut sinceriores consulat Auctores. Necessarium duximus de his præmonere, ne quæ nos multo examine & longa indagine comperimus falsa & injuriosa, vera aut sincera scripta quisquam adjudicet, & pio affectui erga Minores prævaleat speciosa auctoritas Annalistæ.

Aug. in prolog. Retractation.

Ecclesiastici. Hoc sane fine præmonitionem hanc præfixisse facile videbit, qui hos nostros legerit Annales, in quibus quam amice, quam candide, & absque bile cum homine agimus, ubique perspiciet. Neque enim injurias rependimus, neque acriter virum carpimus, sed fundata narratione res nostras stabilimus, multis in locis ejus parcentes nomini, in aliis absque ulla commotione errorem refellentes, fraternam & Christianam semper servantes caritatem, quia ut scopulus assilientes undas sine motu ullo suo frangit, sic nos offensas universas sine acerbitate ulla aut ira. Licet ille ad bellum provocaverit, tamen *respondimus lacessenti tamquam non lacessiti; refellendæ enim relationis, non exponendæ injuriæ nobis studium fuit*. In eo tamen nos ei debere fatemur, quod nostri Sodalitii Seniores & Rectores ad res suas dilucidandas excitaverit; neque enim quidquam minus curabant, quam ex majorum factis sibi gloriam advehere. Optima quæque situm, aut cariem patiuntur nisi refricentur, atque ipsa illa summa *Evangelii veritas negligentius quæreretur, si mendaces adversarios non haberet*. Non adeo nostri humanam venabantur gloriam; at inglorii facti doluerunt, & pristinam voluerunt redintegrare dignitatem. Hinc mihi commissa provincia, licet valde reluctanti, ut ab ipso Religionis exordio historiam omnem repeterem, quod ita peragere constitui, ut ab ipso limine sacri Prædicatorii Instituti causas agam, & laudes præponam, ubicumque se offert, vel etiam undecumque peti potest occasio ejus dignitatem extollens.

Ambr. lib. 2. epistolarum epist. 12.

August. de cons. Matth. & Luc. in princ.

De hoc sacro Sodalitio nonnisi præclara quæque attexo, at de meo refero etiam juxta rei veritatem, quæ fortassis plerique ex nostris vellent taceri. Sinceram hanc narrationis rationem in omnibus ferme nostris Scriptoribus notavi: virtutes Sanctorum, & vitia pravorum eadem fide conscribunt; longe in hoc dissentientes a quibusdam, quorum historiæ dumtaxat encomiasticæ, nihil aliud continent quam Consodalium laudes & gloriam, quasi pro humana fragilitate nullus unquam in universo deliquerit Sodalitio. Et meo quidem judicio consultius illi fecerunt, qui commendabilia & corrigibilia retulerunt; præterquam enim quod ita lex historiæ præscripserit, & narrationis veritas expostulet, non aliter laudabilibus rebus fidem conciliaveris, nisi & reprehensibilia subjunxeris. Hinc etiam Evangelii comprobatur veritas, nam *quod Apostoli essent timidi & pusilli animi ostendit, qui de eis scripsit, & neque obser-*

Chrysost. hom. 4. in cap. 1. epist. 1. ad Corinth.

observavit, neque tulit ut eorum tegeret vitia, quod quidem est etiam ipsum maximum argumentum veritatis. Quod ipsius narrationis series & historiæ veritas exposcit, sincere referendum tum ad fidem, etsi duram, extorquendam, tum ad legentium, præcipue Religiosorum, profectum, ut in encomiasticis habeant quod appetant, & in vituperabilibus quod fugiant.

Quam vero laboriosum opus assumpsi sciunt antiquitatis vindices, & graves quique Historici. *Præterita perscrutando indagare ac disserendo monstrare, quam sit operosum atque prolixum, & quam multis dignum voluminibus quis ignorat, qui hæc vel mediocriter cogitat?* (*Aug. 17. de Civit. cap. 1.*) Ego fateor me non ultro currentem, sed præceptis impulsum ut opus aggrederer, in ipsa rei consideratione hærentem timuisse, donec ministratis mihi necessariis subsidiis, & opera R. P. Bartholomæi Cimarelli Piceni, exactissimi antiquorum monumentorum indagatoris, quem ad hoc ipsum destinavit Reverendissimus Pater Benignus Genuensis in Umbriam, Picenum, Tusciam & Lombardiam Transpadanam, collectis pluribus codicibus MSS. & aliunde transmissis aliis, vires & animum assumpsi ad anteriora sæcula lustranda, & pluribus voluminibus universam historiam ad nostra tempora deducendam. Præ omnibus opi fuit Mariani Florentini historia MS. quinque libris distincta, stilo plusquam humili, imo frequenter barbaro, sed sincero descripta, quam mihi transmitti, iteratis præceptis, curavit ex Bibliotheca nostra ædis Omnium Sanctorum Florentiæ, Reverendissimus Pater Bernardinus a Moncalvo, dum Vicarium ageret Generalem Familiæ Cismontanæ nostri Sodalitii. Hanc dum sæpius citamus nollem confundi cum historia Joannis Marianæ, qua etiam in rebus Hispanicis sæpius usi fumus, nec ex nominis, vel cognominis ambiguitate decipi Lectorem, quem errorem ut caveremus, curavimus Marianæ Hispano suum nomen præfigi. In Chronologia filum prætulit, & plurima gravissima monumenta ministravit (quorum præcipua inseruimus ipsi narrationi, alia rejecimus in Operis appendicem) Regestum Vaticanum Summorum Pontificum, quod mihi videre licuit ex summa in me benevolentia Sanctissimorum Dominorum Gregorii XV. & Urbani VIII. Illustrissimi item Scipionis Cobellutii Cardinalis, tituli sanctæ Susannæ, Bibliothecarii Sedis Apostolicæ, singularis mei patroni: & Reverendissimi Domini Nicolai Alemanni Bibliothecæ Præfecti.

fecti. Alia consuluimus Archiva, quæ multam subministrarunt materiam: Aracœlitanum nostrum, copiosissimum litterarum Apostolicarum tabularium: aliud Patrum Conventualium ad duodecim Apostolos in Urbe: duo item Assisii sacri Conventus sancti Francisci, & sanctæ Mariæ Angelorum, ceteris, quæ vidimus, plurimum locupletiora. Ex multis Bullis & sacris monumentis undique conquisitis, unum hac nostra æde apud nos reposuimus in Bibliotheca selectis libris abundanter a nobis instructa, quod sæpius citamus in litteris Pontificum. Circa Cosmographiam, Geographiam, & Topographiam præcipuos tam veteres quam recentiores consului Auctores; neque sumptibus parcitum est, quin Regionum, Rerumpublicarum, peculiarium Civitatum, & Ecclesiarum historias, quas invenire licuit haberemus. Circa Monasteriorum origines & structuras perfecte explorandas multum laboravimus, plurimas ex certis tabulariis & autographis membranis eruimus, alias ex Urbium monumentis, & peculiaribus historiis: ceteras ex Illustrissimo & piæ memoriæ viro Francisco Gonzaga, Petro Rodulpho & relationibus MSS. Provinciarum. Pro rebus Ordinis perfecte comprehendendis curavimus quascumque ejus historias colligendas: ita ut per omnia sedulam adhibuerimus diligentiam, ne quidquam operosum aut grave nos præteriret.

Ubi ex aliis narrationem deduco vel prosequor, ipsis eorum verbis pro sinceriori concilianda fide semper utor, nisi quando stili humilitas vel barbaries mutandum monet. Neque tamen meum adeo politum vel comptulum offero, ut Rhetorum coloribus depingatur, aut eloquentiæ phaleratis alliciat sermonibus. Sincera damus verba, non imponimus Lectori, nec sub speciosis verbis falsa vendimus pro veris. *Quapropter peto, ut non verborum elegantiam, sed vim rerum expendendam lector putes. Aurea enim, sicut Scriptura divina docet, est lingua sapientium, quæ phaleratis dotata sermonibus, & quodam splendentis eloquii, velut coloris pretiosi, corusco resultans, capit animorum oculos specie formosi, visusque perstringit. Sed aurum hoc si diligentius tractes, foris pretium, intus metallum est. Volve quæso, atque excute sectam gentium, pretiosa & grandia sonant, veri effœta defendant. Deum loquuntur, simulacra adorant.* Neque incongrue dixit ille ad Alexandrum, *facundia Oratorum & Rhetorum officium esse falsitatis sermonibus figmentare mendacia, & innocentiæ fidem*

Ambr. cit.

Bracmann. epist. ad Alex. Magn.

con-

conferre criminibus. Id etiam ex facrorum Doctorum reverentia nobis folemne eft & frequens, quod *lubenter ubi mihi congruere video, verba Sanctorum affumo, quod vel ex vafculorum pulchritudine gratiora fiant, qua in his Lectori appofuerim*. *Bernar. ferm. 3. fup. Miffus eft.*

Ceterum poft omnem præmonitionem id etiam fatendum, quantumvis omnem adhibuimus conatum non omnia nos attigiffe, fed multa ftudium noftrum fuperaffe, multa etiam diligentiam noftram fubterfugiffe; neque enim tantum nobis tribui velimus, ut omne tulerimus punctum, & omnia noftra dicantur incorrigibilia. *Scio enim quo modo, præter imprudentia caliginem, qua me circumfundit, unumquemque fallunt fua fcripta, & aurem prætereunt, atque ut filii etiam deformes delectant, fic etiam fcriptorem mediocres fermones fui palpant. Incautius aliquid plerumque promitur, aliquid accipitur malevolentius, aliquid exit ambiguum: tum quia alieno examinanda judicio, non pro noftra debemus magis, quam pro aliena opinione trutinare, & difcutere omnes fcrupulos malevolentia.* *Ambr. lib.8. epiftolarum epift.63* Fecimus, difcuffimus, examinavimus, nec tamen plene nos errores caviffe putamus in tanta rerum amplitudine & varietate; neque enim res heri aut nudiustertius, fed ante quatuor fæcula geftas narramus; neque unius Oppidi, unius Urbis, aut Reipublicæ hiftoriam concinnavimus, fed ad magni Sodalitii per univerfum Orbem fe diffundentis amplitudinem explicandam illuc fequi oportuit, quo præceffit, & omnium Regnorum, Provinciarum, Urbium, imo & mediocrium Oppidorum, maxime Chriftianorum, ad quæ penetravit, monumenta, ut licuit, confulere, nomina fcire, Topographiam adhibere, fuit neceffe. In his autem quis labi non timeat? Quis fe omnia affequutum putet? Præfertim cum vel in ipfis nominibus optimi quique Geographi paffim labantur: neque id mirum, dum *quotidie aliquid in hoc magno Orbe mutatur, nova Urbium fundamenta jaciuntur, nova gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, oriuntur*; *Seneca de confol. ad Albin.* imo *omnes qua ufquam rerum potiuntur Urbes, ubi fuerint aliquando quaretur, & vario exitii genere tollentur*, *Idem epift.71.* atque adeo ut *pulvere vix tecta poterunt monftrare ruina*; *Lucan. lib.7.* etenim *tantum avi longinqua valet mutare vetuftas*. *Æneid. 3.* Venia proinde digni fumus, fi tanta rerum vaftitate aliter quidpiam diximus, quam fe habeat; & pium obfecramus lectorem, ut non id pravo affectui, fed humanæ caligini, & noftræ tenuitati dignetur adfcribere;

bere; atque insuper amice nos monere, in quibus erravimus, ut corrigamus. *Ego enim beneficio annumero, si quis mea legens scripta, dicat mihi, quo videatur moveri. Primum, quia & in iis, quæ scio, falli possum. Multa autem prætereunt, multa quibusdam aliter sonant. Pulchrum est, si fieri potest, cavere omnia. Deinde, quia non debeo moleste ferre, si cum de Apostolicis, & ipsis Evangelicis Dominicisque verbis plerique multas quæstiones ferant, etiam in meis scriptis reperiant, de quo disputandum putent. Plerique enim studio indulgent suo.*

Ambros. lib. 1. epist. 8.

Aliud adhuc fortassis erit, in quo reprehendamur, vel nostrum hoc opus displiceat, nimirum quod prolixiorem texamus historiam, quam quotidianæ occupatiunculæ ferant, aut hujus sæculi brevitatis studium facile commendet. Instituti tamen nostri ratio facile apud benevolos veniam obtinebit, quæ non alia est, quam ut avolantem rerum gestarum memoriam, quasi per fimbriam vestimenti, retineam, unde perfecte innotescant ampli res Sodalitii, & qui peculiares voluerint texere Provinciarum historias, habeant unde eas plene decerpant. Id ego spoponderim nullum Provinciæ, Nationis, aut Patriæ suæ Illustratorem diffusionis aut prolixitatis nos accusaturum in suis rebus enarrandis. Si singuli ergo legant, quod suum est, nullus tædiosum putabit opus, attrahente suarum rerum discendarum cupidine. Qui hac vero non ducitur, sed fastidiente stomacho plurima respuat, & voluminis molem exhorreat, admittat illud Martialis consilium

Martial. lib. 4. Epigr. 31.

Si nimis est legisse duos, tibi charta plicetur
Altera: divisum sic breve fiet opus.

Vel ipsum audiat librum, tanto fastidio placidum adhibentem lenimen

Id.lib.10.Epig.1.

Si nimius videor, seraque coronide longus
Esse liber; legito pauca, libellus ero.

Quanquam & ego judicaverim non delicatulorum, aut statim ad singula folia capite dolentium, vel ad novas quascumque narrationes in fori deambulationes exurgentium opus hoc aut studium esse; qui fundate, qui scite volunt res historicas excipere, oportet ut narrationi insistant, & plene legant, donec ad originem res quasque reducant, & quem sortitæ sunt exitum exacte dignoscant. Patienter legendum, diu insistendum est *eis, qui in immensum historiarum pelagus solvere proponunt. Qui per tale mare iter sunt facturi, necesse est non fatigatis, sed integris remigibus viam capessant.*

Chrysost. hom. 3. in Isaiam.

IN-

INDEX CODICUM MSS.

Quibus P. Waddingus usus est in hoc Annalium opere.

A P-

APPARATUS
AD
ANNALES MINORUM.
PRÆFATIO.

Ulchram, & terribilem dixit Ecclesiam in suo Epithalamio Vatum sapientissimus; pulchram in splendoribus Sanctorum, terribilem in omni armaturâ fortium. Pulchra est in vestitu deaurato, circumdata varietate justorum: terribilis in manu potenti, quam circumcingunt viri ad bella doctissimi ex fortissimis Israël. Gratam, & formidabilem reddit varietas; gratam in ornatu, formidabilem in conflictu. Non una sors hominum Ecclesiam vestit, non una natio defendit; tunicam habet polymitam varietate intertextam, & Castrorum aciem instruit variâ militantium conditione compactam. Multi pacificè floruerunt in Ecclesia viri sanctissimi, multi etiam in bello pro ea validè dimicarunt. Horum memoria licet in benedictione sit, & Ecclesiæ Antiquarii, solertesque Scriptores, illorum nomen, & virtutem ad posteros transmiserint; non tamen omnes res ab illis fortiter gestas adeò sigillatim comprehenderunt, ut unaquæque hujus aciei legio suis non indigeat tabulariis. Sunt qui bellorum eventus, & Ducum virtutem accuratè perstringunt, sed ad strenua uniuscujusque pugilis opera descendere vel negligunt, vel recusant. Universalis Ecclesiæ partas de fidei hostibus victorias in generalibus vel nationum Conciliis, in quibus verè suorum Castrorum acies ordinare censetur, primorumque Ducum, superiorumve Prælatorum vitas sanctè, & piè transactas varii Auctores suis tabulis consignarunt; sed multorum florentissimorum Doctorum, qui fortiter pro Ecclesia dimicarunt, singulariumque virorum quantâvis sanctitate spectabilium, multa præclara facta vel omnino præterierunt, vel leviter attigerunt. *Non omnia possumus omnes*, nec omnium Ecclesiæ San-

Cant. 6.
Psal. 44.
Cant. 3.
Bernard. serm. 61. in Cant.

ctorum ullus eſt, qui ſciat, vel poſſit virtutes enumerare.

Legiones ſunt aciei Eccleſiæ ſacræ Religiones; ſuos ſemper ſtatuerunt in campo, & aperto Marte ſtrenuos fidei pugiles, qui uſque ad ſanguinem, & extremum vitæ halitum contra Heterodoxos dimicarunt. Alios pepererunt milites, qui non tam ferro reſtiterunt, quàm calamo decertarunt; non tam ſanguine, quàm atramento in ſacro hoc bello ſpectatiſſimi evaſerunt. Alios demum procrearunt, qui litteras, perpeſſo martyrio, rubricarunt, atramentum, perfuſo ſanguine, miſcuerunt. Alii, non tam in campi aperto, quàm in cellæ abſcondito, Eccleſiæ veritatem, & decorem auxerunt: & ſi non terribilem, certè pulchram reddiderunt. Eâ tamen curâ, ut ſolus, qui videt in abſcondito, illorum rimaretur virtutes, qui dum ſpecioſis cingebant Eccleſiam monilibus, ſemet exhibere cupiebant inglorios. Ita ſuas exercebant in Eccleſiæ excubiis vigilias, ita ſupernarum rerum contemplationi inſiſtebant, ita optimis quibuſque incumbebant exercitiis; ut primum in eo ponerent ſtudium; ne extra Monaſterii ſepta, extra cellulæ anguſtias, tantarum virtutum ſuavis odor efflaret. Publicis Eccleſiæ Scribis, qui univerſales texunt hiſtorias, & quod in propatulo eſt, hinc inde connectunt, non potuerunt plenè horum innoteſcere virtutes. Exactiùs unaquæque Familia res ſuas deſcribit; ampliorem, & clariorem Regularium, qui ex ipſis ſunt Notarii, reddunt notitiam.

Iſai. 61.

Franciſcani Sodalitii nomen multi celebre reddiderunt Scriptores, ſed eorum, quos hucuſque viderim, ſuperavit induſtriam mira hujus Religionis amplitudo. Quidam peculiares Provinciarum, alii nationum, alii præfectorum, quidam cœnobiorum, unus vel alter univerſæ Societatis concinnarunt hiſtoriam, diminutam tamen, & mutilam, abſque temporis ſerie, aut annorum ratione, eo ſolùm contenti, quod ſimpliciter multa ex aliis tranſcripſerint, & in unum conglobaverint; nec ſua, ubi dubium ſe potuit offerre, ratione auctoritateve ſtabilientes; nec aliena, ubi in hujus Sodalitii contumeliam erraverint, probè refellentes. Ille mihi ſcopus, quicquid alii hinc inde ſparſim rectè, verèque dictaverint, ſuis locis adaptata coadunare; quod omiſerunt, qua poſſum curâ, connectere; noſtra ſufficienter probare; occurrentibus dubiis plenè ſatisfacere; aliorum in nos injurias non rependere, ſed refellere; multorum circa res noſtras ignorantiæ tenebras non tam propalare, quàm ipſa veritatis luce fugare. Et demum quicquid noſtri Sodales ab ipſius Ordinis incunabulis in Sacroſanctæ Eccleſiæ obſequium præſtiterint, adeò plenè & ſincerè per ſuos annos referre, ut nec prolixi laboris tædio cedat induſtria, nec hiſtoriæ veritati perículoſus prævaleat affectus. Faxit potens Deus, ut felix meum evadat propoſitum, idque perfectè aſſequar, quod fideliter intendo.

§. I.

§. I.

Quis rerum status, & quæ facies Ecclesiæ exorientibus Prædicatorum & Minorum Ordinibus.

Dei erga Ecclesiam providentia. *Ezech. 48.* *Isai. 7.* *Zachar. 2.* *Matth. 28.*

I. LEGANTI, & proprio certè vocabulo Ecclesiæ Catholicæ nomen indicavit Propheta, cum dixit: *Nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem*, quasi ex ipso nomine continuam protectionem, & sempiternam Dei curam circa universalem Ecclesiam significare voluerit. Nec minus expressit ipso Christi nomine divinum hoc patrocinium alter Vates, dicendo: *Vocabitur nomen ejus Emanuel*, idest, nobiscum Deus, quia nobiscum est semper in Ecclesia Catholica, eam ab adversis defendendo, in tribulationibus protegendo, à malis liberando. Hujus perpetui subsidii per se, & per alios firmam dedit sponsionem: *Ego*, inquit per Zachariam, *ero ei murus igneus in circuitu, & in gloria ero in medio ejus*. Et in apparitione in monte Galileæ, antequam cœlos ascenderet: *Ego*, ait, *vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, quod reipsa probavit; nam nullam usquam perpessa est Ecclesia tribulationem, in qua non senserit Christum secum esse, nullam unquam sensit afflictionem, in qua non experiretur Christi subsidium.

Magna Ecclesiæ calamitas sub ortu Dominici & Francisci.

At si, aliquando æterni hujus protectoris indiguit auxilio, tunc vel maximè quando duo illa Ecclesiæ lumina, & inconcussæ columnæ, Dominicus & Franciscus prodierunt in mundum. Undique etenim quatiebatur, & fermè obruebatur malis, inter pericula, & tempestatum procellas duriùs laborabat, & laborans fluctuabat hæc sacra navicula, ita ut penè mergeretur fluctibus. Multa, & longè gravior, quàm credi possit, qualis non fuit ab initio, illo insurrexit tempore in sanctam Ecclesiam persecutio. Multis modis persecutus est illam Diabolus, sed nunquam ferè gravius, quàm tunc, quia nunquam fuit major perditio Christianorum, nec liberior, nec securior transgressio divinorum præceptorum. Ecclesiam incipientem persecutus est per Tyrannos, proficientem per Hæreticos, & jam lætam, atque florentem per utrosque voluit opprimere. Carnem cruciavit in Martyribus, rationem perturbavit in simplicibus; at tunc & corpus gladio, & animam lethiferis occidit doctrinis. Undique horror, undique periculum, foris gladius, intus hæreses, & corruptorum morum iniquitas.

Quæ tunc grassabantur hæreses. Waldensium. *Prat. verb. pauperes de Lugduno. Castro cont. hæres. Wald. lib. Sacram. Sand. l. 7. visib. Monarc.*

II. Grassabatur tunc, & latè serpebat infesta illa Waldonis civis Lugdunensis secta, ab eo Waldensium dicta, miris stultitiis, & putidis hæresibus satis famosa, quæ obedientiam Romano negabat Pontifici; imò totum Romanæ Ecclesiæ statum damnabat, contemnendos Summorum Pontificum canones, & decreta impudenter docebat, potestatem corporis Christi conficiendi, & à peccatis absolvendi laicis tribuebat; aliaque hujus generis multa dogmata (quæ apud Prateolum, Castrum, Thomam Waldensem, & Sanderum videri possunt) in magnam Christianorum perniciem undique spargebat.

Humilium. *Paul. Æmil. lib. 6. de reb. gest. Franc. sub Phil. II.*

III. Huic accedebat alia pestis quorundam perditorum hominum, nuncupatorum *Humilium*, qui humilitatis nomine, ut refert Paulus Æmilius, munia, quibus Curatores animarum Sacerdotes jure funguntur, sibi arrogabant, confessiones arcanas audiebant, ac velut ipsi expiandi jus haberent, noxas solvebant. A liberalibus artibus cum abhorrerent, concionabantur tamen, & regimen animarum sibi vendicabant. Sectam hanc Lucius III. Pont. Max. damnaverat, nec tamen omnino poterat extingui.

Albigensium. *Cæsar. lib. 5. illustr. mirac. c. 21. 22.*

IV. Tertia his perniciosior, & sævior illuvies Albigensium, quos alii Albigesios, Albianos, Albienses, & Albios, ex Albiga, sive Albia Cadurcorum urbe in Gallia ad auriferum Tarnem, indiscriminatim vocant. Diaboli invidia sub Innocentio III. ut auctor est Cæsarius, horum hæreses cœperunt pullulare, vel, ut verius dicatur, maturescere. Multos errores ex Manichæis hauserunt, alios prompserunt ex Origenistis, plurimos ex insano suo capite sibi confinxerunt. Longè latèque grassata est hujus insaniæ virulentia, & adeò validæ erant hujus hæresis vires, ut omne triticum fidei gentis finitimæ versum videretur in lolium erroris. Missi ex Cisterciensibus multi, ex Hispania accesserunt alii, ut zizania rastro Catholicæ prædicationis eradicarent; sed obsistente homine inimico, qui illa seminaverat, modicum tunc profecerunt. Brevi temporis intervallo usque ad mille infecit hæc pestis civitates, & si non fuisset gladiis fidelium repressa, timebatur ne totam corrumperet Italiam. Indicibilia sunt, quæ hi nebulones intulerint nomini Romano, & Catholico opprobria, & horret animus scribere, quæ de eis referuntur horrenda crimina, & turpissima scelera. Consule, si placet, Cæsarium citatum.

Familiæ amoris. *Cæsar. ibid. c. 24. Sever. 1. par. de Lugd. Archiepisc. sub Joan. I.*

V. Fœdior his spurcitia, sed nec parum periculosa ob facilem carnis contagionem, prorupit sub Lucio III. quando Veronæ, quorundam factionibus Roma pulsus, exulabat. Hujus contagii impudens inventor (de cujus nomine non plenè constat apud Auctores) sæpe in domo subterranea mille pro concione cructabat blasphemias; deinde, ut narrat Cæsarius, extinctâ candelâ, unusquisque sibi proximam invadebat, nullam habens differentiam inter legitimam & solutam, inter viduam & virginem, inter dominam & ancillam; & quod horribilius est, inter sororem & filiam. Hanc sectam, quam cum aliis confundit Joannes Severtius, ipse Lucius tanquam hæreticam condemnavit.

Almaricanorum. *Cæs. lib. dialog. dist. 5. Gers. tract. 3. in Magn. Prat. verb. Almaricus. Antonin. 3. par. tit. 19. c. 1. §. 7.*

VI. Postea sub Innocentio III. in Gallia orti sunt Almaricani, quibus, etsi litteralis, persuasio diabolica perversum instillabat intellectum; quorum Almaricus natione Gallus, patria Carnotensis, Parisiensis Doctor, magister pravitatis fuit. Horum errores satis magnos & perversos collegerunt Cæsarius, Gerson, Prateolus, Antoninus, & alii. De ipso Hæresiarcha extra. de sum. Trin. & fide Catholic. cap. fin. ita habetur: *Reprobamus, & condemnamus perversissimum dogma impii Almarici, cujus mentem pater mendacii sic excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica, quàm insana sit censenda.* Receperunt autem hi Novatores, cum suis sequacibus, à Parisiensibus Episcopo, & Doctoribus, suæ insanæ doctrinæ, & miræ obstinationis justum supplicium, suorum corporum, vel, ut aliis placet, ossium refossorum incendium, & deinde cinerum per sterquilinia dispersionem.

Multi hæretici sub Innoc. III. *Gual. sæcul. 19. Prat. verb. David Dinan. Guag. lib. 6. de reb. Franc. Christ. Helvic. in theatro histor. ex Cent. Cæs. lib. 5. c. 24. Innoc. epist. 95.*

VII. Sub Innocentio etiam III. emersisse Davidem Dinantium scribunt Jacobus Gualterius, & Prateolus, qui Deum esse primam omnium rerum materiam asserebat, aliosque sectabatur Almarici errores, cujus libri postea detecti, & examinati, Parisiis exusti, & perpetuò condemnati sunt. Fuere præterea tunc alii litterati homines, inquit Guaguinus, qui singulis divinæ Trinitatis personis singula tempora per successionem tribuerent, asserentes Patris omnipotentiam Christi adventu desivisse; Christi verò doctrinam Spiritus sancti accessu exoletam esse. Cujus hæreseos Auctores, procurantibus Petro Episcopo Parisiensi, atque Garino Consulari viro, deprehensi honoribus & dignitate privati sunt, & qui ex laicali statu erant, ignis absumpsit. Circa hoc idem tempus incepisse, vel recruduisse, volunt alii, in Oriente Maronitarum, & Georgianorum hæreses, & multas in Longobardia tunc exortas asserit Cæsarius, aliorumque ad hæc tempora meminit ipse Innocentius, Catharorum, Patarenorum, plu-

pluriumque hujus fæcis fectariorum, ita ut undequaque fuos convocaffe miniftros videretur Diabolus, & omnem exercuiffe contra fanctam Ecclefiam poteftatem, ut immaculatam, à Chrifto & Apoftolis receptam, commacularet veritatem, vel, ad mundi finem duraturam, facram omnino tolleret doctrinam.

VIII. Alius etiam non modicus Ecclefiæ fanctæ labor, ut ipfos, quos genuit, & fupremo coronavit diademate, diros, & diuturnos haberet perfecutores. Fridericus I. Ænobarbus Alexandro III. ita adverfari cœpit, ut eum ad Francos fugere compulerit, & quatuor Antipapas, primò Victorem, deinde Pafchalem, mox Calliftum, denique Innocentium, horum nominum tertios, in ejus odium facrilegè erearit. Horum feditionibus, inquit Bergomen. Ecclefia Romana ferè fubverfa eft; cujus ditionem, pulfo Alexandro, Fridericus occupavit, & Pontificem verbis, fcriptis, & armis, eunctofque, ut habet Chron. Hirfaugienfe, cum illo fentientes perfecutus eft; fed tandem morte deletis Pfeudopontificibus, Venetorum operâ, ad Pontificis rediit gratiam, ex diutinâ difcordiâ factus amiciffimus.

Perfequitur Ecclefiam Fridericus I.

Bergom. lib. 12. fupplem. ad annum 1151. Trith. apud Genebr. fub Alex. III.

IX. Defuncto Friderico, ejus filius Henricus V. aliis VI. à Cæleftino III. Imperatorio diademate coronatus, paucis poftea annis Neapolitanum, & Siciliæ regna diris bellis divexavit. Siculos deceptos promiffionibus juramento firmatis, præfidiis, & munitionibus fpoliatos, diverfifque cruciatibus afflictos mirum in modum exagitavit. Ipfum Regem puerum, Reginam matrem, proceres, Comitefque regni, & plebejos multos, captivos fecum duxit in Germaniam. Pro horum liberatione extat Pontificis Innocentii III. epiftola, fed parùm eâ profecit, nec obtinuit, ut Salernitanus Epifcopus, quem maximè in fuam fedem optabat reftitui, à vinculis liberaretur. Multâ prædâ, & pretiosâ fupellectili gemmarum auri, & argenti à Tancredo Rege relictâ, centum quinquaginta mulos ferunt oneraffe.

Henricus V.

Baron. an. 1194.

X. Diffimulavit expeditionem in Terram Sanctam, ut fecuriùs Teutones in Italiam duceret, & liberiùs ftrages in Italiæ Principes exerceret. Capuæ invento Richardo Comite de Cerra in carcere, judicatum ad equi caudam per plateas fecit deduci, deinde per pedes appendi, donec in ipfo patibulo vitam exhalaret. Eâdem etiam fimulatione trajecit in Siciliam, ubi quendam, qui tunc regnum fibi ufurpaverat, coronari fecit diademate ex acutiffimis clavis compacto, quibus & cerebrum transfixit. Filios variis fuppliciis extinxit, Margarito Ammirato oculos effodit, & genitalia abfcîdit. Tales, & tam enormes fuerunt hujus hominis crudelitates, ut ipfi Conftantiæ Imperatrici, quam quinquagenariam & ultrà, ut ferunt, ex Monafterio S. Petri Panormitano jam profeffam, extractam duxit, horrori fuerit, & caufæ ut Siculos in maritum fermè concitaret.

Ejus crudelitates.

Chronic. foffa nova.

Arnol. Lubecen. lib. 1. c. 2.

XI. Hoc extincto, Electores inter fe divifi funt, quorum pars Sveviæ Ducem Philippum Friderici primum filium, Henrici fratrem; altera verò Ottonem IV. Henrici Saxonis filium elegit in Romanum Regem, quibus inter fe de Imperio digladiantibus, obtinuit non fine fanguine in Germania Philippus. Tandem, æmulo mortuo, coronatur ab Innocentio III. Otto anno MCCIX. qui juramenti præftiti ftatim oblitus, terras invafit Ecclefiæ, quas folemniter promifit defendere, propter eaque ab eodem à quo coronatus, privatus eft Imperiali diademate in publico Concilio. Pronunciavit in eum anathema, Pontificis juffu, Sigifridus Archiepifcopus Moguntinus, fed non impunè; omnem enim ejus ditionem devaftavit, Ecclefias & Monafteria fuis bonis fpoliavit, & hujus generis multa fecit, quæ non Chriftiani Principis, fed barbari tyranni facta videbantur.

Otto IV. infurgit in Ecclefiam.

Matth. Palmer. ad ann. 1209.

Gafp. Brufc. in annal. arch. Mogunt. Chron. Hirfaug. Urfperg. Naucle.

XII.

Durius Fridericus II.

Volater. lib. 22. Anthropol.

XII. Hujus successor Fridericus II. prædecessores vicit nequitia; oblitus enim tot beneficiorum à Pontifice Romano acceptorum, sub cujus tutela enutritus est, infestus fuit, & molestus armis, & scriptis tribus Innocentii successoribus Honorio III. Gregorio IX. & Innocentio IV. à quibus & successione, & sacris interdictus, & Imperio dejectus per sententias fuit. Funestæ ejus impietates rei Christianæ erant opprobrio, & talia ejus crimina, ut Cæsaris, & Christiani nomine indignus censeretur. Favit Saracenis, spoliavit templa, persecutus est Ecclesiasticos, & Ecclesiasticorum Caput, Cardinales in vincula conjecit, factiones Gibellinorum, & Guelforum, maximarum discordiarum semina, adItaliæ exitium adinvenit, & adauxit, & quidquid mali suus genius suggerebat, suâ magnâ potentiâ exercebat, multis annis semper malus, semper potens.

Orientis & Septentrionis regna turbulenta.

Platina in vita Innoc. III.

Rogerius in annal.

Mariana lib. 11.

Bonfin. decad. 2. lib. 7.

XIII. Orientis etiam Imperium nihil minus Pontifices redigebat in angustias, ob iniquas quorundam cædes, & injustas in Imperio successiones, ob multas Imperatorum impietates, vel ut sceptrum obtinerent, vel obtentum retinerent. Nulla fides, nulla fiducia inter ipsos consanguineos, insidiantibus sibi invicem, ut cum vitâ eriperent & regnum. Contra hos non semel fulminarunt Pontifices anathemata, nec tamen profecerunt, donec Imperium ad Latinos deflexit. Pulsi tamen ante annum MCLXXXVII. Latini Hierosolymis, mortuo Balduino juniore, profanatis & destructis à Saracenis sacris ædibus, & occisis innumeris Christianis, Philippus Galliæ, & Joannes Angliæ Reges mutuis se petunt armis. Nec his pacatiores Sanctius Navarræ, Alphonsus Castellæ, alius item Alphonsus Legionis Dynastæ, qui alterna invadentes dominia, plura depopulabantur oppida, & subditos dilapidabant. Emericum Hungariæ Regem suus frater Andreas hostili petit exercitu, multôque molitur astu è solio deturbare. Nihil usquam sonabat nisi bellum, nullibi pax, nusquam quies, undique armorum strepitus, & jacentia absque anima corpora. Vero verius tunc illud Virgilianum:

Virgil. 1. Georg.

Quippe ubi fas versum atque nefas, tot bella per orbem,
Tam multæ scelerum facies: non ullus aratro
Dignus honos: squallent abductis arva colonis,
Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem.
Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum.
Vicinæ ruptis inter se legibus urbes
Arma ferunt; sævit toto Mars impius orbe.

Maxima tunc inter Christianos vitia.

Gaguin. cit.

Ferd. à Cast. 1. p. Chron. Prædic. lib. 1. c. 22.

Geneb. cit.

Bergom. lib. 13. supplem. ad an. 1217.

XIV. Tolerabilius autem hoc armorum bellum, nisi & aliud inferret virtutibus. Expulsi undique (tumultuosi motus communis hæc sequela) boni mores, & corrupti subintroducti, Reges omnem sibi assumebant licentiam, voluntate pro jure abutentes; nihil sibi interdictum putantes, quod infrænis suadebat appetitus. Anglus Joannes Ecclesiasticos proventus sex annorum sibi usurpaverat, Episcopos Angliâ trusit, propterea ab Innocentio diris devotus. Gallus Philippus etiam in Clerum sævìit, pulsis è suis sedibus Pontificibus, quorum assensu eum Legatus Pontificius sacris interdixit propter dimissam Ingebergam uxorem. Multi ex Hispanis proprio non contenti, alienum invadebant thorum, & suum adulteriis, illicitis consanguinearum matrimoniis, absque Pontificum relaxatione maculabant. Clericorum viluit status, Regularium evanuit disciplina, Monasticæ conversationis fervor in cunctis fermè locis tepuit. Et ut verbis utar Bergomen. increbuit tanta Clericorum, & improborum virorum licentia, ut nulla religionis facies in Ecclesia Dei cognosceretur. Dixisses tunc omnes, non modo laicos Christianos, sed etiam Clericos, & Monachos in Italia, aut inquilinos fuisse, aut ex extrema omnium nationum fæce eò commigrasse.

XV.

Usura Judæorum. — *Gaguin. cit.* — *Psal. 78.* — In Christianos rabies.

XV. Usura, & dolus maximè regnavit, & in Judæorum, qui tunc, maximè in Gallia, has impunè exercebant artes, devenerunt potestatem sacra vasa ministerialia templorum, quæ in sordidos usus admovebant, & reliquum quicquid sacrosanctum erat, in profanum vendebatur, vel oppignerabatur usum, ut non immeritò querulâ voce usurparent Christiani illud Davidicum: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.* Non solùm in Dei supellectilem, verùm etiam in ipsum ejus corpus suam explere rabiem miris facinoribus hi appetebant. Perfidæ huic genti impia consuetudo erat, surreptum quotannis aliquem infantem Christianum, in locum apud se subterraneum ducere, atque illum diù pœnis affectum, tandem die Veneris sanctæ cruci affigere, contemnentes hoc suo immani facinore Christi mortem, & Christianorum religionem ludibrio habentes. Apud Brayum Castrum, Christianum quendam (quem furti, atque homicidii insimulabant) captum, serto spineo coronaverant, deductum per oppidum, & multis verberibus affectum, tandem cruci affigentes interemerant, permittente loci Domina, quam ipsi muneribus evicerant. Sed Philippum Regem tandem senserunt justum ultorem.

Ecclesiæ diu laboranti subvenit Deus. — *Matth. 8.* — *Matth. 14. Gloss. ord.*

XVI. Sub his, atque aliis similibus facinoribus, enormibusque peccatis miserè ingemiscebat mundus, & aliàs immaculatæ deformabatur facies Ecclesiæ. Ventus erat validus tribulationis, tempestas magna persecutionis, conculcantibus sancta peccatoribus, & Ecclesiam ancillantibus Imperatoribus; laborabant in remigando Præsules; divinam implorabant opem, qui ex parte Dei stabant, Deum veluti in navis puppi dormientem, multa excitarunt prece, ne perirent. Distulit aliquantulum opem, laborare quantisper permisit, ut bello cædentibus se invicem peccatoribus, fierent sibiipsis peccati supplicium; & justi, tot malis perculsi, magis ipsum desiderarent, atque longâ experientiâ humanum defecisse videntes, divinum efficaciùs implorarent, magisque æstimarent auxilium. Propterea etiam nec confestim periclitantibus Apostolis in mari succurrit, sed quartâ noctis vigiliâ, ut tandem liberati, amplius stupeant, & majores gratias agant, & quanto sævior fluctuum tempestas, eò gratior & lætior appareat maris tranquillitas.

Ante malorum remedium gravem infert tribulationem. — *Chrys. hom. 51. in c. 14. Matth. ad init.* — *Gregor. VII. epist. 15. ad Wifred. Mediol.* — *Joan. 16.*

XVII. Crevit autem tempestas, & intumuerunt fluctus in montes aquarum sub Innocentio III. quando per utrumque hunc Ordinem tot malorum voluit Deus præbere levamen. *Hoc enim semper facit, ut quando urgentia mala expulsurus sit, tunc graviora & terribiliora inducat. Hoc in Job factum fuisse videmus. Nam cùm tentationi finem allaturus esset, tunc molestiora fieri permisit, non dico de liberorum morte, non de verbis uxoris, sed de servorum atque amicorum opprobriis. Id etiam in Abraham factum non ignoramus. Ultima enim, atque terribilis illa tentatio fuit, qua immolatione filii angebatur.* Dei misericordiæ in proximo adfuturæ signum est malorum immanitas; nec propior est Deus succurrens, quàm cum potentior est Dæmon affligens. *Quando Diabolus palam in mundo dominatur, quando omnia membra sua se exaltasse lætatur, tunc ille, qui dixit: Confidite, quia ego vici mundum: dat nobis certissimam fidem festinanter se Ecclesiæ suæ succurrere, & Diabolum, & membra ejus omnino confundere. Antiquas enim & nostri temporis considerantes permutationes, probabiliter invenimus dominium Diaboli tantò minùs duravisse, quantò magis visum fuit exaltari & in Christianam Religionem prævaluisse.*

Missi contra diabolicas acies Prædicatores & Minores.

Dominantem ergo, & latè hac tempestate triumphantem dum statuit dejicere, duas in eum produxit acies, quæ viriliter impiæ resisterent tyrannidi, & ferali tot regionum deturbarent principatu. Variæ tunc institutæ Religiones, sed Prædicatorum & Minorum Ordines, velut præ-

prætoriæ cohortes turbulento jam bello, primi, & præcipui immissi in hostes, quorum operâ, & auxilio acies retunderetur adversariorum, & Ecclesia fermè collapsa, vel certè conquassata firmaretur, & stabiliretur. Fulcra, & sustentacula Ecclesiæ esse hos duos Ordines planè vidit, divinâ immissâ visione, ipse Innocentius, dum Dominicum & Franciscum, suppositis humeris, collabentem fulsisse conspexit. Verè copias esse auxiliares, quæ, sociis defatigatis, & cæsis, infirmæ militiæ subsidiantur, & expeditæ in prima acie laborantibus succurrunt, ferè omnes, qui illius temporis calamitates, & horum Institutorum origines referunt, clarè confirmant. Quosdam ex ipsis loquentes forsan audire placebit. Pauca ex multis profero testimonia.

Theodor. ab Apol. lib. 1. vita S. Domin. c. 12.

Ant. cit. tit. 23. c. 1.

Ut prædicarent & hæreses evellerent.

XVIII. Divinam erga Ecclesiam providentiam in instituenda utrâque hac Religione his verbis extollit Antoninus: *Equidem divina providentia, quæ perpetuâ mundum ratione gubernat, minus in necessariis deficiens, quàm natura, sed omnia suaviter disponens, unicuique opportuna tempore suo concedens, animadvertens, Pontifices loca tenentes Apostolorum, Parochialesque Sacerdotes successores septuaginta duorum discipulorum, quos ad prædicandum Dominus Jesus Christus eligens, destinarat per orbem, ab officio prædicationis quasi cessare, & multo magis ab hæresum extirpatione, & in zelo animarum tepescere, Ecclesiæ suæ sacrosanctæ affluenter providit, suscitando tempore illo Ordinem Mendicantium, qui his tam solerter, quàm ardenter insisterent. Hic Ordo bifariam distinctus invenitur, in Prædicatores videlicet, & Minores.*

Bergom. cit.

Ut labentem fulcirent Ecclesiam.

Bozius lib. 7. de sign. Eccles. c. 1.

Apocal. 11.

XIX. In eandem sententiam Bergomen. post relatas Christianorum miserias, inquit: *Christianorum itaque Dominus Jesus Christus turpitudine & calamitate commotus, hunc potissimum Ordinem Prædicatorum & Minorum excitavit, ut collabentem Christianam Religionem erigeret.* Tertium adduco testem Thomam Bozium, ut doctum, ita & sincerum scriptorem. *Duo hi, Dominicus & Franciscus, Ordinum religiosorum inter suos primi Auctores, & Institutores, meritò vocari possunt duæ olivæ, & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantia, de quibus in Apocalypsi; ab his enim verè dicta est Ecclesia Dei, domus ruinam quodammodo minans, Institutis suis, & cœlestis vitæ innocentia sustentari.*

Ut perituro mundo succurrerent.

Garzon in vita S. Dominici.

XX. Horum virorum meritis, & certa spe utilitatis fundandarum ab eis Religionum continuisse Deum Opt. Max. manum ab extremo peccatorum tantorum, quibus tunc mundus efferbuit, sumendo supplicio, præter alios testatur Joannes Garzon. Rem ita narrat: *Romæ, cùm Dominicus noctu sanctis orationibus indulgeret, Christum intuitus est in peccatores irâ commotum, quod eos de medio tollere instituisset: præter Mariam cœli Reginam illi posse resistere neminem. Hæc precibus obsecrabat, ne quos suo sanguine redemerat, eos perditum iret; unum esse Dominicum, cujus virtute, & sanctimonia, plerique se ab erratis revocarent. Hæc quamquam ita sint, nequaquam tamen*, inquit Christus, *sejungendus est Franciscus, cùm omnium sit virtutum simulacrum; hic eam provinciam minimè recusabit. Jam nox in diem inclinabat, cùm Dominicus, quæ conspexerat, cum animo suo considerans, ad templum iter suscipiebat, fortè illi obvius fuit Franciscus; confestim illum amplexus est, & deosculatus, atque ita verba fecisse fertur: Nos Christi Opt. Max. munere societatem invenimus, illud oneris pro religione Christiana suscipiamus oportet, nec ullum defugiamus laborem, ut qui à Christo deficiunt, hos prosternamus, deleamusque. Reprimenda erit eorum, qui præter rationem appetitui obtemperabunt, iniquitas, atque insolentia. Accessit Franciscus Dominici sententiæ &c.*

Corn. Muss. Biton. to. 2. conc. Domin. 2. post Pascha p. 1.

XXI. Mundum per eos reformasse his scribit verbis Cornelius Mussus Bitontinus: *Initio annunciationis evangelicæ, cum verbum Domini Judæis,*

dæis, & Ethnicis prædicaretur, duo electi sunt Apostoli Petrus, & Paulus: Cum mundus in tanta prolapsus esset vitia, & Dominus pietate motus illum voluit reformare, non elegit unum tantum, sed duos; unum Cherubicum, alterum Seraphicum, Dominicum, & Franciscum: duo corpora, sed unam animam.

Hæreses profligarunt.

Hæreses extirpasse argumento est, quod Albigenses constanter, & mire profligaverint. Primas in hac re tulit Dominicus cum suis; secundas Franciscani, quos cum caris suis collegis Prædicatoribus ad Tolosates missos, ut in Albigenses inquirerent, scribit Antoninus; satisque in hac re laudat Surius multam Antonii Patavini operam, cui concionum frequentia, miraculorum prodigiis, multas horum nebulonum reliquias, Italia, Gallia, maxime Tolosa, depulerit. Waldensium, & Humilium Sectas tunc extinctas, & tamquam fidas, utilesque Ecclesiæ illorum loco statutas has invictas cohortes refert Æmilius. Hi saniores, inquit, Ordines visi; illi priores hoc remedio sublati. Illorum suppressionem, & horum subrogationem largius refert Abbas Urspergensis, qui mundi senescentis renovatam, ut Aquilæ, juventutem per has duas Religiones affirmat. Ciaconius contra Pauperes de Lugduno, & Albigenses utrumque Patriarcham fundasse suos Ordines commemorat. *Contra has*, inquit, *duas Sectas sancti Patres Dominicus Prædicatorum, & Franciscus Minorum Ordines per hæc tempora fundarunt. Franciscus quidem contra Pauperes de Lugduno, Dominicus contra Albigenses, quorum oppugnationem, communicata opera, susceperunt: & præsertim beatus Dominicus, qui pestilentem hæresim Tolosæ irrumpentem, ut Comitem ipsum Tolosanum inficeret, Innocentio III. procurante, suis concionibus, miraculis, & doctrina, & armis Comitis Montisfortis compressit, & jugulavit.*

Anton. tit. 24. cap. 9. §. 3.
Surius 13. Junii.
Æmil. cit.
Ursperg. ad annum 1212.
Ciac. sub Innoc. III.

Innocentium in reformandis rebus adjuverunt.

XXII. Innocentium etiam sub tantis malis ingemiscentem, & laudabili conatu Hæreticos profligantem, fera bella componentem, & vitia extirpantem magnum in modum adjuvasse hos Patriarchas, institutosque ab eis Ordines referunt alii: *Juvere*, inquit Platina, *hujus Pontificis virtutem, & doctrinam B. Dominici, unde Prædicatorum; & Francisci Assisinatis sanctitas, unde Minorum Ordo tum originem habuit*. Idem iisdem ferme verbis repetit Ciaconius, qui paulo ante exscripserat ex Carolo Sigonio, quæ sequuntur. *Hæc tempora, quæ tetris hominum flagitiis, diris populorum inimicitiis, ac nefandis hæresibus prope fuerunt infamia, hoc uno bono Dei beneficio floruerunt viri aliquot cum doctrinæ magnitudine, tum vitæ integritate præstantes. Dominicus Calaguritanus Oxomensis diœcesis in Hispania, Franciscus, Joannes ante conversionem suam dictus, Assisias in Italia per hoc tempus insigni asperitate vitæ, rerum humanarum contemptu, & verbi divini prædicatione, hominum in se ora, oculosque vertere incepere*. De Dominicanorum virtute & præstantia seorsum agens Carolus de Tapia Regens Neapolitanus ait: *Eorum prædicationibus, ac doctrinis, in ipso ortu Ordinis collapsus jam vitiis, & ignorantia mundus, priori est restitutus candori, & in dies Romana Ecclesia, Christianaque Religio magna sentit incrementa*. Et alibi de Francisco inquit: *Ejus meritis gaudeat Ecclesia, exultet Christiana Religio, quæ tanti Patris auxilio, ejusque filiorum virtute indignationem effugit Domini, & pristinum Religionis candorem recuperavit*. De Religiosis sui temporis Minoribus agens Æneas Silvius. *Quid*, inquit, *hæc Religio aliud agit, quam quæ jubere novimus Evangeliam? sentes, ac tribulos ex agro Dominico divellit, semen bonum seminat, zizania, & lolium veritatis sarculo præcidit, exterminat avaritiam, pellit libidines, fulminat illecebras, voluptates strangulat, ambitiones & odia fugat, ignaviæ & socordiæ stimulum adigit, & aperiens in Ecclesia diebus singulis os suum pænitentiam suadet, & viam Domini in veritate docet.*

Platin. cit.
Ciac. cit.
Carolus Sigon. de Regno Ital. paulo ante finem.
Tapia de relig. rebus c. 19. n. 1.
Idem c. 54. n. 1.
Æneas Silvius epist. 412.

XXIII. De primis autem Minoritis in ipsis Ordinis incunabulis efflorescentibus pietate. & verbi Dei prædicatione, illustre exhibuit testimonium illorum æqualis Jacobus a Vitriaco S.R.E. Cardinalis, qui sanctum Franciscum in Ægypto se vidisse testatur. Ita porro, postquam de aliis egit Religionibus, copiosius & honorificentius de Francisci scribit Sectatoribus. *Prædictis tribus Eremitarum, Monachorum, & Canonicorum Religionibus, ut regulariter viventium quadratura fundamenti in soliditate sua firma subsisteret, addidit Dominus in diebus istis quartam religionis institutionem, ordinis decorem & regulæ sanctitatem. Si tamen Ecclesiæ primitivæ statum & ordinem diligenter attendamus, non tam novam addidit regulam, quam veterem renovavit, relevavit jacentem, & pene mortuam suscitavit religionem in vespere mundi tendentis ad occasum, imminente tempore filii perditionis; ut contra Antichristi periculosa tempora novos athletas præpararet, & Ecclesiam præmuniendo fulciret. Hæc est Religio vere pauperum Crucifixi, & Ordo Prædicatorum, quos Fratres Minores appellamus. Vere Minores, & omnibus hujus temporis Regularibus in habitu & nuditate, & mundi contemptu humiliores. Habent autem unum summum Priorem, cujus mandatis, & regularibus institutis reverenter obediunt minores Priores, ceterique ejusdem Ordinis Fratres, quos per diversos mundi Provincias, causa prædicationis & salutis animarum, ipse transmittit. Adeo autem primitivæ Ecclesiæ religionem, paupertatem, & humilitatem in se reformare diligenter procurant, puras evangelici fontis aquas cum siti & ardore spiritus haurientes, quod non solum evangelica præcepta, sed & consilia, vitam Apostolicam expressius imitantes, modis omnibus adimplere laborant, omnibus, quæ possident, renunciantes, seipsos abnegantes, crucem sibi tollendo, nudi nudum sequentes, relinquentes pallium cum Joseph, & hydriam cum Samaritana, expediti currunt, ambulant ante faciem suam, & non revertuntur posteriorum obliti, in anteriora semper & passibus continuis extenduntur, volantes ut nubes, & sicut columbæ ad fenestras suas, ne mori per ipsas intrare valeat cum omni diligentia & cautela providentes. Regulam autem ipsorum Dominus Papa confirmavit, & eis auctoritatem prædicandi, ad quascumque veniunt Ecclesias, concessit; Prælatorum tamen loci ob reverentiam requisito consensu. Mittuntur autem bini ad prædicandum, tamquam ante faciem Domini, & ante secundum ejus adventum. Ipsi autem Christi pauperes, neque sacculum in via portant, neque peram, neque panem, neque æs, sive pecuniam aliquam in zonis suis, non possidentes aurum, neque argentum, nec calceamenta in pedibus suis habentes, nulli enim hujus Ordinis Fratri licet aliquid possidere. Non habent Monasteria, vel Ecclesias; non agros, vel vineas, vel animalia; non domos, vel alias possessiones; neque ubi caput reclinent. Non utuntur pellibus, neque lineis, sed tantummodo tunicis laneis capuciatis; non cappis, vel palliis, vel cucullis, neque aliis prorsus induuntur vestimentis. Si quis eos ad prandium vocaverit, manducant & bibunt, quæ apud illos sunt. Si quis eis aliquid misericorditer contulerit, non reservant in posterum. Semel autem, vel bis in anno, tempore certo ad locum determinatum Generale Capitulum celebraturi conveniunt, exceptis his, qui nimio tractu terrarum, vel mari interposito separantur. Post Capitulum iterum ad diversas Regiones, Provincias, & Civitates duo, vel plures pariter a Superiore suo mittuntur. Non solum autem prædicatione, sed & exemplo vitæ sanctæ, & conversationis perfectæ multos, non solum inferioris ordinis homines, sed generosos & nobiles ad mundi contemptum invitant, qui relictis oppidis, & casalibus & amplissimis possessionibus, temporales divitias & spirituales felici commercio commutantes, habitum Fratrum Minorum, idest, tunicam vilis pretii, qua induuntur, & funem, quo accinguntur, assumpserunt. Tempore enim*

Margin notes: Vitriac. in Hist. Occid. c. 32. — Regula Minorum Apostolica. — 2. Ad Thessal. 3. — Renovarunt primitivum Ecclesiæ statum. — Genes. 39. — Joan. 4. — Ezech. 1. — Philip. 3. — Isai. 60. — Jerem. 9. — Lucæ 10. — Matth. 10. — Lucæ 9. — Lucæ 10. — Multi nobiles facti Minores.

enim modico adeò multiplicati sunt, quòd non est aliqua Christianorum Provincia, in qua aliquos de Fratribus suis non habeant, qui in seipsis, velut in speculo mundissimo, mundanæ vanitatis contemptum oculis respicientium repræsentant, præsertim cùm nulli ad Religionem suam transeunti gremium claudant, nisi forte matrimonio, vel aliqua religione fuerit obligatus. Tales enim, sine licentia uxorum, vel præpositorum suorum, sicut ratio exigit, nec volunt, nec debent recipere. Alios autem omnes in amplitudine Religionis suæ tantò confidentiùs absque ulla contradictionis molestia suscipiunt, quantò divinæ munificentiæ & providentiæ sese committentes, unde eos Dominus sustentare debeat, non formidant. Ipsi enim funiculum cum tunica venientibus ad se largientes, quod reliquum est, supernæ procurationi relinquunt. Adeò autem Ministris suis Dominus in hoc sæculo centuplum restituit, & in via hac, qua gradiuntur, firmat super ipsos oculos suos, quod in eis ad litteram completum agnovimus, quod scriptum est: Dominus amat peregrinum, & dat ei victum, & vestitum. *Felices enim se reputant, à quibus hospitalitatis obsequium, vel eleemosynas servi Dei suscipere non recusant. Non solum autem Christi fideles, sed etiam Saraceni, & obtenebrati homines eorum humilitatem, & perfectionem admirantes, quando causâ prædicationis ad ipsos intrepidi accedunt, grato animo, necessaria providentes, libenter eos recipiunt. Vidimus primum hujus Ordinis Fundatorem, &c.* Ubi largiùs refert quid sanctus Patriarcha egerit in expeditione Christianorum contra Saracenos ad civitatem Damiatæ, quod nos opportuniùs transcribemus anno MCCXIX. quo hæc evenerunt. Deinde convertens sermonem ad ipsum Institutum, ita prosequitur. *Hic est fratrum Minorum sanctus Ordo, & Apostolicorum virorum admiranda & imitanda Religio, quos Dominus contra perditionis filium Antichristum, & ejus prophanos discipulos credimus in diebus novissimis suscitasse. Qui lectulum Salomonis, tanquam fortes Christi milites, ambiendo, de porta ad portam cum gladiis transeundo, super muros Hierusalem constituti sunt custodes, diebus, ac noctibus à divinis laudibus, & sanctis exhortationibus non cessantes, vocem suam quasi tubam in fortitudine exaltantes, & facientes vindictam in nationibus, increpationes in populis, & gladios suos non prohibentes à sanguine, mactantes & manducantes, circumeuntes Civitatem, & famem patientes ut canes; qui tanquam sal terræ cibos suavitatis, & salutis condientes; carnes desiccant, vermium putredinem, & vitiorum fœtorem amoventes, & tanquam lux mundi multos ad scientiam veritatis illuminant, & ad fervorem charitatis accendunt & inflammant. Hic autem perfectionis Ordo, & spatiosi claustri amplitudo, infirmis & imperfectis congruere non videtur, ne forte descendentes mare in navibus & facientes operationem in aquis multis, fluctibus procellosis involvantur, nisi sederint in civitate, donec induantur virtute ex alto.*

[Marginalia: Amplitudo ordinis Minorum. — Dei circa Minores providentia. — Deut. 32. — Grati etiam fidei hostibus. — 2. ad Thes. 3. — Cant. 3. — Exod. 32. — Isai. 62. — Isai. 51. — Psal. 149. — Jerem. 48. — Act. 10. — Psal. 58. — Matth. 5. — Ibidem. — Psal. 106. — Act. 1.]

XXIV. Aliud expectabam hujus docti, & gravis Auctoris elogium Ordinis Prædicatorum Franciscano æqualis, dum origines omnium sui temporis Religionum in Occidente referebat; de quo nihil egisse, est cur miremur cum Francisco Mosco Nivigellate ejusdem Vitriaci elucidatore. Attamen alterius, illius etiam temporis, eruditi Chronologi Conradi Abbatis Urspergensis sufficio testimonium. *Fratres Prædicatores studio & lectioni sacræ Scripturæ jugiter insistentes, tantum in scribendo libros opus faciebant, & eos diligentissime à magistris suis audiebant, ut cum sagittis, & arcu, & omni armatura fortium possent ingredi, & stare pro defensione sanctæ matris Ecclesiæ, & ex adverso ascendere, & ponere se murum pro domo Israel, dum fidem roborant, virtutes instruunt, statuta Ecclesiæ docent, & collaudant, vitia hominum & pravitates redarguunt, & castigant; nihilominus sedi Apostolicæ in omnibus obediunt, à qua auctoritatem præcipuam trahunt.* De Minoribus item ille scripsit, cujus aliàs verba referemus,

[Marginalia: Moscus ad finem histor. Vitriaci. — Ursperg. ad an. 1212. — Cant. 4.4. — Prædicatores, propugnatores Ecclesiæ. — Ezech. 13. 5.]

Paris in histor. Anglic.

Westmonasterien. in florib. hist.

Exercitationes Minorum.

mus, sed luculentiùs Matthæus Paris illorum temporum prope æqualis ad annum MCCVII. sub his verbis, quæ etiam repetit ad eundem annum Matthæus Westmonasterien. *Sub his diebus fratres Minores, favente Papa Innocentio, subitò emergentes terram repleverunt, habitantes in Urbibus & Civitatibus deni, & septeni, nihil omnino possidentes, de Evangelio viventes, in victu, & vestitu paupertatem nimiam perferentes, nudis pedibus incedentes, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt. Diebus autem Dominicis, & festivis de suis habitaculis exeuntes, prædicaverunt in Ecclesiis parochialibus Evangelium verbi, edentes & bibentes quæ apud illos erant, quibus officium prædicationis impendebant. Qui in rerum cælestium contemplatione tantò perspicaciores sunt inventi, quantò a rebus præsentis sæculi, & carnalibus deliciis comprobantur alieni. Nullum genus alimenti penes eos usque in crastinum reservatur, ut paupertas spiritus, qui viget in mente, actu sicut & habitu omnibus innotescat.*

Luca 10. 7.

XXV. Communi eloquio utriusque hujus Religionis multiplicem in Ecclesia fructum commendat N. sanctæ Justinæ Paduanæ Monachus horum temporum fermè æqualis lib. 1. Chron. de reb. in Lombardia, & Marchia Tarvisina gestis sub iis temporibus, quibus Fridericus II. imperavit. Habetur hic Auctor inter rerum Germanicarum Scriptores. Ita porrò ad annum MCCXV. scribit. *Circa hæc tempora divina providentia protrusit ad ortum de misericordiæ suæ thesauris duo magna luminaria, Ordines videlicet Prædicatorum & fratrum Minorum, quos Deus in firmamento Ecclesiæ stabilivit, & per ipsorum doctrinam lucidam & apertam, & honestæ conversationis splendorem, totum mundum errorum tenebris involutum mirabiliter illustravit. Horum Ordinum Præceptores fuerunt viri probatissimi, & multiplici decore virtutum plurimum insigniti, Dominicus scilicet, & Franciscus, qui, quasi duæ tubæ Moysi, dormientem mundum in vitiis & peccatis, terribili prædicationis clangore ad pugnam contra hostem triplicem excitarunt. In omnem quippe terram exivit sonus eorum, & usque ad fines Orbis eorum verenda Religio est brevi tempore dilatata. Unde tum consideratione vitæ sanctissimæ, multis miraculis approbatæ, tum intuitu doctrinæ cælestis, qua corda hominum rigaverunt, meritò tam ab Ecclesia triumphante, quàm militante sunt in Sanctorum numero computati.*

Monachus S. Justinæ.

Uterque ordo mundum illustravit.

Num. 10. 2.

Dominicus & Franciscus duæ tubæ Moysis.

Gomes l. 2. fol. 36.

XXVI. Addo his aliud Bernardini Gomesii lib. de vita, & rebus Jacobi I. Regis Aragonum testimonium. *Quo*, inquit, *tempore duæ similiter nobilissimæ, sanctissimæque Sodalitates, Dominicana & Franciscana ab earum Patriarchis, sive Institutoribus, Dominico Hispano, & Francisco Italo, viris undecumque sanctissimis, ac veris discipulorum Christi imitatoribus, institutæ fuerunt; & à summis Pontificibus acceptæ, & approbatæ. Idque eâ ætate, quâ Christianus populus, non tam spinosis hæresibus, quàm densissimis superstitionum, atque superbiæ & avaritiæ sentibus tantopere squalebat, ut Christiana Religio cùm penitus languescere, tum titulo ferè tenus coli videretur. Quamobrem, divinâ miserante clementiâ, quæ perditis, ac desperatis rebus opportunè medicinam fecit, ejusque cælesti dono, hæc ipsa duo splendidissima prodiere lumina, quæ luce suâ tenebricosum, valdeque languidum Christianum populum non modò collustrarunt, verùm à tot subinde ignorantiæ atque effrenatæ libidinis malis, suo divino tum verbi, tum exempli medicamento sanarunt. Ambo quippe, spiritu Dei acti, morbos, qui tunc præcipue ingravescebant, inter se partientes, curandos susceperunt. Dominicus enim pestilentissimas ignorantiam, atque edacitatem; hanc, quæ carnem semper incitat adversus spiritum, interdicto sibi esu carnium; illam, quæ mater est cunctorum errorum, lectione, atque vocali divini verbi prædicatione sanari docuit. Franciscus verò pestilentiores, avaritiam, & vitæ superbiam; hanc, qua nihil est Deo odiosius, perhumilis, innocentisque vitæ* exem-

Succurrerunt rebus jam ferme perditis & desperatis.

Gal. 5. 17.

exemplo; illam, quæ radix est omnium malorum, paternâ hæreditate spretâ domandam ostendit. 1. Tim. 2. 10.

Plures sunt, qui multiplicem, quam per hos duos Ordines accepit Ecclesia, utilitatem dignè commendant, & opportunam, quam tulerunt opem, celebrant encomiis. Multus est in hac re multis in locis Antonius Coccius Sabellicus, præsertim Enneade 9. lib. 6. Amplam, & diffusam habet de solius Minoritani nominis commendatione orationem numero decimam ad finem tom. 4. Vincentius Bellovacensis, & Antoninus inter vetustos Scriptores largius utriusque facta recensent: ille in Speculo historiali lib. 30. & deinceps; hic ad finem tertiæ partis historialis. Ceterorum nomina subticeo, nec plura ex candidis Scriptoribus affigo elogia, ne in ipso limine plus laudandis Ordinum Conditoribus, quàm accommodis præstruendis gravioris Historiæ fundamentis videar studuisse.

Joannes Villan. lib. 5. cap. 23. & seqq.

§. II.

Quinam Francisci ortum & institutum prædixerant.

I. DESIDERATAM hanc Francisci Historiam à piis Bonaventuræ verbis libuit incipere. *Apparuit*, inquit, *gratia Dei Salvatoris nostri diebus istis novissimis in servo suo Francisco, omnibus verè humilibus, & sanctæ paupertatis amicis, qui superaffluentem in eo Dei misericordiam venerantes, ipsius erudiuntur exemplo impietatem & secularia desideria funditus abnegare, Christo conformiter vivere, & ad beatam spem desiderio indefesso sitire. In ipsum namque, ut verè pauperculum, & contritum tantâ Deus excelsus benignitatis condescensione respexit, quòd non solum de mundialis conversationis pulvere suscitavit egenum; verùm etiam Evangelicæ perfectionis professorem, ducem, atque præconem effectum in lucem dedit credentium, ut testimonium perhibendo de lumine, viam lucis, & pacis ad corda fidelium Domino præpararet. Hic etenim, quasi stella matutina in medio nebulæ, claris vitæ micans & doctrinæ fulgoribus, sedentes in tenebris, & umbra mortis, irradiatione præfulgidâ direxit in lucem, &, tanquam arcus refulgens inter nebulas gloriæ, signum in se dominici fœderis repræsentans, pacem, & salutem evangelizavit hominibus, existens & ipse verè Angelus pacis. Secundum imitatoriam quoque similitudinem Præcursoris destinatus à Deo, ut viam parans in deserto altissimæ paupertatis, tam exemplo, quàm verbo pœnitentiam prædicaret; primùm supernæ gratiæ preventus donis, dehinc virtutis invictæ adauctus meritis, prophetali quoque repletus spiritu, necnon & angelico deputatus officio, incendioque Seraphico totus ignitus, & ut vir Hierarchicus curru igneô sursum vectus, sicut & ipsius vitæ decursu luculenter apparebit, rationabiliter comprobatur venisse in spiritu, & virtute Eliæ.*

Bonaven. in prologo legendæ. — Franciscus piis est exemplo. — *Isai. 66. 2.* — *1. Reg. 2. 8.* — *Psal. 111. 7.* — Dux lucis & pacis. — *Luc. 1. 17.* — *Eccli. 50. 6.* — *Ibid. 8.* — *Luc. 3. 9.* — Præco pœnitentiæ. — *Ad annum 1210. 11.*

II. Tanti viri ortum, amplissimamque ab eo instituendam Religionem, nihil mirum, si plures prædixerint Prophetæ. Etenim, si juxta Amos vaticinium, *Deus non faciet verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas*, magnique Ecclesiæ Viri, familiarumque Patriarchæ, quorum *editio plurimorum habet lætitiam, quia commune est bonum*, longè antequam oriantur communiter prænunciati sunt, hunc tam fœcundæ prolis Auctorem, ante prædictum, quàm natum; & quas subjicio de sancto Viro, ejusque Instituto, Sanctorum, antiquorumve Vatum intelligendas esse prophetias, facilè credere licebit.

Prædicuntur magni viri. — *Amos 3.* — *Ambr. lib. 2. in c. 1. Luc. to. 3.*

Sanctum hunc Patriarcham, optimumque ejus Collegam Dominicum Gusmanum præclarissimi Prædicatorum Sodalitii Institutorem, pluribus antequam nascerentur sæculis, prænunciavit Sibylla Erythræa, quam Ba-

Prænuntiati Dominicus & Franciscus à Sibylla Erythræa.

Lib. 3. Sybil. orac. To. 1. Bibl. vet. PP. edit. Col.

Babylonicam volunt quidam ex illis carminibus, quæ habentur lib. 3. Sibyllinorum oraculorum in fine:

Hæc sunt, quæ moneo, Assyriâ Babylone profecta
In Græcos, &c.
Et tamen ex aliâ patriâ me Græcia dicet,
Ex Erythrâ natam, &c.

Lact. lib. 1. inst. cap. 6. & de ira Dei l. 1. c. 22. Varro lib. 2. rerum divin. Clem. Alex. in Protrept. Aug. l. 18. de civitate Dei c. 23. Apollodor. apud Athe. l. 9. Pisan. lib. 1. confor. 15. Garzon in vita B. Dominici. Rodul. l. 1. hist. Seraph. Sedul. in elogiis D. Francisci.

Sed Erythræam vocant Lactantius, Marcus Varro, Clemens Alexandrinus, Augustinus, suamque concivem probat Apollodorus Erythræus. Floruisse autem quintam in ordine Sibyllarum affirmat citatus Varro, & sub Achaz, vel Ezechia Regibus Juda, & Romulo Romæ Conditore putat Augustinus vixisse; licet in fine illius capituli referat, quosdam esse, qui eam sub belli Trojani tempore fuisse ferant, quorum varias recenset opiniones Ludovicus Vives ad citatum Augustini locum. Prædixit hæc plura de Christi adventu, de Ecclesiæ statu, de novissimo judicio. Hæc ex ea referunt verba Bartholomæus Pisanus, Joannes Garzon, Petrus Rodulphus, Henricus Sedulius, & alii. *In ultima ætate humiliabitur Deus, & humiliabitur proles divina; jungetur humanitati divinitas, jacebit in fœno agnus, & puellari officio decubabitur Deus & homo, &c.* Deinde adnectit: *Erit autem bestia horribilis ab Oriente veniens, stellæ quoque duæ surgent contra ipsum, & non obtinebunt, donec veniat abominatio, & voluntas Altissimi consummetur.* Ubi per bestiam horribilem Mahometem, per duas stellas, duos hosce Patriarchas, qui, quasi stellæ in medio nebulæ, claris vitæ, & doctrinæ micantes fulgoribus, orbem illustrarunt terrarum, citati intelligunt Auctores, quos sequitur Joannes Villanus, & alii.

Villan. l. 5. c. 34.

Zach. 11.

Ant. 3. par. hist. tit. 23. c. 1. §. 1.

III. Prophetam etiam Zachariam de utroque Sancto illa eructasse verba: *Assumpsi mihi duas virgas; unam appellavi decorem; alteram funiculum, & pavi gregem*, probat Antoninus Florentinus, hanc subdens Joachimi Abbatis expositionem. *Virgæ duæ sunt duo Ordines Mendicantium. Virgæ rectæ sanctitate, exiles & graciles austeritate, percutientes doctrinæ auctoritate. Decor est Ordo Prædicatorum per habitum decorum, quasi Prælatorum designatus. Funiculus Ordo Minorum, quia funiculo manifesto cinguntur.* Et sequitur: *Et pavi gregem, idest, populum Christianum, doctrinâ eorum.* Utriusque hujus virgæ mutuam, & amicam excellentiam largiùs prosequitur Marianus Florentinus in prologo sui fasciculi Chronicorum, quem & nos amplius suis locis declarabimus.

A Joanne Evangelista.

Apoc. 7. 2.

Bonavent. cit.

IV. Præclarum est illud Joannis Apostoli de Francisco vaticinium, dum sub sexto sigillo ait, se *vidisse alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi.* Subjungo hujus visionis ex Bonaventura expositionem: *Apostoli & Evangelistæ Joannis vaticinatione veridicâ, sub similitudine Angeli ascendentis ab ortu solis, signumque Dei vivi habentis, Franciscus astruitur non immeritò designatus. Sub apertione namque sexti sigilli:* Vidi, *ait Joannes in Apocalypsi*, alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi. *Hunc Dei nuncium amabilem Christo, imitabilem nobis, & admirabilem mundo, servum Dei fuisse Franciscum, indubitabili fide colligimus, si culmen in eo eximiæ sanctitatis advertimus, qua inter homines vivens, imitator fuit puritatis angelicæ, quâ & positus est perfectis Christi sectatoribus in exemplum. Ad quod quidem fideliter sentiendum & piè, non solùm inducit officium, quod habuit vocandi ad fletum & planctum, calvitium, & cingulum sacci, signandique* Tau super frontes virorum gementium & dolentium, *signo pœnitentialis crucis, & habitus cruci conformis; verum etiam irrefragabili veritatis testificatione confirmat signaculum similitudinis Dei viventis, Christi videlicet crucifixi, quod in corpore sæpius fuit impressum, non per naturæ virtutem,*

Isai. 22. 12. Ezech. 9. 4.

vel

vel ingenium artis; sed potius per admirandam potentiam spiritus Dei vivi. Nihil autem mirum, si Seraphicus Doctor ita intelligendum esse hunc locum indubitabili fide se colligere dicat, dum, ut refert Pisanus, id per revelationem sibi factam in ædicula Portiunculæ apud Assisium accepit. Nec sibi soli, verum & aliis hoc certo revelatum esse testatus est in Comitiis generalibus Fratrum Parisiis, si Bernardino Senensi credamus. *Prædicans*, inquit, *in ipso Capitulo cum maximo fervore, asseruit, se certissime scire per revelationes indubitabiles, & solemnes factas talibus personis, quæ de hoc non poterant dubitare, quod B. Franciscus erat singulariter Angelus sexti signaculi, & quod ad litteram de ipso, atque illius statu, & Ordine intellexit Evangelista Joannes, atque in spiritu eum vidit, quando protulit dicta verba, necnon & filiorum suorum, perfecte imitantium Christum, Collegium in omnibus senariis libri Apocalypsis clarius intellexit*. Similiter visionem hanc explicarunt Leo X. Jacobus a Voragine, & multi alii, quorum verba, & sententias referunt Sedulius citatus, & R.P. Antonius Daza in suo de Stigmatibus libello.

Pisan.cit.& confor.31.

Bernardinus to.2 serm.60.in princ.

Leo X. in Bulla unionis. Ite & vos.

Jacob. a Vorag. ser.2.de S.Fran.

V. Demum Joachimus Calaber Institutor, & Abbas Monasterii Florensis (Ordinis sive Benedictini, ut Trithemius asserit, sive alterius, ut suspicari videtur Possevinus, & mihi ex variis probatur litteris Pontificiis, quas in Regestis legi summorum Pontificum, & quem quidam beatum vocant) multa prædixit de his duobus Patriarchis; non centum & pluribus annis antequam nascerentur, ut habent Guillelmus Pepin. & Sedulius, Auctor sermonis 16. extraordinarii apud Bernardinum Senensem to.4. qui nec extitit per aliqua tempora ante Dominicum, & Franciscum, ut putant Pisanus, & B. Antoninus; sed floruit sub anno MCXCV. sub quo jam vivebant hi Sancti „ obiitque anno MCCXIV. pridie Kal. Aprilis, uti scribit „ Jacobus Græcus Prior Florensis ex Luca Joachimi discipulo, & Archie- „ piscopo Cosentino; refellitque Aloysium Contarenum in suo Viridario „ de Viris illustribus, asserentem anno MCC. decessisse. „ Dono autem prophetiæ, quo fuisse passim percrebuit, tribuendum est, quod antequam suos Ordines instituerint, multa de eisdem prænunciaverit, tam in expositione prophetiæ Cyrilli presbyteri, montis Carmeli Anachoritæ, quam multis in locis Commentariorum in Jeremiam Prophetam; quæ videre est apud Pisanum citatum. Unum offero ex ejusdem libro de concordia utriusque testamenti. *Erunt*, inquit, *duo viri, unus hinc, alius inde; qui duo Ordines interpretantur; unus Italus, & alter Hispanus, & post ipsos duos Ordines, veniet alter Ordo saccis vestitus, sub cujus tempore apparebit filius iniquitatis, qui dicitur Antichristus*. Et sequitur: *Brevissimum est tempus ipsius, scilicet tertii Ordinis, sicut brevissimi sunt dies Antichristi successoris sui. Ordo enim Minorum, usque ad novissima tempora duraturus, per mare Aquilonare transibit, aspera pascua gustabit. Regina Austri proteget & fovebit eum in amaritudine sua. Flumen Euphratem transibit, & undam & impetum ejus sua prædicatione mitigabit, aspera reducentur in planum sermone ejus. Terra salsuginis, idest Ægypti, ad Dominum convertetur per eum. In eadem terra secure Evangelium prædicabit; multæ gentes per ipsum Ordinem ad Dominum convertentur. Gens idololatra, cujus lingua ignorabitur, quæ de finibus terræ veniet, missa a Deo in adjutorium terræ promissionis; & ut ipsa agnoscat Deum Patrem omnipotentem, & filium ejus unicum Dominum nostrum Jesum Christum, ad fidem catholicam convertetur: futurum est etenim, ut Ordo Minorum viriliter se opponat contra mortis Angelum, & contra eum prædicando. Plures, & maxima multitudo de filiis ipsius Ordinis martyrio ad Dominum transibit, sicut dictum est per David Prophetam*: Posuerunt mortalia servorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ. *Gaudebunt in canticis suis, idest,*

A Joachimo Abbate.

Trith. de script. Eccles.

Possevin. in appar. Sac.

Pepin. serm.2.de S. Francis.

Sedul.lib.1.apol. c.2.n.5.

Pisan.& Ant.cit.

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

Græc.in Chronol. sect.16.

Vide Bellar. de script. Eccles. & in Chronol. Guillelm. Eysengren. de test. cath. verit. & Possev.cit.

Psal.77.

idest, in prædicatione omnes tribus terræ, & gens immunda Mahometica, quæ remanebit, & hi qui residui erunt ad Dominum convertentur. Plura etiam in Commentariis ad Apocalypsim prædixit de Ordinibus Mendicantibus, quorum veritatem rei probavit eventus.

Antiquæ illorum imagines Venetiis. VI. Exprimi etiam curavit opere musivo in æde D. Marci, Venetarum præcipua, ipsos harum Religionum futuros Fundatores, eo habitu & vestitu, quem postea assumpturi, suisque sectatoribus præscripturi erant; dum tamen adhuc nec quempiam illorum viderit, nec illic adhuc excesserint ex ephebis, vel recens fuerint nati, vel breviter nascituri. Communior est opinio harum imaginum præfigurationem illorum ortum præcessisse, Rodul. fol. 4. idque indicat Auctor horum carminum, quæ ex Rodulpho transcripsi:

Atque prius fuerit, quam mundo exortus in æde,
Quæ Marci titulo nulli toto orbe secunda est.
Extat apud Venetos, longis expressus ab annis.

B. Dominico subscripsisse hæc græca verba ἅγιος δογματικὸς, ait B. Antoninus: Antonin. cit. & B. Francisco, postea a Christo recipiendas quinorum vulnerum plagas addidisse, habet Pisanus citatus, apud quem plura de his vaticinationibus prolixius licebit videre. Aliquas etiam referunt Joannes Garzon, & Joannes Antonius Flaminius in Vita B. Dominici.

§. III.

Francisci ortus, progenies, & patria.

Quo anno natus Franciscus. I. ANNO a Christo nato MCLXXXII. Lucii III. Pontificatus I. Friderici I. Ænobarbi, aliis Barbarossæ XXVIII. Alexii Comneni Baron. to. 12. ad ann. 1182. Orientalis Imperatoris anno II. luctuosi mundi Deus miseratus errores, & plane Ecclesiam suam, ut Purpuratorum Patrum vere decus affatur, in deterius declinantem, ac collabentem, jam depravata morum disciplina erigere volens, in conflatorio divini spiritus Apostolicum hominem formavit Franciscum, & velut novum sidus, quod peccati, errorisque tenebras depelleret, nasci voluit confuso, tenebrosoque rerum humanarum, ac misero Ordinis Ecclesiastici statu, per quem e corruptæ vitæ vetustate, veluti novus renascensve mundus exurgeret.

Circa hujus sacri Infantuli nativitatis tempus, sentio cum Illustrissimo Historicorum Principe Baronio citato, qui Abbatem sequitur Stadensem, Franciscanum mox effectum sub ipsa Francisci ætate, cum Marco Ulyssiponense in limine suorum Chronicorum, cum Auctore compilationis Chronologicæ inter illustres Germanorum Scriptores, Jacobo Gualterio in sua tabula chronologica sæculo 12. col. 12. & sæculo 13. col. 6. Fernando del Castillo in Chron. Prædicatorum lib. 1. cap. 6. Joanne Pineda 3. par. Monarch. Eccles. lib. 22. cap. 23. §. 2. qui cum aliis hujus ortus annum assignant MCLXXXII. Nec Marianum Florentinum, alias exactissimum rerum nostrarum observatorem, aliosque horum annorum censores, qui natum asserunt anno MCLXXXI. sequendos duxi; tum quod primum numerum observarim in antiquis Minorum legendis; tum quod census annorum, quibus Franciscus inter mortales degit, hanc exigat numerandi rationem. Anton. 3. par. hist. tit. 24. c. 7. Etenim, cum totum vitæ curriculum quadraginta quinque annorum spatio cum S. Antonino communiter Scriptores claudant, & plane constet eum vita functum anno Domini MCCXXVI. necesse est, ut natum dicamus anno MCLXXXII. nam si alium priorem assignaveris, quadraginta sex vixisse, quod communi obstat opinioni, consequenter affirmaveris, oportet.

Qui, qualesve ejus parentes. II. Hujus tanti viri progenitores fuerunt Petrus Bernardoni, ita cognominatus a Patre, & honestissima fœmina Dominica Pica, inter Assi-

siates

siates præcipui. Licet etenim mercaturæ pater intenderet, non exinde censendus ignobilis; cum plurimi per Italiam optimates, etiam ex iis, qui titulari fulgent dignitate, suos habeant apud exteros contractus, & opulenta cum alienigenis commercia. Adeo vilem vivendi artem quidam dicunt mercaturam, ut Aristoteles censuerit, mercatores non debere esse cives: vilis enim, inquit, est hujusmodi vita, & virtuti adversa. *Arist. 7. Politic. c. 4.* At non una est mercatorum conditio; sunt quidam tenuis fortunæ, & gracilis substantiæ; alii opulenti, & quorum industriâ prosperatur Respublica, & summâ gaudet rerum abundantiâ. *Mercatura*, inquit Cicero, *si tenuis est, sordida putanda est; sin magna & copiosa, multa undique apportans, multisque sine vanitate impertiens, non est admodum vituperanda.* *Cicero lib. 1. de de offic.* Olim, ait Plutarchus, gloriosa fuit, cujus operâ cum Barbaris consuetudo, amicitiæ cum Regibus conjungerentur, peritia multarum rerum pararetur, ac nonnulli mercatores Civitatum magnarum Conditores extiterunt. *Plutarch. in Solon.* Triobolarem non judicarim mercatorem Francisci patrem, cujus ædes non humiles, sed adeò amplæ, ut integro construendo templo, & monasterio ad votum Philippi III. Hispaniarum Regis, suadente Antonio Trejo Minorum Primicerio, & promovente fratre ejus Illustrissimo Domino Gabriele Trejo S. R. E. Cardinali, ut doctissimo, ita & piissimo, *Ad ann. 1615.* de qua re suo loco, sufficerent: cujus etiam non vile & tenue commercium intra patriæ fines; sed cui tam ampla suppetebat res familiaris, ut in longinquas Galliarum regiones suos transmittere potuerit negotiatores, & præsens, in opulentissimis Francorum oppidis, suis lucris interesse. Cui etiam, velut Reipublicæ benefactori, & provisori, ut Marianus testatur, in hujus Infantis nativitate, tam cives, quàm exteri oppidani suis muneribus curialiter sunt congratulati. *Marian. lib. 1. c. 1. §. 5.*

III. Ex lineâ maternâ nullum hujus sancti viri genealogiæ vestigium reperi. *Ejus genealogia.* Paternam, non longè à Francisci morte descriptam, accepi à nobili quodam Assisiate antiquitatum suæ urbis indagatore, non valde alienam ab ea, quam in initio suæ historiæ Seraphicæ reposuit Petrus Rodulphus. Avus paternus fuit Bernardonus Morico; pater, Petrus Bernardoni; fratrem habuit germanum unum dumtaxat, se juniorem, Angelum. Angelus duos habuit filios Picardum, qui integer, & sine turpitudinis nota perpetuâ castimoniâ usus est; & Joannem, qui Ciccolum genuit. Hic filios habuit Franciscutium, Petrutium, Bernardum, & Antonium, quem Genealogia Assisii Franciscano Sodalitio nomen dedisse, & Perusii Theologiam, ait, professum; sed Rodulphus Angelum vocat, Parisiisque Lectorem fuisse dicit. At Franciscutius, B. Francisci vestigiis inhærens, eundem induit habitum, plurimùm in Religione profecit, religiosus incola, & Guardianus cœnobii S. Damiani Assisii. Petrutius cælibem egit vitam, Bernardus, ductâ uxore, Joannem procreavit. Duas etiam genuit Ciccolus filias, Franciscanam, & Claram. Illa viro legitimè se copulavit; hæc remansit innupta, Deoque suam sacrans virginitatem, Abbatissa evasit sancti Angeli in Pantio.

IV. Hinc tabidæ luis colluvione, quæ civitatem Assisii lethaliter invaserat, defecisse B. Francisci genealogiam asserit Rodulphus; sed in plurimos annos ad nostra ferme tempora deductam, probant hæc testimonia authentica mihi ex Archivo civitatis Assisii transmissa.

PRIORES POPULI CIVITATIS ASSISII.

Omnibus & singulis has litteras inspecturis primò salutem dicimus; deinde, cum audiverimus esse multos, non solùm ex privatis hominibus, sed etiam nonnullos ex Regibus, & Principibus, qui scire cupiant, an ex Divi Francisci stirpe aliqui supersint: fidem facimus superesse filios

duos cujusdam Joannis Francisci Ricardi, jam defuncti; quos, quia paupertate premuntur, commendamus omnibus, qui Sanctum Franciscum, & ejus stirpem diligunt.

PRIORES POPULI CIVITATIS ASSISII.

Omnibus & singulis præsentes nostras litteras inspecturis fidem facimus, & attestamur, qualiter Antonius, & Bernardonus filii quondam Joannis Francisci Ricardi de Assisio, & eorum Pater, & ascendentes ab annis X. XX. XXX. XL. *& ultra, & tanto temporis spatio, cujus initii non extat memoria in contrarium, fuisse publicè, palam, & ab omnibus indifferenter semper habitos, tentos, & reputatos pro hominibus, & personis de stirpe & vera cognatione Divi Francisci de Assisio, & pro talibus hodie dictos Antonium, & Bernardonum haberi, teneri, & reputari: & ita pro veritate attestamur. In quorum omnium fidem & testimonium has præsentes fieri, & nostri sigilli soliti jussimus, & fecimus impressione muniri. Datum Assisii die* III. *Februarii* MDXXXIV.

Stemma gentilitium B. Francisci. — Pet. Rodulph. in princ. histor. Seraph. Vide Pierium lib.24. Hierogl.

V. Gentilitium insigne Moriconum tres erant anseres, duo superiùs, alter inferiùs, subductâ in medio partitione, undis supernatantes. Non absque mysterio, putat Rodulphus, B. Francisci prosapiæ hoc contigisse insigne, cujus rationem subjungo. *Erant insignia paternæ domus B. Francisci tres anseres. Neque id quidem fortuitò, ut existimo, aut hominum judicio, & voluntate factum est; sed Dei potius consilio, cujus nutu cuncta disponuntur. Unde per anserem pictum, quidam custodiam interpretantur; anseri enim vigil est cura, & ad ea sentienda, quæ latent, facile excitatur, & minimo quoque strepitu expergiscitur, nocturnas excubias celebrat, & vigilias suo clangore testatur, aiis & sibilo pro pullis decertat, dolet si perdit socium. Nullum animal, quod sciam, tam hominem olfacit, quàm anser, cujus insidias præsentit. Unde apud Romanos in Capitolio publicè alebantur, qui, custodibus omnibus sopitis, Romanos ad defensionem arcis excitassent, & Urbem ipsam, sedem ac domicilium Imperii, à Gallorum vi servavissent. Hæc itaque avis, quæ clangore graviter obstrepenti ferè semper clangit, ut etiam inter pascendum silere nequeat, undisque mirificè delectatur, divinum quiddam in B. Francisco prætendebat, exemploque fuit humano generi, quod futurus esset pervigil, attentus, & devotus. Nam cùm Fridericus II. Siciliæ Rex, Ecclesiæ Romanæ, & Christi Vicarii hostis ferus, & immanis, frequentes admodum, & fortitudine præstantes Saracenorum copias secum adduceret, cœpissetque templis, aris, & religiosis omnibus vim inferre, eo tempore B. Franciscus, ut Dei nuncius ab alto subsidio missus est, qui, assumpto crucis vexillo, ita nequissimi, & improbissimi hostis robur elisit, ut doctrinæ & vitæ exemplo omnes ad Christi sectanda vestigia induceret, cujus verba erant quasi sagittæ potentes de arcu divinæ sapientiæ emissæ.... & adversus Fridericum acerrimum Christianæ fidei hostem, cujus exercitus civitatem Assisii insidiis circumvaserat, se opposuit, & veluti anser, aiis & sibilo pugnans, patriam suam à Barbarorum vi servavit. Beatus anser, qui cœlestibus undis mirificè oblectatus, hostium insidias & insultationes præcavens, suis veluti excubiis cives suos defendit, & cunctis viam munivit ad beatam vitam promerendam.* Curiosa prorsus gentilitii stemmatis explicatio; at quando ita Franciscus Friderico restiterit, mihi omnino incompertum.

Quæ Francisci patria. — Tho. Walsing. in Ypodigm. Neustriæ ad an.1212.

VI. Patriam sedem obtinuit in Umbria, antiquissimâ & bellicosissimâ olim Italiæ regione, licet Tuscus quispiam, ad suæ regionis laudem, abraserit in Mariani Chronicis nomen *Umbria*, & apposuerit *Tuscia*: & Thomas Walsinghamus ex errore Franciscum *Tuscum* nominarit; atque ex simili

Chron. Belgicum anno 1207. *Isid. lib. 14. Etymol. c. 4.* *Plin. l. 3. c. 5.* *Leand. 3. Italia regione.* *Vide Merulam in cosmog.* *Blondum in Ducatu Spoletano.* *Volater. lib. 6. geograph.* *Vide Marc. Ant. apud Solinum in membranis c. 8.*

simili lapsu Chronicon magnum Belgicum ex Alberico Ordinem Minorum in Tuscia apud Assisium ortum dixerit. Nisi velis cum Isidoro Umbriam Tusciæ partem dicere, & obinde Franciscum Tuscum cognominare; sed modo regio illa, quæ Umbria dicitur, communiter distinguitur a Cosmographis ab Hetruria. Umbriam vero ita dictam ab Umbro fluvio vult Plinius. Alii, quod tempore aquosæ cladis imbribus superfuerit; quod velut fabulosum non immerito rejicit Albertus Leander, cum præter Scripturæ sacræ testimonium, etiam ex omnium Scriptorum monumentis constet, diluvium illud universale fuisse, nec ullam omnino terræ partem toto tunc orbe supereminuisse. Alii ab umbra dictam putant, quod ob montium altitudinem, & vicinitatem, regio sit umbrosa. Leander regioni huic Umbriæ nomen a primis ejus incolis, Noë filiis, ex universalis diluvii imbribus servatis, & huc postea profectis natum judicat, & Umbros tamquam imbrios ἀπὸ τῶν ὄμβρων dictos, eorumque majores antiquissimos fuisse Janigenas, ab inundatione terrarum, & imbribus liberatos, quod ex aliorum sententia confirmat. Undecumque vocetur ea regio, quasi terminis clauditur Tiberi, & Auiene fluviis; illo a Meridie, hoc ab Oriente; & consuetudinis inveteratæ necessitate, ut ait Blondus, Ducatus Spoletanus vocatur; & a plurimis sæculis ditionis est Pontificiæ.

Civitas Assisii. *Ptolom.* *Procopius.* *Strabo.* *Cato.* *Zach. Lilius.*

VII. In hac porro regione, ad finem vallis Spoletanæ, arduo in colle sita est Assisia civitas ad radices montis Asis, a quo nomen accepisse Scriptoribus familiare: Alii a vicino flumine, olim Asio dicto, nuncupatam volunt. Varie appellatur a Cosmographis; a Ptolomæo, & Procopio Αἰσίσιον; a Strabone Ἀσίσιον; a Catone Elisium; a Zacharia Lilio in suo orbis Breviario, Axis; similiterque Propertius appellat, dum loquitur de eo, qui construendo ejus urbis muro consilium dedit, his versibus.

Scandentisque Axis consurgit vertice murus,
Murus ab ingenio notior ille tuo.

Dantes cant. 11. de Parad.

Vulgariter vocabant Itali Ascesii, sicque memoratur a Dante Aligherio poeta, dum eam quam maxime laudat ex Francisci ortu. Quinto ab Hispello, & decimo a Fulgineo distat lapide, a flumine Chiesio, sive Chiatio, olim Asio, ad tria millia passuum recedit. Civilibus discordiis nunc propemodum interiit, adeoque quod magis a murorum circuitu, quam a populi frequentia civitas vocari posse videatur. Aëris salubritatem, & cœli temperiem laudat Rodulphus, dicens, quod nimis solis calore non læditur, nec diluvium patitur aquarum. Ibi cœli salubritas, nec aëris spiritus ulla paludum gravi nebula inficitur. Multis titulis a plerisque commendatur; ab antiquitate, a situ, a magna ad sanctam Hierosolymorum civitatem similitudine, ab aëre salutari; sed nihil tam reddidit mundo notissimam, quam Francisci editio, educatio, Ordinis Minorum, Clarissarumque institutio.

Paritur in stabulo Franciscus.

VIII. Illud autem singulare in Viri sancti ortu, quod per plures dies parturiente, magnisque cruciatibus laborante, nec fœtum edere valente felicissima genitrice, ad ostium domus accesserit quidam, cœlestis creditur nuncius, in specie peregrini, dixeritque, non in pretioso thalamo, sed in stabulo parituram; nec prolem in sericis, sed in fœno edendam; consuluitque, ut quamprimum transveheretur in stabulum, domui vicinum. Res licet nova, & ferme inanis videretur; attamen ut laborantis prospiceretur periculo, ut nihil in hujusmodi angustiis intentatum relinqultur, delata est in destinatum locum, ubi, mirum, absque plurimo adjutorio, aut labore jacens in fœno, sidus hoc edidit clarissimum. O beatum puerum, qui ex primo vitæ limine suo assimilatur Creatori! Sta-

bulum adhuc magno in honore haberi ipſe vidi, conſtructumque ibi Sacellum in viri ſancti honorem, vulgariterque vocari *ſan Franceſco il piccolo*, ideſt, S. Franciſcus parvulus, vel infantulus. Inſcripta habet in ſuperliminari oſtii lapide characteribus aureis, ſed vetuſtis, hæc duo inconcinni metri carmina.

Hoc Oratorium fuit bovis & aſini ſtabulum,
In quo natus eſt Franciſcus mundi ſpeculum.

Non longe diſtat ad finem ejuſdem plateæ ab ipſis ædibus paternis; ejuſque curam, & poſſeſſionem habent Patres Conventuales.

§. IV.

Franciſci educatio & adoleſcentia.

Baptizatur Franciſcus. *Auguſt. lib. de ſancta virg. c. 7.*

I. NATO Franciſco fit in baptiſmo Chriſtianus, *neque enim naſcuntur, ſed fiunt homines Chriſtiani*, vocaturque Joannes, matre, velut altera Eliſabetha, ſuadente, patre in Gallorum finibus degente. Adfuit baptiſmali miniſterio Peregrinus, veſtitu, & inceſſu gravis, qui ultro elevando e ſacro fonte infantulo ſe obtulit. Sed, ut oblatum præſtitit obſequium, & myſterioſæ terminatæ ſunt functiones, a circumſtantium oculis diſparuit, relictis genuum, quæ ad altaris propitiatorium flexit, veſtigiis in marmore, quod uſque in hodiernum diem inter cæteras reliquias aſſervari, crate ferrea munitum, in Eccleſia Cathedrali S. Rufini, ubi res ſucceſſit, ad lævam ingredientis ipſe vidi; traditionemque hanc univerſalem eſſe per continua ſæcula in illa civitate, & æde ab omnibus accepi. Extat etiam adhuc in eadem Eccleſia Baptiſterium, in quo ſacro purgatus eſt lavacro Franciſcus, necnon, ut fertur, beata Clara. Forma eſt ſatis antiqua, materia rudis, duruſque lapis. Superfixam habet hanc Italicam inſcriptionem: *Queſto è il fonte, dove fu battizato il Serafico Padre ſan Franceſco.*

Legenda antiqua.

Vide Henric. Sedul. lib. 1. Apolog. c. 3. num. 4. Rodulph. lib. 1. fol. 14.

II. Ut domum jam Chriſtianus rediit, & nutricis geſtaretur in ulnis, venit velut ad ſtipem præ foribus alius, ſive ipſe idem Peregrinus, puerumque, ut videre & tangere liceret, efflagitat: quem, ut a nutrice ſuſcepit, velut alter Simeon cum gaudio ſacrum tenens pignus, brachiiſque dulciter amplectens, & blande oſculatus, ejus humero dextero crucis ſignum impreſſit, egregium mox futurum Chriſti militem; tamquam teſſera condecorans, & veluti jam ratione uſum amatoriis, & myſterioſis alloquitur verbis. Reddidit demum nutrici, & ut ſollicitam ejus gereret curam, commendavit: dicens: *Seias infantulum, ut major evaſerit, magnum etiam coram Domino futurum, & ad eum perventurum perfectionis gradum, ut inter perfectiſſimos Orbis viros veniat connumerandus. Hanc ei, jam invident Dæmones, virtutem; cave ne tua negligentia vel illorum pateat inſidiis.* Hoc dicto citius diſparuit, nec diligenter perquiſitus in urbe amplius potuit inveniri.

Monetur nutrix ut ei caveat a dæmonum inſidiis.

Dæmonum invidiam revelat energumenus. *Ibidem, & apud Marian. ait.*

De invidia & malitia dæmonum planius poſtea conſtiterat, dum quidam Monachus energumenus multa ad exorcizantis Sacerdotis interrogata reſponderet, & inter cætera, quædam ultro de Franciſco effutiret. Dixit, in ejus nativitate commotos principes tenebrarum, quippe qui alicunde præſenſerint, quantam inermis hic infantulus, egregius poſtea futurus athleta, eis prædam eriperet; ſuaſque proinde exercuerunt artes, ut damnum hoc pueri morte prævenirent; ſed in vanum laboraverunt, quia Dominus, quem ipſe miſerat, cuſtodivit. Reſtitit tunc Sacerdotis exorciſmis Diabolus, nec ab obſeſſo diſceſſerat, permittente Deo, ut poſtea liberaretur a Franciſco, jam viro perfecto, qui Monachi miſera-

ratus, malo hospite miserum aliquot annis oppressum corpus liberavit.

III. Tenere & delicate parentes hunc suum primogenitum enutriendum, iisque curarunt imbuendum moribus, & artibus, quibus sibi prospiceret, & parentibus esset honori. Primis addicant puerulum litterarum rudimentis, mox Latio universalis Europæ sermoni addiscendo. Post aliqualem litterarum notitiam, lucrativis mercaturæ deputatur negotiis; quibus peragendis cum exteris Gallis, quibuscum majoris commercii rationem pater inivit, Francorum idioma plurimum intererat. Illud, adhibito studio, ingenii felicitate brevi perdidicit, ita ut stupori fuerit genitori, qui, ob facilitatem, qua linguam hanc Francicam apprehendit, Franciscum nominavit. Ita plurimi volunt, e quibus unus Joannes Lorinus, mihi perquam spectabilis & amicus, non a patre, sed a popularibus, ita vocatum dicit. In quo certe refragatur tam Bonaventuræ, quam aliis, tum veteribus, tum recentioribus Francisci vitæ Scriptoribus. Joannes Marquez, male Bonaventuræ mente percepta, in baptismo Franciscum vocatum putat, cum alibi clarius sanctus Doctor asserat ad sacrum fontem ad matris desiderium appellatum Joannem. Alii in Chrismate suspicantur hoc inditum nomen. Ciaconius, & Chronicon Martinianum sub Innocentio III. usque ad conversionem Joannis retinuisse nomen, post vero Franciscum vocatum indicant. Rodulphus citatus rem aliter explicat, putatque hoc nomine, quasi divino instinctu exprimi sancti juvenis ingenuitatem, libertatem spiritus, & audacem ad res arduas animum. Ita enim inter Italos hoc nomen *Francos*, quasi liberos, vel audaces sonare adjungit, juxta carmen illud.

Humanioribus addicitur litteris.

Unde Francisci nomen accepit.

Lorin. in Acta Apost. cap. 16. vers. 14.

Marq. de orig. erem. c. 21. §. 1.
Bonaven. in reg. Min. c. 1.
Idem in legenda minori.
Marc. Ulyssipon. part. 1. c. 1.
Ciac. & Chron. Martinian. ms. sub Innoc. III.

Etsi Parisios dixerunt nomine Franci,
Quod sonat audaces.

IV. Hanc cum aliis piis rationem affert Jacobus a Voragine, quam ipsius verbis subjungo. *Hujus mutationis nominis multiplex causa fuisse videtur. Primo, ratione miraculi connotandi; linguam enim Gallicam miraculose a Deo recepisse cognoscitur: unde dicitur in legenda sua, quod semper cum ardore Spiritus sancti repleretur, ardentia foris verba eructans, gallice loquebatur. Secundo, ratione officii divulgandi: unde dicitur in legenda, quod divina providentia sibi hoc vocabulum indidit, ut ex singulari, & insueto nomine, opinio ministerii ejus toti citius innotesceret Orbi. Tertio, ratione effectus consequendi, ut scilicet per hoc daretur intelligi, quod ipse per se, & per filios suos multos servos peccati & diaboli deberet* francos, *& liberos facere. Quarto, ratione magnanimitatis in corde; nam Franci a ferocitate sunt dicti, quia eis inest naturalis feritas, & magnanimitas animorum. Quinto, ratione virtuositatis in sermone, quia ejus sermo instar securis vitia incidebat. Sexto, ratione terroris in Dæmonum fugatione. Septimo, ratione securitatis ex virtute, & operum perfectione, & honestatis in conversatione. Ajunt enim*, Franciscas *dici signa quædam, instar securium, quæ Romæ ante Consules ferebantur, quæ erant in terrorem, in securitatem, & in honorem.*

Mysteriosũ nomen Francisci.

V. Sed illa mihi verior opinio, quod ex Gallicano affectu, prompteque apprehensa lingua Francica, filium ita sæpius nominaverit pater, quasi vellet innuere loquela adeo expedita, non tam miraculo, ut vult Genuen. quam studio apprehensa, penitus Francicum evasisse. Veteres quippe Hetrusci, ut testis est mihi citatus Lorinus, & expresse habetur apud Joannem Villanum, *Francescos* appellabant, qui Latine *Franci* dicuntur, sive Galli, nunc Italice *Francesi*. Sed & Latine res Gallicanas *Franciscas* dici solitas, colligi potest ex Aimonio monacho, vetusto Gallorum Historico, qui ait, Carolum Calvum ad Concilium Pontigonen. intrasse in vestitu deaurato, & habitu *Francisco*, idest Gallicano. Et lib. 1. cap. 12.

Villan. l. 2. c. 18. & alibi sæpius.

Aimon. lib. 5. de gest. Franc. c. 31

Polid. Verg. hist. Angl. l. 1. pag. 13. cap. 12. machæram Gallicam *Franciscam* vocat. Quin & Polidorus Vergilianam Gallicam ab Italis dictam *Franciscam* testatur: Nec non & linguam Gallicam, tunc nuncupari *Franciscam* solitum esse, probat epitaphium Gregorii V. quod ex sepulcrali lapide ex Basilica Vaticana transcripsit Onuphrius Panvinius his verbis.

Panv. Comm. de Com. Imp. sub Ottone III.

Usus Francisca, vulgari, & voce Latina,
Instituit populos eloquio triplici.

His subscribit Joannes Pineda supra citatus, qui idem sonare ait Franciscum, ac Francicum, seu Gallicum: & Jacobus Mayerus ad annum MCCXXVI. Francicus, inquit, dictus est a Francis, & adjecta littera *Franciscus*. Rem confirmant subscripta carmina.

Fran. Maur. lib. 1. Fran.

Genitrix ortum, quem nomine primum
Dixit Joannem: sed mox cunabula linquens,
Maternum amisit, Gallaque e gente petitum,
Patre jubente, novum, supero sed numine agente
Accepit nomen, Latiæque vocabula genti
Externa adjungens, Franciscus deinde vocari
Maluit.

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

" Idque ipsum docet Baptista Mantuanus in suo carmine de sancto
" Francisco, ubi ita præfatur:
" *Quarta dies Octobris adest, celebrate Minores*
" *Festa Lavernicolæ nudis solemnia plantis.*
" *Nomen Joannes vestro est ab origine Patri:*
" *Sed nova Francisci traxit cognomina fando,*
" *Dum studet artifici Francos effingere lingua.*

Volater. lib. 21. anthrop. VI. Illud in hac re peculiare, & mirum quomodo ad patris nomenclaturam ei adeo hoc adhæserit nomen, quod, ut me priores alii observarunt, nullus eo prior gessit, ut sanctum, ac præclarum in baptismate susceptum, penitus aboleverit? nisi id suo voluerit consilio Deus, ut novi exercitus Dux novo & peculiari insigniretur nomine, novusque totus evaderet, & nihil quod a mundo accepit, penes se retineret. Monuit quidem Bonaventura, quod vocationis paternæ vocabulum tenuit, vim tamen materni nominis non reliquit. Etenim gratia, quam *Joannes* significat, abundantissime superfusus, interius maternam, exterius paternam gessit nomenclaturam.

Rebolle. 1. par. Chron. l. 1. c. 1.

Lorin. cit.

Bonaven. in leg. Min. in prin.

Adolescens mercaturam exercet

VII. Adolescentior factus, patris artes exercuit, sed dissimiliter valde; pater enim totus lucro & fœnori inhiabat, & communem genium sequebatur mercatorum, qui, ut ait Augustinus, volunt viliter emere, & care vendere. Franciscus vero inter cupidos mercatores, ut habet Bonaventura citatus, non speravit in pecunia, & thesauris, sed animo minime avaro iis supererat rebus, quæ committebantur a patre. Ille, ut rem domesticam augeret, emptionis, venditionisque ubique iniens contractus, mille non tam corporis, quam animæ periculis se adstringebat; quia ex magni Leonis sententia, difficile est, inter ementis & vendentis commercium non intervenire peccatum. Hic mercaturæ præpositus officinæ, quæ, ut habet Cicero, quidquam non potest habere ingenuum, in ea ingenue suas exercebat functiones, nec damno iniquo afficiebat quemquam, nec aliquid dolo adnectebat rei suæ. Pater avarus & cupidus, filius a rerum terrenarum desiderio adeo solutus, adeoque liberalis, ut ad publicos juvenum ludos adscitus, omnibus plus pecuniæ erogaret. Hinc multoties ludorum Præfectus, spectaculorumque Prætor creatus, inter sodales splendide expendebat magnam pecuniæ vim, in conviviis, musica, aliisque recreandorum animorum generibus, quibus ætas maxime juvenilis solet delectari: semper liberalis, ita ut a suis con-

Aug. lib. 13. de civit. c. 2.

Leo serm. 2. de Quadrag.

Cicero lib. 1. de offic.

Legenda trium sociorum.

consodalibus, & passim per urbem, *flos juvenum* appellaretur.

VIII. Dolebant parentes suum his vanitatibus minui peculium, acriùsque adolescentulum reprehendentes, admonebant tam suarum facultatum vires, quam sui nominis æstimationem longè inferiores esse splendidis bis expensis, & vana ostentatione; nec in tam superfluis, adeoque magnis sumptibus, mercatorum, quantumvis opulentorum, filium, sed potentissimi cujusdam Principis videri hæredem. Dolebat è contra filius, & veluti insitâ animi nobilitate tristabatur ad statutas sibi in erogatione rei pecuniariæ metas, & quam nihili æstimabat, volebat pro acquirendo inter suos coætaneos honore amplissimè distribuere. Utcumque nobilem juvenis genium tolerabant parentes, quia divites, & tenerrime filium hunc primogenitum diligebant. Mater, cujus semper tenerior affectus, suspiciebat, admirabaturque tantam in filio amplitudinem, multaque ejus verba, prænuncia futuræ animi libertatis, conservabat in corde suo. Dum verò à familiaribus, vicinisque fœminis inviseretur, notareturque ab adventantibus Franciscus excessus in pretio vestitus, & in sumptibus inter sodales, amica respondebat mater, se magnum quippiam prævidere in filio; & splendidum in rebus ludicris, ludisque juvenilibus animum, qualis futurus provectioris esset ætatis, præmonstrare.

Arguitur prodigi sumptus à patre.

Indidem.

IX. Inter istas sæculi vanitates, rerumque paternarum negotiationes, Deus juvenem, ut ait Bonaventura, *in benedictionibus dulcedinis benignè præveniens, & de præsentis vitæ periculis clementer eripuit, & cœlestis gratiæ donis affluenter implevit. Etenim cum inter vanos fuerit hominum filios juvenili ætate nutritus in vanis, supremo tamen sibi assistente præsidio, inter lascivos juvenes, quamvis effusus ad gaudia, nequaquam post carnis petulantiam abiit.* Similiter asserunt Chronica Minorum, inter tot carnis incentiva, mundique oblectamenta, egregium juvenem, velut alterum Joseph, impollutum evasisse, nec ullatenus carnis appetitui se subjecisse, sed pretiosissimum semper conservasse virginitatis thesaurum. Id ulterius plures, à me statim referendæ, confirmant antiquiores Legendæ.

Virginitatem servavit.

Bonav. in legen. majo. c.1.

Chron. Min. p.1. l.1. c.1.

X. Has non crediderim legisse Thomam Walsinghamum supra citatum, qui lasciviæ juvenilis ardoris deditum asserit Franciscum, carnisque vitiis mancipatum insinuat; nec Vincentium Bandellum, qui in tractatu de veritate Conceptionis, quam, suo suppresso nomine, dedicavit Comiti Petro de Gambara civi Brixiensi, immodestioribus, parumque piis verbis sæpius dicit: *Francisci corpus fuisse maculatum & deturpatum fœtore luxuriæ, & inquinamentis, & sordibus multorum peccatorum mortalium.* De alio Prædicatorii Ordinis, tacito nomine, conqueritur in hac ipsa re Alexander de Aquila, quod verbis transcriptis ex Bonaventura, omissâ particulâ adversativâ *nec*, dixerit, Franciscum post carnis petulantiam abiisse; eoque modo se legisse affirmat in vetusto Breviario MS. ejusdem sacri Ordinis.

Refelluntur qui contrarium affirmant.

Bandel. 3. par. rat.17. & alibi.

Aquila in Chron. ms. in princip.

XI. Nescio sanè, unde hujus tantæ maculæ inurendæ, & magnæ virginitatis excellentiæ tanto huic viro negandæ subrepserit occasio. Etenim quas hucusque potui videre hujus sancti Patris historias, tam luxuriæ inquinamenta in eo negant, quàm puritatis gratiam dignè commendant. Longum esset omnium verba referre, sat erit aliquorum nomina indicare. Bonaventura, ejus socius Bernardus à Bessa Aquitanus, Thomas à Celano in suis Legendis, Marcus Ulyssiponensis, Marianus Florentinus, Alexander Aquilanus in suis Chronicis, Jacobus Oddo Perusinus in suo speculo, Pisanus confor.7. & alibi; pluresque in peculiaribus tractatibus. Ex Bonaventura, Aloysius Lipponianus, Laurentius Surius in vitis Sancto-

Illæsæ probatur virginitatis.

Bonaventura. Bernard. à Bessa. Tho. à Celano. Marc. Ulyssipon. Marianus. Alex. Aquil. Jacob. Odd. Pisan. Lippoman. Surius.

Brovius. *Matenesius.* *Franc. Gemma.*

ctorum, Abraham Bzovius, & Joannes Fridericus Matenesius in suis Annalibus ad annum MCXCIX. Nuper id clarissimè testatus est Franciscus Gemma Capuanus cant. 7. in ordine illorum, quæ in Francisci laudem concinnavit, ubi privilegium hoc his verbis expressit: *virgo castissimus vixisti, Francisce, usque ad felicem transitum tuum....; Perpetuæ castitatis cingulo præcinxit lumbos tuos Dominus, sepibus altis circumdedit castitatem mentis & corporis tui Dominus, &c.*

XII. Sed præ omnibus mihi sufficiet testimonium trium sociorum ipsius sancti Confessoris, quorum unus erat ei à secretis conscientiæ, qui expressè pudicissimum & castissimum fuisse integro vitæ cursu asseverant; nec solùm carnis spurcitias immaculato calle transivisse, verùm etiam impudica & lasciva verba abhorruisse audire, nec inhonestis viris, aut vocibus quicquam voluisse in juventute, aut adolescentia respondere subjungunt. Quibus obviam rejicitur, quod ex Vincentio Bellovacen. refert Antoninus, videlicet hunc adolescentem verbis & canticis deditum impudicis. Ad hæc, præter irrefragabilem tot Scriptorum auctoritatem, non levis superest Breviarii Minorum, in quo idem planè & aperte asseritur in officio ejusdem Divi à Bonaventura composito, & à pluribus summis Pontificibus approbato.

Vincen. Bellov. in spec. hist.l.29. c.97. *Ant. 3. par. hist. tit.24. c.2.*

Marian. cit.§.7. & Pisan. confor. 95. ad finem. Rationibus idē stabilitur.

XIII. Confirmant non invalidè hanc sancti Patris puritatem efficaces hæ rationes. Prima, quod ejus Confessarius fr. Leo testetur illum, quantumcumque de totius vitæ reatibus sæpius se accusaverit, nunquam carnis aliquod peccatum fuisse confessum. Secunda, quod idem Leo acceperit non indubitatam de hac re revelationem. Vidit enim in spiritus virtute sanctissimum Patrem in monte excelso constitutum, circumdatum pulcherrimis liliis, & vernantibus rosis, ipsumque gestasse dextrâ floridissimum lilium, sinistrâ verò rosarum fasciculum. Cujus visionis dum mysterium scire pereuperet, cœlesti oraculo accepit, Francisci designatam illo spectaculo purissimam virginitatem, & castissimam mentem. Tertia, quod non facilè credere licet, sanctissima nostræ redemptionis pignora in corpore polluto, lascivientique carne depositanda, quæ purissimus, & innocentissimus Agnus dira pertulit in cruce, mundissimâque recepit in carne. Piumque & omnino rationabile est judicare, quod quem Deus prælegit suæ Ecclesiæ Reparatorem tam immensæ prolis Patriarcham, suæ crucis Vexilliferum, memoriæ passionis Dominicæ, & Christi sacrorum vulnerum ad frigescentis mundi corda inflammanda ferventissimum Renovatorem, non permitteret tam fœdè maculari, ut carnis se manciparet spurcitiis.

Modestè carpitur Bandellus.

XIV. Unde non possum non succensere prædicto Bandello, tum propter inustam viro sanctissimo fœdissimam maculam, tum propter fœdiorem modum eandem sæpius indignis verbis inculcandi, tum demum propter alias multas, quas pasśim in suis scriptis, rebus nostris irrogavit injurias. Vices rependerem, offensamque remetirer, nisi, quem gero summum in sacrum Dominicanum Institutum, affectus me detineret, & velim videri potius mala ferre, quàm referre. Christianum, maximè religiosum, magna in dicendo decet modestia; hanc quam præ me fero, & in meis promitto, qualibuscumque scriptis, in aliis etiam summè desideraverim; præsertim cum de aliorum rebus, magnarumque familiarum Principibus, & viris illustribus pertractant. Si quid est in quo reprehendantur, si excusari non possunt, Christianè arguantur; veritatem aliquando, si non decet celare, minus decet convertere in contumeliam. Laudi amplior patere debet campus, quàm opprobrio; exaggerationis verba in encomio, quàm in vituperio tolerabiliora.

Bonav.c.1.legen. major.

XV. Præter hanc castimoniæ virtutem, alia inerat juveni Francisco, vi-

videlicet divinitus indita quædam ad pauperes miseratio liberalis, quæ secum ab infantiâ crescens, tantâ cor ipsius benignitate repleverat, ut jam Evangelii non surdus auditor, omni proponeret se petenti tribuere, maximè si divinum allegaret amorem. Cum autem semel negotiationis intentus tumultibus, pauperem quendam pro amore Dei petentem eleemosynam, præter solitum, vacuum repulisset, statim ad cor reversus, cucurrit post ipsum, & eleemosynâ illi clementer impensâ, promisit Domino Deo, quod nunquam ex tunc, dum esset possibilitas, petentibus pro amore Domini se negaret: quod usque ad mortem indefessâ pietate observans copiosa in Deum dilectionis, & gratiæ incrementa promeruit. Ajebat enim pòst, cùm jam perfectè Christum induerat, quod etiam existens in habitu sæculari vocem divini expressivam amoris audire nunquam sine cordis immutatione valebat.

Indita Francisci liberalitas.

Rom. 13.

XVI. Porrò mansuetudinis lenitas cum elegantiâ morum, patientia, & tractabilitas supra humanum modum, munificentiæ largitas ultra suppetentiam facultatum, quibus bonæ indolis adolescens certis florere conspiciebatur indiciis, quædam videbantur esse præludia, quod copiosior super eum foret in posterum futuræ benedictionis abundantia diffundenda.

Aliæ item virtutes.

XVII. His virtutum præsagiis motus, vel, ut creditur, eruditus à Deo, vir quidam de Assisio valde simplex, cùm aliquando per civitatem eunti obviaret Francisco, deponebat pallium, sternebat ipsius pedibus vestimentum, asserens omni fore Franciscum reverentiâ dignum, utpote qui esset in proximo magna facturus, & ob hoc ab universitate fidelium magnificè honorandus.

Indidem.

XVIII. Ad annum MCCI. invadente terras Ecclesiæ, & tyrannicè possidente, seu retinente in Piceno, Æmilia, & Umbria Marcomaldo, aliis Marquardo, Imperii Senescallo, civile erat Assisiatibus cum Perusinis bellum, in quo Franciscus, cum quibusdam ex suis concivibus, facti sunt hostibus in prædam. Ille nihilo tristior factus ex eventu, semper jucundabatur, animoque & facie semper hilari vinculorum superabat molestiam. Quo nihil ægriùs ferentes concaptivi amici (molestum etenim est tristibus socios videre jucundos, qui cunctos vellent suis condolere miseriis) indignabundè dixerunt: quid, quæsumus, nobis collacrymantibus, & præ mœrore deficientibus, tu solus tam abundè lætaris? Si præ juvenili levitate tuam non sentis captivitatem, saltem pro hominum urbanitate, nostræ condoleas miseriæ. Quibus respondit, vestrum misereor; mihi spiritu libero, etsi corpore captivo, gratulor. Quem etenim hic videtis vinculis constrictum, posthac agnoscetis toto Orbe venerandum.

Chron. Minor. & Marian. cit. Pisan. conf. 5.

Constãtia in adversis.

XIX. In ipso carcere quidam erat ex sociis valde seditiosus & discolus, cujus genius, & inclinatio cæteris ingrata, propptereaque ab omnibus derelinquebatur. Cujus Franciscus misertus, ei totus adhæret, solitarium comitatur, desolatum consolatur; & moribus asperum salutaribus lenit consiliis. Socios etiam ad miseri excitat compassionem, rogatque, ut non tantundem vitiosos mores horreant, ut personam condemnent, à suoque consortio rejiciant. Qua miseratione, & derelicti relevavit tristitiam, & sociorum sibi conciliavit amorem, qui in posterum juvenis laudabant charitatem, ejusque summopere desiderabant amicitiam.

Indidem.

Miseratio erga derelictum.

§. IV.

De Francisci Conversione.

Bonav. cit. legen. Greg. IX.

Immissa ei infirmitas.

I. QUAMVIS quæ diximus tantarum semina virtutum Deus juvenis Francisci præcordiis indiderit, ignorabat adhuc circa se consilium Dei, pro eo quod tam jussione patris ad exteriora distractus, quàm corruptione naturalis originis ad inferiora depressus, nondum didicerat contemplari cœlestia, nec assueverat degustare divina. Et quia spirituali auditui dat intellectum inflicta vexatio, facta est super eum manus Domini, & immutatio dexteræ excelsi, diutinis languoribus ipsius corpus affligens, ut coaptaret animam ad sancti Spiritus unctionem. Dura hæc pravitatis humanæ conditio, quæ facilius suppliciis frangitur, quàm consiliis flectitur, citius teritur, quàm lenitur. Ita duræ cervicis, & errabundæ semitæ populum, ut ad rectum reduceret tramitem Dominus, post multas, quas inaniter, voces effudit, multaque per suos Prophetas in vanum ministrata consilia, hoc ultimum, luxurianti hominum generi congruum, excogitavit. *Ecce*, inquit, *ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet.* Id multis peccatoribus familiare, ut ad virtutem potiùs cogantur, quàm alliciantur, & tunc incipiant resipiscere, cum jam amplius non liceat desipere. Dum obstructas spinis tribulationum semitas perditionis, quas terere solebant, inveniunt, tunc revertuntur ad cor, veritatisque viam vel inviti sequuntur.

Tribulationibus reducuntur peccatores.

Osea 2. 6.

Brigit. in revel. extravag. c.67.

II. Corpore plectitur Franciscus, ut mente sanetur, nec per prolixum morbum licet jam sequi, quod antea placuerat sectari. De hac infirmitate intelligendus locus ille apud B. Brigittam, in quo B. Virgo Maria moribundam confortans, dixit: *Sanctus Franciscus diu fuit infirmus, & tamen tunc fecit fructum, & velle Dei; sed postea sanatus est, & fecit, & facit majora, quàm infirmus.* Paulatim tunc desuevit vitiis, longis malis attritus, nec tunc cogitavit, quæ priùs vanè concupierat. Cùm verò paululum è doloribus respiraffet, cœpissetque melius habere, surgens à lecto, infirmasque vires baculi adjuvans subsidio, perrexit ad locum domui vicinum, unde circumadjacentes agros, florentesque vineas, animi refocillandi gratiâ, posset intueri. Cœpit curiosiùs omnia circumlustrare luminibus, ut quæ antea placebat, viridantis Provinciæ arrideret amœnitas. Sed rem frustra tentavit, nec enim ridentia prata illi arriserunt, nec pulchritudo agrorum illi pulchra apparuit, nec quidquam delectabile, omnia jam fastidientem, potuit delectare. Mirabatur ipse subitam, & plenam hanc mutationem, & ad socios suos vanitatum coamatores, & cooperatores cogitatum convertens, eos stultissimos, & insanos reputabat. Cœpit itaque sibi ipsi aliquantum vilescere, & in contemptu quodam habere, quod prius in admiratione habuerat, & amore. Non tamen plenè perversæ vanitatis reliquias absterfit, nec mundanæ servitutis grave jugum excussit. Difficillimum etenim est assueta relinquere, & animo altius impressa non absque labore delentur. Recurrit animus, longo tempore assuefactus, ad blandimenta præterita, quorum non tam facilè obliviscitur, dum plerumque assiduitate vitium vertitur in naturam.

Mente resipiscit & terrena fastidit.

Legen. Greg. IX.

III. Tentat proinde Franciscus, jam robustior corpore, & firmiorem adeptus salutem, fugere divinam manum, & paternæ correctionis paulisper oblitus, arridentibus sibi iterum prosperis, cogitat quæ sunt mundi, ac aliquantum ignarus consilii Dei, ad sæculi vanitatem mente, & cogitatu revertitur. Induit se cultioribus vestimentis, & nobiliori elatus animo magna meditatur, quæ Deus jam jaciebat spiritualis magnitudinis oc-

occulta fundamenta, ad sæculi referens honores magnum se Principem futurum, sibi ipsi promittit. Crevit tamen in eo erga pauperes miseratio, in quos assiduè liberalior; quoscumque obvios vel pecuniâ juvabat, vel aliquâ sui ipsius veste donabat. Occurrit ei extra muros civitatis generosus quidam miles, sed pauper, laceràque veste semicinctus, cujus sortem miseratus, suo se amictu exuit, & militem extritâ penulâ nudatum suo vestimento convestit; ut simul in uno geminum impleret pietatis officium, quo & nobilis militis verecundiam tegeret, & pauperis hominis penuriam relevaret.

Pius in pauperes. Bonav. cit.

IV. Nocte verò sequenti, cum se sopori dedisset, palatium speciosum & magnum cum militaribus armis, Crucis Christi signaculo insignitis, clementia sibi divina monstravit; ut misericordiam pro summi Regis amore pauperi exhibitam militi, præostenderet incomparabili compensandam esse mercede. Unde & cum quæreret, cujus essent illa omnia, sua fore, militumque suorum supernâ fuit assertione responsum. Evigilans itaque mane, cum nondum haberet excitatum animum ad divina perscrutanda mysteria, nesciretque per visibilium species transire ad contuendam invisibilium veritatem, magnæ fore prosperitatis indicium æstimabat insolitam visionem. Illud hic obiter admonuerim in eo errasse Rodulphum, quod non Assisii, sed Spoleti hanc visionem Franciscum referat accepisse.

Misteriosa ei immissa visio.

Rodulph. lib. 1. fol. 6.

V. Disposuit itaque generosus juvenis, divinæ adhuc dispositionis ignarus, se conferre in Apuliam ad quendam insignem, & liberalem Comitem, quem Gentilem vocant Rodulphus, & Marianus, & ex præcipuis cruce signatorum fuisse censet Marcus Ulyssiponensis. Sed sub hoc tempore, quo paululum ante suam conversionem sub anno MCCV. huic se accinxit itineri Franciscus, nullius Apulæi Comitis, famâ celebris, vel armorum gloriâ insignis, qui Gentilis vocetur, apud Chronologos mentionem invenio. Ego Comitem hunc judicem Gualterum à Brenna, quæ in Barro Comitatu urbs est ad Ariam fluvium sita, Geraldi Comitis Brennensis filium, fratrem verò Joannis Brennensis, qui postea Hierosolymorum Rex creatus est, & Tancredi Regis generum, quem Innocentius III. cum multo milite, & copioso nummo misit in Marcomaldum tyrannum, de quo superiùs, Ducatum Apuliæ, & Siciliæ Regnum invadentem, ut ex epistolis 38. & 39. ejusdem Pontificis exscribitur, & quem, eodem annuente Pontifice, à Galliarum Rege Philippo II. Adeodato nuncupato, missum ait Pandulphus de rebus Neapolitanis, ut pro Sibylla Normanna, Tancredi Normanni uxore, Neapolitanum Regnum possideret, qui multâ obtentâ victoriâ totam ferme Apuliam in suam redegit potestatem. In hujus ergo (quem ex urbanitate, robore, morum præstantiâ Itali *Conte Gentile* dicebant, quod Rodulpho & Mariano circa nomen dedit ansam errandi) obsequio sperans magnum aliquod decus adipisci militiæ, ut ostensa sibi visio prætendebat, nobilem quendam suum Concivem, qui sub eodem Comite militaturus illuc pergebat, ut cum Bonaventura ejus socii, pluresque Legendæ testantur, voluit comitari. Hæc illins intentæ in Apuliam profectionis occasio, non negotiationis causa, ut ex Vincentio Bellovacense transcripsit Antoninus; nec proficiscendi propositum sequuta est prædicta visio, ut illi autumant, sed præcessit. Parat sibi fulgentia arma, splendidas vestes, aliaque militiæ ornamenta; vultu plus solito festivus, & lætus suis valedicebat, sui itineris, & lætitiæ rationem interrogantibus reddens, sibi certò constare magnum se Principem futurum.

Rodulph. citatus. Marian. c. 2. Mar. 1. p. l. 1. c. 2.

Arma tentat.

Supra §. 3. n. 18.

Pand. lib. 4.

Vincent. & Antonin. citati.

VI. Iter aggressum, Spoletum pervenisse referunt tres socii in ejus Legendâ, & Pisanus, licèt proximam civitatem non præteriisse dicat Bona-

Legen. 3. sociorum. Pisan. confor. 7.

Vide Mer. Bon. & Lean. citatos. naventura, cùm Spoletum non sit prima ab Assisio civitas in via Flaminia, quâ tendatur in Apuliam; aliâ forsan incessit viâ, nec ullam ante Spoletum ingressus est civitatem, ita ut verum asseruerit Bonaventura, proximam hoc sensu vocando. Ancipiti narratione nullius civitatis factâ *Marc. lib. 1. c. 2.* mentione, ait Marcus, unius diei dumtaxat iter persecisse, quo tamen commodè satis Spoletum per xx. M. P. distans, pervenisse potuit: communiter autem in hoc conspirant Scriptores, ut in ipsa Spoleti urbe ab incepto itinere à Deo sit revocatus sequenti visione. Vidit, & audivit in nocte Dominum familiari sibi allocutione dicentem: Francisce, quis potest melius facere tibi, Dominus, an servus? Dives, an pauper? Cui cum Franciscus respondisset, quòd tam Dominus, quàm dives facere melius potest, intulit statim; cur ergo relinquis pro servo Dominum, & pro paupere homine divitem Deum? Et Franciscus, quid me vis facere Domine? Et Dominus ad eum: Revertere in terram tuam, quia visio, quam vidisti, spiritualem præfigurat effectum, non humanâ, sed divinâ in te dispositione complendum. Mane itaque facto, cum festinatione revertitur Assisium securus, & gaudens, &, jam exemplar obedientiæ factus, expectabat Domini voluntatem.

Revocatur cœlesti visione ab itinere.

Legen. trium socior.

Inter ludicra festo meditatur cœlestia.

VII. Paucis post diebus cum convenerunt adolescentuli amici præteritæ vanitatis socii, primasque offerunt in ludis, quos præparabant. Admisit officiosè, ne contristaret amicos, quod offerebant, magnamque & lautam eis præparavit cænam, ut splendidè & cum honore eis valediceret. Cænâ factâ comitatur abeuntes; sed exeuntem statim præ foribus præoccupat meditatio cœlestium, & seria consideratio vanitatum terrenarum. Repentè visitatur à Domino, tantâque repletur dulcedine, ut nec loqui, nec loco se potuerit movere. Adeò eum sui juris fecit illabens spiritus, ut nihil aliud sentire, vel audire visus sit, præter id, quod internè suggerebatur. Ipse postea hujus illapsus seriem Confessario aperiens, fassus est tantundem extra se raptum, ut vel in frusta conciso nihil posset sensationem causare. Hærentem, & loco immobilem, ut retrò aspicientes perspexerunt Sodales, revertentes horruerunt ad viri stuporem. In se demum reversum, velut jocosè interrogarunt, quænam tam profunda meditatio eum occupaverit? Quidve tam altè secum cogitaverit? An forsan de ducendâ uxore tam hæsitabundus pensitarit? Quibus ille seriò, ab interiore motus spiritu, respondit; se pulcherrimam, & nobilem sponsam, quâ nec pulchrior, nec nobilior alia, sibi asciturum. Verba hæc monent tres ejus socii, non à se, sed à Deo inspiratum dixisse, eoque tetendisse, ut, quam fundaturus erat in summa paupertate, nobilissima, & pulcherrima innueretur religio.

Antonin. & Vincent. citati.

Precibus explorat Dei voluntatem.

VIII. Ex tunc à publicæ negotiationis tumultu se subtrahens; supernam devotè precabatur clementiam, ut, quid sibi foret agendum, ostendere dignaretur. Quendam sibi familiarem ad loca secretiora sæpius evocabat, eoque deforis expectante, &, quid ageret, ignorante, quandam cryptam intrabat, ibique cum lacrymis cœlestem orabat Patrem, ut viam ejus dirigens, suam ei pleniùs ostenderet voluntatem. Cùm autem ex frequenti orationis usu flamma desiderii cœlestis in eo vehementer *Matth. 13. 44.* succresceret, & jam prò amore supernæ patriæ terrena omnia despiceret, quasi nihil, thesaurum sentiebat se reperisse absconditum, ac, velut prudens negotiator, margaritam inventam, excogitabat, venditis omnibus, comparare. Adhuc tamen, qualiter id ageret, ignorabat; nisi quia ipsius suggerebatur spiritui, quod spiritualis mercatio à mundi contemptu sumat initium, Christique militia sit à sui ipsius victoriâ inchoanda.

Bonav. cit. IX. Quadam itaque die, dum equitaret per planitiem, quæ subjacet civitati Assisii, leprosum quendam habuit obviam, cujus inopinatus occur-

cursus ei non parvum incussit horrorem. Recurrens autem ad perfectionis mente jam conceptæ propositum, & recolens quod oporteret seipsum primum devincere, si vellet effici Christi miles, ad deosculandum eum, equo delapsus accurrit. Qui, cum manum ad stipem extenderet, eum protinus osculo cum pecunia donavit. Exinde equum conscendens, cum circumquaque in campo undique libero oculos detulisset, leprosum nusquam conspexit. Quod divinum spectaculum fuisse ratus, laudes cœpit Domino decantare devotè, & ad majora sui ipsius victoriæ exercitia semet excitare. *Osculatur leprosum subito disparentem.*

X. Solitaria proinde loca quærebat amica mœroribus (quæ etiam in sua conversione magno suggerebantur Augustino, velut ipse testatur, tamquam ad negotium flendi aptiora) in quibus, dum gemitibus inenarrabilibus incessanter intenderet, post longam precum instantiam, à Domino meruit exaudiri. Dum enim unâ dierum sic sequestratus oraret, & præ nimietate fervoris totus esset absorptus in Deum, apparuit ei Christus Jesus, veluti cruci confixus: ad cujus conspectum liquefacta est anima ejus, & memoria passionis Christi visceribus cordis ipsius adeò impressa medullitus, ut ab illa hora, cum Christi crucifixio veniret in mentem, vix posset à lacrymis, & gemitibus exteriùs contineri, sicut ipse postmodum familiariter retulit, cum appropinquaret ad finem. Intellexit per hoc nempe vir Dei illud evangelicum sibi dici: *Si vis venire post me, abnega temetipsum, & tolle crucem tuam, & sequere me.* *August. l. 8. confess. c. 12.* Orat in locis solitariis. Apparet ei Christus crucifixus. *Matth. 16. 24.*

XI. Induit ex tunc spiritum paupertatis, humilitatis sensum, & affectum intimæ pietatis. Nam, cùm priùs leprosorum, non solùm consortium, verùm etiam longinquum contuitum vehementer horreret, jam propter Christum crucifixum, qui, juxta verbum propheticum, contemptibilis, vel leprosus apparuit, ut semetipsum plenè contemneret, humanitatis, & humilitatis obsequia leprosis beneficâ pietate præstabat. Id vel ipse dictum voluit in suo testamento illis verbis: *Cum essem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum videre leprosos; sed ipse Dominus conduxit me inter illos, & feci misericordiam cum illis.* Eò autem erga eos factus est liberalior, & benignior, quò clarius accepit in oratione à Domino hoc cœleste responsum: Francisce, omnia quæ carnaliter dilexisti, & habere desiderasti, oportet te contemnere, & odisse, si meam vis agnoscere voluntatem, nec te terreat nova semita: nam si ea, quæ tibi antea placebant, modò amaricabunt; quæ antea displicebant, summe, delectabilia, & suavia videbuntur. Ita se expertum ipso eventu testatur in eodem testamento, dicens, *& recedente me ab ipsis*, idest à peccatis, *id, quod mihi videbatur amarum, conversum fuit in dulcedinem animæ & corporis.* Magnam ergo posuit curam in vincendo, quem concipiebat, horrorem, visis vel à longè leprosis, leprosorumve habitaculis, quæ aversis oculis, obturatisque naribus solebat pertransire. Illorum Hospitalia, vel Xenodochia sæpiùs invisebat, lectos versabat, plagas fovebat, saniem exprimebat, erumpentemque tergebat vel lavabat, largissimas discedens erogabat eleemosynas, & multò compassionis affectu manus eorum osculabatur, & ora. *Isai. 53. 4.* Leprosis propter Christum obsequiosus. *Francisc. in testam. in princ.* *Legen. trium sociorum.*

XII. Pauperibus etiam mendicantibus non solum sua, verum etiam seipsum cupiebat impendere, aliquando vestimenta exuens, aliquando diffuens, aliquando scindens, ad largiendum eis, cum præ manibus alia non haberet. Cùm, absente patre, matri assideret ad mensam, jubebat quamplures apponi panes, qui vel toti sufficerent familiæ. Matri causam sciscitanti, dixit, id se proinde fecisse, ut adesset, quod statim pauperibus erogaret, nec se potuisse querulas mendicorum preces, absque magno cordis dolore, percipere. Gaudebat in nobili juvene sancta mater tan- In pauperes misericors.

tantam videre pietatem, libenterque patiebatur, se multoties solam in mensa derelictam à filio, dum per semetipsum volebat mendicis ad ostium eleemosynam tribuere, & à se sumendum ferebat egenis infirmisque ad suas ædes obsonium.

Sacerdotes quoscúque honorat, & juvat ad cultum.

XIII. Sacerdotibus deinde pauperibus reverenter subveniebat & piè; præcipuè in ornamentis altaris, quò & cultus divini particeps fieret, & cultorum inopiæ supplementa præberet. Emebat pretiosas pallas, corporalia, aliaque linteamina, quæ agni immaculati incruentæ oblationi immediatiùs inserviunt, atque ad pauperes transmittebat Ecclesias: & si quid inter missarum sacrificia videbat deesse, vel indecenter, aut indignè reponi in altari, statim Ecclesiæ Ministris suam offerebat opem, ut vel indigentiæ, vel indecentiæ posset occurri.

Visitat limina Apostolorum.

Marian. c.2.§.5.

XIV. Desiderabat quam maximè in ignotam aliquam pergere regionem, ubi voluntariam, quam jam in corde susceperat, posset sectari paupertatem. Religiosâ demum statuit devotione limina visitare Apostoli Petri, ut Apostolicam sectaturus vitam, ab Apostolorum eruditeur Principe, suumque affectuosiùs ei commendaret desiderium. Basilicam ingressus aliquorum consideravit tenues oblationes, aliosque, indonato sancti Apostoli sepulcro, recedere animadvertens, sibi tacitus dixit: Itane tam frigida erga Apostolorum verticem devotio? quomodo non sua, imò & semetipsos, homines non offerunt in loco, in quo tanti Apostoli sacrum corpus requiescit? & illam non magnificentiùs honorant Petram, supra quam totius Ecclesiæ machinam Christus construxit? Et statim multâ extractâ pecuniâ, ad Apostoli tumulum magno fudit affectu. Devotè mox salutato sacro limine, sui cordis desiderium, vota, & affectum beato Petro expandit, intentiùsque oravit, ut quod Deus in eo interius incœpit, suâ dignaretur adjuvare intercessione, & quos corde concepit cœlestes ignes, suâ prece foveret, nec aquis tribulationum extingui, aut terrenarum rerum curis suffocari permitteret; sed in majores flammas divino flatu succenderet.

Induit mendicum ad Vaticanas valvas.

Marian. citatus. Breviar. Placentin. in festo Frãcisc. lect.3. Petrus de Natal. lib. 8. c.18.

Marc. c.5.

XV. Ab oratione rediens, conspectâ pauperum multitudine ante fores Ecclesiæ, partim pietatis ductus dulcedine, partim paupertatis allectus amore, uni ex eis magis egentibus proprias largitus est vestes, & semicinctiis contectus illius, diem illum in medio pauperum, cum insolita spiritus jucunditate, transegit; ut & sæcularem gloriam sperneret, & ad perfectionem Evangelicam gradatim conscendendo perveniret. Factum hoc refert Marcus Ulyssiponensis aliquantum post primam viri conversionem, & aliquoto elapso tempore, postquam renunciatâ hæreditate paternâ, jam apud exteras partes mendicitatem exercuit. Sed cæteri Auctores, qui exactiùs sancti viri vitam descripserunt, illud ejus conversioni præponunt, notantque præludium fuisse, & experimentum paupertatis, & mendicitatis postea obeundæ. Voluit imaginariâ illâ paupertate ad veram semet exercere, magnosque pristinos imitari viros, qui hujusmodi præludiis ad magnam devenerunt perfectionem. *Certè bonus miles futurus, in media pace decurrit sine ullo hoste, vallum jacit, & supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. Qui in ipsa re trepidare noluerit, ante rem semet exerceat.* Franciscus pauperrimus mox futurus, pauperumque normam præscripturus, ad paupertatem sectandam aliorum utitur magisterio, & inter ipsos mendicos primas probat mendicitatis exuvias.

Sen. epist. 18.

Valde concutitur à dæmone.

Legen. trium sociorum.

Pisan. confor. 5.

XVI. Ad limen Petri felici omine primum trivit limen paupertatis, Apostolicam paupertatem mox sectaturus. Primum hunc mendicitatis aggressum suaviorem expertus est, quàm ante cogitaverat, & valde placuit, quam prius horruerat. Totus ergo hilaris, resumptâ veste decenti, in

in patriam revertitur, instanterque orat Dominum, ut per sanctæ paupertatis semitas suos gressus velit dirigere. At à sancto proposito, ferventique oratione eum deterrere sæpius Dæmon intentat, timens ne altiores ageret in virtute radices, hominem antea delicatulum & comptum vario timore voluit illudere. Erat quædam in civitate muliercula, deformi gibbo monstruosa, ad cujus aspectum antea horrebat Franciscus. Deformem hujus vetulæ sarcinam, Diabolus in oratione apparens, horribiliter, sed ridiculè, minabatur se juveni impositurum, nisi à concepto proposito resiliret, & à precamine recederet. Sed novus tiro, jam fortior effectus, Diaboli minas irridebat, ferventiusque precabatur in cryptis, & abditis specubus, ut ejus insidias tutus evaderet. Dehinc ardentiori quotidie ferebatur desiderio, ut opere compleret, quod mente conceperat; majorique cruciabatur dolore ob adolescentiam sine fruge transactam. Mortificationi deinde carnis invigilabat attentiùs, ut Christi crucem, quam interiùs ferre incepit in corde, exteriùs etiam circumferret in corpore, & totus Deo adhæreret, qui eo usque mundo servierat.

Breviar. Placent. in festo S. Franc. lect. 4. Jacob. Genuen. in vita Franc.

XVII. Agebat autem omnia hæc vir Dei Franciscus nondum habitu, vel convictu sequestratus à mundo, interioremque dumtaxat motionem spiritus sequebatur in sanctis istis præludiis; nec enim, ut docet Bonaventura, doctorem habebat aliquem in hujusmodi, nisi Christum, licèt Marianus asserat eum in aliquibus consuluisse Dominum Guidonem suæ Civitatis Episcopum. Addidit autem Christus suâ clementiâ eum in gratiæ visitasse dulcedine. Dum enim die quadam egressus ad meditandum in agro deambularet, juxta Ecclesiam S. Damiani, ad cccc. P. in ipso collis declivio, distantem à mœnibus Civitatis, quæ minabatur præ nimia vetustate ruinam, & in eam instigante se spiritu, causâ orationis intrasset, prostratus ante imaginem Crucifixi, non modicâ fuit in orando spiritus consolatione repletus; & ter sequentem hanc oratiunculam, quam ego inter sancti viri opuscula Tomo primo reposui, quanto potuit, recitavit affectu. *Magne, & gloriose Deus & Domine mi Jesu Christe, illumina, oro te, tenebras mentis meæ. Da mihi fidem rectam, spem certam, & caritatem perfectam. Fac ut cognoscam te Domine, ita ut ego in omnibus omnia secundum tuam scientiam & veram voluntatem perficiam. Amen.* Cum verò lacrymosis oculis intenderet in Dominicam crucem, vocem de ipsa cruce dilapsam ad eum, corporeis excepit auribus, ter dicentem: *Francisce vade, & repara domum meam, quæ, ut cernis, tota destruitur.* Tremefactus Franciscus, cum esset in Ecclesia solus, stupet ad tam mirandæ vocis auditum, cordeque percipiens divini virtutem eloquii, mentis alienatur excessu.

Bonaven. cap. 2. legen. maj.

Marian. c. 2. §. 5.

Orat in Ecclesia S. Damiani.

Loquitur ei Christus crucifixus.

XVIII. In se tandem reversus, ad obediendum se parat, & totum se recolligit ad perficiendum mandatum de materiali ecclesia reparanda, licèt principalior intentio verbi ad eam ferretur, quam Christus suo sanguine acquisivit, sicut eum Spiritus sanctus edocuit, & ipse postmodum Fratribus revelavit. Exiens verò Ecclesiam, invenit propè eam sedentem sacerdotem, nomine Petrum, qui ædiculæ curam agebat, cui ex tempore aliquantulam tradidit pecuniæ summam, ut ad majorem illius Crucifixi reverentiam coram lampadem appenderet, quæ continuò arderet in conspectu ejus, ad cujus intuitum & vocem *ignis in eo exarsit grandis loquelæ*. Addiditque, ut exhaustâ illâ pecuniâ, se conveniret, qui libenter quidquid habebat, in illius Ecclesiæ obsequium ministraret.

Parat se ad obediendum Christi voci.

Leg. Greg. IX.

Jerem. 11.

XIX. Ab illa itaque hora ita vulneratum, & liquefactum est cor ejus ad memoriam Dominicæ passionis, quod semper dum vixit, quæ Christus in sua sanctissima carne sustinuit, ille in saucia jam mente portarit. Flebat

Vehemens ei insita memoria Dominicæ passionis.

bat adeò amarè Christum passum, & quos pertulit dolores, adeò amarè recogitabat, ut non lacrymas, sed sanguinem effundere videretur; ita etenim rubebant oculi, cum ex oratione rediret, ut omnino sanguinei apparerent. Dehinc sacram & salutarem hanc memoriam magni cibi, & potus adauxit abstinentiâ, & ut juveniles in se puniret excessus, nullum non excogitabat mortificandi corporis artificium.

Pro reparanda Ecclesia pannos vendit.

XX. Sed ne in longum protraheret, quod Christum ex cruce præcepisse judicavit, signo se muniens Crucis, constanti animo pannos assumpsit venales, & ad civitatem Fulginei, Italis *Foligno* VIII. M. P. ab Assisio, Spoletum versus, distantem, festinus accessit; ibique venditis, quæ portaverat, equum, cui tunc insederat, felix mercator, assumpto pretio, dereliquit: rediensque Assisium, non equo, sed pedes, ut habet Antoninus (qui tamen præpostero, & inverso ordine venditionem hanc superiori Crucifixi alloquio præposuit) Ecclesiam, de cujus reparatione mandatum acceperat, reverenter intravit, & invento illic prædicto Petro, sacerdoti pauperculo reverentiam decentem exhibuit, & ad reparationem Ecclesiæ, pauperumque usum pecuniam obtulit, & ut secum se morari pateretur ad tempus humiliter requisivit. Acquievit sacerdos de mora ipsius, sed, timore parentum, pecuniam non recepit, quam verus pecuniarum contemptor in quamdam fenestram, vel abacum projiciens, abjectam, velut pulverem, vilipendit. Prudens profectò consilium, ut gravi se exoneraret pecuniarum pondere, illum sequi proponens, qui *exultavit ut gigas ad currendam viam*. Vel ipsi Philosophi malo se hoe onere levabant, auri, argentique talenta, aut projicientes, aut contemnentes. Democritus projecit divitias, onus illas bonæ mentis existimans. Quin & Crates Thebanus, projecto in mare non parvo auri pondere; abite, inquit, pessum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis. Franciscum expeditam, & liberam à rerum terrenarum cura mentem voluit habere, ut nihil amplius, nisi, quæ Christi erant, cogitaret. Projecit ergo has malas cupiditates, ne animum possiderent. Adhuc illa extat fenestra hoc pecuniarum contemptu celebris, invisiturque à Francisci rerum indagatoribus, ad dextram ingredientis ædiculam.

Antonin. cit.

Psal. 18.

Senec. de provid. c.6.

Hieron. l. 2. advers. Jovin.

Factum hoc calumniantur hæretici.

XXI. Hic obiter occurrendum Erasmo Albero Germano Brandeburgen. infesto Alcorani Franciscanorum Auctori, qui dum, suæ sectæ hominum more, omnia sanctorum Minoritarum facta, dictaque calumniatur, etiam plura scelera eorum impingit Auctori. Inter cætera verò crimina, illud non leve existimat, quod, inscio patre, Franciscus pannos vendiderit, pecuniasque dilapidarit, satisque convictum peccati judicat ex illa Salomonis sententia: *Qui subtrahit aliquid à patre suo, & matre, & dicit, hoc non est peccatum, particeps homicidæ est*. Eo etiam major aliis videbitur hæc culpa, quod filiusfamilias minorem, vel nullam habet actionem proprio nomine in bona paterna, vel profectitia, quorum ususfructus & dominium, seu proprietas penes patrem est; nec in adventitia, licèt illorum habeat proprietatem, nec regulariter in alia quæque, extra causam castrensis, vel quasi castrensis peculii, ut doctè expendit Cujaccius; unde nec illa donare potest, ut docet Silvester, nec etiam causâ mortis, nisi patre permittente; multo minus testamento legare, quantumcumque etiam pater consentiat. Ergo accusabitur Franciscus, qui clam patris, merces alio transportarit, leviori forsan ære commutarit, equum alienarit, & in patris opprobrium humiliter repedarit, collectasque ex bonis paternis pecunias, absque patris licentia, liberè nimis sacerdoti non tam obtulerit, quàm obtrudere voluerit, & demum prodige super Fani fenestram omnibus patulam profuderit.

Alcora. Gennen. pag. 109. & 179.

Prov. 28. 24.

Cujac. ad l.9. filiusfamilias. ff. de obligation. & donat.

Silvester ex leg. etiam filius fam. de donation. verbo donatio 1. n. 3. l. in ædibus. §. pen. de donat. l. qui in potest. l. filius famil. ff. de testam. l. senium. C. qui testam. facere poss. & Regia l. 13. tit. 1. par. 6. docetque Covarr. rubr. de testam. p. 3. n. 45. Cujac. ad 54. ff. de judiciis & communis in d. l. senium.

Sedul. l. 1. apolog. c.6.

XXII. Certè Henricus Sedulius, vir alias probus & doctus, cujus opera

opera ingenuam, quam in ipso præsens expertus sum, pietatem spirant, facilè hæreticorum cessit calumniæ, & absque ullo negotio Franciscum peccasse concedit. Mihi verò aliter videtur, & Dei virum non tam criminis reum, quàm laude dignum hoc facto evasisse. Accepit à Christo, sensibiliter, & palam loquente præceptum, ut Ecclesiam repararet; & licèt aliò tenderet præcipientis intentio, attamen de illa æde resarcienda injunctam sibi curam intellexit. Perquam optimè novit Christum impossibilia non jubere, intulitque non improbabiliter, ut divino obsequeretur mandato, sibi licere bonis se ingerere paternis, si propria non suppetebant, neque tunc mendicare fas esset, nec si ad stipem sedere liceret, adeò facile, aut brevi colligi potuisse, quæ omnino necessaria erant, ut, quod accepit præceptum, exequi valeret. Quî ergo posset ruinosam reædificare Ecclesiam, vel ejus imminenti ruinæ statim occurrere, qui sui juris nihil habebat? aut quomodo supremi Domini obtemperaret mandato, si paterni dominii jura omnino vellet illæsa? Non dubitavit, quod ipse idem, qui filiis Israel Ægyptiorum pretiosa supellectilia licitè potuit concedere propter supremum, & excellens in res humanas dominium, ei etiam, qui ex privilegio hæredis, quasi paternorum bonorum dominus esse existimabatur, auctoritatem possit tribuere, ut ex bonis paternis Deo jubenti valeat ministerium præbere? *Dei*, inquit D. Thomas, *sunt omnia, & cui voluerit, tribuet illa*; quare etiam quæ velit in sua non accipiat obsequia? Qui ergo ad Dei ministerium, ad divinum delubrum patulo ipsius Dei imperio reparandum aliquid accepit, quod patris videbatur, non secundum illud Salomonis edictum, particeps est homicidæ, præsertim cùm aliunde, & ex multiplici, ancipitique illius loci sensu, tanti sceleris communionem, aut pœnam possit Franciscus evadere.

Quid quod nec planè constat, an illa bona fuerint Francisci castrensia, vel quasi castrensia; de his etenim potuit liberè disponere, & in Ecclesiæ structuram ea licitè erogare. Licèt enim patri castrense peculium acquiri videatur, jure namque ipso, ut docet Cujaccius, patri acquiritur; tamen ex constitutionibus, ut indidem docet, dantur quædam privilegia filio in peculio castrensi, ut in eo sit tamquam paterfamilias, & de eo possit testari. De rebus etiam sibi à parentibus concessis, ut pro se lucretur, posse filiumfamilias donare consanguineis, vel præceptori, quæ placuerit rationabilia, docet cum aliis Emanuel Rodericus, multò magis Deo ipsi præcipienti; unde autem sciri poterit hæc Francisci dona, ex hujusmodi non esse peculio? Tertiò, potest pater, adhuc superstes, legitimam, vel eam, quæ filio contingit, bonorum suorum portionem liberè consignare, ut doctè cum aliis probat Tellus Hernand. ita verò Petrum Bernardoni Francisco filio dedisse, non est omnino improbabile; præsertim cum Franciscus, ab aliquot mensibus, magno ferretur desiderio, sæculo valedicendi, suaque pauperibus distribuendi, ad quos tacitos usus forsan suam à patre petiit portionem. Quartò, qui mori voluit sæculo, religiosamque aliquam habuit in mente vitam, potuit causâ mortis, habito, vel certo supposito patris consensu, aliqua donare, ut docet Cujaccius; imò & eodem consentiente, de rebus adventitiis, licèt eorum fructus non sit patri quæsitus, testari in piam causam, ut docet Covarruvias. Adde, alios esse casus, in quibus, Silvester ait, licere filiofamilias bona aliis donare, ut si habeat liberam peculii administrationem, & in aliis plerisque eventibus.

XXIII. Nec viam præcludit his solutionibus, apertisque rationibus patrem bona hæc tamquam sua postea repetiisse; proindeque videri nec castrensia fuisse, aut potuisse Franciscum de iis disponere, patrisve ha-

Liberatur à calumnia Franciscus.

Exodi 11. & 12. Vide Aug. q.19. in Exod. L. insuis 11. de lib. & posthum.

Tho. 2.2. q.104. art.4.

Vide pseudo Hieron. & Salazar. in prædictum locum Prov.

Cujac. ad l. 1. §. si is qui bona. ff. de collat. bonorum.

Roder. in sum. tom.1. c.79. n.1.

Tellus in c. 21. Taur. n.11.

Cujac. ad l.2. ff. de leg.

Covar. supr. cit. & probat ex cap. licet. de sepult. in 6. cui consentit Cald. cons. 10. tit. de test. Abb. ibid. n.10. Dom. in d. c. licet. Angel. Salic. Rom. Alex. Dec. & Cornel. post Baldum in l. senium supra cit.

Freder. conf. 298. & commmunem esse asserit. Alex: l. 2. §. Hoc autem Senatusconsult. ff. ad Trebel.

buisse in donatione consensum. Etenim eo usque exardere potuit patris cupiditas, ut illa tamquam sua repeteret, & quæ vel filio liberè donaverit sibi reddenda vellet, vel quæ aliunde propria filii poterant esse, tam quoad dominium, quàm quoad usumfructum sibi acquisita contenderet, & cuperet uno, vel altero titulo filium exhæredare, privareque omnibus, quæ privilegio hæreditatis, vel ei jam consignaverat, vel eum contingere poterant. Gravem sibi factam injuriam, & contumeliam tantâ filii despicabilitate judicabat, & populi cæcâ opinione in furorem versum putabat; sed utrâque hac de causa Jurisperiti docent filium posse ab hæreditate secludi, & quæ accepit à patre, reassumi. Vel ergo cupiditate, vel injustis his causis, res illas tamquam suas repetebat, quas nec Franciscus rerum terrenarum jam contemptor, proprias dicebat; sed vel erogandas in Dei obsequium, vel importuno patri, & necessario hæredi veluti suas reddendas.

Sap. 2.

Sen. de constan. cap. 3.

XXIV. Cum ergo tot modis possit excusari Franciscus in hoc pio donativo, nec constet certò illicitè fecisse, tam impium erit ab Hæreticis criminis argui, quàm pium & æquum à probis viris, suisve alumnis, justè defendi. Sed Hæreticorum consuetudo hæc est, ut dum *non vident manticæ quod à tergo est*, sanctum quempiam virum opprimant, *quia contrarius est illorum operibus*, & maledictis calumniisque lacessant. *Nihil in rerum natura tam sacrum est, quod sacrilegum non inveniat. Sed non ideo divina minus in sublimi sunt, si existunt, qui magnitudinem multum ultra se positam non icturi appetant*. Non detrahit bonorum famæ, quod à malis male audiant, nec sanctis Ecclesiæ viris nocet, quod ab Ecclesiæ inimicis vituperentur. Ut cœlestia manus humanas effugiunt, & ab his, qui templa diruunt, aut simulacra conflant, nihil divinitati nocetur; ita quicquid fit in probos viros, protervè, petulantèr, superbè, frustrà tentatur.

Bonaven. & leg. Greg. IX.

Pater Francisců persequitur:

Rom. 12. 19.

Legen. trium soc. & Antonin.

XXV. Non solùm ab his calumniatoribus malè audivit hoc facto Franciscus; sed graviora sustinuit à patre, qui cum domum reverteretur, intellexissetque, quæ à filio facta sunt, & quod apud prædictum sacerdotem commoraretur, perturbatus animo, cum quibusdam ex consanguineis, cucurrit festinus ad ædem, ex ea filium cum indignatione deturbaturus. At ipse, quia novus erat Christi athleta, cum audiret persequentium minas, & eorum præsentiret adventum, *dare locum iræ volens*, propè Ecclesiam in sacerdotis cubiculo se abscondit. Supervenientis verò repentè patris furiam declinare haud commodè valens, ut ad ostium paternas minas audivit, ad portæ lævam, muro, qua potuit collectione membrorum, adhæsit, qui ultrò suos sinus aperiens, timidum tironem in se recepit; ita ut duriorem invenerit patrem, quam parietem, murusque hominem vicerit humanitate. Adhuc extat hæc muri concavitas in Monasterio sancti Damiani reverenter conservata, cui ego, quo potui affectu, & reverentia, memet immersi. Furens pater, conjectis hinc inde oculis, dum in camerula, quem perquirebat, minimè conspicaretur, aliò eum investigaturus divertit. Interim Franciscus è latibulo, oportuniorem nactus occasionem, prodiens, in quadam occulta fovea, quàm antea frequentare solebat, se abscondit. In ea delituit per mensem integrum, conscio solo fido amico servo paterno, à quo secretò, quæ vitæ opus erant, accipiebat. Rogabat interim Dominum incessanter lacrymarum imbre perfusus, ut liberaret de manibus persequentium animam suam, & pia, quæ inspiraverat, vota benigno favore compleret. Tandem post longas preces, de sua diffisus virtute, spem suam totaliter jactavit in Dominum, statimque excessivâ quadam completur lætitiâ, ut planè sciret virtutem tunc propius adesse divinam, cum auxilium desperatur humanum. Novas sibi sensit vires inesse, audacioremque jam factum animum ad ardua.

Latet per mensem in fovea.

dua. Cœpit ergo ſe de puſillanimitatis ignavia damnare, excuſſoque mentis pavore Civitatem verſus intrepidus perrexit.

XXVI. Novum militem ultrò ſe pugnæ offerentem, ut cives viderunt facie ſqualidum, & mente mutatum, inſenſatum judicantes, luto, lapidibuſque impetebant, & tamquam dementi, & frenetico inconditis clamoribus inſultabant. Famulus autem Domini nullâ fractus, aut mutatus injuriâ, ut ſurdus in omnibus pertranſibat. Perpendit ſecum Apoſtolos etiam ſtultos reputatos propter Chriſtum, quorum vitam, dum imitari voluit, ſanctæ ſtultitiæ non horruit ſpeciem induere. Ita in ſuis amandis vanitatibus cæcutiunt mundani, ut qui ad virtutis, & veræ ſapientiæ ſemitas à perditionis via deflectunt, ſtatim amentes, & ſtulti reputentur. Graviter Philoſophus: *Sapientiæ ſtudium ſuſcipere cupis, ſtatim te para, quaſi futurum ſit, ut deridearis, ut multi te ſubſannent. Sed ſi quid proficere vis, ne recuſa quominus ob res externas amens & fatuus habearis.* Non diſſimiliter Lactantius: *Teneamus innocentiam, teneamus juſtitiam, ſubeamus imaginem ſtultitiæ, ut veram ſapientiam tenere poſſimus.* Ut veram ſapientiam Chriſtum Franciſcus inveniret, imaginem ſubiit ſtultitiæ ſub qua tot ſuſtinuit opprobria à ſuis concivibus. Audiens autem pater apparuiſſe jam filium, totque ſpontè à petulanti plebe perpeſſum, accurrit ſtatim non ad liberandum eum, ſed potius ad perdendum, poſito omni miſerationis affectu, cum improperio domum pertrahit; deinde verbis, mox verberibus, demum vinculis affligit. Ille autem inflexibilis ad exequendum quod cœperat, promptior ex hoc, & animoſior reddebatur, verbum illud ſecum recolens evangelicum: *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Vidi ego, non abſque pietate, angulum ipſum obſcurum, & tetrum, quo, ſub ſcala ædificii, arctâ clauſus eſt cuſtodiâ, ſervaturque ad hujus pii mancipii memoriam, in ipſa Eccleſia, quæ noviter conſtructa eſt in ædibus paternis, abſque ulla ſtructuræ injuria, vel elegantis ædificii deformitate.

Deridetur à concivibus.

1. *Cor.* 4. 10.

Epitect. in enchirid. 29.

Lactant. in epitom. divinar. inſtitut. c. 1.

A patre carcari mancipatur.

Matth. 5. v. 10.

XXVII. Poſt modicum tempus patre peregrè proficiſcente, mater viri factum non probans, & inflexibilem filii conſtantiam emolliri poſſe deſperans, à vinculis, quem tenerè amabat, abſolvit, & liberum abire permiſit. Libertati reſtitutus, gratias Deo ſolvit, & ad priſtinum ſacerdotis conſortium remeavit. Rediens autem pater, eumque domi non inveniens, conviciis illatis uxori, fremens cucurrit ad locum, ut ſi eum revocare non poſſet, ſaltem de provincia effugaret. Franciſcus verò confortatus à Deo, obvium ultro ſe obtulit patri furenti, liberâ voce clamans ſe pro nihilo ducere vincula, & verbera; inſuper & conteſtans ſe pro Chriſti nomine gaudenter mala omnia ſubiturum. Videns itaque pater quòd eum ad ſuum deſiderium revocare non poſſet, ad extorquendam pecuniam ſe convertit, quâ in feneſtella inventâ, aliquantulum furor ejus eſt mitigatus, avaritiæ ſiti utcumque per pecuniæ hauſtum temperatâ, ſed non expletâ.

A matre liberatur.

A patre denuo affligitur.

XXVIII. Avarus neſcit habere modum, nec ſitim extinguunt, quas haurit, ſed excitant, quas obtinere ſperat, divitiæ. Ultra acceptam pecuniam, dum plura Franciſci pater exoptat, cum urbis agit Conſulibus, ut filius vocetur in judicium. Requiſiti moleſtè, præconis voce, & perſonali citatione Franciſcum coram parere præcipiunt. Quibus magna ſpiritus libertate adoleſcens reſpondit, ſe jam alterius ordinis evaſiſſe, & per Dei gratiam è mundi liberatum ſervitute, nec amplius quicquam ſibi negotii cum mundo, mundaniſque principibus. Illinc credo intimaſſe eam ſe adeptum, immunitatem, & exemptionem à foro civili, quòd internè, & per revelationem acceperit à Domino ſe in ſortem Eccleſia-

Legen. trium ſoc.

Citatur coram Conſulibus Aſſiſi.

ſticorum jam vocatum, & à mundanis perfectè ſegregandum; licèt quo ad forum exterius, aut per leges externas, immutatis adhuc veſtibus, non eſſet, unde privilegium clericale ſibi potuerit vendicare; niſi forte primam jam habuerit tonſuram, per quam, & ſi habitu non inceſſerit clericali, eximebatur tamen à poteſtate ſæculari ſecundum communem opinionem. Conſules verò nihil non ſublime, & ſanctum de viro cogitantes, quem tam repentè & firmiter in virum alterum mutatum agnoverunt, acquieverunt, reſponſo, & avido patri, ulterius de filio citando importune inſtanti, retulerunt ejus verba, nec hoc negotium in ſuo, ſed Epiſcopi tribunali peragendum. Videns autem ſe nihil profeciſſe apud Conſules, totus avidus pecuniæ, & bonorum ſi qua erant apud filium, eum ducere tentat coram Epiſcopo civitatis (non coram Fulginate Antiſtite, ut perperam ſæpius aſſerit Joannes Marquez) ut in ipſius manibus facultatibus renunciaret paternis, & omnia redderet, quæ habebat. Ad querulas viri voces Franciſcum vocavit Antiſtes, ad quem adoleſcens, tamquam ad patrem animarum & dominum, dixit ſe ex tempore venturum. Statim ut ſe coram ſtitit, patriſque querimoniam & deſiderium agnovit, quoſcumque habuit ſuo uſui nummulos, ſtatim extraxit, dicens: Domine, non ſolùm pecuniam, quam rei ſuæ eſſe contendit, ei volo reddere libenter, verùm, & quæ mea ſunt, veſtimenta. Nec moras patitur, nec cunctatur de aliquo, nec verba facit, nec expectat, ſed continuò, depoſitis omnibus veſtimentis, ea patri reſtituit. Inventus eſt autem tunc vir Dei cilicium habere ad carnem ſub veſtibus delicatis, licèt Jacobus Genuen. & Petrus à Natalibus in hoc ſingulares, exutis jam veſtibus, factâque renunciatione cilicio ſeſe induiſſe aſſeverent. Inſuper ex admirando fervore, ſpiritu ebrius, rejectis etiam femoralibus, totus coram omnibus denudatur, & conjiciens oculos in crudum patrem, abſque ullâ animi amaritudine præclaris his verbis eum affatus eſt: *uſque nunc te vocavi patrem in terris, amodò autem ſecurè dicere poſſum*: Pater noſter, qui es in cœlis; *apud quem omnem theſaurum repoſui, & omnem ſpei fiduciam collocavi*.

Communis in c. unic. de cler. coj. 26. in c. qualiter & c. cler. de judic. & probatur in c. 2. de foro compet.

Marquez lib. de orig. Eremit. c. 23. §. 8. & alibi. Piſan. lib. 1. confor. 12. in prin.

Rodulph. lib. 2. fol. 174.

Denudat ſe coram Epiſcopo.

XXIX. Verba hæc adeò egregia nullus erit, qui non probet; at forſan erit aliquis, qui factum improbet, vel aliquam ejus circumſtantiam condemnet. Moroſi cenſores, & delicatuli curiales exprobrabunt omnimodam in pleno circo coram probo Antiſtite adoleſcentis nuditatem, & quod membra, quæ ſagax ipſa natura ſecretioris corporis parte, & ſub imo condidit ventre, omnium expanderit conſpectui. Hæc vel ipſe Apoſtolus *inhoneſta* vocavit, & majorem ceteris membris dixit requirere, vel habere ab hominibus honeſtatem; quis, ut inquit Theophylactus, hæc diligentiùs & honeſtiùs tegimus, atque veſtimus, ut etiam ſi quis toto corpore nudus ſit, hæc tamen membra nudari non patiatur. Profectò ſi rem hanc humano dimittamus conſilio, calumniandam non dubito, quippe nec ſecundùm humanam rationem, aut civilem conſuetudinem licet. Sed *multa facta*, inquit Auguſtinus, *quæ hominibus improbanda videntur, teſtimonio Dei approbata ſunt, & multa laudata ab hominibus, Deo teſte damnantur*. Et ipſe Franciſcus in epiſtola encyclica ad Cuſtodes ſui Ordinis ait, *multas eſſe res in conſpectu Dei nimis altas & ſublimes, quæ aliquando inter homines reputantur pro vilibus, & abjectis*. Multa dicunt & ajunt ſancti Dei viri, non tam humana ratione ducti, quam divino inſtinctu acti, quæ ſi judicio tantùm politico, & humano diſcutiantur, errata judicabuntur. Attamen dum Dei inſtinctu aguntur, bona non eſſe nequeunt, dum in iis ductrix non eſt ratio naturalis, ſed motrix eſt virtus divina, quæ non tenetur apicibus legum humanarum. *Si ſpiritu ducimini*, inquit Apoſtolus, *non eſtis ſub lege*. Probè Ariſto-teles,

An honeſtè ſe denudaverit?

1. Corint. 12. 23.

Theophyl. ibid.

Aug. lib. 3. confeſſ. c. 9.

Franciſcus epiſt. 14. ad Cuſtod.

Galat. 5. 18.

teles, & egregiè fatis pro naturali Philosophi captu: *His*, inquit, *qui moventur per instinctum divinum, non expedit consiliari secundum rationem humanam, sed quod sequantur interiorem instinctum, quia moventur à meliori principio*. Franciscum autem ab hoc motum principio, & ex admirando spiritus fervore, ac spiritus ebrietate, quæ sui juris hominem non dimittit, hæc fecisse luculenter docet Bonaventura; & suam in suo servo actionem adeò Deus honestavit, ut potius in laudem communiter vertatur, quàm in opprobrium, juxta illud Angelici Doctoris: *Ille cujus scientiæ & potestati omnia subsunt, sua motione ab stultitia, & ignorantia, & hebetudine, & duritia, & cæteris hujusmodi tutos nos reddit, quando per ipsius dona ejus instinctum sequimur perfectè*.

Arist. l. 7. moral.

Bonav. c. 2.

Tho. 1. 2. q. 68. art. 2. ad 3.

XXX. Ita planè Dei instinctui hoc Francisci factum attribuit Episcopus, qui dum cerneret, & admiraretur tam excellentem in viro Dei fervorem, protinus exsurrexit, & inter brachia sua illum cum fletu recolligens, uti erat vir pius & bonus, pallio, quo erat amictus, operuit, præcipiens suis, ut aliquid sibi darent ad membra corporis contegenda. Mysteriosè mundum fugiens, & Ecclesiæ futurus athleta, ipsius Ecclesiæ tamquam securi asyli, caris ulnis excipitur, nec abs re servus Regis Altissimi nudus relictus est, ut nudum sequeretur Christum Crucifixum Dominum, quem amabat. Ita verè sequendus est Christus: *Nudus crucem ascendit*, inquit Ambrosius, *nudum ecce video. Talis ergo ascendat, qui seculum vincere parat, ut sæculi adjumenta non quærat. Victus est Adam, qui vestimenta quæsivit, vicit ille qui vestimenta deposuit, & talis ascendit, quales, auctore Deo, nos natura formavit. Qualis in Paradiso homo primus habitaverat, talis ad Paradisum homo secundus intravit*. Sed Adam, ut pius habet Thaulerus, *ob amissam innocentiam tegere se, & vestibus operire festinavit; Christus vero nudatus est, eo quod integram, & illæsam servarat innocentiæ puritatem, nec ullo ei alio tegmine opus erat*. Dum Franciscus non tam innocens, quam vanus mundi oblectamentis adhæret, & interiùs habet quod contegat, variâ & multâ exteriori se veste circumdat, & dum malis se purgat, & perfectâ innocentiæ specie se cohonestat, non retinet unde se cooperiat. Apparet jam omnibus nudus, qui à nullo habet unde reprehendatur. Ita jam repentè perfectus Christi sectator & discipulus evasit, ut nudum omnino nihil jam terrenum à Christi contuitu, nisi solus carnis paries separaret. Non immeritò dixerunt Jacobus Gennen. & Petrus à Natalibus, exutis vestibus, renunciatisque penitùs mundi facultatibus, sic nudum ad Dominum convolasse: nihil etenim jam erat terrenum, quo ad cœlum tendens deprimeretur.

Nudus recipitur brachiis Episcopi.

Ambros. lib. 10. in c. 23. Lucæ.

Mysteriosa Fráncisci nuditas.

Thaul. cap. 33. exerc. vitæ Christi.

Vincent. Bellovacen. cit. c. 93.

Jacob. Gennen. Petrus à Natal.

XXXI. Athleta nudus & expeditus ab omnibus in palæstram descendit, ut nudus luctaretur cum nudo, nec haberet unde teneretur, nec succumberet. Cui, partâ jam de mundo victoriâ, oblatus est mantellus pauper & vilis cujusdam agricolæ servientis Episcopo; quem ipse gratanter suscipiens, cum cæmento, quod sibi occurrit, ad modum crucis manu propria consignavit, operimentum ex eo formans crucifixi hominis, & pauperis seminudi. Sic utique se totum cruce munivit, ut animam suam ligno salutis committens, per illud de mundi naufragio salvus exiret. Procellosas mundi tempestates evadere cupiens, crucis habitu se circumdans, salutiferæ se ligavit arbori, per quam ad veræ patriæ portum incolumis perveniret. *Arbor enim quædam in navi est crux in Ecclesia, quæ inter totius sæculi blanda & perniciosa naufragia, incolumis sola servatur. In hac ergo navi quisquis arbori crucis se religaverit, dulces mundi procellas non timebit*. Felix qui securus pervenit ad portum. Felix rerum mutatio, ut pro mundi exuviis Christi vestiret triumphum.

Format sibi vestem in crucis formam.

Sap. 10. 5.

Ambros. ser. 51. tom. 5.

XXXII. Circa annum, quo hæc facta sunt, mirè discrepant Auctores, de-

Volater. lib. 21. Antrop. Helvic. in theatro histor. Petr. à Natal. cit. Jacob. de Vorag. in vita S. Franc. Gonzag. par. 1. chron.

decimum octavum tunc suæ ætatis annum egisse Franciscum, ait Volaterrannus, quem sequitur Christophorus Helvicus. Circa annum vigesimum id factum dicunt Petrus à Natalibus, & Jacobus de Voragine. Vigesimum secundum enumerat Illustriss. Gonzaga in ipso limine suæ Historiæ Seraphicæ. Anno à Christi nativitate MCCV. qui Francisci computandus est vigesimus quartus, conversum putant alii. Sed omnibus verius annum computant Christi MCCVI. Antoninus, Martinus Polonus, Sedulius, Matthæus Palmerius, & Joannes Pineda cum aliis plerisque. Cum enim vigesimo anno à mundi contemptu communiter referatur vitâ defunctus, obieritque anno MCCXXVI. consequens videtur, ut conversus dicatur anno Christi MCCVI. & XXV. suæ ætatis, sub quo ad meliorem frugem redactum communiter dicunt Historici. Nos verò jam supra statuimus, natum fuisse anno MCLXXXII. subductis ergo calculis exactè, numerabitur ejus conversionis annus MCCVI. saltem inchoatus.

Quo anno conversus Franciscus.

Anton. 3. p. tit. 24. c. 7. Martin. an. 1206. Sedul. in notis ad vitam S. Franc. c. 2. Palmer. ann. 1206. Pineda supra cit. §. 3. num. 1. Bonav. c. 2.

§. V.

Quam egerit vitam Franciscus post primam conversionem, donec ordinem instituerit Minorum?

Latrones eum adoriuntur in silva.

I. SOLUTUS exinde mundi contemptor à vinculis mundanarum cupiditatum, civitate relictâ, securus & liber secretum solitudinis petiit, ut solus & silens supernæ audiret allocutionis arcanum. Dumque per silvam quandam iter faciens, laudes Domino linguâ Francorum vir Dei decantaret cum jubilo, latrones super eum ex abditis irruerunt. Quibus ferali animo eum pauperculâ lacernâ spoliantibus, & quis esset interrogantibus, vir Dei confidentiâ plenus, propheticâ voce respondit: Præco sum magni Regis. At illi percutientes eum, in defossum locum nivibus plenum projecerunt, dicentes: Jace rustice præco Dei. Quibus recedentibus, exilivit è fovea, magnoque exhilaratus gaudio, altiori cœpit voce per nemora laudes Creatori omnium personare. Et veniens ad quoddam vicinum Cœnobium, eleemosynam petiit ut mendicus, & recepit ut incognitus & despectus. Protraxit in eo aliquot diebus moras, serviens simpliciter solo contectus indusio, humilibus in culina deputatus obsequiis. At sentiens se parum ibidem inter offas, & ollas in spiritu profecisse, nec à Monachis ad spiritualia excitari, sed ad servilia mancipari, illinc, cœnobii incolis humanè salutatis, brevi recessit.

Legen. Greg. IX. Marian. cit.

Servit in quodam monasterio.

Vestitur ab amico Eugubino.

II. Inde verò progrediens, devenit Eugubium, ubi à quodam amico pristino agnitus, & susceptus, paupere tuniculâ, ut Christi pauperculus, est contectus, ad quod alludit responsorium quintum officii diei festi: *Amicum*, inquit, *quærit pristinum, qui spretum in cœnobio tuniculâ contexit*. Ab hoc amico habitum illum eremiticum, quo per biennium usum fuisse communiter scribunt Auctores, prædictam pauperem tuniculam ad tibias prominentem, cinctorium, aut corrigiam, quo circumductam vestem colligebat, calceos & baculum accepisse, sentiunt Marcus Ulyssiponensis, Ludovicus Rebolledo, Antonius Daça, & ante hos vetustus Chronologus Alexander Aquilan. idque confirmatum iri videtur, ex eo quod sanctus Bonaventura, & qui sancti viri vitam accuratiùs primitùs scripserunt, post acceptam hanc à præfato amico vestem, nullius alterius aliunde assumptæ ante secundam conversionem meminerint.

Marc. lib. 1. c. 5. Reboll. c. 4. Daça opusc. de monachatu Sancti Francisci. Aquilan. in chronic. ms. Bonaven. c. 3.

Unde desumpta occasio monachatus Augustiniani S. Francisci.

At eo ipso quòd priores Scriptores silentio involverint, ubi eremiticum induerit habitum, vel id clariùs non expresserint, nec à viro Eugubino traditum apertiùs asseruerint, sunt qui sibi illud vindicent honoris, quod religiosâ eum insignierint cucullâ, Augustinique tesserâ & do-

doctrinâ decorarint. Asserunt habitum eremiticum, quem omnes biennio gestasse admittunt, non Eremitæ liberi, neque Anachoretæ vestem, sed religiosi Augustiniani habitum fuisse; eoque donatum sanctum virum à beato Joanne Bono Mantuano, in ejusque manibus professionem solemnem, aliorum Religiosorum more, emisisse. Plures sunt Augustiniani, qui ita hominibus persuasum volunt, quos nos referimus, & apertè refellimus peculiari de hac re dissertatione huic tomo ad finem suffixa.

III. Eremiticâ, & decenti hac veste donatus, ut sapiens architectus, inquit Auctor compilationis Chronologicæ, cœpit pœnitentiam agere, & altum præstruere humilitatis fundamentum, gloriosumque superædificare Dei & proximorum caritatis domicilium. Mirâ ergo tenellum affligens corpus pœnitentiâ, totius humilitatis amator effectus, quam antea induit leprosorum commiserationem continuo auxit obsequio. Demum se totum eis devovit, frequens in Xenodochiis inter eos caritativè hinc inde discurrebat, omnium compatiens dolorosis gemitibus, diligentissimeque omnium occurrens necessitatibus. Lavabat ipsorum pedes, ligabat ulcera, educebat plagarum putredinem, & saniem abstergebat. Osculabatur etiam ex admiranda devotione ulcerosas plagas ipsorum Evangelicus medicus mox futurus. Propter quod tantam est à Domino consecutus virtutem, ut in spiritualibus & corporalibus morbis mirabiliter expurgandis occultam efficaciam obtineret. Referam unum de multis quod accidit, viri Dei famâ postmodum latiùs clarescente. Cum enim cujusdam de comitatu Spoletano os pariter, & maxillam morbus quidam horribilis depascendo corroderet, nec subveniri posset eidem aliquo medicinæ remedio, contigit ut propter sanctorum exposcenda merita, Apostolorum visitatis liminibus, de peregrinatione rediens, servo Dei occurreret. Cumque præ devotione vellet ipsius osculari vestigia, vir humilis hoc non ferens, osculari volenti pedes, osculum ori dedit. Dum autem leprosorum servus Franciscus, mirabili pietate, illam plagam horribilem ore sacro contingeret; omni fugato morbo, subitò æger ille sanitatem recuperavit optatam. Nescio quod horum magis sit meritò admirandum; an humilitatis profunditas in osculo tam benigno, an virtutis præclaritas in miraculo tam stupendo.

Compilat. Chron. ann. 1206.

Bonavent. c. 2.

Marc. c. 5.

Leprosis ministrat officiosè.

Osculo leprosum sanat.

IV. Mansit per aliquot dies Eugubii his pietatis addictus obsequiis, nec in patriam volebat reverti, tum ut patris furorem non resuscitaret, nec dolorem refricaret, qui eum usque adeò persecutus est, donec à patriæ finibus expulerat; tum quia nullus eum patriæ jam affectus tenuerat, qui patri & patriæ omnino renunciarat, nec jam hic *manentem Civitatem, sed futuram*, juxta Apostoli sensum, *inquirebat*. Qui nullum jam patrem se habuisse dixit in terris, solum supremum illum agnoscebat in cœlis, æternasque jam appetebat mansiones, qui lares sprevit omnino paternos. Peregrino in hoc mundo nulla singularis est patria, omne solum patria est transeunti ad cœlestia; nec, si ab hac, vel illa expellatur regione, conturbatur; neque enim quod amittit terrenum, expendit, sed quod sperat cœleste, considerat; quo in loco consistat, non curat, qui proprium hic locum non cupit habere.

Moratur aliquibus diebus Eugubii.

Pisan. confor. 6.

Hebr. 13. 14.

V. At post aliquale tempus diuturno virtutis exercitio fundatus jam in Christi humilitate Franciscus ad memoriam reducit obedientiam sibi à Cruce injunctam de sancti Damiani Ecclesia reparanda, & tamquam verus obediens Assisium rediit, ut saltem mendicando voci divinæ pareret. Depositâque omni verecundiâ propter amorem pauperis Crucifixi, civitatem ingressus cœpit per plateas, apertisque in foris, tamquam ebrius, Dominum collaudare. Ut laudationem divinam in præcipuis urbis compitis Assisiatibus intimavit, cum magna humilitate & confidentia inter eos men-

Redit Assisium.

Leg. trium focior.

Mendicat inter suos.

mendicare cœpit, inter quos abundare folebat. Simplici & fincerâ mendicitate, abſque effictâ ſimulatâve pietate, à mendicandis incepit lapidibus, ſimplici hoc uſus ſermone: Qui pro reparanda ſancti Damiani Ecclefia unum mihi dederit lapidem, unam habebit mercedem, qui autem duos, duas habebit; qui verò tres, totidem accipiet mercedes. Alia adnectebat his ſimilia verba, miro ſpiritus candore & ſanctâ ſimplicitate, propter quam quibuſdam habebatur in deriſum, aliis in contemptum. Alii ſtupebant ad tanti viri mutationem & dejectionem, inter ſe repetentes: Hic ne ille juventutis Aſſiſiæ flos? hic venuſtus ille adoleſcentum primas, & in juvenilibus ludis ſplendidus primicerius? Eouſque ſe dejecit, ut apud ſuos nec velit abundare, nec tantam celare penuriam? Alii pietate ducti in lacrymas prorumpebant, feriò ſecum conſiderantes, quòd tanta mutatio fuerit dexteræ excelſi; nec aliunde quam à Deo proveniſſe tantum, tamque egregium ſui contemptum, ut rejectâ ſæculi laſciviâ, mundique ſpretâ vanitate, ſciens & volens gravem, ſed meritoriam ſubierit paupertatem.

Deriſus à concivibus non movetur.

VI. Ille autem hominum judicia nihili pendens, intrepidus in incepto pergit itinere, neque eum excitant, aut pungunt bonorum laudes, nec retardant malorum irriſiones. Licèt eum inſanire quidam male ſani, etiam ipſi inculcarent, & aliis injuriis contemptibiliter impeterent, invictus animo patienter pertranſibat, memor aliorum, qui in præclariſſimis operibus ſimilem paſſi ſunt contradictionem. Ipſum noſtrum Magiſtrum pro ſtulto reputatum recordabatur, illiuſque eſſe illas in ſacro eloquio voces ad Patrem: *Tu ſcis inſipientiam meam*. Et iterum. *Tamquam prodigium factus ſum multis, & tu adjutor fortis. Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*. Quem in Evangelio ipſi propinqui, quaſi mentis inopem, ligare cupiebant, & adverſarii ſugillabant dicentes: *Dæmonium habet, & Samaritanus es*, &c. Simili opprobriorum genere affectus eſt David Propheta, dum audiit: *Quid venit inſanus iſte?* Et nobiliſſima illa matrona Romana Paula, dum Hieronymi ſe tradidit diſciplinæ, de qua ipſe refert. *Novi ſuſurronem quemdam, quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt, quaſi benevolum nunciaſſe, quòd pro nimio fervore virtutum, quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius dicerent confovendum*; cui illa reſpondit: *Theatrum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus. Nos ſtulti propter Chriſtum. Sed ſtultum Dei ſapientius eſt hominibus.*

Pſal. 68. 6. Pſal. 70. 7. Pſal. 72. 22. Marc. 3. 21. Joan. 8. 48. 4. Reg. 9. 11. Hieron. epiſt. 29. c. 7. 1. Cor. 4. 9. Indid. 1. 25.

A piis viris honoratur.

VII. Ita multi pii viri contemplati ſunt in Franciſci factis & converſatione magnum ſpiritus fervorem, & quam alii vecordes in eo ineptiam irridebant, hi ſummam reputabant prudentiam. Potiori, veriorique horum opinione non parvam obtinuit vir ſanctus in populo reverentiam, ita ut qui prius ei inſultabant, ſui errati humiliter veniam petierint; & quem antea multo habebant deſpectui, mox ſummo proſequerentur affectu. Obvius ei factus Præfectus illius Cœnobii, in quo, ſupra diximus, ſanctum virum humiliter deſerviiſſe, ejus jam odoratus virtutes, dignâ omnium opinione celebratas, reverenter & ſuppliciter eum rogavit, ut ſibi, ſuiſque Monachis ignoſceret, quod minus humaniter, quàm debuerint, inter ſe degentem, ipſo ſui contemptu latentem, tractaverint. Ille etiam, qui adhuc juveni ſuum in plateis proſternebat palliolum, ubicumque ſancti viri facta laudari audierat, propter præmonſtratam à ſe ſanctitatem, veluti jactabundus addebat: ſæpiùs ego vobis prædixi hunc hominem magnum evaſurum; en ſanctitatis primitias; magna videbitis incrementa: ſtupenda & mirabilia per eum deinceps operaturus eſt Chriſtus.

Leg. trium ſocior. Marian. c. 3. Supra n. 1.

Marian. cit. §. 8.

VIII. Franciſcus autem conſtanter in reparanda prædicta Eccleſia inſu-

insudavit, necessaria rudera, lapides, & si qua alia opus erant undique conquirendo, propriisque humeris ad fabricæ locum deportando. Attritum jejuniis corpus assiduo dum attenuaret labore, ei Petrus Ecclesiæ sacerdos valde compassus, ut multo onere defessum refocillaret, quos poterat meliores cibos ei conquirebat, & condiebat. Cogitavit etenim adolescentem lautioribus assuefactum, ultra communem, durioremque cæmentariorum, aut mendicorum victum, potiori cibo esse reficiendum. At novus Dei athleta post aliquot dies Presbyteri humanitatem secum considerans, ad se ipsum conversus, ait: Invenies tu, quocumque ieris, hunc sacerdotem, qui tantam tibi præstet humanitatem? non est hæc vita pauperia, quam elegisti. Modò ergo sicut pauperem decet, vade, & porta in manu paropsidem, ostiatimque emendicata pro amore Dei cibaria in ea coadunare non erubescas. Ita voluntariè te vivere oportet pro amore illius, qui pauper natus, pauperrimus in sæculo vixit, nudus & pauper mansit in patibulo, sepultusque est in alieno sepulcro. Sequenti igitur die accipiens paropsidem, civitatem ingressus præ foribus mendicabat, & quidquid varii generis escarum erogabatur, in scutula conglomerabat. Postea in aperto sedens loco coram positâ scutrâ ad prandium se parat; sed delicatulus olim, & lautis ferculis, dulciculisque potionibus enutritus, ad primam buccellæ intinctionem in paropside, parumper exhorruit, manumque retraxit. Sanctæ autem paupertatis incensus affectu, semet acriter objurgans, animumque sibi addens, manducare aggressus, tantam in his emendicatis frustulis, & conglomeratis esculentis sensit voluptatem, ut nihil in sæculo dulcius, suaviusque aliquando se gustasse putaret. Ex hoc inopinato gustu tantùm exultavit cor ejus in Domino, quòd caro ipsius, licèt debilis & attrita, corroboratam se senserit ad quæcumque amara, & gravia pro Domino hilariter toleranda. Gratias deinde egit optimo hujus pauperis cibi Conditori, quòd amarum in dulce converterat, & quod antea horrebat, placere voluerit, & quòd ex tenui cibo eum multipliciter confortarit. Ad sacerdotem ergo reversus, eum rogavit, ut de suo victu nihil amplius curaret, dicens optimum se jam invenisse œconomum, egregiumque ciborum conditorem.

Pisan. confor. 6.

Reparat Ecclesiam S. Damiani. Refugit lautiores cibos.

Dulcescit ei emendicatus cibus.

IX. Pater verò filium videns ad infimæ paupertatis statum declinasse, populique imperiti contemptui semet exposuisse, tactus dolore cordis intrinsecùs, quippe quihujusmodi mutationem, carnis, non spiritus oculis intuebatur, ubicumque ei occurrebat, aliò declinabat, quia ad tantam in filio dejectionem verecundabatur; & repente obvio aliquando maledicebat. Sed ad declinandas feri patris diras execrationes egregium excogitavit Franciscus remedium. Hominem quemdam pauperculum, & despectum in patrem sibi adoptavit, & in comitem assumpsit, rogavitque, ut quoties à patre suo malediceretur, ille è regione sibi benediceret, signoque crucis muniret. Dum ergo deinceps ei pater mala imprecaretur, pauper vero bona deprecaretur, ad patrem dicebat: crede pater, quòd Deus potest mihi dare, & dedit patrem, benedictiones pro tuis maledictionibus elargientem.

Marian. cit. §. 8. Pisan. confor. 5.

Pio occurrit remedio maledictionibus paternis.

X. Persecutiones has paternas ceteris dicebat amariores, quo enim quis tibi sanguine, vel necessitudine propinquior, eò molestior ejus injuria. At nec solus ei pater molestus, verum & germanus frater Angelus, qui juvenili amentiâ ad fratris facta, mundanis peregrina & insuetata, cachinnabatur & ridebat. Videns eum aliquando in Ecclesia orantem paupere illa eremitica veste contectum, & præ nimio algore trementem, suggessit irrisoriè socio, ut ad Franciscum accederet, rogaretque, ut aliquantulum sudoris sibi vendere vellet. Ridiculo internuncio sapienter vir

Rodulph. lib. 1. hist. Seraph. fol. 174. Reboll. 1. p. l. 2. c. 16. Mar. cit. c. 5.

Irridenti fratri prudenter respòdet.

vir sanctus respondit, se nolle hominibus suum vendere sudorem; carius, inquit, illum Domino vendam.

Dedifcit verecundari coram mundanis. — *Marian. cit.* — *Pisan. conf. 6.*

XI. Magna facta est ei schola virtutis susceptus ille pro ædificanda Ecclesia labor; nam servili exercitio corpus lasciviens edomuit, frequenti in eandem ingressu crebrâ Deum salutabat oratione, & quotidianâ mendicitate multâ se superabat victoriâ. Quotiescumque etenim ad alicujus noti, vel amici occursum mundano adhuc suffundebatur rubore, seipsum reprehendebat, magisque dejiciebat, protinusque profunda cum humilitate eleemosynam sibi fieri exposcebat, ut humiliori officio omnem mentis tumorem reprimeret. Reparatâ verò prædictâ Ecclesiâ curabat, ut coram sacra effigie Christi crucifixi, quæ eum allocuta est, lampades duæ semper arderent; sed cum oleum mendicaret, evenit, ut quandam ingrederetur domum, ubi multi convenerant ad ludendum. Subitâ perculsus verecundiâ ad tot concivium conspectum, pedem retraxit; deinde quid fecerit, foris expendens, carpsit se vehementer, regressusque ad publicam ludi aulam, suam mentis infirmitatem omnibus detexit, culpamque confessus magno cum fervore & fiducia, Gallico idiomate, ad majorem sui contemptum, eleemosynam petivit, pro fovendis Ecclesiæ luminaribus.

Pisan. conf. 18. — *Prædicit illam Ecclesiam futuram Monialium habitaculum.* — *Tomo 2. ad ann. 1253.*

XII. Ipso primo suæ conversionis anno prædictæ Ecclesiæ opus absolvit, in quo illud memoratu dignum, quod dum structuræ præesset, prætereuntes rogaret, ut suum ei conferrent pro illa fabrica adjutorium, propheticè annuncians, quòd illa Ecclesia foret monasterium dominarum pauperum, quarum famâ & vitâ per totum mundum glorificaretur Pater cœlestis. Non obscuram hujus propheticæ assertionis mentionem fecit moriens ipsa harum dominarum primiceria Clara in suo testamento, ut suo loco legenti clariùs constabit.

Restaurat Ecclesiam S. Petri. — *Leg. Greg. IX.*

XIII. Sartâ & tectâ hac ædiculâ, ne otio deflueret, aut corpus torperet ignavia, ad aliam longiùs à civitate distantem, divo Petro sacram resarciendam se præparavit, propter devotionem specialem, quam ad Apostolorum Principem sinceræ fidei puritate gerebat. Brevi hanc restauravit anno MCCVII. nam crescente ejus bona opinione, crescebat etiam erga eum populi devotio: & eò libentius, largiusque ei omnes subveniebant, quò fidelius viderunt dispensatas in sancto opere alias sibi erogatas pecunias.

Et S. Mariæ Angelorum. — *Gonzag. in prov. S. Franc. Conven. 1.* — *Unde dicta Portiuncula?* — *Bonavent. c. 2. Marian. & Marc. cit. Pisan. conf. 18. Illesc. hist. pont. lib. 5. c. 31. Rodulph. lib. 2. fol. 251.* — *Specul. c. 55. alias 82.* — *Anno 1210. n. 26.* — *Gonzag. cit.*

XIV. Tertiam restaurare aggressus est Ecclesiam ad DC. P. ab urbe remotam in rure suburbano, eo loco, qui Portiuncula dicebatur, sitam, B. Mariæ Angelorum nomine aliquando celebrem, tunc autem derelictam, vetustate fermè collapsam, pastoribus tempore nivis & pluviarum excipiendis, ut habet Gonzaga, tantummodo deservientem. Ipse autem situs, non verò Ecclesia primitus Portiuncula vocabatur, propter paucos agellos, & aliquot jugera terræ, quæ veluti terræ Portiunculam in ampla illa campi planitie possidebant Patres Benedictini. Ita notavit Legenda Gregorii IX. indicatque Bonaventura, Marianus, Marcus, Gondisalvus Illescas, &, ex Bartholomæo Pisano, alii. Sed ex vico pauperrimo prope exstructo hoc ascivisse cognomen, voluit Rodulphus. Ipsam Ecclesiam antiquitus dictam esse Portiunculam dicit speculum vitæ Francisci, non verò tractum illum agri Assisinatis, quo nomine præfiguratum vel prognosticatum ait, quòd foret aliquando mater, caput, & portio pauperum Fratrum Minorum. Alii inditum hoc nomen volunt ab ipso Patre Francisco, postquam ædiculam sibi suisque concessit Benedictinorum Abbas, de quo inferius suo loco; quasi vellet ipsa voce significare, se nihil aliud desiderasse in terra, præter illam illius tractus portiunculam, & hæc sola illius fuerit portio in terra viventium. Ita Gonzaga cum

cum aliis, quos ego in Commentariis ad epist. 17. sancti Patris num. 4. ut idem sentirem, secutus sum. Arridet autem Henrici Sedulii conjectura, qua putat veram esse primam Pisani opinionem; nomen verò Portiunculæ, ab ipso tractu agri Assisinatis transisse postea ad Ecclesiam, & monasterium, quod demum invaluit inter fratres piâ illâ Francisci interpretatione. Vocabatur præterea sancta Maria de Angelis, ut notat Speculum, & Bonaventura, quia olim auditi sunt in eo concentus angelici, confirmatumque verò postea hoc nomen, propter magnam ipsorum cum viro Dei, ejusque discipulis familiaritatem; licet Gonzaga cum aliis dicat, quod & ego alias loco citato sensi, hoc agnomen *de Angelis* ei post incolatum Minorum accessisse.

Sedul. in c. 1. vitæ Franc. §. 7.

Unde dicta de Angelis.

Bonav. & spec. cit.

XV. Hanc porrò Ecclesiunculam, cum vir Dei sic derelictam conspiceret, ob devotionem ferventem, quam habebat ad Dominam mundi, cœpit ibi assiduè pro ipsius reparatione morari. Sentiens autem, juxta agnomen prædictum ipsius Ecclesiæ, Angelicarum visitationum frequentiam, pedem fixit ibidem propter reverentiam Angelorum, amoremque præcipuum Matris Christi. Hunc locum vir sanctus amavit præ cæteris mundi locis. Hic etenim humiliter cœpit, hic virtuosè profecit, hic fœliciter consummavit; hunc in morte fratribus, tanquam Virgini carissimum, commendavit. De hoc Frater quidam Deo devotus, ante conversionem suam, visionem viderat relatione condignam. Innumeros cernebat homines cæcitate percussos, facie in cœlum directâ, & genibus flexis, in hujus Ecclesiæ stare circuitu; qui omnes protensis manibus in altum lacrymabiliter clamabant ad Deum, misericordiam postulantes & lumen. Et ecce ingens de cœlo splendor advenit, se per omnia diffundens, qui lumen unicuique tribuit, & salutem desideratam concessit. Hic est locus, in quo Fratrum Minorum Ordo à S. Francisco per divinæ revelationis instinctum inchoatus est. Divinæ namque providentiæ nutu, qua Christi servus dirigebatur in omnibus, tres materiales erexit Ecclesias, antequam Ordinem inchoans Evangelium prædicaret; ut non solum à s[illegible]ibus ad intelligibilia, à minoribus ad majora, ordinato progressu co[illegible]nderet; verùm etiam, ut quid esset facturus in posterum, sensibili foris opere mysterialiter præsignaret. Nam instar reparatæ triplicis fabricæ, ipsius sancti viri ducatu, secundum datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Christi trisormiter renovanda erat Ecclesia, trinaque triumphatura militia salvandorum, sicut & nunc cernimus esse completum.

Moratur in hac Ecclesia.

Bonaven. cit.

Plurima hujus loci commendatio.

XVI. His virtutum operibus se Franciscus hoc biennio exercuit, ad majora quotidie aspirans de virtute in virtutem ascendit, & multis pœnitentiæ ictibus, crebrisque rigidioris disciplinæ dolabellis scalptus & dolatus, magnus hic lapis in sancto Ecclesiæ ædificio coaptandus evasit. Duos dumtaxat annos in habitu, victuque eremitico consumpsisse communior, veriorque est sententia Pisani, Marci Ulyssiponensis, Sedulii, aliorumque plurimorum; non vero quadriennium, ut perperam absque ullo fundamento asseruit Volaterranus, cui solum adstipulatur Asturicense Breviarium apud ipsos Astures impressum anno Domini MDLX. sub ejus Ecclesiæ Episcopo D. Didaco Sarmiento de Sotomajor, in officio B. Francisci, lect. 4. Neque triennium ut insinuare videtur, sui immemor, Antoninus, dum primò conversum ait anno MCCVI. secundò verò anno MCCIX. Paulò autem superiùs dixit, per duos tantùm annos habitum gestasse eremiticum: si ergo anno MCCVI. secundum communiorem, & veriorem sententiam domui abdicavit paternæ, & eremiticam induit vestem, eamque secundum ipsum Antoninum duobus tantùm annis gessit, non anno MCCIX. sed MCCVIII. dicendus est eam religioso, licèt pauperculo, quem suis sectatoribus præscripsit, habitu commutasse,

Quando secundo conversus Franciscus.

Pisan. conf. 8. Marc. c. 7. Sedul. in princ. Volater. lib. 21. Antrop. tit. Francisc. Breviar. Astur.

Antonin. tit. 24. cap. 7. in princ.

Ita ſentit Marcus Ulyſſiponenſis Auctor Chronicorum antiquorum noſtri Ordinis, quæ in pergamen. MSS. mihi miniſtrata ſunt ex noſtra Bibliotheca Aracælitana. Nauclerus volum.2. generat.41. Chriſtophorus Helvicus in ſuo Theatro hiſtorico, & ipſa temporum ſupputatio id abundè confirmat; nam, ut ſupra non ſemel inculcavi, mortuum referunt omnes anno MCCXXVI. & Antoninus diſceſſiſſe tradit à ſecunda ſua converſione anno XVIII. ſed cum eodem menſe, quo ſecundò & perfectè converſus dicitur, etiam obierit, ad integrandum numerum octodecim annorum, poſteriorem hanc converſionem rectiùs computabimus anno MCCVIII.

Anton. cit. §. 6.

XVII. Ab hoc ergo anno Annaliſtarum more ordiemur, proſequemurque ſingula Franciſcanorum facta per ſingulos annos diſtribuentes. Nec enim huc uſque licuit annorum ſequi ſeriem, cum difficillimum ſit, ex ſapientiſſimi Vatis ſententia, diſtinguere aut ſcire *viam viri in adoleſcentia*; nec uſque ad XXV. & XXVI. annum plenè & diſtinctè conſtare potuerit, quid quoque anno egerit Franciſcus. Jam Franciſcani Inſtituti limen ſalutamus, in quo veneramur plenam & perfectam hanc Franciſci converſionem, & ſacram teſſeram, qua ad Evangelicum præſcriptum & ſe veſtivit, & nos exornavit. Eandem contexemus ſeriem ex Chriſti, Pontificum, Imperatorum Romanorum, & Minoriticæ Religionis Chronologia, quàm ad ſingulos annos noſtræ præfigemus narrationi.

Prov. 30. v. 19.

AN-

ANNALES MINORUM.

ARGUMENTUM.

Franciscus, audita sacri codicis lectione, perfectè convertitur ad Christum, paupertatem amplectitur Evangelicam, pauperculam vestem sibi obducit, cujus forma & figura latius describitur. Homines invitat vir Dei ad pœnitentiam, pacem prædicat ubique, & passionis Dominicæ renovat memoriam.

I. ANTE omnia ad stabiliendum dicendorum ordinem, Pontificiorum, & Imperatoriorum annorum seriem clariùs aperire, & breviter statuere, operæ pretium judicamus; ut ex hoc uno loco quam numerandi supputationem in sequentibus observamus, liceat apprehendere. Innocentium III. Anagninum, antea Joannem Lotharium, Hernicorum nobili Comitum Signiæ genere in Campania natum, anno Christi MCXCVIII. creatum Pontificem, volunt communiter Chronologi, Onuphrius, Ciacconius, Bellarminus, Palmerius, & alii, à quo si incipias, hunc Christi annum, Pontificis Innocentii computabis undecimum; licet Palmerius cum paucis censeat decimum, ea, ut arbitror, ratione, quia ipsum creationis annum ceteris non connumerat. Otto autem IV. Dux Saxonum, licèt in schismate Aquisgrani eligeretur anno MCXCIX. contra Philippum Ducem Svevorum, & ab Innocentio confirmaretur, in Germania tamen Philippus obtinuit; unde donec, occiso Philippo à Palatino Comite anno MCCVIII. Otto communi consensu electus solus regnare cœpit, ejus imperii annos communiter Historici non recensent. Primum ergo hunc ejus imperii, propter communem electionem nos supputamus, licet sequenti fuerit ab Innocentio solemniter coronatus. Deinde Religionis Minorum primum computamus propter rationes statim assignandas. A statutis his annorum supputationibus Pontificum, & Imperatorum Chronologiam per totam hanc historiam prosequemur, per quam amplissimi hujus Sodalitii gesta, eâ, qua licebit temporum observatione, dividemus.

Atque ut à novo Francisci vitæ genere, admirabilique conversione enarrandis exordiamur; ut vir Seraphicus tertiam sacratissimæ Virginis ædem *Joan. 1. 14.*

ędem refecit, in ea devotè sanctas protrahebat in divinis excubiis moras, in quibus apud eam, quæ concepit Verbum plenum gratiæ, & veritatis, continuis insistens gemitibus, ut fieri dignaretur advocata ipsius, meritis matris misericordiæ concepit, ac peperit spiritum Evangelicæ conversationis. Dum enim in die quodam festivo ad ejus hortatum & preces, ut

Marian. cit. §. 19.
In apparatu §. 5. n. 8.

adnotavit Marianus, Petrus sacerdos ille, quem superius diximus præfectum Ecclesiæ S. Damiani, sacrum celebraret in prædicta Virginis ædicula, illudque recitaret Evangelium, in quo Christus Dominus discipulis ad prædicandum mittendis formam tribuit Evangelicam vivendi, ne videlicet

Matth. 10. 10.

possiderent aurum, aut argentum, nec in zonis pecuniam, nec peram in via, nec duas tunicas haberent, nec calceamenta deferrent, neque virgam, attentiùs instructionem hanc audivit vir Dei, expletisque sacris mysteriis, clariùs sibi intimari, & explicari rogavit à sacerdote. Quorum perfectum, & litteralem sensum, ut pleniùs apprehendit, memoriæque commendans secum ruminavit, apostolicæ paupertatis amicus, indicibili mox perfusus est lætitia, & hoc est, inquit, quod cupio, hoc quod totis præcordiis concupisco.

Paupertatē amplectitur Evangelicam Franciscus.

II. Diem, quo per Evangelium hoc apostolicam aure accepit, & cordi altiùs impressit disciplinam, singulariter adnotavit Marcus Ulyssiponensis fuisse Evangelistæ Lucæ sacrum. At ego judicarim Evangelici textus similitudinem fefellisse candidum hunc Chronologum. Etenim licèt ex cap. 10. Lucæ in ejus die festo recitetur forma vivendi præscripta septuaginta duobus discipulis, in ea tamen non prohibentur neque aurum, neque argentum, neque pecunia in zonis, neque duplicitas tunicarum, neque virga, quæ tamen Apostolis ad prædicandum missis Christus indixit, Lucæ 9. Matth. 10. & Marci 6. Cum verò hæc omnia rejecerit Franciscus, ut statim dicemus, ex sola Evangelica instructione in sacris mysteriis percepta, singulorumque expresse mentionem factam in illius diei Evangelio dicant Bonaventura, Marianus, & alii; imò & de Apostolis Missam afferat Bonaventura celebratam, tam facilè colligere licet, non Divi Lucæ festo hoc evenisse, quàm difficile scire quo certo die contigerit. Nec enim in ulla Apostolorum festivitate Evangelium, in quo omnia hæc interdicantur, cantatur, nec per annum recitatur, præterquam ex Lucæ 9. in feria quinta post Pentecosten. Illud est refugij, quod forsan eâ ætate ab hac nostra aliqua fuerit rituum diversitas, nec iidem Evangelici textus, qui modo leguntur festivis Apostolorum natalitiis, tunc undequaque recitabantur. Unde forsitan in aliqua Apostolorum solemnitate, vel votiva missa, aut in die B. Lucæ, quem ex aliquo vetusto codice credibile est signanter Marcum adnotasse, aliud tunc cantabatur Evangelium, in quo supradicta exprimebantur.

Marc. cit. c. 7.
Quo die vitam subiit Evangelicam.
Bonav. c. 3. legen.

III. Quisquis ille fuerit dies, statim Franciscus executioni auditæ lectionis se parat, resque necessarias, quæ satis paucæ erant, conquirit. Neque enim aderant in ipsa Ecclesia (in qua quidam nimis celeres hujus rei executores statim, peractâ re sacrâ, factam vestium mutationem volunt) quæ ad novum requirebantur habitum; quamvis propriè dixerim novitatem assumendæ vestis plus constitisse in ejectione, vel expoliatione veteris, quam in superinductione novitiæ. Abjiciendæ res, non assumendæ erant juxta Evangelii tenorem, qui non habenda præscripsit, sed deponenda signavit. Obsequentissimum se, quam primùm licuit, Christi verbis hic magnus discipulus ostendit; nam calceamenta solvit de pedibus, deposuit baculum (quem contra omnium Scriptorum testimonium

Bonaven. cap. 3.
Marian. & Marcus cit.

nium in hac conversione, & post semper retinuisse asseruit Hieronymus Romanus, eo, quo alias dixeram, fine) peram rejecit, pecuniam execratus, unâque contentus tunica, rejectâ corrigiâ, pro cingulo funem sumpsit, omnem solicitudinem cordis apponens qualiter audita perficiat, & Apostolicæ rectitudinis regulæ per omnia se coaptet.

Roman. lib. 6. Reipub. Christ. cap. 14.
In Apolog. de pretenso monach. S. Francisci.
Vincent. & Marian. cit. Antonin.

IV. Illud præ cœteris advertunt Vincentius, Marianus, & Antoninus, non contentum virum sanctum primæ tunicæ eremiticæ forma, sed aliam sibi consuisse valde contemptibilem & incultam, quam pastoritiam dixerat Volaterranus, & Petrus Galesinius hunc secutus, ea dumtaxat crediderim ratione, ut etiam adnotavit Joannes Marquez sæpius citatus; quia tunica erat rudis & hispida, capitiumque ad scapulas pendebat acuminatum: eo more, quo exterius tegumentum gerunt pastores ad arcendas cœli inclementias, capitisque illud largius ampliusque obtegumentum ad vestem consutum habent, quo à superveniente nimbo, aut nive defendantur. Quo habitus genere deinceps per totam vitam usus est vir Dei, eâ solum admissâ non magnâ differentiâ, ut aliquando parumper longiorem, largioremque, secundum offerentium liberalitatem, vel tenuitatem, pannique mensuram portaret, & capitium aliquando magis vel minus pyramidale, aut acuminatum adsueret.

Volater. cit.
Gales. c. 9. in vita S. Bonav.
Marq. c. 4. §. 10. & 13. §. 18.

Qualis habitus Francisci.

V. Id porrò constat ipso, quos gessit, habituum conspectu, etenim, ut ego vidi, & ante me adnotavit Sedulius, Assisii in æde S. Georgii, quæ Monialium est sanctæ Claræ, asservatur tunica sancti Viri, & capitium quadratâ prope formâ parumper acuminatum. Ejusdem formæ, alius est habitus in monte Alvernæ; itemque alter Florentiæ in Hetruria, quem ferebat quando suorum vulnerum numero, formâ, & dolore eum Christus tam dignanter, quàm mirabiliter affecit. Hunc posteriorem maxima habent in veneratione Serenissimi Hetruriæ Duces, christallinâque observant in arca pluribus seris obfirmata. A qua extrahi multâ meruit prece præsentibus ipsis Serenissimis Ducibus, & integra Principum progenie, magno apparatu luminarium, dignâque veneratione R. P. Antonius Daça anno Christi MDCXXI. quando Commissarius Romanæ Curiæ destinatus est in Urbem. Vidit ad satietatem, & adnotavit qua potuit curiositate explicati & tensi in substrato ostro, colorem, formam, & qualitatem, mensusque est longitudinem, ex qua tamen perfectè constare non potuit, quod vir hic pius, curiosusque desiderāvit, quænam esset Francisci statura; dum resectis ob devotionem multorum Principum illac transeuntium, datisque pro magno munere in venerandas reliquias tunicæ fimbriis, ad tantam redacta est brevitatem, ut nec ad genua mediocris staturæ hominis perveniat. Color perfectè cinereus, qualitas sagi vilis, nec tamen rudissimi, Hispani *Sayal* vocant, Itali *Panno rigato*. Strictioris observantiæ, & Provinciæ citerioris, seu Tarraconensis Hispaniæ, Patres asperiorem gestant eâ, quam habui præ manibus, particulâ: strictus nimis non est, nec pannosus valde, aut præsegmina habet alterius panni, nisi ad imam lævam manicam, uno quo resarciri indiguit loco. Lætatus sum tam vastis sæculis adhuc in plurimis Provinciis non tam superare, quam superari sanctissimi Institutoris, saltem in exteriori veste, asperitatem, consciſsæque & laceræ undique resarcitæ tunicæ in filiis augeri vilitatem. Forma paterni illius habitus ipsa est, quam in suo gestant filii: manicas habet à cubito ad corpus laxiores, quam patiantur strictioris hodiernæ observantiæ leges. In eo à communi Minorum obtegumento differt, quod capitium habeat quadratum absque orbiculari illa parte

ad pe-

ad pectus pendente, & fine rotundo, aut pleno illo capitis obvelamento, modo omnibus à Bonaventuræ tempore, ut suo loco dicam, consuetudinario. Quadraturam hanc ita explicem, ut si ab habitu diffuas capitium, & semel plices, vel latera jungas, duangulum efficiat inferius, alterum superius; sed hujus duanguli à parte posteriori angulus acutior est, vel acumen majus aut prominentius.

Anno 1260.

Forma capitii S. Francisci.

VI. Religiosissimi Patres Congregationis Capuccinorum plus ceteris ad hanc formam accedunt, si non excedunt; nec enim tam oblongum & acuminatum, ut illi ad scapulas demittunt, facilè judicaverim sanctum Patrem gestasse. Imagines certè antiquæ, quæ statim à Francisci obitu depictæ sunt in multis Cœnobiis Hetruriæ, & Umbriæ, non valde prominuisse retro acumen capitii apertè probant. Verum est in absidis Ecclesiæ sanctæ Mariæ Majoris, & Lateranensis demitti ad infimas usque scapulas, in imaginibus sanctorum Francisci, & Antonii opere Musivo expressis in Lateranensi curâ Nicolai IV. in altera verò S. Mariæ ejusdem & Jacobi Columnæ Cardinalis ad exitum deductis anno MCCXC. opifice Jacobo Torriti, ut in absidæ angulo dextro habetur. Sed jam istboc tempore non parum laxior, & amplior evasit nostri habitus mensura; neque id mirum, si, adhuc ipso vivente S. Francisco, & coram agente, Elias & alii, de quibus non semel conquestus est sanctus Pater, fimbrias dilatarunt, & mensuram à Francisco statutam transilierunt, ut expresse etiam in capitio longiori fecisse Eliam, Francisco apud Ægyptios agente, scribit Marianus: quod & in bis ipsis vermiculati operis imaginibus planè probatur. Nam & adeò longum præferunt effigiati sancti habitum, ut etiam subcinctus & colligatus supra cingulum, justam excedat, vel exæquet longitudinem vestis, quam Franciscus gestabat, quamque illius mensuræ fuisse scribunt antiqui nostri Legendarii, & ex his Rodulphus, ut subcincta absque ulla bujusmodi supra cordam collectione terram [illegible] tangeret. Diffluentibus autem fimbriis, quæ præcinctæ, vel correptæ in his conspiciuntur effigiebus, ad unum vel alterum palmum per terram trahi oporteret. Si ergo adeò dilatatæ fimbriæ laxiori bujus temporis disciplinâ, quid mirum si & excreverit capitii acumen, & forma alia aliquantulum evaserit? Antiqui fanè rerum nostrarum Scriptores illius volunt capacitatis, aut longitudinis fuisse capitium, ut ex relatu trium ejus sociorum ad sancti viri consilium, faciem cooperire posset, quo tamquam clypeo à malis incursibus, periculosisque mundi spectaculis liberari faciliùs possent, qui suis oculis timent.

Rodulph. fol. 6.

Vide anno 1220. num. 10.

Maria. cap. 17.

Descriptio totius vestis sancti viri.

Legen. antiq. Rodulph. fol. 6.

VII. Totius verò Francisci vestis mensuram & qualitatem, ita Legenda antiqua, & ex hac Rodulphus citatus ita describit: Tunica B. Francisci fuit pallentis & cinerei coloris, qualem fuisse tunicam inconsutilem Christi quidam affirmant. Fuit quoque cruciformis, cujus longitudo terram non attingebat, latitudo verò manicarum ad extremos digitorum articulos perveniebat. Fuit ei vestis unica, atque abjecta & ad pedes defluens. Nec turpe ducebat eam ferre, quamquam ei Principes conveniendi forent. Hac utebatur, sive vis frigoris & hyemis instaret, sive ardor æstatis. Capitium quoque quadratum detulit, tantæ quidem longitudinis, quod faciem operiret, qualem habitum deferre consueverunt agrestes homines illius regionis, de quo quidam Vates aptè admodum, & eleganter cecinit carmine.

Francisc. Maurus lib. 5. Francisc. in princip.

Franciscus verò donum lætabile agrestis
Accipit, & formâ quam primum insignit amatâ.

Textu

Texta crucis, consuta de hinc simul aptat habenda
Tegmina dura sibi.

Unde mensura sui habitus latitudinem, longitudinem, qualitatem, despectionem & colorem verbo simul, & exemplo docuit, sicut socii ejus ab eo accepisse testantur, quibus persæpe dicebat,

Præterea mollis pretiosa licentia vestis
Sit procul. *Idem lib. 7.*

Tantæ latitudinis erat vestis, quod subcincta absque omni collectione supra cingulum terram non tangeret. Longitudo vero manicarum non excedebat, ut diximus, extremos digitorum articulos, unde totus habitus formam crucis insigni quodam mysterio repræsentabat, & omnis mundanæ gloriæ, & ornatus contemptum, alta quadam despectione ostendebat, ut esset dumtaxat nuditatis operimentum, necessitatis fomentum, veræ humilitatis indicium, & improperii crucis Christi Jesu, quæ semper fixa erat in animo, singulare contra hostes remedium. Nam vir sanctus virtute indutus ex alto plus interius, quam exterius igne calebat, & proinde eligens sanctam paupertatem pro sua domina, pro suis deliciis, & divitiis execrabatur multitudinem & mollitiem tunicarum; atque etiam tunicam suam aliquando sacco consuens aspero, eos insigni hoc exemplo redarguebat, quos humanis deliciis nimium intentos paulatim declinare conspiciebat. Fatentur frater Leo, Bernardus, Ægidius, & Massæus socii B. Francisci formam habitus accepisse à B. Patre Francisco, quo & ipsi utebantur, ut plerisque in locis hodie quoque tam perspicue cernitur, ut negari non possit.

VIII. Addo aliam, seu ferme eandem descriptionem ex vetusto ante tercentum annos auctore B. videlicet Angelo Clareno, cujus hæc in fine chronicorum seu operis de septem tribulationibus ordinis, ab eo scripti & apud me MS. narratio: *Quoad materiam docuit S. Franciscus, quod esset de panno vili, & coloris cinericii, vel pallidi, corporis Christi mortificationem repræsentantis: etiam talis grossitiei, quod corpus foveret, & posset fratri sano una tunica sufficere, intus & foris repeciata. Tantæ longitudinis, quod succincta absque omni collectione supra cingulum terram non tangeret. Longitudo manicarum usque ad extremitates digitorum perveniret, ita quod manus operiret, & longitudinem manuum non excederet; latitudo manicarum esset tanta, quod manus libere exire possent & intrare. Caputium quadrum, & tantæ longitudinis, quod faciem operiret.* Ita quod habitus crucis formam repræsentaret, & omnis mundanæ gloriæ, & ornatus contemptum sua vilitate prædicaret, & Fratrem Minorem mundo crucifixum, & mortuum ostenderet, & esset nuditatis operimentum, & necessitatis amatorum paupertatis fomentum, & professorum humilitatis signum, & portationis improperii crucis Christi verum indicium. *B. Angelus Claren. in fine tribulat. 7.*

IX. Hanc autem habitus, vel vitæ formam à nullo accepit, ut largiùs aliàs ostendi, quàm ab ipso Christo, cujus Evangelio obedivit. Id ipse clariùs testatus est moriens, dum dixit: *Ipse Dominus revelavit mihi, quod deberem vivere secundum formam sancti Evangelii*. Quare non impropriè cum Paulo dixisset: Hoc nostrum institutum *non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi*. An non ex revelatione Christi prodiit hæc vita, cujus leges ex Christi transcriptæ sunt Evangelio? An non Christi hoc magisterium, dum nihil humanæ disciplinæ in hujus sodalitii regula, sed totum emanavit ex Christi dictamine? An non Christi hæc militia, cujus tesseram *In Apolog. de monach. S. Franc.* *ad Gal. 1. 11.*

vel ipsæ vestes ostentant? Crucis Christi paupercula, quam nobis præscripsit, tunica typum habet, *ut semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum, ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali*. Cinereum etiam habet eundem cum Christi tunica colorem, ut perpetuæ philosophiæ, & perenni mortis meditationi vacemus. Funis, quo cingimur, nos commonefacit vinculorum, quæ nobis injecere nostra peccata; quibus solvendis ipse filius Dei funibus, & catenis vinctus fuit. Pedes deteximus, ut Deo affectus aperiamus, nec malas foveamus sub pectore concupiscentias, qui animalium mortuorum tergoribus pedes renuimus operire.

Mystica significatio vestis Franciscanæ.

2. Cor. 4. 10.

X. Tam felici rerum principio cœpit vir Dei divino instinctu Evangelicæ perfectionis æmulator existere, & ad pœnitentiam cæteros invitare. Erant autem ipsius eloquia non inania, nec risu digna, sed virtute Spiritus sancti plena, medullas cordis penetrantia, ut in vehementem stuporem audientes converterent. In omni prædicatione sua pacem annuncians dicendo: *Dominus det vobis pacem*, populum in sermonis exordio salutabat. Hanc quippe salutationem, Domino revelante, didicerat, sicut ipse postmodum testabatur. Unde factum est, ut juxta sermonem propheticum, & ipse prophetarum Spiritu afflatus annunciaret pacem, prædicaret salutem, ac salutaribus monitis fœderaret plurimos veræ paci, qui discordes à Christo, prius extiterant à salute longinqui.

Prædicat Franciscus pœnitentiam.

Bonav. cit.

Isai. 52. 7.

XI. Adeò perfectè Angeli pacis cœpit officium exercere, ut devotus quidam vir (quod cum tribus viri sancti sociis tamquam mysteriosum, adnotavit Marianus) qui eoûsque omnibus sibi occurrentibus, & publicè in plateis hæc verba repetebat: Pax & bonum, Pax & bonum: apparente Francisco omnino tacuerit, nec amplius in populo apparuerit. Quo significatum volunt, quod vel Franciscus perfectè pacem spiritualem suæ obduxerit patriæ, vel ipse fuerit, quem pius ille præco superventurum prædictis verbis vaticinabatur, quasi ad Francisci adventum, & pax & bonum oritura fuerint in populo.

Marian. cit.

XII. Ad novum hoc vitæ institutum altiùs impressit menti Dominicæ passionis memoriam, quam assidue deflebat; & si quandoque in solitaria secedebat loca, cuncta replebat gemitibus & singultibus, magno Christum propter se passum deplorans ejulatu. Ponè Ecclesiam Portiunculæ, dum semel in hujusmodi planctus erumperet, quidam pertransiens spiritualis amicus ad ejulatus accessit, & dum Franciscum esse comperiit, totumque in lacrymas abiisse conspexit, virilis animi, & verecundiæ eum admonuit, indignum judicans, ut homo provectus ita fleret ejulabundus. Cui Franciscus: Passionem Christi mei defleo, pro qua non deberem verecundari alta voce per totum orbem lacrymari.

Pisan. conf. 12. Bern. Senen. t. 2. ser. 60. a. 2. c. 2.

Deflet Christi passionem.

XIII. Hoc modo residuum illius anni percurrit vir sanctus omnibus factus omnimodæ virtutis exemplar. Et licet hoc anno discipulos non habuerit, sine quibus non potest diei instituta Religio, aliquale ei dedit initium, dum habitum, quem suis præscripsit, jam ordinavit & assumpsit, & regulam conscribendam jam sua vita præostendit. Hac, quantum colligo, ratione, hoc anno incepisse Minorum Religionem plures ferunt Auctores, Christophorus Helvicus in suo Theatro historico, Nauclerus volum. 2. generat. 41. Marc. Ulyssiponensis citatus & alii, & Antoninus cap. 7. in princ. ait quod eo tempore, quo Franciscus duplicia deposuit, secundum veriorem opinionem, in lapide isto fundamentali Ordo Fratrum

trum Minorum initium & fundamentum accepit; cui eisdem verbis subscribunt Marianus, & Auctor chronicorum viginti quatuor generalium. Non ergo absque omni prorsus fundamento primum hunc statuimus hujus religionis annum, à quo omnem deinceps Franciscanorum Chronologiam prosequemur.

ARGUMENTUM.

Adhærent ei tres viri perfecti, cum quibus habitans in derelicto tuguriolo, prædicaturus pergit in Æmiliam, & Marchiam Anconitanam. Regressus Assisium plures admittit in sodalitium, quos multis instruit disciplinis. Deducit eos in vallem Reatinam, ubi condonatis ei pristinis reatibus, revelantur futura Ordinis intrementa.

I. INNOTESCENTE porrò apud multos viri Dei tam doctrinæ simplicis veritate, quam vitæ, cœperunt ipsius exemplo viri quidam ad pœnitentiam animari, & eidem rejectis omnibus habitu, vitaque conjungi; quorum primus extitit vir venerabilis Bernardus, qui vocationis divinæ particeps factus, beati Patris primogenitus esse meruit, tam prioritate temporis, quam privilegio sanctitatis. Ejus conversionem disertis verbis recenset Antoninus citatus: *Fuit*, inquit, *vir venerabilis de nobilioribus, prudentioribus, & ditioribus civitatis Assisii, cujus consilio tota illa civitas regebatur*. Cui accinit Franciscus Maurus etiam nominis mutationem ita indicans:

Conversio beati Bernardi à Quintavalle.

Inter primores fama notissimus urbe
Civis erat tota: genitor quem protinus ortum
(Francisci primus quoniam florentibus agris
Vernaturus erat) perflatus numinis aura
Pectora vaticini, Vernardum dixerat olim.
At plebs Romanæ nimium tunc æmula linguæ
Turbavit vocem, Grajoque cacumine dempto,
Inservit latium, primisque assuevit ab annis
Surgentem puerum Bernardum dicere: donec
Paulatim nomen tota notesceret urbe.
Hic validos artus jam firmus robore & ævo,
Connubiique expers, omnemque exosus ab annis
Primævis venerem; quamvis ditissimus agri,
Atque Subasigenum fortunatissimus esset,
Consilio gravis, & lingua dictisque disertas;
Audierat vulgi plausus vocesque sonantis:
Audierat monitus, divinaque jussa canentem
Franciscum: attonitusque animo spectaverat illum;
Admirans oculis ignem, lucemque coruscam
Afflatam, & toto fulgorem absistere ab ore.

Maurus lib. 5. Franciscíad. ad med.

II. Hic prudenter considerans in B. Francisco tantum mundi contemptum divino instinctu ipsum ad secum cœnandum, & dormiendum devote invitavit, ut ejus sanctitatem, vel fatuitatem meliùs explorare valeret. Et cum post cœnam lectos, quos pro se, & B. Francisco præparari fecerat, ambo conscendissent, dominus Bernardus fortiter stertendo, finxit se profundissimè dormire. Tunc sanctus Franciscus & mente

Explorat Francisci sanctitatem.

te & vultu in Deum intendens, elevatis manibus totus ignitus cum indicibilibus lacrymis, & devota morositate hæc verba replicabat: *Deus meus, & omnia: Deus meus, & omnia*.

Rodulph. lib. 1. fol. 58.

Franciſcus donatur ſpiritu prophetico.

Sancti bona quæque Deo attribuunt.

Ambroſ. in annot. ad Exod. in fine.

III. Per totam noctem hoc proſecutum breviuſculum & compendioſum alloquium, addidit Marianus, & extra lectum in pavimento poſitum, nihil aliud in tam longa meditatione dixiſſe. Recogitabat, inquit, vir devotus & humilis qualiter divina ſapientia per ipſum idiotam & ſimplicem tam ardua pro mundi renovatione, & hominum ſalute facere diſponebat. Spiritu enim prophetico (quo ſtatim ad perfectam hanc converſionem donatum ajunt etiam Jacobus à Voragine, & Petrus à Natalibus) illuſtratus prævidendo magnalia, quæ per ipſum & Ordinem ſuum erat Deus facturus, &, eodem docente ſpiritu, de ſe humiliter ſentiens ſuam inſufficientiam conſiderabat, & pravitatem virtutis; ideoque invocabat Dominum, ut quod ipſe non poterat, Deus ipſe perficeret. *Sanctis*, inquit Ambroſius, *omnia Deus eſt*, nihil ſuum putant, totum Deo tribuunt, virtutem, fortitudinem, ſapientiam, & ſi quæ ſunt alia, quæ ad rectè agendum concurrunt; ſibi adſcribentes imbecillitatem, miſeriam, & totius boni egeſtatem. Omnia habent in Deo repoſita, nec aliunde quicquam ſperant; nec defraudantur, quia verè hujuſmodi viris magnis, quorum portio Deus, ipſe omnia dat affluenter. Illis eſt Deus miſericors, & omnia largitur in virtute, ac magnificentia.

Legen. 3. ſocior. legen. Greg. IX.

Statuit Bernardus Franciſcum ſequi.

IV. Pia hæc Franciſci verba, ut audivit Bernardus, & lampadis, quæ in cubiculo ardebat, beneficio religioſè poſitum conſpexit, brachiis in crucem actis, oculiſque in cœlum erectis, intra ſe compunctus dicebat; verè hic homo à Deo eſt. Sequenti aurora, ut habent Legendæ ſociorum, & Gregorii IX. humaniter confabulatus amicè hominem dimiſit; ſecumque altiùs ejus vitam expendit. Denique ſecundò & tertiò ſimiliter probata ejus ſanctitate, firmiter ſtatuit eum imitari, & quæ poſſidebat pauperibus diſtribuere. Qualitèr autem hoc faceret, ipſum his verbis ſubdubiis interrogat: ſi quis, amice, à Domino ſua pauca, vel multa in plurès annos reciperet, nolletque eis amplius uti, quid de hujuſmodi bonis tibi melius faciendum videtur? Cui ſanctus vir ex tempore reſpondit: ea Domino ſuo, à quo ea recepit, reddere debet. Cui denuo Bernardus: Franciſce, plura ego habeo bona, quàm meruerim à Domino; ea ſecundum tuum conſilium libenter reddam eo, quo diſpoſueris modo, nam te ſequi, tibique inhærere decrevi. Ad quæ verba exultavit in ſpiritu Franciſcus, jam mente videns opus ſuum voluiſſe Deum exordiri, & in tam egregio viro feliciſſima ſtatuiſſe primordia. Ad Bernardum autem converſus dixit: Domine Bernarde, illud eſt adeo arduum, ut à Deo neceſſe ſit requiri conſilium, idque multa prece efflagitandum, ut dignetur potentiſſimus Dominus nobis aperire, qualiter hæc perficere debeamus. Craſtino die ſummo mane conveniemus in Eccleſia ſancti Nicolai, cujus Parochus manifeſtæ eſt probitátis; eumque rogabimus, ut ſacra peragat pro noſtris votis exaudiendis; deinde orationi inſiſtemus uſque ad horam tertiam.

Trina libri apertione conſtat de Dei voluntate.

V. Placet Bernardo conſilium, & ſummo mane ad Eccleſiam præſignatam contendit, ubi Franciſcum jam orantem invenit. Audito ſacro, & præmiſſa longa & ferventi prece ad horam tertiam, cultor Trinitatis Franciſcus ter Evangeliorum librum aperuit (ita vult Bonaventura, quamvis Marianus, Antoninus, & alii dicant à ſacerdote apertum) trino expoſcens à Deo teſtimonio ſanctum Bernardi propoſitum confirmari. In pri-

prima libri apertione illud occurrit: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. In secunda: *Nihil tuleritis in via*. In tertia verò: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*. Hæc est, ait statim vir sanctus, vita, & regula nostra, omniumque, qui nostræ voluerint societati conjungi. Vade igitur si vis prrfectus esse, & perfice quæ audisti.

Matth. 19. 21. *Marci 6. 8.* *Matth. 16. 24.*

VI. Scrupulum forsan injiciet alicui hujusmodi in re adeò gravi sortitio, vel eo maximè titulo, quod sortilegia hæc, quæ in expansis libris superstitiosè fieri solebant antiquitus, multo & vario jure prohibita sint. Gentilibus *Virgiliana*, & *Prænestina* à Virgilii, vel Homeri librorum apertione, & primi obvii versus observatione, ita dicta, communia erant. Gentilitiæ huic vanitati alia successit inter Christianos superstitio, ex aperto novo, aut veteri testamento, quid scire vellent consultantes, quam impiè *sortes Apostolorum*, vel *sanctorum* nuncupabant. Frequens sortium usus erat in re Christiana, donec severioribus statutis pœnis interdictæ sunt in Concilio Agathensi can. 42. in Aurelianensi primo c. 32. in Antisiodorensi can. 4. & per Leonem IV. in epist. ad Episc. Britanniæ c. 4. per Gregorium lib. 7. epist. 66. ad Januarium Episcopum, & lib. 9. epist. 47. ex quibus plures decerpsit textus. Gratia. 26. 9. 5.

An licita sint sortilegia? *Vide Aug. lib. 4. conf. c. 3.*

VII. Novi quosdam has, vel exinde probare sortes, quod magnis etiam viris fuerint familiares, iisque usus fuerit Augustinus, & Gregorius Turonensis, sed Augustinus quales suæ fuerint, aperte ostendit, & damnat, dicens se planetarios, & mathematicos libros consuluisse, quos Christiana, & vera pietas repellit; & quos se rejecisse, tamquam fallaces divinationes, & falsa deliramenta lib. 7. conf. cap. 6. testatur. Quamvis aliàs aliud sortis genus probaret, dum sortitione voluit terminari, juxta illud Sapientiæ verbum: *Contradictiones sedat sortitio, & inter potentes definit*. Dubium illud, quinam ex pastoribus manere deberent in populo, quibusve fugere liceret, imminente periculo? Gregorius verò Turonensis dum mœstus turbatusque in oratorio propter Platonem Archidiaconum, & Gallienum conjectos in vincula doleret, Davidici carminis sumpsit librum, eo dumtaxat fine, velut ipse refert, ut apertus aliquem consolationis versiculum daret. Neque alii inculpati viri his sordibus justè usi sunt, nisi vel in necessitatibus, & rebus gravibus in dubio positis, *melius enim Deus*, inquit Augustinus, *in hujusmodi ambagibus, quam homines judicant*, & devota, ferventique oratione præmissa, sicuti fecerunt Conradus, & alius pius sacerdos, dum hæsitabant, an Dominicanorum se insererent Instituto. Quibus sanè adhibitis conditionibus nihil timendum est in sortibus. *Sors enim*, ut habet Augustinus, *nihil mali est, sed res est in dubitatione humana divinam indicans voluntatem, nam & sortes miserunt Apostoli, quando Judas, tradito Domino, perlit, & cecidit sors super Matthiam*. In quæ verba Beda utramque à nobis præmissam conditionem exigit, & sufficere docet; quem sequitur Martinus Del Rio; & in nniversum probat, licet S. Thomas plures conditiones exigat, quæ tamen cum his ferme coincidunt. Harum autem conditionum neutra in hac Francisci sortitione defuit, nec in alia huic simili, quam adhibuit, Deo præmonente, ut sciret ejus voluntatem circa ea, quæ sibi omnino forent agenda. Eam refert Bonaventura cap. 13. legen. & commendat Del Rio citatus, de qua nos suo loco. Vide si placet apud Augustinum lib. 8. confess. cap. 12. quomodo alia simili ratione referat se, & sanctum Antonium Abbatem intellexisse, quodnam vitæ genus eligere deberent.

August. cit. *Greg. Turon. lib. 5. histor. Franc. c. 49.* *Aug. epist. 180. fin.* *Prov. 18. 18.* *Aug. prox. cit.* *Vincent. Bellovac. l. 30. c. 68.* *Aug. in Psal. 33.* *Act. 1.* *Beda in c. 1. Act.* *Del Rio l. 4. disq. imag. cap. 2. q. 7. sect. 3.* *Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. in corp.* *Anno 1224. n. 9.*

Por-

Porrò de S. Antonio id largiùs scribit S. Athanasius in ejus vita statim in principio, ubi ait has ipsas ferme lectiones, quas accepit Franciscus, ex sacro audivisse eloquio, & opere statim complevisse. Vide etiam alia exempla apud Nicephorum Gregoram lib. 8. hist. Rom. cap. 14. apud Metaphrasten agentem de Ghranno filio Regis Francorum, & Gregorium Turonensem lib. 4. hist. Francis. c. 16. & 20. & lib. 5. e. 14.

VIII. Sacra & salutari hac sorte edoctus Bernardus, res suas satis opimas, multo ære commutavit; pecuniamque ipsam asportari fecit in aream sancti Georgii, ubi, præceptore Francisco, congregatis egenis, mendicis, peregrinis, orphanis, & viduis omnia liberaliter distribuit; completisque Evangelii consiliis, habitu, & vita Francisco associatus est XVI. Kalendas Majas: quo die volunt quidam Chronologi humile hoc incepisse sodalitium, Onuphrius in chron. Eccles. Ciacconius sub Innocentio III. non verò anno MCCXI. ut Antoninus in annorum computo parum sibi constans asseruit, cum ibidem dixerit inceptum hunc Ordinem anno MCCIX. alibi MCCX. & veriùs alio in loco dixerit mortuum Franciscum anno MCCXXVI. annis decem & octo postquam fratres cœpit habere, quos si subtraxeris, recidet Ordinis primordium in annum MCCVIII, vel MCCIX. inchoatum.

Quando primos accepit socios S. Franciscus.

Antonin. tit. 24. c. 7.

Tit. 19. c. 1. §. 4.

Tit. 24. c. 7. §. 6.

IX. Eodem ipso die humili sua veste donavit vir Dei Petrum Catanii Ecclesiæ Cathedralis Assisiatis, Divo Rufino sacræ, Canonicum, qui Bernardi motus præludiis, eum comitatus & imitatus est, donec eidem instituto una nomen dedere, prior Bernardus, posterior Catanius. Priorem, suum primogenitum vocabat Franciscus, magno venerabatur affectu, & frequenti sæpius commendabat eloquio, dicens eum omni reverentia dignum, qui, suis liberaliter in pauperes erogatis, nudum se obtulit brachiis Crucifixi. Constantem & firmam ejus fidem sæpissimè extulit, & moriens multiplici eum sacravit benedictione. Posteriorem commendavit non inferior virtus, cui vir sanctus integræ Familiæ, abdicato à se regimine, curam injunxit, quem secum duxit in Syriam, cui notum fuit præsens Christi cum Francisco colloquium de medendis peccatoribus ampla indulgentia, quam vocant Portiunculæ. Utrique amplior & commodior laus erit inferius.

Conversio Petri Catanei.

X. Dum magna hominum admiratione hi duo notissimi in populo viri, mundo valedixerunt, abfuit vir quidam spectabilis, rectus, ac timens Deum nomine Ægidius; qui septiduo post horum imitationem reversus in urbem, à consanguineis, & amicis accepit, quæ illis diebus facta sunt Assisii. Ad tam mirabilis conversionis narrationem exardescens concepit desiderium præfatos viros imitandi. Jam ante non semel secum altiùs cogitabat (ut refert ejus Legenda MS. quam à Domno Constantino Cajetano Abbate Benedictino accepi, exaratam, ut quibusdam placet per Beatum Leonem, eidem viro sancto, ut ipse Auctor præfatur, familiarem) quomodo perfectiùs, & securiùs se totum Deo dicaret. Placuit ei magnopere summa Francisci sui dejectio, & insignis mundi contemptus, à quo dum longiùs homo discedit, eo magis cœlestibus appropinquat. Considerat secum illo die, & sequenti nocte Deum consulit effusis precibus, & lacrymis, quid agendum? Inditus ei ferventior appetitus suos concives sequendi; & quia *velociter currit sermo* divinus, nec scit *tarda molimina Spiritus sancti gratia*, summo mane ad novam se parat militiam, & optatum jam pergit Ducem visurus. Dies erat sancti Georgii natali sacer; ejus adit Ecclesiam rogaturus, ut ejus vota dirigeret & gressus,

Francisco adhæret Ægidius Assisias.

Psal. 150. 5.

Ambros. lib. 2. in c. 1. Lucæ.

ſus, ut, quem perquirebat, in ſolitudine poſitum Franciſcum inveniret.

XI. Habitabant illæ ampliſſimi Sodalitii tenues primitiæ in derelicto quodam tuguriolo in ſolitario loco à turba remotæ, nec omnibus obviæ, juxta ſinuoſum fluviolum, vulgariter *Rigotorto* dictum. Semitam ignorabat Ægidius in trivio poſitus juxta leproſorum Xenodochium, & ne erraret inſtanter Dominum oravit, ut greſſus ſuos dirigere dignaretur ad locum, quem ſanctus hic colebat triumviratus. Audivit eum Dominus, & rectâ, quo tendebat, pervenit. Cogitanti verò illi de iis, quæ animo propoſuerat, obvius venit è ſilva, in qua orationi vacabat Franciſcus; ad cujus pedes ſe proſternens Ægidius, petiit in illius contubernium admitti. Ejus verò fidem & devotionem animadvertens S. Franciſcus, ait ad eum: Non mediocris hæc Dei gratia eſt, cariſſime, quod te ſibi militem, & ſervum adſciſcit; confirmanſque eum hortabatur perſeverare in eo inſtituto, ad quod divinitus vocabatur. Deinde accitis ad ſe Bernardo, & Petro, ait ad eos: Bonum fratrem miſit nobis Deus. Quem cum illi jucundis animis amplexarentur, ſimul cibum ſumpſere.

Jacob. Oddo in præf. ſpeculi.

Surius è quodam cod. German. ad 23. Aprilis.

XII. Porrò protracto aliquantulum poſt tenuem refectionem ſpirituali colloquio, eunti Aſſiſium Franciſco cum novo tirone Ægidio, ut ei habitum conquireret, quo veſtiretur; obviam venit mulier paupercula, ſtipem mendicans. Sed cum nihil ſuppeteret, quod ei daret, Angelico vultu verſus ad Ægidium Franciſcus: Demus, inquit, cariſſime, huic fœminæ propter Deum pallium, qno indutus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: ſimul autem videbatur ei eleemoſyna, ſeu, ut habent Antoninus, Marianus, & codex MS. Italicus, fœmina illa cœlos penetraſſe, ſenſitque ſe ingenti quodam animi gaudio perſuſum. Statim emendicato pro Dei amore vili tegmine induit eum Franciſcus habitu Ordinis ſui, ~~& cum aliis duobus diſcipulis, ſanctis ibidem deinceps~~ imbuebat diſciplinis. Unde verò errorem hauſerit Gonzaga, ut diceret Ægidium receptum & educatum apud Podium Buſconis Reatini, neſcio, cum noſtri omnes, quos viderim, Scriptores, id Aſſiſii factum dicant, nec ullus ſit, qui uſque ad illud tempus Franciſcum ad Reatinam vallem perrexiſſe poſt ſuam converſionem dicat; multo minus adhuc habuiſſe peculiarem ibi locum, in quo Ægidium educare poſſet, nec præter Petrum, & Bernardnm octo dierum tirunculos, fratrem ullum, cujus diſciplinæ poſſet committi.

Pallium pauperi confert Ægidius.

Antonin. tit. 24. c.7. §.11. Marian. c.4.

Gonzag. in prov. Rom. conven.19.

XIII. Sancti hujus viri Ægidii ſpectatiſſima vita multam nobis inferiùs præbebit laudis materiam, dum ad aliorum Franciſci ſociorum converſiones properamus, ſola, quæ ſequuntur ex Bonaventura, ſubjicio: *Sanctus pater Ægidius vir utique fuit Deo plenus, & celebri memoria dignus. Hic etenim poſtmodum virtutum ſublimium exercitatione præclarus, ſicut famulus Domini de ipſo prædixit, quamquam eſſet idiota & ſimplex, ad excelſæ contemplationis ſublimatus eſt verticem. Nam per multa curricula temporum ſurſum actionibus ſemper intentus, adeò crebris rapiebatur exceſſibus, quemadmodum & ego oculata fide conſpexi, ut magis cenſeretur inter homines vitam angelicam agere, quam humanam.*

Ægidii commendatio.

Bonav. c. 3. leg.

XIV. Inſtructis aliquantum his paucis diſcipulis, noluit eos domi torpere; & ut proximos ſimplici ſermone, & ſancta vita docerent, Bernardum, & Petrum deſtinavit in Æmiliam, ipſe in Marchiam Anconitanam cum fratre Ægidio perrexit. Ubique celebrabant divinas laudes, & Dei bonitatem quàm devotè hominibus commendabant. In quarumcumqne rerum penuria valde lætabantur, judicantes magnum ſe inveniſſe the-

Prædicaturus pergit cum ſuis Franciſcus.

Legen. 3. ſocior.

thesaurum in Evangelicæ paupertatis prædio, pro qua emenda cuncta dederunt. A quibusdam perquam humaniter recipiebantur, in aliis multa experti charitatis officia. Sed apud plerosque vestis novitas, & vitæ singularis asperitas magnam pariebat admirationem. In quibusdam oppidis eos irridebant, in aliis & malo verbo, & duro verbere afficiebant, eos vocantes gyrovagos & ociosos nebulones; ab insolentibus juvenibus, & licentiosis adolescentibus luto impetebantur & saxis, & per plateas ad capitium tracti ducebantur ridiculosè, illis summa patientia cuncta ferentibus, & contumelias omnes pro magno ducentes, quippe quantum his secreti inerat lucri probe noverant.

A quibusdam bene, ab aliis male excipiuntur.

XV. Imò præ cæteris doluit frater Ægidius ad eorum jam explicatam virtutem quocumque eis exhiberi honores humanos, quos pro summo habebat vituperio, & sola pro Christo perpessa opprobria gloriam dicebat; quare ad Ducem & Patrem Franciscum dolens, & mœstus magna ait sinceritate: Pater jam recessit gloria nostra, dum hominum gloria afficimur. Quæ verba sanctum Patrem magno affecerunt gaudio, videns suos discipulos, nec injuriis commoveri, nec honoribus extolli. Cum verò Ægidius doleret, quòd quam à patre didicerat salutationem, à Deo revelatam, ut supra dixi, multi indignanter audirent, & tamquam novam rejicerent, eum piè consolatus est Franciscus, dicens: Dimitte illis, quia nesciunt quid dicunt, dum hæc verba, *Dominus det tibi pacem*, condemnant. In veritate tibi promitto, quod multi nobiles & principes hujus mundi posthac tibi, & aliis fratribus eos ita salutantibus magnam reverentiam exhibebunt.

Gaudent ad injurias illatas.

Anno 1208. n. 10.

XVI. In itinere, licet Franciscus, ad concionatoris modum, adhuc populis non prædicaret, salutaribus tamen & simplicibus verbis hortabatur omnes ad Dei amorem, peccatorumque pœnitentiam. Submonebat deinde Ægidius, ut fidem adhiberent Francisco rectè ipsis consulenti. Inter eundem prædixit Franciscus propagationem sui Ordinis Ægidio, addens institutum suum posse non absurde comparari piscatori, sagenam in aquam mittenti, & multos pisces capienti, parvos deinde rejicienti in aquas, magnos verò colligenti in vasa sua. Qua parabola etiam Christus Dominus regni cœlorum, seu Ecclesiæ militantis conditionem expressit, quæ bonos admittit, malos autem, vel infideles justè repellit.

Prædicit Franciscus sui ordinis amplitudinem.

Matth. 13. 17.

XVII. Peragratis quibusdam oppidis illarum provinciarum, ædificatisque plerisque magnæ virtutis exemplis, ad suum redierunt tugurium quatuor hi viri Apostolici, quibus infra paucos dies quintum adjecit Dominus fratrem Sabbatinum ignotæ regionis, sed compertæ perfectionis, & sanctitatis virum, qui post adeptum magnarum virtutum cumulum, & amplum caritatis augmentum, feliciter suum cursum consummavit. Pauca certa fide digna de ipso scripta invenio, ejus corpus in Urbe in æde Aræ cœli jacere affirmant Auctor speculi vitæ D. Francisci, Marianus, & Rodulphus; licet Gonzaga agens de prædicta æde solos Juniperum, & Electum B. Francisci socios ibi sepultos esse commemoret. Sed errasse circa nomen judicarim, Electus enim Francisci socius martyrio coronatus est in Africa, ut suo loco dicemus.

Quartus advenit socius fr. Sabbatinus.

Specul. fol. 200. Marian. c. 4. §. 4. Rodulph. lib. 1. fol. 66. p. 2. Gonzag. de conven. Ara cœli. Anno 1219. n. 35.

XVIII. Quintus Francisci socius fuit frater Moricus, ut antiquiores Legendæ, & communiter rerum nostrarum Scriptores volunt, quem tamen Bonaventura hoc tempore posteriorem constituit. Hic primò professus ordinem Cruciferorum, eo tempore, quo B. Franciscus rediret ex Marchia, non modicam adeptus ubique sanctitatis opinionem. Jacebat infir-

Convertitur fr. Moricus.

Bonaven. cap. 4. Rodulph. cit.

infirmus Assisii Moricus in hospitali sancti Salvatoris Parietum, in quo hospites & peregrini communi ære excipiebantur. Languore gravi & molesto ad ultimum fermè vitæ terminum pervenit, ita ut medici sibi nihil spei reliquum faterentur. Audivit quædam de sancti Francisci virtutibus, & sanctitate referri; cui ex tempore se commendatum voluit, per internuncium rogans, ut pro se ad Dominum intercedere dignaretur; cui beatus Pater benignè annuens, nuncium urbanè dimisit; deinde oratione præmissa, panis micas accepit, & oleo lampadis, quæ ante B. Virginis altare in æde Portiunculæ ardebat, admixtas, in salutare electuarium conglobavit, & tamquam singulare antidotum infirmo per duos ex sociis transmisit, dicens: Medicinam hanc fratri nostro deferte Morico, quia ipsum Christi virtus, non solùm plenè sanitati restituet, verùm etiam robustum bellatorem effectum, acici nostræ perseveranter adjunget. Statim autem ut antidotum illud, sancti Spiritus adinventione confectum, æger homo gustavit, sanus exsurgens tantum mentis, & corporis à Deo vigorem obtinuit, ut paulò post viri sancti Religionem ingressus, & unica tantum operiretur tunica, sub qua longo tempore loricam portabat ad carnem, & crudis duntaxat cibariis, herbis videlicet, leguminibus, fructibusque contentus per plura temporum lustra, nec panem gustaret, nec vinum, fortis tamen & incolumis perseverans. Plura tamen de hoc sancto viro inferiùs per sua tempora distribuentur.

XIX. Sextus adscriptus huic Collegio fuit Joannes de Capella, vir nequam, datus in reprobum sensum, qui sceleratam vitam infami clausit interitu. Inter Francisci discipulos fuit velut Judas inter Apostolos, quæ enim rerum necessariarum dabantur fratribus eleemosynæ, huic in communem usum erogandæ committebantur. Curam assumpsit, ut ait Marianus, ~~procurandi, quæ communi victui deesse videbantur.~~ Sæpius tamen reprehensus à B. Francisco, quòd nimiam ponebat in his rebus acquirendis solicitudinem, & ultra veram necessitatem plura cumularet, nimiùm se terrenis, & sæcularium familiaritati immiscens, nequaquam acquievit. Nimis laxus in disciplina regulari, vitam non componebat ad salutaria sui Institutoris monita; abusumque introduxit in Religionem pileorum, seu, ut antiquarum Legendarum barbaris utar vocabulis, almutiorum, vel birretorum. Hinc cognominatus *de Capella*, quia tunc per Umbriam *capella*, patrio nomine, dicebatur pileus. Fœdam ei prædixit infirmitatem Franciscus, & miserum interitum. Utrumque expertus est, nam horribili coopertus est lepra, quam dum patienter ferre nolebat, pauperibus consociis valedicens, in desperationem actus se dedit in furcas, & miserè laqueo vitam sibi ipse finivit. Hic inobedientiæ, relaxationis, & nimiæ circa terrena solicitudinis finis.

Ei adhæret fr. Joannes de Capella.

Marian. cit. Rodul. cit. fol. 67.

Male periit.

XX. Necessariam huic nostro ævo ex Episcopo Senogallien. hujus iniqui nebulonis perditæ vitæ, & impiæ morti subjicio considerationem: Permitti videlicet aliquando à Deo, in quibusdam etiam perfectis Sodalitiis unius, vel alterius lapsum, tum propter eorum demerita, tum propter nostram doctrinam, ut insigni perditorum exemplo discamus ob unius hominis delictum, non contemnere universum Sodalitium, & communem vivendi regulam. Nam in cœlo omnes illi spiritus sunt boni: in inferno omnes sunt mali: in terra verò, tamquam in media aëris regione, in qua generantur grandines, & fulgura, boni simul & mali vitam agunt. Siquidem nulla in mundo sanctior congregatio reperiri potest, quam illa fuit Apostolorum, in qua iniquissimus Judas inventus est; sicut

Pia ad ejus interitum consideratio.

nunc sagena Ecclesiæ bonos, & malos comprehendit; ita quoque Religiosorum monasteria boni, & mali habitant. Quid ergo mirum, si in Collegio sociorum B. Francisci Joannes Capella formidabile sui reliquit exemplum, qui salutaris consilii tanti Patris oblitus, mandata ejus neglexit? Natura enim vitiorum est, illuc velle reverti, ubi primò steterunt. Sed hoc admiratione dignum est, quod abiit in locum suum, & in aëre crepuit medius aërearum collega potestatum, sicut Judas, quem nempe veri Dei, & veri pariter hominis, qui de cœlo venerat operaturus salutem in medio terræ, proditorem nec cœlum recepit, nec eum terra sustinuit.

Volater. l. 21. Antrop. §. Francisc.

Christo conformis in plerisque Franciscus.

XXI. Vera utique illa observatio Volaterrani de Francisci ad Christum similitudine; *Conservatoris*, inquit, *nostri ferè per omnia typum gessit*. Etenim, ut largiùs prosequitur peculiari de hoc argumento volumine Bartholomæus Pisanus, Christiformis in nativitate, vita, & exitu quantùm licuit creaturæ Creatori, & pauperculo servo Omnipotenti Domino, quàm humiliter apparuit, ita *ut etiam in tam perverso discipulo*, inquit Antoninus, *Christo conformaretur*. Nihil magnum nec præclarum in malo assimilari discipulo, præclarius non habuisse, nec sanctam fœdari societatem iniqui hominis impietate, cujus opprobrium in omnes Sodales se diffundat. Nam dum scelera malorum referuntur, non tam hunc vel illum proprio nomine iniquè egisse, quàm Franciscanum peccasse communiter dici videmus; per quod & Instituto & Institutori, quantum licet, appellatione hac absoluta exprobrari contingit. At non laudatur hoc Francisci Collegium à malo, sed quod in malo insignem habuerit similitudinem, ex qua intelligatur, quàm similis fuerit Minorum infantia sacrosanctæ Ecclesiæ primordiis. In utroque autem Collegio, ideò permisit Christus, ut mali inter bonos caderent, ne boni mali fierent, dum de sancti Sodalitii perfectione securitatem sibi promitterent, & inde ruerent, unde perseverandi habebant occasionem. *Deus*, inquit Augustinus, *melius esse judicavit miscere quosdam non perseveraturos certo numero Sanctorum suorum, ut quibus non expedit in hujus vitæ tentatione securitas, non possint esse securi; multos enim à perniciosa elatione reprimit, quod ait Apostolus: Quapropter, qui videtur stare, videat ne cadat*. Admiscuit sanctissimis Apostolis Judam Christus, ut sciant nec in Apostolatu securè nimis torpendum; admiscuit & primis Franciscanis iniquum hunc Joannem, ut qui huic Instituto, quantumvis perfecto, se devoverint, non propterea se in tuto positos putent. Quantumvis mundo per summam paupertatem renunciaverint, licèt nihil sibi cum mundanis commune reservaverint, & vitæ genus sanctissimum elegerint, in ipsis harum virtutum culminibus periculum esse intelligant, idque sibi persuadeant, dum illinc alios in præcipitium abiisse timidi, & dolentes conspexerint.

Antonin. cit. in princ.

Quare permittit Deus malos inter bonos.

August. de dono persever. cap. 8. to. 7.

1. Cor. 16.

Docet Franciscus suos mendicare.

XXII. Ut jam accrevit discipulorum numerus, prudens Magister post longam virtutum disciplinam eos in paupertatis schola decrevit erudire. Duxit eos per civitatem Assisii, ut mendicarent ostiatim, & intelligerent illud sibi duntaxat esse patrimonium, quod piorum hominum tribueret munificentia. At in ostiaria hac mendicitate plura præter verecundiam passi, dura verba, irrisiones, parentum improperia, adolescentum petulantias, & indignas passim repulsas. Quidam in malam rem rejiciebant, alii dicebant eos stultè reliquisse sua, ut mendicarent aliena: alii torpentes, & pigros esse nebulones, qui otiosam elegerant mendicitatem præ honesto labore; alii deridebant insolitam, & novam

Molesta ei prima mendicitas.

hanc

hanc spontaneam mendicitatem, rarò antea visam; & parentes cum consanguineis hos ad suorum vituperium natos invicem conquerebantur. Pii verò, & sinceri viri saniori consilio hæc attribuentes pauperem hominum vitam, & voluntariam egestatem suis relevabant beneficiis, & amplioribus fovebant eleemosynis.

XXIII. Dum paucis post diebus hilariter retulisset Franciscus optimo viro Guidoni civitatis Episcopo, quæ in mendicitatis præludiis novi perpessi sunt tirones, quorum plura jam antea ab aliis accepit, amicus dixit Antistes: Durum, & molestum mihi videtur, frater Francisce, tuum istud vitæ genus, absque omni prorsus terrena possessione. Cui vir sanctus respondit, imò molestum & asperum mihi videtur possessiones admittere, pro quibus defendendis, & conservandis, multa solicitudine, & cura opus esset; sed & ad sedandas dissensiones, & lites, quæ ex eis oriuntur, arma oporteret in promptu habere, per quæ dum irruitur in pugnam, solet Dei, & proximi amor extingui. Securius ergo, & tolerabilius judico vitam pauperem agere, quam possessionibus locupletari. Placuit satìs Episcopo sancti, & cordati viri responsio, & se, quod antea sæpius præstiterat, firmiter promisit ei in omnibus adfuturum. *Consulit Episcopus, ut admittat possessiones.* *Pisan. conf. 16. Rodul. l. 2. fol. 169.*

XXIV. Statuit autem Franciscus suos discipulos inter exteros, & ignotos exercere, idcirco eos duxit ad vallem Reatinam, quæ in Sabinis est, non extra ipsius Umbriæ fines, notissima, ut stipem majori peterent fiducia, & absque duriori acciperent contumelia. Infirmum etenim quodcumque vel infimæ artis principium; & lenius erudiendi in limine tirones, ut audaciora induant ad majora conamina. Hoc tunc evocandorum discipulorum extra Assisii fines Francisci studium assignant Marianus, & Angelus Reatinus, qui de rebus à Francisco gestis inter suæ patriæ terminos, devotum edidit libellum. Imminet verò alteri hujus vallis parti rupes magna, in qua neglectum quoddam erat eremitorium, primo ipso intuitu Francisco gratum, tum propter eminentem & liberum situm, tum propter solitudinem viris contemplativis, & Deo familiaribus acceptum. Hîc sanctus grex noctu se colligebat, interdiu procedebant ad populum, præsertim ad oppidum Podii Busconis, vulgo Italico *Poggio Bastone*, rupi vicinum. *Pergit in vallem Reatinam Franciscus cum suis.* *Marian. c. 4. & 7. Angel. Reat.*

XXV. Ibidem, ut auctor est Gonzaga, & Angelus Reatinus, quadam die sub concava rupe annos suos in amaritudine recogitans, deplorabat contritione perfecta sibi cœlitus emissa, juxta illud: *Postquam convertisti me, egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi cor meum. Confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.* De hoc dolore, an de alia alterius diei contritione nescio, veniat intelligendum illud S. Brigittæ testimonium verba hæc Christi referentis: *Homo quidam erat, Franciscus nomine, qui dum se convertit à mundana superbia, &c. tunc obtinuit veram contritionem omnium peccatorum suorum, & perfectam voluntatem se emendandi dicens: Nibil est in hoc mundo, quod non volo libenter dimittere propter amorem, & honorem Domini mei Jesu Christi: nihil est etiam tam durum in hac vita, quod non volo gratanter sustinere propter ejus caritatem, faciendo propter ejus honorem omnia, quæ ego potero juxta meas vires corporis, & animæ; & omnes alios quoscumque potero, volo ad hoc inducere, & roborare, ut Deum super omnia diligant toto corde.* Quibus vel similibus verbis ex contrito, & humiliato corde procedentibus à Domino meruit exaudiri pro suorum venia peccatorum. Nam, ut refert Bonaventura, sancti Spiritus in eum su- *Gonzag. in prov. Rom. conv. 19. Angel. de gestis Reat. in princ. Hierem. 31.* *Brig. l. 7. revel. c. 20.* *Plorat ibi peccata præterita.* *Condonantur ei.* *Bonav. c. 3. ad med.*

Prævidet mirabiliter futura. superveniente lætitiâ, certificatus est de remissione plenaria omnium delictorum. Raptus deinde supra se, ac in quoddam mirandum lumen totus absorptus; dilatato mentis sinu, quæ circa se, & filios suos futura erant, luculenter aspexit.

Marian. cit. Prædicit fociis Ordinis amplitudinem. XXVI. Duplici hoc affectus ingenti favore humiliter, sed perquàm lætus regressus ad filios: *Confortamini*, inquit, *Carissimi, & gaudete in Domino, nec quia pauci estis efficiamini tristes, nec vos terreat mea, vel vestra simplicitas, quoniam sicut à Domino mibi in veritate ostensum est, in magnam multitudinem faciet vos crescere Deus, suæque benedictionis gratia multipliciter dilatabit. Multi convertentur ad Dominum, & per universam mundum multiplicabit Deus familiam suam, & augebit. Ad vestrum quoque profectum cogor dicere, quod vidi, quod utique magis silere liberet, si caritas me non cogeret vobis referre. Vidi multitudinem magnam hominum ad nos venientium, & in habitu sanctæ conversationis nobiscum volentium conversari. Et ecce, adhuc sonitus eorum in auribus meis euntium, & redeuntium secundum obedientiæ sanctæ mandatum. Vidi quasi vias ipsorum multitudine plenas ex omni fere natione in his partibus convenire. Veniunt Francigenæ, festinant Hispani, Teutonici, & Anglici* (addit MS. vetus, Scoti, & Hibernici) *currunt, & aliarum diversarum linguarum accelerat maxima multitudo.* Consolatoriam hanc sermocinationem primam ego posui inter sancti viri collationes ad fratres, ubi etiam consulendi commentarii.

Leg. Greg. IX. XXVII. Auditis ad magnam animi consolationem benignis his sancti Patris verbis, post religiosam inter se de his confabulationem scire cupierunt, qualis esset superventurorum fratrum conversatio. Ad sanctum proinde Patrem, quem varia data occasione prophetico donatum spiritu compererunt, fiducialiter accedentes, magna humilitate eum rogaverunt, ut dignaretur aperire statum futuræ Religionis per sæcula posteriora.

Aperit varios Ordinis status futuros. Quibus ille: *Ut fideliùs, & devotè Domino Deo nostro propter omnia dona sua gratias referamus, & ut sciatis qualiter cum præsentibus, & futuris sit fratribus conversandum, futurorum processuum, fratres, intelligite veritatem. Inveniemus nunc in principio nostræ conversationis poma quædam dulcia, & suavia nimis ad edendum, sed paulò post quædam minoris suavitatis, & dulcedinis offerentur. Postremò verò dabuntur quædam amaritudine plena, quibus non poterimus vesci, quoniam præ acerbitate suâ erunt invescibilia universis, licèt quendam exteriorem odorem, ac pulchritudinem repræsentent. Et verè sicut vobis locutus sum, in magnam gentem nos Dominus augmentabit. Sed ultimò sic eveniet, quemadmodum si homo jactet retia sua in mare, vel in aliquem locum, & concludat multitudinem copiosam piscium, & cum omnes miserit in naviculam suam, præ multitudine omnes portare fastidiens, eligat majores, & sibi placentes in vasis suis, ceteros autem foras emittat.* Hæc sanctus Pater, ipsis, quibus referuntur in antiqua citata Legenda, verbis, quæ in omnibus Francisci colloquiis nihilo mutato semper apponere decrevi, ut ex ipsius stili sincera vetustate majorem verba sancti Viri fidem sortiantur. Ab iis etiam verbis, quæ prophetica sunt, accommodandis, vel explicandis ubique abstinebo, nec enim Propheta sum, aut filius Prophetæ, ut hæc exactè intelligam; nec si ea de unius, vel alterius Religionis membri relaxatione, aut posterioris, vel anterioris sæculi dissolutione, quispiam interpretari voluerit, id faciat absque invidia & offensione.

XXVIII. Dum verò per vicinas regiones sanctæ hujus Sodalitatis sua-

ſuavis odor efflaret, multi ad eos accedebant, ut in via virtutis erudirentur, & tam ſanctæ converſationis exemplo inſtruerentur. Acceſſit verò præ ceteris non ſolùm inſtruendus, verum & illis adſcribendus ex vicino quodam oppido homo timoratus & candidus, nomine Philippus, cognomine Longus, ut habet Bernardus à Beſſa Aquitanus S. Bonaventuræ ſocius: vir tantæ poſtea perfectionis, quòd velut alter Iſaias calculo ignito per Angeli miniſterium labiorum acceperit munditiam. Licèt illiteratus, per donum intellectus profunda Scripturæ ſenſa rimabat, & altiora penetrabat myſteria: mirâ de rebus ſpiritualibus voluptate loquebatur. Primus fuit ſui Sodalitii, cui Inſtitutor commiſerit curam pauperum Dominarum S. Damiani; de quibus cum inferiùs egerimus, de hoc ſancto viro ſermo redibit.

Conversio Philippi Longi.

Bern. à Beſſa in cathal. Generalium ſub 1. Generali.

Iſai. 6. 6.

XXIX. Septimo hoc admiſſo diſcipulo, ſanctus Pater rediit Aſſiſium, ubi miro ſtudio, & præſaga caritate eos in cunctis ſpiritualibus erudiebat exercitiis. Plura eis de regno Dei, de contemptu mundi, de abnegatione propriæ voluntatis, corporiſque caſtigatione pronuncians, propoſitum ſuum de mittendo illos in quatuor Orbis partes aperuit. Dum enim ſterilis, & paupercula ſimplicitas ſancti Patris pepererat ſeptem, quos ſignavimus, filios, per eos deſiderabat univerſitatem fidelium ad pœnitentiæ lamenta vocatam, Chriſto Domino parturire. Aperiens idcircò eis humiliter ſupernæ majeſtatis conſilium, quo per eos, eorumque Conſodales, res humanas renovare, & in meliores vertere decrevit, admonuit propterea ſuperno jam auxilio in brevi peritos evaſiſſe hujus tanti operis magiſtros, ut labeſcentis Eccleſiæ jacturæ ſuo exemplo, & verbo tam fideliter, quam humiliter obvenirent. Deinde piis & candidis verbis eos hortatus, ut huic ſe accingerent labori, ſequentem habuit ſermonem, quem ex utraque Legenda Thomæ Celani his ſanctis viris coætanei, necnon Legenda trium ſociorum inter collationes ſancti viri ſecundam repoſui.

Anno 1219. n. 47.

Bonav. cit.

Statuit eos mittere prædicatũ.

Legen. antiq. Celan. Cod. MS. Fanen. to. 3. opuſcul. S. Franciſci.

XXX. *Conſideremus, fratres cariſſimi, vocationem noſtram, qua vocavit nos miſericorditer Deus, non tantum pro noſtra, ſed pro multorum etiam ſalute, ut eamus per mundum exhortando omnes plus exemplo quam verbo, ad agendam pænitentiam de peccatis ſuis, & ad habendam memoriam mandatorum Dei. Nolite timere, quia puſilli, & inſipientes videmur, ſed ſecuri annunciate ſimpliciter pænitentiam, confidentes in Domino, qui vicit mundum, quòd Spiritu ſuo loquetur per vos, & in vobis, ad exhortandum omnes, ut convertantur ad ipſum, & ejus mandata obſervent. Caveamus, qui reliquimus omnia, ne pro modico regnum cælorum perdamus; etſi pecuniam in aliquo loco inveniamus, non curemus de illa pluſquam de pulvere, quem calcamus. Non judicemus, neque deſpiciamus illos, qui delicatè vivunt, & curiosè, ac ſuperfluè induuntur. Deus eſt noſter, ac ipſorum Dominus, potens illos ad ſe vocare, & vocatos juſtificare. Tales ergo revereamur, ut fratres, & dominos noſtros. Fratres enim ſunt in quantum ab una Creatore creati; domini verò ſunt, in quantùm bonos adjuvant ad pænitentiam faciendam, eis neceſſaria corpori miniſtrantes. Ite ergo annuntiantes hominibus pacem, prædicantes pænitentiam in remiſſionem peccatorum. Invenietis quoſdam homines fideles, manſuetos, & benignos, qui cum gaudio vos, & verba veſtra recipient; ac per oppoſitum alios infideles, ſuperbos, blaſphemos, qui exprobrantes reſiſtent vobis, & his quæ dicetis. Ponite ergo in cordibus veſtris patienter, & humiliter omnia tolerare. Nolite tamen timere, quoniam non poſt multum tempus venient ad vos multi ſapientes,*

Franciſci ad diſcipulos ſermo.

tes, & nobiles, eruntque vobiscum prædicentes Regibus, & Principibus, & populis multis. Estote ergo in tribulationibus patientes, in orationibus vigiles, in laboribus strenui, in sermonibus modesti, in moribus graves, & in beneficiis grati, quia pro his omnibus vobis regnum Dei præparatur æternum: quod nobis concedat ille, qui vivit, & regnat trinus, & unus; & absque dubio concedet, si emissa servaverimus vota nostra, quæ illi voluntariè spopondimus.

XXXI. Hæc ut attentiùs, & prompto ad obediendum animo exceperunt boni discipuli coram servo Dei humiliter se prosternentes in terram, cum gaudio spiritus suscipiebant obedientiæ sanctæ mandatum. Ipse verò dicebat unicuique sigillatim: *Jacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet.* Hoc verbum dicere solitus erat, quotiescumque fratrem aliquem ad obedientiam dirigebat. Tunc & ipse sciens se datum aliis in exemplum, ut priùs faceret quam doceret, cum uno sociorum versus unam partem perrexit, reliquis sex ad modum crucis tribus aliis mundi partibus deputatis.

Psal. 54. 25.
Act. 1. 1.

XXXII. In itinere positis, ubicumque occurrebat Ecclesia, sacellum, vel etiam crux sub dio posita, devotam humiliter in terra prostrati edebant orationem: deinde prætereuntes dicebant, quod ipse commemorat in testamento Franciscus: *Adoramus te Christe, hic & ad omnes Ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum.* Magnâ etenim religione colebant quemcumque sacrum locum, & qualecumque Christi Domini vestigium, Dei locum dicentes, ubi aliquid Dei erigebatur in titulum. Obviis quibusque viam pacis in veritate dicebant, & si quos ab ea aberrare videbant, humiliter & benignè reducere conabantur. In mediis populi, quæ sanctus suggerebat Spiritus, simpliciter absque ficto fuco proferebant, pacem, & veram cœli semitam annunciantes, omnibus suadentes, ut Cœli, & terræ Conditorem timerent, & amarent, & sancta ejus mandata custodirent.

Cõversatio primorum Minoritarum.

Legen. 3. socior. Francisc. in testam.

XXXIII. Novus illorum in oppidis aspectus, & inaudita societas, non omnibus placebat diversus à ceteris cultus, dissimilisque à mundanis sermocinatio. Pluribus interrogantibus cujus essent nationis, professionis, aut conditionis viri? Simpliciter dicebant, quod erant viri pœnitentes è civitate Assisii oriundi: nec enim adhuc suam Sodalitatem placuit dicere Religionem. Aliqui libenter eos sub suis tectis recipiebant, alii sibi timebant, vagabundos & rapaces suspicantes, nec ad stipem, nec ad limen erant humani. In multis locis sæpiùs ab hospitio duriùs repulsi, præ Ecclesiarum foribus, & sub porticibus noctu quiescebant.

Dure à quibusdam recipiũtur.

XXXIV. Ad quas destinatss partes missi fuerint hi novi Dei præcones, è nullo potui colligere. Florentiam, ait Pisanus, pervenisse Bernardum cum socio, quem Ægidium dicit Marianus; ubi dum prima nocte à nullo reciperentur, & hospitalitatis beneficium omnes negarent, ad quandam accesserunt in suburbiis domum, cujus heram rogaverunt, ut quam alii negaverunt, hospitalitatis gratiam præstaret. Annuebat pia mulier, sed prohibuit maritus, dicens se nolle sub suo tecto colligere homines ignotos, quos peregrino, & ficto habitu incedentes, fures, & nebulones esse non temere sibi judicare licebat. Erat præ foribus porticus, in qua fermè totam illam noctem duxerunt insomnem, intensum frigus perpessi, erat enim mensis Novembris, Spiritu tsmen ferventes, illâ læti consideratione, quòd Christus Dominus in alieno stabulo natus,

Pisan. conf. 8. Marian. c. 4. 6. 9. Jacob. Oddo præfatio 2. Marc. 6. 10.

non

non habuerit ubi caput reclinaret. Ut eluxit, hilares ad proximam accesserunt Ecclesiam, in qua perseverantes in oratione Dei, ingredientibus in templum maximæ erant ædificationi. Præ ceteris accessit sacrum auditura, quæ præteritâ nocte negavit hospitium, & vidit religiosum & devotum horum modum orandi, plus interiori intentorum meditationi, quam huc illuc in circumstantes, ingredientesve vagos oculos conjicientium. Tacita secum cogitavit verba mariti, & quì fieri posset, ut latrones, aut perversi possent esse, qui sanctis adeò enixè se dedicabant exercitiis. Dum hæc secum meditatur, videt devotum quendam civem, Guidonem nomine, hominibus piis pecuniariam obtulisse eleemosynam, quam illi gratias reddentes, humiliter renuerunt accipere. Causam sciscitauti, cur pro relevanda pauperie nummos nolunt? Respondent, se juxta Evangelicum consilium suis relictis, pauperes effectos spontaneos, & rei nummariæ usum sibi penitus interdixisse. Quo audito saniorem de eis concepit mulier opinionem, & Guidonis in eos crevit affectus, ita ut illa captatâ viri benevolentiâ, cui sigillatim omnia narravit, illo ipso die in suam duxerit domum, sequenti verò apud Guidonem pranderent, & per plures dies habitarent.

XXXV. Aliquos experti sunt hnjusmodi benevolos, sed plures durioris naturæ, minorisque pietatis, donec in populo innotuerunt eorum opera bona, per quæ glorificarunt suum patrem in cœlestibus, & multam suis verbis conciliarunt fidem in civitate. Vicerunt semper in bono malum, sanctas referentes pro injuriis deprecationes, rogantes Deum, ut contumelias inferentibus dignaretur ignoscere. Tanta victi mansuetudine cessabant ab offensis injurii, & sui errati suppliciter veniam exposcebant, quam faciliter obtinebant. Alii tanto virtutis allecti specimine se illis junxerunt, & habitacula offerebant. Unum admisisse Bernardum in oppido Carmignano, refert Pisanus, de quo sub hoc tempore dubito; nam neque fratres habebant, qui locum incolerent, neque ante locum Portiunculæ alium obtinuerunt Minores. Ut ut sit, locus hic spectabat ad Custodiam Florentinam Provinciæ Tusciæ Minorum Conventualium, in eoque per aliquod tempus floruit B. Joannes Parens, primus, vel, ut alii volunt, secundus post S. Franciscum Minister Generalis. Vixit in eodem Conventu B. Humilis à Perusio Prædicator insignis, de quo nos agemus inferius. Illud item in hoc loco memorabile, quod dum prædicaret ibidem B. Joannes de Alverna, magnâ pluviâ universam circumcirca terram irrigante, non madefieret, vel una guttula suggestnm sub dio positum, nec terræ spatium, in quo auditores circumstabant.

Pisan. conf. 10. in Cust. Florent. Rodul. fol. 261.

XXXVI. Dum hæc, hisque similia agerent, paterenturque socii, & non sine fructu animarum, Religionisque incremento per Civitates, & Oppida discurrerent, rediit Franciscus Assisium, ubi quatuor alios admisit discipulos B. Constantinum, vel, ut aliis placet, Joannem de S. Constantio, Comitatus Assisii virum simplicem, magnæ sanctitatis, profundæ humilitatis, & ingenuæ sinceritatis, qui plenus meritis, & sanctis operibus mortuus est Assisii, sepultus apud Portiunculam; & Barbarum Assisiatem præcipuum paupertatis amatorem, quam verbo simul & opere extollebat, velut thesaurum incomparabilem in cœlo reconditum. Præter mantellum, habitum, & chordam nihil penès se retinuit. Ipsam illam pinguem, seu crassiorem lacernam adeò pannicularium habebat, ut non integrnm diceres habitum, sed assuta invicem multa præsegmina. In conversatione, supra quam dici potest, humilis & mitis erat, in cari-

Marian. & Rodulph. cit.

Alios quatuor admittit Franciscus discipulos.

tate

tate erga proximos ferventissimus, in oratione assiduus, in corporis maceratione austerus. Iterum de eo sermo redibit inferiùs.

B. Bernardus de Viridante.

Rodul. fol. 67.

XXXVII. Alter fuit B. Bernardus de Viridante, sive, ut vult Rodulphus, Bernardus Vigilantius, quem adeò vigilem factum, ait, in laboribus, & animæ curis, ut se minimè somno crediderit, sed sacris vigiliis magnum sibi sanctitatis nomen promeruerit. Eum raræ perfectionis virum dicit Marianus, & in cunctis virtutibus excellentem, studiosum B. Francisci in omnibus, præcipuè in patientia, sectatorem. Multis claruit in vita miraculis; obiit apud S. Mariam de Angelis.

XXXVIII. Quartus ex his, sed in hoc Sodalitio undecimus fuit B. Silvester Assisias. Primus omnium ingressus est Ordinem sacerdos, nam nec B. Petrus Cataneus, quantumvis majoris ædis Canonicus, quando habitum induit, gaudebat presbyterio. Ita conversum commemorant tres Socii in sua Legenda. Vendiderat quosdam B. Francisco lapides pro S. Damiani æde reparanda, quorum justum acceperat pretium; in miraculosa verò illa conversione Bernardi à Quintavalle, aderat liberali, quam supra retulimus, suarum rerum in pauperes distributioni. Dum profundi, & vero pecuniarum contemptu in omnes erogari vidit hominis peculium, præside & magistro hujus donationis Francisco, alienæ rei cupidus accessit ad beatum Patrem, & se deceptum queritur in lapidum pretio, & ultra acceptas pecunias plures sibi deberi contendit. Noluit cum avaro Vir sanctus contendere verbis, nec de re pecuniaria, quam jam contemnebat, lites excitare, quantumvis perspectam habebat hominis avaritiam, sed immissâ in sacculum Bernardi manu, pecuniâ plenam homini porrigens, inquit: Accipe pro eo, quod repetis, non quod ego debeam, pretio; & secundò extractâ similiter de sacculo pecuniâ, offerebat, subinterrogans; habes adhuc plenam solutionem, Domine Sacerdos? Cui ille, plenam frater, & continuò domum lætus perrexit. At cum cubitum ire vellet, & in conscientiæ suæ tribunali secum subiret de peractis illo die judicium, factum hoc sincerè perpendit, & gravi animadversione dignum judicavit. Itane, inquit, ego avarus? ita rei alienæ studiosus, ut sincerè mecum agentem fraudulenter postea decipiam? ita ego mundo & fluentibus inhio divitiis, ut jam provectæ & declinantis ætatis vir summo congregem studio, quod adolescens ille summa liberalitate pro Deo laudabiliter condemnat? Pœnitet facti, infectum vellem, damnum reficiam, ut commissum tollam piaculum. Veniam interim à summo peto Judice, ne quod fateor, crimen citiùs puniat, & tempus neget impiè ablata justè restituendi.

Legen. 3. socior.

Qualiter cõversus fr. Silvester.

Hoc anno n. 8.

Bonaven. cit.

Visio nocturna fr. Silvestri.

XXXIX. Statuta secum firmiùs sui erroris correctione, illa nocte memorandam habuit visionem. *Cum enim modum & viam Francisci, fratrumque suorum humano spiritu abhorreret, ne periclitaretur pro temeritate judicii, respectu fuit supernæ gratiæ visitatus. Videbat namque in somnis totam Assisii civitatem à dracone magno circumdari, præ cujus magnitudine nimia, tota regio videbatur exterminio subjacere. Contuebatur post hæc crucem quamdam auream ex ore procedentem Francisci, cujus summitas cælos tangebat, cujusque brachia protensa in latum, usque ad mundi fines videbantur extendi; ad cujus etiam aspectum præfulgidum, draco ille teter & horridus penitus fugabatur. Hoc dum sibi tertiò monstraretur, divinum existimans esse oraculum, viro Dei, & fratribus suis per ordinem enarravit; ac non multo post tempore mundum relinquens, vestigiis Christi sic perfectè adhæsit, quod vita ipsius in Ordine authenticam reddidit eam,* quam

quam in sæculo habuerat visionem. Ex hujus visionis auditu, vir Dei Franciscus non in gloria est elatus humana, sed bonitatem Dei in suis beneficiis recognoscens, fortiùs animatus est ad hostis antiqui fugandam versutiam, & crucis Christi gloriam prædicandam.

XL. Visio hæc præcessit per aliquos menses hujus sancti Viri conversionem, licèt enim fortiter à Spiritu induceretur, ut Franciscum, mundo valedicto, sequeretur, haud statim licuit, donec à quibusdam rebus se expediret. Quamvis ergo visio præcesserit secundam illam fratrum missionem juxta Bonaventuræ narrationem, secuta est, ut adnotavit ex tribus Sociis Marianus, illius conversio. Illum jam initiatum magna habuit in reverentia S. Franciscus, tum ob sacerdotium, tum quia sæpiùs eum vidit familiariter cum Deo confabulantem, velut alterum Moysem, sicut solet amicus loqui ad amicum suum. Fuit semper solitudinis amator, nec satìs ad votum occulta inveniebat latibula, in quibus ab hominum oculis suas absconderet virtutes.

Bonaven. cit. Legen. 3. socior. Marian. cit.

Exod. 33.

XLI. Adnumeratis sibi, & Socio his quatuor viris, aliorum sex qui aberant in sancta dispersione benignus Pater exoptans præsentiam, & caræ sobolis desiderans conspectum, cum in unum eos per se convocare non posset, per eum orabat hoc fieri, qui *dispersiones congregat Israelis*. Sicque factum est, ut absque humana vocatione omnes ex insperato, post modicum temporis juxta ejus desiderium, divina operante clementia, non sine ipsorum admiratione, pariter convenirent. Ingentem concepit Vir sanctus ad suorum filiorum adventum cordis lætitiam, & eò majorem, quò sinceriùs & humiliùs, quæ in iis, quàs peragrarunt, Regionibus, se fecisse in Dei & proximorum obsequium, referebant. Irruebant primi in ~~posteriorum discipulorum amplexus, sibi invicem de sancta so~~cietate gratulantes, & animos sibi addentes, ut in tanto Dei famulatu intrepidi perseverarent. Referebant hilarìter, qui regressi sunt, quæ in illa missione ludibria, & verbera experti sunt, perquàm gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro Christi obsequio contumeliam pati; quibus sanctè invidentes novissimi tirones, nihil hujusmodi extra tirocinium perpessi, id sibi fingentes solatii, suum etiam tempus adsuturum, in quo ad sacrum bellum progrediantur, & strenuos se ostendant aliorum commilitones.

Mirabiliter conveniunt omnes Francisci discipuli.

Bonav. cit. Psal. 146. 2. Leg. 3. soc.

XLII. Fovebat, & instruebat sanctus Pater parvulam, & devotam hanc progeniem cum omni mansuetudine, & lenitate in pœnitentia multa, & vitæ asperitate. Pro prece horaria instituit, ut secundum Officii divini partitionem ad unamquamque horam recitarent ter orationem Dominicam, & Missam audirent, cui dum interessent, plus volebat, ut vacassent divinorum mysteriorum contemplationi, quam vocali orationi. Causam verò, cur tam brevem precandi methodum sanctus Pater instituit, assignabat B. Ægidius, dicens, nullo eum voluisse statuto impedire devotionem, sed sancta & majora illorum obsequia desiderasse, ut à spontanea emanarent devotione.

Bernar. à Bessa citat.

Brevem præscribit eis formulam orandi.

XLIII. Hoc autem anno ad finem mensis Septembris è Mediolano, ut docet Bernardinus Corius, Romam petens, ut coronaretur à Pontifice, Otto Imperator, illac per humile hoc Francisci tugurium, Archiepiscopo, & Proceribus Mediolanen. adstipatus, magnoque comitatu & pompa incedens, transivit. At Vir sanctus, cum secus viam maneret, nec ipse, nec aliquis suorum saltem aspicere de tugurio voluit, tantus erat in eis mundanæ pompæ contemptus, & tam aversos ab hujusmodi va-

Corius 2. par. hist. Mediolan. Vincent. Bellovacen. l. 30. c. 99. Marian. cap. 8. §. 10.

Prædicit Ottonem Imperatorem deponendū.

vanitatibus infectandis, aspiciendisve animos habebant. Misit verò sanctus Pater unum ex Sociis Imperatorem allocuturum, cui, gloriam hujusmodi modicum duraturam ei constanter nunciare, præcepit. Exequitur sui Patris mandatum humilis subditus, & coram omnibus dixit, quod ab uno accepit; verumque denunciasse, etsi cum Imperatoris displicentia, vel proximè sequens annus, in quo à Pontifice justè excommunicatus imperii jure privatus est, evidenter ostendit.

Plura subscribunt alii hoc anno facta à B. Patre, ejusque Sociis, aliorum conversionem, vivendi regulam præscriptam, ejus per Innocentium approbationem, hisque similia, quæ in sequentem potius inciderunt, ut suis locis ampliùs ostendemus.

S. Elisabethę nativitas.

XLIV. Porrò hoc anno Elisabetham Andrea secundo, & Gertrude Carinthiæ Ducis filia, Hungariæ Regibus, pietate, & majestate præclaris exortam anno MCCVII. Hermannus Thuringiæ maximus Princeps, vulgò Lantgravius, Ludovico filio infanti desponderi curavit adhuc in cunis lactantem. Ferunt genethliacum quemdam, Clinsor dictum, longe positum in Thuringiæ oppido Ysenach, paucis ante horis, quam Elisabeth ederetur in lucem, prædixisse nascituram, natæque nomen, indolem, virtutes, miracula, nuptias, ac sponsi nomen, denique lætitiam Ecclesiæ, tantarum rerum gratia declarandam, veluti ex siderum, quæ contemplabatur, aspectu, citata deprompsisse. Quam quidem prædictionem, qui divino instinctum spiritu hominem volunt, veteris Balaami vaticinio comparant; qui verò divinatricem Astrologiæ vanitatem deridentr, intra famam reponunt.

Jacob. Montan. in vita S. Elisab. c. 1. Theodoric. Thuringus de eadem lib. 1. c. 1. Histor. de Lantgraviis Thuring. c. 35. & 37.

Num. 23. & 24.

Desponsatur Lantgravio Principi.

Quarto autem Elisabethæ infantis anno Hermannus Princeps, missis iterum Legatis, eam adferri ad se precibus, & quidem facillimè, obtinuit, Reginâ matre petitioni libenter annuente, quod regia declaravit munificentia. Nam posteaquam Legatis honorificè susceptis, benignè auditis, atque humanissime tractatis, filiam in argenteo cunarum toreumate, mollissimo cubantem lectulo, & coram exhibuit & commendavit: plurima quoque munera simul obtulit regiâ digna munificentiâ, vim denique non mediocrem adjecit pecuniæ. Præcepitque, Principi dicerent, ne putaret his tantùm muneribus liberalitatem suam limitari: destinare se, si diutius vivere contingat, adjicere gloriam, divitias, honores, nec pati, ut priorum collatio oblivione posteriorum vilescat: tantummodo bono esset animo, filiamque bene commendatam haberet.

ARGUMENTUM.

Præscribit Fratribus Regulam, quam ei confirmavit Innocentius III. visionibus monitus cælestibus. Romæ Cardinalium, & Principum sibi, suisque animos devincit. Rediens in vallem Spoletanam, commoratur per aliquot dies juxta civitatem Hortæ, deinde redit ad pristinum locum Rivitorti. Obtinet à Benedictinis Ecclesiam sanctæ Mariæ in Portiuncula, ubi multos suo habitu donat, & salutaribus instruit disciplinis.

I. CERNENS Christi famulus paulatim accrevisse numerum Fratrum, de Instituto, quod observarent, secum altiùs cogitavit. Convocatis proinde undecim illis discipulis eos his verbis affatur: Video, fratres carissimi, quod pius & misericors Dominus nostram vult augere Con-

Congregationem. Præscribendum nobis Institutum, quod uniformiter sequamur, & monendus de nostra vita Sanctissimus Pontifex Romanus, absque cujus approbatione & condescensione nihil sanum, aut firmum in fidei, aut religionis negotio censuerim. Euntes ergo ad matrem nostram sanctam Ecclesiam Romanam, notificemus Domino Papæ, quod per nos facere Dominus cœpit, ut de voluntate & præcepto ejus, quod cœpimus, prosequamur. Placuit omnibus Viri sancti propositio, & se paratos respondent, ut quam dictaverit Regulam sectentur, Romamque petant pro eadem confirmanda. Nullum erat tunc jus positivum Ecclesiasticum, nec aliorum exemplum, quo ad hanc confirmationem petendam cogerentur, ut doctè notarunt Illustrissimus Cardinalis Bellarminus, & Joannes de Carthagena: sed ob majorem rei firmitatem, ne sibi accideret, quod contigisse videbant Waldensibus à Lucio, & Innocentio III. reprobatis, & propter summam & religiosam, quam statuerunt erga Ecclesiam Catholicam, reverentiam & submissionem, suâ magis sponte, ut ait Platus, quam legis cujuspiam coactu, Instituti rationem à Pontifice sanciendam decreverunt. Scripsit autem pius Pater, longâ præmissa oratione, sibi, & Sociis, ceterisque suis Sectatoribus, simplicibus verbis hanc, quam subjicio, formulam vitæ. Eam à se solo, interiore dictante spiritu, condidisse communis est, & recepta inter vetustos nostros Scriptores sententia; sed Chronicon magnum Belgicum id factum singulariter dicit, cooperantibus religiosis & peritis viris ex Sociis. Longè autem distat hæc Regula ab Augustiniana, quam plano errore putavit Stephanus Garibajus profiteri adhuc Minores. In hac porrò, sancti Evengelii observantiâ pro fundamento indissolubili collocatâ, pauca quædam alia inseruit Franciscus, quæ ad uniformem vivendi modum necessaria videbantur.

Bellarm. l. 2. de monach. c. 4.
Carthag. de antiquit. Carmelit. tract. 1. c. 4.
Plat. l. 1. de bon. stat. relig. c. 2.
Garib. de reb. Hispan. to. 2. l. 12. c. 47.

IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. AMEN.

II. *HÆc est vita, quam Frater Franciscus petiit sibi concedi, & confirmari à Domino Papa Innocentio, & concessit, & confirmavit eam sibi, & suis Fratribus habitis, & futuris. Frater Franciscus, & quicumque erit caput istius Religionis, promittit obedientiam & reverentiam Domino Innocentio Papæ, & ejus Successoribus obedire.*

CAPUT I.

Quod Fratres debent vivere in obedientia, sine proprio, & in castitate.

R*Egula & vita istorum Fratrum hæc est, scilicet vivere in obedientia, & in castitate, & sine proprio; & Domini nostri Jesu Christi doctrinam & vestigia sequi, qui dicit:* Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo; & veni, sequere me. *Et*: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. *Item*: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores; adhuc autem & animam suam, non potest esse meus discipulus. Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, fratres, aut sorores, uxorem, aut filios, domos, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

Matth. 19. 21.
Luc. 9. 23.
Luc. 14. 26.
Matth. 19. 29.

CAPUT II.

De receptione, & vestitu Fratrum.

Si quis divinâ inspiratione volens accipere hanc vitam, venerit ad nostros Fratres, benignè recipiatur ab eis: qui si fuerit firmus accipere vitam nostram, multum caveant Fratres sibi, ne de suis temporalibus negotiis se intromittant, sed ad suum Ministrum, quàm citius poterunt, eum repræsentent. Minister verò benignè recipiat ipsum, & confortet, & vitæ nostræ tenorem ei diligenter exponat. Quo facto, prædictus, si vult, & potest spiritualiter, & sine impedimento, vendat omnia sua, & studeat pauperibus erogare. Caveant autem Fratres, & Ministri Fratrum, quod de negotiis suis nullo modo se intromittant. Nec accipiant aliquam pecuniam, nec per se, nec per interpositam personam. Si tamen indiguerint, alia necessaria corporis, præter pecuniam, accipere possunt Fratres causâ necessitatis, sicut alii pauperes. Et cum reversus fuerit, Minister concedat ei pannos probationis usque ad annum, scilicet duas tunicas sine caputio, & cingulum, & bracas, & caparonem usque ad cingulum. Finito verò anno & termino probationis, recipiatur ad obedientiam. Postea non licebit ei ad aliam Religionem accedere, nec extra obedientiam evagari, juxta mandatum Domini Papæ; Si autem aliquis venerit, qui sua dare non potest sine impedimento, & habet spiritualem voluntatem, relinquat illa, & sufficit ei. Nullus recipiatur contra formam, & institutionem Sanctæ Ecclesiæ.

Alii verò, qui promiserunt obedientiam, habeant unicam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, si necesse fuerit, & cingulum & bracas. Et omnes Fratres vilibus vestibus induantur, & possint eas repeciare de saccis, & aliis pellis cum benedictione Dei; quia Dominus dicit in Evangelio: Qui in veste pretiosa sunt, & in deliciis, & qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. *Et licet dicantur hypocritæ, non tamen cessent benefacere. Nec quærant caras vestes in hoc sæculo, ut possint habere vestimentum in regno cœlorum.*

Luc. 7. 25. Matth. 11. 8.

CAPUT III.

De divino Officio, & jejunio.

Marc. 9. 28. Matth. 6. 16.

Dicit Dominus: Hoc genus Dæmoniorum non potest exire, nisi in jejunio & oratione: *& iterum*, cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. *Propter hoc omnes fratres, sive clerici, sive laici, faciant divinum Officium, Laudes, & Orationes secundùm quod debent facere. Clerici faciant Officium, & dicant pro vivis, & pro mortuis secundùm consuetudinem Clericorum. Pro defectu autem & negligentia Fratrum omni die dicant, Miserere mei Deus, cum Pater noster; & pro Fratribus defunctis dicant, De profundis, cum Pater noster. Et libros necessarios ad implendum eorum officium possint habere. Et laicis scientibus legere psalterium, liceat illud habere. Aliis verò nescientibus litteras, librum habere non liceat. Laici verò dicant, Credo in Deum, & viginti quatuor Pater noster cum Gloria Patri. Pro Tertia, Sexta, Nona, pro qualibet istarum septem Pater noster cum Gloria Patri. Pro Vesperis autem duodecim: pro Completorio septem, & Credo in Deum, cum Gloria Patri. Pro mortuis septem Pater no-*

noster, cum Requiem æternum. Et pro defectu & negligentia Fratrum triu Pater noster qualibet die.

Et similiter omnes Fratres jejunent à festo Omnium Sanctorum usque ad Natale, & ab Epiphania, quando Dominus noster Jesus Christus incepit jejunare, usque ad Pascha. Aliis verò temporibus non teneantur secundùm hanc vitam, nisi sextâ feriâ, jejunare. Et liceat eis manducare de omnibus cibis, qui apponuntur eis, secundùm sanctum Evangelium. Lucæ 10. 8.

CAPUT IV.

De Ministris, & aliis Fratribus, qualiter ordinentur.

I*N nomine Domini: omnes Fratres, qui constituuntur Ministri, & servi aliorum Fratrum, in locis quibus fuerint, collocent suos Fratres, quos sæpè visitent, & spiritualiter moneant, & confortent. Et omnes alii Fratres mei benedicti diligenter obediant eis in his, quæ spectant ad salutem animæ, & non sunt contraria vitæ nostræ. Et faciant inter se sicut dicit Dominus*: Quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis; Matth. 7. 12. *&, quod tibi non vis fieri, non facias alteri. Et recordentur Ministri &* Tob. 4. 16. *servi, quod dicit Dominus*: Non veni ministrari, sed ministrare; *& quod* Matth. 20. 28. *commissa est eis cura animarum Fratrum, de quibus si aliquid perderetur propter eorum culpam, & malum exemplum, in die judicii oportebit eos reddere rationem coram Domino Jesu Christo.*

CAPUT V.

De correctione Fratrum in offensione.

I*Deoque animas vestras, & fratrum vestrorum custodite, quia* horrendum est incidere in manus Dei viventis. *Si quis autem Ministrorum alicui Fratri aliquid contra vitam nostram præceperit, vel contra animum suum, non teneatur ei obedire; quia illa obedientia non est, in qua delictum vel peccatum committitur. Veruntamen omnes Fratres, qui sunt sub Ministris & servis Fratrum Minorum, & servorum, considerent rationabiliter & diligenter, si viderint aliquem illorum carnaliter, & non spiritualiter ambulare pro rectitudine vitæ nostræ; post tertiam admonitionem, si non se emendaverit, in Capitulo Pentecostes renuncient Ministro, & servo totius fraternitatis, nullâ contradictione impediente. Si verò inter Fratres, ubicumque sint, fuerit aliquis Frater, volens carnaliter, & non spiritualiter ambulare; Fratres cum quibus est, moneant eum, & instruant, & corripiant humiliter & diligenter. Quod si ille post tertiam admonitionem noluerit se emendare, quàm citius possint, mittant eum, vel significent suo Ministro & servo; qui Minister & servus de eo faciat, sicut sibi secundum Deum meliùs videbitur expedire. Et caveant omnes Fratres, tam Ministri & servi, quàm alii, quod propter peccatum alterius, vel malum exemplum non turbentur, & irascantur; quia Diabolus propter delictum unius vult multos corrumpere; sed spiritualiter sicut possunt, adjuvent eum, qui peccavit; quia* non est opus valentibus Medicus, sed malè habentibus. *Similiter omnes Fratres non habeant potestatem, vel dominationem maximè inter se. Sicut enim Dominus dicit in Evangelio*: Principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos.

(Marginal references: Hebr. 10. 31. — Matth. 9. 12. — Matth. 20. 25.)

eos. *Non sic erit inter Fratres, sed quicumque voluerit inter eos major fieri, sit eorum Minister & servus, & qui major est inter eos, fiat sicut minor. Nec aliquis Fratrum malum faciat, vel malum dicat alteri, imò magis per caritatem spiritus voluntariè serviant & obediant invicem. Et hæc est vera, & sancta obedientia Domini nostri Jesu Christi: & omnes Fratres quomodocumque declinaverint à mandatis Domini, & extra obedientiam evagaverint, sicut dicit Propheta, sciant se esse maledictos extra obedientiam, quousque steterint in tali peccato scienter. Et quando perseverant in mandatis Domini, quæ promiserunt per sanctum Evangelium, & vitam ipsorum, sciant se in vera obedientia stare, & benedicti sint à Domino.*

Psal. 118. 21.

CAPUT VI.

De recursu Fratrum ad Ministrum, & quod aliquis Frater non vocetur Prior.

F*Ratres, in quibuscumque locis sunt, si non possunt vitam nostram observare, quam citiùs possunt, recurrant ad suum Ministrum, hoc ipsi significantes. Minister verò taliter studeat eis providere, sicut vellet sibi fieri, si in consimili casu esset. Et nullus vocetur Prior, sed generaliter omnes vocentur Fratres Minores, & alter alterius lavet pedes.*

CAPUT VII.

De modo serviendi, & laborandi.

O*Mnes Fratres, in quibuscumque locis fuerint apud aliquos ad serviendum, vel ad laborandum, non sint camerarii, nec cellarii, nec præsint in domibus eorum, quibus serviunt, nec recipiant aliquod officium, quod scandalum generet, vel animæ suæ faciat detrimentum; sed sint Minores, & subditi omnibus, qui in eadem domo sunt. Et Fratres, qui sciunt laborare, laborent, & eandem artem exerceant, quam noverint, si non sit contra salutem animæ suæ, & honestè poterunt operari. Nam, ait Propheta,* labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit: *& Apostolus,* qui non vult operari, non manducet. *Et unusquisque in eadem arte & officio, in quo vocatus est, permaneat. Et possint pro labore accipere omnia necessaria, præter pecuniam; & cum necesse fuerit, vadant pro eleemosynis, sicut alii pauperes. Et liceat eis habere ferramenta & instrumenta suis artibus necessaria. Omnes Fratres studeant bonis operibus insudare, quia scriptum est:* Semper facito aliquid boni, ut te Diabolus inveniat occupatum: *& iterum,* otiositas est animæ inimica. *Idcirco servi Dei semper orationi, vel alicui bonæ operationi insistere debent. Caveant sibi Fratres ubicumque fuerint, in eremis, vel in aliis locis, quod nullum locum sibi approprient, nec alicui defendant. Et quicumque ad eos venerint, amicus, vel adversarius, fur vel latro, benignè recipiatur. Ubicumque sunt Fratres, vel in quocumque loco se invenerint, spiritualiter & diligenter debeant se revidere, & honorare ad invicem sine murmuratione. Et caveant sibi, quod non ostendant se tristes extrinsecus, nubilosos, & hypocritas; sed ostendant se gaudentes in Domino, hilares, & convenienter gratiosos.*

Psal. 127. 2.
2. Thess. 3. 10.
Hieron. Tom. 1. Ep. 4.
Ansel. Ep. 6. ad Cisterc.

CA-

CAPUT VIII.

Quod Fratres non recipiant pecuniam.

D*Ominus in Evangelio*: Videte, & cavete ab omni avaritia; & attendite vobis à sollicitudinibus hujus sæculi, & à curis hujus vitæ. *Unde nullus Fratrum, ubicumque sit, & quocumque vadit, aliquo modo tollat, nec recipiat, nec recipi faciat pecuniam, aut denarios, nec occasione vestimentorum, nec librorum, nec pro pretio alicujus laboris; imò nulla occasione, nisi propter manifestam necessitatem infirmorum Fratrum, quia non debemus majorem utilitatem habere, & reputare in pecunia, & denariis, quam in lapidibus. Et illos vult Diabolus obcæcare, qui eam appetunt, vel reputant lapidibus meliorem. Caveamus ergo, quia omnia reliquimus, ne pro tam modico regnum cœlorum perdamus. Et si in aliquo loco invenerimus denarios, de his non curemus tamquam de pulvere, quem pedibus calcamus; quia* vanitas vanitatum, & omnia vanitas. *Et si forte, quod absit, aliquem Fratrem contigerit pecuniam, vel denarios colligere, vel habere, exceptâ solummodo prædictâ infirmorum necessitate; omnes Fratres teneant eum pro falso Fratre, & fure, & latrone, & loculos habente, nisi verè pœnituerit. Et nullo modo Fratres recipiant, nec quærant, nec quæri faciant pecuniam, vel eleemosynam, nec denarios pro aliquibus domibus, vel locis, nec cum persona, pro talibus locis pecuniam, vel denarios quærente, vadant. Alia autem servitia, quæ non sunt contraria vitæ nostræ, possunt Fratres in talibus locis facere cum benedictione Dei: Fratres tamen in manifesta necessitate leprosorum, possunt pro eis quærere eleemosynam. Caveant tamen multum à pecunia. Similiter caveant omnes Fratres, ne pro aliquo turpi lucro terras circumeant.*

Luc. 12. 15. & 21. 34.

Eccle. 1. 2.

CAPUT IX.

De petenda eleemosyna.

O*Mnes Fratres studeant sequi humilitatem, & paupertatem Domini nostri Jesu Christi, & recordentur, quod nihil aliud oportet nos habere de toto mundo, sicut dicit Apostolus:* Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. *Et debent gaudere quando conversantur inter viles & despectas personas, inter pauperes & debiles, infirmos & leprosos, & juxta viam mendicantes. Et cum necesse fuerit, vadunt pro eleemosynis, & non verecundentur, quia Dominus noster Jesus Christus filius Dei vivi omnipotentis, posuit faciem suam, ut petram durissimam, nec verecundatus est, & fuit pauper, & hospes, & vixit de eleemosynis ipse, & Beata Virgo, & discipuli ejus. Quando facerent eis homines verecundiam, & nollent eis dare eleemosynam, referant inde gratias Deo, quia de verecundiis recipient magnum honorem ante tribunal Domini nostri Jesu Christi. Et sciant quod verecundia non patientibus, sed inferentibus imputatur. Et eleemosyna est hæreditas, & justitia, quæ debetur pauperibus, quam nobis acquisivit Dominus noster Jesus Christus. Et Fratres, qui eam acquirendo laborant, magnam mercedem habebunt, & faciunt lucrari & acquirere tribuentes; quia omnia, quæ homines faciunt in hoc mundo, peribunt; sed de caritate, & de eleemosynis, quas fecerint, habebunt præmium à Domino. Et securè ma-*

1. Tim. 6. 8.

manifestet unus alteri necessitatem suam, ut sibi necessaria inveniat, & ministret. Et quilibet diligat, & nutriat Fratrem suum, sicut mater diligit, & nutrit filium suum, in quibus Deus eis gratiam largiatur. Et
Rom. 14. 3. qui manducat, non manducantem non spernat; & qui non manducat, manducantem non judicet. *Et quando necessitas supervenerit, liceat universis Fratribus, ubicumque fuerint, uti omnibus cibis, quos possunt homines manducare, sicut Dominus noster dicit de David, qui comedit panes*
Marc. 2. 26. *propositionis, quos non licebat comedere, nisi sacerdotibus. Et recordentur,*
Luc. 21. 34. *quod dicit Dominus:* Attendite vobis ne fortè graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & superveniat in vos repentina dies illa; tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. *Similiter tempore manifestæ necessitatis, faciant omnes de eorum necessariis, sicut eis Dominus gratiam largietur, quia necessitas non habet legem.*

CAPUT X.

De infirmis Fratribus.

Si quis Fratrum in infirmitatem inciderit, ubicumque fuerit, alii Fratres non dimittant eum, nisi constituatur unus de Fratribus, vel plures, si necesse fuerit, qui serviant ei, sicut vellent sibi serviri. Sed in maxima necessitate possunt ipsum dimittere alicui personæ, quæ debeat suæ satisfacere infirmitati. Et rogo Fratrem infirmum, ut referat de omnibus gratias Creatori; & qualem vult eum Dominus, talem se esse desideret, sive sanum, sive infirmum; quia omnes, quos Deus ad vitam præordinavit æternam, flagellorum, atque infirmitatum stimulis, & compunctionis Spiritu erudit,
Apoc. 3. 19. *sicut dicitur in Apocalypsi:* Ego quos amo, corrigo & castigo. *Si autem turbabitur, sive irascetur contra Deum, sive contra Fratres: vel si fortè sollicitè postulaverit medicinas, nimis desiderans liberare carnem citò morituram, quæ est animæ inimica, à malo sibi evenit, & carnalis est, & non videtur esse de Fratribus, quia plus diligit corpus, quam animam.*

CAPUT XI.

Quod Fratres non blasphement, nec detrahant, sed diligant invicem.

Et omnes Fratres caveant sibi, ut non calumnientur aliquem, nec contendant verbis, sed studeant retinere silentium, quandocumque eis Dominus gratiam largietur. Nec litigent inter se, nec cum aliis; sed pri-
Luc. 17. 10. *mo curent humiliter respondere, dicentes:* Servi inutiles sumus; *& non*
Matth. 5. 22. *irascantur, quia* omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, fatue: reus erit gehennæ ignis. *Et diligant se*
Joan. 15. 12. *invicem, sicut Dominus dicit:* Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Et ostendant ex operibus dilectionem, quam de-*
1. Joan. 3. 18. *bent ad invicem, sicut dicit Apostolus:* Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. *Neminem blasphement, nec murmurent, nec detra-*
Eccl. 28. 15. Rom. 1. 29. *hant aliis, quia scriptum est:* Susurro maledictus, & detractores Deo odi-
biles. *Et sint modesti omnes, monstrantes mansuetudinem ad omnes homines,*
Luc. 6. 41. *nec judicent, nec condemnent. Et sicut dicit Dominus, non considerent minima peccata aliorum, imò magis sua recogitent in amaritudine animæ suæ.*
Et

Et contendant intrare per angustam portam, quia dicit Dominus : quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Matth. 7. 14.

CAPUT XII.

De malo visu, & frequentia mulierum vitanda.

OMnes Fratres, ubicumque sunt, vel vadunt, caveant sibi à malo visu, & frequentia mulierum. Et nullus cum eis consilietur solus. Sacerdos honestè loquatur cum eis, dando pœnitentiam, vel aliud spirituale consilium. Et nulla penitùs mulier ab aliquo Fratre recipiatur ad obedientiam; sed dando sibi consilium spirituale, ubi voluerit, agat pœnitentiam. Et multùm omnes nos custodiamus, & omnia membra nostra nos teneamus, quia dicit Dominus* : Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Matth. 5. 28.

CAPUT XIII.

De præsumptione fornicationis.

SI quis Fratrum, diabolo instigante, fornicaretur, habitum, quem ex sua turpitudine amisit, ex toto deponat, & à nostra Religione penitùs expellatur, & postea pœnitentiam faciat de peccatis.

CAPUT XIV.

Quomodo Fratres debeant ire per mundum.

QUando Fratres vadunt per mundum, nihil portent per viam, nec sacculum, nec peram, *nec panem, nec pecuniam, nec virgam. Et in quamcumque domum intraverint, dicant primùm* : Pax huic domui. *Et in eadem domo manentes, edant & bibant, quæ apud illos sunt. Non resistant malo, sed si quis eos in maxillam percusserit, præbeant ei alteram; & qui auferret eis vestimentum, & tunicam, non prohibeant. Omni petenti se tribuant, sed si quis auferret quæ sua sunt, non repetant.* Luc. 10. 4. Matth. 10. 12. Luc. 10. 5. Luc. 6. 29. 30.

CAPUT XV.

Quod Fratres non teneant bestiam, nec equitent.

INjungo omnibus Fratribus meis, tam clericis, quam laicis, euntibus per mundum, licèt morantibus in locis, quod nullo modo apud se, nec apud alium, & aliquo modo bestiam aliquam habeant. Nec eis liceat equitare, nisi infirmitate, vel magna necessitate cogantur.

CAPUT XVI.

De euntibus inter Saracenos, & alios infideles.

DIxit Dominus : Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. *Unde quicunque Fratrum divinâ inspiratione voluerint ire inter Saracenos, & alios* Matth. 10. 16.

*alios infideles, vadant de licentia sui Ministri & Servi. Minister verò det
eis licentiam, & non contradicat, si viderit eos idoneos ad mittendum; nam
tenebitur Domino reddere rationem, si in hoc vel in aliis processerit indi-
screte. Fratres verò, qui vadunt, possunt duobus modis spiritualiter inter
eos conversari. Unus modus est, quod non faciant lites, nec contentiones,
1. Petr. 2. 15. sed sint subditi omni humanæ creaturæ propter Deum, & confiteantur se
esse Christianos. Alius modus est, quod cum viderint placere Deo, annun-
cient verbum Dei, ut credant in Deum Omnipotentem Patrem, & Filium,
& Spiritum Sanctum Creatorem omnium, Redemptorem & Salvatorem Fi-
Joan. 3. 5. lium; ut baptizentur, & Christiani efficiantur; quia* nisi quis renatus fue-
rit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. *Hæc &
alia, quæ placuerint Domino, ipsis & aliis dicere possunt, quia dicit Domi-
Matth. 10. 32. nus in Evangelio*: Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confite-
Luc. 9. 26. bor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Et qui erubuerit
me, & meos sermones; hunc filius hominis erubescet, cum venerit in
majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. *Et omnes Fratres,
ubicumque sunt, recordentur quod dederunt se, & reliquerunt sua corpora
Domino nostro Jesu Christo, & pro ejus amore debent se exponere inimicis,
Luc. 9. 24. tam visibilibus, quam invisibilibus; quia dicit Dominus*: Qui perdiderit
Joan. 12. 25. animam suam propter me, salvam faciet eam in vitam æternam. Beati
Matth. 5. 10. qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est re-
Joan. 15. 20. gnum cœlorum. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Cum autem
Matth. 10. 23. persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Beati eritis, cum vos
Luc. 6. 22. oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint
nomen vestrum, tamquam malum, & cum dixerint omne malum adver-
Matth. 5. 11. sum vos, mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate,
Luc. 6. 23. ecce enim merces vestra multa est in cœlo. Dico autem vobis amicis meis,
Luc. 12. 4. nolite timere eos, qui occidunt corpus, & post hæc non habent ampliùs
Idem 21. 19. quid faciant. Videte ne terreamini. In patientia vestra possidebitis ani-
Matth. 10. 22. mas vestras. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

CAPUT XVII.

De Prædicatoribus.

*NUllus Fratrum prædicet contra formam, & institutionem sanctæ Ec-
clesiæ, nisi concessum fuerit sibi à suo Ministro. Caveat ergo sibi
Minister, ne alicui indiscretè concedat: omnes tamen Fratres operibus præ-
dicent. Et nullus Minister, vel Prædicator appropriet sibi ministerium, vel
officium prædicationis; sed quacumque hora ei injunctum fuerit, sine omni
contradictione dimittat suum officium. Unde deprecor in caritate*, quæ
Joan. 4. 8. Deus est, *omnes Fratres meos prædicatores, oratores, & laboratores, tam
clericos, quam laicos, ut studeant se humiliare in omnibus, non gloriari,
nec in se gaudere, nec intrinsecus se exaltare de bonis verbis & operibus,
imò de nullo bono, quod dicit vel facit Deus, & operatur in eis aliquando,
Luc. 10. 20. & per ipsos, secundum quod ipse Dominus dicit*: Veruntamen in hoc no-
lite gaudere, quia Spiritus subjiciuntur vobis. *Et firmiter sciamus, quod
non pertinent ad nos nisi vitia & peccata: & magis debemus gaudere, cum
in tentationes varias inciderimus, & cum sustinemus quascumque animæ vel
corporis angustias, aut tribulationes in hoc mundo propter vitam æternam.
Omnes ergò, Fratres, caveamus ab omni superbia & vana gloria. Custo-
dia-*

diamus nos à sapientia hujus mundi, & à prudentia carnis. Spiritus enim carnis vult & studet multùm ad verba habenda, sed parum ad operationem; & quærit non religionem, & sanctitatem spiritus, sed vult & desiderat religionem, & sanctitatem foris apparentem hominibus; & isti sunt, de quibus dicit Dominus: Amen dico vobis receperunt mercedem suam. *Matth. 6, 2.* *Spiritus autem Domini vult mortificatam & despectam, vilem & abjectam, & opprobriosam esse carnem, & studet ad humilitatem, & patientiam, & puram simplicitatem, & veram pacem spiritus: & super omnia desiderat divinum timorem, & divinam sapientiam, & divinum amorem Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Et omnia bona Deo altissimo & summo reddamus, & omnia bona ipsius esse recognoscamus, & de omnibus ei gratias referamus, à quo bona cuncta procedunt; & ipse altissimus & summus, solus & verus Deus habeat, & ei reddantur, & ipse recipiat omnes honores & reverentias, & omnes laudes & benedictiones, & omnes gratias, & omnem gloriam, cujus est omne bonum, qui solus est bonus. Et quando videmus, vel audimus malum dici, vel fieri, vel blasphemari Deum, nos benedicamus,* *Luc. 18. 19.* *& benefaciamus, & laudemus Deum, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.*

CAPUT XVIII.

Qualiter Ministri conveniant ad invicem.

Quolibet anno unusquisque Minister cum Fratribus suis possit convenire ubicumque placuerit eis, in festo S. Michaelis Archangeli, de his, quæ ad Deum pertinent tractaturus. Omnes verò Ministri, qui sunt in Ultramarinis, & Ultramontanis partibus, semel in tribus annis, et alii Ministri semel in anno veniant ad Capitulum in festo Pentecostes apud S. Mariam de Portiuncula, nisi à Ministro, et Servo totius Fraternitatis aliter fuerit ordinatum.

CAPUT XIX.

Quod omnes Fratres vivant Catholicè.

Omnes Fratres sint Catholici, vivant et loquantur Catholicè: si quis verò erraverit à fide et vita Catholica in dicto, vel in facto, et non se emendaverit, à nostra Fraternitate penitus expellatur. Et omnes Clericos, et omnes Religiosos habeamus pro dominis, in his quæ spectant ad salutem animæ, et à nostra Religione non deviant, et ordinem, et officium eorum, et administrationem in Domino veneremur.

CAPUT XX.

De Confessione Fratrum, & perceptione Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi.

Fratres benedicti tam clerici, quam laici confiteantur peccata sua Sacerdotibus nostræ Religionis. Et si non possunt, confiteantur aliis discretis, et Catholicis Sacerdotibus, scientes firmiter, et attendentes, quod à quibuscumque Sacerdotibus acceperint pœnitentiam, et absolutionem, abso-

luti erunt procul dubio ab illis peccatis, si pœnitentiam sibi injunctam procuraverint humiliter, et fideliter observare. Si verò tunc Sacerdotem habere non poterunt, confiteantur fratri suo, sicut dicit Apostolus Jacobus: Confitemini alterutrum peccata vestra. *Non tamen ob hoc dimittant recurrere ad Sacerdotes; quia potestas ligandi, atque solvendi solis Sacerdotibus est concessa. Et sic contriti, et confessi sumant Corpus, et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi cum magna humilitate, et veneratione, attendentes, quod ipse Dominus dicit:* Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; *&*: Hoc facite in meam commemorationem.

Jacob. 5. 16. Joan. 6. 55. Lucæ 22. 19.

CAPUT XXI.

De laude, & exultatione, quam possunt facere omnes Fratres.

ET hanc talem exhortationem, & laudem omnes Fratres mei, quandocunque placuerit eis, annunciare possunt, & inter quoscumque homines, cum benedictione Dei: Timete & honorate, laudate & benedicite. Gratias agite, & adorate Dominum Deum Omnipotentem in Trinitate & unitate, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Creatorem omnium. Facite pœnitentiam, agite dignos fructus pœnitentiæ, quia scitote quod citò moriemur. Date, & dabitur vobis. Dimittite, & dimittetur vobis; & si non dimiseritis, Dominus non dimittet vobis peccata vestra. Beati qui moriuntur in pœnitentia, quia erunt in regno Cælorum. Væ illis, qui non moriuntur in pœnitentia, quia erunt filii Diaboli, cujus opera faciunt, & ibunt in ignem æternum. Cavete & abstinete ab omni malo, & perseverate usque in finem in bono.

Luc. 6. 38. Matth. 5. 15.

CAPUT XXII.

De admonitione Fratrum.

ATtendamus omnes, Fratres, quia dicit Dominus: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. *Nam & Dominus noster Jesus Christus, cujus vestigia sequi debemus, traditorem suum vocavit amicum, crucifixoribus sponte se obtulit. Amici ergo nostri sunt omnes illi, qui injustè nobis inferunt tribulationes, angustias, verecundias & injurias, dolores & tormenta, martyrium & mortem, quos multum diligere debemus; quia ex hoc, quod nobis inferunt, habemus vitam æternam. Et odio habeamus corpus nostrum cum suis vitiis & peccatis, quia carnaliter vivendo vult nobis auferre amorem Domini nostri Jesu Christi, & vitam æternam, & seipsum cum omnibus perdere in Infernum. Quia nos propter culpam sumus fœtidi, miseri, & bono contrarii; ad mala autem prompti, & voluntarii; quia sicut dicit Dominus in Evangelio:* De corde hominum procedunt & exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, *& avaritia, nequitia, dolus,* falsa testimonia, blasphemiæ, *superbia, stultitia. Hæc omnia mala ab intus de corde hominis procedunt, &* hæc sunt, quæ coinquinant hominem. *Nunc autem postquam dimisimus mundum, nil aliud habemus facere, nisi ut solliciti simus voluntatem Domini sequi, & placere ipsi. Multùm caveamus, ne simus terra secus viam, vel petrosa, vel spinosa, secundum quod dicit Dominus in Evangelio:* Semen est ver-

Matth. 5. 44. Matth. 26. 50. Matth. 15. 19. Luc. 8. 13. Marc. 4. 5. Luc. 8. 12.

verbum Dei. *Quod autem secus viam cecidit, & non conculcatum est, hi sunt qui audiunt verbum Dei, & non intelligunt; & confestim venit Diabolus, & rapit quod seminatum est in cordibus eorum, ne credentes salvi fiant. Quod autem supra terram cecidit, hi sunt qui cum audierint verbum, statim cum gaudio suscipiunt illud: factâ autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandalizantur, & hi radicem in se non habent, sed temporales sunt, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui verbum Dei audiunt, & sollicitudo, & ærumnæ istius sæculi, & fallacia divitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficiuntur. Quod autem in terram bonam seminatum est, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum intelligunt, & retinent, & fructum afferunt in patientia. Et propterea nos, Fratres, sicut dicit Dominus, dimittamus*
mortuos sepelire mortuos suos, *& multum caveamus à malitia, & subti-* *Matt.8. 22.*
litate Satanæ, qui vult ne homo mentem suam & cor habeat ad Dominum Deum, & circujens desiderat cor hominis sub specie alicujus mercedis, vel adjutorii tollere, & suffocare verbum & præcepta Domini à memoria; & vult cor hominis per sæcularia negotia, & curam excæcare, & ibi habita-
re, sicut dicit Dominus: Cum immundus Spiritus exierit de homine, am- *Luc.11. 24.*
bulat per loca inaquosa, quærens requiem; & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios Spiritus secum nequiores se, & ingressi habitant ibi, & fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. *Unde, Fratres, custodiamus nos multum, ne sub specie alicujus mercedis, vel adjutorii, vel operis, perdamus, aut tollamus mentem nostram à Domino. Sed in sancta caritate, quæ Deus est, rogo omnes Fratres, tam Ministros, quam alios, ut omni impedimento remoto, & omni curâ, & sollicitudine postpositâ, quocumque modo melius possunt, debeant servire, amare, & honorare Dominum Deum mundo corde, & pura mente, quod ipse super omnia quærit. Et semper faciamus in nobis habitaculum & mansionem ipsi, qui est Dominus Deus Omnipotens Pater, & Filius, &*
Spiritus sanctus; qui dicit: Vigilate itaque omni tempore orantes, ut di- *Luc.21. 36.*
gni habeamini fugere omnia *mala*, quæ futura sunt, & stare ante Filium
hominis. *Et cum statis ad orandum, dicite:* Pater noster, qui es in Cœlis. *Matth. 6. 9.*
Et adoramus eum puro corde. Oportet *enim* semper orare, & non defice- *Luc. 18. 1.*
re; *nam Pater tales quærit adoratores*: Spiritus est Deus, & eos qui ado- *Joan. 4. 24.*
rant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare. *Et ad ipsum recurramus, tamquam ad Patrem, & Episcopum animarum nostrarum, qui dicit:*
Ego sum pastor bonus, & cognosco meas, & animam meam pono pro *Idem.10. 14.*
ovibus meis. Omnes autem vos Fratres estis: & patrem nolite vocare vo- *& 15.*
bis super terram: unus enim est Pater vester qui in Cœlis est. Nec vo- *Matth. 23. 8.*
cemini magistri: quia Magister vester unus est, Christus. Si man- *9. & 10.*
seritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, *Joan.15.7.*
petetis, & fiet vobis. Ubicumque sunt duo, vel tres congregati in no- *Matth.18. 20.*
mine meo, ibi sum in medio eorum. Ecce egô vobiscum sum usque ad *Matth. 28. ult.*
consummationem sæculi. Verba, quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita *Joan.6. 64.*
sunt. Ego sum via, veritas, & vita. *Teneamus ergo veram vitam, & do-* *Joan.14. 6.*
ctrinam, & sanctum ejus Evangelium, qui dignatus est pro nobis Patrem
suum, & nomen ejus nobis manifestare, dicens: Pater, manifestavi no- *Joan.17. 6.*
men tuum hominibus, quos dedisti mihi; quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis; & ipsi acceperunt, & cognoverunt verè quia à te exivi, & crede-

diderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi; serva eos in nomine tuo, ut sint unum sicut & nos. Hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt propter verba eorum in me, ut sint consummati in unum: & cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis. Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum; ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi.

CAPUT XXIII.

Oratio ad Deum, sive gratiarum actio, atque ad Fratres exhortatio.

Omnipotens, sanctissime, altissime, & summe Deus, Pater sancte, & juste Domine, Rex cœli & terræ, propter temetipsum gratias agimus tibi, quod per sanctam voluntatem tuam, & per unicum filium tuum, & per Spiritum sanctum, creasti omnia spiritualia & corporalia; & nos ad imaginem tuam & similitudinem factos in Paradiso posuisti, & per culpam nostram cecidimus. Et gratias agimus tibi, quia sicut per Filium tuum nos creasti, sic per istam dilectionem tuam, qua dilexisti nos, ipsum verum Deum & verum Hominem ex gloriosa semper Virgine beatissima sancta Maria nasci fecisti, & per crucem & sanguinem, & mortem ipsius nos captivos redimere voluisti. Et gratias agimus tibi, quia ipse filius tuus iterum venturus est in gloria majestatis suæ mittere maledictos, qui pœnitentiam non egerunt, & te non cognoverunt, in ignem æternum; & dicere omnibus, qui te cognoverunt & adoraverunt, & tibi servierunt in pœnitentia: Matth. 25. 34. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. *Et quia omnes miseri & peccatores, non sumus digni nominare te, suppliciter exoramus, ut Dominus noster Jesus Christus Filius tuus* Matth. 17. 5. *dilectus, in quo tibi bene complacuit, unà cum Spiritu Sancto Paraclito gratias agat tibi, sicut tibi & ipsis placet pro omnibus, qui tibi semper sufficit ad omnia, per quem tanta nobis fecisti. Alleluja. Et gloriosam Matrem beatissimam Mariam semper Virginem, beatum Michaëlem, Gabrielem, Raphaëlem, & omnes choros beatorum Spirituum Seraphim, Cherubim, Thronorum, Dominationum, Principatuum, & Potestatum, Virtutum, Angelorum, Archangelorum; B. Joannem Baptistam, Joannem Evangelistam, Petrum, Paulum, & beatos Patriarchas, & Prophetas, Innocentes, Apostolos, Evangelistas, Discipulos, Martyres, Confessores, Virgines, beatos Eliam & Enoch; & omnes sanctos, qui fuerunt, erunt, & sunt, propter tuum amorem humiliter deprecamur, ut sicut tibi placet, pro his tibi gratias referant summo Deo, vero, æterno, & vivo, cum Filio tuo beatissimo Domino Jesu Christo, & Spiritu sancto Paraclito in sæcula sæculorum, Amen. Alleluja. Et Domino Deo universos intra Sanctam Ecclesiam Catholicam, & Apostolicam servire volentes, & omnes sequentes Ordines, Sacerdotes, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos, & Exorcistas, Lectores,*

res, & Ostiarios, & omnes Clericos, universos Religiosos, & universas Religiosas; omnes pueros & parvulos, pauperes & egenos, Reges & Principes, laboratores; & agricolas, servos & dominos; omnes virgines, continentes & maritatas, laicos masculos & fœminas; omnes infantes, adolescentes, juvenes & senes, sanos & infirmos, omnes pusillos & magnos, & omnes populos, tribus & linguas, & omnes nationes, & omnes homines ubique terrarum, qui sunt, & erunt, humiliter rogamus & supplicamus nos omnes Fratres Minores servi inutiles, ut omnes in vera fide & pœnitentia perseveremus; quia aliter nullus salvari potest. Omnes diligamus ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & fortitudine, & ex toto intellectu, & ex omnibus viribus, toto nisu, toto affectu, totis visceribus, totis desideriis & voluntatibus Dominum Deum, qui totum corpus, totam animam, totam vitam dedit, & dat omnibus nobis: qui nos creavit & redemit, & solâ suâ misericordiâ salvavit: qui nobis miserabilibus & miseris, putridis & fœtidis, ingratis, ignaris, & malis omnia bona fecit, & facit. Nihil ergo aliud desideremus, nihil aliud velimus, nihil aliud placeat, & delectet nos, nisi Creator, & Redemptor, & Salvator noster, solus & verus Deus, qui est plenum bonum, verum & summum bonum, qui solus est bonus; pius & mitis, suavis & dulcis: qui solus est sanctus, justus, verus, & rectus: qui solus est benignus, innocens, mundus: à quo, per quem, & in quo est omnis venia, omnis gratia, omnis gloria omnium pœnitentium & justorum, omnium beatorum in Cœlis congaudentium. Nihil ergo impediat, nihil separet, nihil interpellet. Utique nos omnes omni loco, omni hora, & omni tempore, quotidie & continuè credamus veraciter & humiliter, & in corde teneamus, & amemus, honoremus, adoremus, serviamus, laudemus, & benedicamus; glorificemus, & superexaltemus; magnificemus, & gratias agamus altissimo & summo Deo æterno, & Trinitati, & Unitati, Patri, & Filio, & Spiritui sancto, Creatori omnium, in se credentium & sperantium, & diligentium eum, qui sine initio, & sine fine, immutabilis, & invisibilis, inenarrabilis, ineffabilis, incomprehensibilis, investigabilis, benedictus, laudabilis, gloriosus, superexaltatus, sublimis, excelsus, suavis, amabilis, delectabilis, & totus super omnia desiderabilis in sæcula sæculorum.

Luc. 18. 19.

EXHORTATIO AD FRATRES.

IN nomine Dei omnipotentis rogo omnes Fratres, ut addiscant tenorem, & sensum eorum, quæ in ista vita ad salutem animæ nostræ scripta sunt, & ista frequenter ad memoriam reducant. Et exoro Deum, ut ipse, qui est Omnipotens, Trinus & Unus, benedicat omnes docentes, addiscentes, recordantes, & operantes ista, quoties repetunt quæ ibi ad salutem nostram scripta sunt. Et deprecor omnes cum osculo pedum, ut multum diligant, custodiant, & reponant; & ex parte Dei Omnipotentis, & Domini Papæ, & per obedientiam, ego FR. FRANCISCUS *firmiter præcipio & injungo, ut ex his, quæ in ista vita scripta sunt, nullus minuat, vel in ipsa scriptum aliquod desuper addat, nec aliam Regulam Fratres habeant. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.*

III. Hac ostensâ Fratribus Regulâ, & per eosdem acceptatâ, commendatâque, unanimiter omnes Romam pergunt, constituto sui itineris duce B. Bernardo à Quintavalle. Magnâ incedentibus per viam modestiâ, nihil aliud in ore eorum resonabat præter divinum eloquium, & ædificationis verba. Frequenter ad latibula divertebant, ut orationi, & persol-

Romam pergit Franciscus cum suis.

Leg. 3. soc.

& persolvendis horariis precibus commodiùs vacarent. Ubi noctu decumberent, vel ad quem declinarent hospitem, non præmeditabantur, præparante, & præmovente eis Domino ubique viros pios, qui ultrò obvios in suas ducerent ædes, & abundè omnia ministrarent. Deflexerunt autem paulisper ad Civitatem Reatinam, in qua per unum vel alterum manentes diem, obvium habuit Franciscus nobilem quendam militem, Angelum Tancredum nuncupatum; cui licet antea ignoto, Dei instinctu ex tempore dixit: Domine Angele, baltheum, ensem, & calcaria militaria sat longo cinxisti tempore, oportet te modo ferre pro cingulo rudem funem, pro ense Christi crucem, pro calcaribus pulverem & lutum platearum. Me ergo sequere, & faciam te militem Christi. Mirabile dictu! Statim Spiritus sancti gratia adeò cor hominis ad suam flexit voluntatem, ut omnibus continuò relictis, virum Dei secutus sit, & sequenti die paupercula hac leucophæa veste se humiliter induerit, duodenariumque Franciscani Collegii numerum compleverit. Breviter hic noto Bonaventuram, Vincentium Bellovacensem, & alios docere, cum undecim tantum Discipulis Franciscum Romam perrexisse, quia non plures habuit cùm Asisio discessit, nec hujus Angeli in itinere initiati meminerunt. Suæ conversionis seriem ipse Angelus ad amussim humiliter expressit in illo, quod scripsit, Opusculo de Francisci gestis in partibus Reatinis. Sæpius ejus inferius incidet memoria.

Angel. Reat. cit.

Conversio mirabilis Angeli Reatini.

IV. Mirandus prorsus, nec absque consideratione prætereundus ex repentina hac in omnibus ferme Francisci sociis mutatione, uberrimus in brevissimo temporis spatio cumulus sanctitatis, ut omnes ferme repente sancti, perfectique evaserint Evangelii sectatores. Sed sicut semen cadens ex improviso de manu agricolæ ubi non vult, uberius quandoque germinat, quam studiose seminatum; Ita Spiritus Domini quandoque piè utilitèrque fæcundat animas, repentinaque propter ardorem animi mundi renunciatio meliorem finem sortitur. Apposité Hieronymus: *Subitus calor longum vincit teporem*, & Gregorius: *fit plerumque gratior Deo subitò amore ardens post culpam vita, quam securitate torpens innocentia.* Effectus hi sunt singularis Dei gratiæ, & specialis auxilii. *Exerit quidem frequenter potens & misericors Deus singulares, & mirabiles istos suæ operationis effectus, & quibusdam mentibus non expectatâ profectuum morâ, statim ingentia bona dantur.* Illud etiam singulare Dei donum, quod & majorem in modum hominum sibi vendicat considerationem, ut relictis mundi oblectamentis, carnisque blanditiis, spretis etiam patrio genere, cunctisque sibi caris, parvâ vel nullâ interpositâ morâ ad ciborum non tam parsimoniam quàm penuriam, ad nuditatem, & egestatem, ad summam corporis macerationem perferendam, adeò libenter hi deflexerint, ut nec ad delicias, nec ad epulas vocati, velociùs properarent. Sed qui vocavit Apostolos ad Ecclesiæ structuram, hos attraxit ad ejusdem reparationem: & sicut illi *continuò relictis retibus secuti sunt* Christum; ita hi, spretis universis, repentè adhæserunt Francisco. Illi statim, ut audierunt vocem invitantis, ipso per gratiam operante interius, cujus vox sonabat exterius, dicto citius ad unius jussionis vocem sequuti sunt: Hi nullam in sequendo moram fecerunt, non dilationis tempus quæsierunt, verbo potentis jussionis sub cordis intimo permoti. *Tali*, inquit Cajetanus, *attractioni interni spiritus, nullus unquam restitit, nullus etiam resistet unquam, quia efficit voluntarium sectatorem, operarium martyrem.*

Conversio repentina, aliquando fervens.

Hieron. epist. ad Paulinum.

Greg. par. 3. Past. c. 29.

Orig. l. 1. de vocat. gent. c. 4.

Potens Dei vocatio.

Matth. 4. 20.

Cajet. in cap. 4. Matth.

V. Il-

V. Illud tertiò pensitandum, Christum nec viros doctos ad suum, nec ad Franciscanum elegisse Collegium. Ea autem communior ratio, ut mirabilis mundi conversio, verè mira videretur sub indoctis magistris; non artificiosa, nec humana sub litteratis, nec persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis tribueretur, quod soli divinæ debebatur virtuti. Porro altera hæc est, quod bonorum, & simplicium sincera corda, & candidas animas præfert Deus verbosæ doctorum prudentiæ, & fastuosæ jactantiæ. Illos elegit non doctos, ut doctos efficeret; mundani doctores necesse esset, ut in ejus schola dediscerent. *Elegit eos*, inquit Chrysostomus, *non quasi Apostolos, sed quia Apostoli poterant fieri. Sicut artifex, si viderit gemmas pretiosas, & non dolatas, eligit illas, non quod sint, sed quod fieri possint; habens enim scientiam artis, bonum incompositum non contemnit*. Sic & Dominus videns hos, non doctrinam illorum aut sapientiam elegit, sed corda.

Quare non vocati ad Christi collegium Doctores.

Chrys. hom. 7. in cap. 4. Matth. in princ.

Bonav. cit.

VI. Completo verò duodenario numero, ut ad Franciscum revertatur oratio, cum isto simplicium cœtu inceptum prosequitur iter ad Apostolicæ Sedis præsentiam, de sola confisus directione divina; cujus desiderium Deus ex alto respiciens, sociorum animos, simplicitatis suæ consideratione perterritos, ostensâ viro Dei visione hujusmodi, confortavit. Videbatur siquidem ei, quod per quamdam viam incederet, juxta quam stabat arbor celsitudinis magnæ, ad quam cùm appropinquasset, & sub ea stans ipsius altitudinem miraretur, subitò tantum divina virtute levabatur in altum, ut cacumen contingeret arboris, ejusque summa facillime curvaret ad ima. Hujus visionis præsagium vir Deo plenus intelligens referri ad condescensionem Apostolicæ dignitatis, exhilaratus est spiritu, fratribusque suis in Domino confortatis, cum eis iter est prosequutus.

Visio mysteriosa S. Francisci.

VII. Cum autem ad Romanam Curiam pervenisset, in eadem invenit Dominum Guidonem Asisitatem Episcopum, à quo cum ingenti receptus est gaudio propter summum in ipsum, ejusque Sodales affectum. Sed ad primum turbatur aspectum, donec adventus eorum causam exploravit: timuit enim eos voluisse ab Asisio aliò transmigrare ad magnam Asisiatum jacturam, si tantorum hominum sanctæ conversationis privarentur exemplo. Ut verò ei constitit illorum desiderium, se adjutorem, & promotorem hujus negotii offert, indicatque ad faciliorem voti assecutionem magnam sibi esse cum Illustrissimo Domino Joanne de Sancto Paulo magnæ auctoritatis viro, & S. R. E. Cardinali necessitudinem. Cardinalem hunc ex illustri Columnensium Familia Eduardo patre satum, ait Marianus, à Cælestino III. creatum Presbyterum Cardinalem tituli sanctarum Aquilæ & Priscæ referunt Panvinius, & Ciacconius, & ab Innocentio III. anno MCCV. factum Sabinensem Episcopum. Eum virum venerandum, omnis sanctitatis amatorem, & adjutorem pauperum vocat Bonaventura; & Ciacconius magnum S. Francisci amicum. Hic jam audierat à Guidone prædicto suo familiari sanctam hominum conversationem, prodigiosumque Institutum; & desiderabat quam maximè eos videre, eorumque perfrui sancto colloquio. Ut accepit in Urbem venisse, eos accersivit, & magno cum honore suscepit, summâque habuit in reverentia. Ex eorum verbis facta collegit, & ex conversatione Instituti perfectionem; magna proinde fide, & devotione se eorum commendavit orationibus, petiitque mirâ dignatione, ut quasi ex ipsis unum se deinceps reputarent.

Leg. 3. soc.

Obvium habent Romæ Episcopum Asisii.

Marian. c. 4.

Panvi. & Ciacco. sub Cælest. & Innoc. III.

Bonav. cit.

Fautorē habent Joannem Cardinalem.

VIII. Paucis postea diebus Franciscus Pontificem adiit, nequaquam

 passus

Introducitur ad Innocent. III.

passus rem hanc in longum protrahi, & introductus per quendam concivem domus Pontificiæ ad sanctissimum Antistitem, altissimis intentum meditationibus rei Ecclesiasticæ gubernandæ, deambulantem in Patriarchio Lateranensi, ex ea parte, quæ speculum, ut ait Bonaventura, dicebatur, (quod ego Solarium judico à Leone III. constructum, postea à Leone IV. in meliorem formam restauratum, & à Cælestino III. refectum; ob eminentem, in quo erat, locum, & liberiorem undique prospectum, speculum fortasse cognominatum) tamquam humilis, & ignotus repulsus est indignanter. Quo humiliter foras egresso, sequenti nocte hujusmodi revelatio facta est à Deo ipsi Pontifici: videbat namque inter pedes suos palmam paulatim succrescere, & in arborem pulcherrimam elevari, & eo mirante quid hæc visio vellet ostendere, divina lux impressit menti ipsius Christi Vicarii, quod hæc palma illum pauperem, quem præcedenti die repulerat, designabat. Visionem hanc multi referunt ex c.3. Legendæ D. Bonaventuræ, nec tamen ipse eam huic suo Opusculo inseruit, sed Hieronymus Asculanus, Bonaventuræ in Generalatu successor, postea Summus Pontifex Nicolaus IV. renunciatus, qui eam accepit à Richardo Hannibaldensi de Molaria, Diacono Cardinali tituli S. Angeli in foro piscium, à Gregorio IX. ereato, qui obiit sub Gregorio X. stomachabundus ob rubei pilei privationem anno MCCLXXIV. Huic rem omnem retulit ipse Gregorius IX. Innocentii III. patruelis fratris filius, cui jam à se creato Cardinali tituli S. Eustachii, visionem sibi factam expandit Innocentius; quod Hugolino, ita vocabatur ante Papatum, principium fuit summæ in Franciscum benevolentiæ. Præter visionem hanc, insigne illud miraculum de cæco, effossis jam oculis, luce donato, addidisse ad finem Legendę eundem Hieronymum dicunt Auctor Chronicorum vetustorum MSS. & Marianus: ipsumque ejus nomen, & Generalis officium, quod post Bonaventuram obtinuit, in relatione miraculi expressum, rem amplius confirmant.

Vide Panvi. de 7. Eccles. de Patriarc. Lateran.

Sed repelluntur.

Visio facta Pontifici.

Vide Ciacc. sub Greg. IX. & X.

Chron. antiq. MSS. sub Generali Hier. Ascul.

Marian. cap. 4. §. 18.

IX. Commotus autem hac visione Pontifex, mane sequenti mandavit per suos famulos per Urbem dictum pauperem quæri; quem inventum juxtà Lateranum in Hospitali S. Antonii (quod paulò post locupletavit, & auxit Joannes Columna nobilissimus civis Romanus Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis ab Honorio III. creatus, & cujus ampliorem facit citatus Onuphrius Panvinius mentionem) ante conspectum suum celeriter jussit adduci. Cumque introductus esset, exposuit suum propositum, petens humiliter, & instanter supradictam sibi vivendi regulam approbari. Videns autem Christi Vicarius, vir utique sapientia clarus, admirandam in viro Dei simplicis animi puritatem, propositi constantiam, ignitumque voluntatis sanctæ fervorem, Christi pauperem mentis amore complectens, inclinatus est animo, ut pium supplicanti præberet assensum. Distulit tamen perficere, quod Christi postulabat pauperculus, pro eo quod aliquibus Cardinalibus novum aliquid, & supra vires humanas arduum videretur.

Revocantur ad Pontificis conspectum.

Non statim obtinent Regulę approbationem.

X. Hanc solam difficultatem in hujus Regulæ approbatione passum Franciscum referunt cum Bonaventura, Antonino, & tribus sociis ejusdem sancti viri, rerum Franciscanarum Scriptores, non parem eum sanctissimo Patriarcha Dominico, nec tunc dimissum ab Innocentio ad deligendam vitæ formulam, ut Abrahamus Bzovius absque ullo prorsus fundamento scribit ad annum MCCXVI. n. 12. qui hoc idem jam antea inculcavit anno MCCXV. n. 6. ubi D. Dominicum ait remissum Tolosam ad suos

Refellitur Bzovii error.

Bzovius.

Vide Ferdinand. del Castillo 1. par. Chron. ord. Prædic. l. 1. c. 6.

ſuos ſocios, ut quam profiterentur regulam, eligerent; nec enim eouſque ullam ſibi conſtituerunt peculiarem. At D. Franciſcus, quam ſupra poſuimus, jam concinnaverat, eamque approbari petebat, quod brevi, ſuperatâ difficultate, quæ in Purpuratorum Patrum vario dumtaxat opinandi modo conſiſtebat, à Pontifice impetravit. Largiùs hujus erroris, aliorumque plurium circa res noſtras convincit Bzovium Matthæus Ferchius Veglenſis doctâ & modeſtâ editâ in eundem Annaliſtam apologiâ. *Ferchius in Bzovium n.13.*

XI. Dubium & contradictionem adverſorum Cardinalium ſuſtulit è medio ſupra nominatus Joannes à ſancto Paulo doctâ propoſitâ ratione. *Tollit contradictionem Cardinalis Joannes.* Divino namque ſpiritu inflammatus, inquit Bonaventura, Summo Pontifici, & Fratribus ſuis dixit: Si petitionem pauperis hujus tamquam nimis arduam, novamque refellimus, cum petat confirmari ſibi formam Evangelicæ vitæ; cavendum eſt nobis, ne in Chriſti Evangelium offendamus. *Bonaven.* Nam ſi quis intra Evangelicæ perfectionis obſervantiam, & votum ipſius dicat contineri aliquid novum, aut irrationabile, vel impoſſibile ad ſervandum, contra Chriſtum Evangelii Auctorem blaſphemare convincitur. Quibus propoſitis Succeſſor Apoſtoli Petri converſus ad pauperem Chriſti, dixit: Ora fili ad Chriſtum, ut ſuam per te nobis voluntatem oſtendat, qua certius cognitâ tuis piis deſideriis annuamus. Omnipotentis autem Dei famulus, totum ſe conferens ad orandum, precibus devotis obtinuit, & quod exteriùs ipſe proferret, & quid interiùs Papa ſentiret.

XII. Pontificis inde natus ſcrupulus, ut Cardinalis indicavit oratio, quod dura nimis vita videbatur & Regula, quæ nihil omnino terrenæ admittebat poſſeſſionis, ſed omnem ſpem in Dei reponebat providentia; *Leg.3.soci.* refrigeſcente verò tunc caritate, ex tenui ſtipe difficile nimis, & quaſi *Marian. cit. §. 18.* incredibile putabatur, integrum quodvis ali poſſe Sodalitium. Removit ſcrupulum hunc Franciſcus accommodâ hac, quam à Chriſto accepit, *Bozius l. 6. ſign. 21. c. 4.* propoſitâ poſtea parabolâ: Virgo quædam, inquit, ſpecioſa nimis in ſolitario, & deſerto loco degebat, quam ut illius regionis Rex vidit, ejus *Bonav. cit. & alii.* egregiam pulchritudinem admiratus, in ſuam duxit ſponſam. Cum qua per annos aliquot in deſerto commoratus, quoſdam ex ea ſuſcepit filios, *Nec non Franciſcus propoſita parabola.* & matris præ ſe ferentes venuſtam ſpeciem, naturaliaque Regis delineamenta. Ad curiam ſuam reverſo Monarchâ filios pia mater enutriit, enutritos verò ad Regem tranſmiſit, dicens: Filii, magno Rege ſati eſtis; in ſua degit curia, ego ſolitudinem hanc nolui, nec potui deſerere: vos patrem convenite, & cujus ſtirpis ſitis declarate; ille vobis neceſſaria, & veſtræ nobilitati decentia largietur. Quod dum fecerunt, Rex ſtatim ſua in filiis agnovit indicia, & matris pulchritudinem. Quibus gratanter ait: Ego verè meos vos agnoſco natos, & ut prolem Regiam vos educabo. Si enim alienos, & ſervos ex mea menſa, & ſtipendiis alendos curavi, quantò mihi ſolicitior cura erit pro filiis meis, & ſpecioſæ matris progenie, quam ego vehementer diligo; cujus filios, quos ex me ſuſceperit, ad menſam meam ſedere faciam, & in curia mea alendos ſuſcipiam. Rex iſte, Sanctiſſime Pater, eſt Chriſtus Dominus, ſpecioſa virgo, paupertas, quæ in deſerto hujus mundi ab omnibus repulſa & contempta, in ſolitariis locis degebat. Hujus pulchritudinem Rex Regum Chriſtus è cœlo deſcendens adamavit, & mundum ingrediens, eam ſibi ſtatim in præſepio deſponſavit. Plures ex ea in hoc deſerto filios procreavit, Apoſtolos, Anachoretas, Monachos, ac alios quam plures voluntariam profitentes paupertatem, quos ſigna ipſius Regiæ Chriſti pau-

periatis, humilitatis, & obedientiæ gestantes, transmisit ad cœlestem Regem, qui benignè eos suscepit, & promisit se illos alit urum, dicens; *Matth. 5. 45.* Ego qui solem meum facio oriri super justos, & injustos, qui paganis, & hæreticis à fide mea alienis de mensa & thesauris meis victum, & vestitum præbeo, qui hos cibari, & enutriri curavi; quantò magis hæc vobis libentiori animo concedam, & quæ vobis necessaria fuerint impendam, iisque omnibus, qui ex sponsa mea carissima paupertate fuerint procreati? Ad hunc cœlestem Regem, Beatissime Pater, Domina & Regia Sponsa, hos suos mittit filios, prioribus & senioribus nequaquam viliores, necà patris aut matris pulchritudine degeneres, summam & perfectam paupertatem profitentes. Non est ergo formidandum, quod fame pereant æterni Regis filii & hæredes, qui ad imaginem Regis Christi per Spiritus sancti virtutem de paupere matre nati, & qui per Spiritum paupertatis sunt in Religione paupercula enutriendi. Si enim Rex cœlorum imitatoribus suis regnum promittit æternum, quantò magis illa subministrabit, quæ communiter largitur bonis & malis. *Matth. 19. 28.*

Bonav. c. 3.

Pontifex videt Franciscum Ecclesiam sustentantem.

XIII. Hanc parabolam, & intellectum ipsius Christi Vicarius cum diligenter audisset, miratus est valde, & indubitanter Christum locutum in homine recognovit. Sed & visionem, quam tunc temporis è cœlo perceperat in hoc viro fore complendam, spiritu divino suggerente, firmavit. Videbat namque in somnis, ut retulit, Lateranensem Basilicam fore proximam jam ruinæ, quam quidam homo pauperculus, modicus, & despectus, proprio dorso submisso, ne caderet, sustentabat. Verè, inquit, hic est ille, qui opere, & doctrina Christi sustentabit Ecclesiam. Hoc ita verum esse exitus ipse, inquit Hieronymus Plati candidus Auctor, demonstravit. Nam non modò ætas illa, qua primum hic Ordo prodiit, mirabiliter ejus operâ adjuta & illuminata est, sed totis quadringentis annis, quibus deinceps stetit, hoc semper egit, ut Ecclesiam Dei, quasi fulciret. Aliam hujusmodi visionem habuit quinto ab hoc anno idem Pontifex ad finem Concilii Lateranensis de beatissimo P. N. Dominico, ut, præter plures, refert Ferdinandus à Castillo citatus; per quam voluit Dominus ostendere, quantum ferrent adjutorii Ecclesiæ hi duo Patriarchæ, eorumque Instituta. Multam certè semper factis, & doctrina præstiterunt operam Ecclesiæ fulciendæ, pravisque fidelium moribus corrigendis; sed tunc majorem, quando arctiori inter se uniti fraternitatis, & pacis vinculo communem adhibebant curam, unamque admovebant omnes sacro operi manum, nec in diversa dissidiosâ æmulatione rapti, proprios potius sibi erigere titulos, quam Deo omnem adscribere victoriæ triumphum, aut hujus Ecclesiæ structuram reddere ampliorem, omni curabant solicitudine.

Platus lib. 2. de bono stat. relig. c. 30.

Examinatur sensus visionis.

Vide Panvi. in Eccles. Lateran.

XIV. Intelligendam porrò visionem hanc Pontifici factam de spirituali fulcro bonæ doctrinæ, & sanctæ vitæ, quod Ecclesiæ in deteriora labanti, suis, suorumque humeris, & labore supposuit Franciscus, omnes cum ipso attestantur Pontifice, non verò de materiali dumtaxat reparatione Ædis Lateranensis per Nicolaum IV. Franciscanum, dum anteriorem, posterioremque Basilicæ partes ruinosas fortissimis repagulis additis, solidâque structura firmavit, ut quidam innuere visi sunt ex illis impolitis versibus in abside templi è musivo exaratis.

Tertius Ecclesiæ pater Innocentius horâ
Qua sese dederat somno, nutare ruinæ
Hanc videt Ecclesiam, mox vir pannosus & asper

Despe-

Despectusque humerum supponens, sustinet illam,
At Pater evigilans Franciscum prospicit; atque
Verè est hic, inquit, quem vidimus, iste ruentem
Ecclesiamque, fidemque feret; sic ille, petitis
Cunctis concessis, liber lætusque recessit.
Francisci proles primus de sorte Minorum
Hieronymus quarti Nicolai nomine surgens,
Romanus Præsul, partes circumspicit hujus
Ecclesiæ certâ jam dependere ruinâ,
Ante retroque levat, destructa reformat & ornat,
Et fundamentis partem componit ab imis, &c.

Libenter admittimus cum Francisco Gonzaga restaurationem hanc, & fulcimentum Ecclesiæ primò à Nicolao, deinde à Sixto IV. adhibitam, Sixti etiam V. in eam eadem beneficia, & Franciscanorum Pœnitentiariorum perpetua in eadem laudabilia obsequia adjuvare, & confirmare Innocentii visionem. Id verò inficiamur huc solùm tetendisse tantum à Deo immissum spectrum, ut solam repræsentaret materialem reparationem à Franciscanis fiendam, non vero adjutorium, seu subsidium spirituale à Francisci Instituto universæ Ecclesiæ præstandum. Nam præter quam quod omnes, quos viderim tam nostros, quam exteros, qui de hac visione agunt, eam ita explicent, Bonaventura, & Platus citati, Thomas Bozius & alii, etiam ipse Innocentius eam ita intellexit, & Alexander IV. apud Bernardinum Senensem ita innuit explicandam.

Gonza. l. 1. tit. de Pœnitent. Lateran.

Bozius lib. 7. de sign. c. 2.

Bern. Sen. to. 3. serm. 60. cap. 3. art. 2.

XV. Innocentius porrò hoc divino commotus spectaculo, præcipua erga Franciscum devotione repletus, ejus petitioni se per omnia inclinavit, quem speciali deinceps amore prosecutus est. Quam tunc postulaverat Regulæ confirmationem libenter concessit, gratias alias adjunxit, & plura se in posterum concessurum ultrò promisit. Injunxit eis, ut ubique pœnitentiam prædicarent, Catholicam undequaque propagarent fidem, & laicis Fratribus omnibus, qui servum Dei fuerant comitati, fecit coronas parvulas fieri, ut digniùs, inquit Oddo Perusinus, aliquo à sæcularibus insigniti discrimine, in Altaris, & Sacramentorum ministratione Sacerdotibus inservirent. In quibusdam regionibus adhuc hujusmodi gestant coronulas, vel tonsuras, religiosiores, & antiquæ consuetudinis studiosiores Laici, nec tamen ceteri, ut his conformentur, à Superioribus compelluntur. Quibusdam enim quod Pontifex dedit ad decorem, facilè cedebat in tumorem; & ministrabat superbiendi, vel Clericis semet comparandi materiam, quod ad honestius concessum est Præsbyterorum obsequium.

Annuit Pontifex Francisci votis.

Laicis concedit parvulas coronas.

Jacob. Oddo cit.

XVI. Affirmat autem Marianus ex Legenda trium sociorum, à quo non dissentit Bonaventura, concessas has coronas Laicis, tam ob ministerium Sacerdotum, quam ut cum eisdem Dei verbo prædicando incumberent, idque post hæc obtentum à Pontifice per supra nominatum Cardinalem Sabinensem Episcopum, ut ipse Sanctissimus Dominus Laicos omnes minoribus ordinibus, & Franciscum usque ad Diaconatum donaret, solemnemque ipse in suis manibus reciperet professionem, & vota probaret de hujusmodi observando Instituto. Quibus emissis, ceteri Francisco promiserunt se obsecuturos; Franciscus vero Pontifici, quem omnium, qui tunc aderant, & superventuri erant, supremum Rectorem Papa constituit. De multis etiam paternè, & devotè ad recentis Instituti firmitatem, & decorem humilem Institutorem admonuit, suæ benevo-

Marian. cit. §. 19.

Bonav. c. 3. in fine.

Hieron. Roman. lib. 6. Reipub. Christ. c. 14.

Admittit in suis manibus illorũ professionem.

benevolentiæ reddidit certiorem, & benignè singulos amplexus, & benedicens perquam hilares dimisit.

XVII. Adfuit his omnibus Cardinalis Sabinensis, tamquam singularis protector, & optimus sequester, qui non solum concepit ipse in hos pios viros summum affectum, verùm etiam tantopere curiæ Principibus eos commendavit, ut præcipuos ex Purpuratorum Collegio, & Romanis Dynastis eis devinxerit. Hunc suum affectum, & propensionem plus ceteris inter Cardinales monstrarunt, & Franciscum, ut speciatim refert Ciacconus, intimè dilexerunt, Hugolinus Comes Anagninus, ipsius Innocentii nepos, Diaconus Cardinalis Sancti Eustachii, post Episcopus Ostiensis, & Veliternus, demum Gregorius IX. in Pontificatu nuncupatus; Leo Brancaleo Romanus ex Canonico regulari Congregationis Sancti Fridiani Lucensis Diaconus Cardinalis S. Luciæ in septa solis, postea Presbyter tituli S. Crucis in Hierusalem, multis perfunctus gravissimis Sedis Apostolicæ legationibus; & Joannes hic Episcopus Sabinensis summæ in sacro Collegio auctoritatis. Nec ullus fermè fuit postea Cardinalis, qui, crescente fratrum numero, non obtinuerit ad favorem & honorem, ut secum retinere possit quempiam ex his Apostolicis viris. Singularis erat illorum veneratio per totam curiam, & in domo Pontificia usque ad Bonifacii VIII. creationem, de cujus duriori modo cum Religiosis agendi conqueruntur quidam illius ætatis Scriptores, & sub quo imminutam erga nostros Ecclesiasticorum benevolentiam teneris verbis deplorat Nicolaus Lyranus ad initium ultimi Psalmi illius, quam edidit in D. Franciscum, contemplationis, & quam nos subjunximus in calce Opusculorum ejusdem Sancti Patriarchæ.

Plures ex Cardinalibus & viris Principibus Francisco addicti.

Vide Ciaccon. sub Calest. & Innoc. III.

XVIII. Facta autem hæc in curia Romana, approbatamque suprapositam Francisci Regulam hoc anno docent, ex recentioribus Azorius, ex vetustioribus Marianus, Legenda sociorum, & Thomæ Celani, quibus, tamquam Franciscanarum rerum antiquioribus, & exactioribus observatoribus, subscribendum judico, etsi aliàs in argumento prædictæ Regulæ, ubi varias aliorum retuli opiniones, putaverim cum Henrico Sedulio, & Antonino Florentino, hæc accidisse anno MCCXI. Propter hanc, ut reor, Regulæ approbationem, hoc anno Ordinem institututum volunt aliqui cum Antonino Florentino, quibus adnumerat Joannem Fridericum Matenesius, Onuphrium Panvinium, & Genebrardum. Sed Onuphrius in anno MCCIX. cui adstipulatur Breviarium Romanum, & Genebrardus in annum MCCXV. factum referunt.

Azor. to. 1. l. 12. c. 23.

Anton. 3. p. tit. 19. c. 1. §. 4.

Matenes. an. 1210.

Onuph. & Geneb. in chronol.

XIX. Hinc facilis resolutio illius dubii; Prædicatorum, Minorumve quænam antiquior Religio? nam Minorum Patriarcha prius sui Ordinis confirmationem procuravit, verbis utor S. Antonini, non solemnem tamen per litteras, & quo ad hanc approbationem fuit prius institutus Ordo Minorum, inquit Antoninus; quantum verò ad solemnem approbationem per Bullas Apostolicas authenticam, fuit priùs Ordo Prædicatorum confirmatus per Honorium III. Religionum autem antiquitatem, vel tempus enumerandum esse à solemni confirmatione usus obtinuit. Dominicano proinde Sodalitio inter Mendicantia primus cedendus locus, & præclarum certè aliàs meretur tum ob singularem pietatem, tum ob raram doctrinæ præstantiam, qua semper Catholicam adjuvit Ecclesiam, & fidei orthodoxæ veritatem ubique validè defendit. Hinc potior gloriatio, quam ab annorum censu, quid enim prodest ante alios incepisse, & minus aliis laborasse? Opprobrium auget, socordiam arguit

Quis antiquior Ordo, Minorum an Prædicatorum.

Anton. tit. 23. c. 1.

Idem tit. 24. c. 1.

Vide Azor. citatum.

arguit annorum multitudo, & à præclaris factis feriatio. Illa Pauli, aliis Apostolis posterioris, gloria, quod *abundantius omnibus illis laboraverit*, de quo Hieronymus; *novissimus in ordine, primus in meritis est, quia extremus licèt, plus omnibus laboravit*. Illud Religionum decus, indefessa in propaganda Fide, & æmulatrix propugnandæ Ecclesiæ solicitudo. 1.Cor.15. 10. Hieron. epist. ad Paulin.

XX. Sed ut ad Franciscum redeamus, à Pontifice tot auctus muneribus, & gratiis donatus, salutatis Apostolorum liminibus, Cardinali Sabinensi, & Hugolino plenè de rebus suis instructis, urbanè valedixit, & supernâ gratiâ, atque auctoritate Papali fretus, cum multa fiducia versus vallem Spoletanam iter arripuit, ut Evangelium Christi opere compleret, & verbo doceret. Dum autem in via conferret cum sociis, qualiter Regulam quam susceperant, sincere servarent, qualiter in omni justitia, & sanctitate coram Deo incederent, qualiter in se ipsis proficerent, & essent aliis in exemplum, diutius collatione protracta, hora prandii pertransiit, & cum jam lassati essent ex diuturnitate laboris esurientes in quodam loco solitudinis substiterunt. Sanè, cum omnis via deesset, qua possent sibi de victu necessario providere, statim affuit providentia Dei; nam subitò apparuit homo afferens panem in manu, quem pauperculis Christi dedit, subitòque disparuit, incognitus unde venerit, aut quo iret. Cognoscentes autem per hoc pauperes Fratres supernum sibi in comitatu viri Dei adesse præsidium, magis dono liberalitatis divinæ, quam cibo carnis proprio sunt refecti. Insuper divina consolatione repleti, statuerunt firmiter, & irrevocabiliter confirmaverunt nullius inediæ aut tribulationis impulsu, à sanctæ paupertatis resilire promisso. Bonav. c.4. Leg.Greg.IX. Redit Franciscus versus vallem Spoletanam.

XXI. Deflexerunt paulisper ad civitatem Hortæ, quæ Plinio Hortonum, aliis Orta, Italis Horti, vel Orti, Hetruriæ Episcopalem urbem in Provincia Romana, & ditione Pontificia sitam ad Tusciæ terminum, qui ad Umbros vergit, ter M. P. à lacu Bassanello distantem. In aperti campi planitie non procul ab urbe neglectum ingressi fanum, oratione præmissâ egerunt inter se de commorando ibidem per aliquot dies, donec Altissimi innotesceret voluntas ubi placeret, ut sedem sibi figerent, Nec tamen dum Dei expectabant placitum per orationis consultationem, à bono feriabantur, sed quotidie civitatem ingrediebantur, undique peccatorum pœnitentiam per plateas, & compita prædicantes, non absque animarum lucro, & laboris mercede. Crevit erga eos populi devotio, & quas superfluas in plateis respuebant eleemosyas, ad Ecclesiam deferebantur ab ipsis offerentibus, felices se judicantes in quocumque Fratrum obsequio. Confluebat etiam illuc tota civium multitudo, ut novos, & veluti è cœlo lapsos, viderent & alloquerentur viros, quorum verba & doctrina verè illorum conversationem esse ostendebant in cœlis. At ex frequenti hominum turba sentiens pius Pater filiorum turbari spiritum, illinc discedere constituit. Suasit etiam discessum loci amœnitas quam maxima, timens attenuandum iri mentis vigorem, qui ad ridentis prati lasciviam, ad vicini fontis, & levisonantis aquæ murmur, ad opaci nemoris umbram, ceterasque luxuriantis soli delicias non raro tepescit. *Effeminat animos amœnitas nimia, nec dubiè aliquid ad corrumpendum vigorem potest regio. Una Hannibalem hiberna solverunt, & indomitum illum nivibus atque alpibus virum, enervaverunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitiis victus est*. Revera cœlestibus cogitationibus intentum Figit pedê prope civitatem Hortæ. Marian. c. 4. in fine. Leg. Greg. IX. Illinc recedit. Loci amœnitas plerumque spiritui contraria. Seneca epist. 51.

tentum loca feria sanctaque eligere oportet. Indurandus animus, & à blandimentis voluptatum procul abstrahendus. Sancti viri non ad bona attendunt loca, sed ad bonam in locis conversationem. *Justorum locus*, inquit Gregorius, *bona conversatio est; justorum locus Dominus est*. Ne ergo in delicioso loco animæ perderent delicias, pia castra mutari jussit novus, sed è cœlo edoctus sacræ hujus militiæ Dux, postquam ad quindecim tantum ibi commorati sunt dies.

Gregor. l. 5. in c. 14. lib. 1. Reg.

Bonav. cit.

Pergit Franciscum suis in vallem Spoletanam.

XXII. Hinc recta pergentes in vallem Spoletanam inter se tractare cœperunt, utrum inter homines conversari deberent, an ad loca solitaria se conferre. Sed Christi servus Franciscus non de sua, vel de suorum confidens industria per orationis instantiam, divinæ super hoc voluntatis beneplacitum requisivit. Supernæ igitur revelationis illustratus oraculo intellexit se ad hoc missum à Domino, ut Christo lucraretur animas, quas Diabolus conabatur auferre; ideòque magis omnibus, quam sibi soli vivere prælegit, illius provocatus exemplo, qui unus pro omnibus mori dignatus est.

2. Cor. 5. 14.

Morantur apud Rivum tortum.

Bern. à Bess. & Oddo Perusi. citati.

XXIII. Recollegit itaque se vir Dei cum ceteris sociis in eo quod supra insinuavimus turguriolo juxta civitatem Assisii, Rivus tortus, seu sinuosus, dicto, quod adeò angustum fuisse commemorant Bernardus à Bessa, & Jacobus Oddo Perusinus, ut vix in eo omnes simul sedere, nequaquam protenso corpore jacere, valerent. Ut commodiùs absque alternis molestiis vel quiescerent, vel orarent, suum cuique statuit locum devotus Pater, signatis omnium nominibus super fublicas, seu trabes humilis ædiculæ. In hoc angusto vivorum, vel etiam mundo mortuorum sepulchro, incredibili amore, unanimitate & spiritus alacritate non paucos transegerunt dies secundum sanctæ paupertatis formam, in labore multo & inopia victitantes, ita ut sæpius absque buccella panis crudas per contiguam planitiem collectas herbas, harumque radices læti sibi prædpararent in cibum, magis lacrymarum, quam deliciarum panibus refici satagentes.

Bonav. cit.

Modus orandi sanctæ hujus societatis.

Marian. & Perusin. cit.

XXIV. Vacabant ibidem divinis precibus incessanter, mentaliter potius quam vocaliter, studio intendentes devotæ orationis, quia nondum ecclesiasticos libros habebant, in quibus possent horas canonicas decantare. Loco tamen illorum librum crucis Christi continuatis aspectibus diebus ac noctibus revolvebant, exemplo Patris & eloquio erudi-ti, qui jugiter faciebat ipsis de cruce Christi sermonem. Aram crucis erexit in medio tugurioli, defixâ in terra mediocris mensuræ lignea cruce, circa quam omnes in orbem acti magna veneratione, & summo affectu dicebant; *Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum*: & deinde sæpius repetebant orationem Dominicam. Docuit insuper eos Dominum laudare in omnibus, & ex omnibus creaturis; honorare præcipuâ reverentiâ Sacerdotes, fidei quoque veritatem, secundum quod sancta Romana tenet & docet Ecclesia, & firmiter credere, & simpliciter confiteri.

Apparet Fratribus Franciscus in curru igneo.

XXV. Contrahentibus autem Fratribus moram in loco præfato, vir sanctus die quadam Sabbati civitatem Assisii intravit prædicaturus manè diei Dominicæ, ut moris erat, in Ecclesia Cathedrali; cùmque in quodam tugurio, sito in horto Canonicorum, vir Deo devotus in oratione Dei, more solito pernoctaret, corporaliter absentatus à filiis; ecce ferè media noctis hora, quibusdam ex Fratribus, quiescentibus, quibusdam perseverantibus in orando, currus igneus mirandi splendoris per ostium domus

domus intrans, huc atque illuc per domicilium tertiò se convertit; super quem globus lucidus residebat, qui Solis habens aspectum, noctem clarere fecit. Obstupefacti sunt vigilantes, excitati simul & exterriti dormientes; & non minus senserunt cordis claritatem, quam corporis, dum ex virtute mirandi luminis, alterius alteri conscientia fuit patefacta. Intellexerunt namque concorditer omnes, videntibus invicem universis in cordibus singulorum, S. Patrem absentem corpore, præsentem spiritu, tali transfiguratum effigie, supernis irradiatum fulgoribus, & ardoribus inflammatum supernaturali virtute, in curru splendente simul & igneo, sibi demonstrari à Domino; ut tamquam veri Israëlitæ post illum incederent, qui virorum spiritualium, ut alter Elias, factus fuerat à Deo currus & auriga. Credendum sanè, quod ille horum simplicium aperuit oculos ad preces Francisci, ut viderent magnalia Dei; qui oculos quondam aperuerat pueri, ad videndum montem plenum equorum, & igneorum curruum in circuitu Elisei. Regressus autem Vir sanctus ad Fratres, cœpit conscientiarum ipsorum secreta rimari, confortare ipsos de visione illa mirabili, & de profectu Ordinis multa futura prædicere. Cumque patefaceret plurima, quæ sensum transcendebant humanum, verè cognoverunt Fratres, super servum suum Franciscum, Spiritum Domini in tanta plenitudine quievisse, quod post ipsius doctrinam, & vitam erat eis proficisci tutissimum.

4. Reg. 2. 11. & 12.

4. Reg. 6. 17.

XXVI. Post hæc odore sanctitatis, & efficacia sermonum beati Viri multi ei adhærere volebant, sed eorum receptionem propter locelli angustias differens, ad Socios hunc habuit sermonem: *Carissimi fratres, & filii, divina bonitas mihi dignanter ostendit, quod humilem hanc nostram familiam vult ampliare. Porrò multi sunt, qui vestræ student societati, quos ego admittere non possum, donec habeam unde eos congregem. Aliâ indigemus capaciori domo, in quam recipiantur, nec minor necessitas Ecclesiæ, in qua omnes sacrum audiamus, Canonicas solvamus Horas, & si quis nostrum obierit, in pace requiescat. Pergamus ergò cum fiducia ad Dominum Episcopum, vel ad montis Subasii Monachos, eos pro Dei amore interpellantes, ut aliquam, quam in Urbis circuitu habent Ecclesiam, nobis velint concedere, & sub aliquo suo tecto orientem hunc Cœtum colligere.* Placuit sermo comitibus, & proximâ luce Vir sanctus primò Episcopo, deinde Canonicis suum aperiens desiderium, qua potuit humilitate, postulavit Ecclesiam. Responso accepto nullam se habuisse, quam alienare possent; continuò egit de hac eadem re cum Patribus Benedictinis. Hos expertus est liberaliores; etenim Abbas, inito cum subditis consilio, ei concessit, quam ipse paucis antea annis reparavit, S. Mariæ in Portiuncula ædiculam. Nullum acceptabilius Francisco donum esse potuit, nec gratior ædes illâ, quam ipse reparavit, & in qua ampliorem gratiam accepit, Apostolicum didicit institutum, & sæpiùs concentus audivit Angelicos.

Accipit à Benedictinis ædem Portiunculæ.

XXVII. Exinde etiam carius hoc munus, quod omnium, quæ in illo erant tractu, erat minima & pauperrima, & quod non absolutè ejus dominium à se abdicaverint Monachi, sed ea lege ille cum suis ædem incolerent, ut si illorum Sodalitium amplius, & copiosius fieret, huic loco, tamquam primo, & capiti id nominis tribuerent. Ratum habet Franciscus pactum, & gratiis, quas potuit, maximis redditis, lætus reversus ad suos totam rei seriem narrat, cordisque jubilum pandit, quòd primam sui Ordinis pauperem, & parvam ædem ipsa obtinuerit mendicitate; per quod sibi à Deo suggestum intelligebat, non in propriis ædibus, sed in alie-

Marc. c.15.
Floretum c.8.
Marian. c.6.
Legen. antiq.

alienis hujus Sodalitii Viris, tamquam peregrinis, & advenis commorandum. Et proinde in secunda, quam statuit observandam, Regula jussit ut *Fratres nec domum, nec locum, nec aliquam rem sibi appropriarent*. Et moriens statuit, ut *Ecclesias, & habitacula, quæ pro ipsis construerentur, penitùs non reciperent, nisi essent, sicut decet sanctam paupertatem, quam in Regula promiserunt*.

Francisc. Reg. 2. c. 6. Idem in testam.

Bartholus de Assisio l. de Indulg. Portiunc.

XXVIII. Jam ab eo tempore, quo à Francisco restauratum est hoc Virginis delubrum, curabatur à pio Sacerdote Petro Mazancoli Assisiate; ad quem illa nocte declinavit Vir sanctus, ut præstitam sibi gratiam à Patribus Benedictinis narraret, ejusque bona venia pacificè, & amicè possent Fratres accedere, dummodo ille locum cedere vellet. Nunquam æmula pietas, statim enim bonus ille Sacerdos in Viri sancti irruens amplexus, nihil magis se desiderasse dixit, quam ut B. Virgo haberet in hac sua sancta, licèt humili casa, à quibus piè coleretur, & instanter laudaretur; bonamque Fratribus obtigisse sortem adjunxit, quod in illorum venerit possessionem Domus sancta Dei, Deiparæ cara, Angelis familiaris, & cœlestibus digna carminibus. Cieri porrò fecit vicinum agricolam, qui coram referret, quod sæpiùs antea narraverat, multoties divinum melos se ibidem noctu percepisse, fulgoremque per fenestras essulsisse mirificum,

Apparet ei Christus in ædicula. Ibidem.

XXIX. Gavisus est Franciscus ad Presbyteri humanitatem, sed magis ad tantam ædiculæ commendationem, cogitavitque in ea, ante suorum adventum illa nocte requiescere, ut pacatiùs, & largiùs in proximo superventuram B. Virgini commendaret Familiam. Sed ecce ad primas noctis vigilias lux magna refulsit in habitaculo, & coram apparuit in Altari Christus Dominus cum sacratissima Genitrice, multis undique stipati cœlitibus, Franciscum placido, & suavi dignantes aspectu. Quorum benigno aspectu animum sibi addens Vir sanctus, humillimè adoratos, humiliùs interrogavit: Sanctissime Domine, Rex Cœlorum, Mundi Redemptor, dulcis amor, & supernarum potestatum Regina, quæ tanta in hanc ædiculam vestra dignatio, ut è Cœlorum sublimitate in humilem hanc aram placeat descendere? Cui statim divinum responsum: Illa mei Matrisque adventus occasio, ut perdilectum hunc locum, nobisque earam hanc ædem tibi, tuisque desponsemus. Quibus dictis, statim divinum evanuit spectaculum. Conterritus Franciscus, & gaudens: Verè, inquit, locus iste sanctus est, & Angelico potiùs, quam humano dignus incolatu. Hinc dum licuerit non recedam, & mihi, meisque erit in memoriale perpetuum divinæ miserationis.

Marian. cit.

XXX. Summo mane jussit Socium, ut reliquos vocaret è priori tuguriolo, & quam habebant pauperem supellectilem secum transferrent in gurgustium sano vicinum, quo spontè cedebat urbanus ille Sacerdos. Quibus, ut accesserunt, miram illius loci excellentiam revelavit, vitæque in ea puritatem, & continuam Dei laudem enixiùs commendavit. Patribus autem Benedictinis semper summas habendas gratias, qui humilis Sodalitii primitias tam sacro donarunt loco, & cetera capessenda Monasteria hoc Dei habitaculo, tamquam ad paupertatis formam, & ad sanctitatis germen verè sacrarunt. Locum sæpiùs ipse vivens laudavit, & moriens ferventer Fratribus commendavit. Quotannis tamen, ut suum non esse, sed ex alieno possedisse beneficio ostenderet, gratumque se exhiberet in beneficos, fiscellam leuciscorum, quod pisciculorum, seu mugilum fluvialium genus est, Italis *lasche*, quibus vicinum Asius, seu Chia-

Dat Benedictinis annuum censum.

Florent. & Marcus citat. Rodulp. l. 2. fol. 251.

Chiatium flumen abundat, ad Monachos, veluti in censum dari curabat. Illi quàm devotè spontaneum pauperum tributum, alio quocumque suorum redditum æstimabilius judicantes, & pari cum eis amore contendentes, reddebant lecythum olei in pauperis Fratrum obsonii condimentum.

XXXI. Hujus loci hæc prima & tenuia jecerunt sibi Minores fundamenta, non lapidea, sed spiritualia, super quæ in magnam cresceret molem tota Religio. Ex hoc enim loco prodierunt tot per universum Orbem structores Cœnobiorum: ex hac humili arce proruperunt in Christiani nominis acies tot strenui bellatores: ex hac schola dati sunt in universum Orbem doctissimi magistri, qui hunc suæ originis locum illustrem reddiderunt. In omnem Christiani Orbis regionem celebris evasit hujus ædiculæ memoria, felices semper habuit successus, & maxima accepit incrementa. Quamvis enim B. Franciscus solam illam terræ portiunculam sibi sufficere sæpiùs dixisset, nec ampliandam voluisset, & imbrices, ac tegulas sumptuosiùs extructæ domus dejici curasset, hodie tamen nobile, ac capacissimum huic ædiculæ, ad modum Lauretanæ ædis fanum, circumducitur templum multo anno, ac ære perficiendum. Multa est & magna undique adventantium in hunc locum devotio, nec mirum, dum de eo Franciscus testatus est, quod trium Sociorum verbis subjicio; Nos, qui cum B.Patre fuimus, testimonium perhibemus, quod cum affirmatione firma ipse de illa Ecclesia pluries nobis dixit: quod ibidem sibi fuit revelatum, quod propter multas prærogativas, & Dei beneficia ibidem præstita, B. Virgo inter summè caras & suo nomini sacras, hanc Ecclesiam affectuosissimè diligebat; & propterea Vir sanctus toto tempore vitæ suæ maximam reverentiam, & devotionem in ipsam habuit. *Ædis Portiunculæ commendatio.* *Leg. 3. socior.*

XXXII. Fixit ergo hic pedem cum suis, & eos, quorum antea distulit receptionem, hic libenter admisit, videlicet Fratrem Leonem Assisiatem, quem tamen Viterbiensem vult Jornandes, virum columbinæ simplicitatis, à Francisco propterea vulgariter *pecorella di Dio* vocatum, & summè dilectum, cui fuit postea à secretis & à conscientia. Scivit proinde plus aliis de Viri sancti factis & mirabilibus, quorum præcipua ex eo suis locis referemus. Proindeque meritò postea à Crescentio Generali Ministro electus, ut cum Fr. Rufino, & Fr. Angelo Reatino ejus vitam conscriberet. Plura inferiùs de eo occurrent recensenda. Recepit etiam Fr. Rufinum Ciffi S. Claræ consanguineum, virum nobilem, hominem castissimum, & virgineæ puritatis, qui ad tantam postea pervenit perfectionem, ut Franciscus fateretur factam sibi à Domino revelationem, eum fuisse ex sanctioribus, & fidelioribus inter eos, quos Deus suos servos reputabat, animamque ejus jam tunc in Cœlo canonizatam, nec proinde se dubitaturum, adhuc in mortali corpore viventem, sanctum appellare. Assiduæ erat contemplationis, & aliquando adeò intensæ, ut extra se raptus, velut insensibilis, per diuturnum tempus remaneret. Taciturnus fuit supra modum, ac summè modestus, magnamque obtinuit à Deo super energumenos potestatem, ita ut ipse ejus magister Franciscus Diabolis durioris expulsionis minaretur se Fratrem Rufinum vocaturum, qui statim recedebant, ut suis locis ampliùs enarrabimus. *Marian. c.5. Marc. c.17. Jorn. par. 12. c.229.* *Initiatur F. Leo.* *Item Fr. Rufinus.*

XXXIII. Tertium his adjunxit Fr. Massæum de Marignano, qui brevi ad summæ virtutis apicem pervenit, & quem ipse postea mirificè diligebat; utpote qui omni præditus erat humanitate, & miram ostendebat *Marian. & Marc. citati. Rodulph. fol. 121.* *Fr. etiam Massæus.*

erga externos adventantes urbanitatem. Si qui erant, qui B. Franciscum altioribus intentum, vel contemplatione rerum cœlestium absorptum, aliisve occupatum alloqui vellent, singulari sua gratia in dicendo, & urbana conversatione, sic detinebat, & suo suspendebat eloquio, ut nec moras Francisci adventantis sentirent, nec, si aliquando sui copiam non faceret, conquererentur, plenam à Massæo adepti satisfactionem & consolationem. Quo religioso more à multis sanctum Patrem sæcularium liberabat molestiis, qua de causa perquam libenter Franciscus eum sibi assumebat socium, cum in aliquod solitudinis eremitorium spiritui vacaturus pergebat. Semel in die sub vesperam comedebat panem cum lacrymis, & in mensura. Primâ noctis vigiliâ lassatum corpusculum duarum horarum somno reficiebat, ante noctis medium descendebat in Ecclesiam, in qua semper orans pernoctabat, dicens: Domine mi Jesu Christe, da mihi contritionem peccatorum meorum, & da mihi gratiam emendandi, & satisfaciendi secundum voluntatem tuam; nec cessabat ab ista oratione quousque lacrymæ defluerent. Deinde auditâ re sacrâ, se abscondebat in cella, dicens pleno cantu, Domine Deus fac, ut te cognoscam, te timeam, te diligam toto corde.

Massæi humilitatis fit periculum.

XXXIV. Paulò post ejus ingressum B. Pater volens humilitatis hujus sui discipuli periculum facere, coram ceteris Fratribus ei dixit: Frater Massæe, omnes hi tui Fratres potiorem tua acceperunt à Domino gratiam contemplandi, & orandi, proinde, ut liberiùs & commodiùs sanctis his exercitiis incumbant, æquum erit, ut tu, qui exterioribus monasterii officiis aptior es, portæ & culinæ curam agas, & quod his ministeriis aliquando superesse possit temporis, conquirendæ impendas eleemosynæ. Id autem præ ceteris curabis, ut adventantes sæculares, Fratres non perturbent, sed ad primum ostii pulsum solicitus adsis, iisque urbanis satisfacias verbis, ita ut solus omnium excipias negotia, nec opus sit, ut quispiam ex Fratribus ad ostium accedat. Abi in pace, & quam solerter vide, ut hæc omnia fiant ad meriti salutaris obedientiam. Ille verò inclinato capite humiliter recessit absque ullo murmure, aut præcepti fermè importabilis excusatione, sed injuncta per plures obivit dies. Socii verò scrupulum passi, quòd solus Massæus totum Cœnobioli pondus sustineret, cujus perfectionem & studium orationis, contemplationisque jam exploratum habebant, ipsi verò feriarentur à laboribus, quàm amanter rogaverunt sanctum Patrem, ut Massæum tanto fasce levaret, & inter se laborem distribueret. Quorum precibus acquiescens, ad se vocato Massæo dixit: Frater Massæe, isti tui Socii volunt in partem intrare laboris; volo proinde, ut, quæ tibi imposui ministeria, inter eos dividantur. Cui summa humilitate discipulus: Pater, quidquid mihi in parte, vel in totum imponis, à Deo existimo factum. At sanctus Pater illorum caritatem, & hujus humilitatem considerans, fecit de utraque virtute egregium sermonem, eò tendentem, ut ostenderet, quod quò majora quisque accipit à Deo munera, eò debet esse humilior, & quod absque caritate, & humilitate nulla Deo potest virtus placere. Quo expleto, munia prædicta inter alios divisit, & omnes in sancto Spiritu benedicens lætus dimisit.

XXXV. Confabulatus aliquando Massæus cum Sociis de rebus divinis, Sanctorumque vitis, audivit quendam etiam tunc supervixisse virum, Deo summè earum, qui ad magnam, quam accepit sanctæ orationis, meditationis, aliarumque virtutum gratiam, magnam etiam adjecit humi-

humilitatem, qua in summæ vilitatis abyssum se detrudens, omnium maximum se reputabat peccatorem. Hac virtute confortabatur & confirmabatur in gratia accepta, & quotidie in divinis crescebat obsequiis. Æmulatus Massæus charismata meliora, ferventissimum concipiens tantæ virtutis desiderium oculis, ac manibus in cœlum erectis, alta clamavit voce: Domine, spiritu hoc principali, ac solido virtutum fundamento confirma me, & donum hoc perfectæ humilitatis mihi benignus concede, quod dum à te, qui das omnibus affluenter, non obtinuero, nunquam perfectè lætabor. Deinde orabat incessanter, & gemitibus inenarrabilibus, vel clausus in cella, vel solitarius in nemore Dominum pro humilitatis virtute interpellabat. Tristabatur de gratiæ dilatione, & omni macerandæ carnis ingenio se affligebat, ut ad optatam perveniret virtutem, donec quodam die ingredienti silvam Conventui proximam, & validos clamores, lacrymosaque suspiria frequenter emittenti Christus, factâ ei voce de Cœlo, dixit: Frater Massæe, quid vis dare ad hanc gratiam possidendam? Cui Massæus, divinam confestim vocem agnoscens, respondit: Domine, dabo oculos capitis mei. Et Dominus ad eum: Ego volo, ut tu deinceps & oculos & gratiam hanc habeas. Ex favore hoc divino, & peculiari munere, remansit Vir sanctus adeò fundatus in humilitate, ut nihil se vilius putaret, & tantum accepit cordis jubilum, ut fermè semper cantaret, & ejusdem versûs cantum sæpius in oratione, vel Psalmodia assumeret. Cui cum semel B. Jacobus de Fallerono dixisset: Quare non mutas versum in jubilo? Lætabundus respondit: Quando in una re invenit anima omne bonum, non oportet variare versiculum. Alia hujus sancti Viri gesta inferiùs suis locis inferemus.

Incessanter studet humilitati.

XXXVI. Suæ etiam tunc aggregavit Sodalitati Vir sanctus B. Juniperum tantæ humilitatis & simplicitatis virum, ut ab imperito vulgo fatuus crederetur. Incredibilia penè videntur, quæ fecit, & dixit ad imam sui dejectionem, nec alius quisquam tam honoris avidus, quàm hic vituperii. Proinde cum ab aliquo afficeretur opprobriis, fimbrias pauperis lacernæ expandens, dicebat ei: Amice, projicias huc liberaliter, imple gremium lapidibus istis pretiosis, imple, ne timeas; injurias & opprobria lapides appellans pretiosos. Quando redibat domum, hujusmodi secum habebat sermonem: O inutilis frater, qua fronte redis ad patres? Quo te admittent titulo? Certè si hospitii gratia te sub tecto colligant, & panem arctum, & aquam brevem dederint, rem magnam, & tuis meritis majorem præstabunt; justè certè te repellent tamquam suâ indignum societate. Ejus simplicitatem Franciscus admirans adstantibus dicebat: Utinam, Fratres, de hujusmodi Juniperis integram silvam haberemus; alludens ad nominis etymologiam & proprietatem, quia teste B. Isidoro, ut cinis Juniperi diutissimè accensos ejusdem ligni carbones servat; sic hic in sacro pectore accensum servabat amorem. Et sicut Juniperus est obsita aculeis, & secundum Hieronymum, semper floret, semper novos affert fructus, & nunquam deponit virorem suum, sic hic pœnitentiæ compunctione, & asperitate fovebat in se divinæ caritatis viriditatem.

Conversio Fr. Juniperi.

Marian. c.6.
Marc. 1.p. l.6.1.
Rodulph. lib. 1. fol. 120.

De nomine Juniperi.

Isidor. lib. 17. Orig. c.17.
Vide Greg. l.20. Moral. c. 9. & 10.
Hieron. in c. 14. Os.

XXXVII. Per sex integros menses ab omni se abstinuit loquela, hac ratione: Proposuit prima die non loqui in reverentiam Patris: secunda voluit tacere in honorem Filii: tertia silentium sibi indixit ob amorem Spiritus sancti: quarta propter B. Virginem Mariam: quinta propter Angelorum devotionem: sexta ob peculiarem aliquem Sanctum, quem

Mirum ejus silentium.

illo

illo die ſpecialiùs honorare volebat, & ſic deinceps donec prædictum tempus explevit. Dum ſemel oraret, & fortè aliquid magnum de ſe conciperet, apparuit quædam manus in aëre, & divina inſonuit vox: Manus ſine manu nihil poteſt facere, id eſt, nullus eſt tam bonus, qui quippiam poſſit ſine manu, id eſt, Dei potentia, & auxilio facere. Quod audiens Juniperus ſaltans & exiliens per domum ajebat: Domine, eſt verum, Domine, bene eſt verum. Inſignem ejus humilitatem, & ſanctitatem Dæmones ferre nequibant, quin ad ejus præceptum, vel meram præſentiam non recederent ab obſeſsis corporibus, vel energumenos quam citiſsimè ab ejus conſpectu fugere compellerent. Unde cùm ſemel Junipero in itinere conſtituto ex oppoſita parte veniebat quidam à Dæmone poſſeſſus, qui præſentiens Juniperi ad ter centum vel plures paſſus diſtantis occurſum, ſibi moleſtum, alio deflectens veloci curſu fugam arripuit, nec à ſuis per ſeptem millia P. cohiberi potuit à curſu & clamore. Tantæ commotionis cauſam rogatus & adjuratus dixit: Per viam illam Regiam, inquiens, ille ſtultus Juniperus veniebat, cujus præſentiam, nec à longè valui ſuſtinere. Inquiſitione hujus rei facta à Sodalibus de Juniperi adventu, verum dixiſſe energumenum compererunt. Propter hunc illorum timorem minabatur B. Franciſcus obſtinatis Dæmonibus ſuperveniendum, niſi abirent, Juniperum, cujus vel nomine territi avolabant; ſicut ſimiliter de B. Rufino ſuperiùs recenſuimus.

Potens in Dæmones.

Admittuntur Fr. Illuminatus, & Auguſtinus.

XXXVIII. His acceſſerunt beatus Illuminatus Reatinus, B. Franciſci ad Soldanum poſtea proficiſcentis ſocius, latentiumque in ejus corpore vulnerum ante omnes conſcius; ac B. Auguſtinus Aſsiſias, ob egregias animi dotes primus creatus Terræ laboris Provincialis Miniſter, quem virum juſtum & ſanctum Bonaventura, Thomas à Celano, & Bernardus à Beſſa teſtantur. Utriuſque horum præclarant agit mentionem Dantes Aligherius, acutus & obſcurus Poëta Florentinus, & ejus commentator Chriſtophorus Landinus aſſerit primis D. Franciſci Sociis eſſe annumerandos. Simplices & imperiti erant, ſi humanam ſpectes ſcientiam; ſi divinam, non mediocriter docti, quippe res cœleſtes adeò callebant, ut ſemper his intenti terrenas flocci penderent, & feliciter conſummato hujus vitæ curſu ad Deum tranſmigrarint; ille Aſſiſii plenus dierum, hie Neapoli eodem, quo Franciſcus, die & hora, ut ſuo loco dicemus; & requieſcit in Eccleſia S. Laurentii ejuſdem Civitatis.

In leg. c. 14. Legen. antiq. ad med. Beſſa ſupra cit. Dantes cant. de Paradiſ. Land. ibid. Anno 1226. n. 38.

Item Fr. Stephanus, & Leonardus.

XXXIX. Tunc etiam acceſſerunt B. Fr. Stephanus, de quo aliàs erit ſermo, & B. Leonardus Aſſiſiates. Hunc elegit ſibi ſocium B. Franciſcus prima vice, quando martyrii deſiderio tranſfretare fruſtra tentavit. Quomodo verò ejus cogitationes aliquando beatus Pater detexerit, inferiùs dicemus. Hi duo feliciter vitam terminarunt, ubi verò jaceant non planè conſtat. Alter etiam Aſſiſias, Jacobus nomine, hos ſecutus, magnis precibus à ſancto Patre eodem habitu indui obtinuit, qui pro perfectionis ſemita, veſtigia ſui Ducis propoſuit in omnibus ſectanda, quod & perfectè complevit, donec multo merito, & ſanctitate plenus curſum conſummavit. Hunc Foggiæ, Apuliæ Dauniæ in Regno Neapolitano fertiliſſimo oppido (ita dicto à colonis, ſi Collenutio credamus, à multitudine fovearum, ſeu foſſarum, quæ pro granariorum uſu ibidem ſunt) requieſcere ait Marianus; & Gonzaga in hoc Conventu cujuſdam ſancti Viri ignoti reliquias ibidem aſſervari refert, magniſque coruſcare prodigiis, quem tamen putat mortuum ipſo anno MDX. quo Minores hunc acceperunt Conventum; ſed veriùs judicandum à multis an-

Anno 1220. n. 29.

Et Fr. Jacobus Aſſiſias.

Collenut. lib. 1. hiſt. Reg.

Gonzag. ann. 29. in Prov. S. Angel.

annis, & fermè tribus sæculis mortuum hunc Jacobum, ejusque Reliquias illuc transtulisse Fratres ab antiqua illius Oppidi Ecclesia, ad quarum præsentiam Deus illa operatur mirabilia.

XL. Quinque refert Marianus, primum quod cuidam Fratri Roberto cæcutienti, & morienti in Conventu majori Neapolitano apparuerit simul cum beatis Francisco, Antonio, & Augustino supranominato, & eum tam à cæcitate, quàm à mortis liberarint periculo. Secundum, quod mulierem quamdam Salpensem (oppidum est in magna Græcia in Apulia) à dolore fistulæ repente liberaverit. Tertium, quòd Philippum Foggiensem, diutinè quartana febre laborantem, noctu admonuerit die sequenti liberandum, atque ita factum. Quartum, quòd virum quendam Trojæ, Civitatis opulentissimæ in Apulia Daunia à Luceria P. M. VIII. distantis, à molesto cancro, per tibiam grassante, curaverit ob factum sibi de venerando sepulcro votum. Quintum, quòd Matthæum Foggiensem crura gravissimè dolentem, & divina obsequia in honorem hujus Sancti voventem continuò sanaverit. Multò his plura ait quotidie ab eo facta miracula.

Marian. c.6.§.7.
Jacobus miraculis coruscat.
Supra n.36.

XLI. Theobaldus etiam Assisias hoc anno receptus est, cujus tanta fuit vitæ sanctitas, ut dum ad Superioris præceptum festinanter transiret de æde S. Laurentii, è regione Civitatis Hortæ sita, ad ipsam Urbem, pro quibusdam rebus quantociùs necessariò exequendis, mediumque Tiberis fluvium per cymbam transvadere nequiret, ad fluminis ripas memor obedientiæ, sed immemor periculi elevatâ parumper tunicâ, super aquas ambulavit, & clamantibus, mirantibusque, qui aderant, hominibus, tam profundum trajecit alveum, aquâ vix perfusus usque ad poplites. Aliàs missus est à Præfecto pro conquirendis piscibus, quod dum emendicatione à piscatoribus obtinere non potuit, immergens manum flumini semel, atque iterum, majusculos duos pisces, qui Fratrum sufficiebant inopiæ, extraxit, & humiliter obtulit Guardiano. Miraculis, & virtutibus clarus obdormivit in Domino in prædicto Hortæ Cœnobio.

Marian. cit. Rodul. fol. 129.
Initiatur Fr. Theobaldus.

XLII. Tot suos imitatus est cives B. Simon de Assisio, quem multa gratia, & benedictionis dulcedine prævenit Dominus, & ad tantam mentis elevationem evexit, ut ejus vita magis judicaretur cœlestis, quam humana, fieretque aliis speculum sanctitatis, & virtutis. Extra cellam raro videbatur, & inter Fratres divinis se colloquiis occupabat. Quamvis esset Vir simplex & illiteratus, talia & tam sublimia de Christi amore loquebatur, ut non tam ex studio humano, quam ex spirituali experientia, & supra naturalem captum verba ejus prolata viderentur. Quandoque sub horam vespertinam perrexit cum Fratre Jacobo de Massa ad vicinum nemus, ut de rebus divinis liberiùs agerent, & per totam noctem usque ad sequentis auroræ crepusculum adeò dulciter de divino tractatum est amore, ut Fratri Jacobo videretur post tot horas, nec unam consumpsisse. Miram sentiebat spiritus suavitatem in frequentibus, quæ patiebatur, exterioris hominis deliquiis, & quasi cum sponsa amore langueret, in lecto non tam perquirebat, quàm expectabat, quem præ foribus sentiebat dilectum; dum enim prænunciam experiebatur advenientis spiritus dulcedinem, lectum conscendens, totus in purissimi sponsi amplexibus extra se raptus obdormire, & in se deficere videbatur: neque id mirum, quia ut habet Gregorius: *Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, & divini, infirmatur procul dubio fortitudo carnis.* Et alibi: *Qui in auctoris sui amore roborantur, quo magis in concupita Dei for-*

Marc. l.6. c. 46
Et Fr. Simon Assisias.
Frequentes patiebatur extases.
Cantic. 2.
Cantic. 3. 1.
Greg. hom.14. in Ezech.
Idem l.4. Moral. c.1.

fortitudine invalescunt, eo magis à propria virtute deficiunt, & quo robustiùs æterna appetunt, eo magis à temporalibus salubri defectione lassantur. Hinc Psalmista: *Defecit in salutare tuum anima mea.* Deficiente ergò anima divino, & salubri amore, ne corporis incommoda mentis interturbarent quietem, ac dulcedinem interrumperent divinam, frequenter supervenientes jacens excipiebat divinos favores, iisque diuturnis fruebatur intervallis. In hujusmodi sponsi deliciis adeò in Deum extra se ferebatur, & tam insensibilis reddebatur, ut ardentes prunas super pedes, & tibias ad duræ fidei quorumdam experimentum positas non sentiret, nec aliquam postea pateretur ignis læsionem.

Psal. 118. 81.

XLIII. Magnâ prædicabat efficaciâ, suosque Confratres ante corporalem refectionem solebat spirituali reficere. Plures ad rectam veritatis semitam convertit, aliosque ad suum attraxit sodalitium. Sed præ cæteris juvenem quendam è sancto Severino, Campaniæ inter Picentinos nobilissimo Oppido, ex quo clarissimæ Sanseverinatum familiæ origo, ad frugem deduxit. Hic quantumvis vanus, mundi addictus delectamentis, & delicatè, lautèque à nobilibus educaretur parentibus, ad unam B. Simonis conversus prædicationem ei semper adhæsit. Sed molestam passus est in tirocinio tentationem carnis, suggerente eo, *cujus halitus prunas ardere facit*, ut ad ea, quæ dereliquit, corporis rideret oblectamenta: sæpè vestes sæculares repetiit à beato Viro, qui urgentem salutaribus instructionibus repellebat tentationem. Sed cum nimiæ tentatoris molestiæ jam ampliùs se resistere posse juvenis desperaret, reddendaque omninò vestimenta contenderet, eum propè se paulisper sedere Vir sanctus rogavit, & angustiati afflictique caput in suo sinu reposuit. Demùm elevatis in cœlum oculis, ferventique effusâ oratione extra se raptus, in ipsa extasi cum Deo egit de adolescentis salute. Dum ad se rediit, invenit discipulum ab omni liberatum malo, firmatumque in sancto Religionis proposito, in quo ad tam excelsum caritatis apicem pervenit, ut cum cuidam malefactori ex judicis sententia eruendi essent oculi, ipse magnis efflagitaret precibus, ut illi unum, sibi alterum eruerent oculum, ne miser homo omninò privaretur lumine. Cujus admiratus caritatem judex pœnam omnem misello dimisit. Alios attribuere hoc factum B. Junipero notat Rodulphus, sed ipse cum Mariano, Marco, & Fr. Hugolino de Monte Sanctæ Mariæ, qui res Provinciæ Picenæ speciali complexus est Tractatulo MS. & qui ipsum hunc juvenem se vidisse, & familiariter tractasse affirmat, huic adscribunt. Forsan rem similem egit etiam Juniperus.

Convertit juvenem Sanseverinatem.

Job 41. 12.

In sancto item confirmat proposito.

Egregium juvenis factum.

Rodul. fol. 129. Marian. c. 6. Marc. 1. p. lib. 6. c. 47. Hugol. in tract. MS.

XLIV. Illud etiam prædicti narrant Auctores de B. Simone, quod cum Brufortii in Piceno intimè confabularetur cum Deo in densa silva, magnamque sentiret ex contemplatione dulcedinem, & desuper in ramis innumeræ garrirent corniculæ, præcepit eis in nomine Jesu Christi, ut statim avolarent, nec ampliùs ad illas redirent arbores. Citiùs dicto paruerunt, & ut speciatim refert supra citatus Hugolinus, cum ipse per plures postea annos in Conventu Fratrum ibidem extructo, commoraretur, nullam ibi, nec in toto loci circuitu vidit hujus generis volucrem, quod omnium opinione celebrabatur pro miraculo, cum antea turmatim illic confluerent hæ aves, & nidificarent in illis arboribus. Virtutibus plenum obiisse Brufortii opinatur cum Pisano Marianus, sed Rodulphus, & Auctor Chron. XXIV. General. eum Spoleti vitam clausisse volunt. At alius est, qui Spoleti decessit, de quo jam ago.

Abigit garrulas corniculas.

Pisan. conf. 8. Marian. cit. Rodulph. cit. Chron. MSS.

XLV.

XLV. B. Simon ex Collazzono genere nobilis, ætate puer, hoc tempore habitum suscepit. Profecit mirificè in Ordine, plerisque prælucens morum gravitate, & rerum agendarum prudentiâ, missus est ad Teutoniæ partes cum Beato Fr. Cæsario, ut in illis Religionem propagaret. Deinde creatus Marchiæ Minister, mox Provinciæ S. Francisci, quæ munia magna industria, & pietate exercuit. Matrem suam Ottonis IV. domesticam, & Imperatricis familiarem pedissequam suo hortatu ad piam vivendi rationem attraxit, deinde sorores, & neptes ad claustra reduxit. Mira flagrans sanctitate obiit plenus dierum Spoleti. Hujus, non prioris Simonis, ut vult Rodulphus, multa miracula ab Episcopo Spoletano notata esse, & auctoritate Apostolica Innocentii IV. approbata vult Marianus. Prodigiorum processus ex parte adhuc servantur apud Patres Conventuales Spoleti. Summarium hìc offero. Undecim diversimode contractos sanavit. Quinque herniosos, sive ramicibus, & herniis, vulgari nomine rupturis, laborantes consolidavit. Viginti duos cæcos, vel gravi oculorum infirmitate laborantes perfectò donavit visu: novem ab epilepsia: quatuor à Dæmone liberavit: undecim mutis loquelam restituit: tres mente captos sano reddidit sensui: tres corpore toto curvos erexit: decem podagrosos, unum leprosum curavit: pastoris infirmum, confractumque ovis crus sanavit: submersum in aquis puerum ad matris deprecationem à morte in vitam revocavit, quem jam adolescentiorem se vidisse in valle Spoletana narrat Bernardus de Bessa; aliaque refert hujus Viri sancti prodigiosi opera, magno examine discussa, & multorum testimoniis probata.

Conversio Simonis de Collazzono.

Maria. cit. §. 10.

Rodulph. cit.

XLVI. Lætabatur sanctus Pater de conversione tantorum virorum, & de sancta illorum conversatione, magnasque agebat gratias tanti beneficii Auctori, qui tam insignem ei concessit societatem. Tenerè hos suos, atque alios, quorum nomina non sunt in promptu, diligebat filios, ac velut pia mater magno educabat amore, præcipuas in se assumens curas acquirendi omnibus necessaria. Primus ipse, & aliquando solus ibat mendicatum ostiatim, ceterorum parcens verecundiæ, quos adhuc verebatur sæculi affectionibus detineri. Sed dum omnium inopiæ solus ob corporis debilitatem satisfacere semper non posset, consideraretque non aliundè quam ex aliorum eleemosynis victuros, ad has emendicandas pro amore Dei eos voluit instruere. Congregatos ergò in unum hac hortatur collatione: *Carissimi fratres, & filioli mei, nolite verecundari ire pro eleemosyna; quia Dominus se pro nobis fecit pauperem in hoc mundo, cujus exemplo elegimus viam verissimæ paupertatis. Si enim pro suo amore viam paupertatis elegimus, non debemus confundi pro eleemosynis ire: arrham cælestis hereditatis erubescere nequaquam convenit regni Cælorum heredibus. Hæc est enim hereditas nostra, quam acquisivit, & reliquit nobis Dominus Jesus Christus, & omnibus, qui suo exemplo vivere volunt in sanctissima paupertate.*

Legen. antiq.

Marian. c. 5. §. 6.

Tenellus Francisci erga discipulos amor.

Eos hortatur ad mendicitatem.

In veritate dico vobis, quod multi ex nobilioribus hujus sæculi venient ad istam Congregationem, & pro magno honore, & gratia habebunt ire pro eleemosyna. Vos ergo, qui estis illorum primitiæ, lætamini, & gaudete, nec renuatis facere, quæ sanctis illis facienda transmittitis. Ite ergo confidenter, & animo gaudenti pro eleemosyna cum benedictione Dei. Et magis liberè & gaudenter ire debetis pro eleemosyna, quam ille, qui de una numata offerret centum denarios; quoniam offertis eis amorem Dei, à quibus eleemosynam petitis, dicentes: Amore Domini Dei faciatis nobis eleemosy-

mosynam, cujus comparatione nihil est cælum, & terra. Quibus perceptis verbis humiles discipuli ad Patris nutum lætantes ibant per vicina loca, & castra, pro amore Dei petentes, quæ jubebantur, hilarioresque in reditu coram sancto Patre conveniebant, jactantes alterutrum se plus aliis pro amore Dei collegisse, vel ampliorem reportasse eleemosynam. Ad quorum sanctam, & simplicem æmulationem summopere lætabatur beatus Pater, videns suos tam libenter voluntariam amplexos paupertatem, quibus utique non erat ampliùs necesse præcipere, ut abirent ad stipem, dum quisque ad sui mortificationem spontè in hoc munus semet offerret.

Læti ibant mendicatum.

XLVII. Contigit semel, ut unus ex iis, qui è stipe redierant, peram, seu manticam frustulis panis refertam, humeris gestans domum intraret lætus, alacri, & altiori voce laudans Deum summum benefactorem. Cui sanctus Pater occurrens asceperam ex humeris ejus in suos transferens, osculansque locum, vel humerum, in quo à Fratre portabatur, interiora domus ingressus dixit ad ceteros: Sic ego volo, quod frater meus vadat, & revertatur cum eleemosyna, lætabundus Deum glorificans in suis beneficiis. Si quos verò videbat erubescentiores, & qui duriorem hanc putabant provinciam, quam ut absque pudore possit obiri, eos verbis hortabatur hujusmodi: Ite carissimi filii, pro eleemosyna, quoniam hac novissima hora Fratres Minores commodati sunt mundo, ut electi in eis impleant, unde à supremo Judice commendentur, illud audientes suavissimum verbum: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Jucundum proinde dicebat sub Fratrum Minorum titulo mendicare, quem in retributione justorum Evangelicæ veritatis Magister ore suo tam signanter expressit. In festis quoque præcipuis, ubi opportunitas aderat, mendicare solitus erat, dicens in sanctis pauperibus Propheticum illud impleri: *Panem Angelorum manducavit homo.* Illum sanè panem Angelicum esse dicebat, quem pro Dei petitum amore, & beatis suggerentibus Angelis, pro ipsius caritate largitum, sancta paupertas colligit ostiatim. Unde, cum semel die sancto Paschæ moram faceret in Eremitorio quodam adeò ab hominum habitatione remoto, quod commodè mendicare non posset; memor illius, qui discipulis euntibus in Emaus ipso die in specie peregrini apparuit, ab ipsis Fratribus eleemosynam petiit, ut peregrinus, & pauper. Quam cum accepisset humiliter, sacris eos informavit eloquiis, quod transeuntes per mundi desertum, tamquam peregrini, & advenæ, verique Hebræi, Pascha Domini, hoc est transitum ex hoc mundo ad Patrem in paupertate spiritus continuè celebrarent.

Bonav. c. 7.

Matth. 25. 40.

Psal. 77. 25.

Lucæ 24. 18.

Joan. 13. 1.

XLVIII. Licèt autem pro viribus ad vitam austeram Fratres induceret, non tamen ei placebat districtionis severitas, quæ pietatis non induit viscera, nec est discretionis sale condita. Cum enim quadam nocte, unus ex Fratribus, præ nimietate abstinentiæ admodum fame cruciatus, nullam posset habere quietem; intelligeretque pius pastor ovi suæ imminere periculum, vocavit Fratrem, apposuit panem, & ut ruborem ei tolleret, cœpit ipse prior comedere, eumque ad manducandum dulciter invitare. Deposuit Frater verecundiam, sumpsit cibum gavisus quamplurimum, quod per circumspectam condescensionem Pastoris, & corporis evasisset dispendium, & non modicum accepisset ædificationis exemplum.

Bonav. c. 5.

Commendat discretionis virtutem.

XLIX. Docuit insuper eos in pœnitentiis discretionem sequi, ut au-

Legen. 3. socior.

Chiatium flumen abundat, ad Monachos, veluti in censum dari curabat. Illi quam devote spontaneum pauperum tributum, alio quocumque suorum reddituum æstimabilius judicantes, & pari cum eis amore contendentes, reddebant lecythum olei in pauperis Fratrum obsonii condimentum.

XXXI. Hujus loci hæc prima & tenuia jecerunt sibi Minores fundamenta, non lapidea, sed spiritualia, super quæ in magnam cresceret molem tota Religio. Quamvis enim B. Franciscus solam illam terræ portiunculam sibi sufficere sæpius dixisset, nec ampliandam voluisset, & imbrices, ac tegulas sumptuosius extructæ domus dejici curasset, hodie tamen nobile, ac capacissimum huic ædiculæ, ad modum Lauretanæ ædis fanum, circumducitur templum multo anno, ac ære perficiendum. Multa est & magna undique adventantium in hunc locum devotio, nec mirum, dum de eo Franciscus testatus est, quod trium Sociorum verbis subjicio. Nos, qui cum B. Patre fuimus, testimonium perhibemus, quod cum affirmatione firma ipse de illa Ecclesia pluries nobis dixit, quod ibidem sibi fuit revelatum, quod propter multas prærogativas, & Dei beneficia ibidem præstita, B. Virgo, inter summe caras & suo nomini sacras, hanc Ecclesiam affectuosissime diligebat; & propterea Vir sanctus toto tempore vitæ suæ maximam reverentiam, & devotionem in ipsam habuit.

Ædis Portiunculæ commendatio.

Leg. 3. socior.

XXXII. Fixit ergo hic pedem cum suis, & eos, quorum antea distulit receptionem, hic libenter admisit, videlicet Fratrem Leonem Assisiatem, quem tamen Viterbiensem vult Jornandes, virum columbinæ simplicitatis, a Francisco propterea vulgariter *pecorella di Dio* vocatum, & summe dilectum, cui fuit postea a secretis & a conscientia. Scivit proinde plus aliis de Viri sancti factis & mirabilibus, quorum præcipua ex eo suis locis referemus. Proindeque merito postea a Crescentio Generali Ministro electus, ut cum Fr. Rufino, & Fr. Angelo Reatino ejus vitam conscriberet. Recepit etiam Fr. Rufinum, Ciffis S. Claræ consanguineum, virum nobilem, hominem castissimum, & virgineæ puritatis, qui ad tantam postea pervenit perfectionem, ut Franciscus fateretur factam sibi a Domino revelationem, eum fuisse ex sanctioribus, & fidelioribus inter eos, quos Deus suos servos reputabat, animamque ejus jam tunc in Cœlo canonizatam, nec proinde se dubitaturum, adhuc in mortali corpore viventem, sanctum appellare. Assiduæ erat contemplationis, & aliquando adeo intensæ, ut extra se raptus, velut insensibilis, per diuturnum tempus remaneret. Taciturnus fuit supra modum, ac summe modestus, magnamque obtinuit a Deo super energumenos potestatem, ita ut ipse ejus magister Franciscus Diabolis durioris expulsionis minaretur se Fratrem Rufinum vocaturum, qui statim recedebant, ut suis locis amplius enarrabimus.

Marian. c. 5. Mac. c. 17. Jorn. part. 32. c. 129.

Initiatur F. Leo.

Item Fr. Rufinus.

XXXIII. Tertium his adjunxit Fr. Massæum de Marignano, qui brevi ad summæ virtutis apicem pervenit, & quem ipse postea mirifice diligebat, utpote qui omni præditus erat humanitate, & miram ostendebat erga externos adventantes urbanitatem. Si qui erant, qui B. Franciscum altioribus intentum, vel contemplatione rerum cœlestium absorptum, aliisve occupatum alloqui vellent, singulari sua gratia in dicendo, & urbana conversatione sic detinebat, & suo suspendebat eloquio, ut nec moras Francisci adventantis sentirent, nec, si aliquando sui copiam non faceret, conquererentur, plenam a Massæo adepti satisfactionem & consolationem. Quo religioso more a multis sanctum Patrem sæcularium libe-

Marian. & Marc. citati. Rodulph. fol. 123.

Fr. etiam Massæus.

liberabat molestiis, qua de causa perqnam libenter Franciscus eum sibi assumebat socium, cum in aliquod solitudinis eremitorium spiritui vacaturus pergebat. Semel in die sub vesperam comedebat panem cum lacrymis, & in mensura. Prima noctis vigilia lassatum corpusculum duarum horarum somno reficiebat, ante noctis medium descendebat in Ecclesiam, in qua semper orans pernoctabat, dicens: Domine mi Jesu Christe, da mihi contritionem peccatorum meorum, & da mihi gratiam emendandi, & satisfaciendi secundum voluntatem tuam; nec cessabat ab ista oratione quousque lacrymæ defluerent. Deinde audita re sacra, se abscondebat in Cella, dicens pleno cantu: Domine Deus fac, ut te cognoscam, te timeam, te diligam toto corde.

Massæi humilitatis fit periculum.

XXXIV. Paulo post ejus ingressum B. Pater volens humilitatis hujus sui discipuli periculum facere, coram ceteris Fratribus ei dixit: Frater Massæe, omnes hi tui Fratres potiorem tua acceperunt a Domino gratiam contemplaudi, & orandi; proinde, ut liberius & commodius sanctis his exercitiis incumbant, æquum erit, ut tu, qui exterioribus Monasterii officiis aptior es, portæ & culinæ curam agas, & quod his ministeriis aliquando superesse possit temporis, conquirendæ impendas eleemosynæ. Id autem præ ceteris curabis, ut adventantes sæculares Fratres non perturbent, sed ad primum ostii pulsum sollicitus adsis, iisque urbanis satisfacias verbis, ita ut solus omnium excipias negotia, nec opus sit, ut quispiam ex Fratribus ad ostium accedat: abi in pace, & quam solerter vide, ut hæc omnia fiant ad meriti salutaris obedientiam. Ille vero, inclinato capite, humiliter recessit absque ullo murmure, aut præcepti ferme importabilis excusatione; sed injuncta per plures obivit dies. Socii vero scrupulum passi, quod solus Massæus totum Cœnobioli pondus sustineret, cujus perfectionem & studium orationis, contemplationisque jam exploratum habebant, ipsi vero feriarentur a laboribus, quam amanter rogaverunt sanctum Patrem, ut Massæum tanto fasce levaret, & inter se laborem distribueret. Quorum precibus acquiescens, ad se vocato Massæo dixit: Frater Massæe, isti tui Socii volunt in partem intrare laboris; volo proinde, ut, quæ tibi imposui ministeria, inter eos dividantur. Cui summa humilitate discipulus: Pater, quidquid mihi in parte, vel in totum imponis, a Deo existimo factum. At sanctus Pater illorum caritatem, & hujus humilitatem considerans, fecit de utraque virtute egregium sermonem, eo tendentem, ut ostenderet, quod quo majora quisque accipit a Deo munera, eo debet esse humilior, & quod absque caritate, & humilitate nulla Deo potest virtus placere. Quo expleto, munia prædicta inter alios divisit, & omnes in sancto Spiritu benedicens lætus dimisit.

XXXV. Confabulatus aliquando Massæus cum Sociis de rebus divinis, Sanctorumque vitis, audivit quemdam etiam tunc supervixisse virum Deo summe carum, qui ad magnam, quam accepit sanctæ orationis, meditationis, aliarumque virtutum gratiam, magnam etiam adjecit humilitatem, qua in summæ vilitatis abyssum se detrudens, omnium maximum se reputabat peccatorem. Hac virtute confortabatur & confirmabatur in gratia accepta, & quotidie in divinis crescebat obsequiis. Æmulatus Massæus charismata meliora, ferventissimum concipiens tantæ virtutis desiderium oculis, ac manibus in cœlum erectis, alta clamavit voce: Domine, spiritu hoc principali, ac solido virtutum fundamento confirma me, & donum hoc perfectæ humilitatis mihi benignus concede, quod dum a te, qui das omnibus affluenter, non obtinuero, nunquam

Incessanter studet humilitati.

per-

perfecte lætabor. Deinde orabat incessanter, & gemitibus inenarrabilibus, vel clausus in cella, vel solitarius in nemore Dominum pro humilitatis virtute interpellabat. Tristabatur de gratiæ dilatione, & omni macerandæ carnis ingenio se affligebat, ut ad optatam perveniret virtutem, donec quodam die ingredienti silvam Conventui proximam, & validos clamores, lacrymosasque suspiria frequenter emittenti Christus, facta ei voce de Cœlo, dixit: Frater Massæe, quid vis dare ad hanc gratiam possidendam? Cui Massæus, divinam confestim vocem agnoscens, respondit: Domine, dabo oculos capitis mei. Et Dominus ad eum: Ego volo, ut tu deinceps & oculos, & gratiam hanc habeas. Ex favore hoc divino, & peculiari munere, remansit Vir sanctus adeo fundatus in humilitate, ut nihil se vilius putaret, & tantum accepit cordis jubilum, ut ferme semper cantaret, & ejusdem versus cantum sæpius in oratione, vel Psalmodia assumeret. Cui cum semel B. Jacobus de Fallerono dixisset: Quare non mutas versum in jubilo? Lætabundus respondit: quando in una re invenit anima omne bonum, non oportet variare versiculum.

XXXVI. Suæ etiam tunc aggregavit Soliditati Vir sanctus B. Juniperum tantæ humilitatis & simplicitatis virum, ut ab imperito vulgo fatuus crederetur. Incredibilia pene videntur, quæ fecit, & dixit ad imam sui dejectionem, nec alius quisquam tam honoris avidus, quam hic vituperii. Proinde cum ab aliquo afficeretur opprobriis, fimbrias pauperis lacernæ expandens, dicebat ei: Amice, projicias huc liberaliter, imple gremium lapidibus istis pretiosis, imple, ne timeas; injurias & opprobria lapides appellans pretiosos. Quando redibat domum, hujusmodi secum habebat sermonem: O inutilis frater, qua fronte redis ad Patres? Quo te admittent titulo? Certe si hospitii gratia te sub tecto colligant, & panem arctum, & aquam brevem dederint, rem magnam, & tuis meritis majorem præstabunt; juste certe te repellent tamquam sua indignum societate. Ejus simplicitatem Franciscus admirans adstantibus dicebat: Utinam, Fratres, de hujusmodi Juniperis integram silvam haberemus; alludens ad nominis etymologiam & proprietatem, quia teste Isidoro, ut cinis Juniperi diutissime accensos ejusdem ligni carbones servat; sic hic in sacro pectore accensum servabat amorem: & sicut Juniperus est obsita aculeis, & secundum Hieronymum, semper floret, semper novos affert fructus, & nunquam deponit virorem suum; sic hic pœnitentiæ compunctione, & asperitate fovebat in se divinæ caritatis viriditatem.

> Conversio Fr. Juniperi.
> *Marian. c.6. Marc. 1. p. l.64. Rodulph. fol. 120.*
> De nomine Juniperi.
> *Isidor. lib. 17. Orig. c. 7. Vide Greg. l. 20. Moral. cap. 9. & 10. Hieron. in c. 14. Osee.*

XXXVII. Per sex integros menses ab omni se abstinuit loquela, hac ratione. Proposuit prima die non loqui in reverentiam Patris: secunda voluit tacere in honorem Filii: tertia silentium sibi indixit ob amorem Spiritus sancti: quarta propter B. Virginem Mariam: quinta propter Angelorum devotionem: sexta ob peculiarem aliquem Sanctum, quem illo die specialius honorare volebat; & sic deinceps donec prædictum tempus explevit. Dum semel oraret, & forte aliquid magnum de se conciperet, apparuit quædam manus in aëre, & divina insonuit vox: Manus sine manu nihil potest facere, id est, nullus est tam bonus, qui quidpiam possit sine manu, id est, Dei potentia, & auxilio facere. Quod audiens Juniperus saltans & exiliens per domum ajebat: Domine, est verum, Domine, bene est verum. Insignem ejus humilitatem, & sanctitatem Dæmones ferre nequibant, quin ad ejus præceptum, vel meram præsentiam non recederent ab obsessis corporibus, vel energumenos quam citissime ab ejus conspectu fugere compellerent. Unde cum semel Juni-

> Mirum ejus silentium.
> Potens in Dæmones.

nem suavem, quasi spiritu ebrius, in mentis plerumque rapiebatur excessum. Matrem Domini nostri Jesu Christi indicibili complectebatur amore, eò quòd Dominum Majestatis fratrem nobis effecerit, & per eam simus misericordiam consecuti. In ipsa post Christum potissimè fidens, eam sui, ac suorum advocatam constituit; & ad honorem ipsius à festo Apostolorum Petri, & Pauli usque ad festum Assumptionis devotissimè jejunabat. Angelicis spiritibus ardentibus igne mirifico, ad escendendum in Deum, & electorum animas inflammandas, inseparabilis erat amoris vinculo copulatus; & ob devotionem ipsorum, ab Assumptione Virginis gloriosæ quadraginta diebus jejunans, orationi jugiter insistebat. Beato autem Michaeli Archangelo, eò quòd animarum repræsentandarum haberet officium, spirituali erat amore devotior, propter fervidum, quem habebat zelum, ad salutem omnium salvandorum. Ex recordatione Sanctorum omnium, tamquam lapidum ignitorum, in Deificum recalescebat incendium. Apostolos omnes, & præcipuè Petrum, & Paulum, propter fervidam caritatem, quam habuerunt ad Christum, summa devotione complexans; ob quorum reverentiam & amorem quadragesimæ specialis jejunium Domino dedicabat.

Sanctam itè Dei Genitricem.

Psal. 103. 4.

Angelos quoque & Sanctos omnes.

Ezech. 28. 14.

LVII. Non habebat aliud Christi pauper nisi duo minuta, corpus scilicet & animam, quod posset liberali caritate largiri. Sed hæc per amorem Christi sic offerebat continuè, ut quasi omni tempore per rigorem jejunii corpus; & per ardorem desiderii, spiritum immolaret: exteriùs in atrio sacrificans holocaustum, & in Templo interiùs concremans thymiama. Sic autem eum caritatis excessiva devotio sursum in divina ferebat, ut ejusdem affectuosa benignitas ad naturæ consortes, & gratiæ dilataret. Quem enim creaturis ceteris germanum pietas cordis effecerat, mirum non est, si Creatoris insignitis imagine, & sanguine redemptis Auctoris, germaniorem Christi caritas efficiebat. Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foveret, quas ille redemit. Saluti animarum nihil præferendum esse dicebat; eo maximè probans, quod Unigenitus Dei pro animabus dignatus fuerit in cruce pendere. Hinc sibi in oratione luctamen, in prædicatione discursus, & in exemplis dandis excessus. Unde quotiès austeritas nimia reprehenderetur in ipso; respondebat se datum aliis in exemplum. Licèt enim innocens ejus caro, quæ jam se spontè subdebat spiritui, nullo egeret flagello propter offensas; tamen exempli causa renovabat illi pœnas, & onera, custodiens propter alios vias duras. Dicebat enim: *si linguis hominum loquar & Angelorum; caritatem autem in meipso non habeam*, & proximis virtutum exempla non monstrem, parum prosum aliis, mihi nihil. Cùm ergò cerneret suo exemplo ad Crucem Christi bajulandam ferventi spiritu plurimos animari, animabatur & ipse, tamquam bonus dux exercitus Christi, ad palmam victoriæ per culmen invictæ pervenire virtutis. Multa proinde, quæ Fratribus concedebat, sibi ipse negabat, ut plus præstitisse, & opere antecedere videretur, qui arctam ambularent per viam pœnitentiæ, hortatus est verbo. Candidum & simplex adnecto hujus rei trium sancti Viri Sociorum testimonium: *Nos, qui fuimus cum eo, perhibemus testimonium de ipso, quòd licèt toto tempore vitæ suæ esset circa Fratres discretus & temperatus, ita tamen ut vellet, quod in cibis & aliis rebus, nullo tempore deviarent à modo paupertatis, & honestatis, ac observantia nostræ Religionis, ipse tamen Pater sanctissimus à conversionis suæ principio usque ad finem vitæ suo corpori fuit austerus, quamvis naturaliter esset debilis,*

Totum se Deo consecrabat.

Curat maximè animarum salutem.

Plura præstat ad aliorum exemplum.

Psal. 16. 4.

1. Cor. 13. 1.

Leg. 3. socior.

bilis, nec posset in sæculo vivere nisi delicatè. Unde quodam tempore considerans, quod Fratres jam excedebant modum paupertatis, & honestatis in cibis, & in aliis rebus, dixit in quodam suo sermone: Non putant Fratres, quod melior pitantia, idest, lautius obsonium, vel carnis edulium, esset corpori meo necessaria? Sed quia oportet me esse formam & exemplum omnium Fratrum, volo uti, & esse contentus paucis & pauperculis cibis, & omnibus aliis rebus uti secundum paupertatem, & sumptuosa & delicata penitùs abhorrere.

Bonav. c.6. Humilitas in eo mitanda.

LVIII. Humilitatem etiam, quæ omnium virtutum custos est & decor, quo poterat, sectabatur conatu, quam adeò perfectè assecutus est, ut copiosa Virum Dei ubertate repleret. In propria quidem reputatione, nihil erat nisi peccator; cum in veritate speculum esset, & splendor omnimodæ sanctitatis. Super hanc studuit ædificare seipsum, ut sapiens architectus fundamentum præjaciens, quod à Christo didicerat. Dicebat propter hoc, filium Dei de altitudine sinus paterni ad nostra despicabilia descendisse, ut tam exemplo, quam verbo, Dominus & Magister humilitatem doceret. Propter quod studebat, tanquam Christi discipulus, in oculis suis, & aliorum vilescere; à summo dictum esse Magistro commemorans: *Quod altum est apud homines, abominatio est apud Deum*. Sed & verbum hoc dicere solitus erat: *Quantum homo est in oculis Dei, tantum est, & non plus*. Stultum proinde judicans mundanis extolli favoribus, gaudebat de opprobriis, & de laudibus tristabatur. Malebat quidem de se vituperium audire, quam laudem; sciens, quod hoc ad emendandum induceret, illa impelleret ad cadendum. Et ideò sæpè cum Populi merita in eo sanctitatis extollerent, præcipiebat alicui Fratri, ut in contrarium verba ipsum vilificantia suis auribus inculcando proferret. Cumque Frater ille, licèt invitus, eum rusticum, & mercenarium, imperitum, & inutilem diceret, exhilaratus tam mente, quàm facie respondebat: *Benedicat tibi Dominus fili carissime, quia tu verissima loqueris, & talia filium Petri Bernardonis decet audire*. Humilitatis ergò forma factus Vir sanctus, proinde suos Fratres voluit vocari Minores, secundum illud: *Quandiu non fecistis uni de Minoribus his, nec mihi fecistis*. Et Prælatos sui Ordinis dici Ministros, ut & verbis uteretur Evangelii, quod observare promiserat, & ex ipso nomine discerent discipuli, quod ad discendam humilitatem ad scholas humilis Christi venissent. Magister siquidem humilitatis Jesus Christus, ut informaret discipulos ad humilitatem perfectam, dixit: *Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: & quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus*.

Luc. 16. 15. Aurea sententia. Libenter audit opprobria. Anton. 3. p. tit. 24. c.7. Matth. 25. 45. Matth. 20. 27.

Instruit sedulò piam familiam.

LIX. Hujusmodi disciplinis & exemplis vir Dei novellam hanc erudiebat familiam, magnam agens illorum curam, quos electos novit à Domino, ut aliorum fierent magistri. Considerabat secum attentiùs ex horum disciplina ceterorum per orbem recipiendorum Fratrum dependere doctrinam; proinde nulli parcebat labori, die noctuque monens unumquemque illorum, & singulas salutaribus, & efficacibus verbis unicuique instillans virtutes. Verè autem, quos Deus ad tam insigne opus orbis depravatos mores reformandi prædestinavit & vocavit, hos & magnificavit virtutibus excelsis, & idoneos fecit ministros verbi Dei, ut brevi & absque magno præceptoris labore ad destinatum opus evaderent perfecti, ut ex proxima, quam referemus missione, clariùs liquebit.

LX.

LX. Hæc porrò, quæ retulimus hoc anno peracta esse docent Marianus, Legenda antiqua Celani, & alii, licèt quæ ex Bonaventura transcripsimus, nullo apud eum anno signentur, qui prudens & sciens, se ad chronologiam non respexisse, præfatur. Ad finem verò hujus anni Innocentius Pontifex Ottonem Imperatorem Ecclesiæ jura sacrilegè imminuentem, & terras tyrannicè invadentem diris solemniter devovit, & jure Imperii privavit, juxta S. Francisci, quam supra retulimus, prophetiam. Electores verò Idibus Decembris Fridericum II. Siciliæ Regem, Henrici VI. filium, Philippi, Germanis olim grati, nepotem, decimum septimum annum agentem, Imperatorem renunciarunt. A sequenti proinde anno, ejus Imperii tempus recensebimus.

In præfat. Legen.

Anno 1209. n. 43.

ARGUMENTUM.

Multiplicatis Sociis mittit eos ad prædicandum, facto priùs periculo illorum virtutis & sermonis. Prædicat ipse Perusinis, prænunciato eis bello intestino. Cortonæ quosdam suæ adnumerat Familiæ, & domicilium acquirit: inde secretò recessit in lacus Trasumeni insulam, ubi dimidiato pane quadraginta dies transegit. Deinde Florentiæ, Pisis, & per plura Tusciæ oppida extruit domicilia.

I. INITIAVERAT ipso hujus anni limine Franciscus Joannem de Laudibus è castro sancti Geminiani in Tuscia oriundum, virum perfectum, qui meruit vulnus laterale ipsius Francisci adhuc viventis, ut largiùs commodiori loco dicemus, immissis digitis palpare, cujus corpus Bictonii in Umbria gloriosè quiescit; nec ceteros destitit quibuscumque necessariis instruere disciplinis. Accidit verò, ut postquam sæpiùs contemnendam, imò & fugiendam, nec ullatenus tangendam moneret pecuniam, nec pluris æstimandam terra, vel luto doceret, devotus quispiam viator Ecclesiam orationis gratia ingressus, unum vel alterum nummum ad pedes Christi Crucifixi in Altari offerret, & Frater quidam simplex illam inde sublatam in abaco, vel angulo quodam Ecclesiæ reponeret. Accusatur criminis apud Virum sanctum, quod pecuniam contrectaverit: coràm vocatus, & rem omnem humiliter confessus ad aliorum terrorem, & instructionem acriùs ob tactum arguitur denarium, & in erroris pœnam jubetur, ut quam manu susceperit, ore de terra resumat, & extra Cœnobioli sepem longiùs asportet, Sociis ocularibus testibus, ex ore super stercus asini evomat, & posteà pedibus conculcet. Quod dum Frater ille humiliter ad Magistri præceptum perficeret, repleti sunt omnes timore, & stupore ad tantam Patris, de tacta pecunia, indignationem, didiceruntque nummos perfectè contemnere, quos ipso facto viderunt asini sordibus comparari.

Initiatur Joan. à Laudibus.

Anno 1224. n. 13.

Bernar. à Bessa citat.

Marc. l. 1. c. 32.

Docet contemnendam pecuniam.

II. Sub tanto Magistro hi perfecti collegæ persistebant unanimiter in Dei obsequio, in oratione assidua, in sanctis vigiliis, multa corporis maceratione, in fletu, & lacrymis, cum timore & tremore suam, aliorumque operantes salutem, & omnium videbatur cor unum, & anima una. Considerans autem Vir sanctus jam aptos, & idoneos evasisse pœnitentiæ prædicandæ ministros, *& quod simul ampliùs esse non oportebat, magnum enim fuisset mundo detrimentum* in una æde conjungi, cujus mores erant reformaturi per varias partes dispersi, sedit in medio eorum, & præ-

Marian. c. 6.

Marc. l. 1. c. 19.

Chrys. hom. 87. in Joan. circa med.

Experitur an idonei sint ad prædicandum.

& præmisso de divina circa res humanas providentia devoto colloquio, uniuscujusque de salute proximorum zeli, & in loquendo discretionis voluit facere periculum. Jubet ergò, ut primus omnium os suum aperiat ad prædicationis munus Bernardus, qui primus omnium dedit nomen societati. Ille verò sine mora obedienter incepit, & admiranda eructavit arcana, ita ut non ipse, qui loquebatur, sed qui inerat spiritus, verba protulisse judicaretur. Secundum in medium prodire imperat Petrum Catanium, qui similiter tam peritè, & expeditè Dei reseravit magnalia, ut multis annis summum egisse videretur concionatorem. Alter de fugiendis peccatis, & acquirendis virtutibus mirum habuit sermonem, & quisque tam doctè de signata sibi materia locutus est, ut ex alto Dei virtute, & sapientia omnes imbutos esse non immeritò crederetur. Cùm ergò omnes eructarent *verbum bonum*, & illorum linguæ viderentur calami scribarum, velociter scribentium, quæ à superiori dictabantur potestate, stuperentque cuncti ad divina in singulos concessa beneficia, ecce in medio eorum, qui spiritum infudit, & verba, Christus Dominus apparuit in specie pulcherrimi juvenis singulos mira benignitate, & affabili dignatione benedicens. Ad cœlestem & repentinam hanc visionem omnes stupefacti extra se rapti, supini ceciderunt in terram. Sed ut ad se redierunt, dixit Vir sanctus: *Fratres mei, & filioli dilectissimi, summas agite gratias Deo Omnipotenti, & Filio ejus Jesu Christo Domino nostro, cui placuit per ora simplicium, thesauros disseminare cælestes. Namque ipse est, qui aperit ora infantium, linguas solvit mutorum, & simplicium sermonem facit disertum. Mundo vitiis obruto misericorditer compatitur, & homines in devia præcipites, sui errati admonere constituit. Ut autem opus Diaboli, in tot iniquitatibus, quibus mundus abundat, destrueret, elegit ignobiles, & contemptibiles sui verbi præcones*, ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus, *& ut suum quidquid boni efficiatur, appareat. In vobis quamvis non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, tamen vos ad tantum opus assumpsit, destinandosque vult in omnes regiones, ut ipsum honorificetis in opere & verbo, & ad ejus timorem & amorem revocetis, qui peccatis facti sunt longinqui. Accingite ergò lumbos vestros, estote viri potentes, & induimini armaturam fidei, parati in obsequium Evangelii illuc velut nubes volare, quocumque impetus spiritus, & obedientia vos direxerit, ut super aridos & duri cordis terram imbres effundatis divini sermonis. Non vos vocavit Dominus ad hanc Sodalitatem, ut hic sub limine parentum, aut intra placidos patriæ fines vobis duntaxat pacificè, & absque labore attendatis, sed ut portetis nomen ejus & fidem coram Gentibus, & Regibus terræ. In crastino ergò Italiæ regiones sortiemur, ne pigri, aut tardi videamur Dei beneplaciti executores, in alia missione ad longinquiores & remotiores Orbis partes citò profecturi.*

Apparet in medio eorum Christus.

1. Cor. 1. 31.

III. Quibus auditis, Viri sancti se ad omnia ajunt paratos, solùmque expectare præceptum, qui jam propriæ renunciaverant voluntati, nec de sua simplicitate diffidentiam superare spem divini adjutorii. Divisit ergò eis pius Pater terram in funiculo distributionis, atque intra Italiæ fines, volens prima hujus seminis grana jacienda, & hìc experimento discendum, quid alibi verbo doceant, eos misit binos ad omnes Hesperiæ Provincias. Sibi obtigit in sortem Tusciæ regio vicina, ne longiùs distaret à primo suæ Religionis nidulo, in quo novi quotidiè erant pulli ejus cura educandi, ad quam statim perrexit, Presbytero adsociatus Silve-

Mittit suos prædicatum ad varias Italiæ regiones.

vestro. Pervenit ergo Perusium nobilem, ac satis notam in ditione Pontificia civitatem, in qua publico in foro, dum sermonem haberet ad populum, supervenerunt quidam Equites, ac nobiles Civitatis juvenes, qui in equis hinc inde discurrentes, & hastiludium exercentes impediebant auditores, ne, quid Vir sanctus prædicabat, audirent. Quos dum ipse populus sæpiùs incusaret, & quidam acriùs arguerent, nec tamen illi à suis ludis, & vanitatibus abstinerent, conversus ad eos in fervore spiritus B. Pater dixit: *Audite, & intelligite, quæ Dominus per me servum suum vobis annunciat. Nec dicatis, quod hic est Assisias* (apposuit hanc cautelam propter mutuum odium inter utriusque Civitatis populos) *quia non secundùm hominem loquor. Dominus exaltavit vos, & magnificavit super omnes vicinos vestros, propter quod magis debetis agnoscere Creatorem vestrum humiliando vos, non tantùm ipsi Deo, sed etiam vicinis vestris, & omni creaturæ propter Deum. Sed elevatum est cor vestrum in elatione & superbia & fortitudine vestra, & devastastis & oppressistis vicinos vestros, & multos interfecistis. Unde dico vobis, quod nisi citò ad Dominum conversi fueritis, satisfacientes illis, quos offendistis, Dominus, qui nihil relinquit inultum, ad majorem vindictum, & punitionem vestram, & in opprobrium vestrum faciet vos consurgere unum adversus alterum, & mota seditione, & intestino bello, tantam tribulationem patiemini, quantam vicini vestri vobis inferre non possent.*

Marian. c.7.

Prædicit Perusinis bellum intestinum.

IV. Hac claritate, & in aperto Vir sanctus publica hominum peccata redarguebat, & quoniam primò sibi suaserat opere, quod aliis suadebat sermone, reprehensorem non timens, veritatem fidentissimè prædicabat. Nesciebat aliquorum culpas palpare, sed pungere, nec vitam fovere peccantium, sed aspera increpatione ferire. Eâdem mentis constantiâ magnis loquebatur, & parvis, eademque spiritus jucunditate paucis loquebatur, & multis. Omnis ætas, omnisque sexus properabat virum novum, mundo cœlitus datum, & cernere & audire. Erat enim verbum ejus, velut ignis ardens, penetrans intima cordis, omniumque mentes admiratione replebat. Propter quod omnes cujuscumque conditionis, quos in aperto, vel in occulto reprehendebat, tanta eum veneratione suspiciebant, & audiebant, ut interiùs compuncti ad ejus monita, & salutaria consilia, vel vitam componerent, vel timore, & horrore correpti, contra corripientem, nec mussitare auderent. Mirabantur etiam Viri litterati ejus, quem homo non docuerat, verborum virtutem, videntes ad ipsum nobiles, & ignobiles turmatim confluere, eique solerter intendere.

Bonaven. c.12.

Intrepidè reprehendit peccata.

Efficax in dicendo.

Vincen. lib. 29. c. 99.

V. Ad complementum verò supra relatæ prophetiæ, divina evenit permissione, ut paucis post diebus, magnus oriretur tumultus inter Nobiles Perusinos, & Populum. Deventum est ad intestinum bellum, sed populus prævaluit, & nobiles cum Clero, cui adhæserunt, expulsi sunt Civitate. Qui ut illatam ulciscerentur injuriam, omnia ruralia bona, domos campestres, vineas, segetes, pomaria populi devastaverunt, & quæ poterant, damna retulerunt. Stomachabundus similiter populus illorum deprædatus est ædes, cæcidit servos, & filios, talisque facta est desolatio, contritio, & infelicitas in viis eorum, ut verè secundùm Francisci vaticinium exteri hostes tot mala non possent infligere.

Bellum intestinum inter Perusinos.

VI. Tanto ergo suo damno Perusini hominis experti sanctitatem, qui futura mala præviderit, & tam clarè prænunciarit, dignam ejus conceperunt opinionem, & rogarunt, ut apud eos paulisper remaneret, sedemque suæ mansionis sibi deligeret. Adhæserunt etiam ei multi pii adole-

Convertitur Fr. Humilis. Marian. cit. Rodulph. fol. 107.

ſcentes, & timorati viri, quorum aliquos ſua veſte donavit, ex quibus ſpecialem invenio Fratris Humilis memoriam. Hic ab infantia ſua cœpit Deum timere, puritatem cordis, & corporis multa ſervans cuſtodia. Factus adoleſcentior, eum vitæ ſæcularis tædebat, diùque ſecum cogitabat, qua ratione ad animæ ſalutem ſecuriùs mundum deſereret. Exibat ſæpiùs Civitatem, & ſolus ſecum hæc meditabatur; ſed dum ſemel longiùs ab Urbe receſſiſſet, & ad oram fluminis, inter Aſſiſium, & Peruſium defluentis, totus cogitabundus obambulaſſet, apparuit ei Chriſtus dicens: *Vir deſideriorum, ſi votis velis potiri & ſalvari, ſequere me in habitu religioſo.* Cui juvenis: *Domine, in quam Religionem intrabo?* Et Dominus ad eum: *Novum ingredere Ordinem Franciſci Aſſiſii.* Subinterrogavit ſtatim adoleſcens: *Quam, Domine, in hoc Ordine vitæ normam ſervabo, ut tibi magis complaceam? Vitam*, inquit, *communem Ordinis ſectare, peculiaria, & intima Fratrum conſortia fuge, neque aliorum defectus ſcruteris, aut velis judicare.*

VII. Hac confortatus viſione, & inſtructus lectione Peruſium continuò regreditur, & Franciſcum aggreditur, rogans ut inter ſuos eum velit connumerare. Humilem ex vultu agnovit B. Pater, libenterque admiſit, & quam in eo ſubodoratus eſt cordis humilitatem, mutato gentilitio in Humilis nomen, non latenter expreſſit. Eum ſecum per aliquos dies duxit, deinde Aſſiſium pro explendo tirocinio miſit; hinc demùm Florentiam deſtinavit, ubi multis clarus miraculis extremum clauſit diem, honorificè conditus in Conventu ſanctæ Crucis.

Venit Franciſcus Cortonam. Halic. lib. 1.

VIII. E Peruſio, magnâ ibidem ſui Ordinis excitatâ opinione, Franciſcus pervenit Cortoniam, aliis Crutuniam, Ortelio Croton, Italis *Cortona*, Hetruriæ, non Umbriæ, ut placuit Halicarnaſſæo, Civitatem, Epiſcopalem à Joanne XXII. factam; ad cujus agri proximos fines lacus eſt Traſumenus, qui dicitur Peruſinus, acceptæ per Flaminium Cos. ab Hannibale cladis memoriâ notiſſimus. Hic dum populo prædicaret, adfuit probus quidam juvenis, Guido vocatus, quem pii & honeſti ſui parentes litteris & virtute magna cura excoluerunt. Secundùm acceptam à parentibus diſciplinam, ſanctam tra*d*egit vitam, ut ejus Legenda MS. refert, in Eccleſiis frequens, in communicandis Sacramentis pius, in pauperes liberalis, erga infirmos miſericors, in ſe multo flagello & aſpero cilicio auſterus, ut, quam piè voverat virginitatem ſervandam, immaculatam conſervaret. Ut prædicare deſtitit Vir ſanctus, eum humiliter flexis genibus rogavit adoleſcens, ut vellet ſecum prandere. In cujus amplexus irruens B. Pater, eum levavit è terra, atque à Deo edoctus dixit converſus ad ſuos: *Iſte adoleſcens per Dei gratiam noſtræ adſcribetur hodie militiæ, & in iſta Civitate ſanctificabitur.* Dignanter deinde cum illo perrexit, & pranſus eſt: à prandio ſtatim juvenis genuflexus petiit ſummo affectu, ut in ſuum comitatum eum B. Pater ſuſciperet. Cui Franciſcus libenter ſe conceſſurum, quod petebat, inquit, dummodo bonis omnibus exoneratus accederet, & quæ jure primogenituræ ad parentum deceſſum obtigerant, pauperibus diſtribueret. Quod quam libentiſſimè præſtitit, & continuò habitum à B. Patre accepit in præcipua Urbis æde, magnâ circumſtante populi coronâ.

Marian. cit. §. 2. Rodulp. fol. 105. Leg. B. Guidonis.

Recipit in Ordinem B. Guidonem.

IX. Tironem hunc ſecum detinuit Vir ſanctus aliquibus diebus, quem, ut voluit in Dei contemplatione, & ſolitudinis amore inſtruere, interrogavit, an extra Urbem ſolitarius eſſet locus, in quo commodè poſſet aliquod extruere Fratribus hoſpitiolum. Duxit eum tirunculus ad quam-

quamdam imam vallem ſub arce Civitatis ad M. D. P. juxta locum Celle dictum, ab omni turba, & ſtrepitu liberum, qui valde ſancto Viro arriſit, & in eo Cortonenſium liberali adjutus manu, pauperem ædificavit Conventum, in quo modo habitant Patres Capucini. In eo plures congregavit novitios ſui ſectatores, ſed præ omnibus notiſſimum Fratrem Eliam, quem quidam ex Bivillo pago, agri Aſſiſienſis, alii de villa vulgò Cellule comitatus Cortonæ ortum, alii Pedemontanum affirmant. In villa Urſariæ propè Cortonam natum aſſerit Marianus, ſed Urſariam longe diſtare à prædicta Civitate, & in Apulia Daunia in Provincia Capitaniata caſtellum eſſe, quarto a Troja Italica lapide ad deſcenſum Apennini, docet Leander Albertus. Judicaverim autem ſimilitudinem vocis deceptum Marianum, & Oſſariam villam voluiſſe dicere, quæ prope Cortonam eſt, ſic dicta à multitudine oſſium interſectorum eo loco in illa clade, quam ſupra diximus Hannibalem Romanis intuliſſe, cujus meminere Polybius, Livius, Plutarchus, & Silius. Ex hac villa ego probabilius judicaverim oriundum, tum ex affirmatione Thomæ Celani in Legenda antiqua, tum ex æquivocatione manifeſta Mariani, tum demùm ex aſſertione illorum, qui Cortonenſem dicunt; nam hac Urbe ſatum facile dici poteſt ex vicinia Oſſariæ, & conſuetudine denominandi homines ex celebriori quapiam Urbe, quantumvis in obſcuris locis Urbi proximis progenitos. Nihil mirum, ſi multi contendant de hujus hominis ortu, ad modum illorum, qui decertant de Homeri, & Pythagoræ origine, etenim licèt non tàm adæquaverit ſuam vitam ad præſcriptam ſibi à Franciſco Regulam, attamen magna fecit & geſſit, & tanta ſapientia præditus fuit, ut ad magna negotia peragenda videretur ab ipſa natura progenitus, neque in Italia pares habere; obinde Principibus perquam familiaris & carus. Multa per totum hoc primum volumen de hoc viro ſe offerent dicenda, tam de Officiis, quibus fulſit in Ordine, quam de legatione, qua functus eſt ad Joannem Græcorum Imperatorem, & pleriſque aliis rebus, quibus celebrem ſui reddidit memoriam.

Ædificavit Cortonæ Cœnobiolum.

Initiatur Fr. Elias, ſed cujus fuerit.

Marian. c.7.

Lean. in 11. Italiæ regione.

Polyb. l.3. Livius l. 22. Plutarc. in vita Hanni. Silius lib.5.

X. Alium etiam ſanctus Pater ſub humili illo domicilio collegit Civitatis Cortonenſis virum, nomine Vitum, cui vera religionis ſpecies, & ſummus honoris divini, & ſalvandarum animarum zelus magnam apud ſanctum Magiſtrum peperere opinionem. Poſt Benedictum de Aretio miſſus eſt Miniſter ad Provinciam Romaniæ in partibus Græcorum. Rediit poſtmodum in Italiam, & meritis multorum propagatæ fidei laborum clarus migravit ad Dominum. Curam autem à ſe initiatorum agebat ipſe ſanctus Pater tam in iis, quæ ad pietatem, quam quæ ad victum ſpectabant. Socio verò Silveſtro domi relicto, aſſumpto ſecum ex novitiis aliquo, concionabatur in populo, & eleemoſynas colligebat. Si quis verò pauper accedebat mendicans, ex acceptis dividebat, nulli, dum quippiam ſuppetebat, denegans caritatem. Ejus nuditati, & infirmæ valetudini compatiens quidam Cortonenſis, obtulit ei palliolum, quod dum paucis geſtaret diebus, acceſſit ad eum mulier paupercula duos circumducens filiolos ſeminudos. Petiit à paupere pauper quippiam ad parvulorum membra regenda, cui ex tempore Vir ſanctus, quo ſe tegebat, largitus eſt mantellum. Socius verò B. Patri compatiens, manu apprehendens palliolum, dixit ad mulierem: Dimitte & redde Patri, qua indiget, veſtem, & quidquam aliud ego tibi acquiram. Cui B. Pater: Genuflexus dic culpam tuam, & abſque mora dimitte huic pauperculæ, quam acceperat, caritatem. Illud mihi palliolum accommodatum fuit, quouſ-

Admittitur Fr. Vitus.

Ex acceptis eleemoſynis Franciſcus in pauperes liberalis.

Palliolum ſuum dat egeno.

quousque pauperior occurreret. Qui aderant ad tam pium spectaculum, magnopere ædificati in bonum, paupertatis amorem in sancto Viro dignè extulerunt.

XI. Aliud porrò palliolum cum ei Socii acquisivissent, & ad portam Cœnobioli occurreret ei pauperculus quidam Cortonensis, mortuam uxorem, & absque solatio, vel remedio derelictos aliquot deploraret infantulos, & quippiam sibi dari pro Dei amore efflagitaret, exuens se exteriori illo amiculo B. Pater, ei porrexit subjungens: *Frater, hoc tibi do mantellum, ea lege & conditione, ut nulli quantumvis reposcenti illud reddas, nisi priùs justum, aut æquum tibi solverit pretium.* Quod ut resciverunt Fratres, & B. Pater recessit, pauperculum insecuti, reddi sibi postulaverunt, quod accepit palliolum, dicentes nullum ipso largitore pauperiorem, & ob extremum frigus, tenuemque valetudinem esse ipsi plus omnibus opus. At mendicus recordatus S. Patris præmonitionis, velut suum defendebat mantellum, nec redditurum absque æquo pretio dicebat; nec reddidit, donec ad domum benevoli cujusdam viri eum duxerunt, qui data pecunia pallium redemit.

XII. Imminente deinde Quadragesima consumptis in superioribus exercitiis duobus fermè mensibus, commendatâ ædiculæ curâ F. Silvestro dissimulavit apud Fratres se aliquanto longiùs solum iturum. Accessit verò ad devotum quendam Virum, non longè ab illo loco morantem, juxta eum, quem supra diximus, lacum Trasumenum, seu Perusinum. Rogavit hunc, ut feria tertia Quinquagesimæ se transvehi curaret in medii lacus parvam & incultam insulam. Præparavit homo cymbam, & ante auroram diei Cinerum sanctum Patrem transtulit, quò desiderabat, duos tantùm, Gonzaga cum aliis unum dicit, secum afferentem panes. Rogavit autem portitorem Vir sanctus, ut nulli detegeret illius latibulum, nec eum repeteret, nisi feria quarta majoris Hebdomadæ. Durum videbatur lintrario, seu vectori hominem tot diebus in deserto, ubi humani generis nullus habitabat, tam tenui, & perexiguo victu, vitam transigere, sed ob sanctitatis perspectæ reverentiam, se facturum quod jussit, promisit. Recedente hoc suo amico, sub spisso vepre formavit sibi receptaculum ad modum tuguriolí, in quo aliquantulum ab adverso cœlo se defendebat. Ex panibus verò quos secum tulit, unius dumtaxat dimidium manducavit, per quadraginta illos dies ad Christi exemplum in solitudine jejunans. Rediit autem vir ille devotus statuto die, ut eum reportaret, unde ante devexit, cui gratias agens transfretavit, placato, dum navigaret, signo crucis procelloso lacu, & ad locum Celle rediit ubi cœnam, & resurrectionem Dominicam cum fratribus celebravit. Ut autem hujus rari jejunii pervenit ad vicinum populum notitia, quotidie in insulam multi transuadebant, ut à sancto Viro compactum viderent, & celebrarent tuguriolum. Factis autem ibidem sancti Viri meritis magnis prodigiis, ob ejus devotionem cœperunt quidam illic demorari, & construere sibi habitacula, quæ decursu temporis mediocre coierunt in oppidum. Invalescente etiam Perusinorum erga sanctum Patrem devotione, eo defuncto ibidem in ejus honorem Conventum ædificarunt, ut largiùs ad annum MCCCXXVIII. referemus. Adjacet Conventui fons, ex quo aliquoties per XL. dies biberat Vir sanctus, à quo nomen accepit, & cujus aqua epota multos infirmos perfectæ reddidit sospitati.

Supra num. 8.

Abit solus in incultam insulam.

Gonza. in prov. S. Fran. conv. 35. Rodul. fol. 303. pag. 2.

Per 40. dies medio vescitur pane.

Legen. B. Guido.

Guido sub rupe solitarius vivit.

XIII. Transacto autem Paschate beatum Patrem rogavit novitius tempore, sed spiritu veteranus & fortis, Guido, de quo paulò ante locuti,

euti, ut majoris solitudinis & liberioris contemplationis gratiâ sibi liceret in cava rupe adversi montis ad cujus radicem vivebant, cellulam sibi ædificare. Quod libenter ei concessit Vir sanctus compertâ & exploratâ ejus virtute, eo tamen pacto, ut ad preces horarias eum ceteris conveniret. Rebus autem integrè compositis, & Fratribus sæpius in religiosa vita instructis, omnibus valedixit piè omnes amplectens, & eruce consignans. Commendavit autem præ ceteris Cœnobioli Præfecto Guidonem, quem sanctæ vitæ futurum probè præscivit; multa ejus facta, & prodigia in commodiora loca differimus enarranda.

XIV. E Cortonia devenit sanctus Pater Aretium, antiquam Hetruriæ in Provincia Romana urbem, quam sub intestino bello ultimo excidio proximam invenit. Hospitatus verò in suburbio, vidit supra Civitatem exultantes Dæmones, ac perturbatos Cives ad cædem mutuam succendentes. Ut autem seditiosas illas effugaret aëreas potestates, Fratrem Silvestrum columbinæ simplicitatis virum, quasi præconem præmisit, dicens: *Vade ante portam Civitatis, & ex parte Dei Omnipotentis, Dæmonibus in virtute obedientiæ præcipe, ut exeant festinanter.* Accelerat verus obediens Patris jussa perficere, & præoccupans in laudibus faciem Domini, ante portam Civitatis cœpit clamare valenter: *Ex parte omnipotentis Dei, & jussu servi ejus Francisci, procul hinc discedite Dæmones universi.* Redit ad pacem continuò Civitas; & civilitatis in se jura Cives omnes cum magna tranquillitate reformant. Expulsâ quippe Dæmonum furibundâ superbiâ, quæ Civitatem illam veluti obsidione vallaverat, superveniens sapientia pauperis, videlicet Francisci humilitas, pacem reddidit, Urbemque salvavit. Humilis enim obedientiæ ardua promerente virtute, super spiritus illos rebelles, atque protervos, tam potestativum fuerat assecutus imperium, ut ipsorum feroces protervias premeret, & importunas violentias propulsaret. Fugiunt quidem superbi Dæmones excelsas virtutes humilium, nisi cum interdum ad humilitatis custodiam, divina eos clementia colaphizari permittit. Sicut & Paulus Apostolus de se ipso scribit, & Franciscus experimento probavit, ut inferius nos aptiori loco dicemus.

Bonaven. c.6. Marian.c.7.§.9.

Fugat Aretio Dæmones Franciscus.

2. Cor. 12. 7.

XV. Mirantibus autem Civibus ad tam inopinatam & repentinam pacem, fuerunt qui referrent verba, voce alta prolata per præmissum à Francisco præconem, eumque rediisse ad suburbium. Perquiritur à Civibus diligenter, & inventum cum B. Patre, Deo laudes solventem, interrogarunt quidnam illud sibi vellet præconium? Qui rem omnem retulit, periculosamque Diaboli super Urbem illam potestatem suo præcepio sanctum Patrem repressisse. Multi ad ejus pedes se prostraverunt, deduxeruntque in Civitatem magna cum lætitia & reverentia, honores qua potuit fugientem. Ut pervenit ad forum, egregium coram toto populo de pace amanda, & conservanda habuit sermonem, quo rixas, discordias, tumultus à malo genio, pacis inimico, suam habere originem luculenter ostendit. Finitâ concione, ductus est in communes Civitatis ædes, in quibus, primoribus populi assistentibus, corporis refectioni necessaria ministrata sunt. Deinde actum est de ædificando ibidem sui Instituti Conventu, quem brevi humili more construxit, religiosisque novitiis locupletavit. Porrò hæc gesta esse hoc anno Marianus, & Hugolinus tradunt, licèt Marcus, & Rebolledo in annum MCCXVI. vel MCCXVII. ea minus rectè distulerint.

Marian. cit. Hugolin. cit. Marc. l.1. c. 49. Reboll. l.1. c.14.

XVI. Ceterùm Beati Benedicti inter Aretinos celebrior est memoria,

Bern. à Bessa cit. Rodulph. fol. 85. Marian. cit. §. 30.

Benedictus Aretinus fit Frat. Minor.

ria, quem ex Sinigardo de Sinigardis, & Elisabetha de Petramalischia honestis parentibus in Aretio natum sua vestivit tunica Franciscus. Qui ejusdem sancti Patris imitator assiduus ad magnam perfectionem per omnes sanctitatis gradus incessit. Prudens & gravis in moribus, factus est Marchiæ Minister, deinde Provinciæ Romaniæ, seu Antiochenæ, ex qua miraculose acceptum in civitate Babyloniæ Danielis Prophetæ digitum in suam patriam reportavit, cujus virtute Deus multa operatus est miracula. Joannem Brennam Hierosolymorum Regem, & Constantinopolis Imperatorem ad Ordinem recepit, ut suo loco largiùs dicetur. Ejus precibus ab imminenti, & certo naufragio liberatos, Socium, & duos D. Basilii Monachos, in quodam prope Antiochiam alveo navigantes, refert Bernardus à Bessa, seque miraculum hoc ab ipso ejus Socio, aliisque viris fide dignis accepisse subjungit. Spiritu etiam prophetico claruit, & multa prædixit occulta, præcipuè Fratri Thomæ Papiensi, Tusciæ postea Ministro, cujus in re arduâ peragendâ dubias cogitationes penetravit & dissolvit. Alia de hoc viro enarranda nos suis locis expectant.

Franciscus sanat hospitis filium.

XVII. Franciscus aliquot diebus Aretii commoratus, pluta ibidem edidit miracula. Illud speciatim expresserunt vetustiores Legendæ, rustici cujusdam Aretini filium, deformiter curvum & obliquatum ad eum adductum, in ulnis accepisse, & statim reddidisse patri rectum & sanum; Domino ad sancti Viri amplexum consolidante confractum, qui ad mortui Prophetæ contactum resuscitavit defunctum.

4. Reg. 13. 21.

Gangehereti ædificat Conventū.

XVIII. Hinc iter direxit Florentiam versus per oppida, & castella obvia, magno cum animarum fructu prædicans, quascumque terras pertransibat benefaciendo. Ingressus Gangheretum in valle Arni in Tuscia oppidum, à loci dominis fuit perquam humaniter, & magna cum reverentia receptus, qui mira ejus sanctitate allecti, ei assignarunt fundum, in quo extruere posset suis domicilium, cui etiam contiguam silvam dicarunt. Humilem vir sanctus ibi ædificavit locellun, in quo ob adversam valetudinem aliquot diebus oportuit remanere. Et ne illo tempore in otio feriaretur, iis, quæ orationi, & prædicationi supererant, temporis minutiis, suis manibus extruxit, vel muro circumdedit eum, qui sua ope, & precibus in nemore exstillavit, fontem, qui adhuc existit, & cujus aqua multos à variis liberat infirmitatibus. Dissolvebantur vetustate muri, quos cum Fratres Regularis Observantiæ (qui anno MCCCCXVIII. à Patribus Convent. neglectum sub fr. Angelo de Civitella Provinciæ Tusciæ Vicario auctoritate Martini V. occuparunt Conventum, quem tamen iterum ex S. Bernardini præcepto justis de causis, quas Gonzaga memorat, deseruerunt) novos conficere vellent sub Francisco Samsone Ministro Generali ad annum MCCCCXLVIII. ibidem tunc præsente, renuit id sua probare licentia, dicens suo tempore non permittendum, ut vestigia fabricati illius muri à sacris Francisci manibus, novo erecto omnino tollerentur, idque potius curandum, ut qua possit fieri arte conservarentur, etiam debilia.

Rodul. in Custod. Aretin.

Gonza. in prov. Tusciæ con. 15.

In neglecta Ecclesia deteguntur reliquiæ.

XIX. Id obiter de hoc loco dixerim, quod Marianus post MCCCC. annum accidisse notavit, temporis decursu Ecclesiunculam à D. Francisco extructam, aliâ novâ ædificatâ, adeo neglectam, ut vario usui successivè inserviret, donec demum deleto ab hominum memoria ibidem aliquando sacram extitisse ædem, mutaretur in stabulum. Ostendit autem Deus quantum sibi hæc hominum displicebat incuria, morte quorumcumque, quæ illuc introducebantur, animalium. Quippiam illic latuisse sacri existimavit

ſtimavit quidam ex Patribus, & abſterſo purgatoque loco, invenit in quodam parietis angulo defoſſam capſulam continentem quaſdam Reliquias Sanctorum, ſcutellam ligneam, in qua ſæpius S. Pater comederat, ſicut appoſitum ſcriptum teſtabatur membraneum, atque ejus genuinam imaginem à quodam Aretino, non longè ab ejus morte depictam. Movit hæc ratio Patres, ut locum in veneratione haberent, & erecto in eo Altari inventam ſuperponerent effigiem, quæ in hunc uſque diem magna colitur Religione ſub cura Patrum Conventualium Cuſtodiæ Aretinæ.

XX. Franciſcus verò, quàm primùm licuit per debiles vires, inde receſſit petiturus Florentiam. Ut illuc appulit, ſubſtitit in Xenodochio è regione Eccleſiæ S. Luciæ ſupra flumen Arnenſe; in quo etiam acceptus eſt hoſpitio B. P. noſter Dominicus, quando venit Peruſium. In utriuſque hoſpitis memoriam, ſupra portam, illorum depictas fuiſſe imagines, ſecundum eandem, qua tunc uſi, cucullam refert Marianus, & ad ſua uſque tempora conſervatas. Mane vero facto Civitatem ingreſſus Franciſcus, verbum Dei undique confluentibus hominum turmis, diſſeminabat. Accepit à devotis Civibus, qui eum pro viro admirabili ſuſpiciebant, Hoſpitiolum juxta Eccleſiam Sancti Galli ad D. P. extra Civitatem. Plures ſuo habitu illic veſtivit, è quibus præcipuus Joannes Pareus ex oppido Carmignano, non longè à Piſtorio oriundus I. C. magnus in populo Cauſidicus, Civis Romanus adſcriptus, & tunc in Civitate Caſtellana, antiquitùs Feſcennium dicta, in Tuſcia, in Provincia patrimonii S. Petri ſita, inter altiſſimas rupes, à quibus haud procul in Vejentibus erant Aræ Mutiæ, quarum celebris apud Plinium memoria. Sed Rodulphus, licèt hujus eum Civitatis Judicem aſſerat, videtur eam in Sabinorum terminis conſtituere, & cum Tiferno Tiberino à Leandro & aliis, Civitas etiam Caſtellana vulgò *Città de Caſtello* nuncupato, poſito juxta Tiberim in finibus Umbriæ & Hetruriæ, inter Peruſium, & Biturgiam confundere, dum ex Sabinorum conſuetudine ad hujus Civitatis accolas argumentum deducit. At verò Feſcennii, non Tiferni eum Judicem veteres noſtrarum rerum Scriptores Marianus, Celanus, Aquilanus affirmant.

Pervenit Florentiam.

Marian. cap. 7. ſ. 11.

Fit ibi Minor Joannes Parens.

Plin. l. 2. c. 38.

Rodulf. fol. 176.

XXI. Ea porrò ei occaſio mundo valedicendi, & noſtris ſe aggregandi, quòd cum non procul à dicta urbe deambularet, viderit ſubulcum ad veſperam porcos in antrum cogentem, renitenteſque, atque hinc inde dilabentes hac voce iracundum compuliſſe: *Porci ingredimini in antrum, ſicut Judices cauſarum intrant in Infernum*; ſtatimque, veluti ſibi dictum intellexerint, porcorum gregem abſque difficultate ulla ſub antris ſe abdidiſſe. Quo ſpectaculo quamvis ludicro, ille ſeriò percuſſus, & verè commotus, judicaturâ dimiſsâ, venit Florentiam, ubi cum S. Franciſci exploraſſet virtutes, ei adhæſit, vocato etiam ad Religionem filio, diſtributis priùs facultatibus in pauperes. Tanta emicuit in Religione virtute, ut eum tranſmiſerit cum multis Fratribus in Hiſpaniam dilatandi Ordinis ergò, primumque crearit Hiſpanum Miniſtrum: deinde poſt S. Franciſci obitum aſſumptus fuit ad Generalatus apicem, in quo adeò integrè ſe geſſit, ut in nullum æquo durior, nec in aliquem juſto propenſior fuerit, quinimò filium unicum in culpam lapſum ſevero caſtigaverit ſupplicio. Lacrymarum donum à Deo accepit, quibus aſſiduè madebant oculi, ita ut lacrymarum magiſter appellaretur; nudis pedibus plures peragravit Europæ regiones. Amplior erit de eo aliàs ſermo pro annorum ratione.

Et qua occaſione.

Conversio Joan. Bonelli.

XXII. Alterum huic adsociavit Joannem Bonellum Florentinum, quem ob præclaras animi dotes misit in Provinciam Narbonensem, seu ad Galloligures, ut illic suum disseminaret Institutum. Innumeros ibidem recepit sui imitatores, & brevi multas ædificavit domos, quarum postea factus est Minister. De celebratis ab eo Provincialibus comitiis, in quibus D. Antonius Patavinus eruditum habuit sermonem magno memorabilem miraculo, suo loco inferiùs agemus. Alius accessit his Florentinus nomine Monaldus, quem probatæ virtutis virum vocat D. Bonaventura, & de quo ita Legenda Gregorii IX. : *Fuit fama clarus, sed clarior vita, cujus virtus in humilitate fundata, orationi frequenti adjuncta, scuto patientiæ servabatur*. Supradicto Joanni Bonello datus est in socium ad Galloligures; interfuit supradictæ D. Antonii concioni in Arelatensi Capitulo, in quo ad ostium capitularis aulæ divinâ commonitione respiciens, vidit corporeis oculis B. Franciscum in aëre sublevatum, extensis velut in cruce manibus benedicentem Fratres. Asisium venit ad primum Generalem Conventum, de quo in Galliam discessurus cum aliis triginta Fratribus, cum juberet sanctus pater, ut prius pranderent, dixit architriclinus unicum sibi esse panem. Ne verò jejuni abirent, misit vir sanctus ad sanctam Claram, qui peteret aliquot sibi mitti, si superarant Monialium necessitati. Illa vero ex tribus, quos habebat, duos misit; quos simul cum domestico pane cùm accepisset B. Pater, suis manibus fregit, deditque unicuique suum frustulum, dicens: Comedite Fratres, iste est panis caritatis. Mirum! comederunt illi ad satietatem, & magnum postea impleverunt cophinum, de iis, quæ supererant, fragmentis. Rediit autem Monaldus in Galliam, ubi meritis clarus defunctus, requievit in antiquo Conventu Arelatensi à Joanne Bonello extructo, cujus modò extant duntaxat ruinæ ob bellorum, & temporis injurias. Ab hoc tamen Conventu translatum est in Archiepiscopalem Ædem cujusdam ex sociis D. Francisci corpus, quod an alterutrius ex his duobus, an verò alterius sit, ignoratur.

Anno 1224. n. 42.

Joannis itē Monaldi.

Bonav. c. 4.

Vide Gonz. in Prov. D. Ludov. convent. 6.

Alii plures recipiuntur ad Ordinem.

XXIII. Præter hos, Josephum Florentinum, Michaëlem de Albertis, atque alios multos, quorum nomina nesciuntur, consodales fecit; ex his plerique non contemnendis claruerunt prodigiis. Requieverunt in primo illo Fratrum Cœnobiolo juxta Ecclesiam S. Galli, non sine populi veneratione. Sed dum post multos annos exhumaretur Fratris Josephi cadaver, integrum & illæsum, sanâ etiam circumducta veste, inventum est. Extruxerunt autem Florentini in horum memoriam egregium sacellum, in quo corpora honorificè condiderunt propè dictam Ecclesiam S. Galli, quod magna populi veneratione frequentabatur, donec circa annum MCCCCLXXXVII. ipsam S. Galli Ecclesiam obtinuit Marianus quidam Augustinianus magni nominis Prædicator à magnifico Domino Laurentio Medices, ut juxta eam suis ædificaret Cœnobium. Totum autem opus voluit prænominatus Dominus suis absolvere expensis, & cum prædictum sacellum designatæ architecturæ impedimento esset, dirui fecit, elevatis inde priùs Beatorum reliquiis. Has, ut sibi tribuerentur, institerunt nostri, à multis jam annis translati in Civitatem, sed frustrà, renitente populo S. Galli, qui se hoc thesauro privari non permittebat; promittebat tamen in ipsa S. Galli Ecclesia honorificum se erecturum sanctis Viris mausolæum, de quo construendo pomposo opere, & magnis sumptibus dum longiùs consultaretur, secretò sublatæ sunt reliquiæ, & alieni, sed ignoti, factæ sunt juris.

Marian. §. 17.

Pisan. conf. 8.

XXIV. In

XXIV. In prima autem illa ædicula, dum aliquandiu moraretur Franciscus, venerunt ad januam tres pueri Florentini, a parentibus manuducti; ut sanctum Patrem viderent. Pulso ostiolo, & facto illorum desiderii participe sancto Viro, descendit prius in hortulum, & evulsis quinque ficubus, innocuos hos suos spectatores aggreditur. Discernit oculis vultus, & spiritu prævidit sortem futuram. Primo ergo unam, secundo alteram, tertio tres porrigit ficus, adjiciens: *Eris adhuc filius meus carissimus*. Ita porro evenit; nam adolescentior factus, Minorum induit vestem sub Angeli nomine, quod angelicis factis proprie sibi convenisse probavit. His verbis cuicumque, loco recedens, valedicebat: Benedictum sit nomen Domini nostri Jesu Christi, laudetur sua passio benedicta, Beatissima Virgo Maria, & tota cœlestis curia. Quæ verba, quam grata fuerint cœlestibus, mira apparitione docuit B. Virgo Maria, ei tribuens in præmium pulcherrimi coloris, & cœlestis odoris pomum, quo mirifice recreatus est, & ad majores acquirendas virtutes humiliter, sed ferventer se sensit allectum.

Prædicit Francisc. cuidam puero ex suis futurum.

XXV. Locum hunc alio postea commutarunt Fratres, ut suo notabo tempore, & alterum, Pisciam dictum, super Pisciam item amnem in Tuscia situm, petiit Franciscus ad initium Octobris, ubi concessus ei pro Fratribus, quos secum e Florentia vocavit, Conventus ab oppido cognominatus, qui Patribus Conventualibus subest, & spectat ad Custodiam Lucanam. Ut fundamenta humilia hujus Cœnobii jecit vir Dei, transiit ulterius ad civitatem Pisarum, Hetruriæ nobilissimam urbem, olim navali classe potentissimam, exterarumque regionum victricem, inter amnes Auserem, & Arnum sitam. Hic dum semel, atque iterum prædicaret, plures suæ adscripsit militiæ, sed præ ceteris notiores Angelum, vel Agnellum de Pisis, virum undequaque perfectum, quem ob insigne virtutis specimen sanctus Pater primum instituit Franciæ Custodem, mox Angliæ Ministrum: & Albertum Pisanum, Angeli socium, deinde in Ministeriatu successorem, postea Teutoniæ Provincialem, hinc in Hispania B. Joanni Parenti suffectum, ac tum demum totius Ordinis Ministrum. Multa uterque, eaque egregia, tam in itinere, quam in utroque regno peregit. Felicia in iis partibus jecerunt Ordinis fundamenta, & optimos nobilesque sibi pepererunt novi operis administros, de quibus multa nobis infra dicenda. Pisis autem valedixit sanctus Pater, relictis duobus ex sociis, qui oblati Conventus a civibus jacerent fundamenta, & structuram curarent, quem penes se habent Patres Conventuales, caputque est Pisanæ Custodiæ Provinciæ Hetruriæ; ad quam etiam alius spectat, quem in Vico Pisano, oppido haud procul a Civitate, & ab Arno amne, recepit.

Pisciæ recipit Francisc. Conventum.

Pisis duos selectos acquirit discipulos.

Marian. §.21.

Pisan. conf. 11.

Construitur Pisis Cœnobium.

Aliud in Vico Pisano.

XXVI. Dilapsus exinde ad castrum S. Miniati, cognomento Teutonis, cui Henricus I. Imperator Ecclesiam ad muros Florentiæ ædificavit, ad sinistram Elsæ fluvii extructum, ubi oblatum sibi Conventum admisit, eorumdem hodie Patrum & Provinciæ, sed Custodiæ Lucensis. Plures habuisse Cœnobium hoc præclaros viros asserit Pisanus, præ quibus ait Magistrum quemdam Antonium Parisiis, & per Tusciam spectatæ fuisse virtutis, celebremque concionatorem. Non longe a castro hoc distat oppidum D. Geminiani in Insula, quam prædictus Elsæ fluvius, & Torrens, qui a Staggia oppido altero dilabitur Bonitium versus, efficiunt: olim ditionis Senensium, sed nunc Florentinorum, quod Desiderius Langobardorum Rex condidit. Huc ut accessit vir Dei prædicans pœnitentiam,

Alia erigit Cœnobia.

Leänder & Blond. in regione Tusciæ.

Marian. §.23.

Pisan. cit.

Fit Frater Petrus martyr Marrochianus.

tentiam, ad eam subeundam allexit juvenem quemdam, Petrum nomine, celebrem postea agonothetam, & Christiani nominis usque ad sanguinis, & vitæ effusionem apud Marrochios testem invictum, cujus aliorumque quatuor sociorum solemne Martyrium, amplioremque dabimus inferius notitiam. Neque hinc discessit Vir sanctus absque acquisito habitaculo, quod penes præfatos est Patres sub Custodia Senensi, ex quo prodiit Joannes de Caulibus, magnus, & devotus per universam Italiam Prædicator. Suum spiritum in piis quibusdam meditationibus, & erudito tractatu de triplici via sapientiæ sufficienter expressit. Sedem autem postea mutarunt Fratres, quia ad constructionem novæ arcis, necesse fuit dirui primam domunculam, quæ juxta mœnia Oppidi extructa erat. Emptoque à D. Fr. Alexandro Laurentii de Bondelmontibus milite Hierosolymitano situ cum contigua Ecclesia S. Joannis Baptistæ, cum onere celebrandi solemniter sancti Præcursoris festum, intra Oppidum se receperunt.

Cœnobium apud oppidum S. Geminiani.

Pisan. cit.

Rodulph. l. 2. in Custodia Senen.

Magna virtus Sanctorum.

Isai. 60. 8.

Greg. hom. 18. in Ezech.

2. Cor. 10. 2.

XXVII. Quanto cum fructu, & sui Ordinis incremento, intra unius anni circulum, novus Institutor unam, vel alteram Italiæ Regionem discurrerit, plane mirum est. Sed viri magni Ecclesiæ athletæ a magno spiritu habent fortitudinem, assumunt pennas ut aquilæ, & *velut nubes volant*; quia vere *in terra viventes, extra terram est omne quod agunt. Unde & per quamdam nubem dicitur: In carne ambulantes, non secundum carnem ambulamus*. Non enim caro vires illas ministrabat, nec magnas illas, & frequenter operabatur conversiones, sed quæ sub carne latebat Dei virtus, quæ dum in vita, & signis emicat, terram commovet, & duritiem cordis emollit. *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ*, inquit Psalmista, *vidit, & commota est terra. Videtur nubes, & contemnitur; si coruscat quod intus latet & emicat, splendor terret & movet. Vere Dei administri homines sunt carnem portantes; hi quandoque infirmi, idiotæ, ignobiles, sed fuit in illis quod fulguraret, fuit quod coruscaret. Forma humana nubes erat, splendor miraculi coruscatio erat. Sic in verbis, sic in factis, cum miranda dicunt, & miracula faciunt, apparuerunt coruscationes orbi terræ, viditque, & commota est terra fulgoribus de illis nubibus erumpentibus*. Quocumque ergo Franciscus divertebat, velut fulgur commovebat, velut coruscatio illuminabat, & velut sagitta potentis acuta cor penetrabat, ita ut plurimi eum ad novam sequerentur militiam, & qui sequi non poterant arces construerent.

Psal. 96. 4.

Augustin. in Psal. 96.

XXVIII. Neque segniter socii adlaborabant, qui & spiritum participarunt; nam & quosdam adsciverunt consodales, quos ad ipsum Sodalitii Institutorem sibi aggregandos transmittebant, ut monet Marianus; & plura acquisiverunt domicilia. Inter ceteros emicuit Bernardi virtus Bononiæ, quem ubi urbem ingredientem vili & despicabili habitu Bononienses viderunt, tamquam aliquem nullius pretii hominem in ordinem coëgerunt. Quin etiam in forum progressum, atque ibi quiescentem pueri, aliique multi circumvenerunt, ac variis afficere contumeliis instituerunt; cum alii capitio traherent, nonnulli pulvere aspergerent, quidam etiam lapillis appeterent, ipso omnia per multos dies summa, atque inaudita æquitate animi perferente. Qua re animadversa Jurisconsultus quidam, novam hominis lentitudinem, vel patientiam potius admiratus, atque de eximia ejus virtute, & sanctitate aliquid suspicatus, accessit, & quinam esset, & ad quid venisset? rogavit. Cui ille: Qui sim cognosces, si hæc legeris: atque statim Evangelicas leges, nuper a S. Francisco Sodalibus

Marian. c. 7. §. 2.

Carol. Sigon. de Episc. Bononien. ad annum 1219.

Bernardus multa Bononiæ patitur.

dalibus suis præscriptas, e sinu tractas ostendit. Quibus lectis, Jurisconsultus ad suos conversus cum admiratione magna dixit: Nimirum iste est status altior, quam unquam fando audiverim: quare gravi scelere se obstringunt, qui huic homini injuriam faciunt, quem maximis complecti honoribus, ut virum Dei amicissimum, esset opus. Inde ad Bernardum conversus, locum se illi pro salute animæ suæ, in quo Deo serviret, daturum, si se sequeretur, spopondit: atque illum libenter munus oblatum accipientem, domum suam deduxit, insignique exemplo caritatis excepit; ac mox ædes primum ad Puliolas, deinde in Porta Steria Annuntiatæ curavit, easque suis expensis necessariis rebus instruxit, seque Sodalium ejus perpetuum fore defensorem ostendit. Itaque Bernardus statim in tantum honorem ascendit, ut beatus putaretur, qui illum attingendi, aut aspiciendi facultatem haberet. Quo ille offensus ad S. Franciscum se retulit, ac locum Bononiæ paratum esse renunciavit, adjiciens: Mitte, Pater, Fratres, qui ibi morentur, quia ego nihil illic amplius ausim lucrari, ubi propter nimium honorem potius imminet periculum jacturæ. Ad quæ exultavit in spiritu S. Pater, tum propter filii humilitatem, & sanctum timorem, tum propter Bononiensis populi erga suos propensionem. Misit ergo plures ex Fratribus, qui inter illos commorarentur, & per Romandiolam plures sedes conquirerent.

Omnia vincit patientia, & domicilium suis acquirit.

XXIX. Duo hic adnotaverim, primum circa Jurisconsultum illum Bernardi fautorem, & domicilii structorem, eum sibi vendicare Illustrissimos DD. de Pepulis, nobilissimæ inter Bononienses familiæ, apud quos diligenter asservatur hujus rei memoria, & viri nomen, videlicet D. Nicolaus de Pepulis Illustriss. Guilielmi filius, qui non solum Instituto domicilium, verum & suum nomen dedit, ut ad annum MCCXX. dicemus. Secundum est circa hujus facti tempus, in quo discrepant Auctores. Etenim Sigonius in historia Bononiensi hoc factum vult anno MCCXVIII. Sed in opere de Episcopis Bononiensibus sub Henrico a Fracta in annum MCCXIX. rejicit, Leandrum Albertum secutus; quibus accedit Cherubinus Ghirarduccius. Sed in hunc annum reducendam historiam docet ex Chronicis antiquis Marianus Florentinus, cujus sententiam confirmant Speculum S. Francisci, Pisanus, Rodulphus, & Marcus citati, dum parum post approbatam ab Innocentio Regulam Bononiam missum indicant Bernardum. In quo sane lapsus Sigonius, dum post approbatum ab Honorio Institutum illud factum dicit; quod nequaquam constare potest, dum quarto post annum MCCXIX. quem ille statuit, videlicet anno MCCXXIII. Regulam, & Institutum Honorius confirmarit. Ego ita bas conciliandas sententias judicarim, ut hoc anno missus Bernardus, anno MCCXIII. suam ædiculam absolverit, & anno MCCXIX. in ampliorem formam, quam Franciscus ex Ægypto rediens anno MCCXX. probarit, fuerit translata. Ita sanè indicat Rodulphus in Custodia Bononiensi, hujus Monasterii longiorem subtexens relationem. „ Hic ædificasse postea Sanctum Franciscum ædiculam S. Ignatio sacram, in eaque primum celebratum Sacrum Kalendis Februarii scribit Cherubinus Ghiraduccius. „ Conspicitur adhuc in primo Cœnobii claustro; & restauratam a Fratribus iisdem Kalendis anno MCCXCIX. atque mutato titulo, paulo post sancti Viri mortem, fuisse ejusdem Stigmatibus dedicatam idem Auctor „ affirmat.

Quis fuerit ille Jurisc. Bononien. Bernardi fautor.

Sigon. in hist. Bonon. l. 5. ad anno 1218.
Leand. Alb. l. 9. decad. 1. hist. Bon.
Cherubin. in hist. Bonon. fol. 125.
Marian. cit.
Specul. c. 65.
Pisan. lib. 1. conf. 8.
Rodulph. fol. 59.
Marc. lib. 6. c. 2.

Rodulph. fol. 265.

ADDITIO. PATRIS LUCÆ WADDINGI.

Ghirard. in hist. Bonon. lib. 12.

ARGU-

ARGUMENTUM.

Dum adhuc in Hetruria per hujus etiam anni partem hæreret Franciscus, in oppidis Sartiani, & Citonii domicilia, & socios acquisivit. Assisium revertitur, ubi multos ex concivibus ad Christum convertit; inter hos notissima sancta Clara, de cujus genealogia, nomenclatura, & primis sanctitatis agitur præludiis. Convertitur ad sanctioris vitæ genus, cujus exemplo ad eam sectandam allicitur Agnes sororcula. Monetur cælitus Franciscus non ad contemplandum, sed ad prædicandum vocatum fuisse. Navigaturus in Syriam ex affectu Martyrii, venit prius Romam, ubi B. Zachariam suo aggregavit Sodalitio, & sanctum iniit fœdus cum Jacoba nobili Matrona. In Marchia Anconitana discipulum habuit B. Pacificum, sed a Syriaco detinetur itinere. Reversus in Tusciam multa fecit præclara, mala demum affectus valetudine. Ægidius peregrinatur ad Compostellam. Nascitur Ludovicus Rex Galliarum sanctissimus Tertii Instituti Franciscani.

I. INEUNTE hoc anno vir sanctus Franciscus sedulo Dei exercens ministerium, & circumquaque ad sacram convocans militiam, pervenit Sartianum oppidum, Clusio vetustæ Civitati, primariæ olim inter capita Hetruriæ, nunc Senis subjectæ, vicinum, Albertoque Minorita, Divini verbi insigni præcone, famosum: Ubi dum prædicavit, invitarunt eum Oppidani, ut apud se remaneret. Quibus respondentem aliorum sibi subesse curam, & amplissimarum Regionum sibi suisque cordi esse salutem, rogaverunt, ut saltem ex Sociis relinqueret, qui & populo instruendo, & habitaculo construendo hujus Sodalitii viris, superessent. Annuit hominum votis, & circumlustrato Territorio, secundo ab Oppido lapide præscripsit ipse situm inter densas silvas in supereminentis montis cacumine. Asper nimium ascensus, & ex Cœnobioli latere magnum subjacet præcipitium. Hic placuit valde viro Dei locus tum propter asperitatem, tum propter solitudinem, tum maximè quia ex eo Assisium, primi niduli sedes, aspiciebatur. Socii post ejus discessum, prout Institutor designavit, pauperculum effoderunt delubrum in ipsa rupe, ita ut pro laquearibus ipsum habeat montis supercilium, & cellulæ viderentur potius ferarum antra, quam cubicula Monachorum.

Marian. c. 7. §. 27. & Leg. antiq.

Prope Sartianum pauperrimū extruitur Monasterium.

II. Ad locum hunc aliquando divertebat sanctus Vir, propter eaque quidam ex incolis viro Dei familiaris & carus, extra ipsum antrum aliquantulum remotam extruxit cellulam ex solis lignis & tabulis, in quibus poliendis aliqualem posuit operam, ut quiete, & liberius profundis suis intenderet meditationibus. Ad quam, cum duceretur prima vice ab ipso structore, renuit in ea commorari, nimis pulchram esse causando, neque amplius eamdem ingressurum adjunxit, nisi ad rudiorem, pauperioremque reduceretur structuram, vel cooperiretur intus, & extra frondibus, arborumque ramusculis ad mapalium, vel tugurioli modum; ita ut nihil curiosi artificii, aut impensæ curæ in ea circumspiceretur. Ad votum ita factum a Fratribus, qui desiderabant apud se per aliquot dies suum detinere Institutorem, quod & obtinuerunt.

Cellā suam vult Franciscus pauperrimam.

III. Hoc in loco, ait Bonaventura, cum nocte quadam orationi vacaret in cellula, vocavit eum hostis antiquus tertio, dicens: *Francisce, Francisce, Francisce; cui cum, quid quæreret, respondisset, fallaciter ille subjun-*

Bonav. c. 5. ante med.

Tentatur hic à Dæmone Franciscus.

subjunxit: Nullus est in Mundo peccator, cui, si conversus fuerit, non indulgeat Deus; sed quicumque semetipsum pœnitentiâ durâ necaverit, misericordiam non inveniet in æternum. Statim vir Dei per revelationem cognovit hostis fallaciam, quo modo nisus fuerit eum ad tepida revocare: nam hoc sequens indicavit eventus. Continuò enim post hoc, ad insufflationem illius, cujus halitus prunas ardere facit, *gravis ipsum carnis tentatio apprehendit. Quam ut præsensit castitatis amator, depositâ veste, chorda cœpit se verberare fortissimè: Eja, inquiens, frater asine, sic te decet manere, sic subire flagellum. Tunica Religioni deservit, sanctitatis signaculum præfert; furari eam libidinoso non licet: Si quo vis pergere, perge. Insuper, et mirando fervore spiritus animatus, apertâ cellâ foras exivit in hortum, & in magnam demergens nivem corpusculum jam nudatum, septem ex ea plenis manibus cœpit compingere massas; quas sibi proponens, suo sic exteriori homini loquebatur: Ecce,* inquit, *hæc major uxor tua est; quatuor istæ, duo filii, & duæ filiæ; reliquæ duæ, servus, & ancilla, quos ad serviendum habere oportet; Festina igitur omnes induere, quoniam frigore moriuntur. Si verò eorum multiplex solicitudo molestat, uni Domino solicitè servi. Illicò tentator victus abscessit, & vir sanctus cum victoria in cellam rediit: quia dum benè pœnaliter arsit foris, ardorem interiùs sic extinxit libidinis, ut deinceps tale aliquid minimè sentiret. Quidam autem Frater, qui tunc orationi vacabat, hæc omnia, lunâ clariùs incedente, prospexit. Comperto vir Dei, quòd hæc ille nocte vidisset, referens ei tentationis processum præcepit, ut quandiu ipse viveret, nulli viventi rem, quam viderat, propalaret.*

Job 41. 12.

Septem massas ex nive compingit.

IV. De hac eadem cellula, cum quidam ex Fratribus venisset ad Cœnobiolum S. Patrem allocuturus, interrogassetque vir Dei, unde veniret? Et ille respondisset: ex cella tua, Pater; statim subjunxit: Quia meam dixisti cellulam, mihique appropriasti, non revertar illuc ampliùs, sed alius, cujus non sit propria, eam inhabitabit. Et adjiciunt Legendæ antiquæ Concinnatores: Nos, qui fuimus cum eo, sæpe audivimus eum dicentem: Nec domum, nec locum volo habere proprium: magister etenim noster dixit: *Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Et aliàs frequenter repetebat, Dominus quando recessit in desertum, & jejunavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, non fecit sibi construi cellam, nec locum, nec domum, sed sub antro montis recumbebat. Quare ad Christi exemplum, nec cellam, nec domum, quæ sua diceretur, voluit habere perfectus Christi imitator. Imò dum aliquando contingebat, ut accedens ad quodcumque Fratrum domicilium juberet aptari, vel præparari hanc, vel illam cellam, postea ad aliam declinabat, semetipsum reprehendens, quòd tantam præferebat inhabitandæ cellæ sollicitudinem. Digna certè erant hæc, quæ retulimus, ut magno in pretio mons ille, & eremus haberetur à Fratribus, attamen derelictum monet Marianus ob nimiam asperitatem, & intolerabilem aëris intemperiem: nihilominus adhuc plurima habetur in veneratione ab Oppidanis, & ipsis Fratribus Sartianensibus, qui commodiorem, & Oppido viciniorem sibi elegerunt locum, qui temporis decursu devolutus est ad Observantes.

Legen. ant.

Cellam non vult habere propriã.

Luc. 9. 58.

V. Ab hoc Oppido rectâ venit sanctus vir Citonium, seu, ut vocant Merula, & Leander, Cetonam, à Clusio non longè distantem, ubi locum suis occupavit, qui per unum, aut alterum sæculum sub Custodia Clusina ad Patres Conventuales spectabat, donec sub D. Bernardino Senensi, tunc Familiæ Observantum Vicario Generali, ad eandem, & ab hac ad

Citonii extruit Conventum.

Merul. p. 2. l. 4. Leander in Thuscia. Gonza. in Prov. Thuscia con. 22.

Refor-

Multi in eo floruerunt viri sancti. Reformatos sub Clemente VIII. deflexit. Hoc in Conventu Deus Opt. Max. per suum servum Beatum Fratrem Ægidium plura miracula operatus fuit. Jacetque venerabilis Pater, ac verè beatus Frater Guido, ejusdem beati Patris Ægidii socius, cujus ossa cum diu sub humili majoris sacelli pavimento latuissent, à Fratribus exhumata, ac ligneæ thecæ commissa, super Altare, quod eidem majori sacello subest, honorificè recondita sunt. Fuit hic Pater Clusensis aliquando Canonicus, ut in Chronicis nostri Ordinis latiùs continetur, sed spretâ eâ dignitate, sacco indui, pauperemque Christum cum ceteris pauperibus sequi, quam diviti mundo ejusque honoribus adhærere maluit, huncque locum sibi in sepulturam elegit: tum quia divinis immissionibus excipiendis aptissimus: tum etiam quia ejus magistro, ac socio, Beato nempe Patri Ægidio, favorabilis fuit. Hic siquidem ille multigenis à Deo virtutibus insignitus, ejusque suavissimo colloquio potitus est. Insuper & duplicem Eliæ spiritum, quo multa prædixit, divinitùs accepit. Et quid mirum, cum in hoc monasterio regularis disciplina, monasticusque rigor perpetuò floruerint? Quod & in causa fuit, ut plures hinc sanctissimi viri, maximâque sanctitate, pietate, caritate, ac divino zelo præditi prodierint. Horum alter fuit Christo amabilis, ac per omnia obsequentissimus Frater Petrus Gallus, professione laicus, qui cum caritate, obedientia, summa paupertate, ac continua contemplatione, & oratione splendesceret, prout plures ex ejus ore, instante morte, didicerunt, Virginis gloriosæ, ejusque dulcissimi filii, Divi Patris Francisci, S. Joannis Evangelistæ, ac beatæ Catharinæ suavissima præsentia dignatus est.

B. Guido Clusinus.

In chron. p. 2. lib. 1.

4. Reg. 2. 9.

B. Petrus Gallus.

VI. Alius verò fuit venerabilis, ac beatus Pater Fr. Petrus de Treguanda Senensis, præcedenti in omnibus simillimus, atque eximius Prædicator, qui ex Patre Conventuali factus Observans, perfectioni adeò studuit, ut prophetico spiritu decorari meruerit, pluraque miracula tum vivens, tum quoque mortuus ediderit. Prædixit siquidem adventum Regis Galliarum in Italiam, plurimasque Patrum Observantum tribulationes, & pressuras, quæ certissimè illis supervenere: atque non paucis cœcis visum, surdis auditum, atque dæmoniacis liberationem suis meritis à Deo Optimo Maximo impetravit, adestque modò epilepticis. In hujusmet loci tabellario sexdecim Pontificiæ Bullæ à Summo Pontifice Eugenio IV. ad Venerabilem Patrem Fratrem Albertum à Sartiano transmissæ custodiuntur, quibus illum ad Indos Orientales, ad Æthiopes, & ad alia plurima loca, Apostolica auctoritate delegavit. Atque in sacrario pars ligni S. Crucis Christi, altera ex spinis ejus sacratissimæ coronæ, quoddam Virginis gloriosæ velum, pileolus D. Bernardini, pluresque aliæ Reliquiæ, quas, ne legenti sim onerosus, sciens prætermitto, diligenter asservantur.

B. Petrus Senensis.

VII. A Cetona rediit Assisium ad Quadragesimæ principium, sancti & Deo cari adeptus ubique per Castella, & Civitates opinionem: verbis enim, & factis mirabilem se ostendit, & verè à Deo missum. Propter quod turmatim omnes ad eum confluebant, quidam vestimenta tangebant, alii etiam pedum vestigia venerabantur, & qui ipsum attrectare, vel manus, aut pedes ejus osculari poterant, felicissimos se reputabant, omnemque sibi possibilem honorem exhibebant. Unde factum est, ut socius admiraretur valdè, sed inde validiùs, quòd vir sanctus honorificantes non repellebat. Simplici proindè audacia admonere voluit, fugiendos hominum honores, dicens: Pater, non animadvertis quæ circa te fiunt?

Redit Franciscus Assisium.

Marian. c. 7. §. 14.

Honores sibi factos non fugit.

Non

Non attendis ad istos applausus humanos? Tantum abest, ut hos pro Christiana humilitate repellas, ut potius ex affectu humano videaris in eisdem complacere. Quænam hæc, Pater, complacentia tam aliena a Dei servis? Cui Vir sanctus majorem admirationem incussit hac sua responsione: licet plurimus tibi videatur mihi honor impensus, attamen scias me reputare hos parum, aut nihil mihi exhibere illius honoris, quem deberent impendere. Ad hos sermones infirmi socii pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus ad scandalum, cujus ut subveniret infirmitati humilis Pater subjunxit: Vide frater, & intellige: omnem hanc reverentiam ad Deum remitto, nihil illius mihi tribuo, nec approprio; sed me ipsum conservo, & confirmo magis in fæce meæ humilitatis, & vilitatis. Veluti lapideæ statuæ, aut ligneæ effigies, quibus debitus offertur cultus, nec tamen hinc extolluntur, aut tument, sed sub eadem permanentes materia, omnem honorem transmittunt ad suos prototypos, propter quos adorantur. Homines autem ex hoc non modicum lucrantur, quia Deum recognoscunt, & honorant in suis Creaturis, & in me omnium vilissima. Qua pia, & discreta ratiocinatione delevit ex discipuli mente, quod obvenerat offendiculum. *Psal. 72. 2.* Et quare.

VIII. Inter hos vero honores studebat bona Domini sub arcano pectoris recondere, nolens patere gloriæ, quod posset occasio esse ruinæ. Nam sæpe cum beatificaretur a pluribus, verbum hujusmodi proferebat: filios, & filias adhuc habere possum; nolite laudare nondum securum: Nemo laudandus,cujus incertus est exitus. Ista quidem laudantibus; ad se autem sic: latroni si tanta contulisset Altissimus, gratior te foret, Francisce. Dicebat Fratribus sæpe: de omni, quod peccator potest, nemo sibi debet iniquo plausu blandiri. Peccator,ait,jejunare potest, orare, plangere,carnemque propriam macerare: hoc solum non potest, Domino scilicet suo esse fidelis. In hoc itaque gloriandum, si suam Domino gloriam reddimus,si fideliter servientes, ipsi, quidquid donat, fideliter adscribimus. *Bonav. c. 6. ante med.* Humiles & egregiæ Fräcisci sententiæ. *Eccli. 11. 30.*

IX. Tantam autem ei præstitam honorificentiam scribitur in Legenda Gregorii IX. ut ad ejus ingressum in Civitates, & Castella Clerus obvius procederet, pulsarentur campanæ, exultarent viri, congauderent fœminæ, applauderent pueri, & cum ramis, hymnis, & canticis totus occurreret populus. Confundebatur ad sancti Viri præsentiam hæretica pravitas, extollebatur, & confirmabatur fides Ecclesiæ; & tanto jubilo collætantibus fidelibus, latitabant, nec coram audebant Hæretici apparere. Nam tanta vigebant in eo sanctitatis signa, ut nemo Heterodoxorum, illi se auderet opponere, dum ad ipsum promptissimo, & humili affectu respiciebat Universitas populorum. Efferebant in plateas infantulos, & infirmos, ut sua benedictione donaret, panes proponebant, ut benediceret, quos pro morborum medela servabant: quidquid manu tangebat, virtutem participasse Dei Hominis comperiebant in curatione languorum. Fimbrias vestimenti resecabant, adeoque aliquando indiscrete, ut communiter a tergo seminudus remaneret, donec a circumstantibus alio operiretur amiculo. In tanto circumstrepente tumultu admiranda inerat mentis tranquillitas, summumque adhibebat studium, ne quovis, vel minimo auræ popularis pulvere, sordidaretur. Insensibilem se omnibus exhibebat honoribus, exteriores sensus summa vigilantia recolligebat, interioribusque religiose compositis in Christi passi meditatione versabatur in mediis honoribus; a quibus postquam se expediebat, solitaria sibi eligebat loca contemplationibus apta, pernoctansque in *Leg. Greg. IX.* Quantus honor ei exhibebatur.

oratione Dei suam considerabat miseriam, & Dei erga se dignantissimam misericordiam.

X. Ultra sanctitatis opinionem & veritatem, conciliabat etiam hunc cultum & venerationem vitæ innocentia, simplicitas verborum, puritas cordis, ardens in omnes caritas, suavitas morum, & aspectus angelicus. Vere ipsa exterior compositio, & corporis dispositio, naturalisque complexio omnium movebat affectus. Hanc plene descripsit proxime citata Legenda, his ipsis, quæ subjicio, verbis: *Erat sanctus Pater noster gratus omnibus, quia dulcis in moribus, natura placidus, in sermone affabilis, in exhortatione benignus, in commisso fidelis, providus in consilio, in negotiis gratiosus & efficax, mente serenus, animo sedatus, spiritu sobrius, in contemplatione suspensus, in oratione assiduus, in proposito constans, in virtute stabilis, in bonis proficiens, omnibus idem factus, ad indulgendum facilis, ad iram tardus, liber ingenio, memoria tenax, subtilis in disserendo, circumspectus in eligendo, in dictis & factis simplex, rigidus in se, pius in alios, discretus in domesticis Fratrum, & externis Secularium conversationibus. Facundissimus eloquio, facie hilaris, vultu benignus, insolentiæ expers, statura mediocris parvitati vicinior. Caput mediocre, ac rotundum; facies utcumque longa & protensa, frons plana, & parva: mediocres oculi, nigri, & simplices; fusci capilli, supercilia recta; nasus æqualis, subtilis, & rectus; aures erectæ, sed parvæ; tempora plana; lingua placabilis, ignea, & acuta; vox vehemens, dulcis, & clara, atque sonora; dentes conjuncti, æquales & albi; modica labia, ac subtilia; barba nigra pilis non plene respersa; collum subtile, humeri recti, brevia brachia, tenues manus, digiti longi, ungues producti, crura subtilia, parvuli pedes, tenuis cutis, caro paucissima, aspera vestis, brevissimus somnus, manus largissimæ, omnium humillimus, erga cunctos mansuetus, omnium moribus utiliter se conformans, inter Sanctos Sanctus, inter peccatores quasi unus ex illis.* Hanc eamdem paucis mutatis sancti Viri physiognomiæ descriptionem transcripserunt Pisanus, & Rodulphus. „ Confirmant hæc vetustæ imagines a „ Melornio pictore Greco, illius temporis celeberrimo, delineatæ, jubente „ Comite Montis Acuti, dum Vir sanctus immobilis hærebat in oratione.

Legen. Greg. IX.

Physiognomia & descriptio Sancti Francisci.

Pisan. conf. 10. Rodulf. l. 1. fol. 4.

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

XI. Post proficuum hunc discursum, & nobilem hanc deprædationem jam constitutus in ædicula Assisiate sibi per primos dies vacans, diligenti examine discutiebat, si quid ei terreni pulveris causa hujus excursus, & conversationis inter sæculares, aut præstiti undique honoris, adhæsit; quem severa in se correptione animadvertens, protinus excussit. Novis, quos secum duxit, tironibus regulas, & monasticæ disciplinæ modum præscripsit. In populum mox processit sacro illo, & salutari Quadragesimæ tempore prædicaturus, Diabolum deprædaturus. Omni conatu, sancta conversatione, miro exemplo, ferventi oratione, & quotidiana prædicatione inimicum deturbare accelerat, prædari festinat, spolia detrahit, multos ex Urbe, & Urbis comitatu Dei adscribens militiæ. Cœpit ex hoc Christi vinea germinare germen odoris Domini, & productis ex se floribus suavitatis & honestatis, uberes fructus afferre. Convertebantur etiam Virgines ad perpetuum cœlibatum, inter quas Virgo Deo carissima Clara, ipsarum plantula prima, tamquam flos vernans & candidus odorem dedit, & tamquam stella præfulgida radiavit. Hujus plena, & perfecta conversio accidit in ipsa Dominica Palmarum, modo infra describendo, ad quem oportet præfigere sanctæ Virginis ortum & originem, quæ casto stilo narravit doctus, sed ignotus Auctor, anno a S. Virginis obitu

Isai. 8. 1.

Multos Assisiates convertit ad Christum.

Bonav. c. 4.

Item S. Claram.

Infra num. 12.

obitu secundo, jussu Alexandri IV. Pontificis, ut ex ejus præfatione, quam subjungimus, legenti constabit. Vitam hanc transcripsere Surius, & Sedulius, cui nos intermiscebimus quædam ex Legendis, & Chronicis antiquis, canonizationisque processu.

XII. Ita verò Anonymus hic S. Virginis orditur historiam: *Quasi veterani mundi senectâ urgente, fidei caligabat visus, morum nutabat gressus, marcebat virilium operum fortitudo; quinimo fæces temporum, fæces comitabantur etiam vitiorum, cum amator hominum Deus, ex suæ pietatis arcano, sacrorum Ordinum suscitans novitatem, providit per eos, & fidei fulcimentum, & reformandis moribus disciplinam. Dixerim certè modernos Patres cum veris sequacibus, luminaria orbis, viæ ductores, vitæ magistros: in quibus meridianus fulgor mundo ad vesperam consurrexit, ut lumen videat, qui in tenebris ambulat. Nec decuit infirmioris sexus adjutorium sibi deesse, quem libidinis gurgite interceptum, non minus ad peccandum trahebat voluptas, & magis fragilitas impellebat. Suscitavit propterea pius Deus Virginem venerabilem Claram, atque in ea clarissimam fæminis lucernam accendit, quam, & tu, Papa Beatissime, super candelabrum ponens, ut luceat omnibus, qui in domo sunt, virtute cogente signorum, Sanctorum catalogo adscripsisti. Horum Ordinum te Patrem colimus, te Nutricium scimus, te Protectorem amplectimur, te Dominum veneramur: quem sic permaximæ navis regimen universale solicitat, ut parvæ quoque naviculæ curam singularem, & solicitam non excludat.*

Auctor vitæ Sanctæ Claræ in præfat.

Ordinum Mendicantium utilitas.

Luc. 11. 33.

Alexander scilicet IV.

XIII. *Sanè placuit Dominationi vestræ, meæ parvitati injungere, ut recensitis actibus S. Claræ, Legendam ejus formarem; opus certè quod mea ruditas multum formidabat, nisi Pontificalis auctoritas, verbum coram posito iterum atque iterum repetiisset. Igitur me colligens ad mandatum; nec tutum ratus per ea procedere, quæ defectiva legeram: ad Socios B. Francisci, atque ad ipsum Collegium Virginum Christi perrexi; frequenter illud corde revolvens, non licuisse antiquitus historiam texere, nisi iis, qui vidissent, aut à videntibus accepissent. Iis, inquam, veritate præviâ, cum timore Domini me plenius instruentibus, aliqua colligens, & plura dimittens, plano stilo transcurri: ut, quia magnalia Virginis legere delectabit, rudis intelligentia non inveniat, ubi pro verborum ambitu tenebrescat. Sequantur ergo viri viros, Verbi Incarnati novos Discipulos, imitentur fæminæ Claram, Dei Matris vestigium, novam capitaneam mulierum. Vobis autem, sanctissime Pater, sicut in his corrigendi, subtrahendi, & addendi plena manet auctoritas: ità mea per omnia subjacet, concordat, flagitatque voluntas. Valere vos faciat Dominus Jesus Christus nunc, & in æternum. Amen.*

Historia hæc scripta jussu Pôtificis.

Et ex plena fide.

XIV. *Admirabilis fæmina Clara vocabulo & virtute, de civitate Assisii, claro satis genere traxit originem. B. Francisco primò fuit concivis in terris, conregnans postmodum in excelsis. Pater ejus miles, & tota utroque parente progenies militaris. Domus abundans, & copiosæ juxta morem patriæ facultates. Mater ejus nomine Hortulana, fructiferam in horto Ecclesiæ plantulam paritura, fructibus bonis & ipsa non mediocriter abundabat. Nam quamvis maritali jugo subdita; quamvis curis familiaribus alligata; vacabat tamen pro posse divinis obsequiis, insistebat operibus pietatis. Ultra mare siquidem cum peregrinantibus devota transivit: & loca illa perlustrans, quæ Deus homo sacris vestigiis consecraverat, tandem cum gaudio remeavit. Item ad S. Michaëlem Archangelum causâ orationis accessit, & Apostolorum limina devotiùs visitavit. Quid plura?* Ex fructu arbor

Idem c. 1.

Progenies sanctę Claræ.

Pietas Hortulanæ matris sanctę Claræ.

Luc. 6. 44.

arbor cognoscitur, & fructus ex arbore commendatur. Præcessit in radice divini copia muneris, ut in ramusculo sequeretur abundantia sanctitatis. Præmonetur sanctitatis infantulæ nasciture. *Prægnans denique mulier, & partui jam vicina, cum ante crucem in Ecclesia, Crucifixum attentè oraret, ut eam de partus periculo salubriter expediret: vocem audivit dicentem sibi: Ne paveas mulier, quia quoddam lumen salva parturies, quod ipsum mundum clariùs illustrabit. Quo edocta oraculo, natam infantulam sacro baptismate renascentem Claram vocari jussit, sperans promissi luminis claritatem, pro divinæ beneplacito voluntatis, aliqualiter fore complendam.*

In Appar. §. 3. n. 1. Genealogia sanctæ Claræ. XV. Genealogiam sanctæ Virginis non observavit hic Auctor, quam tamen ego accepi ab eodem Cive Assisiate, à quo supra admonui traditam etiam parentum D. Francisci seriem. *Rodulph. lib. 1. fol. 132.* Rodulphus progenitores Claræ recenset, sed parùm aliter quam habeat hæc genealogia. Paulus ex nobilissima olim illius Urbis familia, quæ Sciforum (seu de Fuinii, ut *Cimarel. 4. par. Chron. l. 6. c. 25.* habet R. P. Bartholomæus Cimarella fortassis ex parte materna) dicebatur, proavus fuit S. Claræ; hic genuit Berardutium Scifi, sive ut habet Rodulphus, Bernardum. Huic tres filii Favaronus, Rodulpho Favorinus, Paulus, Monaldus; qui præclari fuere milites, & terrenarum rerum facultate locupletes. Favaronus ex Hortulana nobili & sancta heroina suscepit filias Claram, Agnetem, & Beatricem sanctam progeniem, quæ genitrici amplioris factæ sunt magistræ virtutis, quas etiam ad claustra secuta post obitum viri, miraculis resplenduit. Beatricis non *Idem fol. 137.* meminit Rodulphus, attamen alibi, dum Claræ recenset discipulas, sororem esse testatur. Paulus procreavit Berardutium juniorem, & Angelam, quæ Claræ consanguineæ adhæsit. Berardutius filium habuit unicum, beatum Ruffinum Scifi, Francisci sectatorem. Monaldus verò tres generavit liberos Bosonem, Jolum, & Finum. Bosonis filius fuit beatus Silvester sancti Francisci postea sectator. Ultra hunc gradum non inveni, qui amplius deduceret hujus sanctæ fœminæ progeniem, licèt prædi- *Cimarel. citatus.* ctus Cimarella asserat B. Bernardinum Feltrensem Tomitanum Assisii prædicantem circa annum MCCCCLXXXVII. quosdam adhuc sanctæ Claræ stirpis offendisse, & reverenter salutasse.

Rodulph. cit. De nomine Claræ. XVI. Nec prætereunda absque consideratione præclara Virginis nomenclatura, de qua ita Rodulphus. Si nomina imponi debent à proprietatibus rerum, cum ipsa sint rerum notæ, & signa indicativa, quamvis nominum impositio plerumque ad placitum sit, ut plurimum tamen sunt nomina rei consecutiva, sicuti in B. Clara Assisiate cernimus, de qua canit Ecclesia, *Clara re, Clara nomine*. Nihil enim opus est verbis, cum ea res, cujus causa verba quæsita sunt, intelligatur: quæ tamquam flos vernans & candidus à Divo Francisco institnta, ejus disciplinam, & genus vitæ æmulata est: quod multo ante fuerat prænunciatum, dum adhuc esset, ut jam dictum est, in utero materno.

Auctor vitæ Claræ c. 2. Marcus 1. par. lib. 1. c. 43. & l. 8. c. 2. Educatio S. Claræ. XVII. Edita mox in lucem parvula Clara, tempestivè satis in umbra sæculi, cœpit clarere lumine, atque intra teneros annos morum splendere probitate. Docili corde primum ex matris ore rudimenta suscepit; & spiritu interiùs conflante pariter, & formante vas revera purissimum, vas innotuit esse gratiarum. Extendebat libenter ad pauperes manum suam; & de abundantia domus suæ supplebat inopias plurimorum. Et ut suum sacrificium gratiùs esset Deo, proprio corpusculo delicata subtrahebat cibaria, elamque per internuncios mittens reficiebat viscera *Job 31. 18.* pupillorum. Sic ab infantia secum miseratione erescente, mentem com-

compassivam gerebat, miserorum miserias miserantem.

XVIII. Sanctæ orationis studium habebat amicum, ubi sæpiùs odore bono respersâ paulatim vitam cœlitem actitabat. Et quia signacula non habebat, quorum evolutione diceret orationes Dominicas: congerie lapillorum suas oratiunculas Domino adnumerabat. Non secus, ac priscus ille Monachus in Pherme, qui mons in Sceti est, qui, ut habent Nicephorus Callistus, & Palladius, in orationibus quotidie sine intermissione se exercens, eas veluti quoddam tributum, ad trecentas numero Deo offerebat. Ne autem ab eo numero aberraret; lapillos in sinum deponebat, & ad precationes singulas, singulos ejiciebat calculos, quibus ad eum modum consumptis, precationes totidem absolutas ei esse constabat. Ubi autem Virgo Clara frequenti oratione amoris stimulos primos sentire cœpit, mundani floris picturam instabilem judicat contemnendam: & Spiritus sancti unctione prædocta vilibus rebus pretium imponere vilitatis. Sub vestibus namque pretiosis, ac mollibus ciliciolum gerebat absconditum: mundo exterius florens, Christum interius induens. Denique suis eam nobiliter maritare volentibus, nullatenus acquievit: sed dissimulato in posterum mortali conjugio, virginitatem suam Domino commendabat. Talia fuerunt in domo materna suæ delibamenta virtutis: tales primitiæ spiritus, talia præludia sanctitatis. Tantis itaque redundantem unguentis, velut cellam aromatum licèt clausam, ipsa sua fragrantia manifestat. Ore quidem vicinorum laudari nescia cœpit: & secretos actus veridicâ famâ prodente, rumor bonitatis ejus vulgabatur in populo.

Idem ibid.

Assidua in oratione.

Niceph. 11. c. 36. Pallad. in hist. Sansiaca sect. 20.

Sphærulis precatoriis utebatur.

Tenella ætate cilicio se maccerabat.

XIX. Audiens verò tunc celebre nomen Francisci, qui velut novus homo obliteratam in mundo viam perfectionis, novis virtutibus renovabat: mox alloqui eum desiderat, & videre; suadente hoc ipso Patre spirituum, cujus jam uterque, licèt differenter, acceperat primitiva. Nec minus ille tam gratiosæ puellæ celebri fama perflatus, videre hanc, & alloqui cupit: si quo modo, qui totus inhiabat ad prædam, regnumque mundi debellaturus advenerat, nobilem istam prædam sæculo nequam possit eripere, suoque Domino vindicare. Visitat ille istam, & sæpiùs ista illum, visitationum suarum tempora moderantes: quibus divinum illud studium, nec percipi ab homine possit, nec rumore publico detrectari. Nam unicâ tantùm comitante familiari sociâ, quam dominam Bonam Guelfuccii dictam observat Marianus, paternos lares puella egrediens, clandestinos ad virum Dei frequentabat accessus: cujus sibi verba flammantia, cujusque ultra hominem verba & opera videbantur. Hortabatur eam Pater Franciscus continuè ad mundi contemptum, spem sæculi aridam, spem deceptivam vivo sermone demonstrat. Stillabat auribus ejus dulcia connubia Christi, suadens virginalis pudicitiæ margaritam beato illi Sponso, quem amor humanavit, fore servandam. Quid immorer multis? Instante Patre sanctissimo, & more fidelissimi paranymphi solerter agente, non trahit in longum virgo consensum.

Fit Francisco familiaris.

Marian. c. 1. §. 1.

Edocetur ab eo.

XX. Aperitur ei protinus æternorum intuitus gaudiorum, quorum conspectu mundus ipse vilesceret, quorum desiderio à semetipsa liquesceret, quorum amore ad supernas nuptias anhelaret. Cœlesti namque igne succensa: terrenæ gloriam vanitatis sic ex alto contempsit: ut nil jam de mundi applausu ejus affectibus inhæreret. Carnis quoque illecebras perhorrescens jam torum in delicto se nescituram proponit, soli Deo de corpore suo templum facere cupiens, & magni Regis connubia

Castitatem proponit servandā.

vir-

virtute promereri contendens, ex tunc Francisci consilio se tota committit: ipsum post Deum statuens suæ directionis aurigam. Pendet exinde anima ejus ad sacra illius monita, & de bono Jesu, calido excipit pectore, quidquid promit ille sermone. Molestè jam fert sæcularis ornatus decorem: & quasi stercus arbitrabatur omnia, quæ foris applaudunt, ut Christum lucrifacere possit.

XXI. Protinus ne speculum illibatæ mentis mundanus pulvis ulterius inquinet, aut contagio sæcularis vitæ azymam fermentet ætatem: properat pius Pater Claram educere de sæculo tenebroso. Instabat Palmarum dies solemnis, cum ad virum Dei puella fervido corde se confert; sciscitans de sua conversione, quando & qualiter sit agendum. Jubet Pater Franciscus, ut in festo compta & ornata procedat ad palmam, cum frequentia populorum: ac nocte sequenti exiens extra castra, mundanum gaudium convertat in luctum Dominicæ passionis. Die itaque Dominico veniente, in turba dominarum splendore festivo puella præradians, cum reliquis intrat Ecclesiam. Ubi illud digno præsagio contigit, ut ceteris ad ramos concurrentibus, dum Clara præ verecundia suo in loco maneret immota: Pontifex per gradus descendens usque ad eam accederet, & palmam suis in manibus poneret.

Dominica Palmarum de mundo cœpit triumphare.

XXII. Nocte sequenti ad sancti Patris mandatum se præparans, optatam fugam cum honesta societate aggreditur. Cumque ostio consueto exire non licuit, aliud ostium, quod lignorum, & lapidum pondera obstruebant, miranda sibi fortitudine propriis manibus reseravit. Igitur anno ætatis suæ decimo octavo, ut observat Marianus, & facto computo annorum, quibus vixit, rectè docuit Sedulius, Domo, Civitate, & Consanguineis derelictis nocte illa Dominicæ Palmarum, quæ in XIX. incidit Martii, ut idem vult Marianus, ad S. Mariam de Portiuncula festinavit: ubi Fratres, qui in Aula Dei sacras excubias observabant, virginem Claram cum luminaribus receperunt. Mox ibi rejectis sordibus Babylonis, mundo libellum repudii tradidit: ibi manu Fratrum crines deponens, ornatus varios dereliquit. Nec decuit alibi florigeræ virginitatis Ordinem ad Vesperam temporum excitari, quàm in ejus aula, quæ prima omnium, atque dignissima sola extitit Mater & Virgo. Hic locus ille est, in quo nova militia pauperum duce Francisco, felicia sumebat primordia, ut liquidò videretur utramque Religionem Mater misericordiæ in suo diversorio parturire. Cùm autem coram Altari B. Mariæ, sanctæ pœnitentiæ suscepisset insignia, & quasi ante torum hujus Virginis, humilis ancilla Christo nupsisset: statim eam ad Ecclesiam S. Pauli Monacharum nigrarum sanctus Franciscus deduxit, donec aliud provideret Altissimus, in eodem loco mansuram.

Marian. l. 1.

Sedul. in notis ad vitam S. Claræ c. 27.

Nocte sequenti tondetur à sancto Francisco.

Apud ædem Portiunc. Ordo Minorum, & Clarissarum incepit.

Anton. 3. par. tit. 24. c. 7.

XXIII. Ad Consanguineos autem rumore volante, dilacerato corde factum, & propositum Virginis damnant: & conglobati in unum currunt ad locum, tentant quod obtinere non possunt. Violentiæ impetum, venena consiliorum, blanditias adhibent promissionum: suadentes ab hujusmodi vilitate discedere, quia nec generi congruat, nec exemplum habeat in contrata. At illa pannos apprehendens Altaris, caput denudat attonsum: firmans se nullatenus à Christi servitio ulterius avellendam. Crescit animus, bello crescente suorum, viresque ministrat amor injuriis lacessitus. Sic per plures dies, cum in via Domini obicem pateretur, & sui se opponerent ejus proposito sanctitatis; non collapsus est animus, non fervor remissus: sed inter verba, & odia, ad spem ani-

Consanguinei Claræ, eam à proposito revocare tentant, sed frustra.

animum tamdiu reformat, donec propinqui vetusta fronte quiescunt.

XXIV. Paucis interjectis diebus ad Ecclesiam S. Angeli de Panso Ordinis S. Benedicti juxta civitatem Assisii transivit, eam comitantibus ipso viro Dei Francisco, & duobus ejus discipulis Bernardo, & Philippo. Hic in tenera adhuc conversione quanta & quam mirifica fuerit virtus orationis ipsius apparuit, qua sororem suam Agnetem ad Deum convertit, conversamque defendit. Dolebat domi relictam, sæculique periculis expositam sororem hanc ætate teneram, carne ac puritate germanam: cujus conversionem desiderans, inter precum primitias, quas Deo plenis affectibus offerebat, hoc postulabat obnixius, ut sicut cum sorore habuerat in sæculo cohærentiam animorum, ita jam in Dei servitio fieret inter eas unitas voluntatum. Orat igitur instanter Patrem misericordiæ, ut relictæ in domo sorori Agneti mundus desipiat, dulcescat Deus: eamque sic a proposito carnalium nuptiarum ad sui amoris copulam transferat, quatenus una secum in virginitate perpetua Sponso gloriæ nubat. Mirandus enim utrique insederat mutuus amor, qui novam divulsionem, licet affectu dissimili, utrique fecerat dolorosam. Favet celeriter divina majestas egregiæ oratrici: primum illud donum, quod præcipue postulat, quodque magis Deum exhibere delectat, festinantius elargitur. Nam post sexdecim dies a conversione Claræ, Agnes, divino afflata spiritu, properat ad sororem, eique suæ voluntatis arcanum reserat, dicens, se velle penitus Domino deservire. Quam illa gaudenter amplectens: gratias, inquit, ago Deo, dulcissima soror, quod me de te sollicitam exaudivit.

Anonym. c.4. Marian. cit. Anton. cit.

Ejus precibus convertitur Agnes soror.

Anony. c.16. Marian. §.1.

XXV. Miram hanc conversionem satis est miranda defensio subsecuta. Cum enim felices sorores, apud ecclesiam sancti Angeli de Panso, Christi vestigiis inhærerent; atque illa, quæ plus de Domino sentiebat, suam erudiret novitiam & germanam: repente contra puellas nova consanguineorum prælia suscitantur. Audientes enim Agnetem ad Claram transiisse, currunt ad locum sequenti die duodecim viri furore succensi, & conceptam malitiam dissimulantes exterius, pacificum prætendunt ingressum. Moxque ad Agnetem conversi (nam de Clara jam antea desperaverant) *Quid tu*, inquiunt, *ad locum istum venisti? Festina quantocius domum redire nobiscum*. Qua respondente, nolle se a sorore sua Clara discedere, irruit in eam miles unus animo efferato, & pugnis calcibusque non parcens, eam per capillos abstrahere conabatur, ceteris impellentibus, & suis brachiis levantibus eam. At proba juvencula dum, quasi a leonibus capta, de manu Domini raperetur, exclamat dicens: *Adjuva me soror carissima, nec me Christo Domino tolli permittas*. Cum ergo violenti prædones adolescentulam renitentem, per devexum montis abstraherent, vestes abrumperent, vias crinium laceratione complerent, Clara cum lacrymis in oratione procumbens, petit sorori mentis constantiam tribui, petit vires hominum divina potentia superari. Confestim vero tanto pondere corpus illius in terra jacentis figi videtur, ut illam plures homines, suis conatibus adnitentes, nequaquam valeant ultra quemdam rivulum asportare. Accurrentes etiam aliqui de agris & vineis, auxilium illis præstare contendunt; sed corpus illius de terra levare nullatenus possunt. Dumque in suo conatu deficiunt, verbo lusorio miraculum extollunt, dicentes: tota nocte plumbum comedit; & ideo si ponderat, non est mirum. Nam & dominus Monaldus patruus ejus, cum in tanta rabie constitutus, vellet eam lethaliter pugno percu-

Consanguinei sororibus molesti.

Claræ precibus fit soror immobilis.

tere,

tere, manum, quam levavit, subito dirus dolor invasit, eumque usque ad plura tempora doloris angustia cruciavit. Ecce autem post longum agonem, Clara pergens ad locum, rogat propinquos a tali conflictu discedere, & Agnetem seminecem jacentem suæ sollicitudini commendare. Quibus, infecto negotio, cum amaro animo recedentibus, Agnes jucunda surrexit; & jam Cruce Christi gaudens, pro quo hac prima pugna certaverat, se divinis servitiis perpetuo mancipavit. Siquidem & beatus Franciscus manu sua ipsam totondit, & una cum sorore in via Domini erudivit.

Pergunt sorores ad Ecclesiam S. Damiani.

Anonym. c.5.

XXVI. Dum autem sanctæ Virginis Claræ præclaram jam adeptæ discipulam non plene mens inter illas Sanctimoniales quiesceret, tandem ad Ecclesiam S. Damiani, ex B. Francisci consilio, simul cum sorore migravit. Ibi mentis anchoram quasi in certo figens, non jam pro loci mutatione ulterius fluctuat, non pro arctitudine dubitat, nec pro solitudine reformidat. Hæc est illa ecclesia, in cujus reparatione Franciscus miro desudaverat studio, cujusque Sacerdoti pecuniam obtulerat pro opere reparando. Hæc est, in qua dum Franciscus oraret, vox ad eum de ligno Crucis delapsa insonuit: *Francisce, vade, repara domum meam, quæ, ut cernis, tota destruitur*. In hujus locelli ergastulo cœlestis amore Sponsi virgo se Clara conclusit; in hac se a mundi tempestate celans, corpus, quoad viveret, carceravit. In hujus caverna maceriæ columba deargentata nidificans Virginum Christi Collegium genuit, monasterium sanctum instituit, pauperum Dominarum Ordinem inchoavit. Hic in via pœnitentiæ glebas membrorum terit, hic semina perfectæ justitiæ seminat, hic incessu proprio signat vestigia secuturis. In hoc arcto reclusorio per quadraginta duos annos disciplinæ flagellis frangit sui corporis alabastrum, ut domus ecclesiæ repleatur fragrantia unguentorum.

Anonym. c.6.

Diffunditur opinio sanctitatis S. Claræ.

XXVII. Non prius introducta Clara in cubiculum Regis æterni, & in cellarium Sponsi cœlestis, quam ordinaverit in ea caritatem, & aliæ adolescentulæ lætatæ sint, & exultarint memores, & factæ participes uberum tantæ in virginem diffusæ caritatis. Spargitur enim paulo post opinio sanctitatis ejus per proximas regiones, ut in odorem unguentorum ejus undique mulieres currant. Festinant virgines ejus exemplo, Christo servare, quod sunt; maritatæ castius agere satagunt: nobiles & illustres, amplis contemptis palatiis, arcta sibi Monasteria construunt, atque pro Christo in cinere & cilicio vivere, magnam gloriam ducunt. Concitatur nihilominus ad coinquinata certamina juvenum impetus, & ad carnis aspernanda ludibria, per infirmioris sexus exempla fortia provocatur. Plures denique matrimonio juncti mutuo consensu continentium se lege vincientes, viri ad Ordines, uxores ad Monasteria transeunt. Mater filiam, filia matrem invitat ad Christum: soror sorores allicit, & amita neptes. Omnes æmulo fervore Christo servire desiderant: omnes hujus vitæ angelicæ, quæ per Claram inclaruit, fieri participes optant. Innumeræ virgines Claræ rumoribus excitatæ, dum ad claustralem vitam transire non prævalent, in paternis domibus sine regula regulariter vivere student. Tanta hæc salutis germina virgo Clara suis parturiebat exemplis, ut in ea videretur impleri propheticum illud: *Multi filii desertæ magis, quam ejus, quæ habet virum*.

Ejus exemplo multi fugiunt ad claustra.

Isai. 54. 1.

Constantia Augusta non fuit Clarissa.

XXVIII. Cum communi omnium tam nostrorum, quam exterorum Historicorum consensu hoc anno vitam mutarit hæc sacra Virgo, & Clarissarum Instituto dederit initium, nescio unde irrepserit occasio Auctori epi-

Epitomatis thesauri antiquitatum, & vitarum Imperatorum, quod Jacobus de Strada Mantuanus edidit, necnon aliis, quos refert Joannes Pineda, ut asserent Constantiam Augustam Friderici II. matrem, antequam Henrico VI. Imperatori daretur in conjugem, Monialem fuisse professam in Monasterio S. Claræ Panormitano. Etenim eam Henricus sibi desponsavit circa annum MCXC. viginti & amplius annis antequam Clarissarum Institutum haberet originem. Qui ergò potuit fieri, ut S. Claræ fuerit Monialis? Sanè Germani, teste Paulo Æmilio, hoc & alia, quæ de ea referuntur, fabulosæ vanitatis arguunt, atque ita res in suos quamque annos digerunt, ut pudeat pigeatque tantæ asseverationi, diligentiæque fidem abrogare.

Strada in Henrico VI.
Pined. l.21. Monarch. Eccl. c.7. §.1.
Æmil. in Philip.

XXIX. Utcumque sit de Constantia, Clara, adhibitis sibi sociis, suæque vitæ æmulis, spiritualis vitæ rudimenta, & excelsioris deinde perfectionis normam à sancto accepit Magistro. Qui, ut sacrarum virginum res composuit, corporum custodiæ consuluit, & cuncta ad felicem exitum deduxit; ad interiora sua conversus, quid potissimùm sibi agendum esset, secum meditabundus expendit. Dubitavit, an domi hærendum, vel peregrè proficiscendum? An acquisiti fovendi, vel plures acquirendi discipuli? An intra Umbriæ fines latendum, vel ad exteras prodeundum regiones? An demùm orationi, & contemplationi incumbendum, vel potius aliis debeat solerter proficere? Fidelis revera famulus & Christi minister, nihil absque superni Numinis magisterio facile intentabat, utque cuncta fideliter, & perfectè perageret, illis potissimum virtutum exercitiis intendebat, quæ sacro dictante spiritu, Deo suo magis placere cognoverat.

Dubitat Franciscus an potius oret, vel prædicet.
Bonav. c.12.

XXX. Dum ergo in magnam hujusmodi dubitationis agoniam incideret, quam multis diebus, ab oratione rediens, terminandam Fratribus sibi familiaribus proponebat. Quid, inquit, fratres consulitis, quid laudatis? An quod orationi vacem, an quod prædicando discurram, siquidem ego parvulus simplex & imperitus sermone, majorem accepi gratiam orandi, quàm loquendi. Videtur enim in oratione lucrum, & cumulus gratiarum; in prædicatione distributio quædam donorum cœlitus acceptorum; in oratione etiam purificatio interiorum affectuum, & unitio ad unum verum & summum bonum, cum vigoratione virtutis; in prædicatione spiritualium pulverizatio pedum, distractio circa multa, & relaxatio disciplinæ. Tandem in oratione Deum alloquimur, & audimus; & quasi angelicam vitam agentes inter Angelos conversamur: in prædicatione multa oportet condescensione uti ad homines; & humanè inter eos vivendo, humana cogitare, videre, dicere, & audire. Sed unum est in contrarium, quod videtur præponderare his omnibus ante Deum; quod videlicet unigenitus Dei Filius, qui est Sapientia summa, propter animarum salutem de sinu Patris descendit, ut suo mundum informans exemplo, verbum salutis hominibus loqueretur, quos sacri sanguinis & pretio redimeret, & emundaret lavacro, & poculo sustentaret; nihil sibi omninò reservans, quod non in salutem nostram liberaliter erogaret. Et quia debemus omnia facere secundum exemplar eorum, quæ videmus in ipso, tamquam in monte sublimi: videtur magis Deo placitum, quòd, intermissa quiete, foras egrediar ad laborem.

Oratio an præstet prædicationi?
Exod. 25. 40.

XXXI. Cumque per multos dies, verba hujusmodi ruminaret cum Fratribus; certitudinaliter nequibat percipere, quid horum sibi foret, ut Christo verè acceptius, eligendum. Cum enim miranda nosset per spi-

spiritum prophetiæ, hanc per se ipsum quæstionem dissolvere non valebat ad liquidum: Deo melius providente, ut prædicationis meritum, per supernum manifestaretur oraculum, & servi Christi humilitas servaretur. Non erubescebat à minoribus parva quærere verus minor, qui magna didicerat à Magistro supremo: studio namque præcipuo solitus erat exquirere quali via, qualique modo Deo posset secundum ipsius beneplacitum perfectiùs deservire. Hæc summa ejus Philosophia, hoc summum ejus desiderium extitit, quoad vixit, ut quæreret à sapientibus, & simplicibus, & perfectis, & imperfectis, parvulis, & grandævis, qualiter ad perfectionis culmen, virtuosiùs pervenire valeret.

A junioribus non dedignatur discere Franciscus.

Viam Domini ab omnibus cupit edisc ere.

Vide anno 1209. n. 39.

Consulit circa hoc dubiū Claram, & Silvestrum.

XXXII. Assumens itaque duos ex Fratribus, misit ad Fratrem Silvestrum, qui crucem egredientem viderat de ore ipsius; & tunc in monte supra Assisium jùgiter orationi vacabat, ut divinum super dubitatione hujusmodi responsum perquireret, quod sibi ex parte Domini demandaret. Hoc ipsum demandavit sacræ virgini Claræ, ut per aliquam puriorem, & simpliciorem de Virginibus sub ipsius disciplina degentibus, & ipsa cum sororibus aliis orans, super hoc exquireret Domini voluntatem. Concordaverunt autem mirabiliter in id ipsum, superno eis revelante spiritu, venerabilis Sacerdos, & Virgo Deo dicata: beneplaciti scilicet esse divini, quod Christi præco ad prædicandum exiret. Revertentibus itaque Fratribus Philippo, & Massæo, quos hujus divinæ voluntatis misit exploratores, eos mira caritate, & reverentia sanctus Pater excepit, eorum pedes humiliter ipse lavit, & osculatus est, deinde adhibitâ corporis caritativâ refectione, seorsim secum deduxit in silvam, sacræ ædi vicinam, positis genibus, nudato, & inclinato capite, & manibus cancellatis, profunda humilitate interrogavit Sanctorum interlocutores, dicens: *Quid jubet Dominus meus Jesus Christus, ut faciam?* Respondit Fr. Massæus: Carissime Frater, & Pater, tam Fratri Silvestro, quam Sorori Claræ, & Sociis una eademque fuit Jesu Christi benedicti responsio, ut vadas ad prædicandum, quia non vocavit te propter te solùm, sed propter salutem etiam aliorum, propter quos ponet verba sua in ore tuo. Tunc facta est ibi super eum manus Domini; & in fervore spiritus surgens, totus ignitus virtute Altissimi dixit: *Eamus in nomine Domini.* Et assumptis in socios eodem Fratre Massæo, & Fr. Angelo Reatino, exsurgens continuò succinxit se, & nullâ prorsus contractâ morâ, iter aggressus est. Ibat autem cum tanto fervore, ut divinum exsequeretur imperium, tamque celeriter percurrebat, ac si facta manu Dei super eum, novam induisset è Cœlo virtutem.

Marian. c. 10. §. 1.

Admonetur cœlitus, ut prædicet.

Avibus prædicat, & attentè audiunt.

XXXIII. Cum igitur appropinquaret Bevanio ad quendam locum devenit, in quo diversi generis avium maxima multitudo convenerat, quas cum Sanctus Dei vidisset, alacriter cucurrit ad locum, & eas velut rationis participes salutavit. Omnibus verò expectantibus, & convertentibus se ad eum, ita, ut quæ in arbustis erant, inclinatis capitibus, cum appropinquaret ad eas, insolito modo in ipsum intenderent; usque ad eas accessit, & omnes, ut verbum Dei audirent, solicitè admonuit dicens: Fratres mei, volucres, multum debetis laudare Creatorem vestrum, qui plumis vos induit, & pennas tribuit ad volandum; puritatem concessit aëris, & sine vestra solicitudine vos gubernat. Cum autem eis hæc, & similia loqueretur, aviculæ modo mirabili gestientes, cœperunt extendere colla, protendere alas, aperire rostra, & in illum attentè respicere. Ipse verò cum spiritus fervore mirando, per medium ipsarum tran-

transiens, tunica contingebat easdem; nec tamen de loco aliqua mota est, donec signo Crucis facto, & licentiâ datâ, cum benedictione viri Dei, omnes simul avolarunt. Hæc omnia contuebantur Socii expectantes in via. Ad quos reversus vir simplex & purus, pro eo quòd hactenus avibus non prædicaverat, cœpit se de negligentia inculpare. Perveniens autem ad ipsum castrum Bevanii, Plinio, & Propertio, qui hoc oppido natus est, Mevania, vulgo Italico, *Bevagna*, post habitum ad populum sermonem, quo ad Dei amorem omnes incitavit, si non excitavit, adducta fuit ad ipsum prædicationis locum puella utroque orbata lumine, quam super læsas potentias ter suo sputo linivit in nomine Trinitatis, & mox salvam perfectèque respicientem parentibus restituit, ad cujus illuminationem externam multi illuminati sunt interius, alii sancto viro adhæserunt, & plurimi ad meliorem vitam resipuerunt.

Plin. l. 15. c. 13. Proper. l. 4.

Bevanii cæcam sanat puellam.

XXXIV. Refert prædicta Hugolinus à monte S. Mariæ in brevicula, quam contexuit, historia de sancti Viri gestis in hoc itinere, quæ à præfato Viri sancti socio Fratre Massæo percepit, qui & addit, ex magno, quod in hoc uno loco acquisivit, lucro animarum animum induisse in Orientem pergere, & desiderium omnes ad veritatis lucem perducendi. Auxit sanctam hanc cupidinem fervens caritatis incendium, quo gloriosum sanctorum Martyrum æmulabatur triumphum; in quibus nec amoris flamma extingui, nec fortitudo potuit infirmari: Desiderabat propterea, & ipse illa perfecta caritate succensus, quæ foras mittit timorem, per martyrii flammam, hostiam Domino se offerre viventem: ut & vicem Christo pro nobis morienti rependeret, & ad divinum amorem ceteros provocaret. Hinc statuit Urbem petere, ut cum Pontificis Summi licentia, & benedictione Babylonem versus iter dirigeret. Relicto itaque Vicario ædiculæ Petro Cataneo, prædicans per loca omnia, per quæ transibat, venit ad castrum Alvianum, Albianam olim dictum, in modico colle haud procul amne Tiberi in Umbria extructum, non longè à Tudertina civitate. Ubi congregato populo, & indicto silentio, propter hirundines nidificantes in eodem loco, magnisque garritibus perstrepentes, audiri vix poterat; quas vir Dei, omnibus audientibus, allocutus est, dicens: sorores meæ, hirundines, jam tempus est, ut loquar & ego: quia vos usque modo satis dixistis: audite verbum Dei tenentes silentium, donec sermo Dei compleatur. At illæ tamquam intellectus capaces subitò tacuerunt; nec fuerunt motæ de loco, donec fuit omnis prædicatio consummata. Omnes igitur, qui viderunt, stupore repleti glorificaverunt Deum. Istius miraculi fama circumquaque diffusa, multos ad Sancti reverentiam, & fidei devotionem accendit. In civitate namque Parisiensi scholaris quidam indolis bonæ, cum sociis aliis studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate cujusdam infestaretur hirundinis, dicere cœpit ad socios: hæc hirundo una de illis est, quæ virum Dei Franciscum prædicantem aliquando, donec silentium eis imponeret, molestabant: & conversus ad hirundinem fiducialiter ait: In nomine servi Dei Francisci præcipio tibi, ut ad me veniens continuò conticescas. At illa, Francisci audito nomine, quasi viri Dei disciplinis edocta, & statim conticuit, & ipsius manibus, tamquam tutæ custodiæ se commisit. Stupefactus scholaris statim eam libertati restituit, & ejus garritum ampliùs non audivit.

Hugolin. in Chronic. MS. Bonav. c. 9.

Cupit mori pro Christo.

1. Joan. 4. 18.

Bonav. c. 12.

Hirundines silent, eo jubente, & concionantem audiunt.

Res mira.

XXXV. Aliis in itinere patratis miraculis Romam pervenit, Pontificem adiit, longum habuit cum eo sermonem de mirabili incremento re-

Romam venit Franciscus.

Marian. cap. 10. §. 3.

religionis, de sancta conversatione fratrum, & de divinis arcanis, qualiterque Deus labentem mundum erigere, & senescentem renovare decreverit universali morum reformatione. Suam etiam mentem aperuit de adeundis Mahometanis, & Tartaris, ut si quam eis facem præferre posset veritatis Evangelicæ. Ad quæ omnia summopere gaudens pius Pontifex, licentiam, & Pontificiam benedictionem libenter impertiit.

Conversio B. Zachariæ.

Anno 1222. n. 40. Rodulph. lib. 1. fol. 105. Marian. §. 4.

Antequam autem ab Urbe recederet, semel, ac iterum in plateis prædicavit, & Fratrem Zachariam Romanum signis & portentis postea mirificum, suo habitu donavit, quem demum misit in Hispaniam. Sancti hujus discipuli diffusiùs dabimus infrà vitam, & sepulturæ locum. In Urbe etiam ad suam recepit Sodalitatem Guillelmum Anglicum, qui propter vitæ sanctitatem, quippe qui plura perpetravit vivens miracula, meruit locum duodecimum possidere, & divino consilio connumerari undecim Francisci discipulis; suffectus enim est, velut alter Matthias, in locum Joannis

Anno 1209. n. 19.

de Capella, qui ad Judæ exemplum laqueo se suspendit, & crepuit medius, ut supra adnotavimus. Obiit sub Generalatu Fratris Eliæ Assisii, sepultusque est in Ecclesia inferiori magni Conventus, ubi cum plurimis coruscaret miraculis, mira sanctæ obedientiæ virtute jussus ab eodem Elia, ne quicquam gloriæ sancti Patris Francisci suis prodigiis detraheret, ut à patrandis miraculis cessaret, nullum edidit deinceps.

Adhæret viro Dei Jacoba Romana.

Marian. §. 5.

XXXVI. Tunc adhæsit sancto viro virtute ejus prædicationis allecta illustris & præclara matrona Jacoba de Septem*soliis*, vidua inter Romanas nobilissima & ditissima, de qua nos quædam adnotavimus ad epistolam XVII. S. Francisci. Commota viri fama voluit audire prædicantem; ex prædicatione ortum vehemens desiderium colloquendi. Tandem obtinuit, & ut sæpius ab eodem ita instrueretur de rebus cœlestibus, ut postea omnia ei terrena vilescerent, nec ampliùs quidquam curaret, quam de vitæ puritate, summa continentia, & morum reformatione.

Plura præstat erga Minores.

Transmissa ergo cura & solicitudine rerum familiarium in duos, quos habuit, filios, alternos postea Romanos Senatores, animæ solerter incubuit, & accepto cœlitùs lacrymarum dono, præteritam vitam quotidianis profluviis deflevit negligenter transactam. Cordialem concepit erga Franciscum, & Sodales devotionem, quos semper excipiebat hospitio, & omnibus caritatis prosequebatur officiis. Opem adhibuit, ut obtineretur ab Abbate sancti Cosmæ, vulgo Cosmati, in regione Transtiberina in vicino Xenodochio ad ripam Tiberis receptaculum quoddam, vel hospitium Fratrum Romam adventantium, quo sanctus Pater divertere solebat, & ubi adhuc religiosè ejus cellula in sacellum commutata, in qua aliquoties rem sacram peregi, ab omnibus honoratur, ut

Matth. Paris. ad anno 1227.

largiùs ad annum MCCXXIX. referemus. Sanè oratorium sub hoc tempore Romæ habuisse Franciscum, præ ceteris auctor est Matthæus Parisius, quod tamen interventione hujus illustris Heroinæ obtentum volunt quidam ex nostris. Ob hæc itaque & alia beneficia piam fœminam benignus Pater religiosè colebat, ad ejusque ædes confidenter & familiariter divertebat, cum qua & virgine Clara dumtaxat sanctam inierat

Anno 1226. n. 26.

Sed præcipuè erga eorum Auctorem.

amicitiam, & castissimum contubernium. Usque in finem dilexit eam, ut videre est ex ultima, quam scripsit, Epistola, quam nos suo loco dabimus; qua ad funus eam invitabat. Nec in illa elanguit erga sanctum Magistrum dilectio, nam Roma proficiscens cum filiis moribundo adstitit, quippe cui soli ex fœminis cœnobioli patebant interiora, morientem brachiis excepit, defuncto pietatis exhibuit officia, quina & patentia

tia jam vulnera sæpiùs & dulciùs exosculata, sumptuosissimas celebravit exequias, & per plures dies gemebunda adhæsit sepulcro. Reversa deinde Romam, rebusque suis compositis, & mundo valedicto, rediit Assisium, ut superventura mors à suo non separaret dilecto, sed in eodem Templo donaretur sepulcro. Ita factum, utqui se invicem in vita dilexerunt, in morte non sint separati; nam priùs in Templo sancti Georgii tumulata, cum ab eodem sancti Patris corpus in ædem suo nomini sacram transferretur, in eandem transportata est hæc sancta Matrona, in qua hodie cernitur sepulturæ locus in muro prope suggestum, in qua etiam recondita sunt cum matre ossa filiorum. *Rodulph. lib. 2. fol. 250.*

XXXVII. Instructâ autem hac piâ Matronâ, & eductis secum præmemoratis discipulis, relictisque aliis in præfato Xenodochio, revertitur sanctus Pater Assisium, patefactoque sodalibus suis itineris proposito, cunctis benedixit, & ut in jugi regularis disciplinæ proficerent augmento affectuosè commendavit. Rectâ hinc perrexit, ut habet Legenda antiqua, in civitatem Asculanam in Piceno nobilem: quem autem sibi adsciverit socium non memoratur. Mirum in modum desiderabat Asculanus populus hominem videre, quem omnes sanctum proclamabant, in medio proinde positum omnes audire, & videre gestiebant, adeò ut in plateis, & compitis quocumque progredientem turmatim sequerentur, & se invicem, ut vel pauperem lacernam contingerent, conculcarent. Triginta porrò ibidem tum ex clericis, tum ex laicis ad suum sodalitium recepit, quos ad extructas à se ædiculas transmisit. *Pergit Asculum.* *Legen. antiq. Marian. §.6.* *Triginta ibi suscipit discipulos.*

XXXVIII. Non substitit diù hoc in loco, sed æstu percitus martyrii ad maritimum progressus portum, navem quandam ad Syriæ partes tendentem, conscendit, sed ventis contrariis flantibus, compulsus est in Sclavoniæ partibus applicare. Cùm igitur moram aliquandiù contraxisset ibidem, nec invenire posset navem tunc temporis transfretantem, fraudatum suo desiderio se sentiens, nautas quosdam Anconam tendentes, ut amore Dei eum secum ducerent, exoravit. Verùm illis propter expensarum defectum pertinaciter recusantibus, vir Dei plurimùm de Domini bonitate confisus, navem cum socio latenter conscendit. Adfuit quidam à Deo, ut creditur, pro paupere suo missus, qui secum ferens necessaria victui, quendam timentem Deum de navi ad se vocatum, sic allocutus est: Hæc pro pauperibus fratribus in navi latitantibus conserva fideliter, ac necessitatis tempore amicabiliter subministra. Sicque factum est, ut nautis propter vim ventorum, per dies plurimos nusquam applicare valentibus, omnia consumerentur ipsorum cibaria, & sola pauperi Francisco collata desuper eleemosyna superesset. Quæ cum esset permodica, tantum divina virtute suscepit augmentum, ut diebus plurimis in mari propter tempestatem continuam contrahentibus moram, usque ad portum Anconæ omnium necessitatibus plenariè subveniret. Videntes itaque nautæ per servum Dei, multa se mortis evasisse discrimina; tamquam qui maris horrenda pericula senserant, & miranda opera Domini viderant in profundo; gratias egerunt Omnipotenti Deo, qui semper in suis amicis & servis mirabilem & amabilem se ostendit. *Bonav. c.9.* *Navigans in Syriam cœlitus detinetur.* *Viaticum ejus in navi non consumitur.* *Psal. 106. 24.*

XXXIX. Cum autem, relicto mari, terram perambulare cœpisset, jacto in eam salutis semine, reportabat manipulos fructuosos; statim namque plures variæ conditionis & status viri eum sunt secuti. Inter quos quidam sæcularium cantionum curiosus inventor, qui ab Imperatore propter hoc fuerat coronatus, & exinde Rex versuum dictus, virum *Bonav. c.4.* *Rex versuum convertitur mirabili visione.*

rum Dei contemptorem mundialium adire proposuit. Cumque apud castrum sancti Severini eum prædicantem reperisset in Monasterio quodam, facta manu Domini super se, vidit eundem crucis Christi prædicatorem Franciscum, duobus transversis ensibus valdè fulgentibus, in modum crucis signatum; quorum unus à capite ad pedes, alius à manu in manum per pectus transversaliter tendebatur. Non noverat facie servum Christi: sed tanto monstratum miraculo mox agnovit. Subitò stupefactus ad visum, incipit meliora proponere; tandemque verborum ipsius compunctus virtute, tamquam si esset gladio spiritus ex ejus ore procedente transfixus, sæcularibus pompis omninò contemptis, beato Patri professione cohæsit. Propter quod videns ipsum Vir sanctus ab inquietudine sæculi ad Christi pacem perfectè conversum, Fratrem Pacificum appellavit.

Fr. Pacificus nominatur.

XL. Hic postmodum in omni sanctitate proficiens, antequam fieret minister in Francia (siquidem primus ibidem ministerii gessit officium) meruit iteratò magnum Thau in fronte Francisci videre, quod colorum varietate distinctum, faciem ipsius miro venustabat ornatu. Hoc quippe signum Vir sanctus magno venerabatur affectu, frequenti commendabat eloquio, & in eis, quas dirigebat, litterulis, manu propria subscribebat; tamquam si omne ipsius studium foret signare Thau, juxta dictum Propheticum, super frontes virorum gementium & dolentium, ad Christum Jesum veraciter conversorum.

Videt Francisci Thau signatum.

Ezech. 9. 4.

XLI. Huic etiam Fratri Pacifico sequentem tribuunt visionem Legenda, Gregorius IX. & Marianus, quam ita referunt: Cum alias esset in comitatu viri Dei in valle Spoletana sub vesperi Frater Pacificus, venissentque ad Hierocomium, sive hospitium publicum leprosorum juxta Trevium, processit paulò ulterius sanctus Magister ad derelictam & destructam Ecclesiam sancti Petri de Bojano. Remisit autem socium ad hospitium, dicens se velle in Ecclesia illa pernoctare; ut verò summo mane ad ipsum rediret, admonuit. Soluto deinde completorio, & longa facta oratione dum parumper requiescere vellet, non potuit; spiritus namque ejus timere cœpit, & toto tremens corpore diabolicas sensit suggestiones. Exiliit statim foras magno fervore signo crucis se muniens, & alta clamans voce dixit: Ex parte Dei Omnipotentis dico vobis, Dæmones, ut quidquid desuper datum fuerit vobis, & permissum à Domino Jesu Christo, in me confestim exerceatis, & meo corpori noceatis, quoniam paratus sum ad omnia perferenda in molesta hac sarcina, qua majorem non habeo inimicum: verè magnam mihi præstabitis gratiam: sic enim vendicabitis me de adversario meo pessimo, & inimico fraudulento. His dictis statim omnes illæ suggestiones cessaverunt, & tentamenta evanuerunt, ita ut redeuntem ab Ecclesia placidus repente somnus exceperit.

Legen. Greg. IX. Marian. §. 8.

Dæmones lacessit Franciscus.

XLII. Revertente autem Fratre Pacifico ad auroram secundum Patris præceptum, vidit eum profundæ contemplationi immersum, & è regione orans sancti Viri observabat absque strepitu dulcissima cum Christo colloquia. Dum cuncta secum altiùs expendit, miraturque quantam invenerit Franciscus gratiam in oculis Domini, ecce repente factus extra seipsum *vidit inter multas in Cælo sedes unam cæteris digniorem, pretiosis ornatam lapidibus, & omni gloria refulgentem. Miratus intra se præcelsi refulgentiam throni, anxia cœpit cogitatione perquirere, quis ad illum deberet assumi? Audivit inter hæc vocem dicentem sibi: Sedes ista unius de*

Bonav. c. 6.

Excelsa sedes Francisci in cœlo.

ruen-

ruentibus fuit, & nunc humili servatur Francisco. Reversus demum Frater ad se ab orationis excessu, virum beatum exterius prodeuntem solito fuit more secutus. Cumque incedentes per viam de Deo invicem loquerentur, Frater ille visionis suæ non immemor solerter ab eo quæsivit, quid de se ipso sentiret? Ad quem humilis Christi servus, Videor, *ait*, mihi maximus peccatorum. *Cui eum Frater diceret ex adverso, quod hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire, subjunxit:* Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sanè, quod multò, quam ego, Deo gratior esset. *Confirmatus fuit Frater ex tam admirabilis humilitatis auditu de veritate visionis ostensæ, Evangelio sacro testante cognoscens, quod ad excellentiam gloriæ, de qua superbus ejicitur, verè humilis exaltetur.* Multa præclarè gessit hìc Pacificus, & magnus enituit in eo regularis disciplinæ, salvandarumque animarum zelus, propter quem à sancto Patre, ut diximus, primus creatus est Franciæ Minister. Miraculis vivus & mortuus claruit. Ubi autem sepultus sit, se nescire fatetur Marianus. Monet Rodulphus Venetiis in æde Minorum Conventualium superesse adhuc sarcophagum, in quo repositum fuit corpus ejus cum subjectis verbis:

Matth. 23. 12.

Supra num. 40.

Ubi jacet fr. Pacificus.

Rodulph. fol. 226. & 271.

IN HOC SEPULCHRO DEPOSITUM FUIT CORPUS B. PACIFICI ORDINIS FRATRUM MINORUM ANNO DOM. MCCCCXXXII. DIE XXI. JULII.

Idem etiam Rodulphus in Custodia Veronensi in loco Ripæ eundem conditum fuisse asseverat, ejusque opera non longè à fratrum Cœnobio emanare fontem aquarum. At Franciscus Gonzaga tumulatum ait in Conventu Lensensi in Belgio, in saxo marmoreo prope majus Templi Altare, & suavissimum adhuc spirare odorem, multaque ibidem ad ejus invocationem fieri miracula. Rem confirmant Ferreolus Locrius in suis Chronicis Belgicis, & Joannes Molanus in Natalibus Belgicis, qui & monumenti exscripserunt epitaphium hujusmodi:

Idem fol. 272.

Gonz. in Prov. S. Andreæ conv. 9.

Locrius ad anno 1219.

Molanus ad 10. Julii.

SUB HOC LAPIDE RECONDITA SERVANTUR OSSA SACRA B. PACIFICI ORDINIS MINORUM, QUI IPSE PRIMUS FUIT PROVINCIÆ FRANCIÆ MINISTER.

Quid de bino, vel trino hoc sepulcro & epitaphio dicam, planè nihil occurrit certi. Conjecturare hic licet, vel illum Venetum, & Ripanum alium esse à Belgico, vel bonam aliquam hujus corporis partem Venetias, vel ad Ripam fuisse translatam.

XLIII. Evocato secum hoc novo tirone Fratre Pacifico, ut ad Franciscum redeat oratio, è Picentibus transivit ad Hetruscos, ut habitacula sua ibidem anno elapso constructa reviseret, & quomodo in via Dei Fratres proficiebant, præsens agnosceret. Dum hæc loca lustraret, alium obtinuit à nobilissima Ubaldinorum familia Florentina prope Scarpariam oppidum ad quartum decimum à Florentia lapidem, olim circa Christi annum sexcentesimum à prædictis Ubaldinis pro Monachis sancti Basilii extructum in meditullio cujusdam nemoris, unico à Scarparia milliari.

Obtinet Franc. alium Conventum in Tuscia.

Historia Ubaldina fol. 6.

Ad hoc tempus & fundatores originem hujus Conventus referunt Chronica pervetusta MSS. ejusdem Cœnobii, & historia Ubaldinorum à Joanne Baptista Ubaldino concinnata, cujus firmiorem facit fidem Æneas

Sil-

Silvius in libello quodam MS. de variis fragmentis quarundam rerum memorabilium. Hæc ejus verba: *In Mugello in reliquiis oppidi Pilæ, etsi ob tempus consumptum, quod vix legi potest, subterscriptum in silice cælatum monumentum, nunc quoque adest.*

AN. S. DC.

VIRI UBALDINI FILII OLIM DNI PILÆ PROPTER RELIGIONIS ZELUM ECCLESIAM ET HABITACULUM NEMORIS PER AMOREM DEI, UT B. BASILII REVERENDI MONACHI ILLIC COLERENT SUIS SUMPTIBUS INSTRUI CURAVERUNT, OMNES QUOQUE SUOS SUÆQUE FAMILIÆ POSTEROS DOMINOS FORE VOLUERUNT.

Deficientibus tamen prædictis Patribus Basilianis, à diversis Anachoretis occupatum extitit, donec tandem hoc anno à præfatorum Fundatorum successoribus sancto Patri collatum fuit. A quo quidem tempore usque ad annum MCCCCXLIX. Franciscanis Fratribus, maximè tamen Conventualibus, paruit. Quo plurimis ex eis peste absumptis, quòd vix majora loca conservare possent, inter alios Conventus hic quoque desertus est. De quo quidem actum esset, nisi illustris Cosmas Medices Franciscani Instituti amantissimus, post plurimas possessiones à prædictis Ubaldinis emptas, sumptuosumque palatium non procul ab ipso nemore constructum, ipsum ab ejusdem Ordinis Observantibus occupari curasset. Prædicti itaque Patres Observantes virtute Bullæ Martinianæ hunc Conventum anno MCDXX. vel circiter, ingressi sunt, ipsumque, & à proxima imminente ruina, sumptibus tamen præfati Cosmæ Medices, præservarunt, & plurimis adjectis ædificiis, occuparunt: ita ut commodè octodecim Fratres continere valeat. Hæc sacra ædes multis nominibus laudanda venit: tum quia antiquissima, cùm à mille ferè annis exordium sumpserit: tum quia à beatissimo Patre Francisco Ordini subacta & acquisita: tum quia præsentia duorum summorum Pontificum, qui & eidem plurimas gratias, atque indulgentias in mortalium favorem impertiti sunt, honestata: tum etiam quia ab hominum frequentia semota, orationi, contemplationi, ac sacræ lectioni plurimùm favet. Hunc quoque locum intimè dilexit B. Pater Bonaventura, & ad ipsum sæpiùs divertere assueverat, in eoque existens (si Gonzagæ & communi illius loci incolarum narrationi credamus, quod tamen aliàs seriò examinabimus) utensilibus coquinæ abluendis, licet Parisiensis Doctor, & totius Seraphici Instituti Generalis Minister, intentus, Cardinalitium galerum, & Albanensis Episcopatus dignitatem à summo Pontifice Gregorio X. sibi transmissa accepit. Qui nequaquam eapropter commotus non priùs Pontificios Legatos admisit, quàm cœptum abluendi opus explesset, imò ad id usque tempus oblatum galerum ex proximioris arboris ramusculo appendere jussit. Cumque hujus loci Fratres, pro more, Completorium ante cœnam persolvere soliti essent, atque ex tanti Patris promotione læti ad refectorium cœnaturi, eo minimè ex oblivione persoluto, convenissent, & ab ipso de Completorii satisfactione interrogati, culpam humiliter fassi essent, non prius mensæ accubuit, quam divinum pensum cum illis in choro solvi curasset. A quo etiam tempore ea hoc in loco consuetudo inolevit, ut non prius Completorium à Fratribus dicatur, quam campanæ signum

Gonza. in Prov. Tusciæ conv. 14.

Commendatur cœnobium hoc.

Ad annum 1273. n. 12.

signum pro salutanda vespertino tempore Virgine gloriosa, audiatur. Hujus sacræ Domus Ecclesia à Rmo D. Leonardo Medices Episcopo Foroliviensi XXIII. Octobris anno Domini MOXX. consecrata fuit: licèt consecrationis dies ob populi frequentiam, Dominicâ primâ mensis Maji cujusque anni celebretur: quo etiam die accedentes maxima indulgentia sibi à summo Pontifice Eugenio IV. dum casu isthac Ferrariam versus iter faceret, concessa gaudent. Est prætereà hic locus, licèt modicus, atque silvestris, celebratione tertii Capituli Generalis Cismontanæ Familiæ Observantis, quæ anno Domini MCDXLIX. contigit, factaque fuit expensis præfati Cosmæ Medices, omnino illustris. In qua quidem illud contigit: Cum enim ob Vicarii Generalis deponendi infirmitatem ultra quindecim dies Capitulum protenderetur, missis duobus Patribus, rogavit præfatum Dominum reliquus Cœtus, ne molestè ferret, si per castella, proximioresque pagos sibi in posterum necessaria quæreret. Cui pius Cosmas respondit, ut bono animo esset, nihilque curaret, quandoquidem illi, etsi ad plurimos dies protraherentur hujusmodi Comitia, nihil penitus defuturum esset: quod etiam facto comprobavit. Quo quidem in Capitulo, cui etiam B. Pater Albertus de Sartiano interfuit, B. Pater Joannes de Capistrano in Generalem Vicarium electus est. Quiescunt tandem in hoc ipso loco plurimi Patres, quorum nomina ob eorum integerrimam vitam, candidissimosque mores in libro vitæ scripta esse piè credimus. Inter eos verò præstantiores fuere Venerabilis Pater Joannes à Perusio, hujus Provinciæ, dum adhuc Provinciæ S. Francisci adjuncta esset, Vicarius aliquando Provincialis: & Pater Benedictus de Gavoraccio Theologus consummatus, qui & pœnitentiæ perfectioris agendæ ergò ab Instituto Divi Patris Augustini Ordinis Eremitarum, cui aliquando mancipatus fuit, ad hoc Seraphicum convolavit: & Pater Meus, sive Bartholomæus à Florentia sacerdos, vir utique purissimus atque simplicissimus, cui etiam aviculæ ad nutum parebant, & ignis, quo semel cauterizandus erat, non secus atque Beatissimo Patri Francisco contigit, innatum sibi temperans calorem lenissimè ulcus adustulavit, serpentemque morbum, ne ultra progrederetur, cohibuit.

Jacent ibi viri præclari.

Vide anno 1225. n. 1.

XLIV. Ab hoc nemore dilapsus vir Dei per vicina, & obvia prædicabat oppida, donec pervenit Assisium ad finem mensis Octobris, & in Æde Portiunculæ requievit paulisper, curam tamen sedulam gerens filiorum, quos continuis lectionibus instruebat, & salutaribus consiliis hortabatur ad excelsas virtutes. Plura autem ex iis, quæ suadebat, adnotarunt socii Auctores antiquæ Legendæ, dicentes: Admonebat solicitè Fratres, ut sanctum Evangelium & Regulam, quam promiserant, observarent firmiter; & maximè, ut circa divina officia, & Ecclesiasticas ordinationes essent reverentes & devoti, audientes devotè Missam, & Corpus Domini devotissimè adorantes. Ut Sacerdotes qui sanctissima tractant, & ministrant Sacramenta, ubique locorum summo haberent in honore, caput profundè coram eis inclinarent, manus oscularentur, & si fieri posset, etiam equorum, quibus insiderent, pedes, propter reverentiam potestatis ipsorum. Ne quempiam hominum temere judicarent, nec despicerent illos, qui delicatè vivunt, aut mollibus vestiuntur, quia idem, inquit, noster & illorum Deus, potens illos ad se vocare, & vocatos justificare; alieni servi judicari non debent; *domino suo, stant aut cadunt*. Imò habendos addebat pro dominis & fratribus; pro dominis, in quantum sua dant, & necessaria præbent bonis ad faciendam pœniten-

Marian. c. 8. §. 10.

Suos discipulos sedulo instruit Franciscus.

Leg. antiq.

Sacerdotibus quem honorem tribui velit.

Rom. 14. 4.

tiam: pro fratribus quatenus ejusdem Factoris sunt creaturæ. Extra domum procedentes in publicum, monebat, ut erga omnes modestos, pacificos, & morigeratos se exhiberent, talisque esset illorum conversatio, ut quicumque audirent, vel viderent eos, glorificarent Patrem Cœlestem. Pacem etiam omnibus jubebat annunciari, tamen ita ore offerendam, ut etiam retineretur in corde, neque ullus ad rixam aut discordiam, sed potius ad benignitatem, & mansuetudinem provocaretur: ad hoc enim, subdidit, vocati sumus, ut vulneratis medeamur, confractos alligemus, & errantes revocemus in viam. Multi enim modò videntur membra Diaboli qui postea erunt Christi Discipuli.

Bern. à Bessa cit.

XLV. Hæc, & cetera dicebat, ut observavit Bernardus à Bessa, per verba affectuosissima & suavia, omnes dulciter fovens, infirmis compatiens, juniores in virtute consolidans, seniores honorans, Sacerdotes de quocumque defectu admonens in occulto, in omnibus se gerens non ut severus judex, sed ut pius pater. Nobiles, & reverentia dignos, debita tractabat honorificentia: piè cuique, quod suum erat, impendens; consideratbat prudenter in omnibus eorum gradum & dignitatem. Tentatis, & afflictis ex corde compatiebatur, & omni subveniebat pietatis auxilio. Ex his primis Discipulis accessit ad eum, qui suppliciter rogaret, ut pro se intercederet, ne vinceretur à gravi, quam patiebatur, carnis molestia. Cui protinus vir pius: Ne propterea diffidas, fili, nec animo concidas, quasi ceteris pejor evaseris, quia tentaris à Dæmone, sed magis propter hoc te Dei servum debes reputare. Nullus in via Dei perfectus evasit, qui per tribulationes, & tentationes non pertransierit. Et qui gloriatur se nullam sustinuisse, sciat non immissam fuisse propter suam infirmitatem prævisam à Domino, quia *fidelis est Dominus, qui non patitur nos tentari supra illud quod possumus*: & proinde vix objiciuntur certamina fortia, nisi ubi fuerit virtus perfecta. Similiter alius spiritualem, carnali duriorem, passus tentationem, cum diu vexaretur, procidit ad Patris sui pedes, & rem omnem expandere tentans, non potuit lacrymis, & frequentibus singultibus præpeditus. Elevans autem bonus pastor infirmam oviculam, & inter brachia tenens, cœlitus penetrans quod intus latebat, tenera voce dixit ad Fratrem: Fili mi, ne timeas, hoc erit tibi in gratiæ augmentum, & deinde alta, & imperiosa voce inquit ad Dæmones: Præcipio vobis, maligni Dæmones, ne ampliùs hunc meum fratrem impugnetis. Quibus dictis, statim frater liber evasit, & Dæmon confusus recessit, per quod sancti viri in filium pietas, & in Dæmones potestas apparuit.

Marian. cit.

Tētatio permittitur ad virtutis exercitium.

1. Cor. 10. 13.

Imperat Franciscus Dæmonibus ne amplius Fratrem tentent.

XLVI. Speciali, & præcipua cura eis commendabat sanctam paupertatem, habitacula paupercula, eremitoria simplicia, sepibus humilibus circumdata, ea præcipuè, quæ procul ab hominum commercio ædificabantur: in urbibus enim, & prope oppida aliter faciendum, murisque cingenda majora ædificia, suadere hominum malitiam, & fratrum multitudinem, populorum obsequio necessariam, ipse fatebatur. Execrandas addebat multiplices, & molles vestes, pannumque hispidum, & asperiorem hujus Sodalitii proposito, & pœnitentiæ prædicandæ esse necessarium; si quis tamen molliore indigebat tunica interiori, concedebat; in exteriori tamen semper relucere voluit sanctam humilitatem, & paupertatem. Sanctam orationem, jugem Passionis Dominicæ meditationem, pacem, & mutuam caritatem ab omnibus desiderandam, & acquirendam proponebat, & vitia vel defectus procul abigendos instantissimè

Aliter ruri, aliter in urbibus ædificanda Monasteria.

Legen. ant. Bessa cit.

Marian. §. 11.

tiſſimè admonebat. Quotidianam inquiſitionem faciebat domeſticæ diſciplinæ, nihil lubricum dominari permittens, nihil impunè relinquens, ſi quid minus rectè deprehenderet à fratribus perpetratum. Nihil tamen inter puniendum, aut ſeria animadverſione in delinquentes turbabatur, nihil erat in eo commotionis aut iræ, non audiebatur vox ejus foris, ſed placidus, & mitis in latitudine cordis omnia peragebat: Apoſtolica in eo vigebat auctoritas, quæ reverentiam, & magnum conciliabat reſpectum, & affectuoſiſsima, paternaque erga filios dilectio, quæ ſtudioſos reddebat omnes mandatorum executores, ita ut non ſolum quàm promptiſſimè imperio, vel conſilio obtemperarent Legiſlatoris, verùm quod & velle aliquantulum eum ſuſpicabantur, quàm celerrimè adimplerent.

XLVII. Mirum ſanè in modum profecerunt ſub tanto Magiſtro hi primi Diſcipuli, præclaras aſſecuti virtutes, quas tres ex iiſdem in ea, quam ſcripſerunt, Legenda, & Bernardus à Beſſa, Bonaventuræ ſocius ita deſcripſerunt. Præter eam, quam dixi, obedientiam, arctiſſimam coluerunt paupertatem, profundam humilitatem, columbinam ſimplicitatem, & ſingularem cordis puritatem. Summa inter illos caritas, & fraterna dilectio, unus ſpiritus, & una fides in eis, una voluntas, laudabilis morum concordia, conformitas mentium, & pietas actionum. Quando veniebant ad Congregationes Capitulares (quas hoc anno ſtatuit ſanctus Pater bis quotannis fieri circa feſtum Pentecoſtes, & S. Michaëlis Archangeli apud S. Mariam de Angelis) devitabant vanas fabulas, & quæſtiones inutiles, colloquebantur invicem de vitis ſanctorum, de obſervantia, & perfecta intelligentia ſuæ Regulæ, & rebus divinis. Revertentes ad proprias ſedes, vel ad prædicandum miſſi tamquam peregrini, & advenæ diſcurrebant, nihil portantes in via præter libros, quibus ſolverent preces horarias. Ut nomine, ſic & re verè Minores apparebant, omnibus ſubditi propter Deum, nihil magnum, nihil ſublime de ſemetipſis cogitantes. Bini incedebant, ut frater juvaretur à fratre, & revera habebant emolumentum ſocietatis ſuæ, nam unuſquiſque ut ſocii ſubveniret, vel neceſſitati, vel periculo ſemet impendere, & ſuperimpendere ſatagebat. Accidit ſemel, ut vel fatuus, aut ſcurra in prætereuntem fratrem lapides projiceret, quos ut in ſe reciperet, & ſocium ab injuria defenderet, comes ſe interpoſuit, ut clypeum, malens ſibi noceri, quàm fratri.

Legen. 3. ſocior. Bern. à Beſſa.

Diſcipulorum eximiæ virtutes.

Statuit Franciſcus bis in anno fieri capitula.

Marian. §.10.

Eccleſ. 4. 9.

XLVIII. Reverebantur ſe invicem ex humilitate, & caritate quaſi alternos dominos, & qui inter eos officio, vel gratia præcellebat, erat ſicut miniſter. Si vel facto, vel verbo à malo ingenio præventi, vel leviter ſe offendebant, depoſitâ animi paſſione, proſternentes ſe ad offenſi pedes, non inde poterant avelli, donec pedibus os conculcaretur, & plena trihueretur remiſſio. Grafus invicem occurſus, & gravis ſeparatio, niſi ad ſanctæ obedientiæ præceptum ab invicem divelli oporteret, propter quam cara, & amabilia contemnebant. Omni poſtpoſitâ contradictione, & morâ, illuc ibant quò mittebantur, non diſcutientes præceptum, nec rationem exigentes mandati. Poſcebant humiliter, ne mitterentur ad patrias, vel in eas provincias, in quibus aliquando habebantur honori, aut amori, per quod implebatur in illis illud Propheticum: *Extraneus factus ſum fratribus mei, & peregrinus filiis matris meæ.* Læti, & hilares ſemper incedebant, tribulationes pro lucro habentes; ſemper pro perſecutoribus exorabant, quorum multos ad Deum convertebant

Pſ. 68. 9.

Obvios vel in plateis aut foris convenientes sanctis, & ædificationis adoriebantur verbis, excitabantque, ut Creatorem ac Dominum diligerent. Os & sapientiam dabat Dominus, ut opportunè, & efficaciter sermocinarentur, ut plurimos ubique à mundi pelago ad salutis litus extraherent. Verè tunc visus separationis gladius in terram mitti, quando separabatur filius à patre, nurus à socru, gener à socero, & cognati à consanguineis.

Matth. 10. 34. & 35.

XLIX. Ad Sacerdotes, & animarum pastores libentiùs divertebant, quam ad sæculares: his autem deficientibus, interrogabant, qui erant sanctioris notæ in populo, sub quorum tecto colligi possent: nec sine delectu, aut bonæ notæ fama ad quoscumque deflectebant. Ex eleemosynis, quas colligebant, cum aliis pauperibus dividebant, nihil ulli, negantes quod sibi superesset. Terrena omnia generosè contemnebant, vix admittentes necessaria naturæ. Sola tunica intus & foris resarcita, femoralibus, & rudi pro cingulo fune contenti, nullum in componendo habitum tempus absumebant, sed despectum, & neglectum portabant. Ab Hospitio repulsi in cryptis, vel sub porticibus dormiebant, & summo mane præmissâ devotâ, & longâ oratione in Ecclesiis, exibant ad opus aliquod honestum, ut labores manuum suarum manducarent, & de fructu operum suorum reficerentur. Ita perfectam induerunt patientiam, ut sæpius injuriis, opprobriis, malo verbo, & duro verbere affecti, nec patrocinium quærerent, nec de illatis malis quererentur, neque in ore ipsorum aliud, quam gratiarum actio, & vox laudis resonaret. Frequenter judicium, & examen subibant conscientiæ, exactè discutientes vel quid egerint, vel in quo defecerint, nihil relinquentes impune. Tantâ maceratione carnis vitiorum incentiva reprimere satagebant, ut in glaciem, aut in nivem semet nudos immergere, vel inter spinas evolvere non dubitarent. Summo studio superbiam procul fugabant, de se humiliter, de aliis, maximè de Sacerdotibus, sublimè sentientes. Unum ex bia Sacerdos quidam in judicando temerarius, vocavit hypocritam; simplex, & sincerus frater Sacerdotem mentiri non posse piè secum expendens, se deflere cœpit ut hypocritam, & mœstus cogitabat, quomodo objectam sibi hypocrisim repelleret. Interrogatus à Sancto Patre, cur adeò mœrceret? rem narravit, nec potuit à fletu cohiberi, donec prudenter Sacerdotis verbum vir pius interpretaretur, & salvo tanto Sacerdotum honore, aliquando in hujusmodi leviusculis rebus, ut homines decipi posse, doceret.

Psal. 127. 2.

Digna de Sacerdotibus opinio.

Vincent. Bello. l. 30. c. 99.

L. Linguam silentii perpetui fræno cohibebant, nihil nisi necessarium proferentes, nec scurrile, aut ociosum verbum nominabatur inter eos. Sensus omnes externos mortificatos, & penè mortuos habebant. Per animæ fenestras, oculos & aures multum advehi mali probè cognoscentes, clausas habebant, ne per illas incautè mortem intrare contingeret. Simplex eis aspectus, incessus modestus; oculos in terram defixos, mentes in cœlum erectas habebant. Mundum, & quæ mundi sunt pro nihilo ducentes, sed ut stercora arbitrantes, exules, & mundo crucifixos se reputabant, ut cives ascriberentur in cœlis. Per viam crucis, & semitas justitiæ incedentes, observationis Evangelicæ offendicula cuncta removebant expediti ad currendam viam mandatorum Domini, transibant per oppida, & urbes benefaciendo, spargentes semina virtutum, omnes ædificantes ad vitam religiosissimis exemplis, & simplici, absque lenocinio composita, doctrina.

Oculi & aures animæ fenestræ. Jerem. 9. 21.

Psal. 118. 32.

LI. Duo

LI. Duo ex his sub vesperam pervenerunt ad quoddam castrum, prædonum receptaculum, & malefactorum fortalitium, cujus Dux, & dominus, ortu clarus, moribus obscurus, homicidiis, & prædis assuetus, cum circumvicinis populis dissidebat. Ad januam pauperculi fratres detenti, ne introirent, rogarunt per internuncium Ducem, ut placeret se sub tecto illa nocte recipere. A Deo motus jussit eos ad se introduci, introductos curialiter juxtà nobilium urbanitatem recepit, & secum recumbere fecit in mensa. Circumsedere, & ceteri sui genii homines, qui velut gloriantes quod malefecerint, ea solum referebant, & tractabant inter epulas, quæ illo die patrarant vel homicidia, vel maleficia, & quas eripuerant prædas vicinis. Notarunt, & doluerunt fratres malam malorum sermocinationem, arreptâque hinc occasione unus ex eis, captâ comiter hospitis licentiâ, post cœnam, propositis efficaci, sed simplici alloquio, gaudio Paradisi, & pœnis Inferni; detestabilem hominum vitam adeò ob oculos posuit, & in meliorem mutandam esse multâ ratione, & imminentis divini supplicii minis probavit, ut tacti omnes dolore cordis intrinsecùs ad prædicatoris pedes conciderint, & errati veniam profusis lacrymis à Deo humiliter exposcerint. Præ ceteris Herus mutatus repentè in virum alterum, salutari confessionis remedio expiare voluit peccata. Cui cum satisfactoria opera, lustrandorum sacrorum liminum, sublevandorum pauperum, restituendæ rei alienæ injunxisset Sacerdos, dixit se hæc peracturum, interim tamen dum omnia complerentur, timere se justam sumendam de suis peccatis vindictam. Bono, inquit Presbyter, esto animo, ego pro te fidejubebo, & Dominus dabit tibi spatium pœnitendi. Induit ad hæc verba peccator fiduciam, bonam concepit spem veniæ, & de suo fidejussore opinionem; tamen explorare voluit quid ageret in cubiculo, an velut communis sors hominum decumberet, an tota sterteret nocte, an verò juxta conceptam de eo opinionem ultra communem hominum vitam, peculiare aliquod in eo comperiret speciem virtutis. Curavit ad hunc finem appendi in habitaculo lampadem, cujus beneficio explorare valeret Fratrum actiones. Accubuerunt prima noctis vigilia, sed vigilavit semper Sacerdos, curam agens ejus pro quo se vadem obtulerat. Ut putavit domesticos omnes dormire, è lecto prosiliens, genuflexus ferventi cœpit oratione veniam petere sui hospitis peccatorum. Precibus addidit lacrymas, & planctum, donec in ipsa oratione elevatus est procul à terra, ubi tamquam bonus sequester inter hominem & Deum, medius inter cœlum & terram, adeò vehementer plorabat, ut nullus visus sit damnum aliquod, vel carissimorum obitum cognatorum tam acerbè deflevisse, sicut hic unus pro remittendis hujus hominis peccatis ejulabat. Ita perstitit longo tempore immobilis, donec circumfusus luce de cœlo meruit exaudiri. Observavit omnia hæc latenter hospes cum lacrymis, & facto mane domui suæ disposuit, retentisque fratribus per aliquot dies, aliena restituit, propria divisit in pauperes, & semet illis adscripsit comitem, donatus postea habitu ab ipsomet Institutore Assisii. Ceteri etiam socii iniquitatum ad domini exemplum derelictis deprædationibus, quibus antea inhiabant, commissorum piaculorum egerunt sub variis Institutis pœnitentiam.

Hugolin. cit.

Convertunt duo ex Francisci discipulis egregios prædones.

LII. Simplices, & illitterati Fratres, qui prædicandi donum à Deo non acceperant, aliis serviebant humiliter, leprosorumque visitabant Xenodochia, quibus quantumvis humilia, & vilia exhibebant pietatis officia. Ita se velle docebat Sanctus Pater verbo & exemplo, nam eos secum

Marian. c.8.§.8.

Inserviebant libenter leprosis.

cum ducens, primus lectos versabat, plagas curabat, saniem radebat, ulcera lavabat, & lingua quandoque lingebat. Recipiendos ad Ordinem admonebat in hujusmodi ministeriis eos oportere exerceri, quos quandoque in eisdem volebat experiri. Delicatulos, & qui abhorrebant hæc munia, rejiciebat, humiliter autem, & caritative exercentes libenter amplectebatur, quibus, ut majorem adderet animum, & gratiores redderet leprosos, Fratres Christianos eos vocabat. Præ ceteris claruit in hoc ministerio Jacobus Simplex è Comitatu Perusii, qui ob continuam circa leprosos curam, vocabatur OEconomus, & Medicus leprosorum. Huic commendavit Sanctus Pater, ut refert B. Leo, qui præsens hæc omnia vidit, ex leprosis unum, in quo à planta pedis usque ad verticem capitis non erat sanitas, undequaque ulceratum. Solicitâ erga miserum curâ, & quotidianâ beneficientiâ restituit languido vires, quem tamen adhuc ulceribus horridum, ex Hierocomio velut familiarem socium deduxit usque ad ædem Portiunculæ. Obvium habuit Sanctum Patrem, cui indiscretum visum hoc factum Jacobi, proindeque corripuit, dicens: Non deberes, frater, ita facilè educere fratres Christianos, nec enim te decet, neque illos. Licèt cupierim, ut illis in hospitio servires, nollem foras extraheres, non enim omnibus gratus illorum aspectus. His dictis, consideravit, miserum leprosum se suffudisse rubore, & affecisse dolore propter reprehensum suum benefactorem, quare procidens ad pedes ejus, veniam petiit, & ut animum adderet verecundanti, pœnitentiamque ipse dicti subiret, præhabitâ licentiâ Petri Catanei ædiculæ Vicarii, præ foribus manducavit in eadem patina cum leproso, quem post amplexum & deosculatum, hilarem dimisit.

Leo in legen. antiq.

Benignitas Francisci erga leprosum.

Hugolin. cit.

Aliud egregium factum.

LIII. Aliud mirabilius narrat Hugolinus de leproso infirmitatis adeò impatiente, ut inservientes sibi Fratres multis afficeret injuriis, pugnis aliquando peteret & calcibus, & contra ipsum Creatorem plurimas effunderet blasphemias. Rem retulerunt pii viri sancto Patri, compatiensque tantæ miseriæ, languido se obtulit in obsequium. Quo impatienter dicente: quid tu mihi plus ceteris tuis sociis poteris præstare? Deus mei oblitus est à tot mensibus, quibus crucior hac diuturnâ, & intolerabili infirmitate; desperavi, nequaquam ultra jam vivam, neque tu, neque alius quispiam tanto meo malo præbere poterit lenimen. Cognovit sanctus vir hominem malo spiritu agitatum, qui per infirmitatem corporis infirmiorem reddidit mentem, ut de Dei misericordia desperaret, & tamquam in crudelem, & immisericordem impias effutiret blasphemias. Retraxit ergo se paulisper in abditum locum, intensèque pro misero oratione factâ, rediens ad eundem rogavit, ut patienter ferret Deum sua delicta castigantem, & ne meriti causam verteret in peccatum. Quem dulcibus, & placidis verbis emollescentem interrogavit sanctus Pater, quod potius sibi præstare vellet obsequium. Respondit nihil sibi gratius fore totius corporis lotione, ita enim, inquit, computrui, & fœteo inter hæc putrida stramenta, ut in sterquilinio mihi videar jacere, neque meipsum valeam ob horridum sufferre fœtorem. Cui statim vir sanctus fecit calefieri cum herbis aromatariis aquam, quam desuper infundente uno ex sociis, ipso sacris suis manibus à capite lavante deorsum, ita ulcera lavit exteriùs, ut Deus animam abstergeret interiùs, & corpus, quocumque perveniebat manus, vegetum redderet, & sanum. Una lotione corpus sanabat, & animam curabat cœlestis medicus, & decurrente per scapulas aqua, cœpit per oculos effluere languentis, Dei misericordiam, &

Job. 7. 16.

sancti viri virtutem in se recognoscentis. Integræ mox sanitati restitutus, coram omnibus clamavit plenam deprecans peccatorum remissionem, suam coofitens in Deum ingratitudinem, qui benignè corripientem, & citra multitudioem iniquitatis pateroè plecteotem quotidiano murmure, & blasphema offeoderit querimonia. Pœnituit eum verè per multos dies transacti reatus, quem multo fletu, & varia io suum corpus animadversione plenè meruit dimitti. Post aliquot meoses decedens ex hac vita, apparuit S. Francisco oranti, gratiasque egit, quod illius meritis, & beneficio post leve purgatorium, gloriosus transierit ad patriam.

LIV. Dilabeote hoc anno vir sanctus in tertianam iocidit febrim, quæ post evasit quartana, quem ut rescivit morbo laborasse D. Guido civitatis Antistes, uti erat vir pius, & in Dei servum valde propensus, instanter, & importunè cum eo egit, ut in sua domo decumberet. Jaeentem hic conveniebant Fratres in rebus oecessariis, eòque deferebant juvenes Sodalitio adscribendos, quorum à sociis Italiæ regiooes lustrantibus missorum aliquando triginta, aliquando quadragiota simul habitu donabat. Inter quos accessit oobilis ex Luca civitate adolescens, plorans, & instantissimè petens, ut cum cœteris initiaretur. Quem intuitus vir sanctus dixit: O miser, quid adeò ploras, & oculis velis indicare, quod tibi cordi noo est? quam facilè divelleris ab hoc tuo levi proposito. Nec magna intercessit mora, quando accesserunt ex parentibus duo cum equis, & servis ad Episcopi palatium juveoem revocaturi, & si oporteret, vi reportaturi, quibus absque plurima reoiteotia assensus adolescens, juxta sancti viri prædictionem, reversus est in domum paternam, facillimè abigens tepidum illud monachatus desiderium.

Ægrotat vir sanctus.

Præcognoscit adolescentis cujusdam teporé.

LV. Io hac infirmitate cum *rigorem abstinentiæ pro recuperanda sanitate modicum relaxaret, viribus corporis utcumque resumptis, verus sui contemptor, ad propriæ carnis animatus opprobrium: Non est, inquit, conveniens ut populus abstinentem me credat, & ego è contrario carnaliter reficiar in occulto. Surrexit propterea sanctæ humilitatis spiritu inflammatus, & in platea civitatis Assisii, populo convocato, solemniter cum Fratribus multis, quos secum adduxerat, majorem introivit Ecclesiam; funeque ad collum ligato, nudum cum femoralibus solis, in oculis omnium se trahi præcepit* à Fratre Petro Cataneo suo Vicario, ut ex Legeoda antiqua ootavit Marianus, *usque ad lapidem, in quo malefactores puniendi consueverant collocari. Super quem conscendens, licèt quartanarius esset & debilis, acerbi frigoris tempore, cum multo vigore animi prædicavit; audientibusque cunctis, asseruit se non tamquam spiritualem honorandum fore: quinimo tamquam carnalem & glutonem, ab omnibus contemnendum. Igitur qui convenerant, tam ingenti viso spectaculo admirati sunt: & quia ipsius asperitatem jam noverant, devotione compuncti, humilitatem hujusmodi magis admirabilem, quam imitabilem proclamabant. Licèt autem id magis videatur portentum fuisse, instar Prophetalis vaticinii, quam exemplum; tamen verè documentum extitit humilitatis perfectæ, quo Christi sectator instruitur, transitoriæ laudis præconium debere contemnere, tumentis quoque jactantiæ comprimere fastum, & fraudulentæ simulationis mendacium confutare.*

Bonav. c. 6.

Rarum humilitatis exemplum.

Marian. §. 1. Legen. antiq. Antoni. tit. 23. c. 2. §. 4.

Isaia 20.

LVI. Multa quidem in hunc modum sæpius faciebat, ut exteriùs taoiquam vas perditum fieret, & sanctificationis spiritum interiùs possideret. Ut se ceteris despicabilem redderet, non parcebat rubori, quin coram omnibus proprios maoifestaret defectus. Si à peste superbię, & vanę gloriæ,

Ad sui dejectionem proprios referebat defectus.

gloriæ, aut alio quocumque vitio impetebatur, statim illud coram præsentibus, sive Fratribus, sive Sæcularibus propalabat. Unde accidit quod cum per plateas incedentem magna sequeretur hominum turba; & pauperculæ viduæ ab se aliquid petenti palliolum, quo tegebatur, offerret; statim reversus ad sequaces coram omnibus confessus est, qualiter ad bonum, & publicum opus vanè gloriatus est. Maximam proinde curam adhibuit nihil admittere in occulto, quod coram omnibus non liceret in publico; neque aliud facere in secreto, quàm quod sublime, & sanctum de eo concipiebant homines, ne turpis fictio deciperet animam illius. Proinde nobis, inquiunt socii, Auctores Legendæ antiquæ, semel dixit: *Taliter volo vivere in Eremis, & aliis locis absconditis, ac si viderer ab omnibus: si enim magna de me concipiunt homines, nec vivo, quam putant, vitam, turpis essem hypocrita.* Volenti ergo Vicario suo convalescentis de hac infirmitate debilem stomachum vulpina pelle, ad habitum assuenda, fovere; respondit: *Si vis, ut interius fomentum illud admittam, ejusdem mensuræ aliam pelliculam consue parti exteriori, ut omnibus constet, quæ intus latet, mollities.* Alia hujus generis exempla in proprios annos remitto.

Marian. §. 7. Legen. antiq.

Sap. 4. 12.

LVII. Hoc anno Fratres, qui missi sunt ad partes Lombardiæ, Mediolanum appulerunt, & tantam peperunt sibi sanctis prædicationibus, & religiosis exemplis opinionem, ut eis Henricus Sattalas Archiepiscopus Mediolanensis ædes dederit S. Victoris ad Theatrum, deinde ad S. Mariam Farcorinam, demum communi consensu Civitatis eis concessus sit hortus Philippi Dei servi, in quo sanctos Gervasium, Protasium, Naborem, Felicem, & alios Christi Martyres sepelivit. Hoc in loco Conventum exædificarunt, cui postea Alexander IV. anno MCCLV. annexuit Ecclesiam sanctorum Martyrum Naboris, & Felicis, illud supplicante Sigismundo Episcopo Novariensi, & Petro Terdonensi, cum quibus, ut ita peterent, egerunt frater Bartholomæus Provincialis Minister, frater Conradus Custos Mediolanensis, frater Henricus Vercellensis Mediolani Guardianus, frater Rugerius Mediolanensis Lector Conventus, arctissima enim erat habitatio Fratrum, ad cujus amplitudinem opus habebant templo prædicto, quo obtento, & veteri diruto, ædes dilatarunt. Postea multùm excrevit Cœnobium, auctoritate, & redditibus, estque caput Custodiæ Mediolani Patrum Conventualium; quibus Paulus III. applicavit Prioratum domini Galeatii de Clussiano, Clerici Mediolanensis redditus annualis centum, & sexaginta Ducatorum auri de Camera. Conventus est egregius, Religione, & litteris insignis, in eo floruerunt Frater Leo Archiepiscopus Mediolanensis, B. Petrus de Arcagnano Inquisitor ab Hæreticis proscriptis crudeliter occisus: B. Antonius à Rosate à Saracenis ob Christiani nominis confessionem interfectus: Fr. Antonius de Rusconibus Generalis quondam Minister: Fr. Franciscus à Creppa Provincialis Mediolani, qui interfuit Concilio Pisano. Plura Sanctorum corpora, & insignes Reliquias recognitas, & approbatas per S. Carolum Borromæum, quæ in hac æde asservantur, & quarum solemnissima facta est translatio anno MDLXXI. die XII. Septembris, qui scire voluerit, consulat Paulum Morigiam in suo Sanctuario Mediolanensi c. 4., qui & alia præclara hujus domus refert encomia.

Marian. §. 2. Rodulf. l. 2. fol. 272. Pisan. conf. 12. Morig. in sanct. Med. c. 4.

Acquirunt Minores insignem ædem Mediolani.

LVIII. Pia & sancta borum Fratrum conversatio movit adolescentem quendam nobilem, divitem, & doctum, ut eorum affectaret Sodalitatem. Responderunt rem difficilem intentasse, incipiendumque à sui abnega-

Marian. cit. Legen. antiq.

Nobilis Mediolan. petit admitti in Sodalitium.

negatione, & temporalium abdicatione. Cuncta, quæ præscribebant, levia judicavit ex vehementia cælestis vocationis, & per plures dies institit in habitu petendo, tandemque ad Fratrum consilium omnes suas facultates vendidit, quarum potiorem partem distribuit in pauperes, partem alteram reservavit itineri, quod peragendum dixerunt Fratres versus Assisium, ubi degebat sui Instituti Rector, penes quem dumtaxat erat potestas ad Ordinem recipiendi. Ille familiares quosdam, & Parentes convocavit, ut comitarentur in via, & magnam duxit secum turbam Satellitum. Secutus est etiam rogatu Nobilium cognatorum ex fratribus unus, ut prosperum faceret desiderium ejus, qui postquam ad sanctum Patrem accessit, eumque ad ostiolum Cœnobii deduxit, ut nobiles Viros salutaret & exciperet; statim ut vidit tantum fastum, & pomposum comitatum, interrogavit: Qui sunt isti domini, aut quid volunt? Cui Frater bilari vultu, quasi magnam, & gratam offerret viro sancto prædam: Pater, inquit, hic est ex Nobilissimis Mediolanensibus, adolescens eruditus & dives, qui vester cupit esse Discipulus. Subridens S. Pater, frater mi, inquit coram omnibus, non videtur mihi bonus pro nostra societate, ad pauperem enim Religionem nimio cum fastu, elati animi signo, venire mihi indicat, non contempsisse perfectè amorem sæculi, nec ei velle perfectè valedicere: Consulam hac in re nostros Consodales. Convocatis igitur in unum, & re omnibus proposita, ipso adolescente coram posito, singulos interrogavit, an admitti deberet? Quibus sigillatim dicentibus: Nequaquam, quia adhuc radicatam, nec perfectè exstirpatam in eo conspiciebant vanam gloriam, & pompam mundanam, obstupuit, totoque palluit ore adolescens, & in compunctionis lacrymas erupit. Quem, ut vidit ore mutatum, & corde compunctum, ejus compatiens benignus Pater, denuò interrogavit: vultis eum recipere, Fratres mei, si velit humiliter servire in culina, & noster esse coquus, quo ministerio sæculi abdicabit vanitatem? Responderunt, sibi hac lege placere. Conversus ad juvenem, inquit: Audisti quid hi dicunt? Complebis hoc pactum? Illo provoluto ad sancti Viri pedes, asserenteque se paratum ad omnia, quæ sibi placuerit imperare: amplexus est eum, & deosculatus, dimissisque Comitibus, & Satellitibus, quibus omnem pecuniam, & supellectilem tradi præcepit, misit novum tironem in Urbem, ut in supradicto, quod habebant in Xenodochio, hospitio, Fratribus inserviret in culina. Quod humiliter, & absque ullo fecit murmure ad magnum sui, & Fratrum solamen, & tantus evasit Vir inter vilia humilitatis officia, ut eum ceteris in eadem æde postea præfecerit Sanctus Pater, & magna deinceps splenduerit vitæ sanctimonia.

Venit magno cũ fastu Assisium.

Nec proinde placet S. Francisco.

Tandem humiliatus recipitur.

LIX. Hoc etiam anno, ut notat Legenda antiqua, dedit Vir sanctus licentiam B. Ægidio visendi sanctum Jacobum in Hispania, quo toto itinere nunquam fuit expers famis propter paupertatem, quam ferebat causâ Dei. Cum aliquando peteret eleemosynam, nec quidquam usquam acciperet, in agrum se contulit, atque illic repertas fabas aliquot præ multa fame comedit: dansque se quieti, post adeò surrexit robustus, ac si bene lautis esset dapibus abundè refectus.

Legen. antiq. Vita Ægid. MS. c. 2. Surius in ejus vita.

Ægidius peregrinatur ad Compostellam.

LX. Obvium quandoque habuit pauperem quendam; cujus miseratus nuditatem, abstraxit capitium de cucullo suo, deditque ei: ac deinde viginti diebus ivit ipse nudo capite. Cum autem tam deformi habitu veniret in Galliæ Cisalpinæ Castellum Sicarolum, quidam eum ad se accersuit. Ille verò magna pressus inopia, libens accessit ad hominem,

Irridetur & malè afficitur.

ſperans ſe aliquid ab eo eleemoſynæ accepturum. At ille nequam, taxillis in manus ejus conjectis, rogabat num ludere vellet, putabat enim luſorem, & improbum hominem eſſe. Ægidius verò eam contumeliam placatè ferens: Deus, inquit, ignoſcat tibi. Ita ille ſæpè per Mundum ambulans, indignis modis illudebatur.

Marian. c. 9. §. 33. Æmil. l. 7. Guagin. l. 7. Palmer. an. 1227. Naſcitur S. Ludovicus Galliæ Rex.

LXI. Naſcitur hoc ipſo anno Sanctus Ludovicus hujus nominis IX., patre Ludovico VIII. Rege Chriſtianiſſimo, qui in Albigeſio, & Comitatu Toloſano Hæreticos oppugnavit; & matre Blancha piiſſima, & prudentiſſima, Regis Alphonſi Hiſpani filia, quæ relictum filium poſt patris mortem, quartum decimum, ut veriùs habet Matthæus Palmerius, agentem annum Chriſtiana potius pietate, quàm Regio luxu, aut faſtu educavit, taliterque inſtruxit, ut jam inde à pueritia ſanctus, regno ſuo præſtiterit, ut in fide, & pietate perſeverans, felix eſſet atque beatum. Ejus ſingulares virtutes ſuo loco recenſebimus, quo etiam quàm probato jure eum noſtris connumeramus contra quoſdam dubitabundos, & alieni honoris invidos, ſufficienter monſtrabimus.

ARGUMENTUM.

Ægrotat etiam hoc anno Franciſcus; quòd præſens non poteſt, populos per litteras inſtruit: conſodales viſitat, & domos acquirit per vallem Spoletanam, tractus Interamnen. Narnien. & Tuſciæ regionem, plura undique operans mirabilia. Apenninum tranſiens prædones ad optimam vitæ rationem perduxit. Comitis Orlandi liberalitate montem accipit Alvernæ, cujus ampla ſubjicitur deſcriptio. Per Lombardiam, Pedemontium, & Galliam trajecit in Hiſpaniam, inde tranſiturus Marrochium martyrii accenſus deſiderio. In Hiſpania Regem Alphonſum IX. allocutus, ejus bona venia ſuis præparat habitacula. Claræ jam hoc anno famâ diffuſâ, plures ei adhærent diſcipulæ.

An. 1212. n. 52.

I. ELapsi anni febres, quibus B. Franciſcum in Epiſcopio decubuiſſe diximus, etiam hoc anno moleſtæ & variæ, modò tertianæ, modò quartanæ. Sed pacatus & tranquillus animus didicit Chriſti magiſterio mala hæc patienter tolerare, & odiſſe corpus ſuum in hoc mundo, ut in vitam æternam animam cuſtodiret. Pro lucro ducebat doloribus cruciari, infirmitate gravari, febribus æſtuare, minus mali judicans corpus uri, quam animum. Viris ſanctis hic ardor, quamvis aſper, optabilis eſt, per quem corpus in ſervitutem ſpiritus redigi, & cum infirmantur, ſe fortiores evadere comperiunt. Id etiam illis boni eſt, præſentis vitæ mala ſentire, quod admoneantur perennis ſupplicii, ut infinitas amaritudines declinare ſolerter ſtudeant, qui tam graviter paucis horis amariuſcula tolerant, atque his anguſtiis illas diſcant evadere, quibus nec phyſicus, nec dies criticus, nec herba medebitur. Felix breve febris incendium, quod æterni refrigerii cauſa eſt; felix etiam Sanctorum ſors, quibus quæcumque mala præſentia cooperantur in bonum æternum.

Viri ſancti adverſa quæque tolerant patienter.

II. Illinc autem Franciſco moleſtior hic morbus, quod alta meditantem circa proximorum ſalutem, domi teneret torpentem, & exultantem, ut gigas ad currendam viam, velut injectis compedibus retardaret à præda. Sed aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem in pro-

in proximum, quem adeò ardenter dilexit, & cujus saluti nihil præferendum esse dicebat. Cogitavit ergo, quod potuit offerre, pereuntibus subsidium, & salutaria monita per litteras mittere, quæ præsens exhibere non poterat. Breviusculam proinde, quæ sequitur, encyclicam epistolam ad universos dedit Christianos, qua ad duo præcipuè capita legis Evangelicæ, ad perfectum amorem, & purum Dei cultum, simplicibus & paucis verbis invitat.

Mittit encyclicam ad universos Christianos.

Universis Christianis, Religiosis, Clericis, Laicis, masculis & fœminis omnibus, qui habitant in universo mundo.

O *Quam benedicti sunt, & beati, qui Deum diligunt, & faciunt sicut Dominus dicit in Evangelio*: Diliges Dominum Deum tuum ex corde tuo, ex tota anima tua, & proximum sicut te ipsum. *Diligamus ergo Deum, & adoremus eum puro corde & pura mente; quia super omnia hoc quærens, dixit*: veri adoratores adorabunt Deum Patrem in spiritu & veritate: *omnes*, qui adorant eum, in spiritu & veritate adorare oportet: *& benè valete in Domino*.

Matth. 22. 37. & 39.
Diligendus & vere adorandus Deus.
Joan. 4. 23. & 24.

III. Non priùs elapsæ hæ tabellæ è viri sancti manibus, quam per omnes transmissæ, tanta enim aviditate, quidquid illius esse dicebatur, omnes appetebant, ut brevi tempore ad omnes transiret. Admirabantur omnes hominis in hac epistola sinceritatem, & erga se caritatem, cujus verbis multi opere subscripserunt, & rescripserunt, ut in via Dei proficere volentibus ampliores notas transmitteret. Nescio quæ lateat secreta in Sanctorum verbis energia, nescio qui latentis habeant virtutis, ut plana, simplicia, nec ad artem, aut orationis numerum composita, homines circumducant, & à præcipiti, placidoque cursu reducant. Hinc illa virtus quod *humanâ non sunt industriâ composita, sed divinâ mente sunt fusa*, & quia *non secundum artem pii viri scripserunt, sed secundum gratiam, quæ super omnem artem est*. Illa quæ sub verbis est gratia, movet, & quo vult homines flectit. Illa est quæ in Sanctis *dat voci suæ vocem virtutis*, & in qua confidenter dicunt, *in Deo faciemus virtutem*, quippe ipse eis promisit se per illos locuturum. *Non enim*, inquit, *vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. Nam *si loquitur in eis Spiritus sanctus, qui persequentibus traduntur pro Christo, cur non & in eis, qui tradunt discentibus Christum*? Planè loquitur, & verba dat, & *vocem evangelizantibus virtute multa*, ut evellant & dissipent vitia, ut ædificent, & plantent virtutes. Senserunt ergo plures horum verborum Francisci virtutem, & rogaverunt, ut plura adscriberet; quibus obsecutus, & impulsus à caritate, quæ semper ad majora perurget, largiorem hanc instructionem, & veluti præmissi compendioli ampliorem commentarium, ad omnes transmisit.

Magna virtus in verbis sanctorũ virorum.
August. l. 4. de doctrina Christ. cap. 7.
Ps. 67. 35.
Ambr. epist. 10.
Ps. 59. 14.
Matth. 10. 20.
Aug. cit. c. 15.
Ps. 67. 12.
Longiorem submittit aliam epistolam Franciscus.

Universis Christianis, Religiosis, Clericis, Laicis, tam viris, quam fœminis, omnibus, qui habitant in universo mundo, Fr. Franciscus eorum servus & subditus obsequium cum reverentia, pacem veram de Cælo, & sinceram in Domino caritatem.

CAPUT I.

De causa scribendi has litteras.

C*Um sim servus omnium, omnibus & servire teneor, & administrare odorifera verba Domini mei. Unde in mente considerans, quòd cùm personaliter propter infirmitatem, & debilitatem mei corporis non possim singulos visitare proposui litteris præsentibus nuntiis verba Domini nostri Jesu Christi, qui est verbum Patris, vobis offerre, & verba Spiritus sancti, quæ spiritus & vita sunt.*

CAPUT II.

De fide & imitatione Christi Domini.

Luc. 1. I*Stud verbum Patris tam dignum, tam sanctum & gloriosum nuntiavit Pater altissimus de cælo per sanctum Gabrielem Archangelum suum, quod & descendit in uterum Virginis gloriosæ Mariæ, ex cujus utero veram*
2. Cor. 8. 9. *suscepit carnem humanitatis, fragilitatis nostræ: qui cùm dives esset super omnia, voluit ipse in mundo cum beatissima Matre sua eligere paupertatem. Propè passionem celebravit Pascha cum Discipulis suis, & accipiens panem,*
Matth. 26. 27. *gratias egit, & benedixit, & fregit, dicens:* Accipite, & comedite, hoc
Luc. 22. 20. est corpus meum, & accipiens calicem, dixit: Hic sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem pecca-
Matth. 26. 39. torum. *Deinde oravit Patrem, dicens:* Pater, si possibile est, transeat à
Luc. 22. 44. me calix iste. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. *Posuit tamen voluntatem suam in voluntate Patris, dicens:*
Matth. 26. 42. & 39. Pater, fiat voluntas tua, non sicut ego volo, sed sicut tu. *Cujus Pa-*
tris talis fuit voluntas, ut filius ejus benedictus & gloriosus, quem dedit
Isai. 9. 6. *nobis, & natus fuit pro nobis, seipsum per proprium sanguinem suum, sa-*
Joan. 1. 3. *crificium & hostiam in ara Crucis offerret, non pro se, per quem facta sunt*
1. Pet. 2. 21. *omnia, sed pro peccatis nostris, relinquens exemplum nobis, ut sequamur*
1. Tim. 2. 4. *vestigia ejus. Et vult, ut omnes salvemur per eum, & recipiamus ipsum puro*
Matth. 11. 30. *corde, & casto corpore. Sed pauci sunt, qui velint recipere eum, licèt ejus jugum suave sit, & onus leve.*

CAPUT III.

Maledictos esse divina mandata prævaricantes, benedictos verò Deum diligentes.

Ps. 33. 9. Q*Ui nolunt gustare, quam suavis sit Dominus, & diligunt tenebras*
Joan. 3. 19. *magis quam lucem, nolentes adimplere mandata Dei, maledicti sunt;*
Ps. 118. 21. *de quibus dicitur per Prophetam:* Maledicti qui declinant à man-
Joan. 4. 23. & 24. datis tuis. *Sed è contrario quam benedicti & beati sunt, qui in spiritu & ve-*

veritate, ut oportet, eum adorant! Dicamus ei laudes & orationes die noctuque, dicendo: Pater noster, qui es in cœlis, *&c. quia* oportet semper orare, & non deficere. Luc. 18. 1.

CAPUT IV.

De confitendis peccatis, & Eucharistia sumenda.

Debemus siquidem confiteri Sacerdoti omnia peccata nostra: & recipiamus Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi ob hoc, quod qui non manducat carnem suam, & bibit suum sanguinem, non potest intrare in regnum Dei. Dignè tamen unusquisque manducet & bibat: quia qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Joan. 6. 55. 1. Cor. 11. 29.

CAPUT V.

De facienda pœnitentia, & proximo amando.

Faciamus insuper fructus dignos pœnitentiæ, & diligamus proximos, sicut nosmetipsos: & si quis non vult eos amare sicut seipsum, saltem non inferat eis mala, sed faciat bona. Luc. 3. 8.

CAPUT VI.

De justitia cum misericordia administranda, & de eleemosyna elargienda.

Qui autem potestatem judicii receperunt, judicium cum misericordia semper exerceant, sicut ipsi vellent à Domino misericordiam obtinere. Judicium, *enim*, sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. *Habeamus itaque caritatem & humilitatem, & eleemosynas faciamus, quia ipsæ lavant animas nostras à sordibus peccatorum: homines enim omnia perdunt, quæ in hoc mundo relinquunt, secum tamen portant caritatis mercedem, & eleemosynas quas fecerunt, de quibus à Domino consequentur præmium, & dignam mercedem.* Jacob. 2. 13.

CAPUT VII.

De abstinentia, & honore Ecclesiasticis impendendo.

Debemus jejunare, & à vitiis abstinere, in omni, quod inducere potest ad peccatum, nec non & à quacumque superfluitate visus. Et etiam Catholici Ecclesiam visitare frequenter, Ecclesiasticos venerari, & revereri ob eorum officium, & administrationem sanctissimi Corporis & Sanguinis Christi, quod sacrificant, & recipiunt, & aliis ministrant. Et firmiter sciamus omnes, quod nemo salvari potest nisi per sancta verba, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, quæ Clerici dicunt, annunciant, & administrant, & ipsi soli ministrare debent.

CA-

CAPUT VIII.

De vero Religioso, & perfecta obedientia.

Specialiter autem Religiosi, & qui sæculo renunciaverunt, tenentur plura & majora facere, & ea dimittere, quibus non est opus, & odio habere corpora nostra cum vitiis & peccatis, quia Dominus dicit in Evan-
Matth. 15. 19. *gelio, quod omnia mala a corde exeunt: Diligere inimicos nostros, & benefacere his qui oderunt nos: Observare præcepta, & consilia Redemptoris nostri: nosmetipsos abnegare, & corpora nostra ponere sub jugo servitutis*
Luc. 16. 17. *& obedientiæ. Et nullus tenetur ad obedientiam in eo, ubi committitur delictum vel peccatum; quia tantùm ad id venimus, ut salvando animas nostras, bonorum operum aliis exempla præbeamus.*

CAPUT IX.

De benignitate Prælati erga subditos.

Cui autem obedientia impendenda est, & commissa, & qui pro majore habetur, videat ut minor fiat; & aliorum fratrum servus, & in singulos subditos misericordiam operetur, quantam sibi vellet, cum esset subditus. Nec ex delicto fratris irascatur in fratrem, sed omni patientia & humilitate ipsum benignè, corrigat, moneat, & supportet.

CAPUT X.

De humilitate, & miseria corporis, & felicitate spiritus.

Non simus secundum carnem sapientes, atque prudentes, sed simplices, humiles, & puri. Et habeamus corpora nostra in opprobrium & despectum, quia omnes per culpam nostram sumus miseri, & putridi, sicut
Ps. 21. 7. *Dominus dicit per Prophetam:* Ego autem sum vermis, & non homo, *&c.*
1. Pet. 2. 13. *Nunquam debemus desiderare esse super alios, sed potius subditi & subjecti omni humanæ creaturæ propter Deum. Et omnes illi, qui fecerint, & perseveraverint usque in finem, requiescet super eos spiritus Domini, & faciet in eis habitaculum, & mansionem, & erunt filii Patris cœlestis, cujus opera faciunt, & sunt sponsæ, fratres & matres Domini nostri Jesu Christi. Sponsæ sumus, quoniam Spiritui sancto conjunguntur fideles ani-*
Matth. 12. 50. *mæ. Fratres sumus Jesu Christi, quando facimus voluntatem Patris, qui in cœlis est. Matres, quando portamus eum in corde & corpore nostro per amorem & sinceram conscientiam, & parturimus eum per sanctam operationem, quæ lucere debet aliis in exemplo. O quam gloriosum & magnum habere in cœlis Patrem! O quam sanctum, Paraclitum pulchrum, & amabilem habere sponsum! O quam sanctum, & quantum delectabile, beneplacitum, humile, pacificum, dulce & amabile, & super omnia desiderabile, habere talem fratrem, qui posuit animam suam pro ovibus suis, & oravit*
Joan. 10. 15. *pro nobis Patrem, dicens:* Pater, serva eos in nomine tuo, quos dedisti
Joan. 17. 11. mihi; Pater, omnes quos dedisti mihi de mundo, tui erant, & eos
Ibid. 6. mihi dedisti; & verba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt, &
Ibid. 8. Ibid. 9. cognoverunt verè, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me misisti.

Ro-

Rogo pro eis, sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate, & sint unum, sicut & nos sumus. Et volo Pater, ut ubi ego sum, *ibi sit Minister meus*, ut videat claritatem *in regno meo*. *Ibid. 19.* *Ibid. 24.*

CAPUT XI.

De Christo Salvatore laudando.

E*I autem, qui tanta sustinuit pro nobis, tot unà contulit, & conferet in futurum; omnis creatura, quæ est in cælis, terra, mari, & in abyssis, reddat laudes Deo, gloriam, & honorem, & benedictionem: quia ipse virtus est, & fortitudo nostra, qui est solus bonus, solus altissimus, solus omnipotens, admirabilis & gloriosus, & solus sanctus, laudabilis & benedictus per infinita sæcula sæculorum. Amen.*

CAPUT XII.

De cæcutione & deceptione peccatoris.

O*Mnes illi, qui non sunt in pœnitentia, & non recipiunt Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed operantur vitia & peccata, qui ambulant post concupiscentiam suam, & mala desideria; & non observant quæ promiserunt, & serviunt corporaliter mundo & corporibus, desideriis, curis, & solicitudinibus hujus sæculi & hujus vitæ, decepti sunt à Diabolo, cujus filii sunt, & cujus opera faciunt. Cæci sunt, quia verum lumen non vident, Dominum nostrum Jesum Christum. Sapientiam non habent spiritus, quia Filium Dei in se non habent, qui est vera sapientia Patris. De quibus dicitur:* Sapientia eorum devorata est. *Vident, agnoscunt, & sciunt, & faciunt mala, & scienter perdunt animas suas. Videte cæci, decepti ab inimicis vestris, scilicet à carne, mundo, & Dæmone, quia corpori delectabile peccatum, & amaram Deo servire, quia cuncta mala à corpore hominum exeunt, & procedunt, sicut dicit Dominus in Evangelio: Putatis diu possidere vana hujus sæculi, sed decepti estis, quia venient dies & hora, de quibus non cogitatis, & nescitis & ignoratis.* *Ps. 106. 27.* *Matth. 24. 44. & 50.*

CAPUT XIII.

De infelici morte peccatorum.

I*Nfirmatur corpus, mors appropinquat, veniunt propinqui, & amici dicentes:* Dispone domui tuæ, *&c. Et uxor ejus, & filii ejus, propinqui, & amici se fingunt flere; & respiciens videt eos flentes, & movetur malo motu, & cogitando intra se, dicit: Ecce animam meam, & corpus meum, & omnia mea pono in manibus vestris. Vere iste homo est maledictus, qui confidit, & exponit animam suam, & corpus, & omnia sua in talibus manibus. Unde dicit Dominus per Prophetam:* Maledictus homo, qui *spem suam ponit* in homine. *Et statim faciunt vocare sacerdotem, qui dicit ei: vis recipere pœnitentiam de omnibus peccatis tuis? Respondet: volo. Vis satisfacere de commissis, & his quæ fraudasti & decepisti, de tua substantia? Respondet: Non. Cui Sacerdos: Quare non? Respondet: Quia cuncta disposui in manibus propinquorum. Et tunc incipit perdere loquæ-* *Jerem. 17. 5.*

quelam, & sic moritur ille miserrimus. Sed sciant omnes, quod ubicumque, & qualitercumque homo moriatur in criminali peccato, & sine satisfactione, & potuit satisfacere, & non fecit, quod talem Dæmon recipit, & rapit animam suam de corpore suo, cum tanta angustia & tribulatione, quantam nemo scire potest, nisi qui patitur illam tribulationem. Et omnia talenta, potestas, & scientia, quam putabat habere, auferuntur ab eo: & propinqui & amici, quibus bona tradidit, tollent ea, & divident, & postea dicent: Maledicta sit anima ejus, quia plura potuit dare nobis, & non dedit, & potuit plus acquirere, quam quæsivit, & similia. Corpus comedent vermes, animam corrodent Dæmones; & sic perdet animam & corpus propter hoc breve sæculum.

PERORATIO.

Ego Frater Franciscus minor servus vester, rogo & obsecro in caritate, quæ Deus est, & cum voluntate osculandi pedes vestros, quod hæc verba & alia Domini nostri Jesu Christi, cum humilitate & caritate velitis recipere, operari, & observare. Et omnes illi, qui ea benignè recipiant & intelligunt, ea mittant aliis in exemplum. Si in eis perseveraverint usque in finem, benedicat eos Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

Joan. 4. 16.

Marian. cap. 10. §. 9.
Bonav. c. 9.
Ardenter præcurrit socios ad martyrium.

IV. His & similibus obsequiis in proximum, & quotidiana domesticorum instructione, dum licebat per vires & morbum, præstolabatur non inaniter, nec absque fructu valetudinem. Perfectam deinceps nunquam obtinuit, exhaustis etenim corporis viribus inaudita pœnitentia, quoad vixit, elanguit: sed tenuior, & minus molesta ineunte vere, ut solet, facta est quartana. Statim ut egredi licuit, quia martyrii fructus adeò cor ejus allexerat, ut pretiosam pro Christo mortem super omnia virtutum merita peroptaret, versus Marrochium, Fratrum curâ Fr. Petro Cataneo commissâ, iter arripuit, ut Miramolino, & genti ejus Christi Evangelium prædicaret, si quo modo ad concupitam palmam valeret attingere. Tanto namque ejus desiderio ferebatur, ut quamvis esset imbecillis corpore, peregrinationis suæ percurreret comitem, Fratrem videlicet Bernardum, aliosque, quos sibi adscivit in via, & ad exequendum propositum festinus, & tamquam spiritu ebrius advolaret.

Marian. cap. 7. §. 37.
Fulginei domum acquirit.
Hospitis domui benedixit non sine fructu.

V. Voluit tamen filios suos visitare per vallem Spoletanam, & in comitatibus, provinciisque vicinis, transeundo benefacere, atque ædiculas quasdam multiplicatis Fratribus acquirere. Decimo ad dextram lapide distat ab Assisio Fulgineum, vulgo *Foligno*, civitas Francisco semper grata, ubi adhuc sui Instituti non erat habitaculum, quod tamen nunc obtinuit, illudque solum ibi memorabile perpetravit, quod hospitis & necessarii sui domum, ipso instante, benedixit, muniitque signo crucis, tantæ postea virtutis, ut flagrantibus contiguis ædibus domus hæc ter aut quater intacta remaneret, avolante aliò flamma, tamquam si non auderet accedere, ab aliisque infortuniis sæpius liberaretur, non absque omnium admiratione. Dedit tunc huic Instituto nomen Hermannus Fulginas, magnæ & sanctæ apud suos opinionis, apud quos jacet in Ecclesia Patrum Conventualium. Floruerunt etiam in eodem Conventu, qui ad Provinciam sancti Francisci Tuderti, & Custodiam vallis Spoletanæ spectat, Frater quidam Martinus signis, & miraculis clarus: & B. Paulucius Trincius, primus restaurator observantiæ regularis in Italia; nec non tempore Joannis XXII. Magister Simon Philippi pra-

Pisan. conf. 11.
Rodulph. lib. 2. fol. 254.
Viri præclari apud Fulgin.

pravitatis hæreticæ Inquisitor: & Frater Franciscus Spoletinus, qui in Damiata, opulentissima Ægypti urbe, prædicans sectam Mahometis purum esse figmentum, martyrio coronatus est.

VI. A Fulgineo læva ex parte ad Apennini latus deflexit ad Trevii oppidum, olim Mutuscæ Virgilio 7. Æneid. *Olivisferæque Mutuscæ*; deinde Trebia, & Trebula, vel duplici nomine Trebulæ Mutuscæ dictum, ut in auctorio publicavit Lipsius: ubi dum in foro, innumero prædicaret populo, pullus asini lasciviens, huc illucque discurrens, rudiiu frequenti vocem intercipiebat concionantis, quem dum apprehendere non potuit populus jam tumultuans, placido vultu, inquit ad stupidum animal Prædicator: frater asine, orem te ut sileas, nec interturbes verbum Dei, quod sitienti huic populo propono. Quæ verba veluti rationabiliter caperet jumentum, statim cunctis admirantibus obediit, & propiùs accedens, utroque poplite flexo, se etiam exhibuit auditorem immobilem, donec sanctus vir totum compleret sermonem. Postea ibidem exædificatus est Conventus, qui ad eosdem Patres sub eadem Custodia hucusque pertinuit.

Legen. antiq.

Lasciviemtem verbo cohibet asini pullum.

VII. Hinc abiit Spoletum, ubi jam sui tuguriolum acceperunt, & bene audiebant in populo, licèt non defuerit, ut solet nihil tam probatum esse quod ab omnibus probetur, qui humilius & indignius de illis sentiret, neque proinde vellet ullam eis ex abundanti sua facultate eleemosynam largiri. Quod cum Fr. Andreas è Senis, qui stipem colligebat, viro Dei narraret, jussit, ut quacumque honesta arte, vel unum ei extorquerent fratres panem, & ad se deferrent. Ita factum; & avari panem accipiens in mensa Franciscus, benedixit, divisitque inter singulos Fratres, jubens ut antequam suum unusquisque frustum comederet, pro largitore precaretur, ter repetitâ oratione Dominicâ, & salutatione Angelicâ. Exaudivit piorum orationes Dominus, hominemque adeò emollivit & flexit, ut antequam è prandio surgerent Fratres, jam præ foribus pulsaret, suæ duritiei, & iniqui judicii veniam petiturus. Quem omni benignitate admissum, & à sancto viro de suo Instituto instructum, præcipuum habuerunt deinceps Fratres benefactorem.

Ibidem.

Marian. §. 35.

Avarum emollit Spoletanum.

VIII. A Spoleto versus Africum P. M. XVI. distat Interamna, antiquis Interamnium, vulgo *Terni*; priscum illud nomen sortita quod inter amnes, altissimam scilicet ex Nare fossam, ipsumque Narem sita sit. Ut appulit, loci visitavit Episcopum, quem postridie habuit auditorem in platea, magnâ circumstante populi multitudine. Adeò verò obstupuit discretus & pius Pontifex ad prædicantis doctrinam & fervorem, ut, terminato sermone, suggestum ascenderit, & ad populum subjunxerit: Magna est & continua, fratres carissimi, Dei Optimi Maximi erga sanctam Ecclesiam suam providentia, & solicitudo; nam ex primo, quo eam plantavit, tempore, nunquam eam destitit illustrare & illuminare magnorum hominum meritis & doctrinis. Nunc autem in novissima hac hora misit pauperculum, despectum, & illitteratum hominem hunc Franciscum, qui eam verbo excoleret & exemplo, cujus quò minor est litteratura, eò evidentior est virtus divina, quæ stulta mundi eligit, ut confundat sapientes. Propter nimiam hanc suam caritatem & curam erga nos, debemus ei gloriam & honorem, nec enim taliter fecit omni nationi. Quibus dictis ad sacram ædem oraturus se recepit, quem insecutus Franciscus ad pedes ejus genuflexus, & manum osculatus, ait: In veritate dico tibi, Domine, quod nullus unquam tantum mihi exhibuit

Marian. cit.

Prædicat audiente Episcopo Interamnæ.

Laudatur ab Episcopo.

buit honorem, quantum à te hodie accepi. Alii enim mihi nescio quam sanctitatem, & virtutes indignè tribuunt, Creatori, à quo omne datum optimum desursum est, quod suum est, detrahentes: sed tu discretè separasti pretiosum à vili, dignum ab indigno, sanctum a peccatore, Deo, & non mihi homunculo, gloriam attribuens. Regi sæculorum immortali, & invisibili, soli Deo honor & gloria in sæcula sæculorum est ab hominibus impendenda. Magis adhuc admiratus est Episcopus ad hæc verba sancti viri, discretam & humilem hanc audiens gratiarum actionem, ruensque in ejus amplexus, quam urbanè dimisit.

Acetum in optimum vinum convertit.

IX. Pransus est in eadem Civitate apud Ecclesiæ Sancti Christophori Præfectum cum aliis quamplurimis convivis; apud quos dum hospes quereretur in cellario suo quædam vini dolia acida facta, & ut moris est, jussisset afferri vasculum, ut probaretur à recumbentibus, accepto cyatho aceti, & cruce signato, vir sanctus è latere sedenti tradidit Presbytero, nomine Joanni, Ecclesiæ sancti Cassiani Sacellano; qui, dum acetum se gustaturum putaret, ut ceteri, vinum invenit mox optimum, totumque subridens ebibit poculum. Quod dum illi admirarentur, interrogarentque, quid tam lætè potaverit? Respondit, nunquam meliorem se potum hausisse; per quod agnoverunt Dei in suo servo virtutem.

Mortuum resuscitat puerum.

X. Dum ibidem degeret, puerulus quidam Joannes ex repentino muri casu periit, discerptoque & lacero corpusculo effossus ex rudere delatus ad matrem, coram omnibus & circum lacrymantibus cognatis parabatur ad funus. Motus sanctus Franciscus pietate erga parentes in suum Institutum benevolos, accessit per pseudothyrum, seu posticum secretò, & clanculùm ducto ad eum puero collacrymatus est. Facta oratione tetendit se super mortuum, statimque vocavit ex nomine, qui confestim respondit, & surrexit integræ sanitati & vitæ restitutus. Dum autem eum redderet cognatis, monuit ut in Dei timore crearetur, nec sibi sperandam esse, licet nuberet, filiorum successionem. Quod vaticinium res ipsa probavit.

Bern. à Bessa.
Submersum revocat ad vitam.

XI. Narrat Bernardus à Bessa alium in hoc itinere mortuum ab eodem resuscitatum. Dum enim post ejus discessum à prædicta Civitate ambularet versus Comitatum Narniensem, & ad cujusdam pii viri ædes accederet, ut reciperetur hospitio, invenit universam mœstam familiam, & herum plorantem ob demersum in vicino flumine fratrem, cujus augebat dolorem, quod nec cadaver inveniri poterat, ut sepeliretur. Re audita, ut erat compassivus vir Dei, secessit in abditum quendam locum, ubi paulisper oravit. Hinc regrediens ad dolentem virum, jussit mitti servos ad determinatum sinum fluvii, prædicens in profundo alveo teneri, vel hærere ex veste defunctum. Quem, ut extraxerunt & retulerunt domum, coram omnibus vir sanctus hominem vocavit ad vitam: quo egregio miraculo domum illam à duplici absolvit mœrore.

Bonav. c. 5. Marian. cap. 7. §. 31.
Aquam vertit in vinum.

XII. Paulò post in Comitatu Narniensi apud castrum sancti Urbani eremiticum quendam, & derelictum in asperrimo monte accepit locum, in quo, dum molesta illa cruciaretur febre, superveniretque intensus stomachi dolor, naturæ defectum sentiens, vini vasculum postulavit. Cui cum nihil vini, quod sibi dari posset, responderetur adesse, jussit aquam adferri, & allatam signo crucis edito benedixit. Mox vinum efficitur optimum, quod fuerat aqua pura, & quod deserti loci paupertas non potuit, viri sancti puritas impetravit. Ad ejus gustum tanta protinus facilitate convaluit, ut saporis novitas, & innovatio sanitatis, gustabile

le, ac gustantem supernaturaliter innovantes, perfectam in ipso expoliationem veteris hominis, & induitionem novi duplici attestatione firmarent.

XIII. In specu hujus eremi oranti, & familiam suam Deo commendanti apparuit Angelus, qui exauditum in cœlis dixit, Institutum laudavit, & quæ sequuntur, adjecit: Fr. Francisce, felix tu, & felices filii tui, qui Apostolicam renovatis & præfertis normam, quam qui fideliter & usque in finem observaverit, ad cœlum rectâ transibit, & lucidas cum Christi discipulis mansiones accipiet. In peregrinationis hujus exilio specialem hujus Instituti protectorem & defensorem aget Deus ipse contra Dæmonum insidias. Tibi tuisque addictis dabit de rore cœli, & de pinguedine terræ, proteget eos ab adversis, gratiâ ditabit, illisque in vitæ termino, modò justitias ejus non prophanaverint, & mandata custodierint, erit propitius. Ex adverso persequentibus, impugnantibus, vel odio habentibus ipsos non deerit flagellum, neque recedet à domo eorum tribulatio, & nisi resipuerint, in æternum peribunt. Dei benignitatem erga institutum Angelus revelat.

XIV. In eodem etiam Cœnobiolo accidisse asserit Gonzaga miraculum illud citharæ ab Angelo pulsæ, ex quo Bonaventura citatus probat, quod non solùm creatura servo Dei serviebat ad nutum; sed & creatoris ubique providentia condescendebat ad placitum. At non hic, sed in civitate Reatina in domo Thedaldi Saraceni id contigisse ex Mariano, & Legenda antiqua referemus ad annum MCCXXV. nisi fortassis & eundem favorem cœlitus hic etiam aliàs acceperit. *Gonza. in Prov. S. Franc. conv. 41. Bonav. cit.*

XV. Locus hic humilitate & paupertate inter Patres regularis Observantiæ Provinciæ S. Francisci insignis est. Ecclesiam & aliqua cubicula, quæ adhuc invisere licet, pro modulo suæ paupertatis curavit construi S. Franciscus, quæ absque ullis ferreis clavis, sed ex ipso ligno compactis, perfecerunt Socii, quos operi præfecit. Voluit sub Vicario Generali Hieronymo Torniello Guardianus quidam, nescio quid politioris operæ in chori sedilibus ponere, pro quo, ut moris est, in suffigendis tabulis clavos adhibuit ferreos, quorum nullus, ut diximus, in universa antea conspiciebatur ædicula. Sed non fecit impune, nam eum amovit ab officio prædictus Vicarius illac transiens, quia non reveritus est tanto paupertatis exemplo detrahere, & opus Sanctorum sacrâ, & religiosâ tot annorum observatione commendatum curiosâ novitate mutare. *Marian. cit.* Mira ædiculæ humilitas.

XVI. Inhabitarunt ædem hanc ob sui solitudinem beati Patres Antonius de Padua, atque Bernardinus de Senis, binisque pauperculis Oratoriis exornarunt: quorum utrumque una cum specu, in quo B. Pater Franciscus contemplationi vacare assueverat usque in præsentem diem perseverat, Quidquid verò ædificii à prædictis hìc est, B. P. Bernardino de Senis debetur, qui Conventulum, uti nunc est sub titulo S. P. Francisci construi curavit, institsitque, ut instruendis novitiis deserviret, quod & mordicùs observatur. Habitavit etiam diù hoc in loco B. P. Petrus Arietensis, diemque anno Domini MCCCCLXIV. clausit extremum, cujus corpus integrum omninò atque incorruptum adhuc perseverat. Nec mirum, cum in perpetuis vigiliis, jejuniis, orationibus, atque contemplationibus, usque ad ultimum habitum, vitam egerit. *Gonza. cit.*

XVII. Transiens per castrum Corbii ad civitatem Narniensem, novum sibi comparavit discipulum Bernardum nomine, qui postea meruit apud Marrochium palmam obtinere martyrii, ut suo loco dicemus. In Initiatur Fr. Bernardus. *Leg. Greg. IX. Anno 1230. n. 38.*

Procop. lib. 1. de bello Gothico.

Narniæ plura patrat miracula.

Bonav. c. 12.

ipſa Narnia, olim Neguinum dicta, quod ſecundum Procopium CCCLI. ſtadiis ab urbe Roma abeſt, non longè à monte Scipionis in aſpero & ſaxoſo colle ſita, ſanavit ad inſtantiam Epiſcopi ſigno crucis, à capite uſque ad pedes protracto, Petrum quendam ex omnibus corporis membris ſola lingua per quinque menſium ſpatium utentem. Eodem ſigno viſum reſtituit mulieri utroque oculo læſæ, & juvenem à deformi ſtruma liberavit. In civitate deinde Orienſi puerum ita conglomeratum, ut caput pedibus portaret applicitum, & haberet oſſa nonnulla confracta, ſigno crucis ad parentum lacrymabiles preces ab eodem ſuſcepto, ſubitò extenſus exiliit perfectè liberatus. Per Ameliam, Ciceroni Ameria, decimo ab Alviano lapide inter Tiberim & Narim, civitatem antiquam, venit ad ſancti Gemini honeſtum oppidum, inter quod & Porcariam oppidulum, in quodam amœno nemore in monte alto, obtinuit ab Abbate Portæ regalis locum cum ſilva contigua. Extruxit ibi Eccleſiunculam in honorem B. Mariæ Virginis per omnia ſimilem Eccleſiæ S. Mariæ de Angelis. In antipendio Altaris fecit pingi varias creaturas, angelos, pueros, aves, arbores & ſimilia; quibus ipſe ſubſcripſit varios hos & ſolutos verſiculos creaturas omnes ad Creatoris laudem invitans.

In nemore ędem extruxit.

Timete Dominum, & date illi honorem.
Dignus Dominus accipere laudem & honorem.
Omnes qui timetis Deum, laudate eum.
Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.
Laudate eum cœlum, & terra univerſa.
Laudate omnia flumina Dominum.
Laudate Dominum, quoniam bonus eſt.
Omnes qui legitis hæc, benedicite Dominum.
Omnes creaturæ laudate Dominum.
Omnes volucres cœli laudate Dominum.
Omnes pueri laudate Dominum.
Juvenes & virgines laudate Dominum.
Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere laudem & honorem.
Benedicta ſit ſancta Trinitas, atque indiviſa unitas.
Sancte Michael Archangele defende nos in prælio.

Marian. cap. 7. §. 29.

Bonav. in Legen. Minori.

Antipendium hoc pro viri ſancti reverentia diligenter ad ſuum uſque tempus ſervatum, teſtatur Marianus, in devoto ſacello illius eremitorii, quod viri Dei, dum vixit, erat cubiculum. In eodem monte adhuc viſitur, inter ſciſſuras petrarum, quædam crypta, in qua ſe abdobat ſervus Dei, dum contemplabatur & orabat. Moris enim erat ei, ut refert Bonaventura, ſemper quærere loca ſolitaria, amica mœroribus, & maximè inter crepidines abruptorum montium, quia petrarum ſciſſuræ ad memoriam ei revocabant Chriſti paſſionem. Conventulum hunc, quem locum Eremitæ vocant, ſtatuunt Piſanus, & Rodulphus ſub Cuſtodia Tudertina, in quo, ajunt, ſemper vixiſſe Fratres ad litteram Regulam obſervantes.

Ad S. Gemini ædem exſtruit.

Hoſpitam à Dæmonio liberavit.

XVIII. Rediit iterum ad S. Gemini prædicaturus Evangelium Dei, quod ita ſtrenuè peregit, ut quàm libenter ſibi ſuiſque locum inhabitandum conceſſerint oppidani. Ibi dum moraretur quibuſdam diebus ſui hoſpitis uxorem à Dæmonio, quo per longum tempus moleſtè vexabatur, orantibus ipſo, & tribus, quos ſecum ducebat, Sociis, mirabiliter liberavit. Locus poſt ſervi Dei mortem ſub ejus invocatione in meliorem formàm conſtructus fuit à quibuſdam, ut ferunt, Dominis de Capitonibus, illius

illius oppidi incolis, quorum insignia affixa sunt pluribus in locis Ecclesiæ. Meminerunt hujus loci Pisanus, & Rodulphus sub Custodia Narniensi.

XIX. Discurrens inde per obvia oppida & castra venit in Tusciam, & deinde ad Meridionaliora Florentiæ ad ripam Elsæ fluvii, & ad ejus originem, ad Casulum, Staggia, & Podium Bonitium, aliis Poggibontium lautum, ac nobile oppidum, ad collis pedem situm; in cujus specula fortissimus extructus à Florentinis murus ad subjectæ vallis tutelam, Poggium imperiale vocatur. Spectasse olim oppidum hoc ad Senenses tradit Volaterranus. Dum semel & iterum hìc prædicaret, experireturque populum in se benevolum, petiit suis construi receptaculum. Quod perhumaniter & benignè illi concesserunt juxta Ecclesiam S. Mariæ de vico Camalduli, quam etiam circa annum MCCXX. in fratrum usum donarunt. In hujus oppidi tabulario suo tempore repertum, ait Marianus, instrumentum publicum concessionis præfatæ Ecclesiæ, inter alia verò se hæc verba observasse: *Concedimus nos*, &c. *cuidam Fratri Francisco de Assisio, qui vocatur sanctus ab omnibus*, &c. Adhuc scripturam hanc custodiri, ait Gonzaga, ab oppidanis. Oppidum olim in alto erat monte, ubi modo est Monasterium Fratrum, sed expugnatum postea à Florentinis, cum esset partium Gibellinarum, deletum, vel translatum est ad imam vallem, & remansit Cœnobium in solitudine, in quo conditus est B. Luchesius, dictus de sancto Cassano, qui fuit fervidus sectator factionis Guelphorum, dimissâque patriâ ad villam * Gorgiani juxta Podium Bonitii se recepit, ubi bonorum operum studiosus aliquot post annis habitum sanctæ conversionis Pœnitentium à B. Francisco humiliter recepit, in quo sanctè vixit, multosque secum traxit, ut ampliùs alibi dicemus.

Locum ædificat ad Podium Bonitium.

Gonza. in Prov. Tusciæ Conv. 6.

Rodulph. lib. 2. fol. 261.

* Gagiani.

Anno 1221. n. 14.

XX. Succedentibus verò annis, cum plurimæ eleemosynæ ad B. Luchesii, de tertio ejusdem B. Patris Francisci Ordine, sepulcrum ibidem erectum, à fidelibus offerrentur, eoruscabat enim maximis miraculis, pulchra satis Ecclesia, demolito antiquiori sacello, in honorem sanctorum Francisci, & Luchesii ex eis constructa, atque ipsum Monasterium ampliatum, resarcitumque est. Locus hìc ad Patres nostri Ordinis Conventuales pertinuit, à quibus ex Apostolica auctoritate, instantibus oppidanis ad Observantes, tunc temporis maximè florentes, sub B. P. Bernardino de Senis, sequenti de causa translatus est. Præerat fortè eo temporis loco quidam Guardianus, plus æquo avaritiæ deditus, qui centum aureos in peculiares suos usus convertendos, sub quodam proprii cubiculi latere abdiderat: cumque casu die quadam horâ pomeridianâ oppidum peteret, tres Equites, juxta facies assumptas, sibi notos in itinere offendit, illosque comiter ad cœnam & hospitium invitavit; quibus annuentibus, domum repetiit, omniaque necessaria ad eos humanissimè excipiendos quàm diligentissimè præparavit. Illis tamen plus justo immorantibus, cum quibusdam sibi amicis fratribus discubuit, opipareque cœnatus est. Altera verò die, cum neque nocturnis, neque diurnis, neque etiam prandio adfuisset, Fratres, refracto ostio, ut, quid in causa esset, rescirent, ejus cubiculum ingressi sunt, miserumque hominem extra grabatum, nudum, ex percussionibus & verberibus lividum, humi jacentem, atque laterem, pecuniæ custodem, ore tangentem invenerunt. Quibus miserum hujusmodi spectaculum maximè admirantibus, alter eorum, qui sibi socius hesterna die fuerat, quid illi cum tribus Equitibus in via accidisset, referre cœpit; alius verò non abs re esse, quod sic pronus

Rarum proprietatis supplicium.

ore interim lateri impresso jaceret, subjecit: quamobrem suspicioni cedentes, laterem amovere, terramque effodere cœperunt, dumque minus cogitarent, latitans pecunia apparuit. Quod in causa fuit, ut & tres præfatos Equites Dæmones fuisse, qui miserum hominem in commissæ culpæ pœnam noctu suffocassent, ipsi certissimè suspicarentur; & re, minus tamen cautè, divulgata, ad oppidanorum instantiam, locus, ut præfati sumus, ad Fratres Observantes devolutus est.

Ecclesia hujus loci multis ornatur reliquiis.

XXI. Exornatur hujus Monasterii Ecclesia, quibusdam Sanctorum corporibus, Beati scilicet, ut diximus, Luchesii, qui plurimis claruit miraculis: cujus caput, cum in Sacristia à Fratribus honorificè servaretur, ad Gregorii X. Pont. Max. fortuitò inde transeuntis, præceptum, in ignem projectum est, quo tamen se ipso inde exiliente, concessit Pontifex, ut ipsum Fratres processionaliter gestare possent. A quo tempore singulis annis, eo die Dominico, qui Passioni Salvatoris dicatus est, convenientibus Populo & Clero, cum maxima veneratione à Conventu ad oppidum usque defertur, indeque ad proprium locum reducitur. Et venerabilis Patris Fr. Bartholomæi de Colle, qui à B. Patre Joanne Capistrano Perusii in publica platea cum aliis pluribus scholaribus, atque Doctoribus Seraphicæ Religionis Franciscanæ habitu indutus fuit, & in sacro Monasterio Montis Sion Guardianum aliquando egit, ac tandem anno Domini MCCCCLXXVIII. hoc in loco bonis operibus plenus migravit ad Dominum. Et profundissimæ humilitatis atque contemplationis viri fratris Marchionis à Cortonio laici, qui aliquando tædio mendicationis affectus, quod propter eam à contemplandis divinis mysteriis avocaretur, ad Carthusianos transire decreverat; sed correptus à Domino, atque præmonitus quòd obedientiam mallet quàm sacrificium, adeò se mendicationi dedidit, ut nihil sibi dulcius ipsâ ab eo tempore accidere potuerit. Et incredibilis sanctitatis Patris Francisci à sancto Stephano, cui, cum B. Patri Bernardino de Feltro, Montis pietatis in civitate Lucense erectionem meditanti, aliquot ejus cives tergiversarentur, ac Beatus ipse Pater fere de assequendo negotio desperaret, Christus Dominus præfati Montis institutionem absque dubio futuram revelavit, præcepitque, ut prædictum B. P. Bernardinum de Feltro hac de re certiorem redderet,

Marian. cit. Rodulph. cit.

Senis ædificat Franciscus oratorium.

XXII. Senas dehinc petiit nobilissimam à Florentia, Hetruriæ urbem, pluribus & ambitiosis oppidis dominantem, suburbicario agro divitem, viris insignibus famosam. Occupavit hic Oratorium sibi ædificatum à quodam Domino Bonaventura in loco, quod Ravaccianum dicebatur, non longè ab eo, quem nunc Fratres inhabitant, de quo alias nobis erit sermo sub anno MCCXXVI. Memoranda quædam in hac civitate patravit vir sanctus, quæ & nos suis annis commemorabimus.

Egenis quidquid habet, ministrat.

XXIII. E Senis discedenti, & palliolo, propter superiùs memoratam infirmitatem, contecto, pauper quidam occurrit; cujus miseria oculo clementi conspecta, oportet, inquit ad socium, ut reddamus mantellum pauperculo isti, nam ipsius est: mutuo enim ipsum accepimus, donec pauperiorem inveuire contingeret. Socius autem, pii Patris necessitatem considerans, pertinaciter obsistebat, ne provideret alii, se neglecto. At ille; pro furto, ait, mihi reputo à magno Eleemosynario imputandum, si hoc, quod fero, non dedero magis egenti. Propterea de omnibus, quæ sibi dabantur ad necessitatem corporis relevandam, solitus erat à dantibus licentiam petere, ut licitè posset, si magis egenus occurreret,

reret, erogare. Nulli prorsus rei parcebat, nec mantellis, nec tunicis, nec libris, nec etiam paramentis Altaris; quin omnia hæc dum posset, ut pietatis impleret officium, indigentibus largiretur. Pluries item cum oneratis obviaret in via pauperibus, imbecilles humeros illorum oneribus supponebat.

XXIV. Hoc in itinere factum vult Marianus, quod Auctor conformitatum, & Fr. Hugolinus referunt de conversione nobilis cujusdam adolescentis ex Burgo Sancti Sepulcri, mœnibus, arcibusque quatuor munitissimo oppido, uno à Tiberi milliari versus Apenninum; qui, audito sæpius viri sancti nomine, eum videre cupiebat, & sequi. Utrumque obtinuit in oppido montis Casalis in Appennino. Nam dum prædicantem audivit, & post suum desiderium de hac ineunda Sodalitate deprompsit; monitus à sancto Patre, ut secum bene priùs expenderet quid tentaret, duriora hæc dicens, quam ut in deliciis enutriti ea possint perferre absque molestia, respondit: Pater, nonne tu, & tui ejusdem sunt mecum compaginis; ex eadem terra coagulati, eundem haurimus aërem, & similem vivimus vitam? Quod mei similes ferunt, ego me non adeo ægrè passurum cum Dei adjutorio confido. Placuit sancto viro cordata juvenis responsio, & indito Angeli nomine sibi conjunxit. Id tamen in eo aliquot post annis displicuit, quod jussus, ut per oppidum nativum publicè moneret, sanctum virum crastina die publicè prædicaturum, id facere distulerit ob verecundiam, & inanes parentum respectus. Asperè correptus de inobedientia, & vana sæculi erubescentia, missus est, ut nudus præceptum impleret: quam pœnitentiam dum summa alacritate subiret, revocatus est à prima platea. Vitam egit sanctam miraculis illustrem, Guardianusque constitutus est in loco montis Casalis, ubi etiam censetur diem extremum clausisse.

Marian. c. 10. §. 9. Pisan. conf. 11. Hugolin. cit.

Nobilem adolescentem habitu donat.

XXV. Dum autem ædis Præfectum ageret, illacque transiret Sanctus Franciscus, narravit ei tres insignes in illis montibus prædones plura mala viatoribus inferre, & à Cœnobiarchis quotidie mendicatum panem extorquere, seque nescire, qua ratione illorum extorsionibus possit mederi. Cui sanctus vir: si quæ dixero tibi, peregeris, confido in Domino, quod illorum animos lucraberis. Optimum quem habes panem, & vinum defer eis in montem, &, stratâ mappâ in terra, invita fratres latrones mansuetis, & placidis verbis ad edendum. Quod dum fecerint, suaviter spiritualia verba tu cum Socio tuo proponite: deinde humiliter petite, ut vobis promittant, se neminem amplius vulneraturos, aut læsuros. Quod si promiserint, die sequenti regredimini, etiam cum pane, vino, & obsonio, & dicite, hæc vos illis perferre, tum quia fratres, tum quia amicè pridie vobis promiserunt, quod petiistis. Si similiter tertiò feceritis, non dubitetis, quin Dominus illuminabit consilia cordium illorum, & docebit eis viam bonam, per quam ambulent. Fecit omnia Angelus, & ad tantam homines deduxit mansuetudinem, atque erga Fratres amicitiam, & familiaritatem, ut præstita obsequia rependerint, suis humeris è silvis ligna portantes ad Eremitorium, Fratribusque in aliis humiliter servientes, unus eis adhæsit, & socii aliò se contulerunt pœnitentiam de reatibus acturi.

Marcus 1.p.l.10. c. 8. Pisan. cit.

Lenitate & mansuetudine tres convertuntur prædones.

XXVI. Alios tres simili caritatis officio, orante pro eis S. Francisco, convertit, trahens eos in funiculis caritatis ad tantam scelerum displicentiam, ut sanctam deinceps egerint vitam in Ordine, quorum duo non adeò diu vixerunt; sed, qui remansit, tertium tam austerè, pœnituit

Marcus cit. c. 9. Pisan. cit.

Alii tres similiter conversi.

nituit vitæ præteritæ, ut per quindecim annos, quibus superfuit Sociis, ter in septimana panem tantum, & aquam adhiberet in cibum, unicâ pannosâ indutus tunicâ, nudis absque sandaliis pedibus incederet. Miram ante mortem habuit visionem, quam eo, quo mortuus est, anno referemus. Utramque hanc conversionem notat hoc in loco factam Marianus, & postea, ut dicit Pisanus, transiisse ad Fratres Tertii Ordinis Conventum: sed reassumptum iterum à Patribus Conventualibus, qui, dum Refectorium ampliare vellent invenerunt in subterraneis Sepulcris, ad artem elaboratis, trinos loculos, in quorum uno integrum jacebat cadaver. Horum trium judicant corpora hæc fuisse, & ob sanctitatis opinionem, ibi recondita, quæ illi in Ecclesia reverenter in elevato & pulchro reposuerunt Sepulcro.

Marian. c.10. §. 12. Gonza. in prov. Tuscia con.17. Rodulph. l.2. fol. 261.

XXVII. Inceptum verò prosecutus iter, Apennini juga transgressus Franciscus, pergens per vallem Marecianam ad Montis Feltri Oppidum, rescivit in Castro Sancti Leonis, Montis Feltrini Comitem, & dicti castri dominum, nova quadam equestri dignitate insigniendum, magnam præparasse solemnitatem ludorum, & spectaculorum, ad quam amicos, & cognatos invitavit. Inter hos accessit Illustrissimus Comes Orlandus Catanius Dominus Vallis Casentinæ, adjacentis Regionis, & junioris Clusii, ad Clusii Hetruscæ Civitatis differentiam, quod olim Romani impedituri, ne Hannibal Carthaginensis Amilcaris filius, strenuus Pœnorum Dux, post superatas maxima industria Alpes ulterius progrederetur, in dicta Casentina Valle ad mille passus à Monte Alvernæ construendum, communiendumque curarunt. Audiens autem B. Pater sonitum, & strepitum jubilantium, clangoremque tubarum, & buccinarum, è via deflectens ad ascensum monticuli, in cujus jugo erat Castrum, ad Socios ait: Eamus, & nostras opponamus arces Dæmonis insidiis, quas in hujusmodi jubilationibus sternere solet incautis: vehementer enim, & ubique nobis allaborandum est pro animarum salute. Perlustrato Oppido, auditoque solemni Sacro, cui omnes cum novo milite interfuerunt, exeuntes sacram ædem in editiori quodam loco, ferventi excepit, & detinuit sermone, proposito materno idiomate hoc themate: *Tanto è il ben che espetto, che ogni pena m' è diletto*, id est: Tam ingens est bonum, quod spero, ut omnis pœna me delectet. Quod luculentissimè probavit tum egregiis rationibus, tum Apostolorum exemplo, qui *ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*: tum etiam ex Sanctorum Martyrum actis, qui *in melotis, in pellibus caprinis*, in carceribus, ad metalla condemnati, *egentes, angustiati, afflicti*, suprema vitæ pericula, & dispendia hilariter subierunt considerantes, quod *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*.

Publicis in spectaculis egregiè prædicat.

Act.5. 41.

Hebr.11. 37.

Rom.8. 18.

XXVIII. Hominis fervorem, miramque dicendi energiam admirati sunt auditores, divinum quid in ipso venerantes, in faciem ejus suspensi, tamquam in vultum Angeli stantis inter illos, secumque expenderunt eo tendisse sermonem, ut à festis, & vana sæculi lætitia transeundum doceret ad Crucis Christi perferendas passiones, sine quibus non pervenitur ad regnum. Si enim non compatimur, non conregnabimus. Præ ceteris commotus Orlandus, qui nihil tam cupiebat, quam videre, & alloqui virum, de quo tam miranda sæpius audierat, expectavit, brachiis excepit, ex alto descendentem, & seorsim vocatum rogavit, ut animæ causam acturum patienter audiret, erudiretque. Urbanus, & discretus Pater: Vade,

Illũ suspicit reverenter Comes Orlandus.

Vade, inquit, domine, & honora hodie amicos tuos, qui te invitarunt, & postea commodiori hæc peragenda sunt tempore. Obsecutus, interim curavit, ut pii viri impransi non manerent, quos ad vesperam adiit, & ad votum allocutus, egit cum Institutore plene ad votum, de Christianæ vitæ profectu. Ad vocem grandis loquelæ ignis exarsit in eo devotionis, & affectus erga sanctum virum, ejusque Institutum, cogitavitque optimè qua arte eis frui posset familiarius, si videlicet haberet in suo dominio convictores. Obtulit ergò eis Montem Alvernæ devotum, & solitarium, contemplationi, & monasticæ vitæ peropportunum, quem si inhabitare placeret, curaret, ut quæ opus essent, ministrarentur. Sancto viro ob innatum solitudinis amorem placuit oblatio, & gratias agens respondit, se illi Clusium missurum, antequam ex Italia discederet, qui montem explorarent, si rebus cælestibus meditandis, & religiosæ vitæ transigendæ deserviret. Ex vicino mox pago, expletis jam spectaculis, & solemnitate prædicta, binos eò socios destinavit, qui & præfatum montem undique lustrarent, & locum ædificando Conventui idoneum seligerent.

Offert ei montem Alvernæ.

XXIX. Pios exploratores, velut Angelos è cœlo delapsos, domo excepit pius Comes, quos ipse postea quinquaginta associatus militibus duxit in montem excelsum, quem sui Institutoris studio accommodum, planitiemque ædiculæ extruendæ aptam invenerunt, in qua deliberaverunt commorari in nomine Domini. Comitis famuli, statim gladiis, & campestribus armis, excisis è nemore ramis, sufficiens efformarunt tuguriolum, quod inhabitandum in pacificam possessionem, publico desuper confecto instrumento, quod adhuc in hujus loci eariophylacio asservatur, qua licuit solemnitate, tradiderunt. Hac ratione humiliter, & devotè felici omine, & sancto auspicio occupaverunt Minores montem hunc, modò per Orbem mirabiliter insignem.

Montem explorant fratres, & in possessionem admittuntur.

XXX. Est autem mons hic in arduis Apennini jugis altitudine procerus, ab aliis montibus separatus, super quos caput extulit omnes, tribus à lateribus præcipitibus, quasi quibusdam altissimis mœnibus cinctus. Duplici flumine Tiberi, & Arno alluitur, à Bibiena nobili Oppido in agro Clusentino distans septem millibus passuum. Quidam Avernam à Verna deduci putant. Erat enim Verna apud Romanos Dea Latronum, habebatque templum Romæ, ubi à Sicariis Verna colebatur. Utcumque sit, mons iste est sublimis, cujus summum cacumen nemo scandere auderet, nisi frequens fagus prospectum discriminis auferret, & casuris promitteret obicem. Fagi amplæ sunt in cacumine, herbæque & virentia prata, quibus novas faciunt umbras. Est quoque maxima copia illius herbæ, quæ vulgò Carolina dicitur: herba est spinosis foliis, quæ solo hærentes flores muniunt: dicta autem putatur Carolina, quod Magno quondam Carolo divinitus ostensa sit salutaris adversus pestiferam luem. Fama est illum cum Romam peteret cum exercitu tabe pestifera laborante, super hac calamitate anxium in quiete Angelum vidisse, qui dixerit: Surge, & cum jugum montis ascenderis, jaculum projicito, herbamque illam legito, eujus radicem ferro jaculi vulneraveris: hanc terito, & redactam in pulverem cum vino ægrotis dato ut bibant, & virus omne depellet, tibique exercitum conservabit. Amœnissimus est modo mons, & maximis, virentibusque arboribus coronatus, cum antea calvus, inhospes, & horridus esset. In loco Francisco familiari apparent impenetrabiles cavernæ, abrupti, & suspensi lapides, inaccessæ undique rupes, in barathra hiatus profundissimi, quos horror erit aspicere. Sacra

Rodul. fol. 261.

Describitur mons Alvernæ.

Averna à quibusdam dictus.

Abundat herba Carolina.

nunc ubique antra, scissuræ, templa, delubra, sacella, prodigia, & vestigia miraculosa sanctorum virorum, Angelorum solatia, fractiones rupium, & petræ in passione Christi scissæ, singulari, & arcano apparent modo. Locus ipse universus pio quodam, & divino ardore, animas ad beatè vivendum, ad relinquendas hujus mundi sordes incredibili modo excitat, ut divina quædam vox ascendenti personare videatur: *Locus sanctus est, finem peccandi facito*. Vere sanctus jure optimo, quem Christi Salvatoris nostri, Gloriosissimæ Virginis Mariæ, plurimorumque Angelorum, atque Sanctorum præsentia, Beatissimi Patris Francisci, & multorum Sanctorum Virorum admiranda vita, & religiosa habitatio sacravit.

XXXI. Rem gratam hic præstare decrevimus arcana hæc simul dare, & universam hujus sacri montis historiam colligere, ne lectorem suspenderemus, & avidè cupientem cuncta perlegere alio remitteremus. Accipe ergò, quæ ex Illustrissimo viro Francisco Gonzaga exscribimus, aliqua ex his suis locis amplius relaturi. Habitarunt itaque prædicti Francisci socii in paupere tugurio in meliorem formam redacto sub præfati Comitis amplo patrocinio, donec regressum ex Hispania sanctum virum in montem duxerunt. Quem conscendentem cum Fratre Massæo, Fratre Leone, & Fratre Angelo Reatino, aves garritu, & alarum rota quibusdam super scapulas, quibusdam super caput, & humeros quiescentibus, lætæ susceperunt. Dehinc jussit præfatus Comes Orlandus parvam quamdam Ecclesiam S. Mariæ de Angelis sacram juxta formam Seraphico Patri Francisco à gloriosissima Virgine, sanctisque Joanne Baptista, atque Joanne Evangelista traditam, qua etiam de causa quædam suffragia ad eorum honorem, atque laudem in sacrorum Stigmatum sacello singulis diebus à Fratribus decantantur, eodem in monte ad Fratrum ejus habitatorum usum ædificari; quæ & antiquior dicitur. Cum enim Fratrum habitatio, crescente populi ad hunc locum devotione, adventantes fideles capere minimè posset, post viginti sex à morte Seraphici Patris annos, prout ex Apostolico quodam Innocentii IV. diplomate dato Lugduni XVII. mensis Novembris, anno Domini MCCLII. satis constat ex diversis eleemosynis extendi, ampliarique cœpit. Alexander verò IV. Summus Pontifex, qui sacrum hunc Alvernæ montem summa veneratione ob sacra Stigmata Seraphico Patri ibidem impressa, prosequebatur, ne vel in aliquo Assisinati S. Mariæ de Angelis Ecclesiæ cederet, sed ut ejusdem saltim esset æstimationis, atque auctoritatis apud omnes cum illa, tum eum, tum quoque Ecclesiam, de quo supra, ibidem ædificatam, à septem Episcopis, nempe Aretino, Urbinate, Florentino, Assisinate, Perusino, Tifernate, atque Fesulano de Christiano more benedici, atque consecrari voluit; qui omnes maxima, tum nobilium, tum quoque populorum multitudine stipati vigesimo mensis Augusti summo studio, summaque diligentia præfati Summi Pontificis voluntati fecere satis: & post consecratam Ecclesiam, universum in gyro montem equitando benedixerunt; in cujus rei memoriam anniversaria ejus consecrationis dies circumvicinis populis solemnissima est. Aderat quoque præfatis Episcopis B. Pater Bonaventura totius nostri Ordinis Generalatus munere insignitus.

Gonza. cit.

Plenior relatio rerū montis Alvernæ.

Comes Orlandus primam ædificat Ecclesiam.

Cōsecratur universus mons à septem Episcopis.

XXXII. Temporis decursu præfatus mons à Patribus Conventualibus nobilis Francisci Catanei, Tertii Franciscani Ordinis alumni, atque præfati Comitis Clusensis Orlandi, sive Rolandi legitimi Successoris operâ,

râ, anno Dominicæ Incarnationis MCCCCXXX. sedente Martino V. Summo Pontifice ad Observantes devolutus est. Mortuo verò præfato Martino V. statim ad eosdem Conventuales rediit. Tandem anno Domini MCCCCXXXI. Eugenio IV. ad Summum Pontificatum evecto, id magno Cosma Medice, universaque Florentina Republica maximè sollicitantibus, post primum Generale Capitulum Bononiæ in Conventu S. Pauli de Monte ab Observantibus Citramontanis Patribus celebratum ad præfatos Patres Observantes per Reverendissimum B. F. Guillelmum de Casali Franciscani totius Ordinis Generalem Ministrum regressus est, a quibus in hodiernam usque diem pacificè occupatur. Verum tamen est quod præmemorati Observantes in hujusmodi regressus exordio à circumadiacentis patriæ hominibus ob amicitiam, qua Patribus Conventualibus maximè juncti erant, plures molestias, injurias, atque probra, (prætermitto interim extremam omnium rerum penuriam, qua maximè laborabant) perpessi fuerint, donec eorum protectio, cura, atque defensio Florentino Senatui ab eodem Summo Pontifice Eugenio IV. commissa extiterit. Qui eam ex animo acceptans illius executionem Lanificum consulibus demandavit. Illi vero tribus creatis Conservatoribus, insignibusque tum præmemorati Pontificis Eugenii, tum Florentini Senatus, tum proprii quoque Officii Monasterii foribus affixis, creditos Fratres ab omni prorsus vexatione, atque humana molestia immunes reddidere.

Confertur Fratribus Observantibus.

Proteguntur à Senatu Florentino.

XXXIII. Ecclesiæ, de qua supra, Chorus ex lignis à Fratribus anno Domini MCCCCLXV. fabrefactus fuit. Ipsa verò Ecclesia à pientissimo quodam Dominico Bartoli anno MCCCCLXXXVI. ex eadem materia, ea tamen lege à Fratribus posita exornata extitit, ne quid ejus formæ immutaretur, neve quid accrementi acciperet, ne & ipsi malè perirent, prout & tres sibi mutuò succedentes Guardiani, quod eam ampliare, atque in aliam formam ab ea, quæ à gloriosa Virgine, sanctisque Joanne Baptista, atque Joanne Evangelista, de quibus supra, Seraphico Patri tradita fuerat, transferre attentassent, malè perierant. Quod & in causa extitit, ut præfata Ecclesia in eodem semper statu permanserit, atque in maxima ab omnibus veneratione habeatur. His accedit, quod Servatoris nostri Christi, gloriosæ ejus Matris, plurimorumque Angelorum, atque Sanctorum præsentia sæpius honorata sit. Qua etiam de causa singulis diebus Sabbatinis Missa de Conceptione ejusdem Virginis gloriosæ in ea à Fratribus solemniter celebratur. Hanc quoque sacram ædem sibi in sepulturam elegit præfatus Comes Rolandus Cataneus ejus Fundator, ad quem plures alii Heroës, sanctique Fratres appositi sunt. Adhæret huic Ecclesiæ turris campanaria, quæ & moderniori Templo, de quo inferius, deservit. Hanc præfatus Dominicus Bartoli Florentinus Civis, suis sumptibus à fundamentis ædificavit, annoque Domini MCCCCXC. absolvit. Majorem verò Campanam, quæ & ad præfatum Comitem Rolandum pertinuerat Illustrissimus Laurentius Medices, Leonis X. Pontificis Maximi pater, loco conferendam curavit. Id Sacellum, quod passim Cardinalis dicitur, fuit prima B. Francisci cellula à præfato Comite Rolando sub maxima quadam fago, ut supra meminimus, ædificata, postmodum verò ab Illustrissima Catharina Ruberti Petræ malæ Comitis uxore, ex maxima in beatum ipsum Patrem devotione, in eam formam, quam modò induit, translata. Dicitur autem Cardinalis, à cineribus Illustrissimi Galeotti de Ubertinis Aretini Petræ malæ Comitis, ac S. R. E. Cardinalis ibi reconditis.

Humilis extruitur Ecclesia.

Sacellum Cardinalis unde dictum.

XXXIV. Fornici ejus portæ, quod sequitur epitaphium, incisum est: *Anno Domini* MCCXXIV. *B. Franciscus sub hac arbore, sæpè cum gratiarum actione, & lætitia spiritus comedit. Et circa festum exaltationis S. Crucis Seraph ei in hujus montis latere, ubi nunc est cella Crucifixi, apparuit: & ex tunc corpori ejus stigmata Domini Jesu Christi mirabiliter impressa fuerunt.* In ejusdem sacelli penetralioribus quadratus lapis ferrea crate contectus existit, ex quo B. P. Franciscus sæpius refectionem sumpsit, & supra quem, dum in inferiori hujusmet sacelli parte, quæ divæ Mariæ Magdalenæ sacra est, instantius oraret, atque à Deo quid de sua Religione post ejus mortem futurum? Quis eam confortaturus? Quis correcturus? Quisve pro ea oraturus esset, supplex peteret, Christum Dominum sedentem conspexit, sibique, quæ sequuntur, respondentem audivit. Quod videlicet sacra ejus Religio ad ultimum usque judicii diem perseveratura esset; quod quicumque eam dilexerit, licèt maximus peccator existat, Deus ita res ejus disponet, ut misericordiam tandem à se in fine consequatur. Quod quisquis illam persecutus fuerit, nisi pœnitentiam egerit, hac luce diù minimè fruetur; quodque nullus ejus alumnus, qui malè in ea vixerit, diù in mortali peccato perseverare poterit: nam vel is proprium crimen confessus emendabitur, vel eo detecto sibi valedicet. Adjecit quoque Dominus & aliud, quod tamen beatus ipse Pater, quod se fortè contingeret, præ humilitate reticuit. Creditur tamen, idque ex quadam revelatione B. Leoni ejus socio post patris obitum facta, illud universale quoddam flagellum à Deo mortalibus per Italiam post ejus mortem immittendum, respexisse, quod tamen ejus meritis, si fortè peccatores vitam ad meliorem frugem converterent, differre statuerat. Quod & statim ab ejus morte secutum est; nam tanta fames universam pervasit Italiam, ut miseri homines non solum herbis, sed & arborum corticibus pro cibo usi fuerint. Unde & tanta clades secuta est, ut nihil à mortis imagine ubique appareret. Cum igitur præfatus Pater Leo dictam mensam mappula, de solito more, hora prandii contegere vellet, prohibuit B. Pater subjiciens: Noli carissime Frater ista facere, sed mensam primò aqua, deinde vino, postmodum lacte, rursus oleo, ac tandem balsamo lavare satagito: quandoquidem Christus Dominus in ea sedere, mihique, quæ audies, revelare dignatus est. Et à primo exorsus ad quartum usque progressus fuit: nam quintum, ut prædiximus, sibi reservavit. Præfatæ mensæ, quæ sequuntur, verba incisa sunt: *Mensa B. Francisci, super quam habuit mirabiles apparitiones, sanctificansque ipsam effudit oleum desuper dicens: Hic est ara Dei.* Substitit autem in sacrario præfata mensa ducentis ferè annis; cumque vix Fratres prohibere possent, ne sæculares ex longinquo adventantes ejus aliquid auferrent: ne tandem in nihilum redigeretur, inde ad hunc locum translata, atque ferrea crate, ut diximus, communita est. Hujus denique sacelli inferior pars B. Mariæ Magdalenæ dicata evasit, tum quod ejus imagine insignita fuerit, tum quoque quòd beata ipsa peccatrix devoto cuidam Patri Mariano à Lugo ibidem sæpius apparuerit.

Mensa sacra.

Magna promittuntur Francisco.

Magna plaga à morte Franc. secuta in Italia.

XXXV. Dum quadam die Seraphicus Pater per hujus sacri montis salebras aliquem locum contemplationi opportunum quæsiturus discurreret, quoddam saxum quasi artificiosè ad instar cubiculi scissum, non longè à præfata ejus cellula vidit, quem ingressus, atque ad amussim, post septem Davidicorum pœnitentialium psalmorum recitationem, contemplatus, summo ejus opificis sciendi desiderio flagrare cœpit: nam inferior ejus

Scissus hic mons in passione Christi.

ejus pars pavimenti, superior verò, quæ & rimulam recipiendæ luci accommodam habet, tecti affabrè elaborati formam præ se fert: & ecce dum hujusmodi desiderio instantiùs vacaret, adfuit illi Angelus, qui & sibi dixit præfatum lapidem in Christi servatoris morte, cum cæteris petris, scissum fuisse. Quamobrem summâ eum in posterum veneratione prosecutus extitit, sæpiusque ad eum contemplationi vacaturus, atque divinas immissiones recepturus declinavit.

XXXVI. Illustrissimus, ut ad sacri hujus loci Fundatores, atque Benefactores redeamus, Simon Guidonis Battifolii, atque Puppii Comitis filius, Hetruriæque heros utrumque sacrorum Stigmatum sacellum, atque quinque cubicula intra ædiculas Divo Antonio Abbati, atque S. Sebastiano Martyri sacras, quinque Sacerdotibus, quibus & victum, & amictum, ne mendicationis ergò egredi cogerentur, continendis accommoda suis sumptibus, ex maximâ, qua in beatum Patrem Franciscum ferebatur, devotione, ædificari curavit. Præfati verò Fratres divino tantùm celebrando Officio, continuisque meditationibus vacabant, atque, inter reliquos sanctitate insignes, ad id munus exequendum à Generali totius nostri Ordinis Ministro seligebantur. De quorum numero beatus Pater Conradus Offidanus Provinciæ Marchiæ alumnus aliquando fuit. Is enim cum invitus eo fuisset destinatus, seque tanta habitatione indignum judicaret, à perdevota sorore Benevenuta Anconitana de Tertio Franciscanorum Ordine, atque sanctissima fœmina per litteras petiit, ut se inde à Generali Ministro amovendum curaret. Cui illa suasit, ut pedem figeret, quandoquidem id gratissimum Deo futurum, sibique bene successurum esset. Idque profectò rei eventus comprobavit: Nam & Deus Optimus Maximus quinque mortuos ad ejus preces huic mortali vitæ restituit, sibique gloriosa Virgo in die Purificationis ejus apparuit, atque puerum Jesum suis ulnis excipiendum tradidit. Perseveravit autem hujusmodi quinque Sacerdotum successio quousque Seraphicus Ordo aliquantulum à recto tramite declinare cœpit: à quo etiam tempore præfatæ cellulæ ruinæ expositæ sunt. Quamobrem, ut primùm hic locus ab Eugenio IV. Pontifice Maximo Observanti Familiæ, ut præfati sumus, collatus extitit, hujuscemodi Sacerdotum habitatione abrogata, statutum, idque consultò à Patribus fuit, ut singulis diebus res divina in sacrorum Stigmatum sacello ab uno Sacerdotum fieret; utque singulis quoque diebus vespertino tempore omnes simul hujus loci Fratres processionaliter ad idem sacellum gloriosissimæ Virginis nocturnum, hunc Benedictam vocant, alta voce persolventes pergerent. Quod quidem eidem Virgini gloriosæ gratissimum extitit: nam semel ex altissima quadam fago, inter ædiculam Divi Antonii Abbatis dicatam, atque illam, quæ Cardinalis dicitur, surrigente Religiosos eò tendentes benedicere visa est. Cumque præfata processio ex nimia nivium multitudine quodam die à Fratribus prætermissa fuisset, plura diversi generis animalia à veteri Ecclesia ad præfatum sacellum usque bina, & bina, ad processionis instar procedere, sequenti nocte visa sunt. Quod cum Fratres resciviissent, hujuscemodi processionem perpetuò habendam, licèt tempestas magis magisque sæviret, firmissimè statuerunt. Qua etiam de causa Clemens VII. Pontifex Maximus singulis Fratribus, qui ei intersunt, plenariam omnium peccatorum indulgentiam vivæ vocis oraculo concessit.

XXXVII. Sanctæ verò Crucis sacellum, quod & secunda B. Patris cellula fuit, à Fratribus Leone, Angelo, atque Massæo ejus sociis ex lignis,

Extruuntur in monte variæ ædiculæ.

Conradus Offidanus hujus montis incola.

Quotidie fit publica supplicatio ad sacellum stigmatum.

Sacellum Crucis.

lignis, terra, stque arborum foliis primitus ædificatum extitit. Hoc præ ceteris B. Pater summoperè dilexit, atque ad celebrandam Angelorum Quadragesimam, plenioribusque affectibus Deo vacandum in habitationem elegit. Qua etiam de causa præfatis sociis præcepit, ne eò se quæsituri aliquando accederent. Uni nihilominus Patri Leoni ad ipsum, vel aquam, & panem pro refectione beato Patri ministraturo, vel matutinas horas secum persoluturo patebat accessus. Hic sæpius B. Pater Franciscus ab eodem Patre Leone inter orandum raptus, atque in aëra etiam super altissimas arbores elevatus visus est. Hic quoque Asturem sibi familiarissimum habuit, qui se ad Canonicas persolvendas horas singulis diebus excitabat. His igitur de causis, quodque tanto Patri addictissimus esset, præfatus Simon Florentinus heros hujusmodi cellulam in justum sacellum sub titulo S. Crucis anno Dominicæ Incarnationis MCCLXIV. transferendam curavit. Idque sequentes litteræ ibidem incisæ facilè indicant: *Anno Domini MCCLXIV. feriâ quintâ post Festum Assumptionis Gloriosæ Virginis Mariæ Comes Simon filius illustris viri Comitis Guidonis, Dei gratiâ in Tuscia Palatinus, fecit fundari istud Oratorium ad honorem S. Francisci, ut ipse, cui in loco isto Seraph apparuit sub anno Domini MCCXXIV. infra octavam Nativitatis ejusdem Virginis, & corpori ejus impressit Stigmata Jesu Christi, consignet eum gratia Spiritus Sancti.* Ex ejus vero fornice, quæ sequuntur carmina legere licet.

His quondam Divi Francisci hæc cella secunda.
Extitit in scopulis, nunc verò dicta Ducis.
Hic quater arcta decem illi dies jejunia solvit
Ordinis Angelici ductus honore sacri.

XXXVIII. Construxerat sibi Beatissimus Pater Franciscus, non longè ab hoc ipso sacello, dum adhuc intra cellæ limites teneretur, sub procera quadam fago, Oratorium, in quo integras in oratione noctes consumere assueverat. Ad hoc igitur in festo exaltationis sanctæ Crucis paululum ante auroram orationis ergò perrecturus, maxima luce circumfusus in ipso medio itinere Christum Dominum in Seraph specie ex aëre sibi apparentem, atque sacra Stigmata imprimentem vidit. Fratres verò, ne locus tanto mysterio dignus mortalium pedibus tereretur, ipsum ferrea crate contegendum curarunt. Quam tamen perdevota quædam fœmina Elisabetha, cujusdam Angeli de Baldis uxor, honoris causa inde amoveri, atque aliam omninò æneam, anno Domini MDXXXVI. sibi subrogari fecit: ne facilè populorum ad sacrorum Stigmatum sacellum, quod & Comes Simon, de quo supra, elegantissimè exornandum curavit, & in quo quinque lampades perpetuò lucent, devotio, ob sacra Stigmata ibidem recepta, exprimi posset. Ad ipsum siquidem perpetuò Christi fideles sua vota persoluturi confluunt, plurimaque indè beneficia à Deo Opt. Max. meritis tanti Patris referunt. Adauget præterea hujusmodi devotionem vespertinus, ut prædiximus, Fratrum accessus, qui singulis noctibus à Completorio perdevotas quasdam antiphonas in B. Virginis Mariæ, Sanctorum Angelorum, Joannis Baptistæ, Joannis Evangelistæ, Hieronymi, atque B. Francisci honorem ibidem devotissimè decantant: præsertim eam, quæ ab his verbis exorditur: *Cælorum candor splenduit*, &c. & illam, quæ ab his verbis auspicatur: *Crucis hic apparet hostia*, &c.

In hujus sacelli situ S. Franciscus Stigmata recepit.

XXXIX. Cum Illustrissimus pariter, ac Reverendissimus Reginaldus Ravennatum Archiepiscopus juncto sibi Reverendissimo Aldobrandino Aretinorum Episcopo, sacrum hunc Alvernæ montem, ex maxima in B. Fran-

Sacelli consecratio, & variæ indulgentiæ.

B. Franciscum devotione concepta, visitaturus anno Domini MCCCX. petiisse, Fratres, ut sibi præfatum S. Crucis sacellum consecrare liceret, exoravit. Quibus denique annuentibus, ipsum quinto mensis Augusti ejusdem anni, cum maxima cordis lætitia, de Christiano more consecravit, atque sanctissimæ Cruci, sanctis Angelis, ceterisque cælestibus spiritibus, atque B. P. Francisco dicavit: insuper & omnibus Christi fidelibus illud in præfatorum Sanctorum festivitatibus, atque per eorum octavas accedentibus integrum annum de injunctis pœnitentiis, ex Apostolica auctoritate, remisit. Postmodum verò Reverendissimus P. Fr. Angelus Feduccius à Bibiena Pisauriensium Episcopus præfatum montem accedens, præmemorati sacelli sacrorum Stigmatum majus altare, XXV. Januarii anno Domini MCCCLXXV. ex facultate tamen Reverendissimi Joannis Albergotii Aretinorum Episcopi, cujus eæ partes erant, ad Dei, B. Virginis Mariæ, S. Pauli Apostoli, cujus conversio eadem die celebrabatur, B. P. Francisci, B. Ludovici Episcopi, B. Antonii Paduani, atque B. Claræ honorem sacravit, & octoginta indulgentiarum dies omnibus, id sacellum in qualibet præfatorum Sanctorum festivitate visitantibus, concessit, atque aliquot Sanctorum Joannis Baptistæ, & Sebastiani ossa, aliquotque B. Bartholomæi Apostoli crines eidem Altari dono dedit. Præterea Summi Pontifices Bonifacius IX. Sixtus IV. & Innocentius VIII. prout ex eorum diplomatibus in præsentis loci Archivis asservatis liquidò constat, omnibus Christianis, qui sacrorum Stigmatum, sacellum, atque ambas, novam scilicet, atque veterem, Ecclesias in sacrorum Stigmatum festo visitaverint, dummodo commissa peccata per sacram confessionem absterserint, eam indulgentiam plenariam, quæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Angelis prope Assisium in festo Portiunculæ, nempè secundâ cujuslibet mensis Augusti, in eorundem favorem concessa est, ex Apostolica auctoritate impertiuntur. Supra præfatum sacrorum Stigmatum sacellum rimam quamdam invisere licet, ubi B. P. Franciscus sæpius orasse creditur, & B. P. Leo ejus Secretarius, Socius, atque Confessarius, quodam Oratorio constructo, plures, easque mirabiles, revelationes habuit. Distinguebatur tamen præfatum Oratorium ab eo sacello altissima quadam fago, quam insolens quidam miles tantum sacellum sua ruina demoliturus, anno Dominicæ Incarnationis MCCCCXCVIII. ex mera tantum malitia succidit. Sed ea fuit Dei Optimi Maximi bonitas, ut arbor ad aliam partem inclinata, nihil penitus detrimenti eidem intulerit.

XL. Non longè ab hac ipsa sacrorum Stigmatum æde, versus inferiorem partem, aliud Oratorium B. P. Bonaventuræ sacrum subsistit, quod maxima fideles devotione prosequuntur. Hæret siquidem ei ferè loco, in quo Seraphicus Pater Franciscus sacra stigmata accepturus genua flexit. Dicitur autem Beati Bonaventuræ, non quod ab ipso ædificatum sit, sed quod ad illud beatus ipse Pater, dum Generalatus officio fungeretur, sæpe sæpius oraturus diverterit. Cum B. Pater Antonius de Padua, post generale Capitulum Assisii celebratum, in quo corporis B. P. Francisci translatio facta est, hunc sacrum montem in habitationem elegisset, nullo pacto induci potuit, ut secunda B. P. Francisci cellula, quod se ea indignum judicaret, uteretur: sed aliam ad ejus latus sibi construendam curavit, in qua & sermonum librum ad Gregorii IX. Pont. Max. instantiam composuit. Hanc præfatus Simon Comes sacrorum Stigmatum, atque sanctæ Crucis sacella ædificaturus, intra eorum funda- Sacellum D. Bonaventuræ.

damenta, conclusit: unde & sacelli sancti Antonii de Padua nomen acquisivit.

XLI. Invisere quoque licet hoc in sacro monte quoddam specu, quo se B. P. Franciscus contemplationi vacaturus, recipere assueverat, & ex quo invidens sibi Dæmon eum præcipitare visus est, sed saxum alioquin durum, ita se B. Patri molle, tractabileque præbuit, ut & digitos in eo imprimere, & ejus apprehensione hujusmodi præcipitationem evadere potuerit. Digitorum vestigia plurimis annis ibidem perseverarunt, quæ tamen postea ferro cesserunt. Post aliquot verò annos, cum quidam frater viam, qua præfatum specu petebatur, hominum gressibus faciliorem, atque familiariorem reddere contenderet, ab eodem Dæmone inde præcipitatus fuit. Cumque Fratres feretro, ac cruce sumptis eò tenderent, ut defunctum correligiosum sepulturæ traderent, eum incolumem omnino, atque canticum *Te Deum laudamus* cantantem in gratiarum actionem invenerunt. Quibus & ille fassus est, se meritis B.P. Francisci, cujus in tanta ruina favorem ex intimis præcordiis implorasset, mortem evasisse. Præfatum specu, ob Seraphici Patris reverentiam, honestaturus perdevotus Angelus Baccius, Aretinus civis, sacellum in honorem S.Sebastiani,anno Domini MCCCCLXXX.eo scilicet tempore,quo gravissima pestis universam Italiam pervasit, ad Fratris cujusdam Laurentii à Fabriano, cui vulgo Zacchæus nomen fuit, instantiam ibidem ædificandum curavit. Ad cujus dextrum latus plurima antiquiorum Patrum hoc in loco defunctorum ossa recondita sunt. Hæc dum ex cœmeterio exhumata, ut in honorificentiores quatuor sepulturas, ea de causa erectas, inferrentur, diligentius congeruntur, nubeculâ quadam ex tempore ortâ, per diem, atque sequenti nocte igneo globo contecta fuere. Quamobrem iis sepulcris prætermissis, præsenti loco, ut in majori veneratione haberentur, donata sunt.

Præcipitandus à Dæmone S.Francisci duro recipitur à saxo.

XLII. Substat sacello S. Antonii Abbatis secretum B. P. Francisci Oratorium, in quo semotus ab aliis orare solitus erat. Huic hæret locus B. Francisci, lectulus vulgò appellitatus, eò quod super eum defatigata ex continua genuflexione, atque oratione membra necessario somno aliquando refecerit. Hunc Illustrissimus Petrus Joannis Pauli de Ursinis, cum omnium membrorum contractionem ex gravissima infirmitate incurrisset, felici eventu sequenti, in sacellum D. Antonio Abbati sacrum anno Dominicæ incarnationis MCCCCXL. erexit. Cum enim is Heros, ut prædiximus, omninò contractus propriorum membrorum usum amisisset, omniaque necessaria remedia, sed humana recipiendæ sanitati pristinæ adhibuisset, nec eam assecutus esset, ad hunc sacrum Alvernæ montem, ex maxima, qua B. Franciscum prosequebatur, devotione, deferri, atque per cuncta loca, in quibus beatus item Pater aliquando substitisset, circumferri voluit; ac tandem ad hoc Oratorium delatus, atque præfato in lectulo declinatus, post præmissam orationem, voti compos effectus est. Quamobrem ne aliquando à tanto Patre ingratitudinis argueretur, præmemoratum sancti Antonii Sacellum ibidem propriis sumptibus ædificari, atque sequentes litteras cum gentilitiis propriæ familiæ insigniis ejus portæ incidi curavit: *Hoc opus fieri fecit Petrus Joannis Pauli de Ursinis de Urbe, olim Capitaneus generalis populi Florentini.*

Oratorium, & lectulus S. Francisci.

XLIII. Prope hanc sacram ædem substitit aliquando fagus, cujus supra meminimus, ex qua Virgo gloriosa Fratres benedixit; cui alia ejusdem generis arbor successit, quæ scaturientibus venis aquam ad pellendos

dos oculorum morbos salutarem perpetuò ministrat. Ad latus ejus portæ, qua silva petitur, devotissimum aliud occurrit Sacellum ab Illustrissimo quodam Comite Francisco ex parte ædificatum, atque ab ejus uxore Alexandra anno Domini MDXXXII. omnibus numeris absolutum. Atqui illud, quod campanarum turri vicinum est, à perdevoto Jacobo Francisci Stronconio, Divo Stephano Protomartyri ejus tutelari, etiam pro parte constructum, atque ab ejus successoribus, anno MDL. absolutum extitit.

XLIV. In clivo verò ejus colliculi, qui supra sacrorum Stigmatum Sacellum elevatur, alia quoque surrigit sacra domus beato Patri Joanni ab Alverna dicata. Fuit siquidem beatus is Pater religiosissimus, sanctissimamque vitam in jejunio, contemplatione, atque pœnitentia perpetuis, per plurimos annos hoc in sacro monte, præsertim verò in præfato colliculo, ubi & ligneam cellam in prætactam sacram ædem translatam, sibi construxerat, atque omnino angelicam vitam duxit. Insuper & Alvernæ cognomen, cum primo Firmanus cognominaretur, ex diuturna montis habitatione contraxit. Straverat præterea beatus item Pater Joannes juxta præfatum Sacellum deambulationis ergo semitam, quæ ad altissimam fagum terminabatur. Cumque quadam die divinis meditationibus intentus per eam obambularet, oculorumque aciem in crucem eidem arbori affixam direxisset, Christum Dominum in ea graviori passu gradientem ex tempore vidit. Ad sacrosanctos cujus pedes provolutus, cum semel atque secundo erratorum veniam ab eo sibi dari supplex expostulasset, nec responsum aliquod retulisset, tertio ipsum juxta arborem secutus, interim corpore in terram demisso, eamdem petitionem repetiit, ac tandem votum assecutus, divinos pedes, manus, ac sacrosanctum laterale vulnus deosculari meruit; quapropter summa lætitia perfusus, ac in extasim factus est. Quo inter sæculares divulgato, tanta eis ad præfatam fagum incesit religio, atque devotio, ut nullo pacto à Fratribus prohiberi potuerit, quin eam omnino decorticarint: eoque tandem factum est, ut cortice nudata perierit. Pater igitur, ac Frater Angelus Rasinas sacri hujus loci Guardianus, ne tanta populorum devotio aliquando evanesceret, ipsam succidendam, atque inibi sacrum quoddam Sacellum, anno restitutæ salutis MDXVIII. ædificandum curavit, cujus Altare ejusdem arboris trunco innititur. *Ædicula Joan. ab Alverna.*

XLV. Cum enim antiquior, cujus supra meminimus, Ecclesia maximis angustiis teneretur, nec accedentem populum, nec fratres hujus loci habitatores capere posset, Illustrissimi pariter ac pientissimi heroës Tarlatus Petræ malæ Comes, ejusque legitima uxor Joanna S. Floræ Comitissa, qui Tertio Franciscanorum Ordini adscribi voluerunt, ex maxima in beatum Patrem Franciscum, ejusque fœcundam prolem devotione, aliam multo capaciorem, multoque elegantiorem, sub gloriosæ Virginis tutela, suis sumptibus à fundamentis erigendam curarunt; idque sequentes litteræ fornici inscriptæ principalioris ejus portæ satis indicant. Anno Domini MCCCXLVIII. nobilis miles Dominus Tarlatus de Petra mala, & Domina Joanna Comitissa de S. Flora, uxor ejus ædificari fecerunt istam Ecclesiam ad honorem beatæ Mariæ semper Virginis. Sed cum immatura morte præventi, quod piè ac sanctè proposuerant executioni mandare minimè potuissent, suis hæredibus, ut mille aureos coronatos ad ejus perfectionem, ac viginti quinque singulis annis in festo beatissimi Patris Francisci ad Fratres induendos penderent, ex testamen- *Nova ædificatur Ecclesia.*

to præcepere. Quibus nihilominus tergiversantibus, ac tantorum parentum votis minimè annuentibus, Lanificum consules, de quibus supra, tum ex propriis, tum ex acquisitis, & à se, & à fratribus eleemosynis, eam & perfici & absolvi anno Domini MCCCCXCVII. fecerunt: cujus princeps Sacellum Illustriss. Franciscus Medices anno Domini MCCCCLVII. ex propriis facultatibus prius construxerat.

Magnæ hujus ædis reliquiæ. XLVI. In hujus moderniora Ecclesiæ sacrario, quæ sequuntur, sacrosanctæ reliquiæ religiosiùs asservantur. Nempe tres parvæ Cruces, ex ejus ligno in quo Christus Dominus pro nobis pependit, fabrefactæ, atque chrystallina cruce circumdatæ. Alia itidem Dominicæ Crucis particula, & inconsutilis Dominicæ vestis pars. Ex linteo quo Christus Dominus, adhuc infantulus cùm esset, involutus fuit: ex purpureo vestimento ejusdem: ex lectulo ubi idem in deserto aliquando jacuit: ex loco ubi oravit, quando sanguineum humorem emisit: ex lapide, in quo discipulorum pedes lavaturus genua flexit: ex columna ad quam idem Christus alligatus pro nobis flagellari voluit: ex sepulchro ejusdem: ex lapide Dominico Sanguine intincto: ex pelvi, in quo discipulorum pedes lavit: ex linteo, quo se eos lavaturus præcinxit: ex mensa, in qua cum eis ultimam cœnam fecit: ex vestimentis, ex cunabulo, atque ex ejusdem Christi Domini præsepio: ex arca veteris testamenti: ex lapide, in quo beata Virgo sedebat, quando Spiritus sanctus in columbæ specie super eam, atque supra Apostolorum singulos in festo Pentecostes descendit: ex crinibus, lacte, sepulcro ejusdem Beatæ Virginis Mariæ: ex crinibus S. Joannis Evangelistæ, atque ex manna sepulcri ejusdem: ex ossibus sancti Joannis Baptistæ, atque ex lapide, super quem decollatus fuit. Item ex ossibus sanctorum Petri & Pauli, Jacobi fratris Domini, Andreæ, Thomæ, Barnabæ, Bartholomæi, atque Mathiæ Apostolorum. Ex ossibus quoque sanctorum Innocentium, atque sancti Simeonis. Ex ossibus etiam sanctorum Stephani Protomartyris, Laurentii Martyris, Felicis Papæ & Martyris, Anastasii, Felicissimi, Agapiti, Valentini, Ciriaci, quadraginta Martyrum, Pontificii, Juliani, Stephani Papæ & Martyris, Donati, Felicis, Urbani, Porphyrii, Mauritii, Clementis, Nicolai, Blasii, Alexii, atque Hilarionis. Ex crinibus, sanguine, tunica, atque chorda B. P. Francisci. Ex chorda quoque & barba sancti Bernardi Abbatis. Ex ossibus, & vestimento S. Mariæ Magdalenæ, atque ex ossibus SS. Agnetis, Praxedis, Felicitatis, Potentianæ, Cæciliæ, Sabinæ, Petronillæ, Scholasticæ, Euphemiæ, Rufinæ, Margaretæ, Victoriæ, Constantiæ, Columbæ, atque unius ex undecim millibus Virginum & martyrum. Ex tunica, crinibus & velo B. Claræ Virginis: ex casula & cilicio S. Martini Episcopi: ex virga Aaronis: ex terra, ex qua Adam protoplastus formatus fuit: ex manna filiis Israël cœlitus collato. Asservantur præterea in eodem Sacrario pastoralis D. Thomæ Cantuariensis Episcopi baculus, lignea scutella, ex qua B. Franciscus comedere assueverat, & cristallinus cyathus, ex quo idem Pater in mensa præfati Comitis Rolandi aliquando bibit; habitus insuper & cilicii ejusdem pars, tuniculæ quoque atque mantelli S. Ludovici Episcopi & Confessoris particulæ, & cingulum præmemorati Comitis Rolandi, quo aliquando B. P. Franciscus præcinctus fuit, & iste Comes ab illum dolore liberatus extitit: & quamplurimæ aliæ reliquiæ, ut sunt beatorum Patrum Bernardini de Feltro, atque aliorum tum chordæ, tum habitus, tum quoque tunicularum partes, quas brevitati studens sigillatim referre nolui. Et hæc dicta sunto de

Ec-

Ecclesia, Sacellis, Sanctorum reliquiis, atque devotis montis hujus sacri locis.

XLVII. Ut autem aliqua de reliquo ejus ædificio dicamus, curiosum lectorem præmonitum cupimus, ut meminerit antiquiores fratres nostros nihil minus quam ædificiorum molem atque superbiam, quod sanctissimæ paupertati contradiceret, curasse; eaque de causa pauperculis, ut plurimum, tuguriolis ex vili materia compactis, fuisse contentos; prout & primi hujus sacri montis habitatores extitere, quibus humilis casula vel stramine, vel arborum frondibus contecta, vel excavata rupis habitatio fuit. Cum autem fratrum numerus in dies magis, magisque cresceret, nec ea vivendi forma, quod hic locus frigidissimus sit, omnibus arrideret, summa tum fratrum, tum quoque præfatorum Consulum cura, atque diligentia, quædam domus, pro majori parte lignea contra aëris frigorisque inclementiam, ad communem fratrum habitationem juxta moderniorem Ecclesiam, XXVI. anno à beatissimi Patris Francisci morte, ædificata extitit. Quæ tamen anno à partu Virgineo MCCCCLXXII. cum Illustrissimus pariterque Reverendissimus Franciscus Piccolomineus Senarum Cardinalis, qui postmodum summus Pontifex creatus Pius III. appellari voluit, hunc Alvernæ montem devotionis ergo petere decrevisset, aliquotque famulos, qui necessaria præpararent, præmisisset, eorumdem incuria flagrare cœpit. Cumque vorax flamma tertia ejus parte absumpta, etiam illi, cui universa tum Fratrum, tum præfati Cardinalis Illustrissimi supellex credita fuerat, minaretur incendium, genuflexi fratres Divi Laurentii auxilium implorare cœperunt, se illi ex voto astringentes, ut si flamma supellectili, atque reliquiis adhuc permanentibus parceret, ejus commemoratio ab ipsis singulis diebus facienda veniret. Qua pollicitatione facta B. Laurentius illis ex medio igne, qui & statim extinctus est, apparuit. Et ab eo temporis, nullo die prætermisso, ejus commemoratio fit. Atqui præfati Lanificum Consules fratrum operâ maximè adjuti, constructis ex lapide muris, ut similem casum facilius evadere possent, hujuscemodi damnum quantocius reparandum curarunt.

Cœnobium in meliorem formam redigitur.

XLVIII. Quod verò reliquum est ædificii plurimos sui auctores habuit. Nam nova Infirmaria, ejusque Refectorium, Aromataria, atque uterque Xystus liberalissimis Serenissimorum Hetruriæ Ducum Cosmæ Medices, atque legitimæ ejus uxoris Eleonoræ à Toleto sumptibus anno Dominicæ Incarnationis MDXCIV. constructa fuere. Bibliotheca verò, quæ & satis copiosa est, diversis benefactorum eleemosynis in eam formam, quam modo præ se fert, anno Domini MDLVII. translata extitit. Atqui commune fratrum Refectorium, & superædificatum Dormitorium ex liberali Joannis cujusdam ab Antiqua, vulgò della Vecchia, Aretini civis elargitione multo ante, nempe anno Domini MDXVIII. huic loco accessere. His annectenda venit pulcherrima cisterna, eaque aquarum capacissima, quæ præfato anno MDXVIII. fabricari cœpit, & anno MDXXII. solerti Fratrum diligentiâ absoluta fuit.

Reparantur interiora Cœnobii.

XLIX. Est præterea sacra hæc domus illustris Capitulo quodam generali ibidem anno Dominicæ Incarnationis MCCCCLXXXIV. celebrato, in quo beatus Pater Angelus de Clavasio tertiò Familiæ Observantis Franciscanæ generalis Vicarius electus fuit; & congregatione alia generali intermedia, sumptibus Serenissimi Cosmæ Medices II. Florentiæ Ducis habita, in qua anno à mundi redemptione MDLXIII. Reverendissimus Pater Fr. Aloysius Puteus, qui & postmodum totius Fran-

Celebrata ibi Comitia generalia.

ciscani Instituti generalis Minister, Commissarius generalis Cismontanus creatus fuit, omnino illustris.

Privilegia hujus montis.

L. Major profecto quam par sit nobis historia texenda foret, si omnes gratias, immunitates, atque privilegia huic sacro loco concessa impræsentiarum referre vellemus. Nihilominus tamen, ne ipsa ex quadam oscitantia prætermisisse videamur, aliqua ex plurimis in medium adducemus. Fuit igitur sacer hic Alvernæ locus primò à Patre luminum quodam speciali privilegio donatus, cum à nullo ante beatissimi Patris Francisci adventum præoccupatus fuerit, ac si tantis mysteriis, in Seraphico ipso Patre in eo complendis, ex mera industria, ab æterno destinatus, deputatusque esset. Fuit & ab ejus filio, quem & universorum divinus Pater hæredem instituit, maximo favore non semel, sed multoties cumulatus, cum vel sua corporali præsentia locum dignatur, vel sacra stigmata in ejusdem Seraphici Patris Francisci corpore producit. Fuit & à tertia in divinis persona, Spiritu Sancto videlicet, summè honestatus, cùm sacro ejus igne tum Seraphicus ipse Pater, tum quoque plurimi alii Patres ac Fratres in ipso inflammati fuerint. Fuit & à gloriosissima Virgine Deipara singulari gratia insignitus, dum vel ejus præsentia fruitur, vel antiquioris construendæ Ecclesiæ formam ab ea recepit, vel ipsam suos fratres ex arbore, ut prolocuti sumus, benedicentem contuetur. Fuit denique & ab Angelis visibili forma sæpe sæpius visitatus, & à plerisque summis Pontificibus, Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, atque Ecclesiasticis Primatibus multiplici beneficio in Christi fidelium se accendentium favorem, ut infra dicemus, & ex Apostolicis, reliquisque litteris in hujusmet loci archivis asservatis liquido constat, dignatus.

Multa ibi Principum diplomata.

LI. Gregorius siquidem IX. Pont. Max. dimidiam pœnæ partem commissis criminibus ex Apostolica auctoritate remittit iis, qui vel sacrum hunc montem, vel Ecclesiam in eo erectam in sacrorum Stigmatum festivitate devotè visitaverint. Ejus plumbea Bulla ab his verbis auspicatur: *Seraphin volabant juxta Prophetam*, &c. Innocentius IV. Pontifex itidem Maximus, plumbeæ cujusdam Bullæ datæ Lugduni, anno sui Pontificatus VIII. virtute hunc sacrum montem, quem & sanctum appellat, in suam protectionem recipit. Et Apostolicorum duorum Brevium ibidem, eodemque anno datorum tenore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis relaxat iis, qui vel ejus Ecclesiam in beatissimi Patris Francisci solemnitate visitaverint, vel eleemosynas pro ejusdem fratrum sustentatione liberaliter erogaverint. Alexander Papa IV. virtute cujusdam Apostolici Brevis dati anno sui Pontificatus primo, cujus initium est: *Si novæ militiæ*, &c. omnibus tum Guardianis, tum Ministris, tum quoque Fratribus, Patribusque præcipit, ne vel hunc locum aliquando deserant, vel ipsum aut in toto, aut etiam in parte demoliri permittant. Idem Alexander IV. Apostolico Brevi anno sui Pontificatus II. edito, cujus exordium est: *Ad promerenda sempiterna gaudia*, &c. centum dies de injunctis pœnitentiis remittit omnibus & singulis, qui sacri hujus montis Ecclesiam in sanctorum Francisci, Antonii, & Claræ festivitatibus, vel per eorum octavas, visitaverint. Idem quoque Alexander IV. virtute alterius Apostolici Brevis dati anno sui Pontificatus III. cujus initium est: *Sanctorum meritis inclyta gaudia*, &c. centum alios dies satisfactioni adjudicatos relaxat iis, qui ad præfatam Ecclesiam in gloriosissimæ Virginis Mariæ solemnitatibus, aut per earum octavas, accesserint. Idem etiam Alexander IV. dato alio Brevi Apostolico anno sui Pontificatus VI. quod

quod ab his verbis exorditur: *Olim dum*, &c. tum Ministro, tum quoque ceteris hujus Tusciæ Provinciæ Patribus, Fratribusque existentibus, ac pro tempore futuris ex Apostolica auctoritate præcipit, ne vel sacrum hunc locum aliquando relinquant, neve inde vel campanas, vel ornamenta, vel libros amoveant, aliòque deducant: insuper & ejusdem loci habitatoribus, ut fericeis paramentis ad Divinum cultum uti possint, concedit. Nicolaus IV. summus itidem Pontifex datis suis litteris quarum initium est: *Licet is, de cujus munere venit*, &c. annum & quadragenam de injunctis pœnitentiis condonat iis, qui præmemoratam Ecclesiam in diebus sanctis Francisco, Antonio, atque Claræ sacris, vel per eorum octavas visitaverint. Benedictus XII. summus quoque Pontifex ex maxima, qua in sacra Patris Francisci Stigmata, atque in hunc montem, ferebatur devotione, universo Ordini Franciscano, ut præfatorum Stigmatum sacrorum festum duplicatis antiphonis, id duplex majus appellant, celebrare possint, liberalissime concessit. Bonifacius Papa IX. expedita plumbea Bulla, cujus principium est: *Splendor paternæ gloriæ*, &c. iis Christi fidelibus, qui prædictam Ecclesiam XVII. mensis Septembris, quæ dies sacris Seraphici Patris Stigmatibus dicata est, devotè accesserint, eamdem prorsus indulgentiam, quam visitantes sacram sanctæ Mariæ de Angelis prope Assisium ædem II. mensis Augusti promerentur, ex Apostolica auctoritate impertitur. Hanc indulgentiam expedita plumbea Bulla, cujus exordium est: *Dudum siquidem*, &c. Sixtus Papa IV. anno sui Pontificatus V. confirmavit; illudque addidit, ut hujus Provinciæ Minister, vel Vicarius, & in horum absentia præsentis loci Guardianus, per quatriduum ante præfatorum Stigmatum sacrorum festum, idoneos quosdam Patres in confessarios, qui eadem prorsus auctoritate, qua Vaticani Minores confessarii erga pœnitentes pollent, erga hunc locum accedentes, confiterique volentes fungi possint, seligere valeat. Innocentius VIII. summus quoque Pontifex plumbeæ cujusdam Bullæ datæ anno sui Pontificatus III. tenore, quæ ab his verbis exorditur: *Pastoris æterni*, &c. Sixti IV. concessioni subscribit. Insuper & auctoritatem confessariis factam ad omnes casus Episcopis sive à jure, sive à consuetudine reservatos extendit, & etiam concedit, ut præfata indulgentia tum in veteri, tum quoque in nova sacri hujus montis Ecclesia à fidelibus promereri possit: & ut quæcumque vota, Religionis, Compostellano, Castitatis, atque Hierosolymitano demptis, commutare possint: utque & sacramenta ministrare, atque mortuos apud se sepelire valeant, ex Apostolica auctoritate concedit. Nicolaus tandem V. Pontifex Maximus plumbea Bulla, cujus principium est: *Inter ceteros*, &c. anno sui Pontificatus V. expedita, quatuordecim annos, ac totidem quadragenas de injunctis pœnitentiis remittit iis, qui adjutrices manus pro utriusque istius loci Ecclesiæ, ac Conventus conservatione porrexerint. Illustrissimus Neapoleo tituli sancti Adriani Cardinalis centum quadraginta dies de injunctis pœnitentiis remittit iis omnibus, qui propria peccata confessi sanctæ Mariæ Ecclesiam hoc in sacro monte erectam visitaverint. Idipsum quoque vel sacrorum Stigmatum Sacellum accedentibus, vel sacram concionem hoc in eodem monte audientibus impertitur. Fratribus insuper istius loci habitatoribus potestatem facit, ut sibi dum extra montem concionantur, assistentibus quadraginta dies de eisdem pœnitentiis remittere valeant; ac tandem omnibus annonam hujusmet loci Religiosis afferentibus centum dies de præfatis pœnitentiis condonat. Illustris-

lustrissimus etiam Matthæus S. R. E. Cardinalis, ac Episcopus Portuensis, nec non & Apostolicus Legatus centum dies de eisdem pœnitentiis relaxat cuivis Christi fideli, qui præfatam hujus sacri montis Ecclesiam in quacumque B. Virginis Mariæ, SS. Francisci, Antonii de Padua, & Claræ Virginis solemnitate, vel in die consecrationis ejus, vel in Parasceve devotè visitaverit. Idipsum quoque concedit Illustrissimus Marcus tituli S. Marci Cardinalis, ac Aquilejensis Patriarcha iis, qui ad eandem Ecclesiam vel in Parasceve, vel in Dominica Palmarum, vel in feria II. post Pascha, vel in prima mensis Augusti, vel in ejus consecratione accesserint, aut eleemosynas pro conservando ædificio, aut pro comparandis ornamentis erogaverint. Reverendissimus Marcellinus Aretinorum Episcopus quadraginta dies de injunctis pœnitentiis condonat iis, qui sua liberalitate hujus loci fratres prosecuti fuerint. Idipsum facit Reverendissimus Guillelmus eorumdem Aretinorum Episcopus, qui & eamdem gratiam prædictum locum visitantibus concedit. Præcedentibus duobus Episcopis subscribit Reverendissimus Guido à Petra mala Aretinus quoque Episcopus. Præfatam indulgentiam duplicat in eorum favorem, qui sacrum hunc montem devotionis ergo accesserint, sacrorumque Stigmatum Sacellum visitaverint Reverendissimus Angelus Pisauriensis Episcopus. Reverendissimus Pizzimanus Feltrensis Episcopus hujus sacri montis cacumen petentibus, ne tantum laboris in cassum subierint, quadraginta quoque dies de injunctis pœnitentiis remittit. Reverendissimus verò Guillelmus Ubertinus, Episcopus Aretinorum datis Bibienæ litteris XXI. mensis Julii, anno Domini MCCLXXV. quarum exordium est: *Quoniam ad hoc debet niti humana fragilitas*, &c. ne aliqua mulier hoc in sacro monte pernoctare, neve aliquis vir in nocte consecrationis ejusdem montis (ut tripudia, comessationes, lascivi cantus, atque plurimæ aliæ dissolutiones olim introductæ evitarentur) ibidem commorari; neve etiam aliquis, quicumque ille fuerit, absque peculiari vel hujus loci Guardiani, vel ejus Vicarii facultate arborem in eo præcidere, vel præcisum inde asportare aliquo pacto præsumat, sub gravi interminatione præcipit.

Summi viri môtem hunc visitarunt.

LII. Hunc denique sacrum montem quamplurimi Heroës, atque Heroinæ, Duces, Principes, Reginæ, atque Imperatores sua præsentia honestarunt: de quorum numero fuere Serenissimus, pariterque pientissimus Henricus hujus nominis VIII. Romanorum Imperator, qui datis sub hujusmodi initio litteris: *Henricus Dei gratia Romanorum Imperator*, &c. ipsum in suam protectionem, atque tutelam suscepit. Et Serenissima Joanna Franciæ Regina: & Serenissimi Hierosolymorum, atque utriusque Siciliæ Reges Robertus, & ejus uxor Sancia cum Carolo Calabriæ Duce eorum primogenito. Et Serenissima Joanna Græcorum Imperatrix, quæ summa hujus montis religione tacta ad ipsum, atque ad locum S. Mariæ de Angelis prope Assisium invisenda Constantinopoli solvit, & ad propria, post tantam peregrinationem reversa, carnisque ergastulo soluta, proprium corpus Assisium transferendum, atque ibidem in Ecclesia S. Francisci tumulandum ex testamento voluit, cavitque. Ut autem multa paucis perstringam, noverit curiosus lector inter præcipuos hujus sacri montis, atque Conventus, Sacellorumque in eo erectorum benefactores sibi annumerandos Serenissimos Hetruriæ Magnos Duces Cosmam, ejusque legitimam uxorem Eleonoram à Toleto, eorumque usque impræsentiarum successores. Quod & eorumdem gentilitia insi-

gnia

gnia tum ædificiis, tum sacris vestibus, tum jocalibus divino cultui destinatis, tum quoque libris impressa facile indicant. Ex plurimis tamen sanctissimis Patribus, ac Fratribus, qui in hujus Monasterii Ecclesia sepulti sunt, ne legentibus tædiosior sim, aliquot tantùm in medium adducam, illos videlicet, qui peculiari aliqua prærogativa claruerunt. Et primo quidem loco Patrem Laurentium à Fabriano, Zacchæum ob staturæ brevitatem passim vocitatum, qui fuit sacerdotio, profundissima humilitate, caritate, ardentissima oratione, atque summa abstinentia insignis. Deinde obedientissimum fratrem Bernardinum ab Alverna laicum, qui LXXXIII. annis in maxima paupertate, vitæ austeritate, atque perfectione hoc in loco Deo Opt. Max. inservivit, Virginisque Virginum, ac beatissimi Patris Francisci, nec non & plurimorum aliorum Sanctorum præsentia, antequam animam cœlo redderet, dignatus est. Postremo verò loco devotissimum fratrem Marianum à Luco quoque laicum, quem Diabolus assumptâ felis, vel alterius animalis irrationalis formâ, ab oratione, cui instantissimus fuit, avertere, sed frustra, maxima contentione nitebatur.

LIII. Ob tot, ac tanta hujus montis privilegia, & miranda ibi gesta arcana, nihil mirum, si præclarissimis in sacra Scriptura memoratis montibus hunc unum voluerit Petrus Rodulphus ita comparare. *Mons Dei, mons pinguis: In monte Morac requievit Arca Noë post aquarum colluviem: In monte Alvernæ requievit B. Franciscus arca Divinæ Gratiæ. In monte Bethel stetit Abrabam ab egressu patriæ, & cognationis suæ: in sacro monte Alvernæ habitavit Franciscus, qui Abrabam imitatus est in fide. Ille dictus est Abrabam, id est, Pater multorum: hic singulari vitæ exemplo multos ad vexillum Crucis congregavit. In monte Galaad stetit Jacob fugiens Laban, ac juramentum factum est inter Laban, & Jacob: in monte Alvernæ Vir Dei Franciscus, Diabolum, Mundum, & Carnem supplantavit, & fregit, Deoque juramentum præstitit confirmatum in carne sua. In monte Phasga Balaam vidit Israël: in monte Alvernæ Franciscus vidit Christum. In monte Hor conditus est Aaron: in monte Alvernæ Franciscus Christo, qui est vita, summè copulatus. In monte Abirin Moyses speculatur terram promissam Israël, nec ingreditur: in monte Alvernæ vitam æternam cernit Franciscus sibi promissam. In monte Sina lex vetus Moysi datur: in monte Alvernæ lex Evangelica Francisco exaratur. In monte Garizim Josue benedictio datur à Domino: in monte Alvernæ B. Francisco benedictio data confirmatur. In monte Moria templum Domini à Salomone ædificatur: in monte Alvernæ corpus, & anima Francisci singulari quodam modo efficitur, & consecratur templum Christi. In monte Libani thus colligitur, quod Deo offertur: in monte Alvernæ Franciscus in Crucis Ara Deo sacrificatur. In monte Golgotha, & Calvariæ Jesus crucifigitur: in monte Alvernæ Franciscus Crucifixo conformatur.* O quot ibi sanctus Pater Franciscus suspiria emisit? Quot amaros singultus ex intimis visceribus eduxit? Quoties arentem humum lacrymarum imbribus madefecit? Quoties mens ejus divinis instillationibus persuasa loquebatur eum spiritibus cœlestibus. Verè *mons Dei, mons pinguis, in quo beneplacitum est Deo inhabitare*, qui rectè illud dicere posset: *Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelsus.* Præcipua hujus montis mysteria, ædificia, sacella mediocri libello descripsit Augustinus de Miglio; & totius montis, ædificiorumque frontispicium, vel prospectivam omni ex parte typis æneis non parvo ære, nec modico labore, ad hominum exterorum excitandos affectus graphicè, & ad

Côparatur præcipuis Sacræ Scripturæ Montibus.
Rodulph. fol. 163.
Genes. 18.
Gen. 13.
Gen. 33.
Num. 23.
Num. 18.
Deut. 32.
Exod. 20.
3. Reg. 6.
Luca 22.
Ps. 67.
Dan. 4.

& ad vivum expressit anno Domini MDCXII. Fr. Linus Moronus Florentinus sub auspiciis Reverendissimi D. Fr. Archangeli de Messana, olim Ministri Generalis Ordinis Minorum, & Archiepiscopi Montis regalis in Sicilia.

Supra n.31. LIV. Calamum hucusque suspendit non inaniter, neque injucundè, ut spero, mysteriosus hic mons, quem supra diximus Franciscum per suos socios occupasse, quos ex Romanulæ, seu Romandiolæ vico illuc *Marian. c.10. §.14.* transmisit. Interim ipse quædam loca lustravit, & Bononiam pervenit, *Anno 1211.n.27.* ubi suis, quos supradiximus, jam illius Urbis accolas, visitatis, devenit *Bonav. c.6.* Immolam, in via Æmilia, olim forum Cornelii dictam, optimo agro, latifundiis campestrium, & amœnorum collium frugum omnium feracibus locupletem. Hujus Civitatis Episcopum adiit, humiliterque poposcit, ut cum ipsius beneplacito posset populum ad prædicationem vocare. Cui Episcopus durè respondens: sufficit, inquit, frater, quod ego prædicem populo meo. Inclinavit caput verus humilis; & foras egressus, post modicam horam regreditur intrò. A quo, cum Episcopus quasi turbatus requireret, quid iteratò petere vellet: humili tam corde, quàm voce respondit: Domine, si Pater filium uno pepulerit ostio, alio sibi reintrandum est. Humilitate victus Episcopus, alacri vultu eum amplexatus est, dicens: Tu, & omnes Fratres tui de cetero, in Episcopatu meo, generali mea licentia prædicetis, quia illud humilitas sancta promeruit.

Vincit Franciscus Episcopum humilitate.

LV. In hac Regione quædam loca sancta prædicatione, & raro comparavit exemplo, è quibus notatum reperio unum *sancti ignis dictum*. *Marian. cit. §.13.* Hujus capiundi ex Bonaventura hanc refert Marianus originem. Inter Lombardiam, & Marchiam Tarvisinam iter agente cum Fratre socio juxta *Bonav. c.5.* Padum, tenebrosa noctis supervenit obscuritas. Cumque via esset exposita periculis magnis, & multis propter tenebras, fluvium, & paludes, dixit socius ad Virum sanctum: *Ora Pater, ut de instantibus periculis liberemur*. Cui Vir Dei cum fiducia multa respondit: *Potens est Deus, si placet suæ dulcedini, tenebrarum effugata caligine, beneficium nobis impendere lucis*. Vix sermonem compleverat; & ecce tanta lux illicò cœpit circa eos superna radiare virtute, ut nocte aliis existente obscura, ipsi luce clara viderent non solùm viam, verùm plurima circumquaque: cujus lucis ducatu corporalitèr directi, & spiritualiter confortati, usque ad locum hospitii per non modicum viæ spatium cum divinis hymnis & laudibus incolumes pervenerunt. Mirabilem autem suam directionem divini ignis obsequio considerans sanctus Pater dixit ad fratrem Leonem: voluntas Dei est, ut hîc nostris acquiramus habitaculum, quo nos tanta misericordiæ suæ dignatione perduxit. Ab Oppidi accolis servi Dei prædicatione excitatis intra paucos dies, quod optarunt obtinuerunt, & ex antecedenti miraculo Conventum *Sancti ignis* appellaverunt, quo nomine ad hanc usque diem à vicinis populis, & Minoribus insignitur.

Nocte obscura lux ei radiabat.

Rodulph.fol.274. LVI. Crescente quotidie, & urgente desiderio martyrii, hinc per Pedemontanos acquisito in oppido Cherii suis consodalibus domicilio tetendit in Hispaniam, ex hac transfretaturus versus Marrochium. Qua verò illuc trajecerit an terra, marive? vel an amplius quidquam notatu dignum in hoc itinere patraverit, signatum non invenio. Id movet, ut asseram per Galliam perrexisse, quod ex nostris, aliorumque monumentis mihi probetur, quod per Navarræ Regnum, Galliæ conterminum, *Gonza. in Prov. Burgen. con.1.* primum Juliobrigam, vulgò Logronium, olim Cantabrorum, modo Castellæ veteris, quam vocant, Urbem pervenerit. In Hispaniarum ingressu scri-

Pergit in Hispaniam.

ſu ſcribit ex legenda antiqua Marianus ei occurriſſe in via derelictum, & deſtitutum pauperem quemdam, languidulum, compaſſumque ſanctum Virum tantæ miſeriæ, præfeciſſe ejus ſaluti fratrem Bernardum à Quintavalle, qui genuflexus, inclinato capite, humiliter, & libenter ejus curam ſuſcepit, & egit, quoad denuò reverſus ſanctus Præceptor, paupere integræ ſanitati reſtituto, eum ſecum reduxit anno ſequenti in Italiam; cui poſtea, ut ſuo narrabimus loco, facultatem fecit peregrinandi ad S. Jacobi ſepulchrum.

Marian. §. 15.

Præficit pauperi infirmo curando fr. Bernardum.

LVII. Dilabente hoc anno appulit Juliobrigam, ubi cujuſdam nobilis, cognomento Medrani, qui tunc fortè ſub Regis Caſtellæ ſignis adverſus Navarræum militabat, filium graviſſimo morbo laborantem, è mortis faucibus eruit, priſtinæque ſoſpitati reſtituit. Id hoc anno factum, non ſequenti, ut ſcribit Gonzaga, præterquam quod antiqua chronica MSS. teſtentur, ex ipſo convincitur Gonzaga, qui in deſcriptione Conventus Burgenſis, & Toletani hoc ipſo anno ait S. Franciſcum Burgos (antiquis Auca, aliis corruptè, ut rectè notat Merula, Maſpurgum, quam dignè laudat L. Marinæus) veniſſe, quo tamen per Juliobrigam ad Septemtrionem, non longè à finibus Navarræ ad Iberum flumen ſitum, hoc jam patrato miraculo, pervenit. Illuc tunc, ut indicare videntur Mariana, & Rodericus Toletanus, vel paulò poſt, ut ait Garibajus, Rex Caſtellæ Alphonſus IX. appulit, ibique ad colloquium Placentiam convocatum generum ſuum Alphonſum Luſitanorum Regem, hujus nominis II. cognomento Craſſum, quoniam brevi adſuturum non ſperabat, totus intendebat in Gallici belli apparatum. Domi, foriſque, in pace, & militia clarus, nec pietate inferior, quippe vel hinc ſancti cognomen adeptus hic Princeps, accedentem ad ſe humillimè virum Dei, humaniſſimè excepit, & lectâ ejus regulâ, quam perperam, vel librariorum vitio tunc confirmatam aſſerunt Gonzaga, & Joannes Mariana ab Honorio III. (ſed pro Honorio caſtiga Innocentio) & longiuſculo inito colloquio, ædificandorum in ſua ditione ſui ſodalitii Collegiorum facultatem donavit.

Sanat juvenem languentem.

Marian. l. 1. de reb. Hiſpan. de prov. Galle.

Marian. l. 12. de reb. Hiſp. c. 2.

Roderic. l. 8. c. 14.

Garib. to. 2. l. 12. c. 16.

Laudatur Alphonſus IX.

Excipit benignè Franciſcum.

Gonzag. cit.
Marian. cit. c. 8.

LVIII. Probant hæc, præter alias hiſtorias, quatuor lapideæ imagines, portæ matricis Eccleſiæ ſuperpoſitæ, quarum altera ſancti Franciſci, altera B. Dominici Regi ſuas regulas expandentium, & S. R. E. Cardinalium litteras offerentium; alia ejuſdem Alphonſi Regis; alia denique Eleonoræ Reginæ, præfati Regis uxoris, hos Patriarchas gratanter excipientium perſonas repræſentant. Quæ tamen aliquibus errandi miniſtrarunt occaſionem, ut dicerent, ſimul utrumque Inſtitutorem illuc adveniſſe; cum ſanctus Dominicus per ſe, non niſi ſub Ferdinando Rege, ſanctus verò Franciſcus ſub Alphonſo præfato ſuum in Hiſpaniam induxerit Inſtitutum. Annum MCCXVIII. aſſignat adventus ſui Inſtitutoris, & erectionis primorum Conventuum S. Antoninus, nec non Joannes Mariana, ſed & alium poſteriorem aſſignandum multis contendit Ferdinandus à Caſtillo, quod alias examinabimus: & primos Prædicatores tranſmigraſſe, vel miſſos à B. Dominico anno MCCXVII. dicit Theodoricus ab Apoldia. Sanctum verò Franciſcum unanimi conſenſu omnes ſui Ordinis Scriptores, vel hoc anno, vel ſequenti ad Hiſpanos permeaſſe teſtantur; quorum differentia ita concilianda, ut in fine anni hujus appulerit, & ſequenti interiora Hiſpaniæ peragrarit. Corrigendus ergò Mariana, qui B. Franciſcum ſancto Dominico poſteriùs in Hiſpaniam veniſſe ſcribit. Et inane argumentum à ſculptis Burgis imaginibus ex facili licentia Pictorum, & Sculptorum adjungendi quod volunt, refellitur, ut opti-

Sub quo Rege venerint in Hiſpaniam Dominicus & Franciſcus.

Enchirid. temp. fol. 31.

Anton. 3. p. tit. 23. c. 4. §. 5.

Marian. l. 12. c. 8.

An. 1219. n. 5. & ſeqq.
Caſtillo lib. 1. chron. Ord. Præd. c. 40.

Theoderic. l. 2. c. 2.

Marian. cit.

Gonzag. in prov. Castel. con. 1.
Cartag. de reb. Hisp. c. 83.
Garibay l. 12, c. 46.

optimè respondent Gonzaga, & Castillo, qui, cum Alphonso à Carthagena, & Stephano de Garibay, notat primum illius Ecclesiæ lapidem jactum ab Episcopo Mauricio v. Idus Julias anno MCCXXII. post quem interlabi oportuit non adeò breve tempus, ut opus ad eum perveniret statum, quo superponendæ essent hæ statuæ, & quo excidere potuit ab hominum memoria, quo anno, vel sub quo Rege, uterque adfuerit Patriarcha. Quod si regia illa statua Ferdinandum exprimat, non immerito ei adstant sanctissimi Patriarchæ, quippè illorum sodalitia hujus favore, & auspiciis in Legionis, Toleti, atque Castellæ Regnis florere, & multiplicari cœperunt. Nam B. Dominicum, & Joannem Parentem à S. Francisco destinatum suum Commissarium in Hispaniam, diversis licet annis excepit, plurimisque favoribus prosecutus, augendæ, latiusque disseminandæ suæ Religionis potestatem, & auxilium impertiit.

Garib. cit. c. 47.
Burgis locū excipit Franciscus.
Gonz. in prov. Burgen. con. 1.

LIX. Ab Alphonso autem, non à Ferdinando, ut perperam putavit Garibayus, in hac Burgensi Civitate, uti diximus, facultate concessa Francisco suæ Sodalitatis domicilia extruendi, ædiculam Archangelo Michaëli dicatam, atque cujusdam montis clivo, aliquantulum à præmemorata Civitate Burgensi distantis, eminentem occupavit, ibique aliquamdiu substitit. Cœptam autem peregrinationem continuaturus, unum, vel alterum ex sociis, qui ejus curam gereret, ibidem reliquit. Mutarunt post Fratres locum hunc minimè favorabilem alio commodiori, non longè tamen ab hoc distanti; quo verò anno, non omninò constat. Extat cujusdam Petri Diaz, Ecclesiæ Burgensis Canonici, testamentum, quo ante annum MCCXXX. legat Fratribus pinguem eleemosynam ad sui Conventus constructionem: & in Cœnobii Archivo asservatur Apostolicum Innocentii IV. diploma datum anno MCCXL. quo certa annorum de injunctis pœnitentiis quantitas fidelibus, adjutrices manus ad hujus loci conservationem porrigentibus, ex Apostolica auctoritate relaxatur. Quæ scripturæ convincunt paulo à sancti Francisci morte Fratres sedem mutasse, cui ædificandæ Canonicus Fratribus pecuniam legat, & consummantibus Pontifex indulgentiam concedit. Ex piorum eleemosynis affabrè, & elegantissimè constructa est, & pulcherrima gaudet Ecclesia, in altero cujus sacello, Seraphico Patri dicato, Anonymus quidam ex ejus sociis tumulatus est. In prima verò ædicula tria primitivorum incolarum corpora jacent, quæ anno Domini MDLXIX. dum fortè fortuna ipsa ædicula reædificaretur, integra omninò, carnibus tamen consumptis, uno & eodem in loco apparuerunt, & ab universa fere Civitate visa sunt. Qua etiam de causa is locus in magna est apud Burgenses veneratione.

Miraculo approbat Deus hospitalitatem Minorum.

LX. His adjungit Gonzaga duo miracula in Patrum hujus ædis gratiam patrata, quibus testificatum voluit Deus, quantum sibi placeat, pauperum præcipuè Religiosorum hospitalitas. Nam, cum devotus quidam Petrus à Renuntio Oppidi *Tardajos*, Hispanicè nuncupati, quod distat Burgis sex mille passibus, accola, qui Franciscanos indè transeuntes humanissimo hospitio excipere solitus erat, in gravem infirmitatem incidisset, atque morti, juxta revelationem sibi divinitus factam, propinquus, aliquot ex hoc Conventu Fratres, qui sibi morienti adessent, evocari jussisset, nec illi itineribus, altissimis nivibus obsessis, ejus votis satisfacere potuissent; adfuêre ex insperato duo gravissimi Franciscani circa medium noctis, quorum senior infirmo plura de cœlesti regno, deque vita beata proposuit, aperuitque: atque tamdiu adfuit, quousque ani-

animam suo Creatori ille redderet, restitueretque. Eo tamen vita functo, ut primum ejus animam Deo Opt. Max. de religioso more ambo commendarunt, omnibus interim, qui defuncto aderant, salutatis, recesserunt: nec ab aliquo supervenientium postea fratrum agniti sunt. Qua de causa tum a Fratribus, tum quoque a Saecularibus is rei eventus singulari Deo beneficio tributus extitit. Praeterea, cuidam praefati Petri a Renuntio filiae gravissime infirmanti, quae post cari parentis obitum transeuntes Franciscanos ad se declinare voluit, adfuit Seraphicus Pater Franciscus, qui eam ex tempore integrae sospitati restituit, atque de obitus die certiorem reddidit.

LXI. Sancto Patre Francisco, ut diximus, ulterius pergente, & in remotis Hispaniarum plagis posito, filii in valle Spoletana sub Fr. Petri Catanei sancta vivebant disciplina, Patris vultum, ut iterum videre liceret, continuo deprecantes. Prae ceteris moerebat ad tanti Patris absentiam sancta Virgo Clara, quam sacro clausam reliquit ergastulo, & quae hoc anno, ultra sororem Agnetem, alias coepit habere discipulas: voluit enim Dominus ne caelestis hujus benedictionis vena, quae in valle Spoletana scaturiit, breves intra terminos concluderetur, sed amplum derivaretur in amnem, ut fluminis impetus, totam Ecclesiae laetificaret civitatem. Nam virtutum Clarae fama diffundi coepit, & post eam adolescentulae concurrerunt in odorem unguentorum suorum. Bino hoc carmine id exprimere voluit vitae ejus auctor apud Surium.

Clausa manens Clara, toto clarescere mundo.
Incipit, & laudum titulis praeclara refulget.

Clarae nomen diffunditur.

Anonym. c. 7.

LXII. Inter primas a sorore discipulas illuxit soror Pacifica Guelfutii sanctae Virginis consanguinea, & in saeculo vicina ex domo contigua summe familiaris. Mediae erat aetatis mulier, quando ad Clarae exemplum se clausurae commisit; nam & Hortulanam Clarae matrem, robuste & supra adolescentulae vires comitata est ad civitatem sanctam Hierusalem, & alias ad delubrum S. Michaelis in monte Gargano, & demum ad visitanda limina Apostolorum. Sancte vixit in saeculo, & sanctius in Religione. Sensit, inter ceteras sorores, virtutem suae magistrae, dum variis & instantibus febribus cruciata, repente integra donatur sanitate ex deducto per eamdem super se crucis signaculo. Tantae pervasit sanctitatis, & apud Claram opinionis, ut idonea videretur, quae Hispellum, quinto ab Asisio lapide mitteretur, ut Monasterium Vallis gloriae dictum, cujus Moniales non adeo arcte, nec perfecte secundum Clarae magisterium vivebant, reformaret; quod & oportuit Claram magisterio Francisci, & ministerio Fratrum in aliis plerisque Monasteriis praestare; „ Nam & „ praeter istud, & S.Damiani Assisiatis, alia quinque per se suasque Disci- „ pulas construxisse comperio: unum prope Fulgineum ad fontem Car- „ pelli sub titulo S. Mariae caritatis; alterum, intra praedictam Urbem, „ S. Catharinae; & tertium ibidem, Vallis gaudii nuncupata: quartum „ extra eamdem Urbem ad fontem Crusticae: quintum prope Hispellum „ sub invocatione S. Damiani. „ Cum vero aquae penuria primum hoc Hispelli Coenobium laboraret, coadunatis sororibus, & praemissa oratione, soror Pacifica miraculose aquam impetravit. Nam intra Monasterii septa apparens speciosissima cerva, ungulis veluti terram effodiens, eduxit coram oratricibus copiosam venam aquarum ex arido & sitienti loco, quae in hunc usque diem scaturire non definit, & eam devote potantibus infirmis miraculose tribuit saepius salutem. Post unum, aut alte-

Marian. in append. l. 1.

Rodulph. lib. 1. fol. 140.

B. Pacifica Clarae discipula.

ADDITIO Patris Lucae Waddingi.

alterum annum reversa est hæc Dei famula ad sanctum Damianum, ubi in Claræ consortio sancte, religioseque vivens obdormivit in Domino nonagenaria, tumulata in Ecclesia S. Georgii, ad quam simul cum Monialibus sancti Damiani post Claræ mortem translata est.

B. Soror Amata. *Marian. cit. Rodulph. f. 136. Process. canoniz.*

LXIII. Hanc secuta est Claræ neptis soror Amata D. Martini de Corano filia, B. Balbinæ, de qua nos alias, germana soror plurima virtute insignis. Eam parentes viro parabant, & vane in hunc finem ornabant. Lascivienti ut solet ætati placuit vestium luxus, & ornatus nimius, arrisitque insana procorum salutatio. Doluit Clara de consanguineæ periculo, a quo, ut liberaretur, & Deum potius studeret amare, quam homines, enixe rogavit. Voti compos facta est, nam cum quodam die veniret, ut Claram visitaret, adeo ejus verbis, & sancta commota est exhortatione, ut statim sæculo libellum remiserit repudii, nec a consanguinea amplius potuerit divelli. Eam nimio pœnitentiæ rigore infirmam hydropisi, & continua tussi per annum integrum, & mensem laborantem sancta Clara crucis signo, manuumque impositione, repente sanavit. Cara valde fuit sanctæ magistræ, ejusque opera sæpius usa est in suis languoribus, atque in postremo ei ostendit Christum sibi adstantem, cui Dominus dignatus est semet exhibere spectandum. Notæ virtutis, & sanctitatis post Claram obiit. Corpus ejus conditum est in Ecclesia S. Georgii, cum prædicta sorore Balbina.

B. Soror Christina. *Marian. cit. Rodulph. f. 137. Process. canoniz.*

LXIV. Soror Christina filia D. Bernardi de Suppo Assisiate, socia & familiaris fuit B. Claræ in sæculo, in iisdemque sæpius cohabitabant ædibus, secretorum colloquiorum sanctæ Claræ cum B. Francisco hæc conscia erat, & Dei sponsam occulte ad Franciscum euntem comitabatur. Eam secuta est ad sponsi thalamum, & sacrum asylum, in quo quadraginta tribus annis commorata, dies suos sancte finivit plena bonis operibus in Monasterio S. Damiani.

B. Soror Agnes. *Marian. cit. Process. canoniz.*

LXV. Soror Agnes filia D. Opportuli Bernardi Assisiatis, qui ad annum MCCXXXVIII. œconomus fuit Monasterii S. Damiani, ut ex originali scriptura ejusdem Cœnobii ad illum annum ostendam, inter primas Claræ consocias numeratur; quæ tenerula ætate Monasterium ingressa, mundum ignorans ob columbinam simplicitatem, cara fuit præfectæ. Voluit experiri cilicii Claræ asperitatem, quam tantam esse comperit, ut licet alias pœnitens, & in se severa, non potuerit per diem integrum illud perferre, ut in Processu pro canonizanda sancta Clara inter cetera ejus pœnitentiæ opera deposuit. Vidit aliquando puerulum Jesum Claræ colludentem, & blandientem in Choro, dum concionantem Minorem quemdam audiret; qui an Christus esset, dum dubitaret, facta est ei interior vox: *In medio eorum sum*, & persuasio efficax, ut crederet Christum cum suis dilectis, & in medio congregatorum sua verba debite audientium, adesse. Alias etiam conspexit lucem magnam super Claram descendentem, simulque revelationem accepit, tunc Spiritum Sanctum speciali quodam influxu in eam descendisse. Apposita est ad suas consocias in æde S. Georgii.

B. Francisca. *Marian. Process. Rodulph. fol. 139.*

LXVI. Soror Francisca, adscititio ob Sancti Francisci affectum nomine, D. Capitanei de Colle medio filia, hoc tempore ingressa, tantæ evasit virtutis, ut in die Apostolorum Philippi, & Jacobi meruerit videre Christum infantulum in Claræ gremio, & Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti species in puerum speciosum conversas. Sex annis gravissimo dolore capitis laborans Claræ precibus meruit sanari. Jacet apud San-

ctum Damianum. Ibidem sepultæ etiam Soror Angeluccia hujus temporis monialis, Claræ familiaris, virtutis spectatæ: & Soror Benevenuta Dominæ Diambræ Assisiatis filia, viginti sex annis cum Clara conversata, per quam liberata fuit a quinque fistulis, quibus per annos duodecim vexabatur. Meruit in transitu sanctæ Claræ Virginem Sanctissimam Mariam cum turba Virginum lecto circumstantium videre. B. Benevenuta.

LXVII. Hoc anno in mense Septembri advenit alia de Perusio nomine Benevenuta, quæ ob magnam sanctitatis opinionem sparsam de utraque Sorore Clara, & Agnete (quas in sæculo, veniens bis cum parentibus Assisium, cognovit, & valde dilexit ex familiari, & mutuo inter parentes commercio) deliberavit eas imitari. In continua regulari observantia perseveravit, propterea que a Clara valde dilecta. Recepit etiam vocis, quam amiserat, beneficium Claræ intercessione; post quam obiit non sine sanctitatis nomine: ejus ossa translata ad S. Georgii Cœnobium. Harum aliarumque hujus temporis Claræ discipularum, neque notitiam, neque miraculorum, aut rerum insignium memoriam aliam reperire potuimus, quam quæ habetur in Processu Canonizationis ejusdem sanctæ Claræ: ex quo hæc pauca, ut licuit, sunt extracta. De aliis Clarissis alias erit sermo locupletior.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

„ I. DEcubuerat anno proxime præterito, & etiam hujus initio, „ tertiana modo, & modo quartana laborans sanctus Pater „ Franciscus, qui nihilominus animarum salutem summopere zelans, „ ipsis in infirmitatibus corporis feriari nesciens, omnium utilitati ex „ ipso strato studebat, ut inclytæ ejus Epistolæ, eo efficaciores, quo „ simpliciores, sed stilo caritatis exaratæ, ad Christianos quoscumque, „ Religiosos, Laicos, tam viros, quam mulieres ubique terrarum commorantes directæ, sincere testantur. Ut convalescere tantus vir cor„ pore cœpit, animum in immensum dilatavit, & eo caritatis igne, quo „ supra suæ naturæ vires in universum Orbem ferebatur, ad Evangeli„ cum prædicandi pœnitentiam cunctis arduum opus se se accinxit. Cu„ ra in Christo filiorum suorum Fratri Petro Cataneo Religioso integer„ rimo commissa, & assumpto in socium Fratre Bernardo, cum nonnul„ lis aliis Umbriam, Italiæ Regionem, a Sennonibus, Picenis, & ex „ parte a Sabinis Apennino divisam, Tibere vero ab Hetruria, & Nare „ a Sabinis secretam, impigro labore lustravit. Assisium Urbem pa„ triam ad radicem Apennini, Spoletum ex plano assurgens colli, cum „ sua valle, Fulgineum ad Tineam fluvium, Interamnam, & Narniam, „ ambas ad Narem, Florentiam ad Arnum in Hetruria, & Senam umbilicum Italiæ, colli impositam; Apennini subinde juga transgressus „ montem Feretranum, seu Leopolim, in rupe prærupta, Forum Cor„ nelii in Æmilia ad fluenta Varenni, pleraque alia loca invisit, ubique „ verba vitæ, cum maximo audientium fœnore diffundens; interea „ Deo præpotenti, gratia cooperante, & insignibus prodigiis Servum „ suum mirificante, ea occasione Cœnobia non pauca fundavit: quæ „ quidem omnia latius noster Waddingus enarravit.

S. Franciscus scribit ad universos Christianos. *Wadd. ad hunc annum usque ad annum 58.*

Regiminis cura commissa Petro Cataneo, peregrinat & Umbriam lustrat.

„ II. Magis vero semper in suis præcordiis flamma divini amoris au„ gebatur, quæ animum ad ulteriora pro salute cunctarum gentium ur„ gebat; præcipue vero Africam ab impio Mahumeto seductam medita-

Gentis Africanæ conversioné desiderat.

ba-

batur, deque ea cum suis frequenter differens, in hæc verba suspirans erumpebat: *O Tingis, Tingis, o dementa Tingis, o Marrochium, Marrochium, illusa Civitas, & quando sedentes in tenebris, umbraque mortis ad Evangelii lucem experrecti oculos mentis aperietis, & cæcitatis vestræ somnum excitabitis?* Porro Marrochium civitas, olim Episcopali dignitate fulgebat, ad Asamam fluvium in Oceanum Atlanticum decurrentem. Urbs profecto Regia, ac totius Africæ maxima, in qua Miramolinus, seu Miramamolinus, qui interpretatur, *multarum gentium Rex*, sui Imperii sedem habebat. Turris in ea adeo excelsa est, ut ex ea Mons Solis..... maritima a Lusitanis occupata, centum triginta millia passuum intervallo, conspiciatur. Tingis autem, vulgo *Tanger*, etiam olim & ipsa Episcopalis, Mauritaniæ clarissima & littoralis, a qua tamquam Metropoli, Provincia Tingitana ad fretum Herculeum inter Septam (prius Exilissam, & vulgo *Ceuta*) & Abylam, contra Calpem, alterum montem in Hispania, dicta est. Ad eas igitur oras, & gentes collimans sua desideria S. P. Franciscus, jam Carthejam Hispaniæ, contra Zilium Africæ, jam mente veluti manutenebat, ac dubium Herculis fretum audax, & imperterritus trajiciebat. Verus Dei zelus etiam viribus corporis majora molitur, nescitque modum, quem nihilominus a moderamine divinæ voluntatis accipit; unde nec errat, nec errare valet. Ergo interea, secus disponente Deo motore, nulli parcens labori, huc atque illuc per Italiam discurrebat, populis undique ad se confluentibus suorum criminum pœnitentiam, ac ad avertendam iram divinam improbæ vitæ emendationem indicens.

Miramol. Rex multarum Gentium.

Turris mirę celsitudinis.

III. Pedemontanas per oras, ac inde per Galliam, & Navarram Virum Dei trajecisse in Hispaniam, dilabenteque anno Juliobrigam pervenisse, brevi facta mentione Cheriensis domus, hic Waddingus enarrare perrexit: verumtamen, præter Cherium, etiam Cayrum, Cortemilliam, Astam, Montem-Calerium, Taurinum, seu Taurinorum Augustam, Avellianam, & Secusium, quod ultimum inter Alpium angustias in Galliam viam aperit, Apostolicum Virum cum spirituali gaudio excepisse, eique loca ad incolatum pro se, & suis, lubenti animo, & maxima cum pietate consignasse, non tantum fama, sed etiam recondita monimenta ex Archivis tum Ducalibus, ac etiam Conventuum, tandem reserata, etiam nolentibus pandunt: ut Reverendissimus noster Paulus Britius, Episcopus Albensis, serio scripsit.

Pedemontium, Galliam, Navar. Hisp. perlustrat.

Wadd. ad hunc annum.

Paulus Britius in sua Seraph. sul alp. lib. 1. c. 2. & l. 2. de Conv. Cayri.

IV. Ita igitur se habentibus rebus, per Liguriam transiens Jesu Christi generosus Athleta, & Apenninos colles supra Sabatiam, seu Saonam, ubi se se demittunt, ac itinerantibus facilem viam aperiunt, superans, emensis tredecim circiter milliaribus in Occidentem æstivum, Cayrum, sive Carum, in Diœcesi Albensi perantiquum, & nobile oppidum, vetustis quidem bellorum turbinibus olim dejectum; sed licet in angustiorem formam redactum, artis elegantia reædificatum, non despicabili muro, contra improvisos hostium insultus circumvallatum, Castroque in sublimiori parte collis munitum, Urbis faciem præferens, primo offendit. Præcurrerat, vel eum certe comitabatur suorum mirabilium gloriosa fama, a qua subito Oppidani permoti confluentes, ut Angelum Dei exceperunt, ejusque verba salutis peravide auscultantes, gratias agere Deo, qui per servi sui humi-

Sabatia, vel Saona.

S. Franciscus apud Cayrum.

Excipitur ab Oppidanis.

,, humilitatem, doctrinam sanam, & exemplum efficax, se præveniebat, Convertit ad pœnitentiam.
,, melioremque ad frugem, quam Vir Dei veræ pœnitentiæ præco pero-
,, ptabat, amarâ quâdam dulcedine amoris, & odii potentissimè urge-
,, bat. Inter hæc autem Spiritus Domini, quo ferebantur, eos impulit,
,, ut Sanctum deprecarentur apud se stationem figere, pro se, & suis
,, perpetuò communem, quorum preces exaudivit pius Pater. Situs ad Offerunt locum pro sua mansione, quem acceptat.
,, ædem construendam, qui ad ejus mentem, solitarius contemplationi,
,, & meditationi idoneus, haud verò nimium remotus, ut inde ad mun-
,, danos commonendos de mandatorum Dei observantiâ, vel ad viam
,, æternæ salutis per semitas virtutum strenuè calcandam, quandò ratio
,, dictaret, facilis esset egressus, quærebatur, cùm exiguus quidam cli-
,, vus ad instar Valliculæ umbrosæ, mille circiter passus à Cayro semo-
,, tus, ad lævam decursus Bormidæ amnis, lætam per planitiem agrorum,
,, perpulchris, & virentibus colliculis, in amphitheatri formam jucundè
,, cinctam, occurrit. Placuit, & quasi sanctitatis odorem jam expiraret,
,, cum Viro Dei devotè solitudinis amatori, concordi voto unanimes
,, obtulerunt, ac ita inspirante Altissimo pauperibus Religiosis, ea so-
,, litudo dedicata fuit, felici quidem animarum sorte, cùm ad loci Ec-
,, clesiam solvendi ergò propria vota, vel criminum veniam impetrandi,
,, aut sancta consilia audiendi, omnes accurrant.
,, V. Fama nihilominus, quæ, maximè heroum, egregia facinora Ex fama refertur miraculum Virginis mutæ.
,, perennare sollicitat, etiam scriptorum silentibus pennis semper loqui-
,, tur, rem ad hæc usque tempora ita enarrat. Virgo erat à nativitate
,, muta, quæ cum populi turbâ Francisci mirâ energiâ prædicantis ab
,, ore pendebat, spiritus verba, si non corporis, cordis saltem auribus
,, perceptura, ut sibi videbatur. Ille appetitus divini verbi, quo cum
,, aliis impellebatur, suæ, & communis salutis corporis, & animæ cer-
,, tum erat judicium: etenim Christus dicebat: *Beati, qui audiunt ver-* *Lucæ c. 11. 28.*
,, *bum Dei, & custodiunt illud.* Et Chrysostomus ait: *Sicut esurire signum* *D. Chrys. homil. 14. in Genes.*
,, *est bonæ valetudinis, ita amare divina eloquia, spiritualis sanitatis ma-*
,, *ximum signum est*, & quidem Dominus per Jeremiam Prophetam ita *Jerem. 23. 29.*
,, loquitur: *Verba mea quasi ignis, & quasi malleus conterens petram*, & *Isaia 55. 10. 11.*
,, ampliùs: *Quomodò descendit imber, & nix de Cœlo, & illùc ultra non*
,, *revertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam*
,, *facit, & dat semen serenti, & panem comedenti: sic erit verbum meum,*
,, *quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet*
,, *quæcunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud*: nil enim
,, eo verbo valentius, & majori cum profectu operatur in nobis, sive
,, in contritione culpæ, sive in collatione gratiæ, sive in illuminatione,
,, & recreatione mentis, vel etiam in valetudine corporis restituenda:
,, ait enim Propheta: *Misit verbum suum, & sanavit eos*. Hæc omnia
,, in concione quique experti fuere. Magno eo finito sermone, & po- Finito sermone alloquitur Virginem.
,, pulo Viri Dei cum benedictione abeunte, præfatam juvenculam, ve-
,, nustam simul, & verecundam, alloquitur Sanctus, simulque indicit,
,, ut à suo genitore ob amorem Dei, sibi, & suis illum, quem supra locum
,, retulimus, impetret: audieritne loquentem naturaliter muta, quis
,, dubitabit? Sed hujusmodi mutitatis socia naturalis, est surditas, ut
,, Physici docent. Cucurrit ergo supra seipsam viribus fortior, & vultu Quæ à Patre loci Dynasta obtinet situm pro æde.
,, hilarior pia Virguncula ad patrem, jussumque sibi, & jubentis votum
,, mirâ libertate exposuit. Ille verò geminati miraculi granditatem in
,, filia tenerrimè amatâ obstupescens, auditis postulatis plusquam liben-
ter

„ ter adhæsit; hunc Virum loci Dynastam, opibus turgentem, & avitæ „ nobilitatis honore fulgentem fuisse tradunt: at suæ gentilitiæ originis „ cognomen, sicut & ipsum nomen, prolixa temporum diuturnitas, ni„ mio sopita somno, reticet. Cùm verò desiderium reddendi cuique „ quod suum est, nos vehementer prolectet, licèt minus ad rem no„ stram facere videatur, nihilominus studiosi etiam antiquitatis, quis „ fuerit eo tempore Cayri Dynasta, sive Regulus, publicorum actorum „ lance examinabimus. Ex publico Reipublicæ Januensis Archivo, do„ nationis Cayri cum suis dependentiis, ab Ottone de Carrecto eidem „ Reipublicæ factæ, & redonationis ejusdem Cayri in feudum præfato „ Ottoni de Carrecto ab eadem Republica, sub anno MCCXIV. cum In„ strumentum prodeat relatum per Raphaelem de Turri, illudque in „ suis Annalibus Reverendissimus Episcopus Nebiensis Augustinus Justi„ niani, sub eodem anno præfato MCCXIV. plenè commemoret, liquidò „ constare videtur, Ottonem de Carrecto loci Regulum eo tempore ex„ titisse, cujus pietatem, & liberalitatem, suppresso nomine, fama pe„ rennat. Nec ambigendum est, an Otto eo tempore in loci Dynastia „ alterius generis consortem habuerit; nam ejus donationis actio, nisi „ illusoria fuisset, saltem, vel parùm firmatis, & roboris habere potuisse „ videretur, cùm nemo aliena dare, vel accipere legitimè possit, vel „ saltem ad minus injuriosa tertio extitisset. Ceterùm optimè novi „ Cayri Carrectos ab anno trigesimo septimo supra millesimum trecen„ tesimum ibidem consortes habere Scarampos à Joannone progenitos, „ ut ex publicis instrumentis demonstrari potest.

Otto de Carrecto vendidit Cayrum Januensibus.

Raphael de Turri Scriba recepit instr. Ann. Justiniani Episc. Nebiensis.

Scarampi tunc non dominabantur ibi, sed postea evaserunt consortes.

„ VI. Eo igitur in loco deserto, quem prædiximus, una cum Eccle„ sia plurimo Cœtui capiendo sufficiente Ottonis præcipuè, & Oppida„ norum, ac finitimorum ope, brevi Cœnobium, haud impar Comitiis „ Provincialibus excipiendis, constructum fuit; eique adjacet vasta & „ nemorosa Eremus, Religiosorum sacræ deliciæ, quas, ut meditatio„ nibus, ac supernorum contemplationibus, aliisque virtutum exercitiis „ peraptas, maximè desiderant. Id verò summè gratum est, quod iti„ neris non difficilis ad Ecclesiam, post apotheosim B. Francisci, suo no„ mini dedicatam, longitudo frequentem populorum confluxum non „ minuit, eos semper alliciente devotæ solitudinis sacro horrore, invi„ tante etiam devotorum Incolarum venerandâ pietate, ac pelliciente „ eorumdem religioso, & spirituali eloquio, quo plurimùm confortan„ tur in Domino animæ piæ. De isto Cœnobio in præsentiarum haud „ plura referam; sed imposterum, si de eodem aliquid mihi probatum „ occurrerit, suis temporibus, ut ratio postulaverit, fideliter ac sincerè „ consignabo. Interea pius, & curiosus Lector, si de eodem aliud ad„ discere cupiat, legere poterit seraphica Subalpinæ Provinciæ monu„ menta Illustrissimi Antistitis Albensis Pauli Britii, ac sua cum his, quæ „ exhibuimus, attentè conferre.

Eo in loco construunt ædes.

Britius in sua Subalpina supra cit.

„ VII. Admisso itaque loco, ut dicebamus, inde suum urgebat di„ scessum, quod regnum Dei, & aliis gentibus evangelizaturus esset. „ O miram Viri sollicitudinem! Alienæ sollicitus salutis, si verè sapiat, „ propriam priùs profectò diligentissimè curabit: etenim stultitia est „ alios salvare, & se ipsum perdere. Id optimi consilii Gentium Doctor „ Paulus habebat, qui omnium Ecclesiarum sollicitudine gravabatur: „ studebat enim benè sic aliis ad salutem, ut nihilominus sui non oblivi„ sceretur, ne fortè reprobus inveniri posset. Zelus ergò alienæ salutis, si pru-

Aliis prædicaturus gentibus discedit.

„ si prudens, & verus sit, quamdam securitatem habet, profluentem
„ ab amore summo Dei, quo mundum, & omnia, quæ ejus sunt, etiam
„ proprii corporis vitam despicit, certus quod si perdiderit animam
„ suam propter Deum, inveniet eam. Tali ergo securitate fretus Cru-
„ cifixi ardentissimus amator, nullo mundanæ sapientiæ argumento præ-
„ peditus, cum benedictione Dei relictis Cayrensibus, quos in via ve-
„ ritatis & justitiæ, prædicatione & exemplo firmaverat, militantis
„ Ecclesiæ novus pes, discalceatus, cilicio indutus, & accinctus renibus,
„ sine pera, sine baculo, & omnino pauper suum prosequebatur iter,
„ per Carrectum Castrum à præfatis Regulis Cayri nuncupatum ascen- *Transit per Carrectum.*
„ dens, ac ita saxosa, & aspera juga montis superavit, ac inde lapido-
„ sum, & declivem callem tenens, per angustam, difficilem, sinuosamque *Descendit in Cortemilliam.*
„ vallem, in Cortemilliam præfatæ Diœcesis Albensis Oppidum elegans,
„ civile, & populosum, XIII. M. P. à Cayro in Septemtrionem elon-
„ gatum, descendit. Itinere fessum, & sudore madentem, quem famâ
„ celebrem audierant, veluti Angelum Dei è Cœlo dilapsum, venera-
„ bundi Oppidani exceperunt: cumque ille, vix, quiete potius, quàm
„ cibo refocillatus, corporis vires reassumpsisset, post humiles preces
„ oblatas Deo, muneris Evangelici surgeret ad opus, è circumvicinis
„ pagis, & villis, utriusque sexus, dimissis laboribus ruralibus, deflue-
„ bant in Cortemilliam gentes ad Virum Dei, ut dicebant. Itaque fa-
„ ctum est, ut magnus populorum concursus eum prædicantem de va-
„ nitate mundi, qui continuè transit cum sua pompa, fugitque veluti
„ umbra præteriens, invehentem contra peccata, quæ ad punitionem
„ scelleratorum jam jam imminentem iram divinam excitant: è contra
„ verò miris laudibus christianas virtutes extollentem, ac subinde pœ-
„ nam æternam impœnitentibus inevitabilem, gloriam verò pariter
„ æternam contritis corde, evidenter & efficaciter annunciantem, au-
„ dierit. Tanta vi è Prædicantis ore verbum Dei effluxit, ut peccatorum
„ durissima corda, veluti silicem deserti percusserit, ac inde abundanter
„ contritionis aquæ emanarint, ac scelleratorum genæ torrentibus la-
„ crymarum inundaverint; nec tamen defuit consolatio Dei, qui pro
„ famelicis, ac sitientibus mensam in Eremo parare novit. Facta igitur
„ commotione magna in universo populo, & serio considerantes loci
„ Majores utilitatem animæ, quam ex contubernio tanti Viri, vel sal-
„ tem ex sociorum suorum incolatu possent adipisci, coacto concilio,
„ pro eodem, & suis ædes construere decreverunt. Locum ergo ele- *Locum ei ad habitandum offert.*
„ ctum, extra quidem muros, sed non nimis ab Oppido remotum B. Pa-
„ tri obtulerunt: quo cum gratiarum actione admisso, tam ferventè
„ unanimes cuncti ad constructionem Cœnobii se se dedere, ut brevi
„ temporis spatio, juxta desideria paupertatis, una cum Ecclesia illud
„ excitarint. Pro duodecim hospitandis Fratribus Religiosis angustas,
„ at sufficientes cellas, & eas præter humiles officinas pro necessitatibus
„ eorumdem continebat; annexoque hortulo, non tam recreationi re-
„ ligiosæ opportuno, quam paupertati coquinæ sublevandæ pernecessa-
„ rio, complebatur. Ultimis verò his temporibus mearum lucubratio-
„ num, eæ sacræ ædes, ob nimiam vetustatem omni ex parte ruinam *Qui nunc incolitur à Religiosis PP. Conv.*
„ minitantes, à religiosissimis Patribus Conventualibus, quibus in Or-
„ dinis Minorum solemni divisione remanserunt, ferè omnes à funda-
„ mentis affabre ac diligenter, & magnis sumptibus reædificatæ, in am-
„ plioremque, nec non elegantiorem formam redactæ conspiciuntur, in

" iisque perexacte disciplina regularis, ad ædificationem populi, Reli-
" gionisque decorem attente custoditur. In ejus Cœnobii Ecclesia satis
" ampla, devota, & decora, ad quam magna cum devotione Oppidani,
" & circumvicinæ gentes concurrunt, Coronæ Jesu Christi pro nobis
" peccatoribus, in domo Pilati opprobria dolorosissima ferentis, & mor-
" tem atrocissimam, ac ignominiosissimam postea in Monte Calvariæ passi,
" multarum, quæ Divinum ejus Caput atrocissime perforarunt, una
" reverenter adoratâ vigilantissimè custoditur Spina. At illuc, unde
" deflexit, ut redeat oratio, velocitatem calami retrahere cogor, &
" sanctum Patrem Franciscum Cortemilliensibus verbum divinum, ve-
" rum animæ piæ cœleste pabulum ministrantem, revocare. Hic eo tem-
" pore, quo apud eos commoratus est, eloquiis divinis, adeo castis,
" examinatis, ac planè nedum utilibus, sed etiam necessariis omni gla-
" dio ancipiti penetrabilioribus, publicè & privatim, prudenter &
" efficaciter adeo utebatur, ut eos quadam violentia dulci à mundi ille-
" cebris, noxiisque vanitatibus averteret, & grata suavitate, & sancti-
" tate morum, omnes in caritate Christi perpetuò sibi devinciret.
" Quamobrem eum abeuntem, nec enim retinere poterant, ob nimium
" cordis angorem videre sine lacrymis, & singultibus non valebant.
" At persuasi tandem, non sibi solis, sed etiam aliis à Deo missum, hu-
" militer petita, & ejus benedictione genuflexi obtenta, flentes vix
" permiserunt, quo spiritus eum ferebat, abire. Ceterum, ut me ex-
" pediam, & sanctum Patrem sequar, breviter quid de Cortemilliæ
" Dominis narrabo. Ab anno trigesimo septimo supra millesimum tre-
" centesimum à Christi Nativitate inclyts, & nobilissima familia de
" Scarampis dominatur titulis Marchionalibus, & aliis gloriosa, & ab
" Oddone propagata, quæ Religioni Seraphicæ plurimum addicta, suo
" præpotenti patrocinio, & generosa liberalitate præfatum Cœnobium
" cum suis Religiosis unicè fovet, ac singulariter protegit: ibidem etiam
" est Saracenorum nobilis familia, quæ, & ipsa plurimum religiosa, cla-
" ritatem sanguinis opibus, titulis, ac virtutibus exornat.

Spina Coronæ Christi in eo asservatur.

Scarampi Cort. Dñi, ac ibidem Sarac. nobiles.

" VIII. Aspera scandens, & fragosa juga Septentrionem versus, &
" laboriose, ac fortiter, vincente sudorem zelo divino, emensis tandem
" decem, & septem milliaribus Italicis, in Astam Liguriæ Subalpinæ
" Episcopalem Urbem, parvulus Jesu Christi servus Franciscus desiliit.
" Ad Tanarum fluvium ex Apenninis montibus citò decursu ruentem,
" famosa hæc Civitas Pompeii, media inter Januam & Ligusticum mare,
" & Eporediam, sub Alpibus ad fauces Augustanæ Vallis sita, peranti-
" qua, vasta, eo tempore centum circiter millia Civibus referta. Pro-
" cerum nobilitate, pluribus nominibus illustris, etiam Ducatus honore
" sub Gondoaldo Duce piissimæ Theodolindæ Reginæ fratre, olim ful-
" gens: subinde Imperialibus privilegiis, & maxime Ottonis IV. qui
" proxime præcessit Fridericum II. de anno MCCX. munita, ac proinde
" antiqua libertate confirmata, propriis legibus tantum adstricta, armis
" potens, mercimonio dives, soli amœna fertilitate abundans, &, quod
" maximi honoris est, nunquam Ariana hæresi infecta, Catholica Fide
" semper clara; hæc, inquam, tanta Civitas, ut Apostolici Viri, cujus
" famam audierat, præsentit adventum, exiliens præ gaudio extra se-
" ipsam, toto cordis jubilo, & pio ac reverenti applausu festiva exce-
" pit, attentis & gratis auribus, prompto paratoque animo ejusdem
" monita salutis exceptura libenter. Tanta divinæ gratiæ affluentia hu-
milis,

S. Franciscus Astam petiit.

Phil.ma. in Clypeo Asten.fol.18.

„ nilis, & pauper Franciſcus perfundebatur, ut in omni ſuo opere, „ atque ſermone, non tantum innocentia, & ſanctimonia coruſcarent; „ ſed etiam in ſe ipſo quidam ſupernaturalis fulgor, & Angelicus decor „ eluceret, quo omnes qui eum intuerentur, aut audirent, facillime „ interius occulta vi immutati, in extaſim ſubito raperentur, & à corporeis ſenſibus abſtracti, in ſupernorum ac æternorum contemplationem mirabiliter extollerentur. Hunc igitur Virum divinum, paupertate divitem, tantis ſupercœleſtibus chariſmatibus ornatum, gratia „ divini eloquii mirificè omnium corda penetrantem, facer Cathedralis Eccleſiæ Antiſtes cum univerſo Clero, Optimatibus, Nobilibus, & „ omni Populo, vehementer obſtupuit, laudavitque Deum in Sancto „ ſuo. Nullus eum prædicantem detrectabat audire, licet pungeret, „ increparetque peccata; ejus monita, quibus ad pœnitentiam, vitæque „ in melius emendationem cohortabatur, omnes ut ab Altiſſimo imperata, non tantum admittebant, ſed ſtatim exequebantur, invicem parcentes obliviſcebantur injuriarum, ſepeliebantur odia, corrigebantur „ uſuræ, reſtituebantur male ablata, deteſtabantur ſuperflui luxus, interdicebantur pompæ, prohibebantur ludi, execrabantur laſciviæ: „ unde mutata malorum morum facie, Aſta, altera Ninive pœnitens, ad „ verbum Jonæ, viſa eſt. Admirabantur interea omnes, & maximè Primates, & qui ſibi videbantur aliquid eſſe tam ſubitam ſuæ Urbis „ mutationem: homini breviloquo nulla artis eloquentia inſtructo, „ præſentia deſpicabili, pauperrimo, vilibus & aſperis vix cooperto, „ quotidianum panem oſtiatim mendicanti, & abhorrenti maximè à pecuniis, tam cito ſe crediditſſe ſtupebant. Sed rem altiùs penetrantes, „ invicem fatebantur in eo pauperculo virtutem Dei operari, ac proinde ejus monita ſancta, & doctrinam irrefragabilem, ſicut etiam ejus „ vitam ſanctiſſimam eſſe, & dignifsimam, ut ſtatim mente percepta „ exequutioni demandarent, quæ tantâ gratiâ ex nudo Evangelio excerpta, ullo ſine fuco prædicabat. Ite nunc Evangeliſtæ novi, curioſi „ amatores eloquentiæ hominum, qui ſuis auribus pruritum verborum „ appetunt, illiſque placere ſtudetis: at in caſſum, ut experientia noſcitis; & ſi vos tangit amor ſalutis animarum, petite à Franciſco ſcholam, in qua prius ſilere didicit, quàm loqui; petite Magiſtrum, à quo „ ſuarum actionum prius, & poſtea moderaminæ linguæ apprehendit: „ ab eo enim tanta energia ſuos perbreves ſermones ad populum, ſicut „ ipſe didicit, ita & vos veſtros exornare diſcetis. Schola eſt Evangelium, Magiſter verò Chriſtus. At pareite mihi Lectores, etenim vis „ Franciſci prædicantis me rapuit: redeo tamen ad propoſitum noſtrum. „ Adeo mirabilia experti Cives, virum Dei ſecum perpetuò habere ſummopere cupiebant, quod tamen impoſsibile fore animadvertentes, „ temperato cordis æſtu, moderatiſque piis deſideriis, ut pro ſe, & ſuis „ ſociis ſtationem firmam apud ſe figeret, Sanctum enixe rogarunt, quorum votis annuit, qui omnes Deo lucrari, & Diabolo eripere ſtudebat. Quamobrem in eo exlore cordis, convocato Concilio, de communi, & omnium ſingulorum conſenſu, & voto memoriale perpetuum „ publicæ pietatis in Deum, Catholicæ Fidei, & ſingularis devotionis in „ Sanctum, quamdam Eccleſiam titulo S. Joannis de Palude inſignem, „ ſed paupertatis religioſæ metas non excedentem, cum amplo ſitu pro „ excitandis neceſſariis ædibus, naſcenti Religioni Minorum dono dedere.

Prædicat fructus mirabiles.

Datur Eccleſia S. Jo: de Palude cum amplo ſitu.

Brit. in monum. lib. 1. cap. 2.

„ IX. Præstat autem commemorare divinæ justitiæ in Usurarium ultionem severam, quam in præfati Monasterii Ecclesia ad omnium terrorem, & monimentum perpetuum Deus ostendit. Homo erat nequam, & nomine plane indignus, qui contra naturæ divinæ legis præcepta, admonitionesque sanctæ Ecclesiæ, & piorum omnium Prædicatorum, per usuras pessimas aliis fœnerando ditescere turpissima aviditate cupiens, alienas etiam crudelis & inhumanus negotiabatur miserias, lucrumque suum, ut loquitur S. Joannes Chrysostomus, alienas adversitates faciebat: proinde comparandus pessimo illi proditori, qui periclitanti in mare, specie juvandi manum dat, ac simul in naufragium impellit: necessitate compulsus in sublevamen sui, qui mutuò sub usura pecuniam, quidve aliud accipiebat ab illo, quasi momordisset eum aspis, interibat; etenim ab eo venenoso reptili incaute percussus, quasi delectatus, ait præfatus, vadit in somnum, & per suavitatem soporis moritur, quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui sub usura accipiebat, sub tempore quasi beneficium sentiebat, sed usura per omnes suas facultates decurrens totum convertebat in debitum, & hac arte, & maleficio scelestus ditescens de paupertate gaudebat infelicis, cui potius sibi, & illi utilius commisereri debuisset. Damnatum hoc avidum fœnus fera pessima est, quæ etiam fratres devorat: imò aper ille de sylva sacri codicis, qui universam vineam Ecclesiæ Jesu Christi depascitur, & exterminat; sed tandem ferro, & igne mactandus & ipse. Avarus, vir divitiarum cum sit, in morte nil earum invenit in manibus suis, subitoque tremore concussus, de cœlo pavet inevitabile fulmen. O virum nequam nullo pacto commiserandum! Justo zelo pennæ excursum condonate lectores, & ad nudam historiam me recipio, quæ talis est.

S. Jo. Chrysost. sup. Matth.

Genes. 37. 20. fera pessima. Ps. 79. 14. Aper de silva.

Historia Usurarii.

„ X. Vir erat Pater familias, non quidem plebejus, aut noti generis, qui divitiarum avidus, turpi tandem usurarum lucro dives, ad mortem decubuit. Hoc opus, hic labor. In supremo periculo positus, à Religiosis instanter monitus, ne oblivisceretur æternæ suæ salutis, visus est prudenter, & sanctè audivisse. Accito Sacerdoti confessus, sed ficte, & mendaciter, ne forte hæreticus vel infidelis videretur, etiam Sacrosanctam Eucharistiam pro Viatico, de manibus Sacerdotis, impius, ac temerarius ausus est suscipere, non recogitans manducantem indignè Corpus Christi, ejusque Sanguinem bibentem, judicium sibi manducare, & bibere. Cum his mortuus est dives, at usuris onustus, & plurimum obæratus. Effertur ad tumulum, quem sibi elegerat in præfata Ecclesia Minorum, & ibi de more tumulatus est, ut saltem, si posset mortuorum quiete frueretur; at non fuit ita, etenim ira Dei vindicis scelerum erat in eum. Nocte intempesta, publicis januis Ecclesiæ, & Monasterii firmiter occlusis, cunctis Religiosis, unusquisque in propria cella, somno soporatis, sed expectantibus excitari ad matutinas laudes, ecce duo Dæmones Hierophylacis portam improvisè magno strepitu pulsant, clamant, jubentque ut exiliat, secumque vadat. Perterritus ille renuit, causatque, se eâ horâ nulli nisi Præfecto domus, obedire debere, ac dira minitans, & eorum temeritatem increpans, audacter, ut sibi videbatur, interrogat, quid velint, & unde venerint? Hi respondent quodammodo mitius, se Dæmones, jubente Deo, adesse exequuturos se coram ejusdem voluntatem, nec sibi ullo pacto pavendum stygiæ formæ horrorem, cum sub huma-

„ humana specie essent, sed incunctanter parendum Numinis Divini
„ præcepto; aperiat fidenter portam, claves Hierophilaci sumat, secumque sine mora vadat. Ad hæc interius confortatus, exilit qui tremebat Hierophylax, & cum ipsis ad Sacrarium pergit, aperit, & eisdem mandantibus Superpelliceo, & Stola sacerdotali ornatus, calicem sumit, cereas binas faces accendit, & præcedentibus illis, ad monumentum præfati Usurarii accedit. Et ecce statim, sublato lapide, prosiliit, & in ostio sedit infelicissimus ille damnatus, cujus ori jussus Sacerdos, supposito calice, & Dæmone uno percutiente in occipitio defunctum, Sacram Eucharistiam prodeuntem excepit genuflexus, cumque fletu, & lacrymis adoravit reponendam in Sacrario, ad quod etiam Dæmones cum intorticiis accensis eam comitati sunt: subindè repente disparentes maximo cum rumore, cadaver, cujus animam jam habebant in tormentis, secum æternò comburendum asportarunt. Calici adeo alte infixi pili barbæ illius scelesti hæserunt, ut nulla arte, nec ferro, nec igne potuerunt evelli, & deleri; sed etiamnum testes facti volentibus doceri perseverant cum ipso calice in Hierophylacio custodito, & in Archivo Fratrum scriptum authenticum hujus horribilis casus legitur. A quo expeditus, Sanctum Patrem Franciscum, (qui accepto apud Astenses loco, ut supra dicebamus, discessurus ad opus suum, benedixit Urbi) sedulus attente sequor.

„ XI. Ab Asta deflectens in Corum vir Evangelicus Cherium pervenit, Cayrum etiam aliquando apud nonnullos nuncupatum, ubi pro suorum Fratrum incolatu locum admisit, ut vix notavit Waddingus. Porro Cherium nobile, ac antiquissimum Oppidum, ab Asta XV. M. P. regionis tantum, vel communia Italiæ milliaria XXIII. recedit, in Corum: pluribus Civitatibus haud impar, à Friderico Ænobarbo titulo Maximi laudatum, arte Xylina per orbem famosum, pluribus familiis antiquissimæ nobilitatis illustre, sua libertate fruens, partim assurgit, cui insidet colli, & partim in planum se grata majestate diffundit. Cœlo circumquaque aperto, solo amœnissimo, in colliculos pulcherrime ex parte ad Occidentem exuberante, & bonorum omnium fœcundissimo, licet aliquando aquarum inopia Colonorum vota deludat, gaudet. Eò, ut appulit vir Dei, non minorem ibi, quam apud Astenses, gratiam invenit: etenim nulli sibi dissimilis, imo vita, & moribus inculpatus semper idem fulgens, eadem, & semper energia sacris dictis persuadendo, optimisque exemplis suaviter cogendo, felicissimè ut Apis operosus erat: & quidem, ut verius dicam, de sursum illucebat tempus, quo ingens misericordiæ Dei defluxus, suæ bonitatis infinitæ ex pectore exuberans, omnes ad satietatem beatam amabat: quamobrem quem elegerat Franciscum sui beneplaciti præconem Deus, is exquisitissimis charismatibus donatum voluit, quibus nulli difficilis, omnibus gratus, imo universo orbi optatissimus esse quiret. Sapientia siquidem ejus, quæ cœlos exornat, terrasque pulchritudine vestit, attingens à fine usque ad finem fortiter, suaviterque disponens omnia, eos, quibus ut vult, ita præparat, atque disponit, ut ad id, ad quod eliguntur, inveniantur idonei. Non igitur mirabimur hominem, quem Altissimus linguâ, vitâ, signisque, atque prodigiis mirabilem volebat; nec multominus stupebimus Cherienses, qui ab ejus ore, quæ emittebantur jacula caritatis in sua corda lubenti animo excipiebant. Laudabimus autem eum nobilem virum *de Simeonis*,

B. Franciscus pervenit Cherium.

Wadd. ad hunc annum n. 58.

Nobilis de Simeom. Cheriensis dat situm pro Conventu.

„ *mis*, qui Publico definiente apud se pro Sancto & suis excitandas ædes, „ nullâ interpositâ morâ in eum finem situm sat amplum, qui ad Pinum „ dicebatur, in loci planitie, at minimè remotum, pro amore Dei dono „ dedit. Carissimum illum fuisse sancto Patri, ab eoque vivente plu- „ res, & singulares favores obtinuisse, multorum famâ relatum habeo, „ quos tamen referre, majori evidentia non urgente, abstineo. In eo „ loco brevi tempore, humile quidem, & ut paupertatem Religionis „ decebat, sed sexaginta fratrum capax, cum ampla, & visenda Ecclesia, „ Cœnobium constructum fuit, & commune pro illis induendis quot an- „ nis quinquaginta tunicas deliberavit, ut nos ipsi ex ejusdem Monasterii „ libris eruimus. His verò temporibus, quibus hæc scribo, præ nimia „ vestutate dum collaberentur ædes, universa domus à fundamentis re- „ novata, magnifica, & religiosè ampla consurgit, antiquæ tamen pau- „ pertatis, & humilitatis beata vestigia servat; sicuti etiam multorum, „ qui pietate, vel doctrina, seu utriusque ibidem floruerunt, memo- „ riam.

Conven. Cherii pro induendis Fratribus quotannis tunicas decernit.

Ex Archiv. ejusdem Conven.

Testona superbū municipium.

„ XII. A Cherio in Libim, sive Africum ter mille passus emetienti „ desolatæ Civitatis Testonæ annosæ reliquiæ occurrunt: desolationis „ verò illis causam dicere, licet propriè nostrum non sit, nihilominus „ quia moneri potest, & seriis haud inutilia miscere nonnunquam lau- „ detur, studiosis historiarum pandimus. Testona superbum, & amplum „ municipium, fumoso Civitatis nomine elatum, olim Taurinensium „ Antistiti plena subjectione parebat: sed fortiter vindicata libertate, „ ut alia plura circum nobiliora municipia, rem suam publicam, sub no- „ mine communis, administrabat, sibique ipsi sola imperabat, quando „ nimium audax, & propriis viribus fidens, fracto fœdere, aliàs cum „ Astensibus & Cheriensibus inito, utrosque hostes voluit habere, „ inconsulta nimis contra duos sola certare posse, & prævalere putans. „ Error maximus, & contra proverbium: Nec Hercules contra duos: „ cum natura ipsa dictante notum sit, absque opera propria, euique à „ quibus semper caveat, sponte sua inimicos nasci: quamobrem da- „ mnatæ imprudentiæ esse absque causa legitima, & urgente sibi facere, „ & multiplicare hostes. At Testona, quos habebat amicos, voluit inimi- „ cos, ac proinde mercatoribus Astæ, & Cherii ad ulteriora versus Al- „ pes loca, & specialiter Cheriensibus ad molendina Padi, contra jus „ gentium, transitum denegabat. Iis ergo de causis ab irritatis simul „ coeuntibus in ejus perniciem, tandem misera Testona devicta funditus „ eversa est: ejus autem ruinæ, in incrementum Montis Calerii non lon- „ ge distantis, Mediolanensium operâ, ut notavit Pingonius, abierunt. „ Mons Calerius autem nobile municipium, pluribus non invidens Ci- „ vitatibus, populosum nimis, ad pedem frugiferi, & deliciosissimi mon- „ tis, prope Padum cui imminet, positum est, publicorum, & privato- „ rum ædificiorum elegantiâ, arcis & murorum firmitate, vastæ Colle- „ giatæ Ecclesiæ decoræ, devotis Regularium domibus, & honorabili- „ bus Templis, plurimum Christiana pietate fulgens, & frugibus terræ „ abundans, lætatur. A Cherio per Montem Calerium ad Augustam „ Taurinorum transeuntem S. Patrem, Oppidani prædicantem cum non „ modico Animarum suarum fructu, ut audierunt, in perenne testimo- „ nium suæ pietatis, ædes pro ejus Religione decreverunt, ut fama „ enarrat, & constructi Cœnobii veneranda vetustas cellarum, & alia- „ rum Officinarum usque in præsentem diem humilitas, & conservata pau-

Desolatum ab Astensibus, & Cheriensibus.

Malab. in Cyp. Assen. fol. 7475.

Mons Calerius describitur.

Philip. Pingon. in Thema Humb. III.ª filio.

Per MontemCaleriū Taurinum it S.Pater, & dicitur Conventū ibi posuisse.

,, paupertas , id facilè intuentibus persuadent . Licet enim gloriosorum
,, facinorum justa monimenta diuturna temporis invidia erodat , &
,, perdat ; haud tamen leviter ea , quæ à parentibus in filios continua
,, successione derivantur , pietate illa in eorum cordibus scribente , &
,, conservante , obliterare valet , maximè ubi etiam annosæ sacrarum
,, ædium ruinæ idem semper loqui videntur . Septuaginta post annos ,
,, occasione cujusdam Indulgentiæ Ecclesiæ præfati cœnobii concessæ ,
,, Moncaleriensis Conventus Waddingus meminit his verbis sub numero
,, 27. *similis Indulgentia pro Ecclesia Conventus Montis Calerii , Oppidi perbilis , multis Italiæ haud cedentis in Lombardia Cispadana , in Provincia Montis Ferrati* , ita citatus Auctor. Ceterum ibidem doctrina , &

Wadd. ad ann. 1291. 68.

,, sanctitas floruerunt , religiosaque vita Incolarum plurimum commen-
,, dabilis etiamnum perseverat , præsentium , & præteritorum temporum
,, historiâ testimonium perhibente .
,, XIII. In Circium à Monte Calerio ter millia passus impiger via-
,, tor pedibus si numeraverit citra Padum , in altera ejusdem fluminis
,, ripa , ubi Duria nuncupata Riparia ex Alpibus defluens , lenta eidem
,, immergitur Pado , spatiosa & ampla agrorum in planitie , septem
,, millia passus ab iisdem nivosis Alpibus in ortum semota , Martis , &

Augusta Taurinorum ubi Duria , & Padus confluunt .

,, Veneris , belli scilicet ac pacis Parentem , & Filiam , fortem , & de-
,, coram , superato lapideo ponte Taurinorum Populorum Augustam
,, offendit . Olim hæc priscorum Colonia Romanorum , ampliores Italiæ
,, Urbes , si magnitudine non exequet , nihilominus nec illis , nec aliis
,, inferioribus , aut æqualibus ullo pacto invidet : etenim Procerum

Olim RomanorumColonia describitur .

,, nobilitate fulgens nulli secunda , civibus comitate , ac urbanitate , ae
,, strenuitate mirandis referta , in pace hilaris & festiva , in bello ter-
,, ribilis & constans , omnium temporum faciebus conformis , & semper
,, unius frontis , & pectoris nullis eventibus inferior ; nobile specta-
,, lum fortitudinis & gratiæ , miraculum naturæ & artis , ut est , exte-
,, ris quibusvis apparens , æquè ab omnibus , invidiâ se rodente , admi-
,, ratur , & amatur ; sed à Potentioribus plurimum , licet nonnumquam ,
,, ut à Venatoribus aper , qui tamen eorum insidias ludere , & vires in-
,, fringere noverit . At dictis adde , si discere placet , Magnatum super-
,, borum Palatiorum numerositatem , & elegantiam , viarum rectitudi-
,, nem , & amplitudinem , platearum gratam spatiositatem , mercium
,, omnis generis abundantiam , exquisitorum Artificum pluralitatem ,
,, Ecclesiarum nitorem , Monasteriorum utriusque sexus venerabilem
,, Religiositatem , Hospitalium multiplicium publicam caritatem , vigi-
,, lantissimi Antistitis , & numerosissimi Cleri Religionis zelum , sanam
,, doctrinam , morum probitatem , vitæque sanctimoniam , Sacri , &
,, Amplissimi Senatus constantem justitiam , qua continet habitatores in
,, pace , nocentesque compescit . Quid plura ? Sileo muros , aggeres ,
,, fossas , propugnacula omnia , & arcem quam habet munitissimam .
,, Omitto etiam publica Collegia , Universitates , & Academiam pro juve-
,, nibus instruendis , cum exquisitissimis deliciis montis pulcherrimi , ex
,, adverso in ulteriori Padi ripa , prospectu gratissimo se se extollentis ,
,, ac ad otia , & illecebras , etiam extra messem & vindemiam , allicientis .
,, Verumtamen , quod summum est , præterire non possum , ut silentium
,, meum in injuriam transire non videatur ; nimis enim iniquum , simul
,, & injuriosum est , cujusvis publicandas virtutes , vel inertiâ , vel , quod
,, deterius esset , livore tacere . Hæc igitur ea est , quæ edicto Claudii ,

anno

Ab Apostolo Petro Fidem edocta.

,, anno LI. Romá pulsum in Gallias Principem Apostolorum Petrum,
,, & prædicantem Jesu Christi Crucifixi fidem audivit, ac adeo alte suo
,, pectore infixit, ut cum ea semper immota steterit propugnaculum in-

Ejusdem fidei propugnaculū.

,, victum ejusdem Catholicæ Fidei contra Hæreticorum insultus, ea-
,, demque perseveret. Hinc certò creditur, & experientiâ noscitur sem-

Clyp. Allen fol. 47. Emanuel. Thes. dell'Origine della Compagn. di S. Paulo in Torino fol. 7.

,, per, & ubique adorandam divinam Misericordiam, diram impietatem
,, Sacramentariorum prævidentem, eam fidelem, mirabilium fidei pu-
,, blicè patefaciendorum ad illorum confusionem, ut suæ omnipotentiæ,
,, & infinitæ bonitatis thronum elegisse. Notum est illud Hostiæ mira-
,, culum celeberrimum universis Civibus, & coram Antistite, & Cle-

In ea celebre miraculū SS. Sacramenti.

,, ro, in platea Ecclesiæ S. Silvestri ostensum, à quo ea ingens devotio
,, in omnium civium corda erga Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum

Et Sacra Sindon Christi Crucifixi.

,, jugiter emanat. Etiam suæ illibatæ fidei merito donandum est, quod
,, Crucifixi Redemptoris nostri, & Dei veram in Sindone effigiem con-
,, templari præsentem possit, & custodire. Hæc sunt, quæ supra ceteras

An. 1453. die 6. Julii horis duabus ante solis occasum. Emanuel. Thes. sup. cit. fol. 42. apud quem lege Auctores.

,, Taurinorum Augustam extollunt.
,, XIV. Ut per pontem lapideum, ac artificiose concameratum,
,, quem prædiximus, Urbem Taurinam attigit vir Dei, hilaritas & gau-
,, dium, veneratio & obsequium in eum, omnium ex corde civium eru-
,, pit: etenim jam olim famosum pauperculum Assisiatem videre, & au-
,, dire optabant. Commendatitia quæ præcederent signa, quæ convoca-

Ad eam pervenit S. Francis.

,, rent concionem supervacua fuere, omnibus aliàs necessariis: sparsum
,, nomen Francisci suffecit, impuberes, adulti, parvi & magni, senes
,, & decrepiti, omnes, inquam, utriusque sexus, cujusvis conditionis
,, & status mixtim, sed inconfuse Evangelizanti Regnum Dei, auribus
,, attentis & corde parato, adfuerunt. Verbum verò Domini, quod
,, sanat omnes, ex ore prælecti profluens consolabatur, & quoscumque

Jacobus de Moxo Ep. Taurinen.

,, confortabat. Cathedram Episcopalem, qui à septem ante annis dignè
,, occupabat Jacobus de Moxo Vercellensis, quondam in Sacro Bene-
,, dictinorum Ordine Abbas S. Joannis Parmensis, hæc mirabilia videns,

Ughellius Tom. 4. fol. 1472.

,, fassus est Franciscum, hominem novum, Jesu Christi Apostolum ad
,, reformandos fidelium depravatos mores, à divina misericordia mis-
,, sum, quamobrem omnino audiendum, & imitandum esse, & idipsum
,, sentiebant omnes. Interea Civitas eum concivem facere exoptabat,
,, verumtamen cum ut novit etiam ad alias gentes cœlitus destinatum, in
,, ejus socios vota direxit. Supra quodcumque egregia res est sanctitas,

S. P. conceditur ædicula S. Viatoris, seu Victoris.

,, quam quisque secum exoptat. Quædam erat ædicula Urbis in meditul-
,, lio fere, Divo Viatori, ut meminit Ughellius, vel Sancto Victori
,, nuncupata ut ait Britius, à Ruvereis Patritiis olim constructa, quam

Ughel. sup. cit. Britius sup. cit. c. 2.

,, proinde jure patronatus habebant: in eam omnium oculi fuere, qua-
,, mobrem Dominis ultro, & libenter consentientibus, & approbante

Ex fama.

,, Antistite, Jesu Christi humillimo servo oblata fuit, quam habuit cum
,, gratiarum actione ex corde acceptam. Inter hæc autem in spiritus
,, fervore dicens, *etiam sexum fragilem decere sequi vestigia Christi*, di-
,, gito indicans locum, prædixit.... *Ibi erit Sancti Damiani Sacrarum*
,, *Virginum domus, ex qua virtutum odor mirificus emanabit*, ut paucis
,, post annis fuit. Crevit subinde Ecclesiola illa S. Victoris, seu Viato-
,, ris in magnificum templum, & ab Apotheosi viri Dei, ejus nomini
,, dedicatum evasit, juxta quod Cœnobium sanctimonia, & doctrina præ-
,, clarum, à civium pia liberalitate excitatum, postea in ordinis divi-

Ughel. sup. cit.

,, sione Patribus Conventualibus Provinciæ Januensis adhæsit. Ughellius
hanc

„ hanc historiam in annum sequentem, scilicet MCCXIV. rejicit, aitque
„ eodem tempore Divi Dominici Prædicatorum Ordinem, hac in eadem
„ Taurinense Urbe sua incunabula suscepisse. Waddingus noster lectione
„ cujusdam diplomatis Clementis VI. hallucinatus, retardat usque ad
„ annum Christi MCCCLII. sed perperam, ut suo loco demonstrabo.
„ Ceterum Taurinenses Fratrum ædes vetustate collabentes P.F. Magi-
„ strum Ludovicum Pavesium de Pinarolio refecisse, ut refert Waddin- *Wadding. ad an. 1352. n. 18.*
„ gus, libenter admittimus. At redeo ad S. Patrem suum ab Urbe di-
„ scessum urgentem, sed à Civibus pro viribus remoratum, qui tandem S. Franciscus benedicit Civibus.
„ dimissus, & omnibus benedicens ait: *Ipse Deus pacis sanctificet vos per*
„ *omnia, ut integer Spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in* *Vide infr. ad an. 1481. n. 1.*
„ *adventu Domini nostri Jesu Christi servetur, quemadmodum Paulus Thes-*
„ *salonicensibus optabat.* 1. *Thes.* 5.
„ XV. A' Taurinorum Augusta in occasum decem circiter milliari- Prosequitur iter, & pervenit Avillianam, natalibus Humberti III. Sabaudiæ, & Mauritaniæ Comitis gloriosam.
„ bus regionis emensis, ad sinistram magnæ vallis Secusianæ, Castrum
„ perantiquum, & nobile, Avilliana nuncupatum, arce fortissima, &
„ muris firmissimis aliquando munitum, contra Transalpinarum gen-
„ tium hostiles incursus, natalibus Humberti III. Sabaudiæ, & Mauri-
„ taniæ Comitis, nec non Marchionis Secusii, Pedemontiique Princi-
„ pis gloriosum, & percivili populo refertum, viatoribus occurrit, *Pingon. in arb. gentilitia fol. 25.*
„ nostrumque calamum, ac plura scitu digna prolectat; veruntamen
„ quia mens pedestrem discalceatum Franciscum sociat, licet inter eun-
„ dum nonnulla secum solatia spiritus admittat, longiùs tamen divagari *Malabai in Clyp. sup. cit.*
„ ab ipso non patitur, ne Lectores pro nucleis fortè putamina legant.
„ Per Avillianam transiens iturus ultra Cottias rupes S. Pater, magno
„ spiritus fervore populo, qui confluxerat, Regnum Dei annuntiavit,
„ pœnitentiam peccatorum cunctis indicens, & quia didicerat ab Apo-
„ stolo Petro post Taurinum Christi fidem suscepisse, ad eamdem fidem
„ tenendam, fortiterque semper propugnandam cunctis viribus exhor-
„ tatus est, & maximè in pectore Viri Dei his desuper dicendi vis excre-
„ vit, cum Ecclesiolam plurimùm annosam, non longè à loco distan-
„ tem, in qua idem S. Petrus illis evangelizaverat Christum Crucifixum,
„ summa devotione visitavit. Priscorum etenim Sanctorum, etiam pri-
„ mæ Classis loca, nullam ex se ipsis sanctitatem visitantibus, vel colen-
„ tibus conferunt, cum nil hujusmodi ex illorum habitatione contraxe-
„ rint, quod aliis communicare queant; veruntamen, eadem visitans,
„ seu inhabitans, vitam eorumdem Sanctorum meditans cum deliberata
„ voluntate imitandi, plurimum emolumenti in via Domini lucratur,
„ quo sibimet ipsi ad eam feliciter consummandam maximè juvat. Hoc fine
„ Franciscus maximè devotus sanctis Apostolis omnibus, præsertim ve-
„ rò Petro, & Paulo, cum eam Ecclesiolam visitasset, impetu spiritus
„ majore, ex concepto desiderio sanctitatis, quam in se, & in aliis exo-
„ ptabat, vitæ emendationem præteritæ, adeptionemque Christianarum
„ virtutum cum tolerantia adversitatum in Mundo, proposito exemplo
„ profugi Petri deprædicabat; omnes vero attente illum, ut alterum
„ Apostolum, audiebant. Interea S. Pater salutis animarum zelo com-
„ motus, Avillianensium votis assentiri visus est, qui silenter eum remo-
„ rabantur: etenim duos limpidissimos lacus ab invicem parum distantes,
„ pulcherrimi visus, & piscosos invisit; at eos saltus, & monticulos,
„ silvestres quidem, sed Colonis non ingratos, cetera super adamavit,
„ quòd contemplationi æternorum, & meditationi passionis Christi,

,, maxime opportuni viderentur. Unius eorum ad calcem priscæ Mino-
,, rum sanctitatis etiamnum exalat odor, & antiquissimum Cœnobiolum
,, eorumdem frequenti devotione populorum colitur. Mille circiter paf-
,, sus ab Avilliana distat: dubium verò est, an idem S. Pater oblatum
,, eum locum ab Avillianensibus habuerit; an posterioribus longe tem-
,, poribus, quod ibidem contemplando, & meditando suas moras pro-
,, traxisset, Sacræ illæ ædes excitatæ fuerint? Prisca monumenta, cum
,, nulla sint, dubietatem non tollunt: veruntamen, qui spectaverit accu-
,, rate Religiosam illam stationem, ejusdem & quamvis partem, sive Ec-
,, clesiam, sive Claustra, undique summam paupertatem in omnibus à
,, Francisco adamatam spirantem ejus temporis fuisse, & ad ejus mentem
,, constructam affirmabit. Muri, saxa, lateres, tenacius quam aliud quod-
,, cumque suam antiquitatem demonstrant, cum eam securius adversum
,, injurias temporum conservent, ac tueantur. Nonnulli mei temporis
,, præfati Cœnobioli fundationem B.Thomæ Illyrico adscribunt: verun-
,, tamen, ut sua pace dixerim, haud apposite loquuntur; etenim Illyri-

Vide ad annum 1523.

,, cus,Lugdunensibus relictis, & remeans in Italiam anno Christi MDXXII.
,, eas ædes S. Mariæ de Misericordia nuncupatas, adinvenit omnibus
,, numeris Franciscanæ pauperiei condecentibus, absolutas, ut ex iis,

Annal. Franc.

,, quæ de Beato Illyrico suo tempore dicemus, qui leget, conjicere po-
,, terit.

,, XVI. Tandem cum Dei benedictione Avillianâ relictâ, suum in
,, Gallias prosequebatur iter Vir Dei, gallicæ glossæ haud ignarus, &
,, non multum remotas Italici Regni portas, à Langobardis, qui eas

Abiens offendit Italiæ portas sub Monte Porciano à Langobardis extructas pervenit Secusiam.

,, statuerant, Clusas nuncupatas, offendit. Sub Monte siquidem Por-
,, ciano, cui insidet celebre S. Michaëlis Monasterium, ac subest S. Am-
,, brosii Oppidum, inchoatum murum firmissimum ad Montem Caprinum
,, usque, Langobardi Reges protraxerant. Inde in Caurum declinans,
,, & per vallem ascendens, confectis octo milliaribus Regionis, Secu-

Clyp. Asten. fol. 3.

,, sium, seu Secusiam pervetustam Civitatem, inter Cottias, & Grajas
,, Alpes, Duriæ fluvio per montium angustias decurrenti, hærentem in-
,, venit; ex iis, quæ didicerat de inclytis, & Christianissimis Principibus,
,, optima sperans, ac ideo lætus, licet itinere fessus; nec eum spes fefel-
,, lit, ut post pauca referam. Secusiam, ob devictas olim à Romanis Al-
,, pinas gentes, trophæa Augusti ostentantem, & subsecutivis tempori-

In odium Humb. III. à Friderico Ænobarbo combusta, restituta tamen perseverat Sedes Marchionum Italiæ.

,, bus honore Marchionatus Italiæ insignem, Humberti III. paulo ante à
,, nobis commemorati in odium, Fridericus Ænobarbus Imperator per
,, Sabaudiam, & Montem Cenisium irruens in Italiam anno MCLV. bar-
,, baro incendio conflagraverat, sed non deleverat, adeo quod reviviscere
,, eadem non posset Marchionum Italiæ sedes, quam Thomas præfati
,, Humberti filius hæreditario jure occuparet. Hic Sabaudus Heros

Thomas Sabaudus Humb. III. Filius.

,, sempiternis encomiis extollendus Beatricem Guillelmi, sive Haymonis
,, Comitis Gebennæ filiam in uxorem duxerat anno MCXCV. cum ipse
,, esset annorum XVIII. & ab ea Primogenitum susceperat Amedeum III.
,, anno MCXCVII., & successive alios plures. Ipse vero Thomas, rebus
,, Christianis in Asia declinantibus, à Venetis rogatus adfuit cum

Pingon. in arb. gentilit. de Thoma fol. 27.

,, quatuor mille, & quingentis equitibus, & peditibus octo millia
,, selectissimis anno MCCI.; eaque in expeditione, quam strenue
,, gessisse publica fama enarrabat, quando S. Vir peregrinabatur ultra
,, Alpes iturus, & Secusiam perveniebat, ex quibus adeo præclare,
,, & fortiter gestis optimam spem conceperat, ut innuimus paulò ante.

Secu-

„ Secusiam, absente viro, tunc fortè incolebat Beatrix, cum eò pervenit Franciscus, quem videre, & alloqui Heroina summopere avebat, non quidem fœminea curiositate mota, sed eximio virtutis Christianæ zelo, quo suos natales exornare, virumque suum imitari studebat; piæ siquidem strenuitati armorum hujus præpotentes orationis sagittas jugiter conjungebat. Tandem vidit immota, ac stupens admirata est, etiam supra suam spem, hominem non procerum, sed staturâ paulo infra mediocritatem, non obesum, sed gracilem, facie utcumque non ineleganter protenta, fronte serena, & plana, oculis quasi Turturæ simplicibus, & eastris superciliis tenuibus, & rectis, labiis haud ingrate subtilibus, colore quidem mortificato, & quodammodo combusto, at non horrido, pauperem omnino, & sine exemplo, vilibus indutum, discalceatum, pedestrem, humilem, mansuetum, at omnino amabilem: à se vero pia, sed arguta perquisitione tentatum, experta est Virum eloquio Divino facundissimum, salutis animarum zelotem fervidissimum, virtutum Christianarum encomiastem, sine fuco, vitiorum osorem absque hypocrisi, Evangelicæ perfectionis præconem Apostolicum, & in consiliis animæ pronunciandis prudentissimum. His persuasa satis, quæ viderat ipsa, & audierat, nihilominus, non curantis sub specie, Viri Dei secretiora animi observare, & contemplari voluit, quod quidem nimis arduum erat; veruntamen tot supernis Charismatibus exornatæ Beatrici, non difficile, sed facillimum fuit hominem, post publica Dei, in corporis castigatione severum, & in oratione, & contemplatione assiduum experiri. Sileo totius Aulæ motus, universi populi acclamationes, & gratiarum actiones: non prætereo tamen tantæ Principissæ stuporem, ob quem, veluti altera Regina Saba, non habens ultra spiritum, coram eo impatiens silendi, in hæc prorupit. *Verus est sermo, quem de te audivi, ò Francisce, & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa vidi, & probavi, quod media pars mihi nunciata non fuerit. Major est sapientia tua, quàm rumor quem audivi. Beati, qui te audiunt. Sit Dominus Deus benedictus, cui complacuisti, pete à me quid optes.* Hæc audiebat, veluti extra se raptus, humilis Christi Servus, & dicendi finem facienti dixit: *Optarem, si sibi placeret, hic Secusiæ pro meis Fratribus mansionem, regulâ paupertatis constructam, in qua jugiter Deum exorent pro vobis, quorum proles Regia portas inimicorum suorum possidebit. Deus pacis, & virtutum Dominus sit super vos, & super filios vestros. Amen.* Hæc statim recogitans piissima Principissa, adeo exarsit charitate in Deum, & in ejus Servum, quod promisit se curaturam ædes, quas postulabat; nihilominus aliquid velle ab eo in perpetuum pignus suarum precum apud Altissimum pro se, & Viro suo, cunctaque prole præsenti, & futura. O Herois, cujus venustatem exornat pudicitia, pudicitiam virtus, virtutem fides, & fidem caritas Dei, quæ consummat omnia! Vere Beatrix voce, & re nomen æternum habebis. Non negavit Franciscus, sed quod exhiberet, non habebat. Nescienti verò se excusare, protinus illa suggessit: tuæ vestis partem da, & contenta ero: & hic illico scissam tunicæ manicam, poplite flexo, porrexit; quam acceptam, inter pretiosas suæ Regiæ gazas illa custodiendam reposuit. Huic historiæ addo, meis temporibus, sub quibus hæc conscribo, ab Illustrissima, & Excellentissima Domina Theresia *Marole* conjugi Caroli Philiberti d'Este, Marchionis Dronerii parta pace, universam Sabaudiam ultra Montes, pro regali altitudine

Beatrix Filia Haymonis Gebennæ Comitis ejus Uxor.

3. Reg. c. 10.

Gen. c. 24.

S. P. Franciscus dat partem Tunicæ Beatrici.

Britius de Origine Prov. S. Thomæ c. 2.

„ tudine Victoris Amedei II. Gubernatoris, eamdem tunicæ partem „ cum cingulo ejusdem D. Francisci, in reliquiario sanctæ Capellæ „ Chamberii devote veneratam conservari, me accepisse. Ceterum, „ Beatricem virtutibus, & meritis cumulatam, ad Retributorem bonorum operum evolasse creditur inter annos MCCXVIII. & MCCXXI. „ nam ex historia Regiæ Domus Sabaudiæ, quam contexnit Samuel Guichenum, habetur adhuc viva anno MCCXVIII. cum eo anno Archiepiscopo Tarantasiæ pascuorum jura Montis Altæ Curtis, per litteras diei „ XIV. Augusti, in Castro de Salinis confectas cesserit. Sed cum Thomas „ Vir ejus viduus Margaretam de Focigniaco alteram uxorem duxerit, „ & in quodam Chirographo anni MCCXXI. hanc Margaretam suam conjugem exprimat, fatendum est prædictam Beatricem inter illa duo „ tempora obiisse. Tandem non reticebo Waddingum occasione tantum „ cujusdam Indulgentiæ Conventum Secusianum commemorasse sub „ anno MCCXCI.

Beatrix inter an. 1218. & 1221. abiit ad Dominum.

Samuel Guichenum in hist. R. D. S. tom. 1. fol. 251.

ARGUMENTUM.

Quibusdam acquisitis domiciliis in Hispania, iter intendit in Marrochium ad martyrium obeundum. Infirmitate præpeditus visitat S. Jacobi corpus, ad cujus limina monitus ab Angelo suum Institutum ubique propagandum, ex revelato cœlitus thesauro domum Compostellæ ædificat: & illinc socios mittit alias extructuros. Transit inde in Lusitaniam, revertitur in Castellam, utriusque tam veteris, quam novæ potiores partes percurrit. Navarreos, Aragones, Catalonos invisit, ubique multa acquirens habitacula, & operans mirabilia. Per Galliam in Italiam rediens apud montem Pessulanum præsignat locum à suis inhabitandum. Recensentur demum quædam Claræ discipulæ, & B. Elisabethæ virtutes.

Gonza. in Prov. Burgen. Conv. 2. Supra ann. 59.

Juliobrigæ Minorum ædes extruuntur.

I. E Civitate Burgensi discessit S. Franciscus interiora Hispaniæ penetraturus, quando Heros ille Juliobrigensis, cujus filium, uti superiori diximus anno, è mortis faucibus eripuit, memor tanti beneficii, sciens jam sancto Viro potestatem factam à Rege, ut suis extrueret in Hispania domicilia, eum longiuscule procedentem à cœpto revocavit itinere, & omnino compulit Juliobrigam reverti, ut propriam domum in Conventum consecraret; cui contiguos hortos, ad se pertinentes, liberaliter adjunxit. Domum ad Cœnobii formam breviter reductam, cuidam ex sociis Vir sanctus regendam commisit, cui ex iis tironibus, quos sua acquirebat prædicatione & miraculis, velut in ceteris faciebat domiciliis, ex itinere quosdam transmittebat. Primam hanc Franciscum in Hispania ædem erexisse, & miraculosam adolescentulo Medrano hoc anno præstitam valetudinem asserit Gonzaga; sed primam alii constituunt Burgensem, & superiori anno adolescentis miraculum. Et sane, si vel ipsi assentiamur Gonzagæ asserenti anno MCCXIII. Franciscum ex Galliis in Hispaniam trajecisse, in Hispaniæque ingressu Juliobrigam venisse, & expectandum rationabiliter credamus Juliobrigensi viro, ut domicilii extructione acceptum recompensaret beneficium, licentiam Regis non longe agentis, ut Franciscus suum in Hispaniam introduceret Sodalitium, non improbabiliter suspicabimur prius apud Burgenses, post patratum Juliobrigæ miraculum ædificasse, vel potiùs jam ædificatum Sacellum

Uter prior Juliobrigen. an Burgen. Conventus.

Gonza. in Prov. Cast. Conv. 1.

lum occupasse. Atque in eo sensu accipiendus videtur Gonzaga, cum Juliobrigensem primum dixit Conventum eorum, quos ipse Seraphicus Pater in Hispania erexerit, ut de erectione novi Conventus, non de occupatione erecti locutus sit; Burgensem autem, ut ipse habet Gonzaga, non erexit, sed erectum occupavit Sacellum. Quidquid vero sit de anteriori, vel posteriori hujus Conventus erectione, Ecclesiæ S. Francisco post mortem dicatæ, majus Sacellum præfati Equitis Medrani successoribus cessit jure patronatus in sepulturam, & reliquum post domicilium resarcitum, atque ex parte ædificatum piorum eleemosynis, in amœnissimo situ non procul à Civitate ad fluminis Iberi marginem. Unum & alterum patravit hîc miraculum B. Bernardinus è Senis, quæ suo dabimus loco. Hoc anno vel in primo accessu, vel in regressu ad Logronii civitatem Vir sanctus Victoriæ urbis non adeo distantis, incolarum expertus est humanitatem, qui intra suos muros ædiculam sanctæ Mariæ Magdalenæ sacram, suis sumptibus, Viri sancti sodalibus exædificandam curarunt; quam aliquibus post annis Serenissima Domina Berenguella Joannis Castellæ infantis filia, & Lopetii Diaz de Haro XI. Cantabriæ Domini neptis, amplissimè auxit, ut suo tempore dicemus.

Gonza. in Prov. Cantabriæ Conv. 1.

Victoriæ cœnobium datur eisdem.

II. Ab his Civitatibus resiliens fidei Athleta, cursum concitato prosequitur gressu ad martyrium, totus anhelans ad palmam, duo quæ habebat minuta, corpus scilicet & animam liberali cupiens caritate Christo largiri. Ita continue hæc offerebat, ut quasi omni tempore per rigorem jejunii corpus, & per martyrii desiderium spiritum immolaret: exterius in atrio volens sacrificare holocaustum, & in templo interius concremans thymiama. Sed id me hæsitare & mirari cogit, quomodo tenellam adhuc suæ Religionis plantulam, altis nondum jactis radicibus voluerit deserere, & innumeris exponere periculis, quæ res novas, maxime quæ Dei sunt, ex more circumdant, & veluti erumpentem supprimunt plantam. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos super eos volitat, ut supervenientia mala præcaveat; ita Religionum Principes & Institutores suis adsunt subsidiis, ut sectatorum adjuvent infirmitatem, & irruentia damna propellant. Procreant, & protegunt discipulos, nec non nisi robustos propriæ fidunt virtuti. Adhuc est in ipsa infantia, nec dum plane fundata hæc paupercula Religio, & jam secundò Fundator abscedit? Tenelli nondum perfecte nati filioli, & jam exponuntur, prius expositi, quam nati. Cur nos Pater, ardentem te fari liceat Seraphim, deseris? Cui nos desolatos relinquis? Vere si abieris, si recesseris, invadent gregem tuum lupi rapaces.

Expenditur qualiter orientem deserat Franciscanam Religionem tendens ad martyrium.

III. Magnus sane ardor martyrii in sanctis hominibus adeo urget & urit, ut non si filios relinquant, sed quod Patrem sequantur, expendant; non quod dimittunt post se, sed quod habent ante se, magna anxietate conspiciunt. *Amor illorum*, ut dixit Ignatius, *crucifixus est, non est in eis ignis mundanæ, sed cœlestis materiæ, & aqua viva, quæ intus dicit: veni ad Patrem. Pulchrum putant à mundo occidere ad Deum, ut ad ipsum exoriantur*. Proinde non naturalem vitæ cursum præstolantur, mundana funera, supremas suorum lacrymas despiciunt: *Cœlestem gloriam violenta, immaturaque morte præveniunt. Velociter ex hac vita, quæ potius est interitus longus dicenda, brevi quidem labore commigrare contendunt, supremum ætatis finem, inutilem, sterilem, infructuosum, stultum, vanum expectare fastidiunt*. Mortem igitur pro dilecto ferendam, non mortem putant, sed ut sancta Sophia dixit ad Anastasiam filiam, *bonum*

In sanctis Viris magnus ardor martyrii.

Ignat. in epist. ad Rom. apud Sur. ad 1. Febr.

Basil. hom. 19. in S. Gordium martyr.

Metaphr. apud Sur. in vita Anast. c. 3. ad 28. Octobr.

ex malo mundo discessum, lætitiam, gaudium, voluptatem, splendorem, pulchritudinem, lucem longe hac luce dulciorem, & pulchriorem. Hinc præter Franciscum, viri alii magni derelictis, quos non adeo pridem genuerant, vel susceperant, filiis ad hunc properabant triumphum. Sanctissimus Patriarcha, & Francisci consocius Dominicus, instituto in Abbatem, qui ceteros gubernaret, Fr. Matthæo (qui solus in sacro Ordine Prædicatorio illius præfecturæ prætulerat genus) decrevit proficisci ad Saracenos desiderio martyrii obeundi, anno MCCXVII. cum paulo ante uno, vel altero anno per regulæ approbationem Institutum formarit. S. Antonius Abbas flagrans cupiditate martyrii, cum persecutio impiissima Maximiani furore vesano vastaret Ecclesiam, Sanctis quoque Martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipse Monasterio, secutus est futuras Christi victimas, dicens: *Pergamus ad gloriosos fratrum triumphos, ut ipsi congrediamur.* Magnus ille Dionysius Areopagita subrogato sibi suæ Ecclesiæ Episcopo, martyrii desiderio, festinantiæ itineris Romam accelerans insistebat, ut simul cum Apostolis, si ita vellet Christus, occumberet: & postea in Galliis morte vitam assequi tota intentione desiderans, incredulæ gentis non verebatur expetere feritatem, ut qui jam erat Christi nominis, inter multa tormentorum flagella, perfectus confessor, fieri mortis mulctatione mereretur & martyr. Quid Hubertum Episcopum memorem Leodiensem, qui dum commori non potuit Lamberto Christi martyri, crebro talia conquerebatur: *O me infelicem, terque miserandum, cujus peccata in tantam sustulere congeriem, ut non idoneus dignusque possim reperiri consortio tanti viri, martyrii triumphum subeuntis, palmamque victoriæ invadentis!* Quid similia referam de Eligio Episcopo Novionensi? Quid primos illos recenseam Antistites, & Patres, qui teste Chrysostomo, & fatente ipso Juliano Apostata, *omnes ad martyrium, quasi ad alvearium apes volabant?*

Theodor. in vita S. Dominici l. 2. c. 2.

Athanas. in vita S. Anto. ad med.

Hilduin. in vita S. Dionysii c. 17. & 20.

Discipulus Huberti in vita apud Sur. ad 5. Novemb.

Vide Audoenum in vita S. Eligii c. 38.

IV. Francisci verò fervens desiderium, etsi Deo gratum, non tamen probatum, ut compleretur. Quare ipse, qui pusillo suo gregi magistrum paravit, servavit Franciscum, ut institutio Monachorum, non solum oratione ejus, sed & conspectibus firmaretur. Cum itaque in interiori esset Hispania, divina dispositione, ut ait S. Bonaventura, quæ ipsum reservabat ad alia, gravissima ei supervenit infirmitas, qua præpeditus, quod cupiebat implere nequivit. Statuit ergo Dei obedire voluntati, quæ per manifesta ei constitit signa, & adoratis S. Jacobi Apostoli reliquiis, in Italiam reverti. Sed ubi ægrotaverit, vel quam peragraverit in hac peregrinatione regionem exacte nullus ex nostris memoravit. Multum nobis præstarent Patres Hispani, si eam, quam Itali, adhibuissent operam in observandis gestis, prodigiisque sui Institutoris. Nihil ferme calamo dignum prætererunt prisci Italiæ Franciscani, quorum inconcinna & humili, sed eo sinceriori & fideliori enarratione, præcipue Mariani Florentini, omnium locupletissima usi fumus, & quorum operâ facilius scire licuit, quid unoquoque anno Vir sanctus in his egerit Provinciis; Hispani verò, vel qui cum sancto Viro in Hispaniam transierunt pauca notarunt, vel nostram subterfugere notitiam. Hæc tamen de rebus Hispanicis ab omnibus nostris, etiam Italis observata, quod Hispaniam lustrarit, S. Jacobi corpus Compostellæ coluerit, quod in Lusitaniam trajecerit, quod universum ferme Aragoniæ Regnum, & vicina perambularit; demum unum, vel alterum ejus inibi factum referunt prodigium. Nihil tam nobis in Hispanico hoc itinere facem præferre poterit,

Chrys. serm. in Juvent. & Maxi. mart. parum à prin. to. 3. in fine.

Bonav. c. 9.

Ægrotat in Hisp. Franciscus.

Res gestæ Francisci in Hispania à paucis signatæ.

rit, quam populorum perpetua, ut fertur, & probata traditio, quæ qualem sortiatur auctoritatem, & mereatur credulitatem ponderosissimæ res aliæ, imo & fidei nostræ, arcana affatim probant. Hanc egomet ipse constantem esse, & sacram in multis Urbibus, & Oppidis, diversisque Regnis Hispaniæ comperi; cui si refragari quis velit, non impunis, nec absque effrontis nota effugiet: adeo pro magno pius populus, & in Franciscum propensus semper duxit ejus se præsentia visitari. Neque aliunde quam ex hac diuturna, & numquam interrupta traditione Illustrissimus Gonzaga primorum Hispaniæ Conventuum in Franciscum refert originem; nec profecto inaniter aut leviter, me judice, id præstitit, ut ex singulis domiciliis statim constabit. Ex horum situ & Geographia, si nos itineris sancti Viri cursum deducamus, non leviter divinare, sed veluti quibusdam saculis, & Ariadnæ filo in dubio & cœco gressu duci ab æquis judicibus merito censebimur.

V. E Julio briga ergo rediens, ut supra dixi, ad lævam habens Hispanos Vaccæos, per Septemtrionalem partem veteris Castellæ, ut juniores vocant, transivit per priscos Turinodigos populos, & Regnum Legionense ad flumen Essa, antiquis Estola, qui rapido cursu à Superioribus Asturibus Augustanis fertur in Dorim, vel Durium fluvium. Ultra hunc, Asturicam versus, alius est fluviolus, veteres Geographi Urbicum vocant, qui eumdem cum superiori habet sui cursus terminum, quem ut à Villa Nova, Ortelio & Antonino Nova, Mariano Novis, aliis Nonis, ad oppositum Oppidum transuadare tentarat, non licuit sine periculo profundioris alvei. Ad cujus ripam, dum parumper substitit cum sociis, nocte superveniente, accessit e dicta Villa adolescens duos minans caballos, pannis venalibus onustos, qui pauperum misertus, depositis in adverso margine sarcinis, rediit ad fratres, transportavitque, & nocte illa humanissime curavit, necessaria quæcumque eis in hospitio ministrari. Cui sanctus Pater die sequenti in recessu valedicens, dixit: retribuat tibi Dominus in retributione justorum. Exauditæ sunt Viri sancti preces; nam visitante adolescente paucis post mensibus limina Apostolorum, magnoque interiori accepto solamine, quod expiatis per sacrosanctos Sacramentorum ritus anteactis piaculis, & devote salutatis sacris Cœmeteriis, Deum obnixe rogavit, ut cum locuplete hoc meritorum cumulo, antequam mortali quopiam crimine tollerentur, sibi liceret vita meliori commutare. Obtinuit quod petiit, ex hac vita in illa peregrinatione decedens. Pater, ut mortuum audivit filium, justa solvi voluit, convocatoque Clero solemniter ad altare preces offerri. Sacrosancta dum inciperentur mysteria, ecce triginta fratres delubrum ingredientes gravi concentu choros efformant. Quibus, terminatâ re sacrâ, ad prandium vocatis, varia apponuntur fercula, & magnæ redduntur de inexpectato beneficio gratiarum actiones. Urbane tractatos comitantur populi extra Oppidi compita, sed redeuntes appositas dapes inveniunt intactas. Quod miraculo adscribentes, cursores & exploratores miserunt, qui de eorum conditione & incolatu perquirerent. Sed nec quò flexerint, nec qui eos per semitas ullas aspexerit, invenire potuerunt; quare non absque fundamento judicarunt pauperem Franciscum, cujus jam celebris in illa regione evasit opinio, cum suis discipulis cum cumulo reddidisse in retributione justorum, quod accepit ab adolescente hospitalitatis beneficium. Per quod factum est, ut oppidum illud propensius semper Francisci amaverit sectatores.

Supra n. 1.

Marc. 1. p. l. 1. c. 45.

Rebol. ibid. c. 22.

Marian. c. 10. §. 17.

Adolescentis erga Franciscum humanitas à Deo retribuitur.

VI. Recta

Pervenit Franciscus Compostellam.

Gonza. in prov. S. Jac. con. 1.

VI. Rectâ hinc per Aviam, & Sariam fluvios, qui in Minium decurrunt itur Compostellam, sive Flavium Brigantium Principem inter Janaricos, seu Gallecos Civitatem. Hìc Vir sanctus paupertatis amantissimus apud pauperem quemdam Carbonarium, cui domus in suburbiis, nomen verò Cotolai erat, divertisset, noctu contemplationi vacandæ causâ in viciniorem monticulum se recipiebat, in quo divinæ voluntatis esse intellexit, ut suis Fratribus in Dei, atque Inferni vallibus, ita ab illo populo nuncupatis, Conventum ædificaret. Hujusmodi igitur valles quæsiturus summo mane surrexit, atque post adhibitam diligentem curam, eas ad Benedictinos quosdam Patres, Monasterii sancti Paii, sive Pelagii ejusdem Civitatis, quorum successores modò in Conventu sancti Martini commorantur, pertinere accepit, easque valles sibi invicem contiguas esse invenit. Memor igitur benevolentiæ præfatorum Fratrum erga se, atque suum Ordinem, nec non & Monasterii S. Mariæ de Angelis Assisinatis, quod ab iisdem gratuito acceperat, S. Paii Abbatem humiliter aggressus, hujusmodi Conventus præfatis in vallibus ædificandi facultatem ab eo maxima cum fiducia, constantique animo petiit, præfatoque Abbate, quid sibi in pretium daturus esset, respondente subjecit: Cum pecunia longe à me sit, nec quidquam aliud occurrat, sum enim pauperrimus, quod tibi pro tanto beneficio erogare possim lubens fluvialium piscium cistellulam in annuum censum dabo, pendamque, dummodo capi possint. Cujus fiduciam atque simplicitatem admiratus pius Abbas ejus votis sub oblata conditione annuere decrevit. Quamobrem confecta de tradendis vallibus, sub præscripta lege, scriptura, eaque chirographo B. P. Francisci, atque Abbatis subsignata, domum Cotolai repetens Pater Seraphicus, inquit: Carissime hospes, ut ad labores accingaris oportet, voluntas siquidem Dei est, ut sibi Ordinis mei domum in vallibus Dei, atque inferni ædifices. Nam quod ad situm attinet, is mihi ea propter à Patribus Benedictinis concessus est. Cui Cotolai: quonam pacto, Pater mi, id præstare potero, cum ex mercenario labore victitem? Nonne me pauperrimum nosti? Tuncque B. Pater subjunxit: bono animo esto, quamobrem sumpto protinus ligone, proximiorem petito fontem; cumque terræ aliquantulum effoderis, opulentissimum invenies thesaurum, quo injuncto tibi muneri satisfacere valeas. Quod cum Cotolai ex devotione ad Patrem concepta præstitisset, omnia sibi juxta Patris præsagium successerunt.

Ibi in fund. Patrum Benedictinorum Conventum ædificat miraculosè.

VII. Itaque ex adinvento à pio Cotolai thesauro, Conventus hic, qui nunc S. Francisci titulum præfert, partim in valle Dei, partim vero in valle inferni, hoc anno ejusdem Cotolai operâ ædificatus est, ut ex inscriptione præ foribus Ecclesiæ, & tumulorum Cotolai, & uxoris Mariæ de Bicos dictæ, ex antiquissima, & fidelissima traditione, ex authentico etiam scripto ex Patrum Benedictinorum hujus Compostellanæ Civitatis archivis summa fidelitate extracto, ad instantiam Fr. Garziæ à S. Jacobo Minoritæ. Sed præ omnibus rem omnino indubiam facit præmemoratum B. Francisci chirograhum diligenter ad hoc usque sæculum à Patribus Benedictinis in Sacrario asservatum, quod tamquam veneratione, & memoria dignum sibi ostendi curavit Philippus II. Catholicus Rex anno Domini MDLIV. dum in Angliam transfretaturus, ad matrimonium cum Maria Regina contrahendum, illac transiret. Dictum annuum censum, fiscellam videlicet fluvialium pisciculorum longo tempore exsolverunt Franciscani Patribus Benedictinis ex prædicta conventione inter San-

Solvunt Minores annuum censum pisciculorum.

Sanctum Franciscum, & Benedictinorum Abbatem. Successu vero temporis eis remissus fuit; sed plurimi adhuc Guardiani, quos vocant, vetustæ pietatis, & humilitatis studiosiores censum, quantumvis remissum, sponte solvunt, quem veluti sibi summe acceptum majori caritatis cumulo, & pinguioris eleemosynæ beneficio Patres Benedictini rependunt. Jacent in hoc Conventu Antonius Guimanius, quinquies Minister Provinciæ D. Jacobi, nobilis prosapiæ, magnarumque rerum obeundarum vir: & fratres aliquot Laici, seu Conversi, quorum ad annos, quibus obierunt, erit memoria; nec non Comitiorum à Carolo V. anno MDL. ibidem celebratorum pro suorum Regnorum moderatione. Ornavit plurimum hanc ædem insigni Claustro, aliisque ædificiis ad annum MDCXIII. P. Josephus Vasquez doctus, nec mediocris notæ vir, conquisitis hinc inde piorum elemosynis, adjutus liberalitate Maximiliani Austriaci Archiepiscopi, & Ecclesiæ matricis capitularium beneficentia. *Addition. Prov. S. Jac.*

VIII. Non solùm hunc Conventum inter Celticos, seu Gallicos obtinuit Vir sanctus, verum ad capiendos alios, socios ad varia Oppida juxta visionem, & præceptum Dei ad altare sancti Apostoli sibi factum, transmisit. Etenim cum apud venerandum corpus ferventer oraret, apparuit ei Angelus Dei, & monuit dilatandum esse suum Institutum per universum Orbem, & plurima sibi ædificanda domicilia in Europa, & quædam occupanda, antequam ex Hispania rediret; id demum divinum esse placitum, ut in Italiam remearet. Cœlestibus proinde parens monitis, dum Compostellano exstruendo institit Cœnobiolo, unum ex Sodalibus misit Corunniam, antiquis Caronium, Urbem Senatu Regio modò celebriorem, qui religioso exemplo, & sancta conversatione id præstitit, ut sibi daretur facultas & situs ædificandi Cœnobii ad litus maris Oceani, paululum a mœnibus Civitatis. Cum autem Dei famulus, omni pecuniarum genere, quo operariis satisfaceret, omnino careret, victum saltem eis ministrare curabat. Quapropter ad litus pisces sibilo vocans, cum plures adnatarent, sibi necessarios, alios interim benedictione dimittens, prehendebat, & opificibus ministrabat, qua mira arte opus majori ex parte promovit. Cujus corpus in hujus loci Ecclesia sepultum est, in peculiari quodam sepulcro, cujus dextro lateri sequentes litteræ impressæ sunt: *Ossa sancti Fratris*. Nomen enim ejus, vel ex propria industria, fugiendæ videlicet auræ popularis ergo, vel ex crassa Patrum incuria, nescitur; licet aliqui velint hunc esse fr. Benincasa Tudertinum, cujus infra erit mentio. Aliquot ejus ossa ex dicto sepulcro exhumata, honorifica quadam in arca lignea recondita sunt, atque ad sepulcri latus eminentiori in loco apposita, à Corunniensibus maxima in veneratione habita. Præfatum ejus miraculum mausolæo in pariete est superpictum. Vetustatem hujus fundationis confirmare poterant antiqua constructionis norma, & epitaphium hoc cuidam sepulcro incisum: *Hic jacet famulus Dei Hernandus Joannes de Gube, qui obiit sub Æra millesima, trecentesima, id est anno Domini* MCCLXII.

Ad Apostoli altare monetur Ordinis dilatandi.
Marian. l. 2. §. 14.
Corunniæ ædificatur Conventus.
Gonz. cit. Con. 2.
Addit. Prov. S. Jac. in Conven. Oveten.
Infra ann. 1216. n. 2.

IX. Discipulum alium, cui nomen Petrus Compater, destinavit ad Astures transmontanos, qui Oveti (quod Provinciæ metropolis est, a quibusdam, ut notat Rodericus Toletanus, *Civitas Episcoporum* nominata) sedem suis posuit, in qua parum ipse vixit, moriens anno MCCXVI. Juxta portam Ecclesiæ a parte interiori diu humi jacuit, donec XXVI. Maii anno Domini MCCCCLXXXVII. ad eminentiorem, atque honorabiliorem locum ad instantiam, & sumptibus nobilis viri Alphonsi de Balder-

Ovetum destinat fratres S. Franc.
Rod. l. 4. de reb. Hisp. c. 18.
Gonz. cit. Con. 3.
B. Petrus Compater.

cabano, Asturum Gubernatoris, supra præcipuam Ecclesiæ portam translatus fuit, ubi religiosa veneratione colebatur a Populo, ut sanctus, & Deo carus. Sepulcro impositum epitaphium hoc a piis quibusdam viris appositum fuit.

Frater Petrus ego, cognomine Compater ante,
Carnis hic ossa tego, me Salvatore vocante.
Annis millenis centum bis, decem sex octo plenis,
Sanctus obiit Frater de gente Minorum.
Compater, imo Pater appellatus miserorum,
Filius atque Dei, voce savente Dei.

Quibus versibus indicatur in populo habitum pro sancto, compassivum fuisse erga pauperes, & favore aliquo cœlesti affectum, quo Deus dignaretur eum filium suum appellare, & mense Octobri anni MCCXVI., ut dixi defunctum. Alia adhuc translatio reliquiarum sancti hujus Viri facta est anno MDXCIV. die XV. Junii per Ludovicum de Quiros Guardianum, & Theologiæ professorem in locum honorabiliorem, dum murus, in quo antea conditæ erant, ruinam minaretur. Invenit in sepulchro tres arculas plumbeas, per quas divisa erant Viri sancti ossa dura & integra. In prima erat hæc memoria primæ translationis, pecorina charta, signata: *Reliquiæ cujusdam sanctissimi viri socii Patris nostri Francisci, qui nuncupabatur fr. Petrus Compater; cujus translatio facta fuit* XXVI. *Maii anno Domini* MCCCCLXXXVII. In secunda erat aliud membranum cum his verbis: *Reliquiæ, quæ continentur in his tribus thecis, sunt fr. Petri Compatris sanctissimi viri, quondam socii signiferi Patris nostri Francisci, quæ translatæ fuerunt* XXVI. *Maii anno Domini* MCCCLXXXVII. *frater Thomas.* Idem repetebatur in membrano tertiæ capsulæ. Adfuerunt huic translationi D. Ludovicus Carillo de Mendoça Asturiæ Gubernator, & illius ditionis Nobiles quinque, & Viri præcipui, quibus aliquæ partes distributæ sunt ossium, & byssini veli, quibus involvebantur reliquiæ, quæ non pauca operatæ sunt miracula, ut ad illum, si Deo placuerit, annum enarrabimus. In eadem etiam Ecclesia conditum est corpus Alphonsi à Palenzuela Minoritæ, Provinciæ D. Jacobi alumni, atque Ovetensis Episcopi, viri doctissimi, disertissimi Concionatoris, Catholicorum Regum Ferdinandi, & Elisabethæ Confessarii; a quibus missus fuit in Angliam acturus cum Henrico VIII. de matrimonio cum Christianissima Catharina, eorumdem Catholicorum Regum filia, anno MCCCCLXX. Obiit hic pius Antistes, non sine sanctitatis opinione, maximum sui desiderium omnibus relinquens.

Duę factę translationes reliquiarum.

Addit. ad Conventus Prov. S. Jacobi.

Gonza. cit. Con. 4.

Ribadei Conventus.

X. Alterius ejusdem sancti Viri sodalis operâ, ut firma habet traditio, extructum est Monasterium extra oppidum Ribadeum, olim Dactonium nuncupatum, in finibus Gallecorum versus Astures transmontanos. Ejus ossa eminentiori in loco recondita in Ecclesia, hoc epitaphio insigniuntur: *Jesus. Hic jacent venerabilia ossa cujusdam Fratris socii B. Francisci, qui obiit anno Domini millesimo ducentesimo, secundo & vigesimo*; novennio scilicet ab ingressu sancti Patris in Hispaniam. Hujus fundatoris nomen, licet ipse in veneratione magna sit apud populum, penitus ignoratur. Majus loci Sacellum modo habet patronos nobiles quosdam ex Familia Ancorum, uti patet ex characteribus fornici ejusdem Sacelli incisis.

Quando transierint Minores in Hiberniam.

XI. Tradunt nostrates, etiam tunc ad se missum in Hiberniam, unum ex Francisci sociis ex civitate Compostellana, idque eo tempore,

re, quo ejuſdem Civitatis extruebatur Conventus. Traditionem hanc videtur confirmare Gonzaga, dum aſſerit, *quemdam ex ſeraphici Franciſci ſociis, qui ex Compoſtella in Hiberniam trajiciens aliquot monaſteria in Inſula conſtruxit, & tandem ibi cum maxima ſanctitatis opinione diem clauſit extremum, fundatorem erectoremque Provinciæ Hiberniæ fuiſſe.* Clarius rem dixit, dum & hunc ipſum annum ſignavit adventus hujus pii viri in Hiberniam R. P. Antonius Daça hujus Curiæ in rebus familiæ Ultramontanæ Commiſſarius, ſpectabilis meus amicus, in tomo primo Chronicorum, quem elaborabat, ante injunctum ei hoc officium, & ex ſua erga me benevolentia mihi communicavit. Idipſum inculcant duæ, ad me miſſæ ex Hibernia, ejuſdem Provinciæ hiſtoriæ in ordinem redactæ circa annum MDCXVII. & MDCXX. Attamen annales antiqui Hibernici MSS. duo, & tertius alter codex membraneus Joannis Clyn Minoritæ Hiberni Lagenienſis (de quo Richardus Stanihurſtus in deſcriptione Hiberniæ, qui rerum notabilium ſeriem fideli hiſtoria a Chriſti nativitate ad annum MCCCL. deduxit, vixitque ad annum MCCCCV. quo jam ſenex creatus eſt Hiberniæ miniſter, intermiſitque munus ſcribendi) Minores in Hiberniam transfretaſſe dicunt anno MCCXXXI. vel ſequenti. Quibus ego ſubſcribendum putem, utpote vetuſtis, & candidis rerum Hibernicarum obſervatoribus, ſinceraque, & conſtanti aſſertione concordibus: præſertim cum oppoſitam traditionem nullius ex ſuperioribus ſæculis teſtimonio nobis conſtet ab antiquis ad recentiores deſcendiſſe: & quod Gonzaga aſſerit, nullo enumerato tempore, poſſit cum præfatis annalibus cohærere. Accedit, quod communiter feratur Dominicanos in Hiberniam, ut & in Angliam priores veniſſe, quorum adventus annum ſtatuunt duo ex dictis codicibus manuſcriptis MCCXXVI. Veruntamen nihil hîc definio, probabilius tamen puto Clyn aſſertum. Quid vero ſe mihi offerat in eo difficultatis ad annum MCCXXX. explicabo.

Gonza. in Prov. Hiberniæ parum poſt initium.

Daça 1. p. Chron. MSS. l. 1.

Clyn in Chron. MSS. fol. 189.

XII. Multum excurri, ſed jam ad Franciſcum redeo. Deſtinatis itaque ſupradictis ſociis, jactis Compoſtellani conventus fundamentis, præſcriptaque ædificii norma ex Sodalibus alteri, eo diſceſſit loco, ex quo in Luſitaniam trajeciſſe judicarim; nec enim aliunde commodius venire potuit Araducam, villam ſcilicet Vimarienſem, vulgô Guimaraes, Braccarenſis Diœceſis, ad quam acceſſiſſe, præterquam quod noſtri omnes Hiſpani referant Chronici, conſtantem illius populi traditionem eſſe ipſe probavi ad annum MDCII. quo illic per aliquot menſes hæſi, dum a ſtudiis Conimbricenſibus licuit feriari. An mari, terrave illuc trajecerit non liquet; faciliter, & breviter ex quopiam vicinorum portuum navigando appelleret Vianam, vel Eſpoſendam maritimos portus, a quibus paululum diſtat Vimaranum. Illud hîc memorabile feciſſe obſervatur, quod hoſpitis ſui filiam defunctam ad vitam revocarit, propter quod ſanctè audivit in tota illa regione. Viſitaſſe deinde fertur Reginam Urracam, Alphonſi II. Luſitani uxorem, & Alphonſi IX. aliis VIII. Caſtellani Regis filiam, a qua perbenigne & reverenter ſuſceptum dicunt. Ubi eam inviſerit, aut quid cum ea tractarit, nemo eſt qui referat; quod narrationem dubiam reddit. Etenim ſatis diligenter, ſuperiori anno notarunt, qui de ea ſcripſerunt, collocutionis Franciſci cum Caſtellano Rege locum, quod & ſemper ab hiſtoricis obſervatur in congreſſu cum Regibus & viris illuſtribus. Dubium etiam auget, quod ſi cum pia Regina ſermonem injerit, quomodo non de plantando in illis dominiis ſuo Sodalitio egerit, quomodo non locellum, vel tuguriolum ali-

Transmeavit Franciſcus in Luſitaniam.

Vimarani defunctam exuſcitat.

Marcus, & Reboll. cit. & alii.

Dubium an viderit Reginam Urracam.

aliquod suis obtinuerit? qui tam vehementer, & ad votum ad solum conspectum, efficacemque sermonem hominis, & Rerumpublicarum Rectores flectebat: maximè patratis jam in illa regione miraculis, quorum fama per adiacentem undique percrebuerat regionem. Nisi dici placuerit ad penetralia Regni, distantemue, in qua degebat Regina, Provinciam, famam hanc non pervenisse. Cui facile occurritur, non dici, nec scribi Franciscum ultra Interramnensem regionem, seu illam Regni portionem, quæ Minio & Durio circumscribitur, amplius tetendisse versus Oceanum Occidentalem ad civitatem Conimbricensem, in qua tunc Regina degebat, sed ad extremos Castellæ terminos regressum. Quare merito quis dubitaverit, quod, vel quale fuerit Joanni Marianæ fundamentum, ut solus assereret, eum ultimam penetrasse Lusitaniam.

Marian. cit.

Quid sentiendū de vaticinio Lusitanico S. Francisci.

XIII. Hinc & jam ambigua fides illius, quæ circumferebatur prophetiæ, qua vaticinatum dicebant Franciscum ad hujus Reginæ quæsitum, Lusitaniæ Regnum numquam uniendum iri cum Hispanico seu Castellano. Sane de ipso alloquio, ut dixi, subest scrupulus major de hoc vaticinio. Neque primus, & solus qui illud retulit Marcus Ulyssiponensis, ad firmam præbendam fidem ratione aliqua seu fundamento nos adegit, neque ampliorem præstitit ipse, vel præstandam voluit, quam quæ leviusculo cuipiam rumori, vel inani cuidam schedæ; cum nec à gravi ullo historico, nec constanti traditione id se accepisse, sed alicubi scriptum, vel dictum, nec locum tamen, nec librum, nec populum assignans, se reperisse testetur. Forsan ex quopiam verbulo circa regni gubernium, vel in alium sensum prolato, occasionem sumpserunt quidam parum fidi Interpretes in hunc detorquendi, atque hoc vaticinium efformandi, quod quam maxime tunc arrideret Lusitanis, quibus frequentia bella, alternæque aliquando clades fomitem præbuerunt tepidioris amoris, ne dicam odii, erga Castellanos, quibusque nihil tam aversum erat, quam in horum devenire potestatem. Hæc vehementis affectus vis, ut quod quis velit, ab aliis dici putet, non quod profertur, sed quod desideratur, mente concipiens. Etenim ut habet Chrysostomus, *quemadmodum oculis turbatus aliud pro alio cernit; ita mens, affectione perturbata, idem pati consuescit.* Id sane ego testificari possum in Urbibus, & Oppidis Lusitanis, quorum plurima, & optima percurri, quoties de hoc egerim oraculo, toties mihi responsum nequaquam habitum aliquando pro vero, aut à Francisco prolato, sed aliunde adinvento.

Marc. lib. 1. c. 45.

Chrys. hom. 25. ad populum Antioch.

Villeg. in flor. SS. in festo Concept.

Moura de incan. 4. opusc. 1. sect. 2. c. 3. n. 23.

Alcazar notat. 22 proœmial. in Apocal.

XIV. Nec tamen obinde dubiam aut rejiciendam prophetiam hanc prætensam judicarim, quod minus vera sit, & videatur elusa, ut putant quidam recentes Scriptores, qui dum sanctos viros, etiam prophetico afflatos spiritu, aliquando quædam ex proprio penu tamquam fatidica oracula deprompsisse, in iisque errasse, comminiscuntur; cujus rei exemplum boc unum adducunt, propterea que subjungunt in posterioribus Marci Ulyssiponensis Chronicis prophetiam expunctam, nullamque ejus fieri mentionem, quia rerum eventus eam falsam esse ostendit. Etenim præterquamquod minus religiosum, minusque modestum putem, absque sufficienti fundamento temeritatis in vaticinando, & studiosi mendacii, quasi cum Pseudoprophetis asserant: *Dominus dicit*, cum Dominus non dicat, incusare viros sanctos, præsertim quos sacrarum legionum duces Dominus in Ecclesia constituit; ipsam illam prophetiam (si ut talis proferretur, vel admitteretur) sua adhuc constare veritate admittet, qui

Jerem. 23. 31.

rerum

rerum statum recte perpenderit. Quid enim vaticinatum? quid aliud prædictum? quam non uniendum cum Hispanico, seu Castellano Regnum Lusitanicum? Idipsum jam falsum apparuisse dices statim ac Philippus II. rerum potitus est in Lusitania. At si ad conditiones, & pacta deditionis & acquisitionis Regni te vertas, diligenterque examinanda proponas, etiam sub uno Domino regnum utrumque, Castellanum & Lusitanum, utrinque divisum, & ab invicem separatum invenies. Capita conventionis, quæ Regis nomine Dux Ursaonensis, sive Ossunensis Regius orator publicavit, & Regem concessurum esse spopondit, quæ & statim a coronatione Rex ipse concessit, nihil tam cavent, quam unionem Regni utriusque. Eorum summam legere licebit apud *Joannem Annium Viperanum libro de obtenta Portugallia, Hieronymum Conestagium lib. 4. de eodem argumento, Herreram in historia Lusit. lib. 3. num. 80. & alios.*

An constare possit illud vaticinium.

Hieron. Franch in hist. Lus. l. 3.

XV. Sane Pontificiæ leges circa Ecclesias decreverunt, quod ea, quæ alteri unitur, assumat naturam, privilegia, & consuetudines ejus cui adjungitur, illius legibus regatur, & sua jura deperdat, quodque etiam translato sacerdotio necesse sit, ut translatio legis fiat. Et Imperatoriæ statuerunt, quod si Provincia adjicitur Regno, reguletur secundum regulas & privilegia primi cui accedit, & iisdem legibus sit gubernanda. Ex quo inferunt Jurisconsulti, aliud esse Ecclesiam alteri uniri, aliud ei subjici, vel quod ab eodem Prælato regatur. At hinc conficitur, unita non esse hæc regna; quippe distinctæ sunt omnino Castellanæ & Lusitanæ leges, discreta jura, diversa privilegia, in nihilo diminutæ sanctiones antiquæ Regni noviter adepti. Imo id ante omnia cautum est, Regia interposita fide jurisjurandi sacramento confirmata, ne privilegia, neque immunitates civitatum Portugallensium unquam imminuerentur, non mores, non leges, non judicia commutarentur; eadem Regni ac Regiæ munera, iidem ordines militares retinerentur. Eadem plane Regni facies, eadem aulæ administratio, iidem Regni administri adhuc perseverant. Idem Sacerdotum collegium, iidem Sacelli regii cantores more pristino aluntur Ulyssipone, qui sacra peragunt cantu & ritu consueto. Omnia officia, quæ apud Reges superiores in usu fuerunt, tum in aula, tum in reliquis Regni partibus, conferuntur Indigenis, qui administrabunt eadem officia, cum Rex in Lusitania perstiterit. Prælaturæ omnes, Abbatiæ, Beneficia, & Pensiones solis conferuntur Lusitanis; neque Castellanis Civitas, Oppidum, Pagus, Jurisdictio, vel ullum Jus regale poterit concedi. In arcibus plerumque præsidiarii milites constituuntur Lusitani. Auro, argento excudendo in Lusitania, & regionibus ab illa dependentibus, sola insignia & arma Lusitaniæ, nullis aliis admixtis, imprimuntur. Utrinque Lusitani & Castellani habentur pro alienigenis, nec eorumdem beneficiorum possunt esse participes.

Baptista Moles lib. Prophetiarum S. Francis. c. Recollentes de stat. monach. c. Temporis qualitas 16 I qu. 1. & gl. ib. c. Translato de constit. l. peculium in princip. ff. de leg. 2. & l. grege ff. de leg. 1 Bar. in l. si convenerit. §. si nuda. ff. de pignor. actione, & Menoch. in addition.

Innocen. in c. Pastoralis de donat. Joan. de Lignano in c. Unire de excess. Prxl.

Petrus à Perusio de unione Ecclesiarum in tract. to. 15. p. 1.

An vere coierint in unum regnum Castellanum & Lusitanicum.

XVI. Regnum Legionense, Murcianum, Granatense, Gallecum, & alia, quia verè unita sunt regno Castellæ, iisdem reguntur legibus, & quidquid in hoc statuitur in iisdem statutum esse censetur. Imo Aragoniæ regnum, & Cataloniæ Principatus, qui sua tuentur, & illæsa volunt jura, seque non admixta vel unita cum regno Castelle gloriantur, non adeo ab eodem disjuncta, vel separata sunt, ut Lusitanicum. Etenim nec causæ fidei læsæ vel corruptæ, quantumcumque graves, devolvuntur ad supremum Hispaniarum Inquisitorem, veluti suas transmittunt Aragonenses & Cataloni; sed coram suo Lusitanico Inquisitore majore termi-

terminantur. Neque communem habent suarum causarum vindicem in curia Romana Oratorem Regium, qui omnia Hispanica curat negotia, sed peculiarem mittunt heroëm, qui solius Lusitaniæ, regnorumque ab ea dependentium res peragat: quod modo æquè feliciter atque prudenter hîc præstat, Dominus Michaël Suarez a Pereira, cujus ego olim eruditionem in Academia Conimbricensi celebrabam, in qua tandem primam juris Pontificii cathedram rexit. Regia diplomata circa res Lusitanas, Lusitanico dictantur idiomate, nec subscribuntur à Rege multiplici illo titulo regnorum, quibus feliciter ad multa, orem, sæcula gaudet, uti solet in ceterorum Regnorum schedulis & indultis; sed solo nomine Regis Lusitaniæ, & subjectorum Lusitanis Regnorum. Tandem occurrentibus sibi regiis classibus, sive maris Tyrrheni, sive Mediterranei, sive Oceani, sola Lusitanica non demittit insignia ad præsentiam Regii Castellani vexilli, eodemque expandit & elevat modo, quo fieri solebat sub Regibus Lusitanis.

XVII. Quid plura recenseam? Aut quid amplius immorer? Separata, nec unita esse Rex ipse Philippus II. qui primus utrumque obtinuit dominium, voluit declaratum, cum in villa Neobantia, vulgo *Tomar in Cistagana*, inter Schababim, & Conimbricam, ab hac XXXVI. ab illa XXIV. M. P. distante, ubi totius Regni concilium indixerat, Civitatum & Oppidorum Procuratoribus anno MDLXXXI. petentibus, ut Regnum Lusitaniæ semper separatum maneret a ceteris Hispanicis, veluti erat sub Regibus Lusitanis quoad suas leges & jura, id liberaliter concessit. Neque id profecto mirum, cum ejusdem Catholici Regis avus Serenissimus Rex Emanuel anno MCCCCXCVIII. similiter apud Toletum pepigerit cum Castellæ, Legionisque Regibus & Dynastis; modò illorum dominia devolverentur ad ejus filium Michaëlem, Regum Catholicorum nepotem, quod immatura morte infantuli in ipsis cunis fuerat præpeditum. Simile quid in Parlamento Anglicano, sub Eduardo III. circa Galliæ & Angliæ regna statutum refert Nicolaus Harspheeldius Archidiaconus Cantuariensis in sua historia Anglicana Ecclesiastica. Sane non alia ratione, quam ex hac Regis Philippi concessione & sponsione de non uniendis regnis, neque de commiscendis statibus offensi sunt Lusitani ad Philippi discessum e Lusitania, quod Albertus Cardinalis Regni administrator nolebat subscribere mandatis, aut aliis diplomatibus, quæ super negotiis Regni conficiebantur, sed transmittenda esse curabat Madritum ad Philippum. Quia cum cuperent ad Regis promissum regnum Lusitaniæ separatum manere a regno Castellæ, videbantur sibi animadvertere hanc regnandi rationem, qua Philippus Madriti uti voluit, esse arctiorem conjunctionem, quam ipsi vellent. Tota ergo conjunctio eaque sola est, ut unus sit utriusque Rex, qui moderetur habenas, & Regni præscribat officia; sed neque hoc ipsum præstat absque consulibus Lusitanis, qui sibi assident in Curia: cetera vero omnia reguntur per Triumviratus, aut Proreges, ut plurimum Lusitanos, Ulyssipone Regni emporio longe lateque dominantes, & ceteras Regni Provincias moderantes.

Garibay. l. 19. cap. 7.

Harspheeld. sæcul. 14. c. 3.

Hier. Conestag. cit. l. 9. in fine.

XVIII. Quis ergo vere, aut scite dicat mendacis Prophetæ illa fuisse verba? Aut quomodo non vere negaverit non conjungenda, aut unienda hæc Regna, quorum adeo tenuis unio, & tam ingens diversitas, multiplexque separatio? Quis Prophetæ fuit consiliarius, aut internam comprehendit, immissam cœlitus, inspirationem, adeoque penetravit, ut non potius de

Obscuræ & ambiguæ Prophetarum voces.

de hac ampla disjunctione, quam de illa exili unione sit intelligenda? Obscuræ sunt, ut plurimum, semper prophetiæ, nec semper in cortice sensus. *Clausi, signatique sunt sermones* Prophetarum, neque quod ipsi exterius proferunt, quid velint interius, aliquando percipiunt. Præsagiunt omnes Prophetæ, sed non in omnibus Eliæ duplex spiritus, ut omnino quod præsagiunt, intelligant. Quidam internas habent visiones, sed id ipsum quod vident non comprehendunt: alii quod pronunciant exactius intelligunt. Optime Irenæus dixit: *Prophetias, antequam compleantur, esse ænigmata*, quia profecto adeo obscuræ sunt, ut nec Œdipus illas explicet, & varias interpretationes admittant. Sit ergo unus aut alter, qui dicat prophetiam hanc de unione qualicumque, etiam extrema vel minima, intelligendam, & consequenter minus pie addat in ea eructanda Franciscum, modò illius sit, fuisse deceptum; erunt alii plures, & doctiores, qui tamquam veram defendant, & vere prophetam, si quis erat, recte prophetasse, dum immutatum in omnibus, excepto solo Gubernatore, regnum manserit Portugallensium.

Dan. 12. 9.

Iren. l. adversus hæreses.

XIX. Quisquis ergo illius vaticinii auctor assignetur, & cujuscumque habeatur auctoritatis aut veritatis apud viros cordatos nihil amplius Franciscus in illo Regno perpetrasse notatur. Primumque ejus vestigium in regressu ad Hispanos occurrit apud Civitatenses, vulgo *Ciudad Rodrigo*, non longe a Lusitaniæ finibus, ubi ad quamdam ædiculam, divo Ægidio longule ab urbis mœnibus erectam divertit, inibique per aliquot dies substitit. Postmodum ejusdem civitatis Senatus, de erigendo Minorum Monasterio, serio egit, in eamque venit sententiam, ut is locus fabricæ destinaretur, quem B. Pater per eos transiens inhabitandum elegerat. Præfatæ ædiculæ accrevit Cœnobium satis amplum & honorificum ex publicis & privatis Civitatensium facultatibus. Admisit ædicula Francisci titulum, & sub invocatione utriusque Sancti magna habetur in veneratione. Satis decenter ornatam & muneribus auctam ipse aliquoties perspexi, ad quam non semel oravi. Extra Sacrarium in hortulo memini mihi ostensum aquæ fontem triangularem, quem ex Trinitatis veneratione ad eam formam S. Franciscus effodit, ejusque aquas, ultra naturam salubres, ad varios morbos effugandos ab infirmis cum devotione potari. Ad ædiculæ latus aliud sibi nobile Sacellum construxit Antonius ab Aquila Zamorensis Episcopus, ex Civitatensibus oriundus, in quo sepulcrum sibi elegit, sufficientibus relictis redditibus suis hæredibus, eorumque successoribus, ut semper Fratribus hoc in loco capitulariter congregatis necessaria ministrent: quod & illi quam diligentissime, atque pro voto exequuntur. Addidit quoque nobilissimus idem Præsul gratissimum sibi fore, si unam & eamdem secum sepulturam Fratres habere vellent. Quod sane patentissimum humilitatis, atque in Franciscanam religionem benevolentiæ indicium fuit. Meminerat siquidem ex Sapientiæ libro unum & eundem introitum esse omnibus, vitam, similemque exitum; ideoque piissimus vir, licet sanguine clarus, atque Episcopali dignitate fulgidus, non est ad instar aliquorum, qui se ex aliorum contactu contaminari timent, quique propriis cineribus, si alienis commisceantur, injuriam fieri existimant, aspernatus pauperum Religiosorum in Sarcophago societatem.

Regreditur Franciscus in Castellam.

Invisit Civitatenses.

Gonza. in prov. S. Michael. Con. 1

Antonii ab Aquila in Minores pietas.

Sap. 7. 6.

XX. In æde majori dictæ Civitatis, supra templi fornicem curiosis rerum indagatoribus & viatoribus illac transeuntibus spectanda proponitur lapidea S. Francisci statua, qua synchronus quisquam ejus perso-

nam

nam habitumque, quem tunc præferebat ad artem expressit. Alia est etiam ejusdem sancti Patris in dicta Ecclesia solemnis memoria, propter defunctum Episcopum ad vitam revocatum, ut plene referemus ad annum MCCCCXXXIII. quo res ipsa successit. Interim itinerantem sequimur Franciscum, & non longe ab oppido Robledillio Cantianæ, vulgo Corianæ diœcesis, separato cujusdam editi montis jugo in quadam aprica planitie ejus memoriam comperimus. Cum enim Aquilam, ad rivulum, procul decurrentem, juxta quem nidificare solebat, volantem conspexisset, prophetico afflatus spiritu, locum indice ostendens, sequentibus narratur dixisse discipulis: *Ad illius Aquilæ fluenta perpetuò ardebit facula, Deoque Opt. Max. fidelissime deservietur*. Id rei eventus facilè comprobavit. Nam Canonicus quidam Ecclesiæ S. Jacobi in Compostella ex eorum numero, qui Cardinales a tempore & concessione Paschalis I. Pontificis appellantur (quem tamen per errorem ex Romanis Cardinalibus fuisse putavit Baptista Moles) ad Seraphici Patris doctrinam, ferventissimasque conciones, pœnitentiæ agendæ stimulis tactus, relictis dignitate, sæculo, ac omni re familiari, sanctum Virum secutus, ejus licentia & benedictione obtentis, ad locum non multo distantem ab eo, quem B. Pater insinuarat, e societate sancti Patris in Italiam tendentis, ut fertur regressus, inibi humili, sub S. Spiritus invocatione, constructo tuguriolo pœnitentiæ viam maximo cum fervore ingressus est, eamque pro voto emensus, omnibus adjacentibus Populis mirabilis omnino apparuit. Eum tertii Ordinis, a Francisco instituti, a quibusdam creditum refert Gonzaga; sed plures post annos illam vivendi normam Franciscus Sæcularibus præscripsit. Ejus discipulum sub primo Instituto ego crediderim, nisi forsan maluerit sua libertate gaudere, & accepta aliquali à Francisco norma solitarie pœnitere, & postea audita a Fratribus tertii Ordinis institutione, eumdem observarit.

Gonzag. in prov. S. Gabriel. Con. 1.

Propheticè prædicit suis ædificandum Cœnobium.

Ei adhæret Cardinalis Compostellanus.

Moles de prov. S. Gabriel. c. 29. & 30.

Gonzag. cit.

XXI. Quidquid autem sit de Instituto, vacabat pius vir divinis concionibus, sacramentalibusque Sæcularium excipiendis confessionibus, plurefque a sæculi vanitatibus revocavit. Accidit interim, dum ad tugurioli ostium staret, ut pastor pastori à se sciscitanti, quo gregem sibi commissum minaturus esset, responderet: Ad Aquilæ fluenta. Quamobrem intelligens eum esse locum a B. P. Francisco præmonstratum, relicto antiquo tugurio, pœnitentibus quibusdam fœminis ad salutaria ejus monita ad frugem redactis, & in communi viventibus, præfata Aquilæ fluenta, ad tertium lapidem inde distantia, petiit, ibidemque quodam in specu pœnitentiæ strictioris iter arripuit. Post transactum vero aliquantulum temporis misit ad eum, idque juxta condictum, Seraphicus Pater Franciscus aliquot Fratres, qui una secum ad lapidis jactum à præmemorato specu hunc Conventum Sanctissimæ Mariæ de Angelis sacratum, tum ex lapidibus temere congestis, tum quoque ex impolitis lignis, atque vili materia a fundamentis ad verticem usque ædificarunt. Distat hic Conventus, qui & divinorum contemplationi, atque divinis recipiendis immissionibus aptissimus est, a supradicto oppido sibi proximiori Robledillio III. M. P. altissimisque montibus in gyro cingitur, ubi miraculose sæpius Fratribus, septa, ut necessaria quærerent, egredi non valentibus propter obsessa undique altissimis nivibus itinera, opportune cum omnium admiratione provisum est. Jacent hoc in loco, cum præfato Cardinali, Fr. Rodericus Robicius, Joannes a Pontevedra, & Franciscus Civitatensis, miraculis illustres, quorum illustriorem dabimus, ad annos quibus dies obierunt, notitiam. XXII. In

Extruitur conventus S. Mariæ Angelorum in diœc. Cantiana.

XXII. In eodem Episcopatu ab oppido Gatta, Hispanice dicto, ad tertium lapidem distat domus alia, de Monte cœli nuncupata, in profunda valle altissimis montibus circumcincta, cœlestium rerum meditationibus apta, favore nobilis Alcantarensis militiæ pluribus ante annis exortæ, primo obtento monasterio in oppido Pereyro, ad decem milliaria a superius dicta Roderici civitate ad Coam fluvium distante, in cujus territorio sita est, feliciter erecta, vel ab ipso sancto Francisco, vel a sociis, quos secum duxit in Hispaniam, ut communis habet æstimatio. Quæ sane movit Philippum II. Regem Catholicum, & præfatæ militiæ administratorem, ut magna in ædem pietate & animi propensione, collabentia præ vetustate ædificia refecerit, & ab imminenti ruina præservarit. Floruerunt hoc in loco Viri religione & virtute spectabiles, Joannes a Spinosa, quondam Provinciæ S. Gabrielis moderator, vita & ministerio, cum sanctitatis opinione, functus: Cyprianus quidam, vir devotissimus, & supra modum patientissimus; & Michaël laicus professus, cujus sanctitatem indicant, quod sanctus Franciscus ejus adfuerit funeri, & cadaver in feretro positum signo crucis munierit, & dum terræ traderetur campana cœnobii, nemine pulsante, sonuerit.

Item cœnobium Montis cœli. Gonza. cit. Con. 2. Franc. Rades de ord. Alcant. c. 1. Mennenius de ordinibus equestrib.

XXIII. Aliam nobis ministrat semitæ Francisci facem traditio Arevalensis populi, diœcesis Abulensis, qui mordicus asserit Conventum Minorum apud se erectum, ejusdem S. Patris operâ exordium sumpsisse. Quibus adstipulari videntur antiquissima ædicula prope ipsum constructa (quæ & ab eodem beatissimo Patre ædificata fertur, eaque de causa ab iisdem Oppidanis in maxima veneratione habetur) & alabastrinum sepulcrum in hujusmet loci Ecclesia ad latus pronunciandæ epistolæ deputatum, satis artificiose erectum, in quo admirandæ religionis Pater Leo, unus ex Seraphici Patris Francisci sociis, alius tamen ab eo, qui inter primos duodecim socios computatur, honorificè quiescit. Pertinuit præterea antiquitus hæc sacra domus ad Conventuales Franciscanos Patres, a quibus ad ejusdem Instituti Observantes ex Apostolica auctoritate, sub anno Dominicæ Incarnationis MCCCCXXXII. devoluta est. Cumque omnimodam minaretur ruinam a Serenissima Maria Castellæ Regina, Regisque Joannis ejus nominis II. uxore, atque Regis Henrici IV. matre ab ea vindicata, omninoque reparata fuit. Ibidem tumulatus est Fr. Laurentius Rapariegos miraculis ante & post mortem insignis, de quo aliàs ad annum MDXVII. sermo redibit. Huic Conventui coævum esse Abulensem tradit Gonzaga, facileque persuaderi potest ex locorum vicinia. Nam vel accedendo, vel recedendo ab Arevalo oppido ad Abulam civitatem, vel vice versa potuit transire; vel per aliquem ex sociis Abulæ Conventum occupare.

Gonzag. in prov. Conc. Con. 30. Conventus Arevalen.

Conventus Abulen. Indidem Con. 15

XXIV. Idem prorsus fundamentum nobis suppetit, ut ex Arevalo, vel Abula Mantuam Carpentanam, aliis Majoritum, vulgo Madritum tetendisse S. Franciscum judicemus, quod pro indubitabili, & omnino certo referunt Mantuani Franciscum ad se deflexisse, adeo ut in dubium hoc vocare nefas putent, & inexpiabile piaculum. Quod & in causa est, ut tum ipsi loco, tum quoque ejus habitatoribus afficiantur, faveantque, & ut procurantibus fratribus ob aëris insalubritatem fluminisque proximitatem, cujus exhalationes aliquando nocivæ, ejus desertionem, atque ad alium situm multo salubriorem translationem, Madritensis Senatus perpetuo restiterit, seseque opposuerit; asserens rem inhonestam, atque vituperio plenam fore, si filii, & successores domum

Cœnobium Madriten. Idem in Prov. Cast. Con. 5.

sibi a tanto Patre relictam, quavis, etiam urgentissima, de causa desererent. Huic etiam traditioni adstipulatur is fontulus, qui inter duos hujus sacræ ædis populos scaturiens, B. P. Francisco ab omnibus Madritensibus ascribitur. Asserunt enim B. ipsum Patrem, ut primum Madritense Oppidum applicuisset, tentorium ibidem fixisse, atque tuguriolum pro sui, suorumque sociorum habitatione, ex pauperrima vilique materia construxisse. Postea ab Oppidanis constructum est, juxta priscam illam Franciscanam formam, ut aliqua ejus adhuc vestigia commonstrant, sub qua diu permansit, donec temporis lapsu in multo elegantiorem, multoque augustiorem, suppeditantibus interim Regibus, Magnatibus, atque Madritensibus Oppidanis, quæ ad ejus promotionem necessaria erant, translatum est. Nec facile alicui ex ceteris Madritensibus Monasteriis (tanta est Oppidanorum ad eum benevolentia, animique propensio) cederet, nisi quædam antiquioris illius paternæ domus sibi augustius, atque juxta architectonicam normam debite exædificando maximo esset impedimento, & tanti Fundatoris reverentia hujus provinciæ Patres maxime cohiberet a paternis vestigiis abolendis.

XXV. Pulchra, & percommoda habet Valetudinaria duo, unum æstivum, alterum hyemale, satis instructa: architriclinium etiam elegans & nobile. Sacella in Claustro materia, & opere præstantissima, quæ viri Principes, qui in curia Regis Catholici degunt, ex summa erga domum, & Fratres benevolentia, quotidie suis sumptibus ædificant. Ibi resident communiter supremi hujus Sodalitii Rectores, atque optimi quique ex universis Hispaniæ Provinciis Concionatores, & litteris illustres; quorum aliquando tanta me subiit veneratio, ut in gravissimorum, magnorumque Antistitum consessu, & Ecclesiæ Prælatorum concilio me versari putarem: tot erat hinc inde in quocumque ampli Cœnobii angulo videre homines omnis generis eruditionis, morumque claritate conspicuos. In Ecclesia, quæ vel a Francisco, vel ab ejus sociis constructa creditur, propterea que in majori habetur veneratione, ad dextrum majoris facelli latus, sacro decantando Evangelio destinatum, Serenissimæ Reginæ Joannæ, Henrici ejus nominis IV. atque Castellæ Regis legitimæ uxoris corpus, alabastrino quodam, atque pulcherrimo mausolæo reconditur „ „ apposito hoc epitaphio. *Hic jacet excellentissima, præclarissima, & potentissima Regina, Dom. Joanna uxor excellentissimi, ac potentissimi Regis Dom. Henrici IV. quorum Deus animas habeat*; *illa obiit die sancti Antonii* MCCCCLXXV. Post conjugis obitum a turbis semota vixit „ in ædibus contiguis Cœnobio S. Francisci cum pedissequis perpetuo „ reclusa, hominum vitans consortium, prospectum habens in Ecclesiam. „ E vestigio vero, id est, ad sinistrum ejusdem facelli cornu, epistolæ pronunciandæ deputatum, Illustrissimi herois Henrici à Villena corpus, sub nobili alio sepulcro tumulatum est. „ In eadem Ecclesia in „ Sacello gentis Luxanæ sepultus est Ferdinandus de Illescas Minorita „ doctus, & probus, summa pollens auctoritate apud Joannem I., Henricum III. ejus filium, & Joannem alterum nepotem Castellæ Reges, „ quibus erat à sacris confessionibus, & ab arcanis consiliis, legatus „ sæpissime ad Principes, & ad Concilium Constantiense. Sæpissime „ illius occurret in Tomo quarto, & quinto memoria. Episcopum „ fuisse Zamorensem, & Ferdinandi Regis Aragonii Confessarium ait „ Hieronymus de Quintana. Sed ego neque primi, neque secundi afferti

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

Sepulcrum Reginæ Joannæ.

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

Et Fr. Ferdinandi de Illescas.

Quint. de reb. Madritens. l. 2. c. 101.

„ ferri apud alios invenio vestigium, neque Episcopatus ulla est mentio,
„ quæ solet adhiberi, in sepulcrali hac inscriptione.

„ *Hoc jacet in tumulo vir præstantissimus omni*
„ *Virtute ornatus, nobilitate fuit.*
„ *Consilio prudens, inter sapientior omnes,*
„ *Nomine Fernandus, Religione Minor.*
„ *Confessor Regum, quem ad magna negotia missum,*
„ *Illustrem cecinit fama suprema virum.*
„ *Hic jacet heu corpus! sed spiritus alta petendo*
„ *Sidera, suscepit præmia pro meritis.*

XXVI. Non infirmior, sed æque tenax Aillonii Oppidi Saguntinæ Diœcesis, quam Mantuæ præmemoratæ traditio, de recepto in se S.Francisco, & Cœnobio ejusdem loci ab eodem ædificato. Traditionem hanc confirmant certissima indicia. Primò quidem, fonticulus in horto emanans ejusdem S. Patris nomine insignitus. Deinde antiquissimum sacellum in Claustro erectum, cujus fornici sequentes litteræ incisæ sunt: *Hanc S. Franciscus fecit Ecclesiam.* Tertiò demum ejusdem Seraphici Patris cubiculum ex arundinibus, arborumque ramusculis contextum, quod ante centum annos in illo loco conspicere licuit. Modo capax, & ampla est domus, Marchionum de Villena, ad quos attinebat Oppidum, beneficentiâ, & amplis Oppidanorum eleemosynis ædificata. *Idem in Prov. Concept. Con. 32.* Aillonii Conventus.

XXVII. Antequam ad hoc Aillonii Oppidum S. Franciscus perveniret, oporteret ut e Mantua Carpentana tenderet ad Nuete urbem, si vera esset fama, quæ velit eum in quodam taguriolo, ibi ad lapidis ab Oppido jactum, aliquantum stetisse; cui rei confirmandæ incisæ sunt quædam Hispanicæ litteræ fornici cujusdam Sacelli: *En esta capilla estuvo nuestro Padre S. Francisco anno* MCCXIV. quæ asserunt in eodem fuisse Sacello: erantque qui asseruerint loco illius Sacelli præextitisse cubiculum, vetustate collapsum, ab eodem Sancto Patre inhabitatum, dum illac limina D. Jacobi visitaturus pertransiret. Sed per Navarræ Regnum & Juliobrigam, ut supra diximus, ingredienti Hispaniam impossibilis erat per hanc urbem transitus, nisi ad Occidentem tendenti, longo irritoque conatu, & multis millibus passuum rectâ vergendum esset ad meridiem. Nec etiam in regressu, in hac, quam sequimur, semita, adeo facile erat, nisi plurimum distorto itinere ad hunc locum deflectere: ceterum quidquid sit de hoc, de quo nihil definio, nec famam, aut traditionem, si constans est, intercido. In circuitu hujus Oppidi, aut Conventus longe lateque non est aliud invenire sancti Viri vestigium, quod ex recto itinere excursionem ejus ad hunc locum confirmet. Nuete Cœnobium. *Gonzag. in Carth. Con. 2.* *Anno 1213. nu. 56.*

XXVIII. Numantiam tamen (si modo Soria Civitas ita appellanda sit, quod in dubium vocant Geographi) ab Aillonio cursum direxisse ego probabilius, & verius judicarim, ubi cum ad Patrum Benedictinorum monasterium, sub titulo Dominæ nostræ de Emperio, ibidem erectum, hospitii ergo declinasset, pratum inde non multum distans sequenti luce petens, quinque acervos ex lapidibus hinc inde dispersis, inibi erexit. Interrogatus vero à sociis, quid sibi hujusmodi lapidum congeries vellent, spiritu prophetico respondit, eum locum a Domino ad Conventum sui Ordinis ædificandum electum, ideoque velle se materiam pro suo modulo disponere, ac præparare. Cui responsioni rei eventus fidem adstruxit; nam Joannes Parens, primus Minorum in Hispania, deinde totius Ordinis moderator, dum Generalatus officio fun- *Merula p. 2. l. 2. Cosmogra. c. 19. Marian. libr. 3. cap. 19. & alii Gonzag. in Prov. Conc. Con. 13.* Numantiam venit S. Franciscus.

fungeretur, Generalem quamdam Patrum Ultramontanorum congregationem, Sariæ, vel Numantiæ in Conventu, juxta Patris Francisci præsagium, erecto anno Domini MCCXXXIII. qui septimus a sancti Patris obitu fuit, celebravit.

Idem in Prov. Burg. Con. 3.

Conventus Tudellæ.

XXIX. A Numantia non nimium distat ad Iberum flumen Tudella Vasconum, sive Navarrorum Civitas in ipsis Regni oris extructa, ubi Monasterium S. Pater, non in suo adventu in Hispaniam, ut quidam volunt, sed in regressu obtinuit, non longe a Civitate. Ibidem per CL. & plures annos constitit Cœnobium, donec ingravescente inter Navarræ, & Castellæ Reges cruentissimo bello, quod civitati plurimum incommodi, hoste superveniente, posset afferre, communi consilio fuit destructum; sed postea alium in locum translatum per Paulum II. Navarræ Regem, ut commodius suo loco dicemus.

Marian. c. 10. §. 16.
Gonzag. in Prov. Cast. Con. 2.

Monasteriũ Barcinonen.

Regnum deinde Aragoniæ cum perambulasset, ut habet Marianus, nec Monasterium aliquod, quod sciam impetraverit, Barcinonem venit Cataloniæ opulentum, & nobile emporium. Ibi a longo itinere aliquantulum respiraturus, in Hospitali D. Nicolai, tum mari, tum quoque Barcinonensibus mœniis contiguo, substiterat. Barcinonensis Senatus ejus humilitatem, sanctimoniam, atque paupertatem summopere admiratus, hujuscemodi Hospitale in Monasterium, quamvis à paupertate juxta Patris votum non abhorrens, ut aliquot interim ex ejus Fratribus apud se habere posset, transferri curavit. Hujusmodi Monasterii pars, nempe Ecclesia, & Claustrum, adhuc perseverat, & a Barcinonensibus, ipso die B. Patris, devotissime visitatur. Aliquot post annis ampliatum, & sumptuosis ædificiis vario incremento locupletatum est Monasterium Regum Aragoniæ, Leonoræ Cypri Reginæ, Joannis Calaritanorum Archiepiscopi e Minoribus assumpti, & Barcinonensium benigna liberalitate. Extruebatur anno MDCXVIII. quo illuc in triremibus Hispanicę classis cum Illustrissimo D. Fr. Antonio a Trejo Episcopo Carthaginensi, & Regio Oratore ad Paulum V. Summum Pontificem, appuli, illius ædis Claustrum secundum, multo ære absolvendum; quo ad exitum jam deducto domus hæc inter præcipuas, & nobilissimas totius Hispaniæ venit connumeranda.

XXX. In hujus Conventus Ecclesia, quam B. Ludovicus Tolosanus Episcopus, Bernardo Barcinouensi Episcopo præsente sub anno MCCXLVII. consecravit, jacent Serenissimus Alphonsus III. Aragoniæ Rex, qui omnes virtutes, præcipue vero castitatem, qua etiam de causa *castus* cognominari meruit, nec uxorem duxit, mirifice coluit; quique anno Domini MCCXCII. ætatis vero suæ XXVII. viam universæ carnis ingrediens in Minoritico habitu sepeliri voluit. Et pientissima Aragoniæ, atque utriusque Siciliæ Regina Constantia, præfati Regis Alphonsi mater, atque Manfredi Siciliæ Regis filia, quæ Siciliæ Regnum Aragoniæ Regi, cui nupsit, in dotem contulit. Et nobilissima Maria Jacobi II. Aragoniæ Regis uxor, atque Hierosolymorum, & Cypri Regis filia. Et Sibilia Fortiana, vulgaris cujusdam hominis filia, sed speciosissima, quam Petrus ejus nominis IV. Aragoniæ Rex connubio sibi junxit. De qua Lucius Marinæus Siculus, hæc scribit: Rex Petrus IV. jam senio confectus, amore hujus Sibiliæ mulieris viduæ deperditus, mortua Leonora filia Regis Siculorum conjuge, eam uxorem duxit. Sepulta tandem jacet in hujus Monasterii Ecclesia Leonora Cypriorum Regis uxor, & Petri ejus nominis III. Aragonum Regis ex filio Petro neptis. Serenissimæ hujus

hujus Reginæ Leonoræ pater, Petrus ſcilicet, Conſtantia ejus uxore defuncta, Minoriticum habitum induit, & ante expletum probationis annum, ex Apoſtolica ſibi facta auctoritate, in manibus R. P. Fratris Bernardi Bruni Provinciæ Aragoniæ Miniſtri ſolemne votum de religioſo more hoc in eodem Monaſterio emiſit. Etiam hoc in Conventu ſepulturam nactus eſt doctiſſimus, atque religioſiſſimus P. Fr. Pontius Carbonellus, a quo præfatus S. Ludovicus Toloſanus Epiſcopus litteris, & bonis moribus extitit imbutus, & qui integra Biblia poſtillavit ſanctorum Patrum ſententiis.

Rodul. fol. 284.

XXXI. Quid amplius egerit in principatu Cataloniæ Vir ſanctus non comperio, niſi quod menſe Octobri, cum apud ſancti Celoni Oppidum, inter Barcinonam, & Gerundam, ſancti Viri ſocius ex obvia vinea racemum unum aut alterum decerpſerit, ad famem vel ſitim temperandam, ſtatim ſupervenit vinitor ea, qua ſolet, feritate, & verbo, ac verbere male affectum mantello ſpoliavit. Oravit, qua potuit humanitate & humilitate, Franciſcus, ut injuſte ereptum pignus redderetur; neque enim damnum erat ullum, uvarum legere racemulum, quod ubique ferme terrarum communi hominum commercio & humanitate, viatoribus licet. Exorare non potuit durum cuſtodem; quare Dominum aggreſſus eventum narravit, & facile obtinuit pauperculi mantelli & vilis, forſitanque inferioris pignoris, reſtitutionem. Hinc comiter habuit viro gratias, initoque cum eo placido & longiuſculo de rebus cœleſtibus ſermone, adeo eum ſui juris reddidit, ut quidquid poſset, minus eſset, quàm vellet in Viri ſancti obſequium præſtare. Promiſit deinde ſe hoſpitio excepturum omnes in poſterum Fratres Minores illuc appellentes, & quantum liceret neceſsaria miniſtraturum. Franciſcus e regione, ut beneficium rependeret, in partem eum admiſit bonorum operum, quæ in ſuo fierent Sodalitio, & Patris Fratrum Minorum nomine donavit. Optime deinceps dum vixit vir bonus promiſsum adimplevit, nec erat ullus ex Fratribus advenis, qui non haberet unde hominem digne laudaret. Longævus demum vitam meliori mutavit, ſed dum juſta ſolverentur, Clero convocato, neque adventante ex Fratribus ullo, qui in locis & Civitatibus vicinis jam habebant domicilia, exortum eſt murmur in Populo, quo taxabantur de ingratitudine. Subito ad valvas Eccleſiæ, in quam delatum cadaver, apparuerunt viginti duo Minores, qui alternis choris pie & devote pro Eccleſiæ more defuncti animæ parentarunt. Expletis funeralibus a Conſanguineis vocantur ad prandium; ſed templum egreſſi, ex omnium oculis mirabiliter evanuerunt: quo facto non immerito univerſus judicavit Populus Angelos, vel ſanctos Fratres e Cœlo huc miſsos fuiſse precibus, & meritis S. Franciſci, in obſequium & honorem optimi ſui benefactoris.

Marc. lib. 1. c. 15.
Caſtillo c. 51.
Reboll. cit.
Maria. cit.
Chron. 24. gener.

Socium vinitor ſpoliat mantello.

Reſtitutori, & benefactori impenſe gratiam rependit Franc.

XXXII. Ultimum tandem Viri ſancti veſtigium in Hiſpania apparet in ultimis etiam finibus illius Provinciæ in Oppido Perpiniani, inter munitiſſimas arces facile principe, Sigiſmundi Imperatoris, & Ferdinandi Aragonum Regis Conventu pro ſedando periculoſo, & inveterato Pontificio ſchiſmate, ope Conſtantieſis Concilii, percelebri. Vetuſtæ traditionis tenaces ibi in receſsu domicilium ſuis obtinuiſse ferunt; neque refragatur Gonzaga, qui Perpinianenſem Conventum Seraphico Patri coævum credi recenſet. Sane eſt in Eccleſia ſepultura cujuſdam nobilis viri Arnaldi Coſtæ ibidem ſepulti anno MCCXCII. quod aliquantu[illegible] ſuperiori aſſertioni videtur adſtipulari. Crevit mirum in modum M[illegible]

Cœnobium Perpinian.

Gonzag. cit. Con. 3.

rium, ita ut tres etiam habeat Ecclesias, quarum altera B. Patri Francisco (& hæc major est, divinoque persolvendo officio deservit) altera Angelorum Imperatrici, alia vero S. Mariæ de Claustro consecrata est. Quare modo subfuerit Provinciæ Provenciæ, modò Provinciæ Aragoniæ, largiorem affert Gonzaga rationem. Habuit incolas Viros illustres Fr. Paulum martyrem, cujus mortem dabimus ad annum MCDLVIII. Fr. Franciscum Ximenium virum doctissimum, Episcopum Elnensem, alium a Francisco illo Ximenio Toletano Archiepiscopo: & venerabilem Dei servum Fr. Angelum del Pas, cuius miranda opera modo examinantur in Urbe, ut Sanctis adnumeretur; & cujus elucubrationes, eruditæ sane & multæ, nostra solicitudine & opera modo sudant sub prælo. Ampla nos expectat suæ laudis materia, cujus corpus penes nos est in hujus Conventus Ecclesia, quotidie ab advenis, & indigenis frequentatum.

Angelus del Pas.

XXXIII. E finibus egressus Hispaniæ quid amplius egerit Franciscus in itinere, donec redierit in Italiam, non constat. Vel celeriter absque sparso semine verbi Dei propter turbulentas tunc Gallorum res, per Galliam transiit Narbonensem, & Gothicam; vel si quæ egit, nostrorum incuriâ cuncta nos latent, præterquam quod dumtaxat referatur in Montepessulano, quibusdam dicto Agathopolis in Gallia Linguaoccitana, qui tunc sub hæresi Albigensium, asylo tutoque refugio Catholicis fuit, prædicasse, & prophetice prædixisse, in ipso, in quo hospitabatur Xenodochio, suis Fratribus construendum fore domicilium: quod circa annum MCCXX. incœptum est, sed ad annum MCCXXX. completum expensis inclyti Jacobi Majoricarum Regis, quod sub illo tempore amplius referemus. Illud etiam memorabile, quod languente viro Dei, tum ex veterano morbo, tum ex itineris, & hyemis incommodis, antequam Pedemontanam attingeret regionem, in oppidulo quodam decumberet, & Fratri Bernardo (quem ut proximo diximus anno, ab eo secum loco reduxit, quo ei infirmi curam commisit) significaret ob aliorum ciborum nauseam, nihil tam appetitum revocaturum, quam silvestrem aliquam aviculam. Non prius desiderium aperuit, quam præ foribus adsuerit Angelus Dei in forma nobilis equitis, qui ad infirmi lectum accedens, volucremque optime præparatum apponens, dixit: *Accipe, serve Dei, quod tibi mittit Dominus*. Statimque disparuit ab oculis circumstantium, per quod Franciscus intellexit Dei erga se benignitatem, eòque libentius cœlitus missum cibum sumpsit, per quem ita resocillatos sensit artus, & spiritum, ut statim exsiliret e lecto laudans Deum, qui voluntatem timentium se facit, & deprecationem eorum exaudit.

Marian. Marc. citati.

Marian. 4.18.

Supra n. 48.

Cœlitus ei mittitur avicula in cibum.

XXXIV. Hoc anno adhæserunt S. Claræ soror Balbina, alia à Claræ nepte, de qua anno sequenti, tantæ virtutis & perfectionis discipula, ut aliarum mereretur esse magistra, & fundatrix Conventus Hispellensis in Valle Gloriæ, de quo nos superiori anno. Interfuit miraculosis quibusdam Claræ operibus, de quibus suo loco sermonem instituemus. Obiit ante S. Claram in eodem quod fundavit Monasterio. Advenit tunc & alia nomine Benedicta, quæ post Claram prima electa est Abbatissa S. Damiani, miraculis clara: honorifice reposita est in Sarcophago lapideo in Ecclesia S. Georgii Assisii.

B. Balbina Claræ discipula.

Anno seq. n. 16.

Num. 62.

B. Benedicta.

XXXV. Hoc item anno Gertrudis mater S. Elisabethæ interfecta, est, jure an injuria, id contendant alii, a Bancbano Regni Hungariæ relicto gubernatore, dum Andreas Rex expeditionis Christianæ, & belli in Turcas destinatus Imperator, proficiscitur in Orientem. Annum tunc

Bonfin. rerũ Hungaric. decad. 2. l. 7.

tunc agebat Elisabetha septimum vel octavum: amissæ matris damnum majori constantia & prudentia, quam ab illa sperari potuit ætate, pertulerat, matricidæ non vindictam parans, sed veniam exorans. Magnum hoc indicium futuræ sanctitatis in tenera puella omnes judicabant, neque hoc solum, sed alia multa argumenta cœlitus inditæ virtutis, & superinduendæ pietatis, veluti progymnasmata, in omnium oculis edebat. Basilicas namque sanctorum ingressa pro altari quolibet nunc genua figere, nunc puellari decentia prosterni, nunc oculos manusque attollere; &, si quando inter ludendum, ut habet ætas illa, proxime clausi templi fores accessisset, humi procumbere, & sacra limina crebrius osculari. Luctandi etiam studio, occasionem humilitatis quærebat, staturam suam scite admodum ad alicujus e Sodalibus mensa corpusculum, quam ubi tenero arctatam complexu, artifici rotatu afflixisset, statim & ipsa prostrata, veniam petendo, offensiunculam, si qua intercessisset, deprecabatur. Decimam quamque portiunculam lucelli, quod sibi ex lusu provenisset, pauperibus erogabat puellis, debito illas obstringens Dominicam precationem, & Angelicam salutationem fundendi.

Occisa mater S. Elisabethæ.

Surius ad diem 19. Novemb.

Jacob. Montan. in vita S. Elisab. c. 2.

Adolescentulæ Elisabethæ virtutes.

Reverentia in templis.

XXXVI. Jam nonum ingredi annum cœperat, cum repente præter omnium opinionem Princeps ipse, Ludovici, cui desponsata erat, pater, ex hac vita migravit. Ætatis deinceps incrementum accessione profectuque virtutum accumulans, id in primis faciendum sibi destinaverat, ut omnibus in rebus Deum præ oculis haberet, illum inspectorem cordis humani cogitaret, illum pœnitus præsentem haud segniter observaret, illius causa vestium decorem, carnis lenocinia, mundi vanitatem abjiceret, proculcaret, contemneret. Votivas quotidie preces Deo fundebat, quas interdiu, si quopiam impedita negotio intermisisset, noctu persolvebat. Divum Joannem Apostolum, præter ceteros carum, sibi patroni loco delegerat; imitata pietatem Christianorum, quibus singulatim eligere aliquem e cœtu Apostolico, quem familiarius clientium more colant, consuetudo est. Ne tamen electionis eventu, ut assolet, incerto, quia sorte agebatur, alium quam Joannem nancisceretur, præmissa ad Deum prece effecit, ut quem summopere volebat, semel, iterumque, ac tertio sortiretur. Cujus voti compos effecta, adeo dilexit, coluitque adeptum, ut ob ipsius nomen, meritumque rogantibus, nihil denegandum putaret.

Orationes quotidianæ.

Joan. Apostolum patronum coluit.

XXXVII. Festos dies pro ingenii modulo, religiose admodum peragebat, ita ut, quod fuit ea ætate mirum, semper aliquid sibi de ornatu corpusculi decerperet; sciens Deo magis mentem, quam vestem placere; acceptioremque animum esse, religionis studio deditum, quam corpus margaritis, purpura, lapillis, auroque & argento præfulgidum. Proinde chirothecarum usum tantisper intermittebat, dum res divina compleretur, volens officio quamtumvis paruo, consuetudini suæ aliquid detrahere, & voluntati aliud suadenti, pro Deo contrarium ingerere. Puellari lusu præpeditæ, si quando fortuna lætior aspirabat, cessandum sibi ocyus ajebat; quandoquidem prosperioris auræ demulceretur afflatu. In choreis, quas vitare non poterat, semel tantummodo circumisse contenta, satis esse dicebat, uno se gyro mundi amatoribus gessisse morem, reliquos ob Christi amorem intermissuram. Ita quotidiano ferme exercitio, & affectioni aliorsum propensæ renitendo, & dissolutioris vitæ laxamenta declinando, ad majora Christianæ pietatis officia, semet subrigebat.

Festos dies ut colebat.

XXXVIII. Educabatur una cum Elisabetha Agnes soror Sponsi, virgo admodum pulchra, quæ duæ dum ad Ecclesiam eundum esset, pari vestium ornatu decoratæ, parique coronarum, gemmis, auroque fulgentium instructæ, gestamine Sophiam Sponsi matrem modico intervallo, ut nobilium mos est, antecedebant. Ingressis templum, coronam Elisabetha confestim deponebat, atque tamdiu inglorium verticem ostendere perseverabat, quoad ritu sacrorum completo, domum redire monebatur. Quod cum Sophiæ, veluti temere factum, vehementer displiceret, percontanti causam, ita respondit Elisabetha. Absit a me tanta procul impietas, ut ibi caput meum turrito fastu micantis coronæ superbiat, ubi caput Salvatoris mei spinis coronatum acerbe compungitur. Ita jam tunc divina caritas in casta puellaris animi præcordia, animadversione Dominicæ passionis, veluti mucrone quodam, vulnus agere cœpit, eaque sibimet deinceps vendicare.

In conspectu Christi crucifixi coronam deponebat.

XXXIX. Auxit quoque invidiam, quotidianæ conversationis humilitas, per quam sacra Virgo relictis nobilibus & purpuratis, pauperum magis, & ancillarum gaudebat consortio, fruebatur alloquiis, operibus occupabatur: in tantum ut Sophia crebro diceret, illam Sanctimonialium contubernio sociandam esse, quod vitam ipsis quam simillimam præ se ferret, nihilque ageret genere suo dignum. Erant & procerum quidam, qui Elisabetham, quod dotem, ut ipsi garriebant, destinatis imparem nuptiis, attulisset, aut Hungaris remittendam, aut alteri cuilibet ex Nobilibus collocandam in matrimonium, contenderent. Inter hæc invidentium verba, veluti rosa spinarum aculeis compuncta Elisabetha, quam latissime diffuso mansuetudinis odore, cum se contemptui haberi videret, ab iis præcipue, a quibus observari debuerat verita ne quovis detrahentium molimine superata, viam desereret humilitatis, post uberrimas lacrymas, totis ad Deum præcordiis confugiens, suam illi causam enixissime commendavit. Nec spes orantem frustrata est, sponso deinceps ad ejus amorem argumenta non dubia demonstrante, propensumque animum, ubi ex itinere domum revertisset, tum munusculis, tum casto amplexu edente.

Injuriis afficitur propter virtutes.

Sponsus eam magis amat.

XL. Nec tamen interea temporis, jactare procerum quorumdam cessabat improbitas: nihil prorsus nuptiarum inter Principem, & Elisabeth fore: dotem ab Hungaria esse perquam tenuem: puellam, nobilissimi Principis nequæ præstantiæ congruere, neque animo cedere; proinde remittendam suis quamprimum esse. Hanc falsam persuasionem passim in vulgus dissipari, Gualterus de Varila (unus ex præcipuis Legatis, qui Elisabetham e domo paterna in Thuringiam duxerant) moleste ferens, Principem aliquando inter viam, quid de asciscenda sibi in matrimonium Elisabetha destinasset, familiarius percontatur. Cui ille, ostenso grandi monte, respondit, se, si mons aureus totus esset, sibique daretur optio, altero dumtaxat, id est, aut monte, aut Elisabetha matrimonio potiendi, posthabiturum sacræ Virginis conjugio amplissimam auri molem, ob id invidorum blaterationes prorsus minimi facere scire. Illos, quæ jactassent probare non posse; perbrevi declaraturum, quo erga Virginem animo esset. Hoc responsum ad Elisabetham perferre Gualtero poscenti, non modo à Principe facta est perferendi facultas, verum etiam quo verbis major fides haberetur, additum munus. Erat autem e speculari lapide, in tenuissimas crustas fisso, gemina facie speculum sic fabrefactum, ut pars una vitri modo translucida, colorumque fucis nuda esset; altera Christianæ

Magna aulicorum protervia.

S. Virgo sponso suo carior aureo monte.

Mittit ei amoris indicia.

stianæ crucifixionis picturam præferret. Quo munere donata Virgo, dici non potest, quanto sit affecta gaudio; cum & sponsum in admisso semel amore constare, & oblatrantium invidiam nihil effecisse experimentis adnotaret. Hæc sunt, quæ de infantia, atque adolescentia S. Elisabethæ præcipui ejus vitæ Scriptores signarunt usque ab nubiles annos, ad quos dum pervenire licuerit, castas nuptias, & reliquam vitæ sanctitudinem prosequemur.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

„ I. Reliquerat S. Pater anno proxime elapso in Hispaniarum ingressu apud Juliobrigam, vulgo *Logronium*, Hispanis *Logrogno*, Cantabrorum prius, sed postea Castellæ Veteris civitatem ad Iberum fluvium Fratrem Bernardum à Quintavalle ad cujusdam pauperis ex infirmitate decumbentis curam. Hispaniâ redux ibidem adhuc hærentem cum reperiisset, secum, in Italiam reversurus, assumpsit. Quid egerit regrediens sub silentio est, ac mala tempora Regionis, incuriaque Scriptorum incusantur. Vix apparet sanctum Patrem in quodam oppidulo veterno morbo laborantem, & silvestrem aviculam, ad evincendam stomachi nauseam appetentem, Angelico ministerio sublevatum fuisse: quamohrem persacile recuperata valetudine, restitutisque corporis viribus, in Pedemontanas oras direxerit iter; at an hoc eodem anno trajecerit Alpes, sub dubio relinquitur. Attamen cum didicerim a nonnullis fide dignis, Seraphicum Patrem Vercellis pro suis Religiosis hoc anno constabilivisse domum, & constans traditio sit, Riparolium, & Eporediam etiam visitasse, sacrisque eloquiis recreasse, ejusdem adventum in eas partes ante anni finem, haud inconsulte reor. Non est autem nostrum Hesperias transvolare intactas, cum id cordi habeamus, quæ alios subterfugerunt, adinventa colligere, & Studiosis, suis temporibus, referare; sperantes eorumdem piæ curiositati nos fore profuturos: erit igitur hic subsequenti historiæ locus.

S. Pater regressurus in Italiam apud Juliobrigã reassumit Bernardum a Quintavalle.

Silvestri aviculæ recreatus fuit ab Angelo.

„ II. Per Tutelam, seu Tudelam, Vasconum, sive Navarræorum civitatem ad Iberum, sanctum Patrem Hispanias ingressum, in eaque locum sibi, & suis acquisivisse, Frater Joseph Antonius de Hebrera, temporum accurate perquisitor scripsit; indeque Turiasonem, sive Tarasonem perrexisse. Favent illi Gregorius *Argaiz* Benedictinus, Conventus nostri Turiasonis huic anno fundationem adscribens, & Didacus de Cassanate historicus Turiosanensis, cum Civium traditione constanti: nec ab his longe abest Waddingus, qui, licet serius, illiusdem Conventus primos lapides initio nostræ Religionis assentitur. Est autem Turiaso, vulgo *Torazona*, civitas Episcopalis antiqua Hispaniæ Tarraconensis in Regno Aragoniæ, & apud fines Castellæ veteris, proxima Graccuri, & Belsino, nobilis, ac in plano, a Cæsaraugusta Metropoli in Occidentem æstivum xiv. M. P. Regionis dissita. Apud hanc Urbem locum sibi, & suis faciendi sancto Patri occasio fuit, quod parvulæ campanæ sonus, non longe nimium remotæ, ad consueta meditationis & contemplationis invitaverit: etenim lex inviolabiliter servanda illi erat, quam ceteris Fratribus in sua Regula præscribebat, scilicet ita corpore honeste laborandum ad otia vitanda, ut devotionis spiritus non extingueretur. Ad eum igitur sonum suos gressus

Per Tutelam transiens locum acceptat.

Turiasonem attingens Cœnobium fundat.

F. Joseph. Anton. de Hebrera Provin. Aragoniæ Chronologus deConv. S. Francisci Turiasonis. Gregorius Argaiz to. 7. Solitudinis laureatæ in Religione Benedictina ad an. 1214. Didacus de Cassanate histor. in memoria rerum Turrianis. Wadd. tom. 4. ad ann. 1400. nu. 31. Topogr. Ferrer. in Martyr. Rom.

„ gressus dirigens, Eremitoriolum quinquaginta passus ab Urbe remo-„ tum, juxta quod Ecclesiola S. Martino dicata, & in memoriam S. Pa-„ tris Benedicti, cujus Ordinis Monasterium olim ibidem præextite-„ rat, conservabatur, pro voto offendit. Juxta morem in ea oravit, ac „ ingruente nocte ab Eremicola hospitio exceptus, quæ promisimus di-„ dicit, & prolixa oratione, cruenta cum corporis flagellatione, consu-„ lens Dominum, spem concepit, ibi fieri posse Cœnobium pro suis Re-„ ligiosis, ubi Monachorum præfuerat habitatio. Veri prudentis est in „ agendis, quantumvis piis, nihil aggredi, nisi prius humili prece sibi Al-„ tissimum propitium fecerit. Facto mane soporis nimii se incusans, qui „ nihil fere dormierat, exiliit veluti a profundo somno expergefactus, „ & præmissa oratione, Urbis Episcopum adiit, cui simplex & humilis „ sua desideria aperuit. Communicata re Cathedralis Capitulo, sine dif-„ ficultate, vel parua, minimave contradictione, suorum votorum com-„ pos effectus est. Etenim Antistes, & Canonici, quadam occulta vi „ amoris Dei impulsi, & gratia petentis capti, unanimiter eam Ecclesio-„ lam Sancti Martini viro Dei consenserunt. Interea divulgabatur Fran-„ ciscus, & magno nomine Sancti per universam Urbem ab omnibus ve-„ nerabatur. Hujusmodi autem rumorem, non tantum ipse idem dulce-„ dine divini eloquii ex suo ore profluentis, & admirabili præsentia, qua „ corda rapiebat in Deum, excitavit; sed etiam sui Hospitis testimonium „ cunctis acceptum, qui præcedente nocte vigileum observaverat. Lau-„ dantes itaque Deum, benedicebant omnes Domino, qui per Servum „ suum eos visitare dignabatur.

„ III. Non erat ad præfatam Ecclesiolam situs ad ædes, quantumvis „ pauperes excitandas, sufficiens, præter angustum illud Eremitorio-„ lum, vix Asceta unius capax, sed attiguum omnem agrum jure opti-„ mus Civis possidebat; qui secum id recogitans, ob amorem Dei, pro „ Cœnobii ædificatione liberaliter illi dono dedit. Illius piissimi viri „ nomen in vitæ libro scriptum, nobis excidit, servato nihilominus Fa-„ miliæ cognomine de *Novallas*. Præfatæ donationis in perpetuum me-„ moriale, etiamnum ad Ecclesiæ Conventus fores, quatuor stant ima-„ gines lapideæ eam exprimentes, quarum duæ viri sunt, & mulieris „ conjugum; reliquæ vero, S. P. Francisci una, & altera ejusdem socii. „ Illæ videntur flexis genibus in actu offerendi, sed Sancti acceptantis, „ & librum Regulæ sui Instituti apertum ostendentis: qui quidem ibi „ pietate Civium fretus parvulam habitationem de terra construxit, & „ adhuc perseverat, cum quibusdam imaginibus antiquissimis in ingressu „ illius domus depictis, quas aliquando postea ob reverentiam antiqui-„ tatis, & devotionem aliqualiter Religiosi Fratres exornarunt. Extru-„ ctas ædes, nonnullis, quos ad Religionem admiserat, vivendique „ normam voce, & exemplo docuerat, habitandas consignavit Beatus „ Pater, & ipse ab Episcopo, qui erat de Familia *Huerta*, benedictione „ accepta, Cæsaraugustam perrexit. Loco nomen S. Martini manebat, „ at in Divorum numerum relato Francisco, ejus nomini postea dedica-„ tus fuit. Ceterum præfatæ fundationis relatio certa est adeo, ut a ne-„ mine sanæ mentis in dubium revocari queat. Extat publicum Instru-„ mentum venditionis cujusdam hæreditatis, quam Don Garcia *Loriz* „ Consiliarius Regis Aragonis, & Regni Valentiæ Gubernator, cum „ D. Guillerma *Perez* de Alcolea, in favorem D. Theresiæ *Loriz* eorum „ filiæ die XXIV. Novembris anno MCCXXX. fecit: in quo inter cetera, hæc

Civis Familiæ de Novallas agrum ad ædes contulit.

Episcopus, qui erat de Familia Huerta, benedicit S. P. Cæsar-Augustâ pergenti.

,, hæc leguntur. *Item mas unos hortales confrontan con hortal de Gonjalvo*
,, *de vera, con Acequia de Zerces; y hortal del Convento de S. Francisco.*
,, Porro factum, & receptum fuit Instrumentum Turiasone die, & anno
,, prædictis, per Joannem Martinum de *Calaborra* publicum Notarium
,, ejusdem Urbis. Ex hucusque fideliter enarratis, illi Cœnobio suæ an-
,, tiquitatis honor subtrahendus non est, & maxime quod a Sancto Patre
,, Francisco fundatum dignoscamus.

,, IV. Pluribus autem post annis, eximia quando incrementa Reli-
,, gio Minorum suscipere videbatur, procul pulsis priscæ paupertatis an-
,, gustiis a locuplete Civium liberalitate, sumptuosis ædibus excitatis,
,, dilatatum est adeo Monasterium Universum, quod Urbi vere decori
,, sit, amplum ad excipiendos totius Provinciæ congressus Capitulares,
,, quatuor Claustris magnificis, & elegantibus ornatum, in quibus duo-
,, decim pia Sacella adventantium devotionem excitant. Ecclesia, licet
,, una tantum nave conclusa, nihilominus spatiosissima, & pulchra ni-
,, mis, duodecim & illa numerat Sacella, inter quæ majus & sumptuo-
,, sius quatuor Altaribus cohonestatum, eorum tamen uno præ aliis de-
,, coro Sacratissimæ Virgini de pietate nuncupato, & augustissimi Cor-
,, poris Christi custodiæ dedicato, admiratur. Hac in Ecclesia Confra-
,, ternitas Matris Dei ab antiquis erecta, omnes Proceres Turiasonis
,, complectens, & ceteras Urbis præcedens, piis operibus fulgens, vo-
,, tivis eleemosynis abundat. In majore hujus Ecclesiæ Sacello, magnus
,, ille Franciscus Ximenes *De Cisneros*, nostræ Religionis decus, Cardi-
,, nalis S.R.E. & Archiepiscopus Toletanus, coram Ferdinando, & Isa-
,, bella Regibus consecratus fuit: & ad augendam loco devotionem,
,, D. Joannes de *Herla* a Gregorio XIII. Summo Pontifice perpetuum
,, privilegium obtinuit sub die xxv. Julii anno MDLXXXIII. Cathedralis
,, Ecclesiæ Clerus plurimum favet Religioni, & Religiosis Conventus,
,, quorum unum quotidie ad excipiendas confessiones Fidelium, & Be-
,, neficiatorum in eadem devote admittit: & duos alios ad regendas
,, Scholas, ex quibus magnum eleemosynarum emolumentum Conven-
,, tui provenit. Reverendissimus P. F. Joannes *Perez* Vicarius Generalis
,, Ordinis omnes hujus Cathedralis Beneficiatos ad Religionis Fraterni-
,, tatem admisit. Tandem hic locus tyrocinii cum sit, alatque triginta sex
,, incolas, religiositate ac doctrina splendens, plures habuit, habet-
,, que in dies, quorum suis temporibus nonnullorum, Deo dante, me-
,, moriam agemus. Hæc primo dicenda visa sunt, a quibus expeditus,
,, reducem in Italiam S. Patrem sequor.

Præfatum Cœnobiū sumptuose dilatatur.

In majori Sacello illius consecratur Frācis. Ximenes coram Regibus Ferdinando, & Isabella.

Joannes de Herla obtinet privileg. a Greg. XIII. pro eodem Sacello.

,, V. Secusiam B. Pater, post longum & laboriosum iter, lætus re-
,, visit, ædesque secundum sua vota jam utcumque habitabiles, quas piis-
,, sima Heroina Beatrix construi satagebat, ingressus cum sociis, quos ibi-
,, dem reliquerat, ac Fratre Bernardo a Quintavalle solemnes gratias
,, reddidit Altissimo, sibi pauperculo, & indigno (ita enim de se ubi-
,, que, & semper sentiebat) concedenti adhuc propriis oculis Ordinis
,, pauperum incrementa posse videre; etenim debilis corpore valetudi-
,, narius erat, ut innuimus, licet ætatis annum XXXII. tantum percur-
,, reret. Secusianis se devote invisentibus, & quos apud eos liquerat
,, Religiosos laudantibus, & petentibus benedici, sospitatem, felici-
,, tatem, & in bono proposito melioris, & sanctæ vitæ perseverantiam
,, ab alto precatus est; & memor Illustrissimorum Principum Sabaudiæ
,, benedictionem Dei super omnes invocavit. His meis temporibus adhuc

Secusiam revisit S. Pater cum F. Bernardo a Quintavalle.

Secusianis, & Principibus Sabaudis benedicit.

„ ibi piis fidelibus ostenditur mensa, cui S. Pater accubuit; qui tandem „ in Italiam descendens, Salassorum, & Lebetiorum campos, ubique mi- „ rabilis, peragravit.

Gens Salassa ubi sit. Duria Riparia & Balthea eam concludit. Salassi alii inferiores, alii superiores.

„ VI. Gens Salassa inter duas Durias, Ripariam unam, & alteram „ Baltheam, notissimos amnes ab Alpibus in Padum irruentes, proprias „ sedes habet; distinguitur nihilominus ratione situs in superiorem & „ inferiorem. Salassi inferiores, sub montibus altissimis Geneuro, & „ Cinisio, humiliores Alpium colles tenent, ac etiam plana usque ad „ Padum: Superiores vero sunt inter montes eminentiores, & proxi- „ miores Alpium jugis, Augustanamque vallem inhabitant. Has gentes „ a Salutio, seu Salutiis, Civitate nominatas, nonnulli Juniores cum „ P. Bertio, perperam asserunt; nam Salutiæ, vulgo *Saluzzo*, in Pede- „ montana regione ad Alpium radices, quibus Gallia Narbonensis ab „ Italia separatur, Civitas in montis ascensu, Marchionatus Salutiensis „ caput, ab Augusta Taurina recedit in Meridiem XXVIII. M. P. di- „ statque a Fossano altera civitate X. ac totidem a Cuneo: at Salassi ab „ Augusta præfata in Septemtrionem, & Ortum abeunt; unde Salutii „ & Salassi longe plurimum distant inter se. Porro Salassi superiores & „ inferiores utrique suam Salassam habent, a quibus nuncupati fuere: „ & quidem in Salassis inferioribus, qui nunc Canapitiani dicuntur, „ prope Valpergiam nobile municipium, est Salassa Oppidum antiquis- „ simum, ante Eporediam civitatem a Romanis extructum; apud autem „ Salassos superiores, qui Augustani nominantur, est altera Salassa, „ vetustissimum & ipsa Romanorum opus. Sed Lebetii populi, qui „ etiam Lybui, vel Lybici dicuntur, quorum ager late patens plurimum „ diffunditur, Vercellarum urbem præclarissimam, ac Orbi universo no- „ tissimam, ut suum caput venerantur, & audiunt. At his missis, ad „ Salassos inferiores, per quos S. Patris fuit iter, regredior; quorum „ Provincia inter Montes & Colles extensa, plures Valles fertiles, & „ amænas concludit; indeque in planum se expandens, ubique incolas „ habet, quorum Oppida & Loca singula enumerare nimium tædii le- „ gentibus afferret.

P. Bertius in descrip. Tabula Pedemontii.

Aug. ab Ecclesia in descrip. Pedemontii.

Lebetiorum populorum Vercellarum caput.

Cornictum Oppidum ad Morgum fluvium.

„ VII. A Taurinorum Augusta in Wulturnum XVI. M. P. regionis „ recedit Cornietum Oppidum, nostratibus *Cornié*, jacetque in plano ad „ Morgum fluvium, elegantur constructum, muris cinctum, & mer- „ cimonium (confluunt enim ad illud, ut emporium ex circumvicinis „ locis gentes) dives, & bonitate soli opulentum. Per illud sanctum „ Virum transiisse dicitur, & in eo locum accepisse. Si spectes etiamnum „ religiosarum ædium annosam vetustatem, & humilem, devotamque „ structuram, facile credes (nisi dubitaveris a Sociis ejusdem S. Patris, „ post aliud Cœnobium, de quo mox dicemus) ibi mansionem constabi- „ litam fuisse: ut ut res sit, antiquissimam illam domum incolunt Patres „ Conventuales Provinciæ Januensis. A præfato Cornieto per tria mil- „ liaria deflectenti in Libonotum, juxta eumdem fluvium Morgum fra- „ gose defluentem, sed auriferum, ut Lusitaniæ Tagus, & piscosum, „ in alta ripa occurrit Riparolium, municipium perantiquum, vastum, „ elegans, civile nimis, populo in duas paræcias secreto pene refer- „ tum, pluribus nobilibus Familiis ornatum, Civitatis non parvæ spe- „ ciem referens; muris, aggeribus, fossis & adjacente Castro, eo tem- „ pore munitum. Illuc primo S. P. Franciscum ab Augusta Taurino- „ rum pervenisse, contentiosa fama, ac ab antiquis immemorabilis,

Riparolium Oppidum.

usque

„ usque modo perseverat, deprædicatque Incolarum devotionem, caritatem, & reverentiam, quibus admissus fuerat: enarratque quanta attentione auditus, quantaque pietate sequutus; quæ omnia describere meis viribus impar cum sit, piorum meditationi relinquo, certus nil adeo humile sensuros, quod Francisci sanctitatem, locive honorem dedeceat. Id unum tantum referam, quod reticere injuria esset, & est, quod ita ab ore prædicantis Francisci penderent omnes, ut publica compunctione, & lacrymis erratorum suorum, quam intime perceperant, pœnitentiam contestarentur: in unumque conspirantes, pro Viro Dei, suisque Sociis apud se mansionem perpetuam constabilire, atque construere decreverint.

„ VIII. Inter hæc autem nobilissimi loci Dynastæ Comites de sancto Martino, & Petrus cum Oberto Fratres de familia Carrociorum, Communis prævenientes vota, ad fundandam Ecclesiam, & Domum S. Patri locum dederunt a muris Oppidi, ducentis circiter passibus distantem: cujus quidem donationis authenticum Instrumentum in charta pergamena exaratum, propriaque S. Patris manu subscriptum, in illius Conventus Archivo diu servatum, diligenterque custoditum, tandem a quodam loci Guardiano, de Parella nuncupato, bellorum in tumultu, cum aliis scripturis ejusdem Conventus, circa annum Christi MDCXXXIX. ad Conventum S. Francisci Augustæ Taurinorum translatum, ac subinde cum iisdem deperditum fuit, ut Rev. Adm. P. Fr. Joannes Franciscus Rasetus Riparoliensis, in sacra Theologia Magister, suæ Provinciæ Januensis perpetuus Diffinitor, & Regiæ Celsitudinis Ducis Sabaudiæ Theologus, ætatis annorum LXXXIV. qui illud viderat, legerat, & pluries consideraverat, sub juramento, coram Testibus & Notario publico Taurini anno salutis MDCLXXVI. die XII. Maji, deposuit. Porro exhibitus a præfatis Dominis, & a S. Patre admissus situs, longitudinis erat CCCVI. palmorum Italiæ (ceteris enim tunc Italica mensura prævalebat) latitudinis autem CCIV. In ejus parte una, quam Comites de sancto Martino dederunt, Ecclesia; in altera vero, quam Comites de Carrocio contulerunt præfatæ attiguam, Cœnobium pro quindecim, ut ut commode hospitandis Religiosis Fratribus, cum hortulo ad necessaria Coquinæ, & recreationi honestæ, pauperibus Religiosis concedenti, excitatum fuit. Illius Conventus in Ecclesia, olim in tres naves distincta, asseritur Sacellum fuisse exornatum Carrociorum insigniis gentilitiis; at ad duas tantum naves, a quodam Patre Oclerio redacta, evanuisse: unde non sine causa lamentationes exortæ fuerint. Veruntamen si rem justa lance pensaveris, nescius unde causa fuerit, concludes sub tempore nihil esse æternum. Cœnobium nimia vetustate ruinosum Patres Conventuales novissimis temporibus augustius instaurarunt; retinet nihilominus etiam priscæ humilitatis, & paupertatis vestigia: & in eo servatur suggestum, de quo S. Bernardinus Senensis populo concionabatur: plures etiam ibidem doctrina, & pietate floruerunt.

Comites de sancto Martino cum Petro & Oberto Carrociis dant situm pro ædibus.

Suggestum sancti Bernardini Senensis.

„ IX. A Riparolio in meridiem V. M. P. recedit Calusium, Oppidum civile, antiquum, mœnibus firmis, & arce olim valide munitum bellorum tamen, ac temporum injuria, munimentis solo fere æquatis, patulum; sed ubertate agrorum pingue, Cœli clementia sanum. Incolas habet acutos ingenio, solicitos in agendis; sed placidis, & urbanis moribus ornatos. Subest Dominis Marchionali titulo claris. In

Calusium Oppid.

eo

In eo ædes Minorum antiquiss.

„ eo ædes Minorum videntur, quarum ætatem, quantumvis curiosè „ quæsitam, noscere non potui. Dicitur S. Patrem locum lustrasse, „ easque pro suis acceptasse; nihilominus dubitatur an a Riparolio re„ licti Fratres a B. Patre, ab Oppidanis postea acciti locum acquisierint, „ eamque domum construxerint: hanc vero dubietatem nullum hu„ cusque authenticum testimonium sustulit. Porro præfata Cœnobia in „ inferioribus Salassis Provinciæ Januensi adscripta, a Patribus Con„ ventualibus usque in præsentem diem religiose inhabitantur.

Vercell. civitas caput Lebetiorũ inter Mediolan. & Taurinum.

Marcus Cusanus in serm. Episcop. Vercell. fol. 15. n. 1. 2. 3. Claud. Ptol. Geog. l. 3. c. 1. tab. 6.

„ X. Salassis prædictis confines Lebetii, vel Lybui, seu Lybici po„ puli sunt, quorum caput Vercellarum civitas habetur, ut supra dice„ bamus. Porro Vercellæ Lebetiorum antiquissima, & nobilissima Me„ tropolis, etiam hoc anno, sub quo scribimus, fauste nobis occurrit. „ Inter Mediolanum, & Augustanam Taurinorum urbes ab hac in Ortum „ æstivum XXXVI. M. P. ab illa vero in Occasum pariter æstivum toti„ dem recedens, Novariæ, & Casali sancti Evasii Civitatibus proximior, „ reperitur. Olim, ut scripserunt Auctores, a Beloveso adeo dilatata „ fuerat, quod Servium, sive Cervium, atque Sesiam e vicinis, ac „ præruptis Alpibus in suam planitiem irrumpentes fluvios amplectere„ tur. Trecentis turribus munita, ac centum millibus Civium inha„ bitata, stadia, ab uno latere ad alterum opposito, viginti novem „ cum dimidio, ex altero vero longius protracta, nonnisi tribus super „ quadraginta circumscriberetur, & finiretur. Hæc adeo magna, & „ populosa Civitas varietate temporum perplures passa injurias, & mu„ tationes, enormia decrementa sensit, ob quæ plurimum restricta, & „ ad angustias redacta, illius priscæ majestatis, & vastæ amplitu„ dinis, vix aliqualem ideam his temporibus præ se ferre videtur. At „ nihilominus etiamnum haud adeo suæ antiquitatis honore, supra Me„ diolanum, Venetias, Neapolim, Florentiam, ipsamque Romam, & „ alias Italiæ Urbes præclaras, gloriatur; aut quod olim validas nimis „ auxiliares copias Romanis, belli Punici temporibus, dederit; quin „ potius nobilitatis suæ coronidem existimet, ac teneat prima nostræ „ sacrosanctæ Fidei rudimenta ab Apostolorum Principe Petro, Nero„ nianam sævitiam declinante, ac transeunte ad Francos, ante Tauri„ num, Avillisnam, & Secusiam, unde rerum mutata facie Romam „ regressus fuerat, feliciter hausisse; in eaque per sanctos Sabinianum „ discipulum Christi, & Barnabam ejusdem Apostolum, cujus hortatu „ eidem Petro adhuc viventi Ecclesiam ædificavit, & aliam a sancto „ Eusebio adeo constabilitam fuisse; ut immunis ab Ariana hæresi inso„ lentissima, & aliis, a Divina pietate conservari meruerit.

Gloriatur de sua antiquitate.

Sificus hist. Ital. de bello Punico l. 3.

Sed magis, quod fidem hauserit a Petro Apostolo.

Cus. sup. cit. p. 1. f. 2.

„ XI. Ea præfata Urbs, quæ valde potens, & libera late dominaba„ tur, & superba nobilitate splendens seipsam, ut omnium primam ve„ nerabatur, pauperem Assisiatem, ut novit adventantem sibi, veluti „ suæ majestatis oblita, sic extra se ipsam exiliit læta, ut omni applausu „ cordis, & oris eum admitteret, haud inutiliter sperans ab adeo cele„ bre edictore Evangelico ita sancte per lavacrum pœnitentiæ reformari, „ sicut ab Apostolorum Principe per fidem Christo regenerata fuerat. „ Vercellensem Ecclesiam Hugo Sessa avita nobilitate clarus, sed virtute „ & pastorali vigilantia longe clarior, eo tempore prospera sorte mo„ derabatur; qui suo cum Ecclesiastico, & Religiosissimo Senatu, uni„ verso Clero, ac tota Civitate Francisco prædicanti, ut adstitit, exper„ tus singularem, & prorsus divinam in ejus verbis efficaciam, Deum

Admisit S. Franciscum Hugo Sessa Episcop. Vercell.

Ping. in August. Taur. Cusan. sup. cit. serm. 76. de Hugone Episc.

Cœli

„ Cœli benedixit, qui per Servum suum fidelium corda lustrare, & a
„ sordibus vitiorum expiare dignabatur; exclamansque non sine piis la-
„ crymis dicebat: O quam mirabilis Deus in servis suis. Pauper hic dum
„ nobis evangelizat pœnitentiam, peccatoribus ad salutem æternam
„ consequendam omnino necessariam, profecto Regnum Christi, & Dei
„ renovat in nobis: idipsum interea Primores in cordibus suis pensantes,
„ invicem conferebant; & congredientes locum Viro Dei unanimes
„ decreverunt.

„ XII. Apud Urbem antiqua erat Ecclesia Divo Matthæo Apostolo
„ nuncupata, cui ut minus Clero, at Viro Apostolico, cujusque humili
„ Instituto plurimum conferens, Antistes cum Clero, & Proceres hæse-
„ re, ut illi pro suo, & sociorum suorum incolatu adsignaretur: & inte-
„ rea iidem præfati Proceres, quibus Reipublicæ regiminis onus incum-
„ bebat, ut religiosis necessitudinibus provide, & prudenter occurre-
„ rent, competens terræ spatium, prædictæ Ecclesiæ adjacens, ad con-
„ struendas ædes regulares juxta morem S. Patris exemplo determi-
„ narunt; ac ibidem communibus eleemosynis brevi Cœnobiolum
„ excitatum fuit: quod cum per aliquod tempus perseverasset, sæculi
„ tandem vicissitudinibus cessit. Locus ille nunc extra arcem, & versus
„ Bethlem, antiquæ pietatis in memoriale perenne, fundamentorum
„ fabricæ reliquias ostendit. Ceterum Seraphicus Pater mirabilia Ver-
„ cellis operatus, ut inquit Cusanus, nonnullos de suis sociis ad opus *Cusan. ubi sup.*
„ Dei prosequendum reliquit.

„ XIII. De hujus Vercellensis Conventus fundatione cum nihil effa- *Wading. ad an. 1290. n. 26.*
„ tus esset Waddingus, occasione cujusdam Indulgentiæ illius Ecclesiæ
„ concessæ a Summo Pontifice Nicolao IV. tandem ejus meminit sub
„ anno MCCXC. cum nihilominus in Capitulo Narbonensi sub Divo Bo-
„ naventura anno MCCLX. pridie idus Junii celebrato, jam Vercellarum
„ Civitas Custodiæ peculiaris Vercellensis, in Religionis Provincia *S. Dominicus fuit Vercellis cum S. Francisco, & obtinuit Ecclesiam S. Pauli ad aquas Servii.*
„ Mediolanensi, quintum locum habentis, caput haberetur, & esset.
„ Non reticebo eodem sub anno MCCXIV. cum Patre nostro, Sanctum
„ Patrem Dominicum pariter fuisse Vercellis, ut Cusanus scribit, &
„ summa caritate a Civibus, & Præsule Hugone exceptum, Ecclesiam *Harol. ad ann. 1540. n. 15.*
„ Sancti Pauli extra Urbem, & aquis Servii, seu Cervii fluminis proxime *Cusan. ibidem.*
„ decurrentis vicinam, pro se, & suis obtinuisse.

ARGU-

ARGUMENTUM.

Regressus in Italiam per Pedemontanos, Alexandriam a Palea cognominatam & Cortonium ubique mirabilis in signis, & prodigiis pervenit; ac deinde Assisium. Initiato Joanne Simplici, viro optimo, pergit Alvernæ montem lustraturus, male affectus in via a Dæmonibus. Rebus in Monte dispositis descendit in Marchiam Anconitanam, cujus præcipua Oppida, & Urbes percurrit, multos suæ aggregans Sodalitati, & plura acquirens domicilia. Verbis & factis multos undique erudiens ad salutem, venit ad Concilium magnum Lateranense, in quo Pontifex Innocentius III. denuo ejus Institutum probat, & jam a se approbatum declarat. B. Ægidius hoc anno Hierosolymorum, Montis Gargani, & alia pia loca perlustrat; & ad Claram, quæ ex humilitate volebat Abbatissæ munus deponere, plures accedunt discipulæ.

Reversus in Italiam Franciscus.

I. IN hujus anni limine per Pedemontanos pervenit Vir sanctus Franciscus ad Civitatem Alexandriæ a Palea cognominatæ, inter fluvios Tanarum, & Bormiam ex Apennino labentem, amœnissimo loco in Lombardia Cispadana sitæ. Illic a pio & locuplete viro hospitatus, stabat præ foribus, quasi ad stipem quidam male sanæ mentis homo, quem infidelem dicit Antoninus, exploraturus & observaturus Francisci actiones, quippe quem livor edax agebat, ut ægre ferret Dei servum tanti æstimari, & pro Sancto reputari in civitate. Appositæ ad prandii horam in mensa dapes, atque inter cetera fercula, pro hospitis dignitate & benevolentia parata, infertur altilis capus. Pauperis affingens vocem & faciem, eleemosynam petit pro Dei amore nebulo præ foribus; statim Franciscus audito Dei nomine, quam coram habebat in catino capi partem transmisit ficto mendico. Ille maligne reservans integram cruris, vel alæ acceptæ partem, in crastino, dum Vir sanctus coram multa prædicat plebe, revelat, & diaboli instigatione suadet non venerandum, nec habendum pro Sancto, qui fartiles saginatasque devorat aves. Sed Deus cujus *nimis honorificati sunt amici, & confortatus principatus eorum*, quique jussit suos, ut *manducarent quæ apponerentur eis*, propitius fuit Viro sancto, & ulciscens in adinventiones inimici. Fecit enim, ut ab universo populo reputaretur & videretur piscis, quod vere fuerat caro, & velut insanus vir nequam in toto exsibilaretur & confunderetur confessu. Erubuit ad communem sui confusionem, & pœnituit, Dei agnoscens publice circa suos providentiam, juxta illud Davidicum: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine*. Redierunt itaque carnes ad pristinam speciem, dum rediit prævaricator ad mentem.

Anton. tit. 24. c.2. §.2.
Marian. §.19.

Nebulo quidam struit insidias Francisci honori.

Psal. 138. 17.
Luc. 10. 8.

Sed e Deo miraculose defenditur.

Psal. 82. 17.

II. In Burgo S. Domnini, pernobili castro in via Æmilia, aliquando Palavicinorum ditionis, prope splendidum olim D. Columbæ Cœnobium a Friderico II. post cladem ad Parmam acceptam excisum, alio ei provisum miraculo. Cum etenim ad Fratrum domicilium cum pluribus sociis, qui de reditu in Italiam gratulabundi ei obviam procedebant, accederet, nec erat unde eis provideretur de pane, dum nullus fratrum incolarum refectioni superesset, jussit vir Dei ut architriclinus canistrum, in quo reponi panes solebant, respiceret: facit jussus quod alias in vanum fieri putabat, & invenit plenum pane recenti, quod antea absque ullo vacuum non semel probavit. Sancti Patris virtutem filii agnoscentes,

Idem §. 20.

Miraculose ei provisum de panibus.

tes, reverentes & hilares panem e cœlo ministratum manducaverunt, Deum glorificantes, qui talem dedit hominibus potestatem.

III. Per alia pergens Fratrum Cœnobia, & accepto Opreni Provinciæ Mediolanensis, & Custodiæ Modoetiæ Patrum Conventualium loco; in quo B. Amadeus primam celebravit missam, tandem devenit Cortonium, ubi summa omnium lætitia exceptus est. Fratres vero, qui in Monasterio Cellarum, de quo nos supra, audientes eum in urbem venisse cum Fratre Guidone, visum magna aviditate venerunt, & cum eodem ibidem illa nocte requieverunt. Postridie prædicavit coram universa multitudine ex eminentiori lapide, qui adhuc in veneratione habetur in populo. Finito sermone, dum voluit recedere, & ad Cellas cum Fratribus se recipere, non potuit, adhibitis in portis Civitatis custodibus, qui exeuntem prohiberent. Detentus per tres dies, totidem habuit sermones ad populum, sed in tertio humiliter rogavit, ut dimitteretur, obsidem pro se relinquens Fratrem Guidonem, cujus sane sanctitas jam elucebat ubique, & cujus meritis publice prædixit urbem a multis liberandam periculis. Ausi non sunt, propter Viri reverentiam, renitentem amplius detinere; quapropter eum ad Monasterium comitati, se suaque ejus precibus commendarunt. Hæsit ibi per paucos dies, quibus Fratres hortatus est ad perfecta virtutis officia.

Rod. fol. 273.

Venit Cortonam.

Idem §. 26.

Anno 1211. n. 9.

Retinetur a populo.

IV. Perveniens deinde Assisium, inenarrabili lætitia exceptus a filiis, desideratusque a Virgine Clara, ut vidit extructam, juxta Cœnobium post suum recessum, novam domum, quam ejus Vicarius Petrus Cataneus innumeris adventantibus hospitibus præparaverat, interrogavit, quid sibi vellet nova illa structura? Responsum a Vicario, gratia hospitum, & ut commodius divinum possit solvi officium, se domum illam ædificasse. Cui Vir sanctus iratus, inquit: Frater Petre, locus iste norma est, & exemplar totius Religionis: volo proinde, ut qui hic vivunt, & qui huc adveniunt, tolerent patienter paupertatis incommoda, ut dum redeunt ad suos, referant quam pauperem gerant vitam Incolæ S. Mariæ de Portiuncula. Si enim advenis plene, & ad votum satisfiat, & quæ volunt eis ministrentur solamina, vivantque sub bonis & recentibus tectis a Fratribus extructis, imitabuntur in suis Provinciis, quæ hic viderunt, & experti sunt; allegabuntque nihil se amplius facere, quam quod fiat apud Portiunculam, a qua universum Sodalitium suscepit originem. Permisit tamen ad multas Fratrum preces, & manifestam capacioris receptaculi necessitatem domum subsistere, quam alias dirui præcepit.

Assisii reprehendit Vicarium ob novas ædes extructas.

Idem c. 11. §. 1.

V. Ingens erat filiorum gaudium ad tanti Patris præsentiam, & multorum fiebat populorum concursus ad videndum eum, quem fama fecit notissimum. Plures eum expectabant, ut adscriberentur Sodalitio, e quibus non pauci nobiles, alii bonis litteris probe exculti. Ille, ut erat animo generosus, & discretione præcipuus, honorifice & comiter eos pertractans, unicuique quod suum erat, & conditio exposcebat, libenter impendebat. Joannem cognomento Simplicem, agricolam hac ratione tunc initiavit. Vicina percurrens Castella dolebat, quam leviter curarent presbyteri de munditia suarum Ecclesiarum, arreptisque scopis multoties eas verrebat. Dum ita semel faceret in derelicto quodam fano, pervenit fama ad vicini Oppidi populos adesse Franciscum, atque in suburbana Ecclesia scopis purgamenta educere. Præ ceteris accurrit ad humile spectaculum Joannes hic ruralis, qui in proximo arabat cam-

Marian. cit.

Rodulph. fol. 114.

Marc. l. 1. c. 18.

Conversio Joannis Simplicis.

campo, & verrentem summo studio videns Dei servum, indignum tulit, nisi ipse opem ferret. Eidem ergo operi incumbens, sanctumque Virum rogans, ut a labore quiesceret, scobem omnem & sordes eduxit, aranearum operam, & texturam improbam perdidit. Sursum deorsumque mundata æde iniit cum Viro Dei sermonem, dixitque simpliciter: Frater a multis diebus, ex quo de te, tuisque Fratribus audivi, quæ undique narrantur, cogitavi similiter Deo servire, sed qualiter ad te accederem ignoravi: nunc autem, quia ita Domino placuit, ut te hic ad votum viderem, me tibi offero, ut faciam quodcumque tibi placuerit. Vir Dei considerans hominis simplicis pium affectum, & super huic similes requiescere facilius spiritum Dei, tanquam a Deo sibi missum statuit recipere, & de sui Sodalitii oneribus instructum monuit, ut si hæc perferre vellet, a contemptu & expropriatione rerum terrenarum inciperet, amotasque res familiares pauperibus distribueret. Absque ulla mora superno actus impetu protinus bonus vir ad vicinum aratrum perrexit, & dissoluto boum jugo, unum minavit ad ædem, inquiens: Pater, tot annis servivi patri meo, familiam omnem meo juvans labore; proinde licere puto, ut vel hunc unum bovem pro tot annorum stipendio, & hæreditatis meæ portione mihi adscribam, & in pios, quos tu præscripseris, usus distribuam. Quibus dictis domum abiit suis valedicturus, & rem ruralem commendaturus.

VI. Illi autem commoti ad hominis sibi summe necessarii recessum, cum magno ejulatu venerunt ad fanum, & Joannis instructorem rogarunt multa prece, ut sibi eripere nollet vitæ suæ refugium, & victus remedium. Dulci eos hortatus alloquio Franciscus dixit, ut domum redirent, prandiumque pararent; se etenim apud eos recubiturum, solamenque laturum promisit. Strata mensa adsuit Vir Dei, expletoque prandio, ad Joannis patrem sermonem & vultum convertens, ait: Amice hospes, filius tuus, impulsu ductus divino, Deo vult inservire, quod tibi nequaquam displicere, imo summe placere debet; causa etenim hæc est summæ lætitiæ, non tristitiæ, & propter quam maximas Deo debes gratiarum actiones, quod dignatus sit ex tua progenie sibi servum adsciscere. Neque parum in hac re tibi lucri consurgit, dum pro uno quem dimittis filio, plures tibi acquiris, & Fratres constituis tuos, universos undique hujus Sodalitii Sectatores. Præterea Dei creatura est; qnod si eum sibi addicit Creator, quis audebit ejus voluntati resistere, aut dicere, cur ita facis? Omnipotens est, & justus, suum reposcit: fiat ergo voluntas ejus, & perveniat super hunc filium tuum misericordia ejus. Ego eum repellere non debeo, nec possum a domo Dei, dum concupiscit, & deficit
Psalm. 83, 3. anima ejus in atria Domini, a quibus neminem licet arcere. Quod solum possum, præstabo, ut quem in pauperes volebat, & decebat erogare, bovem vobis relinquat, ut sic relinquens mundo quæ sua sunt, nudum se committat brachiis Christi. His aliisque hujus generis rationibus flexi parentes, libere & cum gaudio abire permiserunt, quem antea nullatenus patiebantur avelli. Hoc modo Franciscus Joannem hunc lucratus est
3. Reg. 19. 19. discipulum, velut alter Elias Elisæum vocans ex aratro, ut cordis terram araret, campumque animæ excoleret multarum semine virtutum.

VII. Initiatus Joannes cœpit servire Deo in simplicitate, & puritate
Perfectus evasit Francisci sectator. cordis, in utraque adeo proficiens, ut Magistro valde placeret, eumque sæpissime sibi socium adhiberet. Ille autem Francisci vitam sibi normam proposuit, ad quam suas adæquaret actiones, quod ita sedulo curavit, ut ni-

ut nihil facientem videret præceptorem, quin statim idipsum ipse patraret. Si orabat, si ambulabat, si oculos in cœlum, aut brachia in altum elevabat, si tussiebat, si quidpiam aliud agebat, secundas hic vices addebat; idque diligenter observabat, ut nihil præteriret infectum, quod fieri a suo deprehendebat Magistro. Adnotavit hæc aliquando Institutor, piumque æmulum leniter corripuit, monens quibusdam videri posse vanas, & gesticulatorias has actiones, atque ex animi levitate procedere. Cui Joannes: Pater, ego Deo promisi te sequi, te imitari, cuncta quæ feceris pro virili æmulari: parce ergo meæ simplicitati & inscitiæ, quæ te duce non timet errare. Meæ parum, aut nihil fido ruditati, hoc unum scio me nihil scire, proinde bonum nactus magistrum, illud solum efficiam, quod te præeuntem, & opere docentem prius fecisse conspexero. Miratus Præceptor simplicis discipuli candorem & sinceritatem, amplius dilexit quotidie in Dei obsequio adeo proficientem, ut quam citissime factus sit condiscipulis multarum virtutum exemplar, qui ut bonus discipulus optimi Magistri crevit exemplo. Paucos post annos migravit ad Dominum non sine nota sanctitatis, cujus laudabilem conversationem sæpius Vir sanctus referebat & extollebat, ita ut non Fratrem Joannem, sed sanctum Joannem Simplicem appellaret.

VIII. Multi hoc tempore accesserunt Fratres, ut a longo tædiosoque itinere redeuntem Patrem salutarent; sed præ aliis adfuerunt, qui sacrum Alvernæ montem occupaverant. Retulerunt quam comiter secum a Comite Orlando actum, quomodo possederint locum, quam aptus ad cœlestes immissiones recipiendas, quam commodus ad res divinas contemplandas, quam remotus a tumultu, quam liber a scandalis. Voluit ipse Montem lustrare, assumptisque secum Fratribus Leone, Massæo, & Angelo, pro suo more & humilitate itineris Guardianum constituit Massæum, interdicens ei, ne sollicitus esset animæ suæ quid manducarent, aut biberent; sed curaret ut diligenter & pie divinum solveretur pensum, religiosum observaretur silentium, summa reluceret in omnibus actibus modestia. Transeuntibus deinde per castrum Citernæ in Valle Castellana, prope Burgum sancti Sepulcri, voluit prædicare populo ad se convenienti in agro sub quadam quercu, quam formicis ebullire notaverat. Imperavit statim ut recederent; quibus illico obedientibus populum monuit, ut viam aperiret. Abierunt recto tramite omnes, neque ulla amplius ad illam quercum, etiam futuris temporibus se recepit. Illud etiam in hac concione memorabile, quod procaci & importunæ adolescentulæ cymbalum pulsanti, dum prædicaretur; nec secundo, & tertio, admonita ut taceret, acquiescenti, sed molestius obstrepenti, dixerit Vir sanctus alta voce coram omnibus: Tolle, tolle Diabole, quod tuum est. Quibus dictis repente in altum rapta mulier ex omnium oculis evanuit, neque deinceps usquam apparuit.

Maria. §.2. August. Miglius l.2. de monte Alverna c. 2. Pisan. conf. 2.

Pergit montem Alvernæ lustraturus.

Luca 12. 22.

Verbo formicas abigit.

Procacem juvenculã tradidit Satanæ.

IX. In eodem itinere venit sero ad Tysi villam, juxta castrum Capresi, quinto ab Alverna milliario, extra quam ad cccc. P. erat quædam derelicta Ecclesia, in hanc se recepit illa nocte oraturus. Etenim quia in oratione perceperat sancti Spiritus desideratam præsentiam, tanto familiarius se offerre precantibus, quanto plus invenit elongatos a strepitu mundanorum; ideo sæpius loca solitaria quærebat, & ad Ecclesias derelictas nocte pergebat. Quiescentibus vero sociis, in prima noctis vigilia ad orandum surgentem aggrediuntur undique Diaboli, variis modis diversisque artibus, & minis deturbare conantes ab oratione. Deinde hor-

Idem §. 4. Bonav. c.10. Histori. antiq. auth. tis Alvernæ in princ.

Libenter orat in derelictis Ecclesiis.

Miglius cit.

A Dæmonibus male afficitur.

horribiles pugnas ſuſtinuit, & ſenſibiliter cum illis conflixit. Armis vero munitus cœleſtibus, quanto vehementius impetebatur ab hoſtibus, tanto fortior in virtute, & ferventior reddebatur in prece, fidenter dicens ad Chriſtum: *Sub umbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum, qui me afflixerunt.* Ad Dæmones autem: facite quidquid in me valetis maligni Spiritus & fallaces; non enim poteſtis, niſi quantum vos manus ſuperna relaxat, & ego ad perferendum omnia, quæ illa infligenda decreverit, cum omni jucunditate paratus aſſiſto. Tunc Dæmones horribilius & ſævius in eum irruentes plagis multis & verberibus affecerunt, huc illuc impellentes, & per pavimentum trahentes. Ad Dominum cum tribularetur, clamavit Vir ſanctus dicens: Gratias tibi ago Domine Jeſu Chriſte, pro univerſis beneficiis tuis, quorum hoc minimum non eſt, ſed magnæ tuæ caritatis erga me certum indicium, dum errata mea in hoc ſæculo punis, ut in alio evadam impunis. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum ad ſuſtinenda plura, ſi quæ ſuperſunt, aut infligi placet, flagella.

Pſ. 16. 8. 9.

Ex animo omnia fert.

X. Hac mentis conſtantia ſæpiſſime vir Dei dæmones fugabat, qui tam invictam patientiam nec vincere, nec ferre valentes abſcedebant confuſi. Ille autem frequenter ſolitarius remanens & pacatus, nemora replebat gemitibus, loca ſpargebat lacrymis, pectora manu tundebat, & quaſi occultius ſecretarium nactus, confabulabatur cum Domino ſuo. Ibi reſpondebat Judici, ibi ſupplicabat Patri, ibi colloquebatur Amico. Ibi quoque, a Fratribus ipſum pie obſervantibus, aliquoties auditus eſt clamoſis gemitibus divinam pro peccatoribus interpellare clementiam; deplorare etiam alta voce, quaſi coram ſe poſitam, Dominicam paſſionem. Ibi viſus eſt nocte orans manibus ad modum crucis protenſis, toto corpore ſublevatus a terra, & nubecula quadam fulgenti circumdatus; ut illuſtrationis mirabilis intra mentem mira circa corpus perluſtratio teſtis eſſet.

Variis modis ſuâ causâ agit apud Deum.

Manibus extenſis in aere levatis miro fulgore circumdatur.

XI. Ex hac tamen pugna & colluctatione adverſus Spiritus tenebrarum harum fatigatus, & ex multo verbere debilior, dum non potuit ultra pedes procedere, Socii tanto Patri compaſſi redierunt Tyſum, & rogaverunt ex Villa quemdam, ut pro Dei amore vehendo infirmo accomodaret jumentum. Quibus Villanus ruſticana loquela: eſtis vos de illis Fratribus fratris Franciſci de Aſiſio, de quo tot bona dicuntur? Reſpondentibus illis, ſe ex illis eſſe, & animal pro ipſo petere Franciſco, magna devotione ſtravit aſellum, & ex Eccleſia ſanctum Virum reduxit in Villam, ut debilitatas vires aliquantum in ſua domo reficeret. In brevi autem illo ſpatio, quod intererat inter Eccleſiam & Villam, appetitus obrepſit apud hominem aliquantum hærendi, & gallinæ aliorumque ſimilium obſoniorum, quæ in Villis habentur, beneficio corpus refocillandi. Accedentibus autem ad domum aſinarii, vidit in ſterquilinio præ foribus jacere mortuam & fœtentem gallinam, quam elevans, & ad os nareſque apponens, inquit: en, gluto, gallinæ carnem quam appetiviſti, ſatia te, comede quantum libuerit. Deinde projecta, ad jentaculum ſolum admiſit incineratum panem & aquam; gratiiſque redditis viris propter ſuam benevolentiam, ejus domui benedixit, & prædixit progeniei a generatione in generationem duraturæ, neque divitias, neque paupertatem Dominum daturum, ſed quæ commodæ vitæ & victui eſſent neceſſaria. Antiqui hujus vaticinii, adhuc recens eſt in dicto loco memoria, domus illa vocatur ſancti Franciſci, omnibuſque tranſeuntibus Fratribus

Marian. 6.3. Afiglius cit.

Aſello ducitur Tyſum.

Punit in ſe appetitû edendæ gallinæ.

Benedicit ad perpetuum incrementum hoſpitis domum.

patet

patet ad hospitalitatem, in qua Augustinus Miglius sæpe se refectum, & caritative receptum commemorat. *Miglius cit.*

XII. Sub meridie pervenerunt Clusium, ubi summa lætitia & exultatione excepti sunt a Comite Orlando, qui dum obtinere non potuit a sancto Viro, ut illo apud se die requiesceret, post prandium eos est comitatus ad montem. At clivum montis ascendentibus, asinarius hærens jumento, Orlando, & Sociis sancti Viri pone venientibus, inquit simpliciter: Frater Francisce multa bona audio de te, plurimumque te Deo judico debere. Cui Franciscus: Amice, magna est Dei nostri erga me misericordia, quia respexit humilitatem & vilitatem famuli sui. Adjunxit vir bonus: Stude quæso talis esse, qualis diceris, quia multi in te confidunt; & moneo te ut nunquam aliter sit, quam de te speratur, ne de te bene opinantes decipiantur. Qua simplicis viri audita monitione prosiliit in terram, & pedes ejus exosculatus gratias egit humiliter, quod tam utiliter, & sincere eum monere voluerit. Elevatum a terra Socii iterum jumento imposuerunt, sed cum asperum clivum conscenderent, ad ascensusque medium pervenirent, asinarius asperioris & longioris viæ itinere fatigatus (ut habet Bonaventura, licet loci non meminerit, quem tamen uterque Dialogus Montis Alvernæ, & Marianus notarunt) nimioque sitis ardore deficiens, instanter cœpit clamare post Sanctum: en morior, inquit, siti, nisi poculi alicujus beneficio continuo resociller. Absque mora vir Dei prosilivit de asino, & fixis in terra genibus, palmas tetendit in cœlum, orare non cessans, donec se intellexit auditum. Oratione tandem finita: Festina, inquit, viro, ad petram, & illic aquam vivam invenies, quam tibi hac hora, misericorditer Christus de lapide bibendam produxit. Stupenda Dei dignatio, quæ Servis suis tam facile se inclinat! Bibit sitiens homo aquam de petra, orantis virtute productam, & poculum hausit de saxo durissimo. Aquæ decursus ibidem ante non fuit; nec, ut est diligenter quæsitum, deinceps potuit inveniri.

Simplex & pia ratiocinatio rustici ad Francisc.

Marian. §.7. Miglius cit.

Bonav. cap. 9.

Eduxit Franciscus aquam de petra.

XIII. Dum in monte superando ultra laborarent, voluit paulisper Vir sanctus sub quercu quadam respirare, statimque advolavit, ut alias diximus, magnus avium numerus applaudens & congratulans ejus adventui. Pars in humeros, pars altera in scapulas, & caput descendit; aliæ sinui & manibus ejus se commiserunt, rostris & alis gestientes, suo more gaudium explicantes de hominis accessu. Quo raro eventu dixit ad suos: Credo, fratres carissimi, quod Domino placet ut hic habitemus; magnam enim præferunt sorores aves de nostro adventu lætitiam. Lætus ergo consurgens jugum montis conscendit, donec ad Fratrum tuguriolum pervenit, in quo ob locelli humilitatem & paupertatem vehementer sibi complacuit. Sub nocte Clusium rediit Orlandus, sed postridie regressus ad Fratres, necessaria quæque asportari curavit, ut simul pranderent. A prandio multas viro habuit gratias Franciscus, ob talem ac tantam benevolentiam, sed præcipue propter donatum suis montem, sibi quam gratissimum; quippe solitariæ & religiosæ vitæ percommodum. Deinde rogavit, ut sub procera quadam fago ad lapidis jactum a Fratrum tugurio sibi construi curaret ædiculam, in qua solus oraret. Cujus votis libenter annuit generosus heros, & seorsim vocatis Fratribus, inquit: A biennio ferme vobis montem hunc concessi inhabitandum, & possidendum; supervenit, qui solum desiderabatur, vestri Institutoris consensus: vestrum imposterum judicate, & me, meosque habe-

Anno 1213. n. 31.

Gestientes aves Franciscum excipiunt.

Marian. & Miglius cit.

Placet ei montis dispositio.

habebitis tutelares, atque subsidiarios benefactores in quibuscumque necessitatibus. Nihil sane mihi gratius præstare poteritis, quam ut, quotiescumque libuerit, vel suggesserit occasio, ad hunc vestrum servum, & si dignamini, fratrem, recurratis.

Docet suos non reponere fiduciá in hominibus.

XIV. Redditis Heroi, quas debuerunt pro tanta benignitate gratiis, post ejus discessum, inquit Vir sanctus ad suos: Filii carissimi, magna & inenarrabilia sunt erga nos Dei beneficia, qui adeo flectit erga humiles & inutiles servos suos corda fidelium. Ex acceptis quotidie accipienda speremus; si parva videntur concessa, adjiciet majora, dum in divinorum mandatorum observantia perstiterimus. Jactate ergo in Domino cogitatum vestrum, & ipse vos enutriet in monte hoc, qui Eliam in deserto, Antonium & Paulum in eremo nutrivit. Volucres cœli non nent, neque congregant in horrea, & tamen Pater cœlestis pascit illas; quanto magis Servis suis alimenta præbebit, qui non dabit in æternum fluctuationem justo, cujus oculi super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia ejus, ut eruat a morte animas eorum, & alat eos in fame. Nolite ergo confidere in Principibus, nec in caritativis oblationibus optimi hujus nostri benefactoris Orlandi spem vestram aut fiduciam ponatis, maledictus quippe est, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Ille secundum nobilem suam pietatem egit nobiscum, fecit sane quod suum erat; restat ut, quod nostrum est, nos non omittamus, ne videlicet in tantillo offendamus sanctam paupertatem, recurrentes ad hujus Domini substantiam, tamquam ad reconditos nobis thesauros. Illud certissime scitote, filii carissimi, nullum nobis nostræ relevandæ necessitati securius esse refugium, quam nullum habere. Si enim veri & Evangelici fuerimus pauperes, mundus nostri miserebitur, & affluenter nos pascet; si autem a paupertate defecerimus, mundus nos fugiet, & indigentias illicito modo repellentes, majores patiemur penurias.

Ps. 54. 23. *Matth. 6. 26.* *Ps. 54. 25.* *Ps. 32. 18.* *Ps. 145. 1.* *Jerem. 17. 5.*

XV. His & similibus documentis Franciscus hujus montis incolas instruebat, normasque præscribebat, ad quas vitam adæquarent. Hæsit ibidem per aliquot dies, dum formam cellæ sibi construendæ, & Ecclesiæ ædificandæ juxta eam, quam sacratissima Virgo, & uterque Joannes Baptista & Evangelista tradiderant, ut supra diximus, delinearet. Lustravit interim undique montem; vidensque magnas petrarum scissuras, præter illas, quas supra memoravimus, hiantesque ingentes lapides, suspensas immensas montis moles, quæ primo aspectu terrebant, oravit Deum ut sibi revelare dignaretur an concussi montis hæc fuerit commotio, an aliunde hæ rupturæ, vel naturales, vel monti coævæ? Apparuit in oratione Angelus, qui in passione Christi scissum hunc montem referret, unumque ex iis esse, de quibus Evangelista terræ commotionem in morte Creatoris referens, dixit: *& scissæ sunt petræ*. Major deinceps sancti Hominis devotio in montem hunc, quod etiam suo more senserit Christi mortem, & suorum lapidum scissura, eam, quæ inter Christi Animam & Corpus, adeo crudeliter & inhumane facta est, repræsentaret. Neque aliquando ad has respiciebat scissiones, quin statim veniret in mentem Christi passio, seque scindi, vulnerari, & cruciari vellet, ut particeps fieret Crucifixi dolorum, quos sibi objici videbat in lapide inanimato. Ita sane mirabili Dei providentia fieri decuit, ut mons ille in Christi passione scinderetur, in quo eadem Christi passio & vulnera novissimis temporibus renovarentur.

Anno 1213. n. 12. *Ibid. num. 35.* Petræ hujus móntis scissæ in passione Domini.

XVI. Præ-

XVI. Præruptos inter hos lapides magna aspera saxea moles dividitur a reliquo monte alto circumquaque præcipitio, non nisi transmissi pontis beneficio accessibilis. Illuc tamquam in insulam, vel in fidam custodiam relegabat famosus quidam illius eremi prædo, quos auxiliariis satellitibus prehendebat viatores, quibus in viis regiis sternebat insidias. Emissos per pontem versatilem illic tenebat, donec statuto pretio redimebantur. Multa inferebat vicinis populis damna, strages undique exercens, propter quas, Lupi nomine, undique audiebat. Doluit vehementer ad Francisci & sociorum adventum, nolens sui latibuli & perditæ vitæ conscios habere. Sæpius jussit ut recederent, minas adjiciens. Quodam tamen die serio accedentem prædonem, ut omnino eos a monte deturbaret, Vir Dei adeo placide excepit, & minas tonantem, mala verba effundentem, adeo patienter audivit, placidisque rationibus furentis fregit iram, ut non solum cohabitatores voluerit in monte, verum & seipsum admitti consodalem in tugurio. Probavit per aliquot dies terrestrium hominum angelicam vitam, quam libenter amplexus, mutatus est in virum alterum, Agnelli nomen ex Francisci impositione, pro Lupi nomenclatura sortitus. Vixit postea religiosissime, velut recens adhuc ejus testatur in monte memoria, a quo in hunc diem asperæ illæ & solitariæ petræ crepidines vocantur: *Carcer fratris Lupi*.

Marian. §.9. Pisan. conf. 11.

Carcer fr. Lupi qualis?

XVII. Tandem de monte recedens Franciscus venit ad montem Casalem supra Burgum S. Sepulchri, ubi cum in deserta oraret Ecclesia, intellexit per spiritum sacras ibidem remansisse reliquias; quas cum longo jam tempore, defraudatas honorificentia debita non sine mœrore conspiceret, præcepit Fratribus, ut eas cum reverentia deferrent ad locum. Sed cum poscente causa discessisset ab eis, mandati Patris immemores Filii, obedientiæ meritum neglexerunt. Die vero quadam cum sacra celebrare vellent mysteria, superiori altaris operimento submoto, ossa pulcherrima & redolentia nimis, non sine admiratione, reperiunt, intuentes reliquias, quas non hominis manus, sed Dei virtus attulerat. Reversus paulo post Vir Deo devotus, diligenter cœpit inquirere, si quod de reliquiis mandaverat, esset impletum. Verum neglectæ obedientiæ culpam Fratres confitentes humiliter, cum pœna veniam meruerunt; & ait Vir sanctus: Benedictus Dominus Deus meus, qui per se ipsum implevit, quod vos facere debuistis.

Marian. §.12. Bonav. cap. 6.

Revelitur ei secreta Reliquia.

Divinitus ad Francisci votum transferuntur.

XVIII. A monte Casali transivit ad Marchiam Anconitanam, alias Picenum, prædicans semper per obvia Castra & Civitates, pertransiens benefaciendo & sanando oppressos, multa domicilia suis acquirens, & plures adolescentes suo adscribens Sodalitio. Statim in ingressu sub primis Apennini collibus occurrit ei Fabrianum, nobile & magnificum illius regionis Oppidum, a fabro Jano ita appellatum, ut quidam tradiderunt, & confirmare videtur ipsius Castri symbolum, quod Jani imago est manu malleum tenentis, uti subjectæ incudi impressuri. Hic dum pro suo more sermonem haberet ad populum, & clamoribus strepituque cæmentariorum, e regione Palatium quoddam extruentium, impediretur, ne libere verbum Dei ab audientibus exciperetur; in vanumque rogaret, ut pro concionis spatio ab opere cessarent, prædixit, quod quia Dominus illam non ædificaverat domum, in vanum laboraverint, qui ædificabant eam, quia brevi erat ruitura, sed in ruina nullum hominum animaliumve læsurum. Ita evenit, nam paucis diebus post completum ædificium, taliter corruit ut animalium nullum offenderit.

Deflectit in Marchiam Anconitanam.

Marian. §.13. Chronic. MS. Fabrian.

Fabriani prædicit domum ruituram.

XIX. Post sermonem receptus est hospitio a nobili quadam vidua nomine Maria, relicta nobilis Domini „ Alberici Gentilis de Fabriano, a qua

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

Marian. lib. 1. cap. 11. Chron. Fabrian. MSS. Vita B. Francisci Fabr. MSS. cap. 1

a qua dum interrogaretur quomodo territorium, sive locus ille appellaretur, accepit nominatam in populo *Vallis paupercula*. Tunc prophetice Vir sanctus: In Valle hac paupercula pauperculi Fratres mei aliquando babitabunt. Non fuit irritum vaticinium; nam cum Fratres anno MCCXXXIV. die VII. Martii, annis octo ab obitu sancti Francisci, in oppidulo Cantiri, alias Cantiæ, secundo a Fabriano lapide oblatum sibi a quinque piis viris Fabrianensibus fundum acceptassent, præsente Philippo Episcopo Camerte, Petro Vercellensi Minorum Ministro Provinciæ Piceni, & magna populi multitudine, ibique constructo habitaculo commorati essent, ubi nunc conspicitur Ecclesia S. Angeli, usque ad annum MCCLXVII. quo ad Portam Cavaram, alias Cervariam, ædem transtulerunt, non defuit, qui commoneret, non illic, sed in Valle paupercula Cœnobium extruendum. Ita factum postea anno MCCLXXXII. sive, ut Mariano placet, anno MCCXCII. accedente etenim totius populi consensu & ope, empta ipsa illa domo, in qua Vir sanctus prophetaverat, & contigua turri, nobile struxerunt domicilium, quod temporis decursu magnum accepit incrementum; ad quod translati sunt Fratres in ipsa solemnitate Translationis sancti Francisci. Fortassis de isto Fratrum transitu, vel ultimo ædis complemento, intelligendus est Mariani calculus, & prior numerus de opere incboato. De his duabus Translationibus clarius, & diffusius designatis hic annis agemus.

Acquirit suis Eremitorium Fabriani.

XX. Audiens autem Vir sanctus, quarto ab illo loco milliario ad Appennini montis radices in valle Saxi, inter altos colles remotum a turbis & asperum fuisse locum, inibique Ecclesiam Beatæ Mariæ consecratam, contiguumque Monasterium derelictum a Sanctimonialibus sancti Benedicti, quæ, ingravescente bello, jam aliquot ante annis Fabrianum se receperunt, ob summam erga sacratissimam Virginem devotionem, incredibilemque solitudinis affectum, voluit illuc ire, ut si videretur idoneus ad habitandum locus, eum suis Fratribus obtineret, tum ut non esset Beatæ Virginis ædes absque cultu, tum ut in pio & solitario loco commodius Religiosi cœlestibus intenderent meditationibus. Dum autem eo se conferret cum Socio absque alio ductore, atque in itinere oberrarent, petiit a quodam agricola, agellum arante, ut eos comitaretur, & eo usque vellet perducere. Ille autem indignabundus: *Quid*, inquit, *ego aratrum propter vos deseram, tempusque agri culturæ statutum vestro teram in obsequio?* At sanctus Pater blando & pio sermone hominem flexit, certo certius ei promittens nibil temporis inaniter elapsurum, neque ipsum quidquam dispendii in agri culturæ intermissione passurum. Ducens ergo pios exploratores ad locum, acceptaque benedictione rediens ad campum, quem incultum discedens reliquit, aratum jam totum invenit. Mansit autem sanctus Pater in præfato loco, summe sibi grato, per aliquot dies, ex sparsis per montes ædibus victum conquirens, exploransque loca vicina, ex quibus commodius Fratres locum inhabitaturi necessaria alimenta possent accipere. Tandem omnibus prudenter dispositis, & obtento Monasterio a nobili Saxorum Familia, coli curavit per transmissos illic sui Instituti viros religiosos, vocarique voluit Eremitorium sanctæ Mariæ de valle Saxea; vel ut habet Gonzaga a Saxorum multitudine montis vicini; vel a vallis & regionis Dominis supra nominatis ex Saxorum progenie ita nuncupata. In eo tamen decipitur idem Reverendissimus Gonzaga, quod a Bonifacio IX. dicat

Colitur miraculose ager hominis Francisco servientis.

Gonzag. in Prov. March. Conv. 34.

hoc

hoc Monasterium a Monialibus Benedictinis ad nostros translatum, cum jam ante adventum S. P. Francisci, ipsæ illac sponte bellorum metu discesserint. Diploma dicti Pontificis, de quo citatus Gonzaga, agit de nova & reiterata concessione, quippe, ut vel ipse hic habet auctor, aliis ingruentibus bellis, dictum Monasterium Fratres, etiam plurima incommoda atque pericula vitaturi, deseruerunt. Ad illorum autem regressum novum possidendi titulum a præfato obtinuerunt Pontifice, qui in ipsis suis litteris expresse asserit B.P. Franciscum hujus acceptandi Conventum, sive Eremitorii auctorem, atque etiam inhabitatorem fuisse.

XXI. Devotissimus est hic locus, a multisque Viris sanctis inhabitatus, sæpius ab ipso S. Francisco visitatus, deinde a SS. Bernardino, Joanne Capistranensi, Jacobo Piceno, sive a Marchia, ab ejus comite B. Marco a Sancta Maria Gallo, aliisque perfectissimis Minoritis, quibus in tirocinio educandis perpetuo est destinatus. Unum & alterum manifestum testimonium Dei providentiæ circa hujus Eremitorii Incolas ad suos annos referemus. Structura ædificiorum admirationem gignit spectantibus, considerantibus quomodo in tam arduo & excelso loco, inter horridos montes, tanto operi potuerint materia & cœmenta præparari. Hujus loci meminit Blondus egregius, si quis alius, rerum Italicarum Historicus. *Est vero*, inquit, *ad Esis fluvii dexteram sub ipsis Appennini jugis, qua validum Umbriæ Oppidum petitur, locus Fratrum Seraphici Francisci, Eremita dictus, quo viso, ut inquit Poëta Ovidius, potes dicere*, numen inest: *ædificiis certe, quantum religiosis Viris satsit, in ea locorum asperitate tam commode instructus, ut alia ejusdem Ordinis Italiæ Urbium loca amœnitate superet*. Et Leander Albertus Bononiensis in descriptione Italiæ, Regione XIII. sub titulo *Umbri Senones*, ubi admirandus: *Sub Apennini jugis*, inquit, *Eremita Fratrum Minorum Cœnobium apparet nobile, ac ædificiis tam magnificum, ut prorsus absque ingenti admiratione conspici nequeat, si quæ facultas esse potuerit in his asperis, horridisque locis tam splendide ac luculenter ædificandi cogites*. Successivis tamen incrementis ad perfectam tantamque dignitatem evasit; nam primitus extructa est ibi arx, sive fortalitium: deinde evasit Monasterium Sanctimonialium: tertio novis incrementis, sumptibus illustris D. Ciavelli de Ciavellis evasit in Cœnobium Minoritarum; ac tandem, crescente erga pios incolas hominum pietate, crevit & eorum liberalibus expensis ipsum ædificium.

Laudatur hujus loci structura.

Blond. in Ital. illust. in regione Piceni.

Ovid. 6. Fast.

Leand. Albert.

XXII. Dum autem Franciscus tractum illum lustraret, pervenit ad ædes cujusdam Raynerii Plebani Ecclesiæ, quæ Civitas dicebatur, in montibus juxta Fabrianum, a quo adeo benigne & benefice receptus est hospitio, ut magnam cum illo inierit amicitiam. Ad hunc aliquoties deflexit, suæque conscientiæ arcana sacramentali confessione detexit, ac tandem una dierum post confessionem ad ejus pedes genuflexus, hominem humiliter admonuit ex suis consodalibus futurum, neque tam arctam pati necessitudinem, ut vitæ genere, aut terræ intercapedine perpetuo dissociarentur. Plenam autem hanc societatem, & vitæ similitudinem ineundam post suam mortem subjunxit: atque ita vere factum est, ut Vir Dei prophetavit; nam ut amicum suum tanta miraculorum gloria coruscantem in Sanctorum numerum relatum Plebanus audivit, statim ejus Instituto nomen dedit, & ad ejus Regulam suos mores sanctissime coaptavit, ut suo loco dicetur. In Conventu Fabrianensi Patrum Conventualium, in quodam lapide ad turrim campanariam affixa sunt hæc verba:

Prædicit Plebano futurum Minoritam.

Hic sunt ossa Venerabilis Fratris Raynerii, qui fuit Confessarius B. Francisci, qui ei prædixit quod futurus esset Frater Minor.

Livius l.41. Marianus §.16.

XXIII. Fabriano tandem valedicens sanctus Pater pervenit Auximum Piceni Civitatem antiquam, Livio Oximum dictam, in Colle sitam; cujus radices Muson amnis alluit x. M. P. a mari Adriatico. Hujus Urbis Incolæ, ut adventantem ad se audierunt, obviam perrexerunt, atque omni, quo poterant, honore, honores omnes respuentem, in suam Civitatem deduxerunt. Postero autem die ita mundi pompas, honores & vanitates despicienda mirifice persuasit, ut statim triginta adolescentes spretis, quæ Vir sanctus docuit spernenda, Dei obsequio sub ejus institutione se manciparint; ceteri vero auditores interne compuncti de reformandis moribus varie cogitarint. Hinc Anconam, etiam antiquissimam urbem, sub promontorio Anconi, olim Poëtis, & Historicis percelebri, qua se in mare torquet, erectam, deinde Maceratam, hinc Asculum venit, ubique prædicans, & signis coruscans. Hic, locum qui Eremita vocatur, occupavit. Post deflectens Camerinum, in Apennini jugo munitissimo loco situm, supra montem sanctum, alias montem Agnani, alium obtinuit, qui Conventus Experimenti vocatur; nam periculum facturi Camertes, sive Camerinenses morum vitæque Franciscanorum, an cum sui Patris doctrina cohærerent, eis illum Conventulum ad mille passus distantem, ex publicis facultatibus construi curarunt, quem & ab hujusmodi experientia *Sperimento*, quod latine experimentum sonat, vocari voluerunt. Tandem post plures annos, cum in ipsis nihil, nisi sanctum, bonum, atque laudabile perspexissent, relictis in priori locello sex Fratribus ob sui Patris venerationem, quibus abunde & pie cuncta necessaria ministrabant, in Civitatem eos introduxerunt in ædificatum ab Universitate Conventum, qui sub Alexandro VI. datus fuit Fratribus de Observantia, ut suo loco cederent, quem tunc possidebant, ubi nunc arx est munitissima Civitatis. Jacet hoc in Conventu B. Joannes de Parma.

Auximi triginta adolescentes suo acquirit Instituto. Plura obtinet in Marchia domicilia. Gonzag. cit. Con. 31. Côventus Experimenti unde dictus. Gonzag. cit. Con. 31. Rodulph. in Prov. March. in Custod. Camerini fol. 256

Conventus Matellicæ. Gonzag. Con. 32. Rodul. in Custod. Æsina fol. 257. Idem Con. 12. Conventus Siroli.

XXIV. Hoc anno sunt, qui velint obtentum a sancto Viro etiam Conventum Matellicæ, Oppidi sexto a Fabriano lapide, quibus tamen nec scripturam firmam, nec adeo probabilem traditionem certam adstruere fidem notat Gonzaga. Id solum firmum est ex Bulla Leonis X. anno MDXVIII. a Patribus Conventualibus ad Observantes translatum per Senatum Matellicatem, tempore Magistri Guidi de Sancto Leone Provincialis, & Fratris Marini Albanensis Guardiani. Certior est illa traditio de occupato per sanctum Patrem Conventu Siroli, qui maritimis Anconitani maris fluctibus alluitur, distatque a Sirolo, Anconitanæ Diœcesis Pago, passibus centum, atque totidem a Sirolano castro. Eam confirmat arbor e vestigio Ecclesiæ a B. Patre plantata, virentibus foliis adhuc perseverans, ab omnibus *sancti Francisci arbor* nuncupata, quæ ceraforum quoddam genus, convicinis Populis mirabile & appetibile, producit. Locum autem ædificavit illustris quidam Comes Albertus, ignoti cognominis, non juxta eam, quam modo habet, sed juxta formam humiliorem. Obiit hic venerandæ sanctitatis vir frater Petrus a Monticulo, vulgo Montecchio, in veneratione habitus a Populis vicinis; quippe qui dicat plura edidisse miracula. Primo altari ad dextram ingredientis incisa sunt hæc verba: *Hic jacet B. Petrus de Monticulo*. Ad natalitii annum iterum de eo redibit sermo.

Pisan. conf. 11. in cust. Anconit.

Conventus S. Sabini.

XXV. Sancti Sabini Conventum ad mille passus a Civitate Asculana ultra

ultra Truentum flumen, in Regno quidem Neapolitano, sed in Asculano Territorio & Provincia, quam Fratres vocant Marchiæ, in supercilio eminentis cujusdam montis amœni, cui collis Columbarius nomen est, extructum asserit hoc anno Marianus a S. Francisco. Sed nihil certum in hac re se invenire potuisse, ait Gonzaga, & mirum sane videretur, si non aliqua esset traditio a tanto Viro factæ primæ fundationis, vel acceptæ possessionis. Scrupulum etiam auget, quod hujus loci non meminerit Pisanus, recensens cetera Monasteria Custodiæ Asculanæ; neque enim videtur, quod si adeo a principio in nostram venisset potestatem, atque a sanctissimo Institutore occuparetur, a tam serio Provinciarum, Custodiarum, & Monasteriorum sui temporis supputatore, prætermitteretur. Quidquid autem sit de fundatione, vel prima possessione, Id certo constare ait citatus Gonzaga, primitus hoc Cœnobium a Senatu Asculano ex publico ærario pro Monialibus Sancti Benedicti extructum; deinde cum earum fama ob liberam solitudinis licentiam periclitaretur, eumdem Senatum curasse, ut ædificato, ad earumdem habitationem ex eodem ærario, alio intra Civitatis muros novo Monasterio, hoc quod antiquius erat, Fratribus nostris pensa in singulos annos præfatis Sororibus unica tantum ceræ libra, in usum & habitationem traderetur, & Sorores ad illud transferrentur. De qua quidem translatione extat adhuc penes easdem Moniales Pontificia quædam bulla, sive potius ejus bullæ authenticum transumptum. Licet sacra hæc ædes, quam frequentius sex Fratres inhabitant, inter Montes ædificata sit, nihilominus tamen est ita disposita, ut ejus accolæ ex una parte totam Civitatem, ex altera patentissimos Neapolitani Regni campos, atque præterlabentem Truentum flumen, & ex altera Mare ad quindecim milliaria inde distans facillime, atque delectabiliter contueri possint. Mirabile dictu est, quanta in hunc locum, atque in sanctum Sabinum ejus Patronum devotione Asculani cives, præsertim vero mulieres ferantur; quam vel hinc saltem colligere licet, nam & puerulos femineces, postpositis Medicis, in dies summo altari exponunt, beatoque Sabino offerunt, quos & redivivos sæpe sæpius recipiunt, & frequentissima vota in necessitatibus promissa fideliter reddunt, & Ecclesiam summa cum devotione frequentant, atque tandem Fratribus necessaria liberaliter ministrant.

Marian. §. 19.

Gonzag. Con. 1.

Pisan. cit. in Custod. Asculana.

Asculani in hunc locum devoti.

XXVI. Demum recepit in hac Provincia locum de Trabe Bonatæ, sive Bonantis, ut habet Pisanus, Custodiæ antiquæ Camerini Cœnobium, quod dum ædificaretur, & operarii magno sitis ardore laborarent, viresque sibi ad opus defecisse quererentur, nisi aliquantulum vini ministraretur, misit sanctus Vir ad castrum Jovis vicinum duos ex Fratribus, qui illud a benefactoribus procurarent. Sed moram facientibus, & ultra querentibus cœmentariis, compassus eorum inediæ ad vicinum fontem perrexit sanctus Vir, & facto desuper signo crucis, scaturientem aquam in vinum optimum convertit, ex quo per integram horam licuit haurire. Adfuit tunc quidam Joannes de Villa Alterini comitatus Camerini, qui miraculosum hoc potavit vinum, remque cœlitus gestam narravit Fr. Bonaventuræ Tolentinati, a quo & ab ædificioli structoribus undique divulgata est.

Marian. §. 20.

Pisan. in Custod. Camerini.

Rodul. in eadem Custod. fol. 256.

Cõvertit aquam in vinum.

XXVII. Alia plura sunt in hac Provincia Picena Monasteria, quæ ad sanctum Institutorem suam referant originem. Quo tamen certo anno ea occupaverit, vel extruxerit non satis constat: verosimilius hoc tempore, quo universam ferme Marchiam, & adjacentes peragravit regiones,

Conventus Mondavii. ea obtinuisse. In custodia Fanensi Conventum Mondavii Patrum Conventualium a sancto Viro extructum vult Petrus Rodulphus, antequam ipsum Mondavium Oppidum construeretur in monte Silneso & Hermo, cujus Ecclesia post annum MCXXX. refecta est. Oratorium etiam extruxisse ait Arimini, & hospitatum in loco sancti Bartholi, ubi nunc Moniales sanctæ Claræ morantur in loco dicto Vallis. Franciscus Gonzaga ex receptissima Seniorum traditione eidem tribuit auctori Conventum Massæ, parvi, sed opulentissimi Pagi Firmanæ jurisdictionis, extructum, & sacrum Annunciatæ Virgini in accliviori parte Montis Stalii, quingentis a Pago passibus super placidum & delectabile Lethæ flumen, quem ut fideles & vicini Populi sæpius inviserent, propter sancti Viri reverentiam, multi summi Pontifices elargitis indulgentiis commendarunt. Conventum item sancti Joannis de Saxo Montisfalconis ad M. P. ab Oppido, ab ingenti quodam Saxo silva vestito, super quod ædificatum est, ita cognominatum. In silvæ meditullio fonticulus perennibus aquis abundans, suum auctorem Franciscum, a quo & nomen hæreditavit, agnoscit, cujus epota aqua febres curat, aliosque morbos probibentium fide, & devotione propellit. Ab eodem etiam Structore exordium ducit Monasterium Colfanum extructum in pagorum Campi Rotundi, & Cessa Palumbi Camerinensis Diœcesis confinibus, in media silva ad oram dilabentis Fiastræ fluvii, quod etiam amœniorem reddit fonticulus, a sancto Viro e sitienti loco deductus. Jacet hic B. Franciscus a Caldariola frequentibus miraculis clarus. In media quoque silva, educto item miraculose fonte, alium reædificavit locum, quem Patres strictioris Observantiæ incolunt, ad sesquimilliare a Pignano Oppido, in quo B. P. Conradi Offidani corpus magna colitur devotione.

Rodulph. fol. 258. Hugolin. in Provin. March. Con. 19.

Idem f. 269.

Conventus Massæ.

Idem Con. 21.

Con. S. Joan. de Saxo.

Idem Con. 27.

Conventus Colfani.

Idem Con. 40.

Conventus Pignani.

XXVIII. In hoc sancti Viri per Picenum discursu evenit, ut cum quemdam locum prope Roccam Brini, Custodiæ Esinæ prædicatum venisset, accederet ad eum pauperculus infirmus rogans, ut ejus misereretur, suisque commendaret auditoribus. Innata misericordia homini compassus, quam ei condoleret, & cum infirmitate infirmaretur, & cum indigente ipse indigeret, affectuosus & collacrymans socio expressit. Ille autem, vel ut patris mitigaret dolorem, vel ex minori & tepidiori in pauperes compassione; verum est, inquit, quod si ad laceram, & pannosam attendamus vestem, exterioresque hominis nobis judicandi sint effectus, pauper esse dicetur; sed fortasse si interiora scrutari liceret, non inveniretur in tota hac Provincia alius voluntate ditior, aut mente superbior, quod & in multis hujusmodi mendicis sæpius est compertum. Statim durius Vir sanctus temere judicantem, & absque sufficienti fundamento malignantem increpavit, obque oculos ei posuit, quam graviter offendit. Aspera sancti Patris increpatione homo compunctus, ad pedes ejus procumbens humiliter sui errati veniam poposcit; sed absque pœnitentia & satisfactione non condonandam tam gravem culpam respondit pius pauperum amator. Respondenti itaque discipulo se quamcumque libenter subiturum, injunxit ut, exuto habitu, nudus ad ipsius pauperis pedes ex animo culpam suam fateretur, & humiliter peteret ut sibi vellet ignoscere. Ita fecit promptissime, & humiliter, obtenta venia, rediit ad patrem, qui misericorditer & amanter eum ulnis excipiens, adjunxit: Non tam in pauperem, fili mi, quam in Christum peccasti. Etenim in paupere Christus, qui in paupere tamquam in speculo nobis obiicitur. Quotiescumque ergo pauperes, aut infirmi tibi occurrunt, inopiam & infir-

Corripit graviter socium sinistra de paupere suspicantem.

Bonav. c. 7. Legen.

Vinc. Belluac. l. 30. c. 106.

Anton. tit. 23. §. 5.

Marc. Marul. l. 3. memorab. c. 1.

firmirates, quas pro nobis dignanter Christus assumpsit, pie considera & humiliter venerare.

XXIX. In eodem itinere adjunctus est ei quidam socius, apud quem non erat æqua Viri sancti æstimatio, neque digna de ejus sanctitate opinio, ut plerumque fit, non omnibus omnes Sanctos probari. In quodam ergo ex eis locellis, quos jam possidebant Minores in prædicta Provincia, ad quem declinavit Vir sanctus, alium sibi similem invenit hic modicæ fidei socius, qui invicem murmurantes dicebant: Unde Fratri Francisco tanta hominum veneratio, & sanctitatis opinio? Quid plus ceteris præstat? nonne cum ceteris edit, bibit, dormit? Eadem lacerna vestimur, iisdem vescimur cibis, eamdem omnes agimus vitam, ejusdem sumus conditionis; unde ergo hic potius reputandus pro Sancto? Unde adeo respiciendus in populo? Dumque hæc, & alia inter se proferrent, statuerunt majori solicitudine sancti Viri observare actiones. Nocte ergo illa, dum post refectionem, post brevem initam cum Fratribus collationem, in cellulam se recepit, ut breviusculo somno refectis artubus liberius ad orandum consurgeret; unus ex his vitæ sancti Viri exploratoribus, curiosius observans, quatenus ante ceteros Fratres iverit cubitum Franciscus, rediens ad socium, Irrisorie inquit: Qualis est hic Frater Franciscus, qui adeo opportune indulget somno! Hic ne ille adeo admirandæ sanctitatis, & superexcellentis virtutis homo? Sed dum circa hæc per aliquantulum temporis spatium confabularentur, denuo rediit explorator ad cubiculum observaturus, an adhuc Vir sanctus dormiret, altoque sterteret somno. Invenit autem patens ostiolum, & lectum absque decumbente, proposuitque deinde serius investigare, quo se contulerit Vir sanctus. Perlustratis frustra ædiculæ angulis, inventoque reserato ostio, quo tendebatur ad nemus Cœnobiolo contiguum, illuc suspicatus est perrexisse; audivit enim id Francisco familiare orare in nemoribus, silvis, abditisque recessibus, & locis idoneis libera cum Deo colloquia ineundo. Dum itaque interiora nemoris penetraret, audivit Virum Dei fervorosius pro hominum salute clamantem, vocesque suas Cœlo inserentem, dulcia tandem suspiria ad sacratissimam Virginem emittentem, rogantemque humiliter ut Filium suum dilectum ei vellet ostendere. Vidit deinde lucem magnam universum locum circumdedisse, & in miro splendore ineffabilique pulchritudine sanctissimam Virginem Filium in ulnis gestantem e Cœlo descendisse, & Francisci brachiis amice & familiariter tradidisse; quem ille tenerrime amplexans, & velut alter Simeon summa cum reverentia & lætitia in brachiis, tamquam in ara tenens, interpellabat modis omnibus pro peccatorum conversione, universique Orbis salute, dulces intermiscens casti amoris blanditias. Ad hæc territus socius, animoque & corpore consternatus, jacebat veluti exanimis in semita, per quam ad ædiculam erat redeundum, donec pulsantibus Fratribus ad Matutinum, restituto sacratissimæ Matri dilecto Filiolo, regredéretur Vir sanctus, videretque jacentem in terra. Cui sublevato, & ad se reverso, præcepit ut nulli, dum ipse viveret, quæ vel vidit, vel audivit, referret. Ille e contrario putans non esse bonum, talentum Regis abscondere, sed ad majorem Dei gloriam excelsa hujusmodi opera esse manifestanda, Fratribus omnibus secreto rem narravit; conceptaque jam altera de Viro Dei opinione, temerarii sui judicii dignam egit cum socio murmuratore pœnitentiam, & deinceps tamquam angelum Dei sanctum veneratus est Patriarcham.

Marian. §.22. Hugol. cit.

Inique duo Fratres murmurant contra Virū sanctum.

Sed quam injuste ipsi compererunt.

XXX. In

Hugolin. citatus.

Tirunculus sancti Viri explorat actiones, & stupet.

XXX. In hac eadem Provincia simile accidit cuidam tironi columbinæ simplicitatis, quem ad Sodalitium receptum Vir sanctus ad domum tirocinii deducebat. Sed cum in itinere sub dio quadam nocte pernoctare oporteret, dum sanctus Magister dormire paulisper statueret, pie exploraturus adolescens, quid illa nocte facturus erat Præceptor, juxta illum procubuit. Ne vero contingeret, ut ipso altum dormiente, Vir sanctus exsurgeret, ligavit tacite chordæ seu funi, quo præcingebatur, sancti Patris cingulum. Post paucas horas, dum ad orandum Vir sanctus exsurgeret, colligatosque funiculos præsentiret, solutis nodis quiete recessit ad condensas arbores vicinas. Adolescens autem postea expergefactus, & pie se videns illusum, huc illuc discurrit, Magister ubi esset, investigaturus. Magni autem & cœlestis luminis beneficio ad locum, ubi orabat, deductus, timidus & venerabundus aliquantum retro persistens, intra arbores prospiciens, vidit choro cœlesti circundatum, Christum Dominum, sacratissimam Matrem, utrumque Joannem Baptistam & Evangelistam colloquentes cum Francisco. Ad visionem stupefactus corruit in terram, donec Vir sanctus superne edoctus, quid tenello evenerit discipulo, eum elevavit de terra & ad animum revocavit, præcepitque ut visionem nulli diceret. Obsecutus est bonus juvenis sancte vivens in Religione, & ad superos translato sancto Patre, rem omnem ubique propalavit.

Legen. antiqua. Hugol. citatus. Pisan. confor. 12. c. 40.

Benignum Hospitem ad suum ducit Sodalitium.

XXXI. In dicta etiam Provincia benigne, supra quam dici potest, receptus est Hospitio a quodam nobili & plo viro, qui collatis in sanctum Virum & socium omnibus humanitatis officiis, dum recederent, omne suum obsequium, facultatesque devote obtulit illorum relevandis inopiis. Vir Dei, inquit, ecce me, meaque vobis trado; omnia vestra sunt, iisque ad placitum utimini. Si quibus indigetis, habitu, palliolo, libris, aut aliis quibuscumque rebus, confidenter vobis emite nostris solvenda pecuniis. Certo certius credite me undequaque paratum ad vestra obsequia, & misericorditer Dominum mihi amplas tribuisse facultates, quibus pauperum possim & debeam inopiæ subvenire. Admiratus est Franciscus ad hominis benignitatem, multotiesque de eadem in itinere cum socio protraxit sermonem; tandemque subjunxit: vere Frater vir iste esset bonus pro nostra societate, qui tam humiliter a Deo accepta beneficia recognoscit, qui proximos suos tam impense diligit, qui pauperibus res suas libenter impendit, & adeo alacriter curialiterque Hospitalitatem exercet. Curialitas hæc, quam adeo sincere præ se fert, Deo est gratissima, quippe una est de ipsius Domini proprietatibus, qui Solem suum oriri facit super justos & injustos, & omnia sua illis curialiter administrat. Est etiam curialitas soror caritatis, extinctrix odii, & servatrix amoris. Quapropter cum tantopere hæc virtus & aliæ dotes in hoc bono viro refulgeant, libenter eum mihi adscíscerem in consodalem. Redibimus proinde altero die ad ædes ejus, & ad Deo serviendum in nostro Sodalitio exhortabimur, fortasse interius divinus hoc ei spiritus persuadebit. Interim Dominum rogemus, ut nostrum hoc desiderium, modo justum & æquum, velit complere. Itaque oratione præmissa non semel pro hac re, desiderium cordis ejus tribuit Dominus Viro sancto, & voluntate labiorum ejus non fraudavit eum; nam paucis post diebus cum ad prædictum Hospitem regrederetur, ferventiusque in ejus æde tota nocte oraret, secreto tamen Hospite, quid faceret, inspiciente, elevatus est a terra, & magna circumfusus luce, certificatus est de capienda,

quam

quam desiderabat, præda, feliciter exauditus ad votum: eaque ipsa hora sensit Hospes cœlestem quamdam sub pectore flammam, magnumque sibi immitti de imitando & sectando Francisco desiderium. Quod statim, ut dies illuxit, sancto Viro devote & humiliter expressit, qui gratias agens Patri spirituum, quod bonam hanc metem tanto viro infuderit, alteque contemplans, quod hæc fuerit mutatio dexteræ Excelsi, summo cum gaudio & alacritate eum initiavit, distributis prius in pauperes ejus facultatibus. Qui postea sanctissime vixit in Religione summe gratus sancto Institutori, quod innata illa curialitate adventantes in Cœnobia omnes comiter excipiebat.

XXXII. Pervenit deinde ad quoddam Monasterium Sanctæ Mariæ de Monte Majori quorumdam Monachorum, in cujus Ecclesiam intrans statim exultavit in spiritu summa repletus consolatione, quod in majori altari sibi revelatum fuerit latuisse pretiosas Reliquias Sacratissimæ Virginis Mariæ. Quod audientes Monachi periculum hujus rei fecerunt, inveneruntque sicut Vir Dei ante prædixerat. Dum autem in interiori Claustro paulisper cum eisdem confabularetur, & illi de quibusdam Virum, tanquam a Deo illuminatum, interrogarent, percontati sunt etiam, quid faciendum incidente Natalis Domini festivitate in diem Veneris? An vescendum esset carnibus, an ab eis abstinendum? Quod eo curiosius quæsierunt, quo tenerius viderunt hominem semper loquentem de Verbi Divini Incarnatione & Nativitate, neque absque cordis & corporis jubilo audire potuisse Verbum carnem factum. Ille autem, non solum, inquit, homines puto illo die carnes manducare posse, verum & si parietes, eis si vesci possent, abundanter eis ministrandas velim, vel deforis carnibus liniendos, in die quo Verbum caro factum, natum est nobis, & ad mundi salutem. Imo cuperem quod etiam in Regiis viis Divites & Principes carnes & frumentum projicerent, ut bestiæ campi, & volucres cœli haberent, quibus abunde suis satisfacerent necessitatibus, & suo modo tali, tamque festivo die jubilarent. Ita rem hanc sub hoc anno narrat Marianus, sed responsum hoc B. Fratri Morico datum refert Pisanus, qui fortasse tunc erat Viri sancti socius; & interrogantibus de aliis rebus Monachis, de hac percontatus est Moricus. An autem ex hac responsione sancti Viri inferri aliqualiter possit, eum voluisse ut Fratres Minores ita incidente Natali Domini carnes manducarent, largius tractavi in Opusculis sancti Francisci ad regulam Clarissarum, probavique nequaquam eis licere tali die carnibus vesci.

In die Natalis Domini summe gaudendum dicit.

Marian. §. 25.

Pisan. conf. 8. in Conventus Urbis veteris.

Tom. 2. opusc. S. Francisci in adnot. 16. ad reg. Clariss.

XXXIII. Dum autem Romæ jam omnia erant in promptu, ut inciperetur frequentissimum & celeberrimum Concilium universale Lateranense mense Novembri, ut habent Matthæus Paris. & Abbas Urspergen. & XVII. ejusdem mensis die, ut peculiariter notat Marianus, venit in Urbem sanctus Patriarcha in dicto Concilio de rebus sui Instituti acturus, quod & fecit. Nam ad ejus instantiam, ut his ipsis verbis rem refert Marianus: *Dominus Papa coram omnibus Ordinem suum esse approbatum pronunciare fecit, & regulam per ipsum prius sine bulla approbatam manifestare fecit.* Idemque expresse asserunt B. Leo in Legenda trium Sociorum & B. Angelus Clarenus in proœmio expositionis in Regulam Minorum apud me MS. & in caput primum ejusdem.

Matth. Par. & Ursperg. ad an. 1215.

Marian. cit.

Declarat in Concil. Lateran. Innoc. III. Ordinem Minorum a se fuisse approbatum.

XXXIV. Quod omnino verosimile & rationabile erat, nam cum tot molestias paterentur per varias Regiones, præcipue Ultramontanas, ejus Sectatores propter vitæ & habitus novitatem, eo tempore quo tot vigebant

gebant hæreses, efferuescebantque undique Sectarii perniciosi, quorum in limine horum Annalium mentionem egimus, necessarium erat agere apud Pontificem, ut in solemnissimo & frequentissimo Conventu totius Orbis Patrum (utpote bis mille ducentorum duodecim, ut ex æquo computo deducit Severinus Binius) declararet se suosque non ex numero Hæreticorum, sed ex grege Fidelium esse, manifestarique juberet in Concilio suum Institutum & Regulam quibusdam jam annis a se approbatam. Idem confirmat Reverendissimus D. Gonzaga dicens: *sub Innocentio III. celebratum fuit Romæ Concilium generale, in quo ab Ecclesia receptus, approbatus & confirmatus est Ordo Minorum*. Hoc idem velle judico Chronicon magnum Belgicum, dum ait: *In Concilio Lateranensi constitutum fuisse Ordinem Minorum*. In eodem hunc Ordinem receptum fuisse scribunt Jordanus de Saxonia, & S. Antoninus. In quo etiam egit sanctissimus Pater noster Dominicus Prædicatorum inclytus Patriarcha de sua confirmanda Religione. Cujus preces (viso jam noctu sanctissimo Viro suis humeris labentem Laterani Ecclesiam fulciente, ad eum modum, quo prius vidit Franciscum ejusdem ruinis obsistentem, ut diximus superius) hilariter admisit Pontifex, & pium propositum commendavit. Hortatus vero est sanctum Institutorem, ut Tolosam ad suos Fratres rediret, communicatoque cum eis consilio, regulam quamdam approbatam deligeret, quam Ordo approbandus sectaretur, atque ita ad ipsum rediens, confirmationem pro voto reportaret. Quod & Vir sanctus fecit, ut sequenti anno dicemus. Ex his totque gravissimorum testium consensu apertius habebitur sensus genuinus Canonis Concilii Lugdunensis *Religionum diversitatem, de Religiosis domibus in 6.* in quo dum declaratur Constitutionem factam de tollendis omnibus ordinibus Mendicantibus adinuentis post Concilium magnum hoc Lateranense, qui nullam meruerint confirmationem Sedis Apostolicæ, non extendi ad Prædicatorum & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos; ita intelligendum est, ut non ante Concilium Lateranense institutos, sed solemniter confirmatos neget, seu diplomate Pontificio stabilitos non fuisse supponat. Jam enim per plures annos consistebat utraque Religio, & Franciscana, saltim voce tenus, ab Innocentio III. quadriennio vel amplius ante, approbationem obtinuit, ut in solemnis confirmationis bulla testatur Honorius III. & ipse Innocentius in hoc Concilio scitum voluit, largiusque referunt Annales utriusque Instituti.

Binius in notis ad Concilii Lateran. *Gonzaga in Provin. Turon.* *Chron. Belgic. ad annum 1215.* *Jord. l. 1. de vit. Fr. q. 24. Anton. tit. 24. c. 14. §. 3.* *Theodoric. ab Apoldia lib. 1. vita S. Dominici c. ult.* *Supra an. 1210. n. 8.* *Infra. n. 14.*

XXXV. Hoc anno instanter petiit & obtinuit a sancto Francisco B. Ægidius licentiam invisendi Sepulcrum Domini, quo dum tenderet venit Brundusium, ubi cum dies multos hærere cogeretur, situlam acquisivit sibi, eaque per plateas ferens aquam, victum necessarium obtinebat sibi & socio; deinde transmisso mari, cum multa animi pietate vidit Sepulcrum Domini, & alia loca sancta, veniensque ad Oppidum quoddam, seu Civitatem Anconæ (ut meus habet Anonymus auctor vitæ Italice scriptæ, beato Viro ferme coævus) morabatur illic causa sibi victus parandi labore suo. Texebat enim sportellas ex viminibus, quarum illic magnus usus erat, extincta corpora deportabat in cœmeterium, & per vicos circumferebat aquam, iis laboribus sese sustentans. Si autem nihil horum posset efficere, ad Domini mensam properabat ostiatim panem mendicans. Inde tandem rediit ad sanctam Mariam de Portiuncula sui Patris aspectu & consolatione fruiturus, a quo tamen non longe post pote-

B. Ægid. pergit Hierosolymam. *Vita M. S. B. Ægid. Surias ad 23. April.* Qualiter sibi victum acquirebat.

potestas facta est alterius suscipiendæ peregrinationis ad Montem Garganum, sancti Michaëlis delubro & apparitione celebrem, & ad sanctum Nicolaum Barensem invisendum. In quibus itineribus solebat hortari viros & fœminas, ut Deum timerent & amarent, & ob sua malefacta agerent pœnitentiam.

XXXVI. Hoc item anno B. Balbina neptis sanctæ Claræ, filia Domini Martini de Carano, Monasterium sancti Damiani assumpto habitu intravit, in quo sanctissime vixit, totque dedit suæ virtutis specimina, ut ad alia Monasteria, juxta regularem observantiam fundanda vel reformanda, sæpius a sancto Francisco & beata Clara mitteretur. Primum omnium extruxit Aretii Cœnobium nobile juxta Evangelicam perfectionem, quam a sua Instructrice didicit, ubi cum per annum unum & mensem, ut habet Rodulphus, vel menses quinque, ut Marianus, stetisset, apteque cuncta disposuisset, rediit Assisium ad Monasterium S. Damiani, a quo ad alias, ut dictum est, sacras ædes, juxta dispositionem S. Patris Francisci & B. Matris Claræ excurrebat. Valde diligebatur a sua magistra, quæ & eam infirmantem suis precibus curavit, & alias a morbo iliaco liberavit. Supervixit sanctæ Claræ paucis annis, & plena dierum bonorumque fructuum obiit apud sanctum Damianum, inde translata in ædem sancti Georgii intra Civitatem.

B. Balbina neptis S. Claræ. *Rodulph. l. 1. fol. 137. Marian. in appen. l. 1.*

XXXVII. Tunc etiam accessit Beata Philippa Assisias Leonardi Chiserii filia, salutaribus B. Claræ exhortationibus ad Dominum conversa, quæ perfecte tantæ Magistræ vestigiis inhærens, sancte vixit, sancteque obiit apud Sanctum Damianum, modo condita in Ecclesia Sancti Georgii. Quam etiam imitata est, & statim secuta B. Cæcilia Gualterii Cacciaquerra Hispellensis, vixitque XXXIX. annis sub disciplina S. Claræ, magna cum laude, & pietatis admiratione. Hæc etiam sensit suæ Institutricis divinam virtutem in curandis languoribus, dum ejus precibus liberata est a molesta tusse, & periculosa pectoris ægritudine. Tumulata est cum aliis plerisque sanctis Monialibus in prædicta Ecclesia S. Georgii, ubi etiam requiescit B. Lucia Romana, hoc eodem tempore in tenella ætate sancto huic Virginum Collegio adscripta, cujus mors pretiosa fuit ex transactæ vitæ sanctitate.

B. Philippa. *Rodulph. & Marian. citati.*

B. Cæcilia.

B. Lucia Romana.

XXXVIII. Primarius autem hujus Ordinis lapis, ac nobile fundamentum Virgo Clara, dum in fundamento sanctæ humilitatis virtutum omnium fabricam ab ipso principio studuit collocare, voluit sub hoc anno renunciare in manibus sancti Francisci (cui a conversionis initio obedientiam promisit) nomen, & officium Abbatissæ, volens humiliter potius subesse quam præesse, & inter Christi ancillas libentius servire, quam servíri. Coegit autem Vir sanctus regimen retinere pauperum, & sanctarum Dominarum, de quo in Claræ corde timor, non tumor exoritur; nec libertas, sed servitus augmentatur. Quo enim jam aliqualis prælationis specie altior cernitur, eo reputatione propria vilior, obsequio promptior, cultu despectior reperitur. Nullos jam famularum respuit actus, adeo ut plerumque Sororum manibus aquam infunderet, sedentibus assisteret, comedentibus ministraret. Invita valde aliquid præcepit, spontanea vero fecit; magis eligens per seipsam facere, quam Sororibus imperare. Infirmarum sedilia ipsa lavabat, ipsa tergebat, suo illo nobili spiritu, nec sordida fugiens, nec fœtida perhorrescens. Pedes famularum de foris revertentium sæpius abluit, & ablutis oscula impressit. Lavabat semel cujusdam servientis Sororis pedes, quos dum deoscu-

S. Clara renunciat officium Abbatissæ.

Sed retinere cogitur a S. Francisco.

Omnia exercet humilitatis officia.

lari properat, illa tantam humilitatem non ferens, pedem subtrahit, dominamque suam pede in ore percussit; at illa pedem famulæ blande resumit, & sub ipsa planta strictum osculum figit. De ceteris præclaris sanctæ Primiceriæ virtutibus alias erit sermo opportunior.

Conventus Carceris.

XXXIX. Circa hunc annum accepit a Patribus Benedictinis alium Conventum, cui Carcer S. Francisci modo nomen est, a diuturna & frequenti sancti Viri in eo reclusione, & animi recollectione: situs est in Monte Subasio, secundo ab Assisio milliari. Magna habetur in veneratione a circumvicinis populis, eumque Franciscus ipse valde dilexit propter frequentes, & molestas in eo superatas tentationes. Nec satis fuit Satanæ sancto Patri insidiatum esse, nisi & ejus carissimo discipulo Ruffino pedicas laqueosque, ut suo tempore dicemus, hoc eodem loco tetendisset. Inter cetera vero, quæ hanc sacram ædem commendatissimam celebrioremque reddunt, potissima sunt Cubiculum Beati Patriarchæ Francisci: ejusdem Sacellum, in quo continuo orationi vacabat: lapideus lectulus, in quo idem defatigatus omnino lassusque decumbebat aliquando: ligneum cervical quo utebatur: fons, ipsius Patris precibus à Deo impetratus, qui scaturientibus venis largissimas propinat, ministratque aquas: Oratorium præfati beati Patris Ruffini; & aliud quoque Oratorium beati itidem Patris Bernardi a Quinta Valle. Habentur hac in æde plurimæ Francisci exuviæ, sanguis qui ex ejus Stigmatibus profluit, panniculus croceus sericus, quo B. Leo profluentem sanguinem excipere solebat; pixis, qua sanctus Pater Christi corpus recondebat; calix, ex quo post sacram communionem lavatorium hauriebat; baculus, cui in itinere innitebatur; & pars bona habitus ejusdem, & cilicii S. Claræ.

Gonzag. in Prov. Bononien. Con. 1.

Conventus de Villa.

XL. Circa idem tempus, paulo post receptionem Montis Alvernæ, acquisitus etiam Conventus de Villa, omnium Provinciæ Bononiensis ferme antiquissimus, in quo habetur magna in reverentia quædam sancti Viri Cella, quam invisunt circumvicini populi singulis Kalendis Augusti. Hic Vir sanctus garrientes inter umbrosas arbores aviculas, quod, sacris meditationibus intento, impedimento essent, ab eo correptæ & ut silerent jussæ, ad nutum & ex tempore paruerunt; indeque sub silentio recedentes, numquam amplius vel ipsæ, vel aliæ similes ibidem visæ sunt. Tres hic arbores, nempe laurum in primo ædificii Claustro, cupressum in secundo, & olivam in prato sancti Patris manibus plantatas invisere licet. Domum inhabitarunt multi probatissimi, & sanctissimi Patres, & Ecclesiam consecravit xvi. Junii anno mcii. Nicolaus Montis Corvini Episcopus.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

Wadd. hoc anno

Alexandr. Paleæ Urbs Episc. inter Tanar. & Burmidam fluvios.

„ I. NOster Waddingus in hujus anni limine, per oras Pedemontanas a Francia reducem sanctum nostrum Patrem, in Alexandriam Paleæ Urbem Episcopalem, Tanarum inter & Bormidam ab Appenninis Montibus præcipites fluvios positam, cellerime defert. „ Nec mirum id, cum prudens non nisi ea, quæ ipse noverit, vel a fide „ dignis acceperit, revelare posteris audeat, nec ullo pacto præsumere „ velit. Haud ergo mirandum, si hujus ævi postrema tempora, quæ pluribus sæculis latuere sepulta, veluti nova ac inaudita pandant; nec „ enim oblivionis adeo tenebris præterita involuta sunt acta, quin aliquando & ipsa erumpant in lucem, maxime si ab alta, & sana radice

pro-

„ progenita fuerint; nam, & ab eadem pietate fancte, & irrequiete curiofa indagatrice, quæ incuria, vel temporum malignitas antiquaverat, vel etiam oblivioni dederat, infperate produntur.

„ II. Ante Alexandriam ergo primo hujus anni tempore duos fanctiffimos Patriarchas a Vercellis viginti milliaribus in occafum deflectentes, ab Eporedia, five Yporia Urbe exceptos fuiffe, in eaque locum pro fuis obtinuiffe conftans, & continuata traditio refert. Porro Eporedia, five Yporia, vulgo *Jurea* fub latitudine Arctoa XLV. gr. & longitudine XXIX. cum dimidio, ab Augufta Taurinorum in Septentrionem quatuor fupra viginti milliaribus abeft. Epifcopalis fedes, ac ter antiqui Marchionatus Italiæ in Salafforum inferiorum confiniis caput, ad oftium Auguftani Prætorienfis Ducatus inter Alpes Cottias, & Grajas exiftentis, adverfos in hoftes evigilat; conftructaque in Colle, ad pedes vaftarum rupium, quæ minantes in Cœlum, vix Duriæ Balthea ex anguftiffimis, & profundiffimis Vallibus irrumpenti, exitum præbent, perpulcri promontorii fpeciem refert, unde nomen a Græcis, per vicinas Alpes in Italiam tranfeuntes, habuiffe reor; etenim *Ynogior*, a quo Yporia, illis parvum promontorium fignificat. Fundatores Gajum Marium, & Lucium Flaccum Romanos Confules habuiffe fertur. Marchionum, quos Carolus Magnus Italiæ tutelares conftituerat, prima Sedes; fubinde Reges, & Cæfares protulit, quos Conradus deturbavit. Diu fuis Epifcopis paruit, nonnunquam proprii juris; mox a Marchionibus Montis-Ferrati oppreffa; demum a Sabaudiæ Ducibus liberata, pace & bello clara, Catholica fide clarior, ac proinde Religionis amatrix, dum in hoftes vifibiles firmiffimis propugnaculis vallata fatis tuta quiefcit, contra tartareos, & invifibiles, ut femper munitiffima foret, præter numerofum fub fuo vigilantiffimo Præfule Clerum, utriufque fexus Monafteria, veluti potentiffima fpiritualium militiarum præfidia diverfis temporibus piiffimo zelo, fibi excitavit; & præfertim hoc anno, quo BB. PP. Dominici, & Francifci fama percelebri excita, eos habere, & piiffime audire, fimulne an divifim? nefcio, differentes de mundi contemptu, virtutibus amplexandis, & de pœnitentia peccatorum agenda, meruit; etenim, & ipfa loca pro eorum & fuorum perpetuo incolatu, Ecclefia, & fufficienti domo conftructis affignavit. Ultimis his temporibus ædes Minoritæ, adnumeratæ Cuftodiæ Vercellenfi in Provincia Mediolani PP. Conventualium, pauperes, humiles, devotæ fuam antiquitatem intuentibus fatentur: & Ecclefia pluribus Saceliis ornata, & nobilium Civitatis infcriptionibus antiquiffimis, cui pariter Peronorum Palatina domus attigua communicat, & Francifcanæ Religioni avita pietate plurimum favet, prifcam Sanctimoniam exhalat. Commemorat hunc Conventum Waddingus, cujufdam Indulgentiæ ejufdem Ecclefiæ conceffæ occafione, fub anno MCCXC.

SS. PP. Dominicus & Francifc. Eporediæ excipiuntur, & loca eis dantur.

Eporedia Civ. Epif. Antiquiffimus Marchionatus Italiæ.

Gajus Marius, & Lucius Flaccus ipfius Fundator.

Domus Palat. Peron. commē.

Wadd. ad ann. 1290. n. 18. *Vide ad ann.* 1300.

„ III. Ab Yporia in Ceciam milliaribus Regionis novem elongatur Bugella Vercellenfis Diœcefis infigne Municipium, partim in plano, & partim in monte prope Servium, five Cervium fluvium, e vicinis, & præruptis montibus præcipitem, & violentum (cujus tamen utramque ripam Pons lapideus connectit) ample, & eleganter conftructum, civili & induftrio populo plenum; quod licet Epifcopali fulgore non fplendeat, attamen pluribus familiis notæ, ac perantiquæ nobilitatis, necnon illuftrium titulorum ubique famofum, & non parvæ, nec obfcuræ

Bugella Civ. Ducal.

,, ſcuræ Provinciæ caput, Civitatis nomen, & honores promeruit. Et
,, quidem ejus amplitudinem, qua magnifice dilatatur, muros quibus
,, præcingitur, ædificia quibus ornatur, Eccleſias Parochiales, quibus
,, inſtruitur, utriuſque ſexus ampla Monaſteria, antiqua & ſumme
,, religioſa, Circumvicinorum confluentiam ad nundinas, opes & opu-
,, lentiam, ac regiminis ordinem ſi ſpectes, merito Urbem, & non Mu-
,, nicipium dixeris. A Bugella in Circium ſi aſcendas, emenſis tantum
,, quatuor milliaribus Regionis, arduus nuduſque mons emicabit

Mons Oropa, & in eo rivulus aurifer.

,, Oropa, a limpidiſſimo æque, ac frigidiſsimo rivulo inde errumpente,
,, ſed aurifero, nuncupatus. Etenim cum minutiſſimis & nigerrimis
,, arenulis, ſquamulas puriſſimi auri, dum ejus aqua præceps devehit,
,, quaſi e ſuis viſceribus aurum pariat, Oropa, vel Auropa dicitur, &
,, ab eo non longe abeſt Mons Vitumulus, & a S. Beſſo ibidem paſſo,

Fr. Auguſt. ab Eccleſ. in relat. Pedemont. c. 15.

,, *de la Beſſa* vulgo nuncupatus, a quo Romani aurum excavabant, ut
,, narrat Strabo, & Euſebius ad Vercellas aurifodinas fuiſſe teſtatur.
,, Plinius etiam commemorat in agro Vercellenſi cenſoriam fuiſſe le-
,, gem, qua cavebatur, ne plus quinque M. hominum in opere Publicani

P. Bertius in deſcript. Pedemont. fol. 381.

,, haberent, ut refert Bertius. Id vero in Lebetia Provincia, ditione-
,, que Vercellarum, in qua Bugella & Valles ſibi hærentes contine-
,, bantur, cum fieret, in agro Vercellenſi fieri dicebatur. At hujuſmodi
,, vanitatibus expergefactam, & exhilaratam mentem, ut reor, ſanctum

S. Euſebius Calaritan. Ep. Vercellen. Hieroſolymis adinvenit tria ſimulacra Virg. Deiparæ.

,, primo Euſebium, ex iis Bugellæ Montibus melius aurum cælicæ virtu-
,, tis eruentem ſub ſpe adinveniendi utiliora, contemplari minime pi-
,, gebit. Hic Athleta Chriſti, Calaritanus Patria, Epiſcopus Vercella-
,, rum, Sanctiſsimus Fidei Catholicæ eximius aſſertor & Vindex, Hie-
,, roſolymis Dei monitu alte defoſſa humo, tria Deiparæ Virginis ſimu-
,, lacra, Nicodemi, vel Evangeliſtæ Lucæ adinvenit; quorum unum

Cuſan. ferm. 1. ex Brit. progreſ. Eccle. occident. ſæc. 4.

,, Calari Patriæ, S. Reſtitutæ M. & ſuæ genitrici propria dedicata do-
,, mo, ubi nunc S. Annæ templum viſitur, dono dedit: alterum in
,, Monte Crea Montis-Ferrati collocavit; ſed tertium Oropæ Monti,

B. P. locum admiſit Bugellæ.

,, de quo hic ſupra, locum rupe concedente, dedicavit. Graviſsimas
,, Arianorum perſecutiones ad tempus declinatura, Crea, vel Oropa
,, aſyla erant, in quibus præpotens ſub præſidium Deiparæ tutus, eam

Cuſan. ibi ex tabel. Ec. Vercel. & Corb. in vit. S. Euſ.

,, jugiter Eccleſiæ Catholicæ tutelarem deprecabatur, & cœleſtium con-
,, templationi vacabat. Diu latuere hujuſmodi theſauri, ſed tandem
,, prodiere; ac in utroque loco fidelium pietas excitatis ædibus in ho-
,, norem Deiparæ, gratiarum divinarum largam venam omnibus commu-
,, nem adaperuit. Oropæ ſacram eam ſolitudinem aliquando juvenis, ut
,, Sanctuarium religioſiſsimum inviſi, ibique nonnullis diebus commo-
,, rans, ut Paradiſum Domini cum gaudio mentis colui. Quamobrem
,, parce lector, ſi præterita reminiſcens, prolixior fuerim quam deſide-
,, raſſes: addam nihilominus priſcæ devotionis, qua ſanctus Patriarcha
,, exceptus fuit a Bugellenſibus, atque apud eos locum admiſit, ut fama
,, conſtanſque traditio ſuggerit, teſtem Sacellum illud in Oropæ San-

In Sanctuario Montis Oropæ Sac. Portiuncula veneratur.

,, ctuario præfato tertium in ordine, perpulere & magnifice conſtru-
,, ctum, in quo S. Franciſci Indulgentias eas percelebres, Portiunculæ
,, nuncupatas a Chriſto JESU, intercedente ipſa Deipara Virgine, pe-
,, tentis, hiſtoria ad vivum, ſimulacris egregia manu confictis, viſitur
,, expreſſa. Illud enim opus in ſignum, & monimentum perpetuum an-
,, tiquiſſimæ devotionis Majorum in B. Franciſcum erectum docet po-
,, pulum Bugellenſem eandem avitam pietatem in ſuos ſucceſſores fide-

liter

,, liter transmittendam conservare . Hujus præfati Bugellensis Cœnobii
,, memoriam nullibi habet Waddingus , quod viderim; legitur nihilo-
,, minus apud Joannem Franchinum de Mutina in Provincia Mediolani *Joan. Franchin. de statu Relig. Minor. Convent.*
,, conscriptum, religioseque a Patribus Conventualibus inhabitatur.
,, IV. Bergomum civitas Episcopalis in ascensu montis constructa, mœ- Bergomum Civit. Ep. describitur.
,, nibus septa, ampla, formosa & opulenta, Civibus industriæ, & mercaturæ
,, præsertim deditis, ex præcipuis Langobardis Urbibus, inter Brixiam &
,, Novocomum XXX. M. P. quot a Mediolano in Boream , & Cæciam re- *Nova Topograph. in Martyr. Roman. Ferrerii. Just. & Bertius in descript. Agri Veronen.*
,, cedit, distans. A Brenno Gallo temporibus Tarquinii Regis , pulsis
,, Tuscis, constructa: ab Arnulpho Imperatore, in Italiam a Formoso Pon-
,, tifice accito, ad patibulum affixo Ambrosio suo Comite, capta a Francisco
,, Soardo Bergomate subacta : a Ludovico Franciæ Rege domita ; & po-
,, stea tandem a Venetis in deditionem accepta , tot peripetiarum oblita
,, fere , hujus tantummodo memor hodie conspicitur , se anno ducen-
,, tesimo quinto decimo supra millesimum a nato D. Patriarcham pau- B. P. excipit, & domum devovet
,, perum religiosissime excepisse , cum singulari spiritus profectu audi-
,, visse , eique in tesseram sui cordis domum ad incolatum devovisse.
,, Bergomensem Cathedralem Ecclesiam , inquit Ughellius , cum ab an- *Ital. Sac. tom. 4. fol. 675.*
,, no MCCX. regeret Joannes Tornellius Novariensis Monachus S. Sepul-
,, cri de Astino, Ordinis Vallumbrosani , hoc anno MCCXV. sanctissi- Jo: Tornell. Novarien. Bergomi Ep. SS. PP. Dominic. & Francis. excipit.
,, mos Patriarchas Dominicum & Franciscum Bergomi humanissime
,, excepit, illisque commodissima loca , ubi sui Ordinis Monasteria
,, excitarent, attribuit : & Franciscanorum quidem S. Vigilio dedica- *Doglion. ad annum 891.*
,, tum est ; Dominicanorum vero D. Magdalenæ : hæc ille . Ast Waddin- *Wadd. ad annum 1220.*
,, gus ex pluribus Scriptoribus haud omnino cohærentibus , hanc histo- *Idem ad annum 1403.*
,, riam anno MCCXX. consignat , de more laudabili inter utrosque me- *Idem ad annum 1505.*
,, dians . Et quidem Bartholomæus de Peregrinis , Marius Mutius , & *Idem ad annum 1512.*
,, Cœlestinus , rerum Bergomensium Scriptores , volunt S. Patrem Ber-
,, gomum perventum anno MCCXVIII. biennium ibidem consumpsisse ;
,, sed hos Cœlestinus posterior , consideratis sancti Francisci itineribus ,
,, redarguit . Joannes vero Guarnerius , qui opus M. Antonii Benalii
,, de SS. Bergomensibus ex decreto Decurionum Urbis perfecit , ait san-
,, ctum Franciscum anno eodem præfato Bergomum trajecisse , & quidem
,, moratum ibidem ; sed quantum temporis in mora fuerit , reticet . Ad-
,, dit nihilominus , quod forsan duobus diversis temporibus illuc acces-
,, serit, & hinc errorem biennii pendere posse : ex his ergo Waddin-
,, gus, ut prædixi , rem ad annum MCCXX. distulit. Sed Ughellium haud
,, præfatorum Auctorum ignarum considerans , & virum diligentissimum,
,, & oculatissimum in suis celeberrimis operibus dignoscens, loca san-
,, ctis Patriarchis oblata primo ab Episcopo , eadem , quæ ex aliis Wad-
,, dingus affert , proferentem sub hoc anno MCCXV. reticentem vero
,, posteriora, aliter sentiendum puto . Scilicet hoc anno quidem san-
,, ctos Patriarchas , sive eodem tempore simul, vel unus post alium ,
,, Bergomum pervenisse , Episcopo præfato , in quo Waddingus con-
,, cordat , Joanne Torniello Novariense ; eumdemque Antistitem sæpius
,, visitasse , sicut & Monachos Vallis de Astino sub ipsa Urbe , & cum
,, iisdem plura de animarum salute egisse ; imo publicas conciones ha-
,, buisse , & apud Monachos prædictos sancto Dominico sacra facienti ,
,, profunda humilitate & insigni sanctimonia Diaconum B. Patrem in S. P. Francis. assistit pro Diacono S. P. Dominico.
,, functionibus ministerialibus adstitisse . His igitur in compendium di-
,, ctis, commota Civitate, Episcopus vere Catholicus , Apostolicis viris,
ut

„ ut ait Ughellius, loca præfata pro eorumdem incolatu assignavit. Ce-„ terum tandem Clerum & Senatum cum Populo Bergomensi subsecuti-„ vis temporibus sanctis Viris Dominico & Francisco, pro primis præfa-„ tis, alias duas Ecclesias, nempe S. Patri Dominico S. Stephani, & „ & S. P. N. Francisco S. Joannis Baptistæ, ut illis opportuniores, & „ Civibus commodiores, dedisse minime detrecto. Et quidem S.P.Fran-„ cisco anno MCCXX. a Senatu Bergomensi S. Joannis Baptistæ Eccle-„ siam in culmine Civitatis, in regimen & habitationem Fratrum da-„ tam fuisse lego, quæ post apotheosim S. Patris ejus nomini dicata fuit. „ Porro ad S. Joannem Baptistam constructum Cœnobium a Patribus „ Conventualibus Provinciæ Mediolanensis inhabitatur.

M.S.novis. Prov. Brixien. an. 1681.

S. P. pergit ad Concil. Lateranense IV.

Wadd. ad annum 1215. n. 11.

Innoc. III. P. M. Ord. Minor. approbat.

Wadd. ad annum 1216. n. 1.

B. P. per litt. convoc. Frat. ad Capit. Gen. Assisii.

Bullar. Rom. novis. Cherub. to. 1. fol. 77.

Bulla Innoc. pro recuperat. Terræ Sanctæ.

„ V. Ad celeberrimum Concilium Lateranense IV. sanctum Patrem „ Franciscum acturum de rebus sui Instituti ivisse hoc anno commemo-„ rat Waddingus; & ad ejusdem instantiam summum Pontificem in „ eodem Concilio Minorum Ordinem, a se vivæ vocis oraculo approba-„ tum, declarasse. Considerans ergo S. Pater quanto calore res Eccle-„ siæ Summus Pontifex pertractaret, quantoque fervore in eodem „ Concilio ageretur a Patribus, ut declinanti Christianitati in locis „ Sanctis succurreretur, visum est sibi convocare suos ad Capitulum „ Generale celebrandum Assisij apud sanctam Mariam de Portiuncula in „ festo Pentecostes anni sequentis; ut cum ipsis in animarum salutem, „ Ordinisque Minoritici dilatationem, & solidum incrementum delibe-„ raret. Quamobrem Romæ hærens encyclicas litteras ad Universos ex-„ pedivit; ac subinde, Patrum Concilii soluto consessu, Assisium petiit. „ At summus Pontifex bellum, & Cruciatam contra Saracenos, pro re-„ cuperatione Terræ Sanctæ, edita Bulla, *Ad liberandam &c. Datum Lateranii* XIX. *Kalendas Januarii, Pontificatus anno* XVIII. indixit.

ARGUMENTUM.

Convocatos undique Fratres ad Comitia generalia, eos ad universas Europæ Provincias, institutis ubique Rectoribus, destinavit. Illi male affectis multis in locis, tandem multa vicerunt patientia, & plurima sibi constituerunt domicilia. Ex Germania omnino pulsis, missio reddita est inanis. Franciscus in Galliam perrecturus, prius visitat limina Apostolorum, quorum intercessione verum obtinet spiritum paupertatis. Init ibi strictam fœdus & dulcia colloquia cum SS. Dominico, & Angelo Carmelita, quibus salutatis, iter prosecuturus, Senas pervenit.

Anno præced. num. 33.

Convocat Francisc. ad Comitia generalia Assisii.

I. PUBLICATA, uti diximus, in Concilio Lateranensi approbatione Regulæ & Ordinis sui, Franciscus, dissoluto Patrem consessu, Assisium abiit, scriptis ex Urbe litteris convocatoriis ad Fratres suos hinc inde dispersos, ut ad Comitia generalia convenirent apud ædem sanctæ Mariæ Angelorum Ordinis primævam, in quibus de ejusdem propagine, & Fratrum missione ad communem hominum salutem communibus ageretur suffragiis. Adfuerunt, quibus licuit, ad statutum a Viro sancto Pentecostes diem, qui eo anno incidit in III. Kalendas Junii, quo felix dedere suo consessui principium. Primum hoc fuit Generale capitulum, ut vocant, Religionis, licet alii celeberrimum illud Storearum anno MCCXIX. habitum, pro primo recenseant. At cur non & hoc Gene-

Generale dicatur neſcio, cum in eo univerſaliter Fratres omnes, qui poterant, convenerint; & de generali Religionis beneficio in eo actum ſit, & aſſignati fuerint pro omnibus fidelium partibus Miniſtri & Prælati, & ad univerſas ferme Europæ Regiones Fratres deſtinati; quorum Superioribus commiſſa fuit auctoritas alios huic Sodalitio aggregandi, & tanto Inſtituto dignos admittendi, quod nulli alii ab ipſo Franciſco eo uſque licebat. Nihil ergo mirum, ſi alii Conventus annuatim habiti, in quibus tanti momenti res non tractabantur, nec tot Fratres conveniebant, non dicantur Generales; hic autem pro Generali habeatur, a quo etiam Marianus, cum aliis ex noſtris, Generalia omnia Capitula recenſent. Neſcio itaque unde irrepſerit occaſio docto viro Alphonſo Ciaconio aſſerendi primum Generale Capitulum Minorum a beato Franciſco celebratum fuiſſe anno MCCXXIII. apud ſanctam Mariam de Portiuncula, cum præter hoc, unum & alterum Generale, ante præfatum annum habuerit. *Marian. c. 12. §. 1 Beſſa, Hugolin. cit. & alii. Ciacon. in Honor. III.*

II. Ex hoc Conventu, & hoc ipſo anno miſſos Fratres ad diverſas nationes ait Marianus, & Franciſcum diviſiſſe ſuis terram in funiculo diſtributionis. Novi tamen Marcum Ulyſſiponenſem, Rodulphum, & alios Concilium hoc repoſuiſſe ſub anno ſequenti, ſed placuit Marianum his anteriorem & vetuſtiorem Auctorem ſequi, qui germanius concordat rerum ſequentium Chronologiæ, & Rodulphus confundit res hujus Capituli, cum iis, quæ evenerunt in Comitiis anni MCCXIX. præſertim cum illud mihi ſuppetat efficax hujus rei argumentum, nimirum ex omnium ſententia Franciſcum, non niſi in hoc Capitulo, poſt ſignatas ceteris Fratribus alias Provincias, eam, quæ Franciæ dicitur, ſibi delegiſſe, & poſt abſolutum Capitulum illuc iter direxiſſe, viſitatis tamen prius Apoſtolorum liminibus, & ſalutato Romæ, ut ſtatim dicemus, S. Dominico, antequam ſuæ Regulæ confirmationem obtinuerit. At hæc omnium calculo inciderunt in annum MCCXVI. Capitulum ergo quod ad hæc omnia præceſſit, non potuit celebrari anno ſequenti. Quinam vero tantæ meſſis operarii ab hoc Conventu miſſi ſint, nullo alio clarius & uberius quam ab eodem Mariano accipere potui, quos ita ille recenſet & diſtinguit. In Hiſpaniam deſtinati ſunt cum fratre Bernardo de Quintavalle, Viri ſancti primogenito, alii duo ejuſdem nominis, frater Bernardus de Humanalis, & frater Bernardus de Moraria, frater Zacharias Romanus, frater Clemens Tuſcus, frater Benincaſa de Tuderto, & frater Gualterius, viri omnes ſanctiſſimi: fr. Joannes ignoti cognominis Sacerdos, & fr. Petrus Laicus, qui ad annum MCCXXX. martyrium ſubierunt in Regno Valentiæ, ut diffuſius ad illud tempus dicetur. Cum his etiam miſſi alii Fratres, quorum nos nomina latent. *Marc. l. 1. c. 43. Rodul. fol. 237.* *Vide Antonin. tit. 24. c. 70.* Mittuntur Fratres in Hiſpaniam.

Ad Galloligures, ſeu Provinciales Galliæ Narbonenſis tranſmiſſi cum fratre Joanne Bonello de Florentia Provinciæ Miniſtro, frater Monaldus Florentinus, frater Chriſtophorus de Romandiola, frater Joannes de Penna Picenus, & alii triginta, quorum nomina non occurrunt. Pariſiorum tractum & Galliam Belgicam ſibi reſervavit ſanctus Pater, ſed detentus a Cardinali Hugolino ne illuc iret, ut mox dicetur, ſubſtituit ſibi fr. Pacificum Picenum, in ſæculo *Rex verſuum* dictum, & fratres Angelum, & Albertum Piſanos, quorum ille primus Angliæ Miniſter, hic quartus fuit Ordinis Primicerius. In Germaniam ſuperiorem & inferiorem miſſi cum alio fratre Joanne de Penna, altero ab illo, quem ſupradiximus miſſum in Galliam Narbonenſem, Fratres ſexaginta. In Galliam. *Anno 1217. n. 1.* In Germaniam.

III. Eo-

Ministri creati in partibus Cismontanis.

III. Eorum, quos per Provincias Cismontanas distribuit, illi dumtaxat qui sequuntur a Scriptoribus notantur. Lombardiæ instituit Ministrum Joannem de Strachia, quem tamen juxta sæculi prudentiam, plus sapientem & sibi fidentem, quam oporteret, postea absolvit ab officio. In Piceno, seu Marchia Anconitana fratrem Benedictum de Aretio, sibi familiarem & gratum, quem post sanctissime gubernatam illam Provinciam misit ad Græcos & Antiochenos. In Calabria fratrem Danielem Tuscum, ubi Ordinem propagavit, qui demum Septæ cum aliis sex Martyrium pro Christi fide subivit. In Apulia alium instituit, cujus memoria non extat. In Terra Laboris fratrem Augustinum de Assisio, virum vere sanctum, qui suum Institutorem in Cœlos meruit comitari, ut supra tetigimus, & amplius ex Bonaventura alias referemus ad annum MCCXXVI. In Tuscia fratrem Eliam Cortonensem non aliunde, ut supra probavi, natum, quem postea totius Ordinis creavit Vicarium, & post Viri sancti mortem Fratres cooptarunt in Generalem.

Anno 1210. n. 17. Bonav. in legen. c. 14. Anno 1226. n. 38. Anno 1211. n. 9.

Alacriter pergunt omnes ad suas missiones.

IV. Distributis ita piis viris Europæ Regionibus, libenter unusquisque sanctæ obedientiæ acceptavit mandatum, dum omnes non suam, sed sui Institutoris religiosa humilitate sequi didicerunt voluntatem. Non fuit ex omnibus qui reluctaretur, nec qui quereretur, quod ad longinginquiores remotasve mitteretur Provincias, nec qui peteret, ut ad propinquiores destinaretur; sed tanquam si unicuique, quam desideraret, contigisset regio, alacriter & libenter solutis Comitiis ad sibi statutam se præparabat missionem, illud Sapientis secum perpendens: *Vir obediens loquetur victoriam*, quia dum alienæ voluntati homines humiliter subduntur, seipsos in corde superant, rebelles hominum voluntates vincunt, deviantesque a via veritatis secreta quadam virtute ad Deum reducunt. *Sola*, inquit Augustinus, *obedientia tenet palmam*; namque nihil ferme propter obedientiam tentatur, quod Dei virtute, propter quem obeditur, non facile superetur. Consonat illud Curtii: *Obsequio mitigantur imperia, & Principum sævitia in mansuetudinem vertitur Civium obedientia*. Ad Orbis ergo victorias mittendi viri religiosi a sui victoria incipiendum esse probe noverunt, nihilque proinde difficultatis in præcepto causantes, promptos & expeditos se monstrabant ad opus.

Prov. 21. v. 28. Vide Greg. lib. 35 Moral. c. 10. August. in Ps. 70. Curt. lib. 8.

Præscribit eis quomodo se habeant in missionibus.

V. Convocatis ergo omnibus in unum, & flexis genibus coram in terram procumbentibus, tenero quodam Patris affectu, nec absque interiori contemplatione magni operis, ad quod mittebantur, ita omnes affatus est: *In nomine Domini ite bini & bini per viam humiliter & honeste, maxime cum stricto silentio a mane usque post tertiam, orantes Dominum in cordibus vestris. Verba otiosa & inutilia non nominentur in vobis: licet enim ambuletis, tamen conversatio vestra sit ita humilis & honesta, sicut si in Eremitorio, aut in Cella essetis; nam ubicumque sumus & ambulamus habemus semper Cellam nobiscum. Frater enim corpus est Cella nostra, & anima est eremita, quæ moratur in Cella ad orandum Dominum, & meditandum de ipso. Unde si anima non manserit in quiete in Cella sua, parum prodest Religioso Cella manufacta. Talis sit vestra conversatio inter gentes, ut quicumque vos audiet, vel videbit, gloriosum Patrem cœlestem & Deum laudet devote. Pacem annunciate omnibus, dicentes: Dominus det tibi pacem; sed sicut pacem annunciatis ore, sic in cordibus vestris pacem, & amplius habeatis. Nullus per vos provocetur ad iram, vel scandalum,*

Vide collat. 22. inter opusc. sancti Francisci.

Corpus Cella animæ.

sed omnes per mansuetudinem vestram ad pacem, benignitatem & concordiam provocentur. Nam ad hoc vocati sumus, ut vulneratos curemus, alligemus confractos & erroneos revocemus. Multi enim vobis videbuntur esse membra Diaboli, qui adhuc Discipuli Christi erunt.

VI. Accepta sancti Patris benedictione nullam interponentes moram, Sociis valedicto, perrexerunt quo obedientia dirigebat. Statutam sibi normam ad unguem observantes eodem animo, eademque mente ad messem multam procedebant sancti operarii, triticum mox congregaturi in horreum patrisfamilias. Varii tamen illorum eventus in singulis Provinciis, in ipso missionis limine, quos hic sub brevitate libet transcurrere, præsertim quæ hoc anno acciderunt. Qui ad Hispanos tendebant in diffusæ planitiei solitudine magna siti laborantes, viribus destituti, tandem pervenerunt ad fontem aquarum, quibus universi ex præcepto sancti Viri fr. Bernardi sui Primicerii benedixerunt, quas postea haurientes, virtute sanctæ Crucis, in vinum optimum conversas compererunt. Quo miraculo refocillati ad itineris incommoda alacrius toleranda, & quoscumque labores pro Christo subeundos constantiores evaserunt. Ita miraculum hoc refert ex Chronicis antiquis Marianus, licet Peregrinus Bononiensis, vel qui auctor est Chronicorum quindecim Generalium a sancto Francisco usque ad Gondisalvum, evenisse dicat quibusdam Ultramontanis ad Capitulum secundum Generale accedentibus.

Missionis Hispanicæ Patres miraculose providentur.

Peregrin. de Bonon. sub S. Francisco.

VII. Non paucos sane labores perpessi in locis illis, ad quæ hujus Instituti, jam a biennio in Hispaniam introducti, notitia non pervenerat; nam novitates omnes in principio suspectæ, & plurimi hinc inde Hæretici discurrebant per illam Regionem. In aliis partibus humanius recepti, Christianam benignitatem, & devotam in pios Hispanorum propensionem experti sunt. Sed durius passi beati Patres Zacharias & Gualterus cum tertio quodam socio ad Lusitanos transmissi, donec tandem piæ Reginæ Urracæ, de qua nos supra, gratiam inierunt. Hujus & Sanciæ Principis, Alphonsi Regis sororis, beneficia in pios hos Viros anno sequenti retexemus. Felicius evenit iis, qui ad Catalonos deflexerunt; nam dum ad civitatem Ilerdensem (non procul a Sycori fluvio, inter Cæsaraugustam & Barcinonem extructam, victoria illa celebrem, qua Marcum Varronem, Lucium Afranium, & Marcum Petrejum, Pompejani exercitus Præfectos, Julius Cæsar profligavit) pervenisset, obviusque fieret quidam heros Raymundus de Barriacho dictus, qui eos domum conduxit, & caritative refecit, tantam inierunt cum eo amicitiam, ut de construendo eis habitaculo serio pensitaret. Illi animum addentes spondebant, nequicquam pauperiorem fore ob expensas in pio hoc opere pecunias, neque exhauriendas, quas in alios usus domesticos reposuit. Pia fiducia credidit persuadentibus, opusque tentavit, sed ad structuræ mensuram decrescente pecunia, & omnino exhaustis loculis, irritaque spe, quam ad ultimum ferme quadrantem fovebat, Fratres convenit de facta sibi sponsione, sibique impositum asseverans. Illi autem in Domino fidentes in cujus nomine suo benefactori spoponderunt, rogaverunt ut tranquillo esset animo, & ad sua scrinia rediret, omnem suam pecuniam cum magno fœnore inventurus. Rediit homo pecuniæ avidus ad loculos, quos antea vacuos probavit, & ultra nummos in fabricam distractos, non modicam summam adauctam numeravit. Quo miraculo, & ille humilius se dedicavit quibuscumque Fratrum obsequiis, & Cives universi in eorum usus sua abunde ministrabant. Primum hunc Provinciæ Aragoniæ Con-

Multa passi in Hispania.

Anno 1214. n. 12. Infr. nu. 21. Marc. lib. 10. c. 13. Marian. cap. 13. 56. Gonzag. in Prov Catal. Con 5. Beuter. in hist. Valent. 1. p. l. 2. c. 22.

Ilerdæ construitur miraculose Monasterium.

ventum fuisse affirmat Marianus, in quo plura meritis S. Francisci patrata sunt miracula, quæ suis temporibus distinguemus. Fratribus alio commodiori erecto, datum est hoc Monasterium Sanctimonialibus Clarissis, in quod deductæ sunt solemni comitatu utriusque Senatus Ilerdensis, Ecclesiastici scilicet, & Laici anno MDLXXVII.

Cõversatio Fratrum in Gallia.

VIII. Gallicana missio feliciter a magno incœpit miraculo; nam ut supra jam retuli, dum per aliquot dies post peractum Capitulum hærer ent de rebus in Provincia peragendis instruendi, deficiente pane eo die quo discessuri erant, tribus panibus uno videlicet domestico, & binis a B. Clara missis, ultra triginta Fratres saturati sunt, superfueruntque copiosa fragmenta. Dum autem ad statutum missionis locum pervenerunt, per plurimos dies multa inediæ, famis, & frigoris pertulerunt incommoda, tamquam peregrini, & ignoti frequenter repulsi, donec hominum duritiem miro pietatis exemplo flexerunt & emollierunt. Namque intempesta nocte ad sacras surgebant excubias, matutinumque recitabant devote in iis Ecclesiis, quarum copia fiebat, vel in derelictis Sacellis, aut Eremitoriis, & in Cathedralidus ædibus unanimiter persistebant in oratione Dei ab hora octava usque ad undecimam; quo tempore si invitabantur a quopiam ad prandium humiliter sequebantur: sin vero mendicabant ostiatim. A prandio serviebant in Xenodochiis, leprosis præcipue ministrantes, lectos sternentes, ulcera curantes, saniem abstergentes, & quibuscumque humilitatis officiis semet exercentes. Quibus Christiana pietate dignis spectaculis hominum in se converterunt oculos, & animos conciliarunt, ita ut plures haberent sectatores, & tandem plura sibi construerent domicilia.

Dure repulsi Fratres in Germania. *Chron. MSS. Saxon. Gonzag. in prooc. Prov. Saxoniæ.*

IX. Missio vero Germanica omnino fuit irrita; dure enim recepti Fratres Teutonici idiomatis prorsus ignari, crudeliterque in fugam & reditum ex universa Provincia acti, propter metum & suspicionem Hæreticorum, qui ex Italia illuc tunc declinabant. Simplicitatem autem Fratrum & idiomatis imperitiam, lepidam huic sevæ repulsæ occasionem ministrasse referunt Chronica M. SS. Provinciarum Saxoniæ, Argentinæ, & Germaniæ inferioris, quorum penes me sunt exemplaria, quam etiam Illustrissimus recenset Gonzaga his verbis. Fratribus Teutoniam aggredientibus cum quidam occurrissent, rogassentque an hospitari vellent, illos Germanice *ia*, quod Latine sonat ita, respondentes perhumaniter exceperunt, & eis cibum & potum subministrarunt: quare cum Teutonicum idioma ignorarent, præfatam responsionem cuicumque interrogationi accommodare statuerunt, arbitrantes semper, ex illa similes eleemosynas se reportaturos, & hujusmodi beneficiis prosequendos fore. Attamen contra evenit; nam aliis percontantibus, an Hæretici essent, & ad avertendam a fide Catholica Teutoniam illuc accessissent? Cum suum statutum responsum in medium proferrent, ab ipsis non solum comprehensi, & in vincula conjecti sunt, sed etiam ludibria publica, atque varia supplicia subierunt. Quare in Germania se nihil proficere conspicientes, in Italiam remearunt, narrantes Confratribus ea, quæ in Germania fuerant perpessi. Ex quo eventu Teutonia tale nomen apud Fratres sibi vendicavit, ut nullus nisi martyrio flagrans illuc conferre se vellet, & aliqui Deum precarentur ut illos a sævitia Teutonicorum liberare dignaretur. Prima autem hæc repulsa fecit, ut denuo adventantes Fratres benignius reciperentur, & diffusius ibidem eorum Institutum propagaretur.

X. Porro

X. Porro sanctus Patriarcha indignum putans domi torpere, dum natos præmiserit ad laborem, Parisiensi se paravit itineri, ad quem tractum libentius se perrexisse dicebat, quod magna tunc ibidem vigeret reverentia sanctissimæ Eucharistiæ, quam indicibili amore & honore Vir sanctus colebat. Prius tamen statuit illustre Baselensium genus in Umbria, dissidiis domesticis, & diuturnis discordiis turpiter & miserrime pene extinctum, ad concordiam revocare; quod & feliciter perfecit. Illi autem in accepti beneficii memoriam suis Sodalitiis Monasterium statim hoc anno ædificarunt in suo territorio, sancti Angeli de Pantanellis dictum, juxta Tiberis marginem inter condensas arbores. Quem locum sæpius B. Jacobus Tudertinus inhabitavit, in quo etiam plurima ex suis canticis composuit, & quem demum ruinæ propinquum, multis post lustris, sanctus Bernardinus Senensis refecit. Dehinc voluit limina Apostolorum visitare, ut prosperum faceret iter suum, & adscito sibi in socium fratre Massæo, in via mendicans pervenit prandii hora ad quemdam fontem limpidissimum; ad cujus oram dum consedisset, expositis ab utroque in tabula lapidea exigui panis frustulis, quæ ostiatim mendicando collegerant, & quidem bonam partem acidis & duris, ille spiritu exultans, Fratremque compellans, excitare illum cœpit ad gratias Deo agendas de illo tam ingenti paupertatis thesauro, idque ipsum elata gradatim voce iterare. Quærenti autem Massæo, quisnam is esset thesaurus in tanta rerum, etiam necessariarum, inopia, ubi non obsonium, non vinum, non etiam mensa suppeteret? Respondit illud ipsum esse magnum beneficium, quod illa omnia quæ deessent a Deo supplerentur, qui illum eis panem ac fontem, illum etiam lapidem tam provide præparasset. Paulo autem post inde digressus, in quodam templo, quod primum occurrit, orare instituit Deum, ut sibi & suis sanctæ paupertatis amorem inspiraret, idque tanto fervore, ut ex facie ignis emicare videretur.

S. Franciscus sibi elegit tractum Parisien. & quare?

Gonzag. in Prov. S. Francisci Con. 42.

Libro. MSS. Prov. S. Francisci

Baselenses dominos pacificat.

Plat. de bono stat. Relig. l. 3. c. 8.

Marian. c. 13. §. 1

Ingenti repletur gaudio in rerum inopia.

XI. Itaque hoc divino ardore incitatus, movit se versus Massæum brachiis apertis, eumque magna voce ad se advocavit, qui cum admirans & stupens in sancti Patris brachia se immisisset, tantus fuit Francisci æstus interior, ut anhelitu solo per oris hiatum erumpente, multis illum cubitis in sublime ejaculatus sit: in quo ascensu, is postea sæpius narravit, tanta se dulcedine delibutum, quantam antea numquam in vita sua gustasset. Tum Franciscus: eamus, inquit, Romam ad Sanctos Apostolos Petrum & Paulum exorandos, ut nos doceant tam præclarum paupertatis thesaurum recte & fructuose possidere; is enim ita præstans, itaque divinus est, nos autem ita viles & abjecti, ut indignissimus, qui eum talibus vasis teneamus. Hæc enim est virtus de cœlo in nos influens, quæ nos ita instituit & informat, ut terrena cuncta ultro conculcemus, quæque obices omnes e medio tollit, quo humana mens cum Domino Deo suo liberrime, atque expeditissime conjugatur. Hæc est, quæ animam adhuc in terris positam, facit in Cœlis cum Angelis conversari. Hæc est, quæ Christum in cruce associat, cum Christo in tumulo absconditur, cum ipso resurgit, & cum ipso in Cœlum ascendit. Hæc est, quæ dotem agilitatis super Cœlum volandi animabus ipsam amantibus etiam in hac vita concedit, cum veræ humilitatis & caritatis alas se amantibus impertiat: eamus proinde rogatum Apostolos Sanctissimos, ut hanc gratiam nobis impetrent a Domino Jesu Christo, ut ipse paupertatis forma & observator præcipuus eam nobis donare dignetur.

Mirum paupertatis studium.

Paupertatis commendatio.

XII. Cum ergo Romam pervenissent, intraverunt Ecclesiam sancti Petri

Ad limina Apostolorum sancta petūt ditari paupertate.

Petri in Vaticano, & in distinctis Sacellis orantes, qua poterant efficacia rogabant sanctos Apostolos, ut eos dignarentur instruere, quatenus sanctam paupertatis virtutem perfecte possent acquirete, & suis meritis a Domino impetrarent, ut vitam Apostolicam addiscere possent, & sectari. In pia hac sua petitione, cum devotione & lacrymis perseveranti Francisco apparuerunt magna cum claritate Petrus & Paulus Apostoli, pia benignitate eum amplexantes & dicentes: Frater Francisce exauditæ sunt in conspectu Dei orationes tuæ, & uberes lacrymæ, quas effundis pro acquirenda sancta paupertate, quam Christus magister noster, ejusque Sanctissima Genitrix amplexi sunt, & nos ipsius Apostoli sumus sectati. Misit proinde nos ad te Dominus Jesus Christus, ut annunciemus tibi, quod feliciter exorasti, & concessus tibi tuisque est thesaurus sanctissimæ paupertatis, quam qui vere possederint, & perfecte professi fuerint, ipsorum erit Regnum Cœlorum. Quibus dictis disparuerunt, infusa Francisco summa animi consolatione, qua exultans & exiliens venit ad fratrem Massæum, remque ut evenit, enarravit. Accedentes itaque ad Confessionem, Petro maximas, quas poterunt, reddiderunt gratias pro ingenti hoc beneficio, & singulari consolatione.

Hugolin. cit. Marian. cit.

Feliciter exaudiuntur.

Moritur Innocent. III.

Onuphr. Ciacon. Plat. Bellar.

Creatur Honorius III.

Humbert. lib. 1. de vitis Frat. c. 1.

Flamin. & Garzon. in vita S. Dom.

Apold. l. 2. c. 1.

Anton. tit. 22. c. 5.

Castillo l. 1. c. 18.

Plat. cit. l. 1. c. 34.

XIII. Incidit in hoc tempus mors Innocentii Pontificis Perusii, cum illac transiisset ad tollendas discordias, & extinguendum bellum, quod erat inter Genuenses & Pisanns cum Cisalpinis. Nam tertiana febri, quæ brevi transiit in acutam, deinde paralysi, demum lethargo correptus obiit XVII. Kal. Augusti, cum sedisset annos XVIII. menses VI. dies IX. Uno ut quidam volunt, vel tribus, aut quatuor postea diebus, ut aliis placet, ei successit Honorius III. presbyter Cardinalis SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii S. R. E. Vicecancellarius, Cencius antea vocatus, nobilissima gente Sabella ortus. Ab hoc ergo anno Honorii Pontificium auspicamur, prosequemurque. Ille autem quamprimum Romam reversus approbavit, confirmavitque inclytum Ordinem Prædicatorum XI. Kalendas Januarii instante sanctissimo Institutore Dominico, qui ad hoc ipsum in Urbem redierat. Dum autem confirmationem hanc expectaret, continuis & ardentissimis vacans orationibus, Apostolorum Principis corpus sæpius visitabat. In cujus Basilica, dum noctu sacris precibus intenderet, magnum suæ curæ levamen est assecutus, ita ut minime dubitaret afforre tantis cœptis ac suis votis Deum. Vidit enim Christum iratum ingenti succensum, ob intoleranda hominum flagitia, a Patris dexteta exurrexisse, tria manu jacula tenentem, ut uno eorum superbos, altero avaros, tertio libidinosos deleret; Virginum vero Principem, ac Cœli Reginam ejus venerabilem Genitricem, ad illius genua procumbentem sese illi opposuisse, ac rogasse, ne genus humanum tanta clade afficetet: habere se, per quos emendari hominum flagitia possent. Matris precibus ac verbis motum, cui nihil petenti negare potest, substitisse ac petiisse, ubinam essent, per quos fieri, ea quæ diceret, possent? Tunc humani generis tutelam ac servatricem hinc Dominicum Prædicatorum, inde Franciscum Minoritatum Institutores, ac Principes ostendisse, ac dixisse: Hi sunt, Fili; per quos quassa in terris, & collapsa pietas instaurabitur, ac restituetur. Delinitum pollicitatione Matris Filium continuisse paratam ad feriendum manum, ac sententiam mutasse & jacula deposuisse. Quo quidem divino spectaculo Vir sanctus fiduciæ plenus, ac minime ambigens voti se compotem futurum, dum ex Templo egrederetur obvium habuit, quem non noverat ante, nec viderat unquam, bea-

Confirmatur Ordo Prædicatorū.

Mira S. Dominici visio.

beatum Franciscum, quem, ut socium sibi a Deo ad instaurandam Ecclesiam traditum, injectis collo brachiis pie admodum & cum ingenti lætitia complexus est. Tum, quæ vidisset & audisset illi omnia narravit, & addidit; stemus simul, & nullus prævalebit contra nos; inter quos mutua, & incredibilis deinceps caritas fuit. Quæ quidem, tanquam a beato Dominico visa divus postea Franciscus Prædicatoribus narravit.

XIV. Dignum putat divinum hoc spectaculum Theodoricus abApoldia, & opportunam hanc pientissimamque Virginis Mariæ pro humano genere ab instanti clade præservando intercessionem, ut ejus potentiam, clementiam, & circa nos studium paulisper consideremus. Libuit ergo piam ejus considerationem, & sacram apostrophen ipsis ejus verbis hic subnectere. *Quid illa*, inquit, *potentius, quæ Omnipotentis judicis iram, qui jam ut fulgur exacuerat gladium suum, & arripuerat, judicium manus ejus, supplici prece retinere potuit, ne diffusa ejus ira devoraret impios sicut stipulam, & arderet usque ad inferni novissima? Clementiam ejus obunde testatur, quod pro perituris tam humiliter, tam benigne, tam instanter interpellavit. Ejus elementiam ambiunt peccatores ne pereant justi ut proficiant. Porro studium, curam, & diligentiam tuam erga nos, ô Domina nostra, in his plane experimur, quod non modo potentissimi furorem ardentem judicis intercipis, & pro nobis apud Filium clemens intercedis; sed etiam quod omnium salutis ministros egregios exhibuisti Filio tuo: nempe viros lectissimos Dominicum, & Franciscum, quos tu Virgo Mater Filio offerens præclare commendas, & Filius acceptans veritatis testimonio approbat, & perinde ut agnos a se missos inter lupos firmissimis præsidiis tuetur, ac munit. Benedicamus ergo, Fratres carissimi, Patrem cum Filio & Spiritu Sancto, cujus super nos inscrutabile videmus consilium, & benignissimum sentimus affectum. Benedicamus & Matrem Dei, cujus precibus placatus Filius, misericordiæ memor fuit cum esset iratus peccatis hominum, relinquens nobis semen divinum, sine quo sicut Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha periissemus. Ex eo vero nos enati benedicto semine, mittamus radices deorsum, & faciamus fructum sursum, ut sit in nobis agnitio propriæ vilitatis, & animus incommutabili intentione addictus æternitati. Nos enim sumus semen servorum ejus, cum quo bona permanent: semen, cui benedixit Dominus, ut crescat, & hæreditate capiat terram viventium cum beatis mitibus, & portas possideat inimicorum suorum, id est Dæmonum. Amplectamur amanter, & imitemur constanter tantorum Patrum clarissima exempla & eximias virtutes, ut digni efficiamur, qui cum eorum semine in Dei filiis numeremur.*

Apold. cit. Vide Canis. de B. Virg. lib. 5. c. 27.

Mariæ Virginis in humanum genus pietas.

XV. Ut autem ad visionem ipsam redeamus, Franciscum etiam eamdem ipsam habuisse expresse asserit ex aliis S. Vincentius Ferrerius, & pie judicat Ferdinandus Castillo, atque Ludovicus Rebolledo, qua moneretur quid de tanto Viro sibi in socium dato, & de semetipso Deus ex alto statueret, quantoque operi & oneri eos dedicaret. Itaque colloquentes ad invicem firmissimum, & sanctissimum inierunt fœdus amicitiæ, & statuerunt quibuscumque se objicere difficultatibus, nec labori ulli succumbere cum divini honoris detrimento. Dignum plane, inquit Castillo, admiratione & consideratione erat videre duos homines exterius despicabiles, inermes, veste lacera, frigore algentes, fame & siti laborantes, absque Principum favore, aut Sæculi potentia mundi triumphum meditantes, ingentia ultra humanas vires secum statuentes, Orbis conversionem inter se partientes. Quis talia meditantes, & serio pro-

Vinc. serm. 1. de B. Domin. post med. Castillo citatus. Reboll. 1. p. l. 2. c. 23.

Eamdem habuit visionem Franciscus.

po-

ponentes audiret, qui veluti Thrasones non irrideret, aut veluti fatuos
non contemneret? Sane si rem ipsam cum personis conferamus, inacces-
sibilem & insuperabilem humana judicabit prudentia. At illa est Dei
potentia, qui misellos & contemptibiles Ministros ad res excelsas assu-
mit, ut inde magis divina virtus eluceat, & non glorietur omnis caro in
conspectu ejus. Ita binos hos despectos, & infirmos viros elegit, ut
confunderet sapientes, & destrueret mundi superbiam. Misit eos in
Orbem terrarum, tamquam duo luminaria magna, qui peccatorum tene-
bras suæ virtutis luce depellerent, tamquam novos misit Apostolos, qui
homines, velut equos & mulos effectos, pulloque lascivienti similes a
suarum concupiscentiarum vinculis solverent, & ad Christum adduce-
rent. Tamquam veros Angelos misit, qui Loth justum, & qui prædesti-
nati erant ad vitam æternam, ab universali Sodomæ incendio liberarent.
Tamquam populi duces misit, qui populum Dei educerent ex domo ser-
Sabell. Ænead. vitutis, & in libertatem vendicarent Christianam. Vere, ut Sabellicus,
6. lib. in princ. duo Christianæ Pietatis lumina terris affulsere, quibus multo maxima
parte Orthodoxa crevit fides. Vel, ut duo illi utriusque Ordinis Mino-
rum & Prædicatorum Primicerii, Sancti Bonaventura, & Humbertus ad
Gen. 1. 16. suos Fratres scripsere: *Hi sunt duo magna luminaria, quæ lumine cælesti
sedentes in tenebris & umbra mortis, ubique terrarum illuminant, &*
Num. 10. 2. *coruscant. Hi sunt duæ tubæ veri Moysis Christi Dei nostri, quorum mini-
sterio multitudinem populorum jam ad suum principium convocavit. Hi
sunt duo Cherubim pleni scientia, mutuo se respicientes, dum idem sentiunt,
& alas suas extendentes ad populum, dum ipsum verbis & exemplis prote-
gunt, & discurrunt secundum obedientiæ volatum, super omnem populum*
Cantic. 4. 5. *disseminare scientiam salutarem. Hi sunt ubera sponsæ, ex quibus parvuli
in Christo lac sugunt quo nutriantur, & augmenta recipiant in salutem.
Hi sunt duo filii olei splendoris, qui assistunt dominatori universæ terræ;*
Zac. 4. 14. *prompti ad ejus imperium, quocumque voluntas ejus eos duxerit suam lega-*
Apoc. 11. 3. *tionem implere. Hi sunt duo testes Christi, qui saccis amicti jam prædicant,
& testimonium perhibent veritati. Hi sunt illæ duæ stellæ lucidæ, quæ
secundum Sibyllinum vaticinium habent species quatuor animalium, in die-
bus novissimis nomine Agni vociferantes in directionem humilitatis & vo-*
3. Reg. 7. 21. *luntariæ paupertatis*. Addam. Hi sunt duæ illæ Columnæ Jachin, & Booz
quæ porticum Templi fulciebant, quarum prima significat, firmabit, sta-
biliet; secunda, in eo robur, & fortitudo. Hi duo Cherubim propi-
tiatorii, qui arcam Dei, id est Ecclesiam vehant, ferant, sustineant;
hisque Deus invectus sacra responsa, oracula, monita salutis mundo ef-
fundat. Plurimis aliis horum magnorum Virorum dignis Elogiis, ne
longior fiam, ægre tamen, supersedeo.

XVI. Nullo alio quam hoc, & superiori anno inveni simul conve-
Propheticũ horum Patriarcharum cum B. Angelo Carmelit. colloquium. nisse Romæ hos sanctos Patriarchas; quare persuasum mihi habeo, vel
illo, vel isto supervenisse sanctum illum Virum Angelum Carmelitam,
egregium mox fidei athletam martyrio coronandum apud Siculos, &
propheticum, admirandumque illud iniisse cum his Patriarchis collo-
quium apud Lateranum, quod sequentibus verbis retulit Enoch Patriar-
Enoch. Hierosol. cha Hierosolymitanus Carmelita coætaneus ipsius beati Angeli, capite
Tho. Belloriof. duodecimo ejus vitæ, quam Thomas Belloriosus Prothonotarius Aposto-
licus excudi curavit. *Romam*, inquit, *venimus, ubi loca Sanctorum omnia
devote lustrantes, mane proximo, maxima cum Cleri tum populi multitu-
dine coacta in Basilica sancti Joannis Lateranensis, sanctus Dei Angelus ma-
gno*

gno spiritus fervore prædicare cœpit. Aderant ibi sancti Dei Viri Franciscus, & Dominicus, quos cum nusquam antea vidisset, supernæ claritatis splendore mens illustrata, novas sed sublimissimas Ecclesiæ columnas adesse prædixit. Sermone tandem finito, sanctus Dominicus spiritu elevatus dixit sancto Francisco: hic est Angelus Hierosolymitanus, Christi & fidei Catholicæ Defensor, & Declamator ardentissimus, qui doctrina & sanctitate vitæ incredibiliter Christianæ fidei profuit. Cui sanctus Franciscus respondit: hic est civis cœlestis, qui in Sicilia martyrio coronabitur, & ambo simul animo hilari ad sanctum Angelum veniunt, & cum incredibili humilitate salutant, ac mutuo pacis osculo prosequuntur. Tunc Angelus: Salvete, inquit, maximi Christianæ militiæ Doctores, Dominice impugnator hæresum strenuissime, & Francisce Christi præcipue imitator, qui virtute humilitatis vera portabis Stigmata Christi. Dominicus vero: Tu, inquit, Angele gaude & lætare; tibi enim privilegio datum est, mortiferam hæreticorum rabiem compescere, Christianum nomen defendere, & Ecclesiam augere & illustrare. Et Franciscus subdit: Tibi Angele veritatis Defensor, merito gestiendum est, brevi namque in Sicilia martyrio vitæ militiam terminabis, & triplici laurea coronatus divinæ fruitionis & sempiterni gaudii præmia suscipies. Ad hæc Angelus: Vobis sanctissimi Viri, vobis magis gaudendum est, quibus Christianam rempublicam fœlicibus cœptis, meritis & doctrinis amplificare concessum est. Iis aliisque ultro citroque inenarrabili caritatis ardore dictis, de multis & magnis Scripturarum & Fidei mysteriis humiliter inter se locuti sunt, & cum prope ad sanctam Sabinam pervenissent, homo quidam, genere nobilis, sed leprosus obviam eis veniens dixit: Orate sanctissimi Viri, ut Deus fœdo hoc morbo vestra intercessione me liberet; quem illi in pace abire jubent, & subito sanus effectus dat gloriam & honorem Omnipotenti Deo. Angelus autem cum Dominico, & Francisco illum diem, & noctem divinis sermonibus & oratione transegit. Leprosum repente sanant.

XVII. Hujus colloquii meminere Franciscus Maurolicus in suo Martyrologio, Thomas de Trugillo tom. 2. Thesauri concionatorum ad v. Maii, Petrus de Natalibus in vita sancti Angeli post librum duodecimum de Sanctis nuper canonizatis cap. 10. necnon Baptista Mantua lib. 10. Fastorum de sancto Francisco; largius autem in Apologia pro Carmelitis in vita ejusdem Angeli, qui sanctum alloquens Virum, sequenti carmine rem docte descripsit. *Bapt. Mant.*

Cum mare transisses cupiens invisere Romæ
Reliquias sacras, cineres, monumentaque Patrum,
Et Lateranensis stares in limine templi,
Contigit æternis res memoranda diebus:
Nam minor Hetruscæ veniens de monte Labarum
Ad tua Franciscus sese vestigia flexis
Prostravit genibus, sacris dedit oscula plantis,
Insuper adjecit, salve pater Angele, montis
Incola Carmeli, te mors manet inclyta Christi.
Testis eris tibi Rex divum decus annuit istud,
Te quoque Francisco memorant responsa dedisse
Talia, solvendo tanto pro munere grates.
O Francisce Deo, sed erit tua gloria nusquam
Inferior tibi; Christus enim sua vulnera quinque
Imprimet, & fies Christi patientis imago.

Dominicus, Hispaniis qui tunc veniebat ab oris,
Forte aderat, tam mira notans præsagia Patrum,
Et tulerat casus mundi hæc tria lumina in unum, &c.

Sub anni finem salutatis his sanctis Viris, Roma discessit Franciscus iter suum in Galliam prosecuturus. Tum autem accidit, uti asserunt Marianus & Hugolinus, quod narrat Bonaventura, antequam ad Senarum urbem, per quam sibi transeundum erat, accederet, tres mulieres pauperculas, statura, ætate, ac facie per omnia similes, in quadam ei magna planitie inter Campilium & sanctum Quiritum (non vero Quirinum, ut ex errore Typographorum legitur apud Bonaventuram) occurrisse, novum salutationis munusculum ei offerentes: Beneveniat, inquiunt, domina paupertas. Quo audito verus paupertatis amator indicibili repletus est gaudio; utpote qui nihil in se salutandum ab hominibus tam libenter haberet, quam quod illæ decreverant. Subito disparentibus illis, considerantes Fratres socii tam admirabilem in eis similitudinem, salutationis, occursus, & disparentiæ novitatem, mysticum aliquid designari circa Virum sanctum non irrationabiliter perpenderunt.

Hugolin. Marian. Bonav. c.7.

Tres paupercula mulieres ei occurrunt.

XVIII. Sane per illas tres, ut videbatur, mulieres pauperculas, sic uniformi facie occurrentes, sic salutantes insolite, sic subito disparentes, Evangelicæ perfectionis formositas, quantum ad castitatem scilicet, obedientitiam, & paupertatem, satis convenienter ostenditur in Viro Dei, pari forma perfecte fulsisse: licet gloriari prælegerit in privilegio, paupertatis, quam modo matrem, modo sponsam, modo dominam nominare solebat. In hac ceteros cupiebat excedere, qui ex ipsa didicerat inferiorem se omnibus reputare. Si quando igitur pauperiorem se quempiam, secundum exteriorem habitum cerneret, semetipsum protinus arguens excitabat ad simile; tanquam si æmula paupertate concertans vinci se timeret in illo. Accidit enim, ut pauperculum quemdam obvium haberet in via, cujus cum nuditatem aspiceret, compunctus corde lamentabili voce dixit ad socium: Magnam verecundiam intulit nobis hujus inopia, quia nos pro magnis divitiis paupertatem elegimus, & ecce magis relucet in isto.

Tria vota significantes.

XIX. Cum autem ad ipsam Civitatem Senarum appropinquaret, occurrit ei quidam juvenis auceps, qui quos cœpit turtures vivos deferebat in Civitate vendendos. Ut erat Franciscus compassivus & pietate plenus, præcipue erga mansueta & casta animalia, tenerrime inquit ad aucupem: Bone adolescens, quam affectuose te deprecor, ut meæ fidas custodiæ innocentes has aviculas, quibus in sacra Scriptura castæ & fideles animæ comparantur, neque velis eas tradere in manus crudeles occisorum. Commotus pietate viri, aliisque quas adjunxit rationibus adolescens, libere quas portabat, ei tradidit volucres, qui eas in gremio recipiens, tanquam rationis capaces, sancta quadam simplicitate ita colloquebatur: Sororculæ meæ turtures, simplices, innocentes & castæ, ut quid ita vos capi permisistis? Sane si in alterius avidioris aucupis, quam in hujus adolescentis manus incideretis, certum vobis imminebat mortis periculum, a quo nunc ego, juvenis istius liberalitate, vos eripiam, faciamque vobis nidos ut fructificetis, & secundum Domini primævam illam rerum dispositionem crescatis & multiplicemini. Deductisque secum usque ad locum fratrum in Ravacciano prope mœnia Senarum, præ Cœnobiolo baculum, quod manu gestabat, fixit in terram; quod die sequenti inventum est in proceram & opacam ilicem excrevisse, quæ etiamnum

Hugolin. cit. Marian. cit. Spec. S. Franc. 1.p. c.77.

Turtures a morte præservat.

num revirescit. In hanc, dimissis turturibus, jussit ut incolerent, & ibidem suis temporibus nidificarent: quod in plurimos annos fecerunt, ita familiares Fratribus effecti, ut ad cibum accederent, veluti domesticæ gallinæ. Adolescenti vero id reddidit pro accepto dono mercedis, ut ei prædiceret in suo Sodalitio religiose victurum, regnumque acquisiturum æternum: quod vere prædixisse, juvenis non diu protracta initiatio, & sancta ejus in Ordine conversatio persuaserunt. Quo modo factum est, ut turturibus temporalem, & adolescenti Vir sanctus vitam procurarit æternam. „ De prædicta ilice integrum composuit librum Academicum, partim poeticum, partim historicum; & Francisco Cardinali Cennino dedicavit Masicejus Filomatus Senensis, in quo multa curiose observat, locum describit, arboris qualitatem, & mensuram subjecta icone demonstrat. Perseverasse, ait, usque ad annum MDCXV. quo nimia quorumdam pietate excorticatam exciderunt Patres Conventuales, & in partes dissectam sub Altari majori suæ Ecclesiæ reverenter deposuerunt. Christina Medicea, Serenissima Hetruriæ Dux, misso Jacobo Leonis Plumbinensi, rigorose observatum voluit in miraculosæ arboris offensores; & severissima lege, mortis pœna statuta, quod & sub excommunicationis latæ sententiæ prius interdixit Camillus Burghesius Archiepiscopus Senensis, cavit, ne ullus audeat attingere ilicem alteram, quæ ex hujus radice germinavit, aut virgulta inde pullulantia abscindere; obductoque muro, & vallo defendi voluit a transeuntium injuria. Excisam arborem duplici commendatam miraculo refert hic Auctor: primo, quod agricolam obtruncare volentem immissum e Cœlo fulmen repente occiderit: Secundo, quod in navigatione Indica periclitantem sæva tempestate navem, quidam Minorita, immissa mari Cruce, ex hac arbore compacta, sedatis subito fluctibus salvavit. Multa confecta sunt ex hoc ligno vascula, quæ viri Principes in prætio habent: unum dono dedit Franciscus Maria Cardinalis Taurusius Clementi VIII. ex quo bibere solebat; alia missa in Hispaniam, & Galliam, aquæ immissione liquori multoties tantam conferunt vim, ut a febribus, aliisque morbis bibentes liberentur. Antiquitus quidam Heros, sive potius ipsa Senarum Urbs, fuso æreo numismate, perpetuam voluit hujus miraculi memoriam. ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

XX. Hoc anno aliquantisper, antequam diem obiret, commoratum apud Urbevetanos Innocentium, auctor est Rodulphus, ibique ædificasse Minoribus Ecclesiam; idque ait constare ex Archivo Civitatis & Episcopi. Quidquid sit de structuræ tempore, in Urbevetano hoc Conventu floruerunt B. Ambrosius & Moricus ibidem prognati, de quibus nos amplius suis locis agemus. Porro ædis structuram absolvit D. Bonaventura ob singularem memoriam illius loci, quia, ut idem habet Rodulphus, sacras litteras ibi professus est una cum D. Thoma Aquinate, & Archerio Gallo Cardinali. Dubiam mihi reddit primam structuram ab Innocentio, quod S. Dominici, Carmelitarum, & aliarum Religionum, adhuc non approbatarum, sed a Successoribus confirmatarum, Ecclesias ab eodem Pontifice simul cum illa S. Francisci asserit fabricatas. Rodulph. fol. 259. in Custod. Urbev.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

„ I. Convocatoriis Fratrum litteris expeditis, hoc anno ex Orbis diversis partibus, quotquot legitime non impediti potuerunt, ad S. Mariam Angelorum Assisii convenerunt; ubi a S. Patre excepti huma- Capitulum Gen. Assisi.

,, humanissime, omni caritati sanctaque familiaritate colloquentes, suarum missionum fructus referebant, omnibusque attente collatis in profesto Pentecostes, qui eo anno in III. Kal. Junii incidit, sub invocatione Spiritus Sancti congregati, de animarum salute, Religionis incremento, laboribusque od id ex corde subeundis generaliter egerunt, & concluserunt. Quamobrem S. Pater suos in Fide Catholica reparanda & constabilienda, vel etiam pro viribus amplificanda, ut optime concordes agnovit, redditis gratiis Altissimo, pro omnium Fidelium partibus Ministros & Prælatos, delegata eisdem sua auctoritate recipiendi & admittendi ad Ordinem, assignavit & ad universas ferme regiones Europæ Fratres operarios abundanter destinavit.

Quæ in ea tractata fuerunt.

,, II. Interea vero catholicis Principibus arma in hostes Crucis Christi parantibus, Summus Pontifex Roma discessus, ut Pisanos & Genuenses inter se dissidentes componeret, Perusii tertiana primo, quæ brevi transiit in acutam, deinde paralysi, ac demum lethargo correptus, fama virtutis & doctrinæ clarissimus obiit XVII. Kal. Augusti, cum sedisset annos XVIII. menses VI. dies IX. magnis exaltatus præconiis; inter quæ illud audiebatur, duos Ordines Sacros Prædicatorum, & Minorum, ut Ecclesiæ Lateranensis opportuna fulcimina in mundum invexisse. Tanto Pontifice satis functo, uno, ut quidam volunt, vel tribus, aut quatuor post diebus, Innocentio III. successit Honorius itidem III. presbyter Cardinalis SS. Joannis, & Pauli tit. Pammachii, Cencius antea dictus, patre Haymerico de Sabellis natus.

Moritur Pontif. Innoc. III. Perusii.

Honor. III. eligitur.

Onuphr. Ciacon. Plat. Bell.

,, III. Hic Summus Pontifex, vix gregis Christi assumpta cura, pro auxilio Terræ Sanctæ ad Regem Hierosolymitanum scripsit VIII. Kal. Augusti *Magnus Dominus &c. Pontif. an.* 1. Nonis vero Decembris exhortatoriam ad Cruce signatos pro Terra Sancta dedit *Cum dicatur &c.* Pontif. eodem anno; ac tandem III. Kal. Februarii anni sequentis, sed sui Pontif. 1. ad Regem Ungariæ pro subsidio Terræ Sanctæ, & Crucesignatorum bullam edidit *Illa dilectionis &c.*

Litteræ ipsius ad Regem Hierosolym. pro auxilio Terræ Sanctæ.

Petr. de Alva, & Astorg. in suo indic. ex Oderico Raynaldo to. 13. fol. 252. 253. & 257.

,, IV. Rebus igitur Ecclesiæ sic dispositis, a S. Patre Francisco missi Fratres, ut fidelium operariorum arduum munus in Christi vineæ cultura ex corde sustinerent, scientes eum minime feriari, non otio torpebant, sed nulli parcentes labori, nec ulla adversitate fracti, strenue ac solerter ad opus suum peragendum vigilabant.

,, V. Hic non reticebo, initio hujus anni, vel saltem præcedentis, Andegavensium pietatem pro Religiosis Cœnobium vel saltem inchoasse, prosequutamque magnifice fuisse, argumento ex regesto defunctorum, qui in Ecclesia ejusdem Conventus sepulturam habuere, capto; legitur enim in eo de quodam Joanne *Chercuiter*, qui pater & amicus Fratrum Minorum obiit, & apud eosdem tumulum accepit hoc anno MCCXVI. Porro Andegavum urbs est ampla, elegans, & amœna, ac simul antiquissima, ut ostendunt vetustæ quædam theatri ruinæ, quæ Urbi imminent, inter quas numismata perantiquæ notæ aliquando effodiuntur. Comitatus titulo insignita, Ducatus Andegavensium, Metropolis ab anno MCCCL. a Ludovico II. Duce schola publica anno MCCCLXXXIX. cohonestata fuit. Hujus urbis Antistes Archiepiscopi Turonensis ad Lygerim suffraganeus in ordine tertius scribitur. Porro Turonensem ecclesiam Juellus de Matesclon, qui Joanni *de Faya* satisfuncto anno MCCXI. successit, anno MCCXVI. regebat.

Cœnob. Andegavense inchoatur.

Ex monum. novis. prov. Turonensior. in Custod. Bituricen.

,, VI. Andegavum igitur cum pervenissent Minoritæ, Joannem *Cher-*

Anno Christi 1216.	Honorii III. anno 1.	Friderici II. Imp. anno 6.	Religionis Minorum anno 9.

„ *Chercuiter* ut patrem, & amicum nacti sunt, cui ut vere tali fatis fun-
„ cto, eosdem titulos ad perennem memoriam in regesto defunctorum
„ attribuerunt, ut supra retulimus. Veruntamen quod ipsum fundato-
„ rem non scripserint, nec recentiores posteri præsentis ævi hujusmodi
„ honoris nomine cohonestarint; maxime quod in Archivis nullus earum
„ sacrarum ædium fundator singularis legatur, creditum est plures
„ ad earumdem constructionem concurrisse: varia siquidem stemma-
„ ta Ducum Britanniæ, Catharinæ *de Haya*, & *de Bella-Vale* in utrisque
„ lateribus Ecclesiæ visuntur; quæ aliter hæc intuentibus persuadere vi-
„ dentur. Existimaverim hujus Cœnobii primordia priscorum eorum
„ sanctorum Fratrum vitæ conformia; ideoque brevi manu ex Joannis
„ præfati præcipue, & aliorum piorum eleemosynis pro incolatu eo-
„ rumdem pauperum Religiosorum, domunculam cum ecclesiola exci-
„ tatam fuisse; nec aliquem ob id titulum fundatoris exoptasse. Magnum
„ tamen patris & amici nomen est, quo defunctus *Chercuiter* perpetuo
„ cohonestatur. Successu temporis illud Cœnobium varia incrementa
„ sumpsit, ut suis locis commemorabimus: interim vero admoneo Wad-
„ dingum ejus meminisse sub anno MCCLXXXV., inquiens: ante hunc
„ annum obtinuerunt Minoritæ Andegavis in Gallia sedem; quippe il-
„ lorum benefactor Mauritius de Cerdonio eques regius, post extru-
„ ctum sibi Sacellum, apud eosdem sepultus est anno MCCLXXXVII. ita
„ ille: ex quibus liquet accuratiora monumenta non habuisse.

Fr. Minorum Andegavum perveniunt.

Duc. Brit. Cathar. de Haya, & de Bella-Val. stemmat. in Eccl. Min.

Mon. præc. Prov. Tur. Majoris.

Vide infr. ad ann. 1268.

Wadd. ad ann. 1285. n. 14.

„ VII. Admonendus est etiam hic pius lector, ne inter legendum
„ apud Waddingum pulcherimam eam visionem S. P. Dominico oranti
„ in templo Principis Apostolorum Romæ ostensam de Christo tribus
„ jaculis, uno in superbos, altero in avaros, ac tertio in libidinosos di-
„ rectis, e mundo peccatores delere volente, sed per Virginem Matrem
„ sibi offerentem Dominicum, & Franciscum delinito & placato, am-
„ bigendi sumat occasionem: ait enim, quo divino spectaculo Vir san-
„ ctus, scilicet Dominicus, fiduciæ plenus, ac minime ambigens voti se
„ compotem futurum (expectabat siquidem sui Ordinis confirmationem,
„ quam hoc anno ab Honorio Summo Pontifice obtinuit) dum ex tem-
„ plo egrederetur obvium habuit, quem non noverat ante, nec viderat
„ unquam B. Franciscum &c. quod iis repugnat, quæ supra retulimus,
„ ex quibus ante hunc annum viros Dei ambo se vidisse, & cognovisse
„ constat; hujus vero repugnantiæ causa monimentorum caritas fuit.
„ Ceterum Asta, Taurinum, Vercellæ, & Bergomum sub iisdem tem-
„ poribus ambos exceperunt, iisdemque loca, quæ incolerent dono de-
„ dere, ut dicebamus. Veruntamen sicut S. P. Dominicus non ante
„ hanc visionem noverat de se cum suis quid futurum esset, ita & de
„ B. P. N. Francisco & suis nunc primo ex ea visione quid futurum fo-
„ ret agnovit. Quamobrem e Templo exiens, ut B. Franciscum offen-
„ dit, eum ut socium sibi a Deo ad instaurandam Ecclesiam traditum,
„ injectis collo brachiis, pie admodum & cum ingenti lætitia comple-
„ xus, quæ vidisset, & audisset enarravit, & addidit. *Stemus simul, &*
„ *nullus prævalebit contra nos*. Et deinceps inenarrabili caritate fuere
„ conjuncti.

Wadd. ad ann. 1216. n. 14.

Adnot. circa Visionem S. P. Dominici de Christo tribus jaculis in Mundum furente.

SS. PP. Dominicus & Francisc. ante hunc ann. jam amici.

Et ubi se noverint.

Quomodo intelligitur ea Visio.

SS. Patriar. complexus & Concilium.

Vide ad annum 1215. n. 2. 4.

„ VIII. Florebat hoc anno B. F. Angelus de Burgo S. Sepulcri, Op-
„ pido mœnibus, arcibusque quatuor munitissimo, uno a Tiberi mil-
„ liari versus Apenninum, cujus conversionem ex Mariano in annum
„ MCCXIII. rejicit Waddingus, dum S. Pater eo tempore per Oppidum

F. Angelus a Burgo S. Sepulcri memoratur.

Mons Casalis Oppidum.

" Montis Casalis in Apennino transiret; narratque ex Auctore conformitatum, & Fratre Hugolino quæ sibi visa fuere, & utique non dissona ab iis, quæ mox exprimemus ex præfatis congesta. Itaque cum S. P. Franciscus ad Oppidum Montis Casalis, quatuor milliaribus a præfato Burgo S. Sepulcri versus Montana distans, perveniret; quidam juvenis nobilis de præfato Burgo oriundus, a verbo & vita tanti Patris commotus interius, accessit ad eum humiliter rogans, ut se ad Ordinem suum reciperet. Non obstupuit Vir Dei, divinæ virtutis efficaciam callens, sed eum tentans ut probaret, ait: fili nimium delicatus es; poteris ne paupertatem nostram, ac austeritatem vitæ constanti animo ferre? Reluctatur arduis caro, cui spiritus plerumque succumbit: quid tibi si a cœpto declines? In finem prudentis est proprias examinare vires, adhibere sapientum consilia, & a Deo expostulare flamen. Juvenis es, spiritui ne, an carni obedies? O fili, inter utrosque hostes magna concertatio hucusque ab omnibus experitur: quid ais? His auditis juvenis, quem jam gratia cœlestis prævenerat, audacter sed non temerarie, eum quadam animi demissione admirabili sancto Viro respondit: o Pater cum tuis nonne homines estis? eodem luto fragili conflati? iisdem, ut ego, passionibus ex natura subjectis? nihilominus vos video posse a Deo, qui vobis opitulatur, quæ ex meis visceribus expeto aggredi. An vobis tantum Deus, & non etiam mihi suam gratiam conferet, qua ad eumdem simul pervenire possimus? Omnia complebo cum adjutorio Altissimi, quæ te magistro adimplenda cognovero.

Ad Ordinem recipitur per S. P. Franciscum.

" IX. Juvenis prudens cordataque responsio sancti Viri adeo præcordia rapuit, ut eum ex tunc in filium adoptaverit, ac suo Ordini adscripserit: at licet gratus, nihilominus nova tentatione probandus erat; hic etenim mos Altissimi semper fuit. Fratrem Angelum in posterum appellandum edixerat S. Pater; sub eoque nomine secundum Regulæ præscripta brevi adeo profecit, ut paulo post a sui cooptatione in ordinis Fratrem ab eodem S. Patre in Cœnobiolo Montis Casalis præfati in Guardianum institutus fuerit. Res hucusque integra erat, & nihil querelæ audiebatur, lætabaturque sanctus Vir tantum discipulum, & filium se nactum fuisse. Accidit autem sanctum Patrem superno spiritu actum illuc accessisse, suumque cor ad annunciandum verbum salutis Burgensibus, sive Oppidanis sancti Sepulcri exardescere. Non oportet autem hic sancti Patris in animarum conversionem enarrare zelum, cum jam palam omnibus innotuisset; at omnipotentis Dei vias, modosue experiendi suos, est admirari. Accidit dum illic esset S. Pater, quod illi præciperet pergere ad Burgum prædictum sancti Sepulcri, & nunciare populo, se præsignata die adfuturum, ut eis divinum verbum proponeret. Id ut audivit Angelus erubuit, patriam enim, & suos ob pudorem declinabat; quamobrem illuc ire differebat. Cunctationis causam, ut agnovit beatus Vir, ad eam evincendam eidem mandavit, ut ex quo jussis non paruerat, nudus illa adimplere festinet: cui Angelus, Pater, quid inde mihi meriti erit? securum te facio, inquit, quia mecum eris in Paradiso, vitamque æternam possidebis; & in hujus tantæ promissionis arrham, eum Cruce signavit in fronte, & osculatus est: ac statim Angelus victa erubescentia, deposita palla, minoribus tantum super indusiis cohonestatus, summa cum alacritate sibi injuncta complevit.

Quæ accid. ibi inter B. P. & Frat. Angelum circa mat. obedientiæ.

Hugol. de Monte Sanctæ Mariæ in Chron. M. S. Seraph. P. Francisc.

Wadd. cit. sup. n. 27.

X. Ædis

,, X. Ædis præfectum dum ageret Angelus, illac transeunti S. Fran-
,, cisco enarravit tres insignes illis in montibus prædones plura mala
,, viatoribus inferre, & a Cœnobiarchis quotidie panem extorquere,
,, seque nescire qua ratione illorum extorsionibus posset mederi: cui
,, sanctus Vir, si quæ dixero tibi peregeris, confido in Domino, quod
,, illorum animos lucraberis. Optimum quem habes panem & vinum
,, defer eis in montem, & strata mappa in terra, invita fratres latrones
,, mansuetis & placidis verbis ad edendum: quod dum fecerint, suavi-
,, ter spiritualia verba tu cum socio tuo proponite. Deinde humiliter
,, petite, ut vobis promittant, se neminem amplius vulneraturos, aut
,, læsuros: quod si promiserint, die sequenti regredimini etiam cum
,, pane, vino, & obsonio; & dicite hæc vos illis perferre, tum quia
,, Fratres, tum quia amice pridie vobis promiserunt quod petistis. Si
,, similiter tertio feceritis, non dubitetis, quin Dominus illuminet con-
,, silia cordium illorum, & doceat eos viam bonam per quam ambulent.
,, Fecit omnia Angelus, & ad tantam homines efferatos deduxit man-
,, suetudinem, atque erga Fratres amicitiam & familiaritatem, ut præ-
,, stita obsequia rependerint, suis humeris e silva ligna portantes ad
,, Eremitorium, Fratribusque in aliis humiliter servientes. Eorum unus
,, eis adhæsit, & ejus socii alio se contulerunt pœnitentiam de reatibus
,, acturi.

Per obedient. & humilitatis actus tres latrones cõvertuntur.

,, XI. Alios tres simili caritatis officio, orante pro eis S. Francisco,
,, convertit, trahens eos in funiculis amoris ad tantam scelerum displi-
,, centiam; ut sanctam deinceps egerint vitam in Ordine, de quibus
,, consule Waddingum. Ceterum Angelus, nominis sui naturam æmu-
,, latus, vitam sanctam, & miraculis illustrem agens, dum in loco Montis
,, Casalis in Umbria floreret, ibidem creditur nonis Julii, ut ex Hugo-
,, lino citatus Bajardus in suo Theatro Seraphico manuscripto penes me
,, servato.

Alii tres cõvertuntur per caritatis officium & orationis S. Patris.

Wad. tom. 2. ad ann. 1270. n. 23. Hugolin. sup. cit. Hyacin. Bajardus in suo Theatro MS.

ARGUMENTUM.

Dissuasus S. Franciscus a Cardinale Hugolino ne pergeret in Galliam, Romam rediens petiit, & obtinuit a Pontifice eumdem Cardinalem in Protectorem, cujus in Minores mira fuit pietas, & beneficentia. Assisiam tendens Franciscus hæret paulisper in valle Reatina, in qua res miras operatur, & domicilia suis ædificat. Plura etiam extruuntur in Lusitania, & Hispania per missos ab eo consodales.

I. SENAS hoc anno relinquens Franciscus Florentiam appulit, visitatis prius suis Discipulis Montis Alvernæ incolis. Ut intellexit, tunc ibi Apostolica legatione functum Hugolinum Cardinalem, Episcopum Ostiensem, & Veliternum (qui ob spectatam prudentiam, & rerum agendarum peritiam, sæpius ab Innocentio, & Honorio ad hujusmodi functiones mittebatur in Galliam, Tusciam, Langobardiam & alias regiones) allectus fama pietatis & christiani zeli tanti Viri salutatum abiit. Ille benignissime servum Dei excepit, quem per hominum ora longe lateque jam volitantem, summopere alloqui & audire cupiebat. Quo apud se per unum aut alterum diem retento, familiariterque de rebus suis interrogato, a tanto prosequendo itinere dissuasit, dicens:

Dissuadet iter in Galliam Card. Ostiensis.

Adolescit adhuc tuum Institutum Francisce, nec desunt in Curia, qui pessumdarent, si possent. Nosti quos habuisti contradictores in principio, adhuc habes occultos adversarios, & nisi adsit in Curia, qui res tuas curet, & ad perfectum deducat, facile acta revocantur, & dolose supplantantur. Te præsente magis serio tuum fovebitur Institutum, & efficacius incitabuntur tibi addicti, ut tuis velint adesse, & tibi in adjutorium. Quod ad me attinet, jam ex hoc tempore totum me vobis addico. Gratias retulit Vir sanctus pro tanta benevolentia, sed iter sibi prosequendum, vel hac suaderi voluit ratione: Domine, quamplurimos ex meis Fratribus ego præmisi ad varias & longinquas Nationes; si ego domi ad lares & focos quietam & laboris expertem vitam duxero, non deerit pauperibus peregrinantibus, siti & fame inter extraneos laborantibus occasio murmurandi, nec mihi causa verecundandi: sin autem etiam me sub eodem vitæ genere secum collaborantem intellexerint, alacrius perferent quæ me ferre audierint, rationabiliusque alios potero ad opus provocare. Compatiens autem pius Cardinalis ad remotissimas regiones missis: quare, inquit, frater adeo dure cum tuis egisti, ut tantis calamitatibus exponeres, quas per longos & ignotos terrarum tractus oportet ut patiantur? Cui sanctus Pater magno cum fervore & spiritu prophetico respondit: Domine vos judicatis, quod propter has dumtaxat Provincias Deus Institutum hoc crearit; attamen ego vobis in veritate dico, quod ad universale totius Orbis bonum, & ad salutem omnium illud instituit. Neque ab hoc beneficio excluduntur Infideles, quarum terras hujus Sodalitii Fratres penetrabunt, & dum ad Evangelicam normam & suum Institutum vitas composuerint & mores, Deus etiam inter sui nominis hostes abunde eis cuncta ministrabit. Ad hæc verba majorem induit erga Franciscum affectum pius Legatus, magisque serio egit, ut pro tam utilis & necessarii Instituti beneficio remaneret in Italia. Cui morem gerens Vir sanctus, sibi substituit, quos supra diximus, fratrem Pacificum Picenum, & alios. *Anno 1216. n. 2.*

Redit in vallem Spoletanam.

II. Inito cum piissimo Principe stricto amicitiæ fœdere, rogatoque ut suis velit esse patrocinio, & generalibus proxime futuris Comitiis interesse, rediit in vallem Spoletanam, ibique dum plures exciperet suorum querelas, qualiter dure patiebantur, minusque pie tractabantur a multis Ecclesiarum Prælatis, neque deessent, qui in Curia sancto oblo-querentur Instituto, statuit a summo Pontifice petere in Protectorem & Defensorem sui Ordinis unum de sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui a novello & tenero grege truculentorum luporum rabiem arceret, & longe lateque propagatum sua auctoritate protegeret. Cœlitus monitum hac visione ait Legenda trium Sociorum: Vidit in somnis gallinam pullos plurimos sub alis congregare a supervolitantibus milvis defendere volentem, nec tamen omnes potuisse, pluresque proinde patuisse rapinæ; magnæ vero alterius volucris sub alis pericula subterfugisse. Expergefactus dum somnii interpretationem expeteret a Domino, eam ita accepit, ut intellexerit se per gallinam, discipulos per pullos, & Cardinalem, in Protectorem assumendum, per volucrem magnarum alarum demonstrari. Convocatis ergo Fratribus rem omnem & Protectoris necessitatem exposuit, brevemque deinde adjecit de omnimoda subjectione ad Ecclesiam Romanam collationem, cujus petitioni voluit Ordinem commendare. Mater omnium Ecclesiarum, inquit, est Romana, & Domina omnium est Religionum: Vadam & recommendabo Fratres meos

Monetur cœlitus ad petendũ Cardinalem Protectorem.

Legen. 3. socior.

Vide collat. 20. in opusc. S. Fran.

meos sanctæ Ecclesiæ, cujus potentiæ virga percellantur malevoli, & filii Dei in æternæ salutis augmentum ubique plena gaudeant libertate. Recognoscant ex hoc filii dulcia beneficia matris, & speciali devotione semper ipsius reverenda vestigia complectantur. Non erit, ipsa protegente, in ordine malus occursus, nec filius Belial per vineam Domini transibit impunis. *Nahum 1. 15.* Paupertatis nostræ ipsa sancta Ecclesia æmulabitur gloriam, & humilitatis præconia per superbiæ nubilum offuscari non sinet. Caritatis & pacis vincula in nobis servabit illæsa, censura strictissima percutiens dissidentes. Evangelicæ paupertatis observantia sacra continue in ejus aspectu florebit, nec odorem vitæ vel ad horam elabi patietur.

III. Romam deinde pergens illic invenit Cardinalem Hugolinum ex Hetruria regressum, cui dum rem detexit, desideriumque aperuit de Pontifice alloquendo, suum vicissim manifestavit Cardinalis, ut Vir Dei publicum haberet ad eumdem Pontificem & Purpuratos Patres sermonem. Excusavit se quantum licuit, suam prætexens ignorantiam, simpliciorem se & rudiorem esse contestans, quam ut in supremo mundi consessu possit aut debeat prædicare. Superavit omnia hæc Cardinalis desiderium de audiendo hominis in Consistorio concionem, proindeque rogavit obnixius, amiceque præcepit ut obtemperaret, seriumque adhiberet studium, ut doctum & tanto auditorio dignum sermonem præpararet. Ad importunas tanti sui benefactoris, moxque futuri Protectoris preces, non obsequi non potuit, fecitque quod ille jusserat, politamque elaboravit concionem, cum eousque non humanæ inventionis ornatum prætenderet, sed divinæ revelationis afflatum redoleret. Cum ergo statuto die stetisset in medio, ut ædificationis verba proponeret, sic oblivioni tradidit omnia, ut effari aliquid omnino nesciret. Verum cum hoc veridica humilitate narrasset, conferens se ad Spiritus Sancti gratiam invocandam, tam efficacibus subito verbis cœpit effluere, tamque potenti virtute illorum mentes virorum sublimium ad compunctionem inflectere, ut aperte clareret, quod non ipse, sed in ipso Spiritus Domini loquebatur.

Legen. 3. sociór. Bonav. c. 11.

Prædicat coram Pontifice, oblitus eorum quæ studuit.

IV. Terminata concione introductus ad familiarius colloquium, præsente dicto Domino Hugolino, tandem circa sui Ordinis Protectorem Christi Vicarium affatur: Pater sancte & Domine, vestræ continuæ curæ & incessabili sollicitudini circa universam moderandam Ecclesiam, ego misellus & indignus servus ex corde compatior, & cum timore ac verecundia accedo, quotiescumque pro Minoribus vestris servulis loqui, aut intercedere oportet. Curas enim vestras humilibus rebus nostris novi superiores, videoque præ foribus Heroes, ac hujus sæculi Locupletes, aliarumque Religionum Viros graves & doctos, neque adeo facilem eis posse aditum patere, propter gravium, quæ vestram Beatitudinem circumdant, Christianæ Reipublicæ negotiorum multitudinem. Nos ergo omnibus viliores & contemptibiliores, quomodo audebimus pro rerem nostrarum opportunitate aut necessitate ad vestra penetralia ingressum attentare? Quin & timemus verecundamurque, tamquam indigni, accedere ad ostium vestrum, & pulsare ad tabernacula Principis Christianorum. Quare Sanctitatem vestram supplex oro, ut Dominum hunc Ostiensem nobis dignetur pro Papa, & vice tua concedere, ut ad eum tempore necessitatis possimus recurrere, salva tamen & integra semper vestræ præeminentia dignitatis, a quo tamquam a capite hujus corporis mystici vigor descendit, & potestas omnis emanat. Annuit huma-

Petit à Pontifice Card. Protectorem.

Legen. 3. sociór.

maniſſime Pontifex Viri ſancti precibus, & ſuam Cardinali conceſſit poteſtatem circa Minores, feriam adjungens commendationem de fovendo & protegendo eorum Sodalitio.

Oſtienſis primus Ordinis Protector

Supra an. 1210. n. 7.

Rationes petendi Protectorem.

Rodulph. fol. 231. Marian. cap. 13. §. 8. Philip. a Peruſ. in epiſt. ad Gonſalvum. Gonz. 1. p. tract. de Protector.

V. Primus hic fuit Ordinis Protector poſtulatus & obtentus a ſancta Sede Romana; quamvis enim vere protectoris, defenſoris, & benigni patroni officium egerit opere & affectu vir ille optimus Joannes a ſancto Paulo Cardinalis, cujus nos mentionem & laudem ſupra præmiſimus, attamen non aſſignatus a Pontifice, nec communi Fratrum exoratus inſtantia, ſed innata pietate & ſponte tantam gratiam Fratribus ipſe præſtiterat. Præter illam autem rationem jam aſſignatam, ut Protector Ordinis peteretur, alias etiam duas ſubfuiſſe ſcribunt Rodulphus, Marianus, & Philippus a Peruſio Theologiæ Magiſter; nimirum, ut Religio eſſet capax temporalium rerum, & ut per Protectorem majori & humiliori ſubjectione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Ordo ſubeſſet juxta illa Regulæ verba: *Petant a Domino Papa unum de ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, qui ſit Gubernator, Protector & Corrector hujus Fraternitatis; ut ſemper ſubditi & ſubjecti pedibus ejuſdem ſanctæ Eccleſiæ ſtabiles in fide Catholica*, &c. Poſteriorem hanc dumtaxat cauſam aſſignat Gonzaga, ſed tres jam relatas complectitur, ſtatuitque hujus protectionis rationes prædictus Magiſter Philippus a Peruſio in epiſtola ad Gondiſalvum, ſeu Gonſalvum Generalem Minorum XV. ſcripta circa annum MCCCVI. in ultima jam ſenectute: quippe qui hunc ipſum Protectorem Hugolinum ad Pontificatum evectum ſe vidiſſe teſtatur Peruſii. Conſuluit eum prædictus Generalis Miniſter de modo, quo Protector poſtulari debet, & de iis, qui jam præceſſerunt: ad quem totius rei ſeriem plano & candido ſtilo per longiuſculam dedit epiſtolam, quam ex vetuſto codice MS. e Cœnobio ſancti Joannis Baptiſtæ Piſaurienſis ad me delato, ad hujus rei pleniorem notitiam, & ad magnam atque æquam primorum Protectorum commendationem opportune hic ſubjicio.

Venerabili in Chriſto Patri fratri Gonſalvo Ordinis Fratrum Minorum Generali Miniſtro frater Philippus de Peruſio ſenectutis ejus qualeſcumque reliquias cum affectu reverentiæ filialis.

Prima ratio petendi Protectorem.

REverendus in Chriſto Pater Alexius, Miniſter Provinciæ Bononienſis, mihi notificare curavit, quod voluntatis veſtræ erat, imo quod mihi per ipſum Paternitas veſtra mandabat, ut de modo petendi Cardinalem a Domino Papa, juxta quod Miniſtris in Regula præcipitur, vobis ſcriberem, ſi quid noſcerem, quid videlicet antiquorum Patrum conſuetudo hactenus habuiſſet. Libenter igitur acquievi, ob id maxime, quia mens repræſentavit aliqua, quæ etſi forſitan non videntur ad veſtrum valere propoſitum, reputo tamen digna eſſe memoria, & quæ facere poſſunt ad alicujus informationis & devotionis augmentum. Dico igitur in primis, quod ratio, quæ movit beatum Franciſcum ad hoc, quod præciperet, ut a Domino Papa peteretur Cardinalis, fuit triplex. Prima accipitur ab antiquis Patribus, videlicet quia ſi quando propter aliquam cauſam oporteret Fratres ad Apoſtolicam Sedem recurrere, cum Fratrum & ſtatus ipſorum exiguitas prohiberet, ne facilis eis ad Papam daretur ingreſſus, voluit ut unus Cardinalis daretur Ordini, ad quem, quaſi vice Domini Papæ, poſſent Fratres habere

in opportunitate recursum. Alia ratio est, quod audivi a Domino Joanne Gajetano, antequam esset Papa, quando habebat Ordinis curam, hoc modo loquebamur invicem de Ordinis paupertate, quæ Fratres ab omni dominio & jure rerum temporalium reddidit penitus alienos. Tunc dixit: prudentissime fecit beatus Franciscus, qui voluit, quod Ordo haberet unum Caput extra se. Ratio hæc videtur confirmari per id quod Gregorius IX. scripsit in declaratione cap. 4. *quod esset temporalium rerum capax per hoc caput, quo quasi mediante usus rerum Ordini conveniret. Et hæc ratio confirmatur per illud caput declarationis Regulæ* : Quia vero dominium librorum &c. *ubi dicetur de Procuratore instituend per Cardinalem. Item tertia ratio est, quod in Regula ponitur*, ut semper subditi & subjecti &c. *Habuit ergo Ordo usque ad tempora Domini Clementis Papæ V. quatuor tantummodo Cardinales; quorum primus fuit Dominus Hugolinus Episcopus Ostiensis, qui postmodum fuit Papa Gregorius IX. de isto quomodo datus vel petitus fuit, nescio. Hoc tantum audivi ab antiquis Patribus, quod ipse cum beato Francisco Patre nostro ordinaverunt, & scripserunt Regulam Sororum Ordinis sancti Damiani, qui modo vocatur Ordo sanctæ Claræ ad instar Regulæ Fratrum Minorum, propter cujus Regulæ arctitudinem partim compassione Cardinalis ipse profundebatur multis lacrymis in scribendo. Hic postmodum factus Papa, tanta devotione ac dilectione istum Ordinem prosecutus est, ut sicut audivi ab uno Fratrum, qui fuerat de sua Familia, qui vocatus fuit frater Benedictus Florentinus, mandatum quod summi Pontifices consueverunt facere pauperibus de lotione pedum, in habitu Fratrum faceret, & Fratres ipsum coadjuvare solebant. Aliqui pauperes, qui talia erant soliti recipere obsequia, ipsius Papæ, sibi tamen incogniti, recusabant servitium, & Fratrem alium adducebant, dicentes Papæ: Vade frater, quia tu nescis benefacere, permitte istum facere, qui facit melius quam tu. Hic etiam Papa, ut audivi, interdum aliqua pia loca in habitu Fratrum, consociatus a Fratribus infra Urbem, ut incognitus esset, vadens & rediens visitabat. Iste itaque, ut dictum est, ad Papatum assumptus dedit Ordini Dominum Raynaldum, qui & ipse factus erat Episcopus Ostiensis post illum, de quo nescio, an nominatus, vel aliter fuerit postulatus. Hic postmodum factus Papa, fuit nominatus Alexander Papa IV. Hic quamvis requisitus, nullum Cardinalem dare voluit Ordini, dicens quod nolebat quod Fratres, ipso vivente, haberent alium Cardinalem, sed Ordinem voluit retinere sibi ipsi, & ipse volebat ejus immediatus esse Protector. Quod qualiter ipse fecerit, res in manifesto est. Nam detrahentes miraculo sacrorum Stigmatum sancti Patris nostri, quæ supradictus Papa Gregorius per universum Orbem suarum litterarum tenore, tamquam visa certitudinaliter & cognita promulgarat, hic Alexander per suas litteras in partibus Lombardiæ sententia, & pœna gravi compescuit. Hic Guillelmum de Sancto Amore damnantem statum pauperum cum sua doctrina damnavit, & libellum quem idem Guillelmus contra pauperes ediderat, in virgulto Domini Regis Franciæ Parisiis, ipso Rege præsente, scilicet sancto Ludovico, publico tradi fecit incendio. Hoc itaque defuncto a successore ejus Domino Urbano Papa IV. natione Trecensi, celebrato Capitulo Generali Pisis a fratre Bonaventura, tunc Generali Ministro, & a Ministris ceteris anno Domini* MCCLXIII. *Dominus Joannes Gajetanus sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis petitus & obtentus est; quamvis, ut intellexi, idem Papa nepotem suum Dominum Ancherum dare Ordini voluisset; sed non acceptantibus Fratribus Dominum Joannem Gajetanum petitum contulit tam-*

Secunda ratio. *Videlicet Nicolaus III.*

Tertia ratio.

Primus Protector Hugolinus.

Scribit simul cũ S. Franc. Regulam S. Claræ.

Huius amor erga Minores.

Raynaldus secundus Protector.

Alexander IV. alium præter se Protectorem noluit concedere.

Fitus in ordinem beneficia.

Tertius Protector Joan. Gajetanus.

tamquam Patrem Ordini præcipua devotione conjunctum. Nam pater ipsius Cardinalis, Dominus videlicet Matthæus Rubeus de Tertio extitit, de quo audivi aliquando ipsum Dominum Joannem, etiam cum esset Papa publica confabulatione gloriari.

Nicolaus III. gloriabatur se patrem habuisse tertii Ordinis S. Francisci.

Isto igitur ad protectionem Ordinis deputato, accidit quod Fratres ex certis superinductis Dominarum Ordinis sancti Damiani temeritatibus, quibus sibi jus ministeriorum ab Ordine vendicabant, Fratribus petentibus & Cardinali ipso assistente, Fratres ipsi, sive Ordo ab earum obsequiis absoluti sunt per Dominum Urbanum prædictum, adjecta declaratione, quod Ordo nullo eis debito tenebatur.

Datus Protector separatim Clarissis, sed statim revocatus.

Unde Papa ipse alium eis Cardinalem præfecit, scilicet Dominum Stephanum Episcopum Prænestinum. Sed quia hic volebat quasi ex auctoritate Fratres ad ipsarum obsequia revocare, factum est quod uni tantum, scilicet Domino Joanni præfato uterque, quemadmodum & aliis præcedentibus, fuit Ordo commissus; qui eis ordinavit Regulam, quam nunc habent sub Bulla Domini Urbani prædicti. Iste itaque ad Papatum, ut priores, assumptus, in primo Generali Capitulo, quod post ipsius creationem extitit celebratum, in quo frater Bonagratia electus fuit in Generalem Ministrum apud Assisium, monuit ipsum Ministrum cum toto Generali Capitulo, ut providerent ac deliberarent si quid viderent eis pro statu Ordinis a Sede Apostolica postulandum, propter quod idem Generalis cum Ministris discretis aliquibus ad hoc assumptis, ad ejus se præsentiam conferentes, inter quos ego fui unus, qui, licet indignus, eram Fratrum Tusciæ tunc temporis servitio deputatus:

Scriptor epistolæ fuit Minister Tusciæ.

Ministri ipsi, qui præsentes erant ex parte Ministrorum Cardinalem secundum Regulam petierunt. At idem Pater summus Pontifex singulorum votis per privatum scrutinium disquisitis, Ordinem Domino Matthæo commisit & commendavit, tamquam Ordinis præcipuo dilectori, cujus commissionis modum, si ex parte tetigero, credo quod ipsius Domini Papæ magis ostendetur, affectus.

Quartus Ordinis Protector D. Matthæus.

Constitutis in ipsius Domini præsentia Generali & Provincialibus Ministris, qui ad hoc venerant, ac ipso Domino Matthæo sanctæ Mariæ in Porticu Diacono Cardinali, Dominus Papa in Cardinalem intendens, sic exorsus est.

Quo affectu ei commendatus a Pontifice.

Ad te noster sermo dirigitur: Si beneficia quæ tibi provenerunt per nos recensere vellemus, invenirentur magna & utilia, & numerosa; sed in nullo, sicut existimo, dedimus tibi arrham vitæ æternæ, sicut in isto quod modo præstamus. Damus enim tibi, quod introducat te in Paradisum, scilicet suffragia omnium sanctorum Fratrum istius Ordinis. Damus tibi melius quod habemus, damus tibi cordis nostri desiderium, pupillam oculorum nostrorum. *Tunc tanta cum iis verbis eliquata est amoris dulcedo a corde Pontificis, tanta ab oculis lacrymarum abundantia profluit, tantus singultuum impetus prosilivit a pectore, me teste, quæ narro, ut quasi intercluso anhelitu, non solum loqui non posset, sed nec tanti Viri maturitas ab ejulatu vocem potuerit refrænare. Unde factum est, ut omnes, qui aderant, laxatis lacrymarum rivulis cum flente flerent, ejularent cum ejulante, & non parva mora temporis cum tacente tacerent. Tandem utcumque spiritibus quietatis, resumpta voce Pontifex ait*: Non possumus nos in hac materia dilatare, quia natura non patitur. Et extenta manu proprium annulum Cardinali, cum osculo manus recipienti, porrexit dicens: Committimus tibi Ordinem Fratrum Minorum, *& convertit se ad illa vocabula declaranda, quæ ponuntur in Regula, scilicet*: ut sit Gubernator, Protector, & Corrector istius Fraternitatis, *& dixit*: Tua gubernatione Ordo non indiget, quia tot sapientibus & prudentibus personis abundat, quod ad se gubernandum bene sufficit sibi ipsi: correctioni quoque te non opor-

Ad quid plus indiget Ordo Protectore.

oportet insistere, quia inter Fratres res sunt taliter dispositæ, quod in hac parte non videtur esse posse defectus; habent enim Guardianos, quod si deficerent, possunt recurrere ad Custodes, & a Custodibus ad Ministros, super quos est Minister Generalis, & adhuc Capitulum Generale. Itaque non est verisimile apud eos ea, quæ correctione indigent, præteriri. Unum autem est, in quo tuo patrocinio opus habent. Sunt enim imbecilles & pauperes, & multos habent frequenter, qui eos indebite inquietant, quibus per se repugnare non possunt, & ideo indigent brachio & fortitudine Protectoris. Hoc est potissimum, in quo ipsis tua cura debet assistere. *In his & similibus, paucis tamen, ut credo, amplius sua verba conclusit. Ab illa die in anima Papa intendit declarationi Regulæ, ita quod fere per duos menses, omnia alia negotia, non sine admiratione totius Curiæ, prætermisit, cum omnino quod ageretur, extra eos cum quibus hæc agebantur, omnibus esset incognitum. De Domino Matthæo, meo non indigetis testimonio. Omnium enim quatuor ego habui notitiam aliqualem; nam Dominum Gregorium recolo me vidisse Perusii, non quidem Cardinalem, sed Papam, cum adhuc infuntulus essem. Et post mortem ipsius, pater meus Cardinalis voluit me interesse suis exequiis Perusii celebratis, licet non ibi defuncti. Dominum Alexandrum etiam Cardinalem vidi, de cujus mandato & gratia, cum esset Papa, Parisiensem studiosum me quadriennio aluit. Dominus etiam Joannes Gajetanus, qui Nicolaus Papa III. fuit, ut supra dictum est, cum haberet curam Ordinis, me in suum assumpsit familiarem, & ad sua obsequia me coegit. Per cujus occasionem Dominus quoque Matthæus, multa me familiari gratia prosecutus est semper. In his forsitan aliqua, ut prædixi posita sunt, quæ possunt videri esse præter propositum. Sed pro tanto mihi dicenda fuisse videntur, quod & petentes & dantes Ordini Cardinalem, ad illum semper habuerunt singulariter oculum, qui Ordinem ipsum amplexaretur carius, & dulciori prosequeretur affectu. Et hoc non videtur ab aliquibus posse tam vere percipi quam ab eis, quos contingit tales effectus per evidentiam affectuum experiri. Hæc omnia prævia conscientia, quantum mihi subministravit memoria, scripta sunt; ad quorum firmitatem rogavi Custodem & Guardianum meos, ut præsentes litteras sigillorum suorum munimine consignarent. Paternitatem vestram conservet incolumem clementia Salvatoris.*

Nicolaus III. quantum cogitaverit circa Regulæ declarationem.

Pater auctoris creatus Cardinalis.

VII. Ex hac liquet Epistola quam devote, quam serio Hugolinus, & qui eum secuti sunt, Religionem protexerint, & quibus rebus se ingesserint. Multi dubitarunt, & motis quæstionibus controverterunt, an circa omnia regenda plena sit potestas Protectorum, & an ad singula eorum extendatur auctoritas. Eo devenit controversia, ut eam suis litteris & sententiis determinarint Gregorius XI. Sixtus IV. & alii Pontifices, quorum diplomata transcripserunt Rodulphus, Emanuel Rodericus, & alii; sed nihil in hac re omnino certum, aut stabile, dum juxta Pontificum decreta aliquando restringatur auctoritas, aliquando juxta rerum indigentiam amplificetur, & ipse Dominorum Cardinalium varius affectus, & diversa conditio potestatem exaltet, vel remittat. Largius scripserunt de hac re Ludovicus Rebolledo, Antonius Cordubensis, prædictus Emanuel Rodericus, Ludovicus Miranda, Illustrissimus Franciscus Gonzaga, & alii plerique. Sane, si ad posteriora nostræ Institutionis, aut Regulæ verba attendatur, amplam & magnam in universum Sodalitium eis concessit Legislator potestatem.

De potestate Protectoris.

Rodulph. citat. sup.

Roderic. in collect. Bullarum.

Rebol. 2. par. 1. 1. c. 1.

Cordub. in addit. in compen. Mendic. tit. Protector.

Roderic. to. 3. regul. q. 42. art. 1.

Miran. in reg. Min. c. 1.

Gonzag. cit.

VIII. Vere Hugolinus non potestative & imperiose, sed paterne & ami-

& amice hoc suum munus obivit. Super Minores constitutus factus est quasi unus ex eis, nihil tam curans, quam ut a molestiis & injuriis ubique terrarum defenderentur, ab Ecclesiarum Prælatis foverentur, amice reciperentur, & per universas Orbis Provincias ad omnium salutem distenderentur. Prima, quam scripsit Thomas Celanus, Legenda & quæ Gregorii IX. vocatur, mirant habet tanti Viri & piissimi Protectoris commendationem, quam hic libuit transcribere: *Tamquam fidelis servus & prudens constitutus super familiam Domini, studebat modis omnibus cibum æternæ vitæ sibi commissis ministrare in tempore opportuno. Sollicitus erat ubique sacram Religionem plantare, & in remotis partibus claram famam clarioris vitæ ipsius ampliare. Cui adhærens sanctus Pater, tamquam filius matri suæ, securus in sinu clementiæ suæ dormiens quiescebat; pastoris certe iste implebat vicem, & faciebat opus, sed sancto Patri pastoris reliquerat nomen. Dictus Pater necessaria providebat, sed felix iste Dominus provisa effectui mancipabat. Dedit illi Dominus linguam eruditam, qua confundebat adversarios, qui novellæ plantationi insidiabantur in isto principio, ut perderent, & electam vineam eradicare studebant, & primos & purissimos furari, & consumere nitebantur fructus; qui omnes tam Reverendi Patris gladio interfecti, & ad nihilum sunt redacti. Erat enim ei, ut diximus, rivus eloquentiæ, quæ reducebat errantes a via, discordes pacificabat, & concordes fortiori caritatis vinculo colligabat. Conformabat se moribus Fratrum, & in desiderio sanctitatis erat cum simplicibus simplex, cum humilibus humilis, cum pauperibus pauper. Erat Frater inter Fratres, inter Minores minimus, & velut unus ceterorum, in quantum licitum erat, vita & moribus se gerere studebat. Erat in Ecclesia Dei lucerna ardens & lucens, sagitta electa parata in tempore opportuno. O quoties depositis preciosis vestibus, vilibus indutus, discalceatis pedibus, quasi unus ex Fratribus incedens, rogabat ea, quæ ad pacem sunt. Hoc inter virum & proximum suum quoties apericbat, hoc inter Dominum & homines semper sollicite faciebat, & non solum, cum esset in minoribus, hæc talia faciebat, sed etiam cum paulo post electus fuisset Pastor in universa Ecclesia.*

Protectoris Hugolini commendatio.

IX. Concordant plerumque cum his, quæ de præclaro hoc Viro, & sancto Pontifice habet Codex MS. Vaticanus Cencii Camerarii de censibus Ecclesiæ in fine: & alius inscriptus Registrum Nicolai de Aragonia Cardinalis in Archivo Vaticano, cujus aliud exemplar pervetustum ex instructa sua Bibliotheca, pro magna in me benevolentia, mihi præbuit Illustrissimus Cardinalis Scipio Cobellutius, bonarum litterarum sincerus fautor, & industrius promotor in Urbe, cui magnum meorum studiorum ex Vaticana penu subsidium ego acceptum refero: & tertium vidi penes Reverendum Patrem Constantinum Cajetanum Abbatem sancti Barontis Benedictinum. *Hic*, inquit Auctor, *forma decorus, & venustus aspectu, perspicacis ingenii, & fidelis memoriæ prærogativa dotatus, liberaliam & utriusque Juris peritia eminenter instructus, fluvius eloquentiæ Tullianæ, Sacræ paginæ diligens observator & doctor, zelator fidei, disciplinæ virtutis, rectitudo justitiæ, solatium miserorum, Religionis plantator & cultor, castitatis amator, & totius sanctitatis exemplar. De Capellania Domini Innocentii Papæ in honorando Collegio in Cardinalem sancti Eustachii modica interjectione promotus, non multo post in Ostiensem Episcopum ordinatur. Cujus officii tempore pœnitentium Fratrum, & Dominarum inclusor, novos instituit Ordines, & ad summum usque provexit.* Inter-

Nicol. de Arag. in Greg. IX.

Interjectis deinde quibusdam subobscuris & ambiguis de Institutione Ordinis, & Regula Minorum, quæ sane non cohærent, nec subsistere possunt, subjungit: *Quorum*, Minorum, *eodem rigante ad eos limites incrementa venerunt, ut præbente divina potentia per singulos Orbis terminos eorumdem venerando consortio vix viculus reperiatur immunis. Præter illa quidem mira æstimatione notanda, quæ Fratrum necessitatibus pia liberatione concessit, Dominabus eisdem*, sanctæ Claræ Monialibns, *in Urbe Monasterium unum, scilicet Monasterium sancti Cosmæ in Lombardia, in Tuscia. Expensis innumeris, & ministerii sui subventione construxit, providendo postmodum necessitatibus earum, id est, singularum, eas quæ suæ prædicationis studio, divinitus inspirante, parentibus dimissis & Patria, nec lacrymis emollitæ, nutorum mundi superbiam & temporales divitias commutaverant in paupertatem extremam, & in asperæ lanæ mordentes aculeos vestis pretiosæ contextam, post summi Pontificii Solium colligebat, ut filias venerabatur & matres, ipsarum indigentiam uberioribus auxiliis prosecutus.* Plura sane his beneficia pius Vir in Ordinem Minorum & Clarissarum concessit assumptus ad Pontificatum, quorum ad suos annos, & hujus Monasterii sancti Cosmæ descriptionem amplior & grata erit memoria. Nunc Protectoris & Cardinalis pia munia recensemus.

Lacuna hæc in omnibus habetur exemplaribus.

X. Ad omnia, dum per Curiæ negotia licebat, Fratrum Comitia præsens aderat, quem prope accedentem Fratres omnes processionaliter excipiebant, ille vero, e curru vel equo statim exiliens, pedes eos comitabatur. Solemnioribus deinde Comitiorum diebus solemniter sacrum peragebat, levita Francisco Evangelium concinente. Sermones deinde publice habebat ad populum, in quibus Institutum laudabat, & ipsos Fratres religiosis & gravibus instruebat exhortationibus. Ipsum Institutorem miro suspiciebat affectu & reverentia, & tamquam hominem de Cœlo collapsum colebat, atque in solo conspectu illius summo gaudio, & exteriori replebatur exultatione. Sæpe testatus est ipse, ut scribit Thomas Celanus, quod post initam cum Francisco familiaritatem, in quantacumque magna hæreret mentis perturbatione, vel animi mœstitia, statim ad ejus conspectum & alloquium omne cordis evanesceret nubilum, rediretque serenum ac tranquillum, & remota accidia ac spiritus tepiditate, mens ejus perfecte exultaret in Domino. E regione Franciscus modis omnibus, & singularibus humilitatis obsequiis se Cardinali subjiciebat, illumque miro ac reverenti venerabatur affectu: unde accidit, quod cum aliquando, in Conventu Carceris supra Assisium, ei diceretur, Cardinalem præ foribus adesse eum visitaturum, fugerit per abrupta montis, inter densasque arbores semet absconderit. Quod ut Cardinalis rescivit, admirabundus causam voluit explorare, neque ab eo per se, & per servos suos investigando destitit, donec latentem detexit, causamque latibuli amice quæsivit. Cui humilis vir: Domine & Pater, ut audivi tuam Celsitudinem me pauperculum & vilem tanto dignaturum honore, considerans meam vilitatem & indignitatem confusus erubui, indigniorem vilioremque me judicavi, quam ut mererer in tuo conspectu apparere, & tantum a vestra dignatione honorem recipere. Te enim pro Domino meo humiliter & reverenter suspicio. Augebat etiam hanc reverentiam revelatio illa cœlestis, qua intellexit eum Christi Vicarium, universæque Ecclesiæ Patrem & Dominum futurum: quare ita superscribebat, quas ad eum dirigebat, litteras: *Reve-*

Leg. 3. Soci. Leg. Greg. IX. Leg. Antiq.

In Comitiis Fratrum mira Protectoris pietas.

Ejus erga Franciscum affectus.

Francisci erga illum reverentia.

Prævidit eum creandum Pontificem.

Reverendo Patri, ac Domino Hugolino totius Mundi Episcopo, & Patri gentium futuro &c.

XI. Tantum itaque ac talem ut obtinuit Protectorem, resque suas in Urbe composuit, rediens Assisium hæsit quantisper in valle Reatina, Italiæ umbilico, ut ex Plinio & Varrone volunt Blondus & Albertus, quem & descripsisse indicant Virgilium 7. Æneidos illo versu: *Est locus Italiæ in medio sub montibus altis*, & ceteris quæ sequuntur carminibus; nam omnia, quæ in descriptione habet Vates, in hac Valle reperiuntur, omnique ex parte præcelsi imminent montes, qui civitatem Reatinam & agrum ingenti lacu circumfusum claudunt. In planitie hac, in civitate ipsa, in lacu, & in montibus mira inveniuntur Francisci vestigia; nam & undique in hoc tractu per eum Deus mirabilia operatus est, & quatuor sui Sodalitii habitacula in formam Crucis in locis eminentioribus Vir sanctus ipse construxit. Omnia sub hoc anno referemus, quamvis non eodem omnia evenerint, tum quia non omnia certa constant Chronologia, tum ut omnia unius loci delectabilius & clarius comprehendamus. Quædam sunt, quæ suos reposcunt annos, & quæ propter historiæ seriem suis temporibus sunt distinguenda, quæ tamen hic simul cum ceteris levi penicillo indicabimus.

Blond. & Alber. in Umbria.

Roma abiit Franciscus in vallem Reatinam.

Mira ibi operatur, & quatuor extruit habitacula.

XII. Primum itaque Cœnobiolum hoc anno, non sine miraculo, obtinuit, juxta Castrum Græcii, vulgo *Greccio*; nam cum Oppidanis verbum Dei proponeret, emolliretque hominum corda ad pœnitentiam, rogaverunt eum, ut quantisper apud se moraretur; quibus libenter morem gerens, tum ob loci pauperiem, amœnitatem, & solitudinem; tum ob componendos reformandosque incompositos hominum mores, qui absque ullo conscientiæ remorsu cognatas, secundo, aut altero gradu consanguineas, sibi desponsabant, & verbum Dei, Sacramentaque Ecclesiæ quam raro frequentabant, sibi construi fecit in monte alto, procul ab Oppido, tuguriolum, inter duas proceras carpinos, quæ conjunctis & intertextis suis ramis ab aëris inclementiis, & Solis ardore protegebant humile pauperum receptaculum. Dum autem ab Oppido Cotanello, extra Vallem, juxta Calentinum torrentem, haud procul a Tiberi sito, rediret ad tuguriolum, & rusticum quemdam filiolum ulnis gestantem rogaret, ut se comitem & itineris ducem adhiberet; ille vero se excusaret propter frequentem & quotidianum luporum incursum, qui undique Regionem illam, quasi plaga cœlitus missa, divexabant, fidejussit pro lupis nullum ei, nec eunti, nec redeunti nociturum: quod experimento comperit; nam noctu domum redeunti cum filiolo duo occurrerunt lupi cauda blandientes, qui ad suam usque casellam, absque ulla injuria, magna hominis admiratione associarunt.

Angel. Reatinus cit.
Marian. §. 16.
Joann. Franc. Nanno in descrip. vallis Reatinæ.

Græcii tuguriolum sibi construit.

Fidejubet pro lupis.

XIII. Rem proximo mane narrat in vicinis Oppidulis, & ex successu infert virum hunc Deo esse quam maxime carum, cœlestemque ei inesse contra luporum rabiem virtutem. Conveniunt omnes ad tuguriolum Viri sancti, & supplices orant a se tantam ferorum animalium, quæ bruta & homines consumebant, pestem arceret, aliisque quibus divexabantur malis mederetur; nam, ut habet Bonaventura, etiam grando, annua tempestate, sata & vineas devastabat. Afflictis compassus Vir sanctus, de virtutibus sectandis & vitiis extirpandis, propter quæ dicebat hæc immissa flagella, sermonem habuit, tandemque subjunxit: Ad honorem, & laudem Dei Omnipotentis fidejubeo vobis, quod pestilentia hæc omnis abscedet, & respiciens vos Dominus multiplicabit in temporalibus bonis, si mihi

Medetur malis Græciensium.

Bonav. cap. 8.

si mihi credentes misereamini vestri, ut, vera confessione præmissa, dignos faciatis pœnitentiæ fructus. Iterum hoc annuncio vobis, quod si beneficiis ingrati ad vomitum conversi fueritis, innovabitur plaga, duplicabitur pœna, & major in vos ira desæviet. Ab illa utique hora pœnitentiam ad exhortationem ipsius agentibus illis, cessaverunt clades, periere pericula, nec molestiæ quicquam lupi intulere, vel grandines. Imo quod majus est, si quando vicinorum arva grando pervaderet, istorum terminis appropinquans, terminabatur ibidem, aut in partem aliam divertebat. Cessavit grando, servaverunt & lupi pactionem Servi Dei; nec contra pietatis legem in homines ad pietatem conversos attentaverunt amplius desævire, quamdiu juxta conditum contra piissimas Dei leges impie non egerunt. Tantum autem beneficium, non absque memoria & gratitudine, recipiendum putarunt, impositoque sibi spontaneo tributo de dandis certis olei mensuris perpetuis illius Eremitorii Incolis, id sedulo præstant; nam vel ad vomitum peccatorum redeuntes, vel beneficii immemores continuo ab irruentibus lupis sui officii monentur, ut ipsi qui modo vivunt testantur Ruricolæ, & non semel etiam suis temporibus evenisse scripserunt Angelus Reatinus, Bartholomæus Pisanus, Marianus Florentinus, & postremus Concinnator Historiæ vallis Reatinæ apud me MS. quorum unusquisque distincto floruit sæculo.

Angel. de rebus Reatin. · Pisan. conf. 12. Marian. §. 14. Hist. Reat. MS.

XIV. Ex prædicto sermone, præ ceteris vitam commutavit in meliorem, & intimo amoris vinculo hæsit Viro sancto generosus quidam ex Græcio eques, Joannes Velita dictus, jam grandævus, & obesus, cui proinde nimis molestus, & onerosus ascensus asperi Montis, in quo Vir Dei latebat, quem sæpius & familiariter invisebat. Fatigatus ergo aliquando ex itinere suum explicuit tædium, & circumvicinorum populorum dolorem, quod tam longe abesset Vir Dei, rogavitque ut ad commune omnium solamen propius ad Castrum accederet, moraturus in habitaculo sibi ad votum construendo. Viri votis se assensurum subridens promisit, nec longius a Castro recessurum, quam puerulus quisquam torrem posset projicere. Conducto itaque secum Francisco descendit gaudens eques de Monte, & ad Castri januam vocato obvio puero, torrem commisit projiciendum. Lacertoso tamen & plusquam virili brachio, divina virtute, ultra milliarium ejaculatus est puerulus facem in oppositum monticulum silvestrem, cujus Joannes dominus erat, quæ incenso nemore cecidit in locum petrosum in declivitate Collis, ad quem obstupescentes cum Francisco accesserunt Oppidani, & tamquam divinitus ostensum elegerunt in situm novi domicilii. Domunculam totam, statim ut potuerunt, exciderunt in petra, ita ut etiam monumenta Fratrum ibidem postea morientium, excidenda fuerint in duro lapide. Quo humiliter completo, primum tuguriolum dimisit Franciscus, cujus adhuc cernitur vestigium, & testes sunt revirescentes adhuc carpini, quantumvis excorticatæ, & in orbem ac in pulpam a Pastoribus cæsæ, ad conficiendas cruces, & orbiculos precanos pro hominum devotione.

Mutat locum non sine miraculo.

XV. Celebrem hanc reddiderunt ædiculam varia quæ in ea, vel prope, patravit Franciscus miracula. Tres miraculosos animalium irrationalium applausus, refert Bonaventura, primum: quod apud Græcium vivus viro Dei oblatus fuit lepusculus, qui liber in terra positus, cum posset quo vellet effugere, vocante se Patre benigno in sinum illius propero cursu saltavit. Quem ipse pio cordis affectu circumfovens vide-

Bonav. cap. 8. Leg. Greg. IX. Leg. antiqu. Anton. tit. 23. c. 2. §. 5.

Lepusculus ab eo recedere non vult.

debatur eidem compati quasi mater, dulcique allocutione commonitum, ne se iterum capi permitteret, liberum abire permisit. Cumque pluries in terra positus ut abscederet, semper in sinum Patris rediret (tamquam si sensu quodam occulto cordis ipsius perciperet pietatem) tandem jussu Patris a Fratribus delatus est ad loca solitudinis tutiora. Secundum, quod per lacum Reatinum eidem ad eremum de Græcio properanti piscator unam ex devotione fluvialem obtulit avem, quam cum libenter susceptam apertis invitaret manibus ad recessum, nec illa vellet abire; erectis in cœlum oculis diu in oratione permansit, & quasi aliunde post longam horam ad se reversus, dulciter iterato mandavit aviculæ, ut Dominum laudatura recederet. Suscepta itaque cum benedictione licentia, gestu corporis quoddam prætendens gaudium, avolavit. In eodem lacu similiter oblatus fuit piscis magnus & vivus, quem more solito fraterno nomine vocans, in aquam reposuit juxta navem; piscis vero coram Viro Dei ludebat in aqua, & quasi more illius allectus, nullatenus recessit a navi, nisi prius ab eodem cum benedictione licentia sibi data.

Aves ei inhærent.

Pisces colludunt.

XVI. In eodem Eremitorio celebres illas Nativitatis Christi excubias celebravit Franciscus, quando meruit Infantulum vivum ex præsepio in ulnas elevare, præsente & vidente supradicto equite Joanne. Ibidem reprehendit Fratres, quod sumptuosius & lautius straverint mensas in ejusdem Natalis festivitate. Ibi etiam molestum se præbuit somni & quietis perturbatorem Diabolus, cervical capiti sancti Viri suppositum ingressus. Hic prophetavit magnam discordiam Perusinorum mox futuram. Illic propter comestum a se lardum in quadragesima votiva sancti Martini dum infirmaretur, accusavit se publice, & tamquam glutonem reprehendit coram populo, quæ suis locis largius referentur. Juxta Castrum visitur adhuc & observatur lapis, in quem ascendit prædicaturus populo dum primum illuc pervenit, & vitiosos hominum mores extirpavit. Ex quo sæpissime loci Incolas, & Fratres vidisse flammas, & igneos globulos, veluti in cœlum conscendere, testatur Marianus, seque serio cum testibus oculatis de hac re egisse: sibi etiam dictum, quod tum propter Viri sancti reverentiam, tum propter miraculosas has flammas transportatus fuerit mysteriosus lapis in Ecclesiam, aliasque partes religiosas, semper tamen in pristinum redierit locum.

Mirabilia in eo loco patrata.

Marian. cit.

XVII. Extant adhuc architecturæ Francisci Dormitorium, Oratorium & Triclinium angusto ambitu contenta; neque enim omnium latitudo sex passus, aut longitudo triginta excedit. Hæc humiliter absque superioribus contignationibus in ipsa area petræ fabricata sunt; quæ super hæc excreverunt ædificia superiora, postea adjecta sunt vel sancti Bonaventuræ tempore, ut quibusdam, vel posterius ut aliis placet. Habentur in veneratione Refectorii mensa, ex qua sæpissime cibum cum suis sumpsit: & in Sacrario ferramenta parva, miro modo elaborata & flexibilia, quæ secum deferebat frequenter ad hostias efformandas pro Sacerdotibus pauperculis: tanta erat illius erga ipsos, & Eucharistiæ Sacramentum devotio. Invisitur etiam ibidem arcta spelunca, in qua per multos annos post Generalatum habitavit beatus Joannes Parmensis; & Sepulcrum prædicti equitis Joannis juxta altare Præsepii. Miraculose etiam aliquando hujus loci incolis Deus providit; fecit enim sub Guardiano Stephano Molina, sanctæ opinionis Viro, & strictioris observantiæ in Provincia Romana inchoatore, ut cervus lethali vulnere ictus, statimque mo-

S. Patris in hoc loco vestigia.

moriturus locum ingrederetur, cujus carnibus pauperculi Fratres, qui nihil penitus, quo instantia bacchanalia esculentius celebrarent habebant, ventri aliqualiter indulserunt. Ad hunc itidem locum devenientem, & noctu a recto tramite aberrantem deduxit Angelus, in forma pulcri & adolescentis Minoritæ, piæ & præclaræ memoriæ virum Franciscum Gonzagam Generalem Ordinis agentem; qui postquam, cum paucis Sacerdotibus & Clericis, solita & debita supremo Prælato obsequia novi adventus præstitit, & cum eisdem pro more cecinit illam antiphonam, *Salve sancte Pater*, ab omnium oculis evanuit, quem eo usque Cœnobitæ reputarunt ex comitatu fuisse Generalis, & ille ex Cœnobitarum numero judicavit. *Nanno in hist. vallis Reatinæ.*

XVIII. Alium ultra duo milliaria ab ipsa Reatina civitate obtinuit locum, superiori ad Occidentem oppositum, non longe a quadam Ecclesia sancto Fabiano sacra, ubi accidit illud miraculum, quo Franciscus devastatam Plebani vineam ab innumero se visitante populo, ex paucis relictis racemis tot vini dolia ministrare fecit, quot nunquam antea suppeditarit. Admirantibus itaque Reatinis beati Patris virtutem ac sanctitatem, summeque miraculum celebrantibus, in id universus Reatinæ civitatis Senatus coivit, ut ex publicis facultatibus eodem prorsus in loco, ubi id acciderat, Cœnobium ædificaretur. Diu illud occuparunt Patres Clareni, deinde fuit ob rerum penuriam derelictum, sed postea suasu & instantia cujusdam Reatini Episcopi reassumptum a Patribus Observantiæ Provinciæ Romanæ. Hujus loci Ecclesiam sub invocatione Sanctæ Mariæ de Foresta, vel de Nemore, quia inter densas silvas, & lucos ædificatus, ipse Gregorius IX. ob sancti Viri devotionem consecravit, in qua dicti miraculi expressa sunt adhuc vestigia. *Gonzag. in Prov. Rom. Con. 12. Marian. c. 11.* *Conventus Sanctæ Mariæ de Nemore.*

XIX. Tertium ad dextrum latus Græcii erexit domicilium in monte Raynerio, sive Columbæ, ita a possidente cognominato, ubi in quadam petræ scissura tempore passionis Christi facta, quam nos profitemur regulam, Christo dictante, conscripsit, ut largius ad annum MCCXXIII. dicemus. Super præfatam scissuram, seu speluncam ædificari curarunt Fratres sacellum in honorem Archangeli Michaëlis, a quo in speluncam descenditur. In alia etiam editiori parte collis cernitur Oratorium B. Virginis Mariæ, ab ipso Francisco constructum, a quo per angustam semitam, in petra excavatam pervenitur ad Archangeli ædiculam. Miram incutit hic mons, & frequentia quæ in eo habentur Francisci vestigia, cunctis spectantibus reverentiam & devotionem. Unde & Sixtus IV. jam Pontifex omnia perlustrare voluit nudis pedibus, monitusque a quibusdam Cardinalibus, præcipuisque sui comitatus viris, ut saluti caveret, respondit, locus iste sanctus est; ingrediensque in subterraneum sacellum, seu speluncam illam, in qua condidit Franciscus Regulam, flens circumstantibus inquit: Hic locus ille est, in quo Evangelica renovata est vita; hic a Deo data Regula Fratrum Minorum. Magnæ est æstimationis apud circumvicinos populos hæc sacra domuncula cum adjacente Conventu, tum ob frequentem Francisci incolatum, tum ob exemplarem vitam ibidem inhabitantium, qui strictiori student Regulæ observantiæ. *Conven. Montis Columbæ.* *Infra n. 9.*

XX. Nidificavit aliquando prope hunc locum cassita, & quotidie accedebat ad Virum Dei, ut cibum pro enutriendis pullis acciperet. Quos ut domum duxit, & major rostro minores appeteret, ciboque prohiberet vel privaret, exosus sanctus Vir tantam cibi aviditatem, & erga sororcu- *Displicet ei in avicula voracitas.*

las inhumanitatem, tamquam ad rationis capacem inquit: Inhumana & insatiabilis alaudula malam mortem obibis, nec erit ex carnivoris animalibus, quod tuis velit carnibus vesci. Ita sane paucis interpositis diebus evenit, nam in vasculum aquæ, quod ipse Vir sanctus apposuit ut epotarent, cassitula cadens suffocata est, ex quo extracta, & cattis canibusque studiose projecta, non erat qui illam vellet attingere. Sunt qui dicant Virum sanctum hic passum cocturam illam mirabilem ad oculorum leniendum dolorem, cujus inserius largiorem dabimus narrationem. Illud hujus loci tribuunt sanctitati, quod proximo hoc sæculo prægrandis quædam arbor, sacello ejusdem divi Patris imminens, nivibusque onusta ruinam minaretur, anxiusque venerandæ canitiei Pater Frater Stephanus Molina, de quo nos supra, tunc loci Guardisnus eam amotam caperet, ne sua ruina universum Templum conquassaret, quotquot in giro fuerunt rustici eo, ut eam succiderent, convenerunt. Cumque nihil, aut certe parum proficerent, essetque res plena periculo, pius ipse Pater Guardianus convocatis ceteris Fratribus ad orationem confugit: & ecce dum nihil minus cogitant, nullo impellente adeo suaviter, adeoque blande arbor tecto adhæsit, ut nullo absque discrimine, & absque unius tegulæ jactura inde amota succisaque sit. Quod in causa fuit, ut & eventus miraculo tribueretur, & sæcularium devotio supra modum excresceret. Auget etiam loci æstimationem beati Patris Thomæ de Scarlino habitus, ibidem diligentissime servatus, ad cujus contactum multi a multis curantur languoribus.

Anno 1225. n.3.

Hist. Reat. MS. Gonzag. cit. Con. 36. Supra hoc anno num. 17.

Con. Podii Busconis. Histor. Reat. MS. Gonzag. Con. 19.

XXI. Ad sinistrum latus Grecii in saxoso quodam monte, juxta Podium Busconis, in bonorem Beati Jacobi Apostoli quartam ædificavit Ecclesiam, & domum conjunctam. Hic post plurimas Dæmonis tentationes superatas, celebresque victorias de eo reportatas certam habuit revelationem de præteritorum peccatorum remissione, in cujus rei memoriam, elegans in ipso revelationis loco extructum est sacellum. Aliud etiam non longe distat, in quo cubitorum, pedum, capitisque vestigia suprs naturam duro lapide impressa visuntur. Extra ædiculam in monte alia sunt Dæmonis vestigia deformia & ingentia viva in petra relicta, dum gigantis phantastica forma sanctum Virum a ferventi oratione horribili suo aspectu voluit deturbsre. In medio etiam itinere a Cœnobiolo ad prænominatum Oppidum alia est in lapide impressio, quæ libri formam repræsentat; nam cum ingens incideret pluvia, veritus ne breviarium madefieret, apposuit ad quamdam petram, sub qua etiam se volebst a superveniente nimbo colligere, quæ libro cedens intra se eum recepit, ita ut nihil ab aquarum sit passus illuvie. Receptaculum hoc lapideum in hunc diem perseverat, atque ejusdem est omnino mensuræ cum sancti Patris breviario, quod apud sanctum Damianum Assisii servatur. Viget etiam in dicto Castro memoria præstitæ sanitatis cuidam juvenculo, cui dum adeo enormiter turgeret venter per quadriennium ut nec ad tibias, aut crura posset respicere, eum sanctus Pater, effusis precibus & adhibito crucis signo, matri reddidit incolumem.

Maria. c.12.§.2. Gonzag. in Prov. Port. Con. 3.

XXII. Dum vero Franciscus in valle Reatina bis ædificandis intendebat Cœnobiis, augendæque pietati & religioni studebat, non inanes fuerunt, nec tenues cogitatus Sociorum, quos superiori anno ad diversas destinarat Provincias. Illorum qui missi sunt in Hispaniam tres vel plures ultimam penetrarunt Lusitaniam, ex quibus notiores Zacharias & Gualterus, qui plurima passi opprobria durasque repulsas, Reginam adie-

adierunt Urracam, Alphonsi II. Lusitanorum Regis conjugem, Conimbricæ degentem, quæ explorata hominum probitate, & mature per doctos viros illorum examinato Instituto, egit cum Rege, ut admitterentur in Regni incolas, & possent suæ sodalitatis extruere domicilia. Annuit Rex, & extra dictam civitatem ad D. P. facellum D. Antonio Abbati sacrum eis concessit; cui statim accrevit humile tugurium, in quo postea sanctus Antonius Patavinus Minoribus se addixit, cujus adhuc ibi recens memoria, & initiationis locus ostenditur, quem ego sæpius invisi, dum per quadriennium ferme in academia Conimbricensi Theologiæ operam dedi. Perstiterunt hic per aliquot annos, donec commodiorem & ampliorem locum obtinuerunt ex altera parte Civitatis juxta Mondani fluvium. Dum autem præfatum facellum, sub jure matricis Ecclesiæ reductum, ruinam minaretur, concessum fuit ad annum MDXL. Fratribus Provinciæ Pietatis inhabitandum, uti tunc largius referetur.

Marc. lib. 2. c. 48. & lib. 6. c. 29.

Male affecti Minores in Lusitania, tandem construunt habitacula.

Con. S. Antonii Conimbricen.

XXIII. Ampliorem eo ipso anno obtinuerunt ædem aliam Ulyssipone, celeberrimo totius Regni emporio, extera natione frequentissimo, & advectis undique ex ultimis Indorum finibus variis opibus ditissimo. Crevit hæc ædes, quam sæpius incolui, amplitudine, structura, auctoritate, & magnificentia temporis excursu, ita ut inter prima Ordinis domicilia possit haberi. A quo præcipuum suum habuerit incrementum, dicetur ad annum MCCLXXII. & quantum commendetur ab insigni miraculo, & piis viris ibidem sepultis. Tertiam adhuc occupavit ædiculam hoc anno Zacharias in oppido Jerabrica, vulgo Alanquerio, quod in patrimonium cessit Sanciæ Sancii I. filiæ, & Alphonsi II. germanæ sorori, quam perperam Gonzaga Sancii II. dicit uterinam. Mire & juste laudant hanc heroidem Scriptores a pietate, ab illibata castitate, a misericordia. Illius expensis extructum est Cœnobiolum ad subter labentis alveoli ripam, longiuscule ab Oppido, Ecclesiamque dicavit sanctæ Catharinæ. Excepti hoc in loco anno MCCXIX. quinque illi fidei athletæ apud Marrochium passi, sed per paucos ibi perstiterunt annos Fratres; non enim pati potuit nobilissima herois Sancia, ut procul abessent, aërisque offenderentur manifesta insalubritate; quare ad annum MCCXXII. commutato suo palatio in Cœnobium, eos illo deduxit, ut tunc largius dicemus. Adhuc tamen ecclesiuncula primi Cœnobioli perseverat, quæ sæpius me illuc transeuntem ad piam primorum fundatorum excitabat memoriam, quam modo datis ad me litteris audio reædificari Patrum Provinciæ Portugalliæ pietate; obtentumque a Philippo IV. ut per tres aut quatuor Fratres, perpetuo in strictissima Regulæ observantia victuros, tantæ antiquitatis & pietatis memoria conservetur.

Convent. Ulyssiponensis.

Gonzag. in Prov. Port. Con. 1.

Con. Alanquerii.

Gonzag. Con. 2. Marc. lib. 6. c. 28.

Vasconcel. in actis Reg. Lusit. sub Sancio I.

Duard. Nonius de Genealog. Reg. Lusitan. sub Sancio I.

Sancia Princeps Infra nu. 40.

XXIV. Prætereundum hic non erat pium & singulare cujusdam hujus Cœnobioli incolæ, & Zachariæ socii factum, quo, quantum religiosis Viris fugiendæ mulierum conversationes, ad oculum monstravit. Prædictæ Principi Sanciæ familiaris erat domicella, ob pietatem cara, nomine Maria Garzia, quæ Religiosum, vere quæ religiosi erant curantem, sæpius invisebat; quo nihil ei molestius, nec quod magis borreret, aut fugeret. Dum ergo semel orantem per nuncium interpellaret, rogaretque ut se allocuturus in ecclesiam prodiret, illeque renueret: illa demum cum, pro mulierum conditione, magis instaret cum lacrymis, suamque causaretur mæstitiam ex denegato sancti Viri alloquio & pia exhortatione, tandem importune rogatus accessit ignem una, paleas altera manu ferens; quas ut igni admovit, & subito succenderentur adjunxit: Domina, ideo tuum,

Marian. c. 7.
Mar. cit. c. 29.

Chron. 24. General.

Peregrin. a Bononia sub S. Franc.

Singulare documentum fugiendæ mulierũ conversationis.

quantumvis pium, recuso consortium & familiare colloquium, quia id ipsum, quod paleæ approximatione ad ignem lucratæ sunt, lucrantur etiam Religiosi, qui cum fœminis familiarius aut sæpius colloquuntur, ingentemque illum perdunt fructum, quem ex divino alloquio & sancta oratione possent acquirere. Quo facto, quibusque verbis cum rubore pia pedissequa discessit, nequaquam in posterum Religioso importuna. Plures ex nostris rem hanc referunt, sed Viri nomen non exprimunt: id dumtaxat addunt sancte vixisse, & obiisse, idque per miracula constitisse; & sanctum Antonium Ulyssiponensem, dictum de Padua, adhuc Canonicum Regularem in Cœnobio sanctæ Crucis Conimbricensi, cum ingenti claritate vidisse ejus animam ad cœlos ascendentem. In eo tamen errant Peregrinus Bononiensis & Marianus, quod asserant visionem hanc habuisse D. Antonium, dum missam celebraret Conimbriæ; quod nequaquam verum esse constabit, dum suo loco largius probabimus non inter Canonicos, sed apud Minores presbyterio initiatum. Forsan inde sumpta errandi occasio, quod primi hujus rei narratores scripserint inter missarum solemnia immissam cœlitus hanc visionem, potuit tamen bis solemniis interesse, aut ministrasse, non tamen ea celebrare.

Anno 1222. n. 30.

XXV. Quartum demum possedit Monasterium B. Gualterus, Zachariæ prædicti socius, juxta insignem villam Vimarani, vulgo Guimaranes, Bracarensis Diœcesis in Provincia Interamnensi, quæ Dorio & Minio fluminibus cingitur, accepta area sibi a piis viris oblata, inter fundum, qui Villa Viridis nuncupatur, & alium, cui Cabalinus nomen est; ubi Oratorium ædificans, tum vitæ sanctimonia, tum miraculis claruit, quibus illius tractus homines ad frugem convertit, ut fusius in ejus vita ad mortis tempus dicetur. Ob insalubrem aërem ab hoc loco translati Fratres anno MCCLXXI. ad Xenodochium, Albergaria vulgo nuncupatum, portæ Turris veteris contiguum, sed hinc denuo in pristinum redierunt locum, donec iterum revocati, in Monasteriolo a se constructo & postea amplificato juxta Xenodochium habitarunt. Tandem exædificato amplo eis Monasterio (in quo a studiis Conimbricensibus per aliquot menses feriatus sum) opera Regum Dionysii, Ferdinandi, & Joannis, nec non ipsorum Vimaranensium, Xenodochii monasterium dereliquerunt, quod dilatandis mænibus Oppidi fuerit impedimento. Suis temporibus hæc omnia clarius distinguentur. Porro obtentum primum locum a B. Gualtero hoc anno, præter alios quamplures Scriptores, docet ipse Gonzaga in primo Conventu Provinciæ Portugalliæ, licet de hoc Vimaranico agens dubitare videatur, an ad annum MCCXVIII. fuerint missi Gualterus hic & Zacharias in Lusitaniam, quos tamen expresse asserit ipse in procemio dictæ Provinciæ, & in Conventu Ulyssiponensi eo pervenisse anno MCCXVII.

Gonzag. Con. 1. Addit. MS. ad Prov. Lusit. in Con. Vimar.

Monasterium Vimarani.

Gonzag. in Prov. Port. Con. 3.

XXVI. Felicius itaque successit Lusitaniæ Fratribus, quam iis, qui in Castella cum Bernardo Quinta Vallensi remanserunt; neque enim aliud adscivisse sibi in hujus missionis auspiciis invenio domicilium, præter unum ex meridiolani civitatis Toletanæ regione, in loco cui vulgo nomen erat Bastida, non procul ab Urbis mæniis, ubi quidam asseverant jam præextitisse quamdam Ecclesiam D. Antonio Abbati sacram, juxta quam per aliquale tempus in maxima paupertate, regulari disciplina, atque sanctitate perseveraverunt. Cum autem eorum duo Toletum die quadam eleemosynam petituri accessissent, atque forte fortuna ad forum, in quo plures equites, ac reliquum vulgus tauros divexabant, pervenissent, a quodam Nobili tamquam per jocum atque ludibrium audierunt habituros se

Petr. a Salazar, in Chro. Prov. Castel. lib. 1. c. 15. & 17.

Conv. Toletanus.

ſe quidem dono & taurum & ipſam plateam, ſi in medium prorumpentes taurum, ferocius poſt homines curſitantem, caperent remorarenturque. Cumque ejus dictis plures circumſtantes Nobiles ridiculoſe ſubſcripſiſſent, eorum alter præmiſſa oratione, atque de Dei bonitate, in cujus honorem & gloriam id ceſſurum ſperaret, omnino confiſus, ad taurum recta contendit, atque utroque cornu prehenſum ſubſiſtere juſsit, coëgitque. Quo tanto ſpectaculo commotus Senatus Toletanus, cujus id munus erat, ipſis Fratribus & taurum & plateam, juxta factam pollicitationem, liberaliſsime tradidit. Illi vero ex adminiſtratis eleemoſynis eodem in loco, ubi modo Immaculatæ Conceptionis Conventus ſubſiſtit, qui non longe a Regia aberat, domicilium quoddam juxta primævæ illius ſanctæ paupertatis normam, erigi ædificarique curarunt, quem tamen Sereniſsima Maria Caſtellæ atque Toleti Regina, & Regis Sancii, cui *Ferox* cognomen fuit, legitima uxor, quodam a ſe viſo miraculo, quod jam referimus, perterrita propriis ſumptibus, adjuncta etiam ſibi Regiæ parte, mirum in modum ampliavit auxitque. Sedebat namque die quadam præfata Regina ad feneſtram ſolitaria, dumque verſus Fratrum Monaſterium proſpiceret, caniſtrum panibus plenum e Cœlo demitti, atque a viro quodam exceptum Fratribus offerri vidit. Laborabant ſiquidem tunc temporis maxima panis inopia Fratres, refectioniſque hora inſtabat. Qua rei novitate perculſa Regina, poſtquam illius panis particeps effecta, ac ejus guſtu ſuaviſſimo recreata extitit, & Conventum, ut præfati ſumus, illuſtravit, & Fratres, quos prius ut novatores deſpiciebat aſpernabaturque, diligere atque frequentiſſimis eleemoſynis proſequi cœpit.

XXVII. Hoc in loco commorati ſunt ad quamplures annos, pauciores tamen quam velit Gonzaga, qui ad CCLXVII. ibidem perſtitiſſe aſſeverat, quod nequaquam conſiſtere poteſt, ſi ut ipſe paulo inferius affirmat, tranſlati ſunt anno MCCCCLXXVII. ad regiam domum Joanni Evangeliſtæ ſacram a Ferdinando & Eliſabetha conſtructam. Si enim a poſteriori numero ſubtrahas primum, remanebunt anni MCCX. ſexto poſt quos anno, ut ſupra ſtabilivimus, vel ſeptimo, ut alii volunt, miſſi ſunt cum B. Bernardo a Quinta Valle Patres in Hiſpaniam. Atque inde minus vero ſimile ſi, ut Petrus Salazarius in Chronicis Provinciæ Caſtellæ ex aliis refert, ad primum fanum D. Antonii per viginti annos habitarunt. Nodum hunc commodius ſolvemus, annorumque exactius dabimus computum, dum ad hanc ultimam devenerimus tranſlationem. *Gon. loc. cit.* *Salaz. cit. c. 17.*

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI. *Gonz. in Prov. S. Bonav. Con. 2. Con. Villa-francæ Diœc. Lugdun.*

„ XXVIII. Hoc Anno, vel ſequenti exordium habuit Conventus Villæ-Francæ, oppidi Diœceſis Lugdunen. ab ipſo Lugduno ſuper Saonæ fluvii oras per XV. M. P. diſtantis. Etenim cum inclytus Belli-joci Baro Conſtantinopoli, quo a Gallorum Rege legatus eſt, in Galliam rediret, & per Aſſiſium, anno ab ordine inchoato octavo, tranſiens, novi Inſtituti, aliquorumque S. Franciſci Sociorum notitiam haberet, aliquot Fratres in Galliam conduxit. Horum alter Viennæ manſit; alius in Civitatem Montisferrandi miſſus eſt; reliqui vero cum Barone in Caſtrum de Pouly abierunt. Conſtructo illic ſumptibus ejuſdem Herois eleganti Cœnobio, præmemoratis Fratribus acceſſerunt alii, moramque traxerunt integro annorum centenario. Sed Illuſtriſſimus quidam Heros Borbonius, conſtructo alio nobiliori, & commodiori domicilio prope mænia prædicti Oppidi Villæ-Francæ, illuc curavit Fratres prioris domicilii transferri, & cum eiſdem oſſa duorum priorum Fratrum, qui ſancto Franciſco coævi, magnæ virtutis & ſanctitatis ſpe-

„ specimen dederunt, sepulta sunt cum reverentia inter Chorum, & navem Ecclesiæ.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

Sollicitudo Pontif. pro subsid. Terræ Sanct.

Indiculus ex Oderii. supracit. fol. 266. & 277.

Petrus Antisiodor. coronatur Imper.

Com. Hist. di Gio: Nicedo. Doglioni p. 3. an. 1217. fol. 359.

S. P. meditatur iter Franciæ.

„ I. Rebus Christianorum Syriæ in discrimine positis, Summus Pontifex, ut verus fidelium pastor sollicitus & vigilans angebatur, & sibi curas augebat, nil eorum prætermittens, quæ mala illis imminentia, vel avocare, vel avertere possent: quamobrem expeditis litteris Apostolicis xv. Kal. Januarii. *Ammonitarum Dux &c.* & 11. Idus Januarii. *Ad augendas gratias &c.* Crucesignatos urgebat in Syriam, & alios ut suppetias miseris opportune ferrent. At interim in Imperatorem Constantinopolitanum Romæ Petrum Antisiodorensem, filium, ut nonnulli volunt, & successorem Henrici illius, qui eodem in Imperio Balduino Fratri successerat, exoptavit & Imperiali diademate ornavit: sperabat enim per eum Asiaticis malis obviari posse. Ad exemplum tanti Patris, & Summi Pontificis Franciscus omnino operosus cum in varias mundi partes misisset suos pugnaces in vitia commilitones, in Provinciam Franciæ parabat iter, a quo tamen meliori consilio abstinuit, ut apud Waddingum habemus.

Villa Frāca diœcesi. Lugdunen. Oppidum.

Claud. Picqu. in catal. Vir. Illustr. Ord. Min. in notis ad custod. Lugd. ad diem 3. Augusti.

Per Assisium transiit S. Patriarcha.

Frat. Minor. secū ducit in Galliam B. P.

Franc. Harold. in epit. ad hunc annum n. 8.

Ossa duorū Fratrum transf.

„ II. Interea hoc anno Villæ-Francæ Oppidi non vulgaris, diœcesis Lugdunensis in Gallia Celtica, Minoritarum Cœnobium sumpsit exordium, ut enarrat Claudius Picquetus, & commemorat Franciscus Haroldus. Etenim cum Belli-Joci inclytus Baro Constantinopoli, quo a Gallorum Rege legatus erat, in Franciam rediret, & per Assisium, anno ab Ordine inchoato octavo transiret, novi Instituti, & Sociorum S. Patris vitam moresque omnino religiosos dignoscens, eorum aliquot secum in Galliam duxit. Eorum vero unus Viennæ Allobrogum in Gallia Narbonensi remansit, alius in civitatem montis Ferrandi missus est, reliqui vero cum Barone in Castrum *de Pouly* abierunt, ubi ejusdem Herois sumptibus in constructo Cœnobio habitarunt. Præfatis Fratribus accesserunt alii, moramque in loco traxerunt integro annorum centenario, usque dum Illustrissimus quidam Heros Borbonius, constructo alio commodiori & elegantiori domicilio prope mænia prædicti Oppidi Villæ-Francæ, illuc Fratres, & cum illis ossa duorum Fratrum, qui S. Francisco coævi, magnæ virtutis & sanctitatis specimen dederant, transferri curavit. Porro præfata lipsana cum reverentia inter Chorum, & Ecclesiam locum sortita sunt.

Wadd. ad annū 1287. n. 15.

Anonym. quidam soc. S. P. F. ibi sepelitur.

Wadd. ad annū 1229. n. 28.

„ III. Hoc igitur anno MCCXVII. nedum Villa-Franca Lugdunensis sub Archiepiscopo Raynaudi *de la Tour* Fratres Minoritas excepit, sed etiam mons Ferrandus, Oppidum Claromontanæ diœcesis, & Vienna Allobrogum civitas Archiepiscopalis in Gallia Narbonensi clara & ampla. In hujus vero Urbis, & matricis Ecclesiæ cæmeterio quemdam ex S. P. Francisci sociis, qui miraculis coruscavit, jacere ex fama enarrat Waddingus, quem puto eorum unum esse, quos secum ab Assisio Baronem Belli-Joci duxisse, superius commemoravi, & hunc morte præventum sepulturam habuisse in cæmeterio matricis Ecclesiæ, quod nondum ecclesia pro Minoribus ibidem constructa esset. De Conventu pariter Montis Ferrandi ex Gonzaga agens Waddingus, ait in ejusdem ecclesia S. Thomæ Cantuariensi, & Margaritæ virgini consecrata, similiter alium quemdam ex sociis ejusdem B. Patris quiescere, & hunc etiam unum eorumdem facile existimaverim.

ARGU-

ARGUMENTUM.

Valle Reatina transiens Assisium, obtinet eremitorium S. Eleutherii. Assisii, missis litteris pro convocandis Fratribus ad Comitia generalia, immissa tentatio, a qua miraculose liberatur. Multa circa suos Fratres futura hoc in loco prævidit, & quam coercendi sint inobedientes ostendit. Inde Perusium abit, hinc in montem Alvernæ, & in reditu jubet noviter ædificatas ædes dirui. Recensentur item quædam domicilia Fratrum & Monialium hoc anno extructa.

I. Quatuor diximus anno superiori Franciscum extruxisse domicilia intra vallem Reatinam, quarum perficiendarum cura commissa Sodalibus, Assisium pergens extra vallem in montibus prope Castrum Quitiliani occupavit eremitorium sancti Eleutherii, libentissime sibi oblatum ab Oppidanis, ut aliquos sui Instituti ibi constitueret, a quibus instruerentur. Algebat hic ad Januarii finem intenso frigore, cui Socii medentes, assuerunt interius habitui aliqua præsegmina, quibus calefacto corpore aliquantùm refocillabatur. Vocato porro ad se Socio, dissui jussit assuta, rationem sub jungens: Frater, ego positus sum aliis in exemplum, meaque vita norma est aliorum. Nullum hic novi latere piaculum, ubi spissiori aut reconcinnata veste corpus meum experior indigere; ante oculos tamen habeo plurimos ex nostris fratribus, qui restaurata etiam, aut meliori opus habeant veste, nec tamen eam poterunt sibi undique conquirere. In hujusmodi ergo necessitatibus tolerandis debeo esse quasi unus ex ipsis, ne mihi videar plus indulgere, quam illorum compati inopiæ; atque sane illi libentius suas ferent necessitates, dum meas viderint spontaneas. Monent ad hoc factum tres Socii ita semper Franciscum cum suis egisse, ut *non modo loquendo, sed etiam tacendo monitoris partes obierit*, & discipulos plus docuerit exemplo quam verbo, quodque licita suo subtraxerit corpori, ut erubescentius filii ad illicita declinarent.

Supra n. 11. & seqq.

Legen... sociorum.

Ma.i..n. c. 13. §. 12.

Ad exemplum aliorum nihil rigoris vult remittere.

Nazian. orat. 20. ante med.

II. Hinc ut ad Mariæ Angelorum pervenit, consideravit motus cœlitus quam amplas suum Institutum emiserit propagines, & quanto fructui posset esse rei Christianæ, si ad universas diffunderentur regiones. Plures fuisse expendit ad quas non transierint, & in iis ipsis, ad quas missi erant Fratres, scire voluit quid egerint. Statuit itaque ad Comitia generalia ex universis locis eos convocare, destinatisque ad singulas Provincias litteris, monere Conventum hunc celebrandum sub festo Pentecostes anni subsequentis. Dum autem alte de his meditaretur, immissa ei valida tentatio spiritus, quæ omnem procul abigeret gloriam inanem, quæ ex tanto opere & tam insigni prole posset subrepere. Per plures dies duravit hæc molestia, quam multa prece & lacrymis voluit superare. Intensissime tandem oranti insonuit vox cœlestis: *Francisce si habueris fidem ut granum sinapis, & dixeris monti ut transeat transibit*. Ignarus ille sensus oraculi clamans addidit: *Domine qualis hic mons?* Cui responsum: *Mons est tentatio, &* Franciscus magno lacrymarum impetu subjunxit humiliter: *Fiat mihi Domine, sicut dixisti; statimque sublata omni tentatione perfectam obtinuit spiritus tranquillitatem*.

Citatorias mittit litteras pro Comitiis celebrandis.

Immissa ei tentatio.

Legen. antiq.

Marian. c. 8. §. 12.

III. Tunc accidit ut cum aliquando Vir sanctus in sancta ædicula oraret, videret ipsum locum veluti exercitu Dæmonum circumquaque obses-

Specul. S. Franc. 1. p. c. 83.

Prævidit magnū cujusdam fratris periculum.

obsessum, nullus tamen introeundi aditum inveniebat. Interea Frater quidam, qui illic morabatur, iræ & impatientiæ impetu permotus pro vindicta criminationes in confratrem fabricabat, sicque ostio caritatis disrupto, viam intrandi Diabolo præbuit. Statim namque vidente beato Francisco unus Dæmonum intravit, & Fratrem illum sævus victor aggreditur. Advertens itaque pius Pater & Pastor oviculæ a lupo devorandæ periculum, eumdem Fratrem quantocius advocari jubet, cui præcepit ut venenum odii corde conceptum manifestando evomeret, per quod traditus erat in manus inimici. Territus ille vulnus detexit, culpam agnovit, veniam cum pœnitentia humiliter postulavit. Qua impetrata ac Fratre reconciliato, coram oculis beati Patris Dæmon aufugit, & ovicula, sedulitate pastoris de faucibus truculentæ bestiæ, erepta Deo ac beato Francisco gratias retulit, atque deinceps hujusmodi pericula præcavit.

Bonav. c.11.

Scandalū & malum exitum prævidit alterius.

IV. Eo etiam tempore duo Fratres venerunt de Terra Laboris, quorum antiquior nonnulla intulit scandala juniori. Cum autem pervenissent ad Patrem, quæsivit ille a juniore qualiter erga ipsum se Frater socius habuisset in via: quo respondente, utique satis bene, subjunxit: cave Frater, ne sub humilitatis specie mentiaris, scio enim, scio, sed expecta modicum & videbis. Miratus est perplurimum Frater, quomodo tam absentia per spiritum cognovisset. Igitur non post multos dies contempta Religione foras egreditur, qui scandalum fecerat Fratri, & a Patre non petierat veniam, nec correctionis debitam receperat disciplinam; simulque duo in una illius claruere ruina, æquitas scilicet divinæ justitiæ, & perspicacitas spiritus prophetiæ.

Marian. c.14.

Legen. antiq.

Inobedientem Fratrem vivum jubet sepeliri.

V. Unum & alterum dedit tunc exemplum in ipsa illa æde de inobedientibus Fratribus durius puniendis. Noluit quidam Frater collum jugo obedientiæ submittere. Vocatum ad se inobedientem vehementer increpavit, deinde jussit ut vestes exueret: deduxit mox in altam foveam, præcepitque Fratribus, ut stanti terram circumducerent, & vivum ita subterrarent. Fecerunt ita Fratres, fossamque replerunt, donec ad mentum jam Frater cooperiretur; cui tunc Franciscus, es ne mortuus Frater? Quo humiliter respondente: ita pater, vel saltem propter meum peccatum mori debueram; jussit pius pater, ut extraheretur, dicens: surge, & si vere mortuus es, ut probum Religiosum mundo & concupiscentiis mortuum decet, obedito Prælatis ad nutum, nec amplius reluctaris præceptis, quam homo mortuus qui in nullo potest repugnare.

Bonav. c.6.

Aliud inobedientiæ supplicium.

VI. Alias accidit, ut præsentaretur ei alter ex Fratribus, qui contra legem inobedientiæ aliquid fecerat, disciplina justitiæ corrigendus. Videns autem vir Dei Fratrem illum per signa accidentia veraciter esse compunctum, ad indulgendum ei amore fuit humilitatis inductus. Ne tamen facilitas veniæ, incentivum esset aliis delinquendi, jussit ablatum Fratri capitium in medio flammarum projici, ut omnes adverterent quanta qualique vindicta offensa sit inobedientiæ percellenda. Cumque per moram capitium fuisset in medio ignis, præcepit ipsum flammis detrahi, reddique Fratri humiliter pœnitenti. Mirabile dictu. Extrahitur capitium de medio flammarum, nullum habens adustionis vestigium: sicque factum est, ut hoc uno Deus miraculo, & sancti Viri virtutem, & humilitatem pœnitentiæ commendaret.

VII. Post hæc, ne teperet domi, ut suos inviseret Perusii commorantes, illuc se contulit, quibus sancto exemplo & ferventi exhortatione fervo-

fervorem addidit & virtutem. Hinc deinde declinans juxta Columbellæ Oppidum, quinto a Perusio lapide, obtinuit a patribus Benedictinis Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ferneto, quam in Cœnobium erexit, quod gloriosi martyris Justini sacro corpore nobilitabatur. Ibi per aliquale tempus hæsit assiduus in oratione, cujus continuæ geniculationi marmoreus cessit lapis, ut genuum impressa vestigia in hunc usque diem testantur. Hic secundo prædixit Vir sanctus fratri Eliæ malum exitum ob innatam superbiam, in cujus rei memoriam erectum ibi devotum Sacellum adhuc conservatur. Alium etiam tunc occupavit locum ad milliare unum ab Oppido montis Jovis, sub invocatione Sanctæ Mariæ de Scarzola, concessum & ædificatum a piissimis Comitibus Marscianis Perusinæ Diœceseos: labentem restauravit B. Pater Paulutius a Fulgineo; ibique jacere, ait Pisanus, corpus beati Fratris Sensi, Viri memorabilis & admirabilis.

Conven. S. Mariæ de Ferneto.
Gonzag. in Prov. S. Fran. Con. 43. Historia M. S. ejusdem Prov.
Gonzag. ibid. Con. 47. Hist. M. S. ejusd. Prov.
Conv. S. Mariæ de Scarzola.
Pisan. l. 2. conf. 8.

VIII. In hoc regressu e Perusio contigit, quod refert Bonaventura de efficacia orationis Viri Dei. Obvius ei factus Abbas Monasterii sancti Justini de Episcopatu Perusii, celeriter & devote de equo descendit, ut & Viro Dei reverentiam faceret, & de salute animæ aliqua cum ipso conferret. Tandem habita collatione suavi Abbas abscedens orari pro se humiliter petiit; cui Vir Deo carus respondit: orabo libenter. Parum itaque discedente Abbate, dixit fidelis Franciscus ad socium, expecta Frater modicum, quia debitum volo solvere, quod promisi. Orante autem illo, subito Abbas insolitum calorem, & dulcedinem hactenus inexpertam sensit in spiritu, ita quod in excessu mentis effectus, totus a seipso in Deum defecit: parva morula substitit, & in se reversus, virtutem orationis S. Francisci cognovit. Majore proinde circa Ordinem semper amore flagravit, multisque factum pro miraculo retulit.

Bonav. c. 10.
Efficacia orationis S. Francisci.

IX. Porro a Perusio Vir sanctus ad solitudinem Alvernæ montis perrexit per viam montis Acuti, & superiorem partem vallis Capresii. Dum autem transiret per ecclesiam sancti Pauli, aliis Poli, quæ tunc resarciebatur, videretque duos cæmentarios moleste & frustra laborantes in elevando adaptandoque ostii cardine, ob propensionem erga ecclesias reparandas & compassionem artificum, quem bini non poterant elevare lapidem, solus suo loco reposuit. In hoc eodem itinere juxta castrum Capresii ostenditur longus & largus lapis, super quem Capresiani tradunt sanctum Virum fessos artus reclinasse, ejusque corpori duram petram, quasi molle culcitrum, cessisse. Huic concavitati ad formam hominis expressæ plurimi se inserunt ex devotione, sed ii libentius, qui renes dolent; miraculose enim ex sacri Viri vestigio se sanari comperiunt.

Abit in Montem Alvernam.
Legen. antiq.
Marian. c. 11. §. 4.
Miglius lib. 2. de monte Alver. c. 3.
Cedit ei lapis durus.

X. Præter hanc vicem, primamque quam supra retulimus, aliis quatuor ad sacrum montem accessisse monent Marianus & Miglius citati. Constat in reditu ex Oriente illuc abiisse per viam eremi Camaldulensis cum Cardinali Hugolino, uti tunc dicetur, & per viam Aretii quando sacra recepit stigmata. Incertum est præter hæc aliud tempus, licet constet de vestigiis, nam & in aliis viis sui memoriam reliquit. Plebani Oppidi S. Stephani per se, illuc transisse volunt, seque ei concessisse tunc eremitorium S. Pauli secundo a castro milliari, valde devotum & solitarium, asperum tamen & satis acerbum ad vitam transigendam; proindeque a sancto Antonio Patavino, ibidem aliquando commorantem, vulgo Cerbajuolo, Cerbarolum dictum. Similiter traditur per viam Flo-

Quoties accesserit ad montem Alvernæ.
An. 1220. n. 19.
Conv. Cerbaroli.
Gonzag. in Prov. Tusc. Con. 44.

Florentiæ eo tetendisse per montem Pominum, ubi apparet fons vivus e vivo lapide manans, quem eduxisse volunt Franciscum.

Legen. 3. Sociorum. Marian. c. 13 §. 23. Specul. vitæ Fran. c. 7.

Dirui novas ædes jubet.

XI. Ex hoc monte, per aliquot menses instructis filiis, rediit Assisium, ubi dum vidit ad latus cœnobioli capaciorem commodioremque domum extructam, quam stricta præscribebat paupertas, indignabundus ascendens in tectum, advocatisque quibusdam ex Sociis, a culmine totum voluit dissolvere domicilium. Idque proculdubio fecisset, nisi opportune commoneretur a Civibus suas illas ædes esse, propterea que construxisse, ut Fratres quotidie adventantes, quorum Cœnobium capax non erat, haberent ubi se colligerent, neque sine sui nominis opprobrio, & Civitatis dedecore, jam amplius sibi licere, ut absque ullo hospitii aut domicilii genere jacerent in campis. Proinde id sibi juris servasse communitatem Assisii, ut suo nomine in illo hospitio Fratres reciperentur, & huic ministerio ædes dedicasse dixerunt. Quod ut Vir sanctus audivit, descendens dixit: si vestra est domus hæc, nolo eam tangere, eam omnino relinquo, neque mihi, aut meis quidpiam in eam juris aliquando licebit assumere, eam ipsi curate. Quod & fecerunt Assisiates; nam eam libere deputarunt Fratrum necessitatibus, injuncta cura ex facto statuto, ut quisquis esset Prætor Civitatis, eam quotannis, dum opus esset, resarciret; quod per plurimos postea observatum est annos.

Conv. montis Luci.

Gonz. in Prov. S. Fran. Con. 7. Idem Prov. Concept. Con. 5.

Conv. Carrion.

XII. Circa hunc annum in summitate montis Spoletani, qui mons Lucus dicitur, inter consertas arbores Cœnobiolum extruxit Vir sanctus, devotioni & contemplationi accommodum. In Ecclesia in Sacello beati Bernardini jacet beatus Franciscus Papiensis. In Sacello beati Francisci Papiensis jacent beatus Demetrius Insuber, & beatus Antonius de Zegrinis Pisanus, suis locis digne laudandi. In Hispania aliud circa idem tempus acquisitum domicilium intra Oppidum, quod *Carrion de los Condes*, Hispanice nuncupatur: cujus refectionem per suas commendavit Fidelibus Eugenius IV. anno Domini MCCCCXXXVI. quæ occasionem præbuerunt quibusdam, ut sub hoc Pontifice auspicatum putarent. In hujus loci Ecclesia admirandæ religionis & sanctitatis Pater Franciscus Numantinus, vulgo de Soria, tumulatus quiescit, qui Serenissimo Navarræ Regi a sacris Confessionibus extitit, atque apud eumdem pro Joanne ejus nominis II. Castellæ Legionisque Rege honorificentissima, atque felicissima Legatione functus est, quique juxta Ferdinandi Piretii a Gusmanio in suis Chronicis sententiam, plurimis miraculis post obitum claruit. In Catalonia item aliud coævum Cœnobium sanctæ Mariæ de Jesu sacrum extruxit Senatus Balagarii citerioris Hispaniæ Urbe ad Sicoris fluvii marginem, circa quod reparandum & manutenendum magnam semper posuit curam, & solicitudinem ex sua devotione prædictus Senatus.

Idem in Prov. Catal. Con. 8.

Monast. montis Lucis.

Gonzag. in Prov. S. Francisc. in Monast. 1. Hist. MS. illius Prov.

Monast. Burgen.

XIII. Duo præclara erecta, saltim inchoata, hoc anno pro Clarissis Monasteria, unum Perusii, quod ædificari curavit sub titulo sanctæ Mariæ montis Lucis Illustrissimus Dominus Hugolinus Cardinalis Ordinis Protector in fundo, quem nobilis vir Glotto Monaldus civis Perusinus ad hunc finem testamento legavit. Situs sane per quam amænus ultra modum mihi arrisit hoc Monasterium visitanti anno MDCXIX. & summopere exhilaravit magna opinio sanctitatis & religiosæ conversationis Monialium, quam semper tenuerunt ab anno MCCCCXLVIII. quo eas beatus Joannes Capistranus ad sanctiorem vivendi normam reduxit. Alterum Monastetium tenue sumpsit initium Burgis in Hispania, in Parochiali quadam

quadam ecclesia Gloriosæ Virgini dicata, qua etiam de causa ejusdem Virginis titulo, usque ad obitum sanctæ Claræ insigniebatur. Hac vero inter Sanctas relata, ab ea nomen obtinuit. Lente processit opus, nec ad perfectum deductum, neque res omnino dispositæ, aut Moniales plenam firmamve habuerunt vitæ normam, neque perfectam, donec destinatis in Urbem quatuor ex ipsis (quod non adeo insolitum ea ætate in Sanctimonialibus, donec per Regulam Clarissis datam id expresse prohibuere Innocentius & Urbanus IV.) Gregorius IX. anno MCCXXXIV. Pontificatus sui VIII. Regulam dedit, & auctoritatem Abbatissam eligendi per peculiare Diploma, quod illo ministrabimus anno. Imminenti autem hujus Monasterii ruinæ occurrit Vir devotus, & nobilis Joannes a Salmantica Pollanco civis Burgensis, consumptis in ejus reædificatione ab anno MDXXV. usque ad MDXLV. triginta millibus Coronatorum. Jacet in Choro, non absque honore, devotissima & admirandæ religionis soror Elisabetha a Turri, cujus vitam & facta laudabilia ampliori sermone suo dabimus loco.

Gonzag. in Prov. Burgen. Monaster. 1.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

„ I. HOc anno parata classe maritima, mense Majo post Ascensionem „ Domini Joannes Dux Viennæ Allobrogum electus in Regem „ Hierosolymitanum, Cardinalis Columna Legatus Apostolicus, Pa„ triarcha cum Episcopis Nicosiense & Acconense, necnon Gyrmide„ no, & Duce Austriæ cum multitudine copiosa Christianorum, de „ Accone proficiscentes, Damiatam, fugato Soldano Ægypti cum suo „ exercitu, vi expugnarunt; ac interim Cordirius præfati Soldani filius „ mœnia Hierusalem, Templa, ac Turres, excepta Davidis, ea cum „ sancto Christi Sepulcro desperate diruebat.

Jo. Dux Viennæ Rex Hierusalem

Jacob. Vitr. lib. Hist. Orient. fol. 1132.

„ II. At dum in Egypto Christianorum arma feliciter pugnant, „ sanctus Pater Dux novæ militiæ spiritualis, qui suos commilitones in „ varias mundi plagas pugnaturos in vitia dimiserat, citatorias ad illos „ dedit litteras, ut anno proxime sequenti convenientes ad sanctam „ Mariam Angelorum ab iisdem eorumdem profectus edisceret, & cum „ ipsis agenda ad honorem Dei, proximique utilitatem, cum incremento „ Religionis decerneret. Interea Annonæum urbs in territorio Vi„ variesi sub ditione spirituali Archiepiscopi Viennensis, omnium hujus „ regionis notissima, in declivi saxeto posita, & quasi pendula, rivis „ undique diffluentibus circumdatur, ager ejus vini prodigus, & tritici „ avarus, aere gaudet saluberrimo. Gallis *Annonai* dicitur, distatque „ a Vienna in Meridiem IX. M. P. Gallicis, non tam murorum firmitate „ munita, quam Virorum excellentia celebris, summi Prætoris tribu„ nalis exornatur, Ecclesiæ Romanæ Religionem, & specialem erga „ Ordinem Seraphici Patris sancti Francisci devotionem ab initio pro„ fessa est. Extant adhuc antiquissima, & luculentissima tum religionis, „ tum devotionis ejus erga Ordinem monumenta, duo scilicet illa de„ vota Cœnobia, unum Fratrum Minorum, quod ab initio nascentis „ Ordinis constructum, a primis illis sancti Patris nostri Francisci So„ ciis inhabitatum; speciatimque sancti Antonii Paduani frequentatione „ consecratum fuisse veterum traditio testatur: alterum est paupe„ rum Dominarum sanctæ Claræ Monasterium, quas Urbanistas vocant. „ Eos sancti Patris nostri Francisci Socios, qui primi Cœnobium Anno-

Expediuntur a S. P. litteræ pro Capit. General.

Wadd. ad annum 1218. n. 2.

Describit. Annonæum urbs.

P. Juvenalis a Lugduno in hist. descript. Conven. Annonai.

Duo Cœnobia ibi.

„ næi inhabitarunt, puto esse illos, quos supra dicebam a Barone Belli „ Joci Asisio in Galliam deductos. Quamobrem hujus domus memo„ riam huic anno consignare placuit, cum apud nullos nostrorum Scri„ ptorum satis, & ad votum de illo quidquam legere potuerim. Et „ quidem Waddingus commemorat Fratrem Gullielmum, qui precibus „ navem solutam, & a portu remotam, nullo agente nauclero reduxit, „ sepulturam in Conventu Amoniaci Provinciæ Burgundiæ, quæ nunc „ dicitur Divi Bonaventuræ accepisse, ut ex Gonzaga didicit: sed „ Amoniaci Conventus in descriptione ejusdem Provinciæ non recense„ tur. Claudius Picquetus in Catalogo Virorum Illustrium Ordinis „ fratrum Gullielmum præfatum ait obdormisse Unnoniaci in territorio „ Vivariensi, & floruisse anno MCCCC. VI. Idus Novembris: in Catalogo „ vero Provinciarum Pisani, & Provinciæ Burgundiæ custodia quinta „ Viennensi, cui octo Conventus adscribuntur, tertius eorum est An„ noniaci: ex quibus non tantum errorem in nomine irrepsisse, sed etiam „ ejusdem fundationem oblivioni datam fuisse reor. Ceterum de An„ nonæo sermo recurret.

Wadd. ad annum 1287. n. 15.

F. Golliel. reducit precibus Navem in Portum.

Gonzaga p. 1. de B. Ord. Seraph. fol. 95.

Claud. Picquetus in Catal. Vir. Illust.

ARGUMENTUM.

Celebrat Franciscus Comitia generalia ad miraculum numerosa, quibus interfuit summus Patriarcha Dominicus. Fratrum consilio, & studio circa animarum salutem suas artes Dæmon opponit. Mittuntur ferme in omnes Orbis partes Prædicatores. Franciscus ipse, rejecta cura Monialium in Cardinalem Ostiensem, qui eis Regulam præscribit, transit in Orientem cum plerisque Sociis; Soldano & Saracenis prædicat, Syriam Palestinam, & Regiones alias perlustrat, ubique fidem confirmans, & suum Institutum adaugens.

I. CELEBREM reddiderunt hunc annum generalia illa & magna Comitia, ad quæ missis superiori, ut diximus, anno litteris convocavit Franciscus suos Sectatores, qui ineunte jam vere, undique ex remotissimis etiam terris accurrebant. Habuit autem Vir sanctus, ante ipsum Conventum, quædam tractanda cum Hugolino Cardinali, agente Legatum Pontificium Perusii, ubi oportuit per aliquot dies immorari. Superveniente autem ex Urbe sancto Dominico utrique familiari, & aliquando colloquentibus, deque re Ecclesiastica serio agentibus, interrogavit Cardinalis. An eis placeret, ut sui Sectatores promoverentur ad Ecclesiasticas dignitates? Namque eam sibi inditam dicebat opinionem, non secus eos Dei causam acturos, & committendos sibi greges solicite recturos, quam primos illos Ecclesiæ Pastores, qui in magna rerum paupertate, abunde suas pascebant oves sanctissimæ vitæ exemplo, sanctis & salutaribus documentis in caritate non ficta. Quis posterior responsum redderet, & humiliter proloquentem sequeretur pia humilitate contendebant sancti Patriarchæ; donec tandem importuna sui amici prece victus Dominicus, inquit Francisco: Tu me vincis humilitate, ego te vincam obedientia. Deinde conversus ad Cardinalem, subjunxit: Domine, in bono & sublimi gradu sunt Fratres mei, si hoc velint agnoscere; quid enim honorabilius, quam ceteros ex alto docere: quidque bonis mentibus desiderabilius, quam ut fidem & Ecclesiam Catho-

Marian. c. 14. §. 3. Bonav. c. 6. Castil. lib. 1. c. 50. Marc. lib. 1. c. 47. Humberti lib. 5. arbit. vit. Christ. c. 3. Specul. S. Franc. 1. p. c. 34.

An Minor. aut Prædic. debeant assumi ad Prælaturas.

Catholicam propugnent, ejusque inimicos propellant? Quare ego omnino eos velim in suo se statu continere, & quantum ego valuero, ut ita fiat, curabo. Subnexuit deinde Franciscus: Domine, Minores ideo vocati sunt Fratres mei, ut majores fieri non præsumant. Si vultis ut faciant fructum in Ecclesia Dei, tenete illos & conservate in statu vocationis eorum, & ad prælationes Ecclesiasticas nullatenus ascendere permittatis. Quibus responsis, mirum in modum ædificatus est Cardinalis, laudavitque sanctorum Virorum sanctam humilitatem, nec tamen judicium deposuit, pro corrupti temporis conditione, tales ministros Ecclesiæ summe profuturos.

II. Refert ad hæc Frater Leo, socius tunc sancti Francisci, qui præsens omnia vidit, multa inter se collocutos sanctissimos Patriarchas ad animarum salutem, & Christianæ Fidei nitorem & augmentum. Deinde de suis Institutis largius egisse, invicem de rebus suis interrogasse, tandemque sanctissimum Patrem Nostrum Dominicum adjecisse: Frater carissime, propter magnam meam tecum necessitudinem, præcordialem erga filios tuos amorem, & pacis fraternitatisque inter tuos & meos stabilitatem, utrosque gauderem sub una Religione militare, ut quos Patrum firmus amor ita conjunxit, Religionis aut vitæ disparitas non dissolvat. Cui summa humilitate Franciscus: Divinæ est voluntatis, amantissime frater, quod factum est, ab eaque ordinatum est diversas a nobis fundari Religiones, ut utriusque varietate, præceptorum diversitate, illorum rigore, & horum lenitate varietati subveniatur humanæ infirmitatis; & quibus hæc non placent, illa non displiceant; quibus una dura videtur, altera lenior appareat: & sic non unius Religionis angustiis Deus animas perdat, sed alterius capacitate lucretur. Sunt qui putaverint hoc initum colloquium in Urbe, quos ego secutus sum in collectione Opusculorum sancti Patriarchæ, sed magis credendum hic judicaverim B. Leoni testi oculato, ipsiusque hujus itineris socio. Qui & alia addit de confirmato & stabilito variis judiciis firmo pacis & amicitiæ fœdere inter eos, eorumque posteritatem, & amica humilitate sanctaque importunitate vicisse sanctum Dominicum, ut vellet Franciscus suum præcinctorium, seu nodosum cingulum concedere, quod sub exterioribus vestibus scribunt, post B. Leonem, & Bernardum de Bessa Bonaventuræ socium, Georgius Colvenerius Professor Lovaniensis iu notis ad Thomam Cantipratanum & plures alii, perpetuo gestasse in indissolubilis nexus caritatis symbolum perpetuum. Demum in valedictione uterque, inquit Leo, suis discipulis alterius commendavit reverentiam, laudavit vitam, & extulit sanctitatem.

Legen. 3. Sociorum. Pisan. libr. 11. conf. 12. Pelbar. sermon. de S. Francisc.

Quanta necessitudo inter utrúque Patriarchâ.

Tom. 3. colloq. 10.

Leo in leg. 3. Soc. Bern. a Bessa cit. Colvener. in notis ad l. 2. c. 10. n. 10 Rebol. cit. c. 22. Maria. cit. §. 3. Specul. S. Franc. c. 12.

III. Peractis cum Cardinali rebus suis, rediens Assisium Franciscus comitia celebraturus, dum in via humilitatis virtute & perfecta hominis abnegatione sermonem haberet, inquit in spiritus fervore ad socium Leonem: *Carissime frater, non mihi videor, neque sum Frater Minor, nisi cum omni humilitate & eadem animi serenitate, ac tranquillitate agam, aut perferam, quæ in exemplum tibi confingo. Vocatus magna reverentia & devotione a Fratribus ad comitia hæc nostra jam celebranda, rogatusque humiliter ut eis proponam verba salutis, si postquam eis prædicavero, quæ spiritus suggesserit, insurrexerint in me, & sermonibus odii circumdederint me, dixerintque: Nolumus te regnare super nos, verecundamur enim ad tantam hominis idiotæ ignorantiam, cui facundia nulla, scientia nulla, prudentia, rerumque experientia perquam exigua: quare de cetero non audeas nostrum te di-*

Legen. 3. Sociorum. Legen. antiq.

Humilitas Francisci.

te dicere Prælatum. Hisque & aliis similibus illatis opprobriis, si tandem me extra domum capitularem ejecerint eum contemptu & vituperio; nisi ego hæc omnia eadem facie, immoto vultu, & constanti mentis serenitate, audiam, admittamque, qua laudantes & honorificantes excipio, verum me religiosum haud censeo. Et sane in honorificentia periculum est animæ meæ, tum propter auram inanis gloriæ, tum propter præfecturæ periculum: at in opprobriis occasio est merendi, nec pulsus regimine teneor tot animarum reddere rationem.

Quinque millia Fratrum conveniunt ad comitia.

IV. Congregata autem universa multitudine, quæ ad hunc Conventum Assisianum concurrebat, recensita sunt ultra quinque millia Fratrum. Sane incredibile videretur in tam paucis annis pauperculum Institutum adeo excrevisse, ut præter eos, qui Cœnobiis ad divina & domestica remanserunt officia, tot convenirent, nisi oculati testes, Francisci socii, viri sanctitate & doctrina commendabiles, Bonaventura, ejus socius Bernardus a Bessa, innumerique alii id firmiter assevérarent. Illud mihi incredibilius aut vero minus simile, quod habetur in sermone 16. eorum, quæ sub extraordinariorum nomine D. Bernardino tribuuntur tomo 4. videlicet quibusdam post hunc annis, impressis jam Francisco Stigmatibus, convenisse triginta millia Fratrum ad alium generalem Conventum. Non dubitem satis jam aucta sodalitate ingentem convenisse numerum ad ultima comitia a Francisco celebrata, vel ea potissimum allectum & attractum ratione, ut Patrem suum & Institutorem videret nostræ redemptionis pignora gestantem, & vivam Salvatoris idæam effectum. Attamen ad terdena millia pervenisse, nec putem, nec credam illorum sermonum auctorem (sive is sit Daniel a Purzillis I. L. Patavinus, qui a Bernardino prædicante excepta in unum redegit, ipsumque nominat sæpius cum honore Bernardinum, sive quis sit alius) hunc numerum statuisse; se auctos a calcographo calculos, sive notas adjectas & pro III. millibus ex errore apposuisse XXX. millia.

Legen. 3. Sociorum. Legen. antiq. Bonav. cap. 4. Plautus lib. 1. de bon. stat. relig. cap. 33.

Vide in princip. tom. 4. Epistolam ad Elector. & sermon. 11. de extraordinariis 3. part. princip.

S. Dominicus magno huic interfuit Conventui.

V. Ut supervenit sanctæ multitudinis Rector, rebus prudenter suaviterque dispositis, sub profesto Pentecostes felix habuerunt comitia principium. Non se potuit continere sanctissimus Patriarcha Dominicus, quin tam celebri Conventui, a suo dilecto amico celebrando, evocatis secum Perusio septem sociis interesset. Id sibi statuerunt semper magni honoris nostri Scriptores, ut tantæ sanctitatis & dignitatis vir Capitulum hoc sua suorumque Sodalium præsentia decorarit. At Ferdinandus del Castillo, candidus Prædicatorii Ordinis Chronologus, de hoc subdubitavit, non quod nobis hanc invideat felicitatem, aut honorem, sed quod temporum seriem putet non cohærere, neque Dominicum tum procul agentem potuisse Assisium venire. Ita enim itinera & residentiam sancti Viri discurrendo partitur, ut hoc anno circa festum Pentecostes eum in Hispania constituat; idque evidenter probatum supponit ex donatione quadam facta Ordini Prædicatorio Majoriti*, Æra MCCLVII., id est, anno MCCXIX. mense Majo; cujus instrumentum autographum in suam historiam transcripsit cap. 41. Ego vero nullum ex vetustis, aut probatis recentioribus S. Dominici vitæ Scriptoribus invenio, qui exprese aut asseveranter Hispaniæ iter hoc anno reponat. Conveniunt sane ad Hispanos, post sui Ordinis confirmationem transiisse, quo tamen anno non omnes explicant: habeo tamen plures & graviores testes ipsius Instituti Prædicatorii, qui determinatum annum constituant. Humberti M.S. chonicon, sive ab ipso, sive ejus mandato compositum, Bernardus Guido in com-

Castill. lib. 1. c. 31.

* an Matriti.

commentario de rebus Ordinis Prædicatorum etiam M. S., Antoninus, cui ex recentioribus quidam, teste ipso Castillo subscribunt, & Antonius Senensis in chronico folio 31. annum statuunt MCCXVIII. Eumdem supputat Joannes Mariana, dicens: *Dominicus se hoc ipso anno, videlicet* MCCXVIII., *in Hispaniam retulit, diplomateque, quod a Pontifice Romano abstulerat, Regibus & Principibus promulgato, eorum consensu aliquot domicilia præcipuis in urbibus Sociis constituit, primum Segobiæ, Matriti alterum, tertium Cæsaraugustæ, &c. Deinde ipso anno, ait, quo Dominicus in Hispaniam venit, Barcinone nova piorum hominum instituta sodalitas est nomine D. Mariæ de Mercede*. Incidisse autem hanc institutionem in annum MCCXVIII. præter Marianam docent Aubertus Myræus, Franciscus Mennenius, quantumvis quidam in hoc varient, secundum diversos Ordinis progressus, Hieronymus Zurita, Garibajus, & alii. Et profecto numerum hunc annorum omnino confirmant ipsius Sancti vestigia, in iis, quæ fundavit, Monasteriis. Etenim in Segobiensi in superliminari lapide sacelli, per quod ex adyto, seu sacrario transitur ad sacellum majus, incisa est hæc memoria: *Hic servantur multæ Reliquiæ Sanctorum, & corpus sancti Corbalani socii Patris nostri sancti Dominici, qui obiit in hac æde anno* MCCXVIII. In æde etiam Monialium Matritensi in penetralibus Monasterii, est sacellum, cui superposita antiquissimis characteribus hæc inscriptio: *anno* D. MCCXVIII. *venit P. M. S. Dominicus in hanc ædem, & rem sacram fecit in hac ædicula, & in eadem plures puellas suo vestivit habitu*. Denique in eodem Monasterio est codex quidam M. S. vetustissimus, infra citandus, a sancti Viri socio exaratus, in quo hoc idem expressius affirmatur. Abiit ergo in Hispaniam anno MCCXVIII. inde demum regrediens per Galliam, visa etiam Lutetia, venit Romam ad initium hujus anni MCCXIX.

Anton. tit. 23. c. 4. §. 5.

Castill. cit. c. 40.

Marian. de rebus Hisp. lib. 12. cap. 8.

Myræus in chron. ad annum 1218.
Menn. de orig. sequestr. fol. 107.
Zurita to. 1. l. 2. cap. 71.
Garib. lib. 12. c. 15.

VI. Neque sane quidpiam est solidum, quod huic assertioni refragetur, quod enim obiicit Castillo omnes vitæ Scriptores dicere S. Dominicum in ipso regressu ex Hispania Bononiam pervenisse, & inde Reginaldum Parisios destinasse ad finem anni MCCXIX. sane mihi aliter conspicitur. Nam Theodoricus ab Apoldia (quem perperam Castillo ubique Thomam vocat, sed merito laudat ab antiquitate & fide historiæ, eique plus ceteris Chronologis tribuendum dicit) nulla facta Hispaniæ mentione antecedenti, quæ ad iter Bononiense referatur, ait lib. 3. c. 9. sanctum Virum anno MCCXIX. Lutetiam venisse, & exinde in æstate Bononiam, atque hinc c. 10. affirmat Reginaldum missum Lutetiam. Cum autem c. 7. regressus ex Hispania meminit, illum sub determinato & incerto ponit tempore, dicens: Quodam tempore ab Hispanis revertens B. Dominicus &c. & c. 8. solum refert duo in Hispaniis Cœnobia, neque quidpiam præter hæc habet, unde certo possit ex eo colligi hoc anno ad Hispanos transivisse, aut eodem anno quo ex Hispania rediit, Reginaldum Lutetiam misisse. Deinde Joannes Antonius Flaminius hujus missionis Reginaldi ad Parisienses non meminit, imo sub anno MCCXVIII. omnia sancti Dominici gesta, a receptione Reginaldi miracula romana, translationem Monialium, iter in Hispaniam, Monasteria ibi constructa, & cetera usque ad reditum in Bononiam sub anno MCCXIX. describit sub fine libri primi & initio secundi. Joannes Garzonus, apud Leandrum Albertum, vere Dominicum in exitu anni MCCXIX. Bononiam venisse ait, sed an eo anno missus fuerit Lutetiam Reginaldus, quem perpetuo vocat Arnoldum, inferius non explicat. Imo apud hunc obscura & confusa satis

Castillo cap. 36. & 40.

Theodor. ab Apold.

Flaminius.

Jo: Garzon. de bo. Reginaldo vide Annales Ecclesiæ Aurelianen. lib. 10. num. 51.

tis est rerum, & historiæ series; quippe altero anno post miracula romana, Neapoleonem ad vitam revocatum, Moniales in æde sancti Sixti congregatas & reclusas, quasdam ex eis sanatas, demum a Diaboli terriculamentis ceteras liberatas, aliaque hujusmodi, quæ ex omnium sententia anno MCCXIX. patraverat, ait Dominicum in Hispaniam profectum: quare ex hujus discursu vicesimum post millesimum & ducentesimum statuenda est Hispanica profectio; cui obviant ceteri scriptores, & ratio temporis, dum eo anno apud Bononienses ad Pentecosten generalem Synodum sui celebraverit Instituti. Demum Antoninus, quantumvis scribat Reginaldum hoc anno ad Parisienses destinatum, non id factum dicit in regressu ex Hispania, quo abiisse ait S. Patriarcham statuto & signato anno MCCXVIII.

VII. In tanta itaque varietate Scriptorum, & narrationis obscuritate quid certo amplectendum, profecto ambiguum est, nisi dum nullus sit, qui expresse asserat, aut clarius insinuet, quod velit Castillo, illud tamquam rationabilius & verius statuatur, quod manifestius stabiliit Antoninus, & confirmarunt alii graves Chronologi. Nullum refertur sancti Dominici factum anno MCCXVIII. a quopiam auctore, quod profectionem Hispanicam non compatiatur: & profecto vel ex ipsa multitudine, & qualitate rerum, quæ determinate ab Auctoribus in annum MCCXIX. congeruntur, supra quam probabiliter, ne dicam certo, habetur in hunc *Apol. lib. 1. c. 8.* annum incidisse non posse iter Hispanicum. Hoc anno e Transtiberina regione ad montem Aventinum transtulit Moniales Dominica prima Quadragesimæ, quæ incidit in XII. Kalendas Martii, ut expresse refert Theodoricus ab Apoldia, & ex eo plures alii. Dominica secunda sancto & salutari sermone instruxit; deinde alia apud eas & in Urbe patravit, quæ Romæ stitisse Virum sanctum, saltim usque ad Martii principium, *Castil. c. 40.* evidenter probant, ut vel ipse Castillo fatetur. Hinc peditem, ut ei moris & religionis erat, Hispaniam dicit appulisse, Segobiæ prædicasse, sedem suis obtinuisse, aliam etiam Madriti occupasse, & præsentem fundamenta jecisse, propriisque manibus laborasse in Conventu Monialium Matriti, ad sufficientemque habitationem deduxisse earum, quas ipse, assignato Confessario, reclusit. Dehinc Cæsaraugustam venisse, illicque prædicasse, postea per Tolosam Parisios; hinc ad Bergomates, apud quos per multos dies commoratum ait Flaminius; tandem Bononiam perve- *Flamin. l. 2. longe post princ.* nisse in mense Septembri, quæ omnia ipse Castillo a cap. 40. ad 45. prosequitur & affirmat. An autem verosimile, facile Lector dijudicabit, quod tot terras infra sex mensium spatium dimetiri potuerit pedes Vir sanctus, ubique exercens, ut oportuit & decuit, quæ Prælati & Institutoris erant munia, nec adeo raptim prætervolans, Monasterium etiam unum & alterum ædificans.

Castil. cap. 40. Humbe. l. 2. c. 37. Flam. lib. cit. VIII. Quid quod & ipse hic sincerus auctor ex Humberto, & Flaminio affirmet, jam magnam præter lapsam æstatis partem, quando Segobiam pervenit, & sanctum Virum, populum valde laborantem ob aquæ penuriam terræque sterilitatem, insperata pluvia lætificasse: sed Theodoricus ab Apoldia, cui præ ceteris, nec immerito hærendum monet, manifeste ait in æstate beatum Dominicum hoc anno Bononiam in- *Apol. l. 3. c. 9. Flamin. cit.* gressum. Deinde cum Flaminio asserit in eo itinere habuisse comitem Albertum Minoritam, cui cum canis tunicam lacerasset, & in loco essent, ubi propter sutorum & acuum penuriam, resarciri non poterat, beatus Dominicus luto laceram partem inspersit, quod cum exsiccatum esset, &

frican-

fricando excussum, sic tunica quidem apparuit integra, ac si nunquam fuisset lacerata. Verum non adeo verosimile, quod hoc anno, aut eo tempore, quo tam ingens & numerosa Synodus celebranda erat a Francisco in Italia, ad quam undique & ex Hispania confluebant turmatim Religiosi, Minorita hic ex Italia in Hispaniam transiret.

IX. Demum, quod de scripturis asserit, ex quibus superius a se positis ait manifeste constare, sanctum Dominicum hoc anno apud Hispanos fuisse, ego sane non adeo facile percipio. Inter eas quas dumtaxat habet cap. 41. & 42. & quæ res Hispanicas concernunt, legenti nihil prorsus occurrit, quod vel probabiliter probaret, imo nec insinuaret hoc anno in ea stetisse regione. Etenim scriptura donationis factæ ab Iago Manes, ejusque uxore, nihil habet de sancto Dominico; sed absolute eam factam ait Fratribus Prædicatoribus. At si sanctus Patriarcha eo anno, vel æra ibidem egisset, profecto specialis fieret mentio ejus, tamquam capitis & rectoris, ut in aliis scripturis factum comperimus, in registris Pontificum, & aliis chartophylaciis, dum fratri Dominico, aut fratri Francisco & eorum Fratribus quidpiam donari, aut legari diplomata testantur. Porro litteræ Pontificiæ, quas ad finem capitis 14. posuit, sancto Dominico prorsus innominato, * Majoritenses laudant de amice receptis & tractatis fratribus Prædicatoribus. Tandem sancti Viri epistola ad Priorissam * Majoritensem relata cap. 42. absque anni, aut loci, in quo scripta erat, nota, nec tempus assignat Monasterii, nec suæ ad Hispanos profectionis omnino meminit. Nescio ergo ex quibus scripturis adeo manifeste deduci voluit chronologus, quæ tam constanter asseruit.

* an Matritenses

* an Matritensem

X. Facilius elidi possunt, quæ pro hoc ipso adduxit Flaminius: quod enim Bonaventura in vita sancti Francisci nihil hujusmodi retulerit, quæ prima est hujus auctoris pro contraria negatione conjectura, parum urget, nisi velimus omnia, quæ supra diximus de sancti Dominici & Francisci colloquiis, mutua amicitia, visione illa cœlesti qua visi sunt, Virgine Maria intercedente, Dei furorem avertisse ab Orbe terrarum, atque alia id genus, quæ vel ipse Flaminius cum aliis refert in vita sancti Dominici, in dubium revocare; quippe nihil horum retulit Bonaventura, neque de sanctissimo Patriarcha Dominico verbum ullum conscripsit. Quid? quod neque ipsius hujus capituli historiam adeo ex professo exaravit, ut quidpiam in eo gestum referret, neque per annorum seriem vitam sancti Francisci scripsit, singula ejus facta recensens, sed ea tantum quæ alicui ex illis capitibus seu diversis materiis, ut ipse præfatur, quas sibi proposuit tractandas, magis videbantur congruere. Secunda levior est conjectura ex tempore confirmationis Regulæ Minorum per Honorium anno MCCXXIII. antequam non fit, inquit, verosimile beatum Franciscum tam numerosam Synodum celebrasse. At rei testes irrefragabiles superius produxi, pluresque statim adjungam, neque tam paucis antea annis præcessit approbatio Instituti per Innocentium III. quin hoc tempore magnum istum numerum potuerit convocare Franciscus, cui singulari Dei dono concessum, ut ultra omnes Religionum Patriarchas fieret in gentem magnam & ad miraculum numerosam. Tertia, quam adducit conjectura, ex errore procedit, dum putat quæstionem esse de Synodo celebrata anno MCCXX. vel alio posteriori, quibus ait sanctum Dominicum suis Comitiis interfuisse Bononiæ, quod absque controversia admittimus.

Bonav. in prolog.

XI. Neque sane adeo insolitum videri debet, quod Dominicus

Franciscanorum interesset Comitiis: etiam apertum & clarum est cujusdam ex ejus Sociis testimonium de altera Minoritarum Synodo, quam Dominicus sua decoravit præsentia, & prædicatione. Extractum est ex codice MS. diligentissime operculo serico,& lamellis argenteis asservato in ipso illo Monasterio Monialium, quod sanctus Patriarcha ædificavit Madriti. Latinum reddo ex vetusto & rudi idiomate Hispanico illa ætate vulgari, cujus proprietatem, quoad licuit,curavimus servandam. Ita porro inquit: *Accidit aliquando, quod dum celebraretur Capitulum Fratrum Minorum in quodam Oppidulo, neque quid manducarent haberent, adfuissetque honorabilis admodum Pater noster sanctus Dominicus, qui illac dilapsus est, ut sanctum Franciscum inviseret (postquam enim ei datus est in socium a Domino, nihil unquam plus eo dilexit, quod vicissim sanctus Franciscus retribuebat; atque ita sæpius se querebant ad alternam consolationem & confabulationem) videntes sancti Viri nihil esse Fratribus edulii, pleni fide magnaque fiducia dixerunt: eamus & Omnipotentem deprecemur Deum, qui quinque millia hominum, ultra mulieres puerosque, in deserto satiavit, neque enim nunc minoris est potentiæ, aut misericordiæ, ut de ejus desperemus benignitate; perstiteruntque ita in oratione donec de divina eis constitit voluntate. Ad horam vero nonam a prece redeuntibus, sanctus Dominicus hilari & placido aspectu (erat enim totus gratiosus, hilaris, & omnibus gratus) inquit ad Fratres, qui per Claustrum incedebant mœsti & languidi ob excessivam diei molestiam (urgebat quippe æstas, magnusque æstus caloris) Fratres eamus pransum, namque jam præterit hora. Responderunt Fratres: Quo ibimus? aut quid comedemus? nec panis est, nec vinum, nec obsonii genus ullum. Confidite in Domino, inquit sanctus Dominicus, Omnipotens etenim laborare non permittit sub egestate sibi servientes, aut qui spem suam in illo reponunt; quibus frequenter mirabiles suas miserationes ostendit, cui proprium est misereri, nec longe abesse ab iis qui tribulationem patiuntur, sed illis compati qui sustinent in patientia. His aliisque piis & salutaribus dictis convenerunt in Refectorio, ubi magis admirati sunt Fratres, dum benedici mensas viderunt absque eduliis. Dum autem sederent, ingredi viderunt in triclinium viginti adolescentes valde formosos, succinctos, & expeditos ad serviendum, qui & ministrarunt panem, vinum, & omne genus obsonii necessarium recumbentibus numero quingentis. Terminato vero prandio, inclinato capite & salutatis Fratribus, bini suo ordine exierant e Refectorio, admirantibus Fratribus, & Deum collaudantibus, qui tantum in eis voluit perpetrare miraculum. Postquam autem gratias solverant in Ecclesia, honorabilis admodum Pater noster sanctus Dominicus pulchrum valde ad eos habuit sermonem de fide & spe, quam in Domino debebant habere. Idque ei moris erat prædicare in omnibus hujus Religionis domibus, per quas transibat; semper enim exercitabatur in Dei obsequio, erantque ejus sermones sani & bonæ intentionis, & verba gratissima atque salutaria, videbaturque ejus lingua a Domino moveri. Neque adeo admirandum est, quod Dominus per eum, & per sanctum Franciscum tam gloriosum patrarit miraculum, quia valde eos dilexit. Nec etiam quisquam mirari debet, quod Pater noster sanctus Dominicus alieni Instituti auctor Synodo interfuerit Minorum, quia Pater noster sanctus Dominicus & sanctus Franciscus erant cari socii, & ex corde se invicem diligebant.*

Cod. MS. fol. 13. 14. & 15.

Aliis interfuit Comitiis Minorum S. Dominicus.

XII. Ubi ergo tanta familiaritas & cordialis dilectio, quid mirum & magnum, quod sanctus Dominicus huic Synodo interfuerit, præsertim

tim tanti nominis & multitudinis? Si minoris notæ & famæ Comitiis se præsentem adhibuit, credibile est, in Italia agentem, Capitulo huic mirum in modum famoso & numeroso non adfuisse? Hic autem scrupulus: An tunc in Italia Dominicus? Verum non est ullus, qui ejus acta accurate scribat, qui Romæ non fuisse hoc anno dicat, & singularia ejus facta non curaverit signanda statuto tempore mensis & diei, ex quibus præcipua supra tetigimus. Usque ad finem Februarii exprimuntur dies miraculorum, & post hæc alia ejus facta referuntur, quæ ulteriorem ejus moram exposcunt. Imo si Abrahamo Bzovio credendum esset, integro hoc anno in Urbe commoratum diceremus. Hoc quippe anno, ait Ivonem Cracoviensem Episcopum Romæ Dominicum offendisse, eumque, cum Andrea Pragensi Antistite, interfuisse miraculo Neapoleonis resuscitati, & admiratione atque Dominici amore correptos ab eo flagitasse, ut vellet aliquos sui Instituti Sodales illorum Ecclesiis concedere. Dominicus vero, cum nullos haberet, qui idioma gentis callerent, quatuor ex eorum comitatu pio desiderio inflammatos suo habitu donasse; primum Hyacinthum, secundum Ceslaum, tertium Henricum Moravum, quartum Hermannum Teutonem, quos integro, inquit, anno, salutaribus præceptis imbuens ad eum efformavit modum, ut non tirones, sed veterani Religiosi, sanctimonia vitæ illustres, zeloque ardentissimo amplificandæ fidei æstuantes haberentur. Sed si non integro anno Romæ hæsit, ut revera probati ejus vitæ Scriptores demonstrant, saltem ulteriorem aliquam moram gesta ejus, post inclusas & instructas Moniales sancti Sixti, aliqualis vel breviuscula educatio nobilium horum tironum, domusque sanctæ Sabinæ pro Fratrum incolatu rite componenda necessario requirunt. Capitulum autem celebrandum erat in pro-festo Pentecostes XIX. Maji: & dum sanctus Dominicus in Urbe sui Ordinis res componebat, & Perusii de eisdem cum Cardinali Hugolino sibi addicto agebat, facile præterlabi poterat unus vel alter mensis, præsertim si pro hoc uno ei expectandum foret, non dubito quin sisteret, ut tam insigni a suo perdilecto amico Francisco celebrandæ Synodo interesset.

An toto hoc anno Romæ hæserit S. Dominicus.

Bzovius anno 1219. num. 6. 7. 8.

XIII. Porro ita factum, & cum septem Sociis adfuisse, ex nostris expresse referunt tres Francisci socii, Leo, Rufinus, & Angelus in ejus Legenda. Thomas Celanus in altera, Bernardus a Bessa, Bonaventuræ socius, in sua historia, frater Hugolinus de sancta Maria in Monte, qui ante tercentum annos floruit in historia sancti Francisci apud me MS. Bartholomæus Pisanus confor. 1. & 12. Speculum S. Francisci pag. 132. Auctor Floreti cap. 131. Marcus Ulyssiponensis in chron. 1. par. lib. 1. cap. 52. Petrus Rodulphus, licet erret in numero Sociorum & Capituli: Ludovicus Reboll. cap. 25. & alii quamplures. Ex aliis Petrus de la Vega in vitis Sanctorum impressis Compluti anno MDLXXII. in vita sancti Francisci Mata. 2. par. cantu. 3. Hieronymus Platus lib. 1. cap. 33. Tot itaque assertoribus, nulloque solide refragante, nisi uno vel altero levibus quibusdam conjecturis subdubitante, quis decorem hunc tantæ & tam sanctæ neget Synodo, ut Prædicatorum sanctissimum meruerit habere coram Institutorem? Magnum hoc semper judicavit decus Minorum Sodalitium, magnumque sibi advectum Dominici præsentia juste censet ornamentum; quod ut ego retineam, si amplius quam par erat protraxi sermonem, æqui & pii lectoris erit ignoscere.

XIV. Alium huic Conventui splendorem advexit sua præsentia Cardinalis Hugolinus, quem Religiosi omnes velut patrem & dominum veneran-

Interfuit Synodo Card. Hugolinus.

nerantes, advenientem processionaliter exceperunt, prædicantem sibi attentius audierunt, & sacra solemni ritu peragentem religiosius observarunt. Ille vicissim sanctum, quodam die, perlustravit exercitum, nihilque videns inordinatum aut incompositum, sed omnes turmatim, hinc centum, illinc sexaginta, alibi minorem majoremve numerum divina tractantem, & serius de sua aliorumque salute sermocinantem, & de morum orbisque reformatione vario & miro modo agentem, conversus ad

Mira coogregatorum conversatio

suos admirabundus dixit: *Vere castra Dei sunt hæc*. Neque sane incongrue dictum, erant enim tentoria, & tuguriola illa humilia ex storeis compacta, tamquam tabernacula plena divinis choris psallentium, legentium, orantium; tantumque jejunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus sermo & exemplum Institutoris afflaverat, ut futuræ spei aviditate ad caritatem mutuam, & misericordias indigentibus exhibendas jugi studio laborarent, qui amplam illam regionem & suburbanum campum a mundana conversatione sejunctum plenum pietatis & industriæ videbantur incolere. Quis igitur tantum Monachorum agmen adspiciens, quis virilem illum concordiæ cœtum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurronis, sed multitudo abstinentium & certamen offi-

Num. 24. 5. 6.

ciorum erat, non in hanc statim erumperet vocem? *Quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel! ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, quasi cedri prope aquas*.

Legen. antiq.

Prædicat universæ multitudini Franciscus.

XV. Non destitit Franciscus, vigilis more ducis, omnem hinc inde campum lustrare, tentoria visitare, suos ad sacra bella ciere, virtutem ex alto promittere, collapsos animos excitare, constantes firmare, & undequaque boni Principis munus obire. Deinde vocatis omnibus in medium, in fervore spiritus pro auditorum conditione & rerum circumstantia, egregium habuit sermonem, ad rem proposito hoc themate.

Magna promisimus; majora promissa sunt nobis.
Servemus hæc; adspiremus ad illa.
Voluptas brevis; pœna perpetua.
Modica passio; gloria infinita.
Multorum vocatio; paucorum electio.
Omnium retributio.

XVI. Ad quæ verba solide & devote omnes hortatus est ad obedientiam sanctæ Matris Ecclesiæ, ad divinas excubias, ad salutem animarum expetendam, ad mutuam caritatem & concordiam, ad humilitatem & mansuetudinem coram omnibus, ad mundi contemptum & ferventem zelum sanctæ paupertatis, ad munditiam cordis & corporis castitatem, ad orandum pro universo populo sancto Dei, sed præcipue pro statu & prosperitate S. R. E. & suis benefactoribus; & denique ad omnia quæ Religiosorum erant officia. Deinde severe omnibus interdixit, ne de rebus ad corpus pertinentibus soliciti essent, ex illa Psalmi

Psalm. 54. 23. Hier. Plat. de bono stat. relig. lib. 1. cap. 33.

sententia, quam sæpe in ore habebat: *Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet*. Aderat huic Francisci edicto B. Dominicus, eique hoc nimium visum est, cum vereretur, ne quodammodo Deus tentari videretur, si non tantæ multitudini alimenta pararentur; sed non multo post, ecce ex omnibus finitimis urbibus & pagis concursus

Ablegat a sua Religione S. Dominicus possessiones, & quare.

hominum ac jumentorum omnem omnis generis commeatum, supellectilem, & vasa deferentium, quæ res ita Dominicum permovit, ut ab eo tempore constituerit redditus omnes a suo quoque Ordine, qui tum nasce-

ſcebatur, removere divino fretus præſidio, cujus tam inſigne indicium oculis ſuis viderat, quod & fecit anno ſequenti in Synodo generali Bononiæ collecta, & ad ultimum vitæ terminum ſub ſuæ maledictionis interminatione in eos, qui poſſeſſiones in Ordinem introducerent; cum tamen Honorius III. primo ſui Pontificatus anno eumdem Ordinem ita confirmaverit, ut Caſtella, prædia multa, & alia quæcumque tunc Prædicatores poſſidebant, retinerent. Neque Ferdinandus del Caſtillo negat ſanctum Patriarcham hinc occaſionem ſumpſiſſe hujuſmodi ablegationis redditum, dummodo concordaretur tempus Comitiorum cum exiſtentia in Italia Dominici, quod ſatis ſuperque ſupra nos concordavimus. His adſtipulatur Joannes Buſæus vir doctus ſermonem inſtituens de omnimoda paupertate, qua nihil omnino, nec privatim, nec communiter poſſidetur; quam, inquit, primum ſanctus Franciſcus ejuſque exemplo permotus Dominicus, deinde alii complures ſecuti ſunt.

Anton. tit. 23. c. 4. §. 13.
Flamin. lib. 2.
Honor. in Bulla Religioſam vitam.
Caſtill. cap. 51.
Buſ. de ſtatib. verbo paupertas voluntaria cap. 4.

XVII. Rarum & ingens ſpectaculum hoc profecto quempiam commoveret, ut plurimum tribueret Dei liberalitati, & totum ſe committeret divinæ providentiæ. Quid enim erat videre tot hominum millia in aliena Patria, abſque prædiis, ſine ullis poſſeſſionibus, ſine redditu, bonis omnibus ſponte ſibi interdictis, abundare omni ciborum genere, quod ad humanam vitam religioſe tranſigendam conducebat? Quale erat Dei erga ſuos honorificentiæ patulum exemplum e Peruſio, Aſſiſio, Hiſpello, Fulgineo, Spoleto, & etiam longius poſitis urbibus & pagis, videre accurrentes Nobiles, Plebejos, Eccleſiaſticos, Laicos, & inferioris dignitatis viros, qui non ſolum cibum & ſupellectilem advehebant, verum etiam humiliter miniſtrabant in menſis, & de exhibendis obſequiis invicem contendebant; feliciores ſe putantes, qui humiliores ſe præſtabant in ſerviendo. Multorum movit corda pœnitens & aſpera hominum vita; intelligebantque vere ex tot tantiſque teſtibus, quod regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Plurimi ex Nobilibus & Prælatis, quos eo convocavit tantam rem ſpectatum Cardinalis Hugolinus, curioſius explorantes, notanteſque duros lectos ſtramineos in terra poſitos, cervicalia lignea, horridam veſtem, tenuem victum, humilia tuguriola, ſeu potius umbracula, & inter hæc ſummam animi lætitiam, promptam erga Inſtitutorem obedientiam, ſummam inter ipſos tranquillitatem & concordiam, admirantes dicebant ad invicem: vere per hos conſtat quod arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & quod ſecundum Magiſtri noſtri ſententiam, divites hujus ſæculi difficile intrabunt in regnum cœlorum, niſi tanta rerum domeſticarum ſarcina, & pompoſa ſuperfluaque ſupellectile, ſaltim affectu, exonerentur. Nos feriamur in deliciis, luxu diffluimus, & corpori curando vacamus; hi vero cum timore & tremore multo, in tanta rerum penuria, & corporis maceratione, ſuam operantur ſalutem, eumdemque noſtrum & illorum exitum fore ſperamus. Ingens ſane noſtra fiducia, niſi prorſus ſit mera ſtultitia, putare plane diverſam, imo & contrariam vitam eadem morte claudendam. Horum invidemus fini, & cum bonis illis deprecatoribus quiſque noſtrum rogat, ut moriatur anima noſtra morte juſtorum; nec tamen volumus vivere vitam illorum. Cæco affectu vivimus mundo, & pio deſiderio mori volumus Chriſto, quaſi mors non vitæ reſpondeat, nec curſus noſtri ſit meta, aut lignum ubicumque ceciderit, non ſit perpetuo manſurum? His & aliis hujuſmodi colloquiis, multi ex ſpectatoribus ad ſanctorum Virorum ſe provocabant exempla, quorum ultra quingentos ex

Dei in hac Synodo providentia.

Initiati in hac ſynodo quingenti.

Marc. lib. 1. cap. 52.
Marian. cap. 15.
Specul. S. Franc. 1. p. c. 20.

ex selectioribus pœnitentem & duram hanc vitam protinus in his ipsis Comitiis alacriter subierunt.

Multi ex nimia mortificatione infirmantur.

XVIII. Multi tamen, ex veteranis hujus sancti exercitus viris, dimidiarunt dies suos, alii suis fratribus molesti, alii ad quæque Ordinis munia evaserunt inepti, contractis tunc infirmitatibus ex nimia carnis maceratione. Quod ut sancto constitit Magistro, publico obedientiæ edicto statuit, ut mitius secum agerent, modusque esset in rebus; ac si qui essent, qui loricas, circulos ferreos, catenulas, aut alia hujusmodi durioris macerationis instrumenta gestabant, ea protinus deponerent, & ad se omnino deferrent. Ita ex obedientia factum, inventæque sunt miræ & variæ pœnitentiæ artes, quas spiritus ardor excogitavit, numerusque loricarum & circulorum quingentesimum excessit. Admiratus est Hugolinus, ejusque Comitatus ad tantam in probis viris pœnitentiam, quibus ingentem piorum instrumentorum acervum sanctus Magister discreta pietate monstravit, atque, illis præsentibus, Fratribus interdixit indiscretas adinventiones in pœnis sibi infligendis, cœcamque æmulationem in corpore macerando, ne vel deficiente spiritu, vel languente corpore spiritualia impedirentur, aut omnino vita tolleretur. Adjecitque indiscrete se affligentem sibi tollere boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, ac Deo omnipotenti honorem.

D. Gregor. in mor.
Marc. cit. c. 53.
Marian. & Specul. cit.

Concilium convocat Satanas contra Minores.

Francisc. Maur. lib. 7.

XIX. Commovit sancta hæc, ac universa Congregatio, explorataque ac probata ejus pietas rectorem tenebrarum harum, *qui quanto magis ad Deum homines accedere, & sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit, & contra illos diversis tentationibus insistit, qui possunt etiam aliis sua utilitate prodesse*. Convocato itaque multorum millium sui generis Concilio in Hospitali Cruciferorum, non longe ab illa Franciscana acie posito, comitia comitiis, & consilia consiliis opposuit; seriusque egit, quomodo adolescentem extirparet Religionem, congregatamque aciem dissiparet. Egregie sane & plane proprie Concilium hoc cœtumque descripsit heroico carmine Franciscus Maurus, exacte describens astum tartarei principis, callidosque cogitatus suorum contra eam, quam dicebant

Gentem hominum exortam, revehat quæ sæcula mundo.
Aurea polluto, simul & mortalibus ægris
Præsenti auxilio veniant, nostrisque futura
Exitio regnis.

In eoque omnem posuisse ostendit curam, quatenus impedirent aliorum profectum per hos intentandum, eosque ipsos vel penitus eliminarent, aut saltim infirmarent, vel e concepto fervore dejicerent. Multa prolata in medium consilia, varia vafrorum arbitria; illud tamen unius ex astutioribus præ ceteris probatur: cum probis viris, quorum Deus pars cordis eorum, non tam agendum aperto marte quam arte, neque tam aperte debellandam robustam aciem, quam callide supplantandam. Eam porro se excogitasse, inquit, rationem eos paulatim enervandi, ut socii suas adhiberent vires ad inducendum hoc Sodalitium, quatenus sub specie boni & æqui in se reciperet nobiles, litterarios magistros, & puerulos; nobiles ut vivant inter eos lautius, suspirantes ad delicias quibus enutriti sunt; litterarios magistros, ut suis scientiis tumentes viam destruant & conculcent humilitatis; puerulos ut relaxent regularem disciplinam, quam molliuscula membra perhorrent. Optimum cunctis visum & commendatum consilium, opereque complendum,

dum, quod & in mandatis ab iniquo suo acceperunt Rectore.

XX. Porro secretum hoc Conciliabulum non latuit Franciscum; totum enim ei desuper revelatum est, quamque deberet cum suis adhibere curam & vigilantiam adversus callidissimi hostis insidias. Obstupuit aliquantulum ad immensam contra se congregatorum multitudinem, & ad tantam erga genus humanum latentis inimici malignitatem. Uno etiam vel altero die se collegit ad sacrum quoddam latibulum, Deum oraturus ut se suosque liberaret a laqueo venantium, Angelisque suis mandaret, ut eos custodirent in omnibus viis suis. A quo tandem confortatus processit in medium sanctæ multitudinis, quam egregio & luculento sermone monuit suæ salutis cum omni solicitudine curandæ, nec adeo fidendum esse vitæ generi, nec status perfectioni, quin supplantari se posse putarent hostis insidiis. Idque sibi exemplo multo constitisse; quippe e cœlo secum traxit tertiam partem stellarum, e Paradiso turbaverat pios colonos, Christi Socios voluit cribrare ut triticum, quosdamque in suam sententiam adduxit, unum ut traderet, alterum ut negaret, & omnes ut eo relicto, fugam inirent. Deinde narratis quæ desuper accepit, intimavit ut omnem adhiberent conatum eludendi artes Diaboli; utque converteretur dolor ejus in caput ejus, ut in verticem ipsius iniquitas ejus descenderet, caverent ut nobiles in Ordinem recipiendi non tam nobilitati carnis quam spiritus attenderent, nec Magistri suis scientiis intumescerent, sed humiliter aliis proficerent; & juvenculi ab ipsis unguiculis, juxta suam capacitatem, addiscerent in tenera ætate, quæ robustius in adolescentiori servarent. Neque enim ei visum opportunum aut æquum, ut propter ea quæ Dæmones cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire (neque enim est consilium contra Dominum) ut divitibus præcluderetur ad hanc Societatem aditus, quorum animus ad magna pro Deo obeunda communiter nobilior, vocatio sincerior, & transitus a locuplete substantia ad summam rerum egestatem laudabilior; quin & conversio ad alios trahendos efficacior, ipsique Instituto honorificentior, imo & aliquando necessario nobilium parentum favore & subsidiis utilior. Similiter doctos & magistros nequaquam respui debere, per quos nobis proponitur spiritus & vita, per quos errones reducantur ad viam salutis & pacis, per quos ceterorum fratrum repellatur ignorantia, & Evangelicæ vitæ sequaces habeat Ecclesia Doctores, quorum vita & doctrina sit aliis pro magisterio. Demum adolescentulos voluit recipiendos, qui dixit: *Sinite parvulos venire ad me*, quibus melius est, ut potius non noverint, quam ut fugerint mundum, melius venisse ad Religionem impollutos & illæsos, quam *velut torres raptos ab incendio* vitiorum quibus exurebantur, & denigrati moribus facile suscipiant, foveantque applicatam undecumque favillam. *Bonum* sane *est viro, cum portaverit jugum Domini ab adolescentia*, imo & a pueritia sua, ut in nulla ætate aliud sciat, quam quod in reliqua debeat observare, nec aliquando gustet in sæculo, pro quo postea suspiret in Monasterio. An vero hæc ex se adeo rationabilia pro rerum, temporis, & loci circumstantia ubique Nationum expediant, Prælatorum erit definire.

Præmonuit Vir sanctus Fratres Diaboli insidiarum.

An recipiendi ad Ordinem nobiles.

An litterati.

An adolescentuli.

Marc. 10. 14.

Amos 4. 11.

Thren. 3. 27.

XXI. Aliud præter hoc Concilium congregasse Diabolum contra sanctum Virum refert Bonaventura, in quod convocata quinque millia Dæmonum, ut eum circumvenirent, quem molestissimum hostem sentiebant tot sibi quotidie prædas eripientem. Demum cum per hos cœtus parum profecerit, aliud nocivum iniisse & opere complevisse consilium contra

Bonaven. in hexamer. serm. 18. *post med.*

Alia Dæmonis concilia contra Franciscum.

Brigitta l.7.c.20.

Callidum Dæmonis consilium.

tra Franciscum, ejusque sectatores beatæ Brigittæ fuit revelatum a Christo Domino in sancta civitate Hierusalem, quod eisdem, quibus a sancta Vidua scriptum est, verbis subjicio. Præmissa a Christo commendatione Francisci & ejus Regulæ, quam se Francisco dictasse testatur, addit. *Istius Francisci Fratres, qui Minores dicuntur, tenuerunt & bene servaverunt illam Regulam ejus per aliquos annos, & valde spiritualiter & devote secundum omnem meam voluntatem, de quo Diabolus hostis antiquus magnam invidiam, & turbationem habuit, ex eo quod dictos Fratres tentationibus & fraudibus suis devincere non valebat. Quæsivit igitur Diabolus diligenter, ubi posset unum hominem invenire, in quo suum malignum spiritum cum ipsius hominis voluntatis posset commiscere. Qui tandem unum Clericum invenit, sic intra se cogitantem. Ego libenter vellem esse in tali statu, ubi possem habere mundi honorem, & corporis mei delectationem, & ibi possem tantam pecuniam congregare, quod nihil deficeret mihi de omnibus, quæ ad necessitatem, & delectationem meam pertinerent. Ego igitur intrare volo Ordinem Francisci, & fingam me valde humilem & obedientem. Et sic cum ista intentione & voluntate præfatus Clericus intravit dictum Ordinem; statimque Diabolus intravit in cor ejus, & sic dictus Clericus factus est Frater in dicto Ordine. Consideravit autem Diabolus taliter intra se, sicut Franciscus vult multos trahere de mundo cum sua humili obedientia ad recipiendum magna præmia in Cælo; ita iste frater meus, qui adversarius nominabitur, ex eo quod Francisci Regulæ adversarius erit, multos de Ordine Francisci trahet de humilitate ad superbiam, de rationabili paupertate ad cupiditatem, de vera obedientia ad faciendum propriam voluntatem, & ad sequendum corporis delectationem. Frater adversarius autem prædictus, cum intravit Ordinem Francisci, statim cœpit sic intra se cogitare ex diabolico instinctu. Ego me ostendam ita humilem & obedientem, quod omnes me reputabunt sanctum. Quando alii jejunant, & silentium tenent, tunc ego cum specialibus sociis contrarium faciam, videlicet comedendo, & bibendo, & loquendo ita occulte, quod nullus aliorum hoc sciat, nec intelligat. Ego etiam secundum dictam Regulam non possum licite pecuniam tangere, neque aurum, vel argentum possidere, & ideo aliquem specialem amicum habere volo, qui pecuniam & aurum meum teneat secrete secum ex parte mea, ut illa pecunia utar ego ad voluntatem meam. Ego etiam addiscere volo artes liberales, & scientiam ad hoc, ut ex illa honorem & dignitatem aliquam habere valeam in Ordine, habendo equos & vasa argentea, & pulchras vestes, ac pretiosa ornamenta; & si aliquis pro istis me arguerit, respondebo ei, quod hoc facio propter honorem Ordinis mei. Si etiam ego adhuc tantum laborare & facere possem, quod fierem Episcopus, tunc vere felix, & beatus essem pro tali vita, qualem tunc ducere possem, quia tunc ego essem in propria libertate mea, & haberem omnem delectationem corporis mei. Audi modo tu, quid Diabolus fecerat in prædicto Ordine Francisci. Nam vere ita est, quod plures sunt illi Fratres in mundo qui tenent aut opere, aut voluntate, ac desiderio Regulam prædictam, quam Diabolus docuit fratrem adversarium, quam illi qui servant Regulam prædictam, quam ego ipse edocui fratrem Franciscum. Scias tamen, quod quamvis isti fratres, scilicet Francisci, & fratris adversarii commixti sunt quamdiu vivunt in mundo; attamen ego separabo eos post mortem, quia judex eorum sum, & judicabo Fratres Regulæ Francisci ad permanendum mecum, simul cum Francisco, in æterno gaudio. Illi autem, qui sunt de Regula fratris adversarii, judicabuntur ad pœnas æternales in profundo Inferni, si ante mortem se noluerint corrigere, & humiliter emen-*

*emendare. Nec est mirandum de hoc, quia illi, qui deberent mundanis hominibus dare humilitatis & sanctitatis exempla, ipsi præbent eis exempla vilia, & * damnabilia cum sua cupiditate & superbia. Et ideo certissime sciant dicti Fratres, quod tam ipsi, quam ceteri Religiosi, quibus Regula prohibet habere proprium, & tamen habent aliquod proprium contra Regulam suam, volentes per hoc me placare, quod inde aliquam mihi partem conferunt, eorum munera abominabilia sunt mihi & exosa, nec aliqua remuneratione bona sunt digna. Magis enim mihi gratum & placitum est, quod paupertatem beatam, quam professi sunt secundum Regulas suas, diligenter observent, quam quod totum aurum, & argentum, ac etiam omnia metalla, quæ in mundo sunt mihi præsentarent.* Mira sane, sed proh dolor! lacrymabilis visio, quam tamen ita Christus suæ monstraverat sponsæ pro quodam pio Minorita Cyprio roganti, ut simul etiam monuerit se adeo cordi habere hujus Ordinis nomen & honorem, quod non fuisset ei licitum præfatam visionem scire, nisi propter unum bonum servum suum, qui ex toto corde suo pro illo Fratre Minore sinceriter eum rogaverat, qui desiderabat eidem Fratri consulere aliqua consilia utilia animæ suæ ex divina caritate.

* ribaldicia.

XXII. O misera hominum conditio, quibus non desinit hostis antiquus deceptionum laqueos ubique protendere, & ut quoquo modo credentium mentes corrumpat instare. Quo magis se quispiam ab eo elongare contendit, eo sequitur velocius; quo ferventius se piis addicit operibus, eo acrius ad mala perurget; nec tentare desinit, donec noceat, vel singulari hominis bono cœlitus tentantis refrenatur audacia. Nihil ergo mirum, quod toties & tam valide sanctam illam Francisci prolem adeo impense de sua aliorumque salute cogitantem concutere tentarit: id mirabilius, quam in vanum longo tempore laboraverit, & quam valide ejus tentamenta repulsa. Et sane elusas ejus artes, neque per aliquot annorum spatium potuisse sodalitatem hanc dissipare, aut sectatores deprædari ipsemet testimonium perhibuit, urgente & torquente sanctissimo viro Dominico ad Carcassum, alias Carcassonam, Galliæ Narbonensis oppidum. Nam cum hæreticum quemdam Albigensem, justo Dei judicio a Dæmone obsessum, in numerosissima populi multitudine de multis rebus seriis interrogasset, eoque deflexisset, ut sciret ex quo hominum statu plures condemnarentur, responderunt Diaboli, quorum mirabilis multitudo intra obsessum latebat; *Antistitum & Principum utriusque sexus maximum habemus numerum, colonorum vero & rusticorum parvum; licet enim boni & perfecti non sint, tamen tantis malis & peccatis obnoxii non sunt, atque illi. Mercatores & oppidanos quamplurimos habemus; persæpe enim per avaritiam, fraudes, & sæpissime per delicias & voluptates carnales in nostra claustra barathrumque nostrum descendunt.* Deinde subjunxit S. Dominicus dicens: de Sacerdotibus vero & Religiosis nullam mentionem facitis. Responderunt, *innumeros se possidere Sacerdotes, at vere Religiosos nullos. Sed ex iis, qui, non habita ratione statutorum sui Ordinis, ea temere violant, singulis diebus innumeri ad nos devolvuntur.* Subinterrogavit & dixit iterum Sanctus: de meis ergo Religiosis & Franciscanis quid dicitis? Tunc ad hoc renovatis vocibus & clamoribus, responderunt, dicentes: *heu, heu, ex illis pro tempore nullum habemus; futurum vero est, ut infinitos recipiamus, cum nempe severitas statutorum, ceremoniarum, ipsaque devotio refrixerint, pessumque ierint.* Ita verbatim habetur in appendice Speculi magni exemplorum, exemp. 113. exscri-

ptum ex legenda sancti Dominici, quæ ex quatuor viræ ipsius Scriptoribus sumpta est, nempe ex FF. Jordano, Constantino, Humberto, & Theodorico de Apoldia Ordinis Dominicani viris piis & doctis. Transtulit autem illam in gallicam linguam venerabilis Religiosus ejusdem Ordinis fr. Joannes Martinus Conventus Valencenensis, qui supradictum miraculum refert 1. *part. cap.* 5. *fol.*35. *col.*4. Ex hoc ipso loco Speculi totam rei seriem transcripsit Abrahamus Bzovius, sed dum ad Franciscanos pervenit, pro suo in eos affectu, & historici candore narrationem mutavit, solum Minoritis affigens, quod de futura perditione irregularium & vilioris notæ Fratrum tam Prædicarorum, quam Minorum Diabolus prædixit. Hæc viri sinceritas in rebus nostris narrandis, ut in quibuscumque præclaris socios & consodales adhibeat Prædicatores, quorum consortio lætamur & exultamus; in vituperio tamen & malis, si quæ sunt utrique Instituto communia, singulares semper Franciscanos constituat.

Bzov. anno 1213. n.12.

XXIII. Id autem mirum, quod certum esse dicat anno MCCXIII. vel superiore hæc contigisse & anno MCCXVIII. describat ingressum Bernardi de Quinta Valle primi socii Francisci, & omnium Minorum a Francisco primi, in quo quantum a vero aberravit, præter ea, quæ hucusque in superioribus annis ex probatis diximus Auctoribus, omnes ferme demonstrant Chronologi, imo & ipse Bzovius contra Bzovium, qui anno MCCXV. num.5. Franciscum jam undecim Socios nactum dicit, & anno MCCXVI. num. 12. ait eis præscripsisse Regulam (sed in narratione ex Bonaventura valde decipitur, ut alias dicemus: quod enim sanctus Doctor refert de secunda Regula, scribit ille de prima. Demum anno MCCXVII. num.9. refert Deum consolari Franciscum mœrentem ob suorum Fratrum inobservantiam, & num. 10. alia recenset de Francisco & Sociis, quæ quam cohæreant cum iis, quæ habet anno MCCXVIII. num.12. & sequentibus, ubi narrat primorum Sociorum S. Francisci conversionem, quamvis etiam neque in his recensendis verum attigit ordinem) ipse consideret. Illud solum adjecerim ex docto Viro Matthæo Ferchio Veglensi viro primario inter Patres nostros Conventuales, Bzovium plurium Franciscanorum reprobationem & illorum inobservantiam referentem ante annum MCCXVIII. in quo primorum Franciscanorum conversionem recenser, prius Franciscanos pravos fuisse, quam fuisse, descripsisse. Adde quod non adeo certum est, ut velit Bzovius, anno MCCXIII. vel superiore responsa hæc dedisse dæmoniacum sancto Patri Dominico, imo certum est posterioribus annis evenisse; neque enim adhuc sub illo tempore sanctissimus Pater suum Ordinem instituerat, multo minus ex ejus Sociis totidem tunc mortui erant, de quibus posset interrogare, an plures ex eis, aut Franciscanis in barathrum descenderint; neque adhuc eo anno viderat Franciscum, aut adeo ei noti ejus sodales, ut de Franciscanis perquireret. Quare verosimilius & certius reponi debet hæc sancti Viri cum energumeno conflictatio, vel ad annum MCCXVI. quando confirmata jam Regula rediit in Galliam, vel ad finem superioris, vel principium hujus anni, quando perrexit in Hispaniam, vel inde redierat; nam ante adventum in Urbem omnino ei ignotus Franciscus.

Ferch. in Bzov. n.14.

His tamen omissis, quæ largius alii examinabunt, illud satis laudabile denuo dixerim, quod tot infesti, versutissimique hostis technis, & insidiis viriliter sub illis annis restiterint Minores. Juvit profecto quotidiana Francisci exhortatio, & frequens periculi admonitio, qui dum

dum in his ipsis Comitiis Dominum Ostiensem e rostro dicentem, & pro suo affectu, sermonisque coronide Fratres non segniter laudantem audiret, timens ne hinc superbiendi, aut negligenter agendi subreperet occasio, petita Principis venia, suggestum ascendit, & coram omnibus futuras Ordinis ruinas, tribulationes, rerum mutationes, immissiones per Angelos malos, vecordiam Fratrum, & deordinationes prophetico spiritu adeo efficaciter prædixit, præsentibusque ita ignaviam, & segnem cooperationem ad tantam a Deo eis gratiam concessam objecit, ut omnem, si quis adoriebatur, tumorem represserit, & ruborem excitarit. Aliquantulum ægre tulit Ostiensis suas laudes attenuatas, & descendenti Francisco: Itane Frater, inquit, verba mea confudisti, & contraria prædicasti, meis laudibus tot opponens Fratrum tuorum imperfectiones? Domine, & Pater noster, respondit Vir sanctus, id propterea feci, ut tuæ laudis permaneat materia, sæpiusque laudare possis; volui enim futuris eventibus eorum malum avertere, ne tanti Viri præconiis efferentur, qui altas adhuc non egerunt in humilitate radices. Prædicat & laudat Minores Ostiensis. Temperat laudes Franciscus.

XXIV. Ita porro constitit ipsi Domino Ostiensi, dum die sequenti cum fratre Elia & Ioanne de Stiachia Ministris, quos supra diximus Hetruriæ & Bononiæ, alii plures accesserunt, rogantes eum, quatenus fratri Francisco, vel ut suo, non illorum nomine persuaderet, ut vellet admittere, & sequi suorum Fratrum consilia, quorum plures erant doctissimi, & universo apti regimini, præsertim cum ipse Vir simplex & illitteratus non valeret tantæ multitudini satisfacere, nec per infirmas corporis vires omnia negotia Ordinis expedire. Multa deinde ei suggesserunt de Regulis sancti Augustini, Benedicti, Basilii, & aliorum Constitutionibus, quibus adeo vetustate, & tantorum Patriarcharum sanctitate commendatis secure innitendum dicebant, neque adeo ab eis recedendum, ut nova, & longe diversa, atque aspera nimis Regula velimus videri Patribus nostris nos esse meliores. Arrepta itaque occasione, & inito familiari colloquio cum Viro proposuit hæc omnia Cardinalis, tamquam propria boni regiminis arbitria. Quæ tamen non propria, sed ab aliis suggesta per spiritum intellexit Vir sanctus, exurgensque de loco, ubi cum Cardinali sedebat, manu reverenter apprehensa, eum duxit ad Fratres in Capitulo congregatos, quibus in spiritus fervore dixit: *Fratres mei, Fratres mei, Deus vocavit me per viam simplicitatis, & humilitatis, ut Crucis sequar stultitiam, & ad ejus gloriam, propriam confusionem, & vestræ conscientiæ securitatem vobis expando, quæ ipse mihi ita dixit. Francisce, ego te volo esse novum fatuellum in mundo, qui operibus & verbis stultitiam prædicet Crucis, & te tuosque sequaces, ut in me dumtaxat respiciant, atque absque alio vivendi modo me sequantur. Ipse dignanter & misericorditer mihi hanc ostendit viam pro me & pro illis, qui mihi credere volunt, & adhærere. Non est ergo, cur aliam mihi nominetis Regulam, neque Augustini, neque Benedicti, neque aliorum vivendi formam, præter eam, quæ mihi a Domino pro sua benignitate, & misericordia desuper est concessa. Nolo itaque contrarius esse voluntati Domini mei, neque per aliam viam vos præire, a qua qui recedunt, aliosque avertere curant, vereor ne divinam sentiant ultionem, & eum rubore suo tamdem cogantur ad hanc semitam redire.* Convertens deinde se ad Dominum Ostiensem, inquit: *Isti Sapientes, quos vestra Dominatio adeo laudat, & mihi commendat, vellent sua humana prudentia & Deum & vosmet decipere; sed vere semetipsos decipiunt, destruere & con-*

Marian. c. 14. Marc. c. 53. Quidam petunt laxari Ordinis rigorem. Sed valide resistit Franciscus.

& conculcare volentes ea, quæ per me indignum servum suum loquitur Christus pro ipsorum salute, & totius Ordinis incremento. Neque enim mihi, quicquam horum quæ facio aut dico, attribuo, neque ita mihi fido in Ordinis regimine, quin longa præmissa oratione omnia conferam cum supremo hujus Sodalitii Rectore Patre cœlesti. Ipsi vero ad manifestum periculum & damnum animarum suarum sapientiam suam, & prudentiam hujus sæculi præferunt Christi voluntati, quam tot signis eis hucusque manifestavit, ut solidaret & perficeret opus suum, quod per me misellum incœpit ad salutem animarum, & ædificationem sanctæ Matris Ecclesiæ.

XXV. Quibus auditis, & secum alte perpensis Dominus Ostiensis obstupuit ad igneum hominis fervorem, & præsentaneam Spiritus assistentiam, qui aliorum arcana, & quidquid ad Ordinis regimen spectabat, ei extemplo revelabat; conversusque ad Fratres confusos & mente suspensos, recedente Viro Dei, inquit: *Fratres mei carissimi, ipsi vidistis & audistis, quæ per Virum hunc Apostolicum Spiritus ipse locutus est. Vacate & attendite vobis, nolite Spiritum hunc contristare, neque ingrati sitis beneficio Dei, quia vere Deus est in isto pauperculo, & per os ejus loquitur potentiæ suæ magnalia: qui eum audit, non hominem sed Deum audit, & qui spernit eum, Christum spernit. Humiliate itaque corda vestro Deo; & si placere Deo cupitis, huic pauperculo acquiescite & obedite, ne fructum vestræ vocationis amittatis. De ore enim ipsius exiit verbum Dei, tamquam gladius acutus ad medullam cordis pertingens. Experientia etiam comperio, quod ei manifestantur quæ vel homines, vel ipsi Dæmones in ejus Sodalitium machinantur: non venit itaque tam facile decipiendus, ut per suggestiones vel meas, vel cujuspiam alterius, quantumcumque dextra vel sinistra mente prolatas, a semitis suis possit averti.* Quibus verbis compuncti & commoti, qui contraria ministraverunt consilia, in posterum Viri sancti verbis, & nutui humiliter acquieverunt.

Hortatur Ostiensis ut Franc. Fratres acquiescant.

XXVI. Supervenerunt autem multi Fratres ex partibus Ultramontanis tractaturi in his Comitiis de remedio multorum malorum, & gravaminum sibi in diversis Provinciis illatorum. Duplici ex capite dicebant se durius multis in locis receptos: primo, quod authenticas nullas litteras habebant, quibus probarent suam vitam & Institutum ab Ecclesia fuisse firmatum aut ratum. Secundo, quod ab ecclesiarum Rectoribus non admitterentur ad verbi divini ministerium. Rogabant itaque ut curaret, quod Pontificis testimonio constaret eos probatæ vitæ, & rati Instituti homines esse; quodque ab eodem impetraret privilegium, ut ubique libere, etiam insalutatis Episcopis, possent prædicare. Ad secundum indignabunde respondit Vir sanctus: adhuc & vos Fratres sine intellectu estis, nec Dei scitis voluntatem. Illa etenim est, ut prius per sanctam humilitatem, & dignam reverentiam convertamus, & lucremur Prælatos; deinde sancto verbo, & opere illis subjectos. Dum enim Episcopi sanctam vestram conversationem, & laudabilem vitam conspexerint, neque velle vos illorum auctoritati præjudicare, ipsi vos rogabunt, ut eis cooperemini circa salutem animarum sibi commissarum, easque convocabunt, ut vos audiant, & vitam vestram imitentur. Hoc itaque sit nobis singulare privilegium, nullum privilegium habere, per quod elevemur in superbiam, vel in quo confisi velimus ulli præjudicare, aut lites excitare; sed ea tantum postulemus a sancta Sede Apostolica,

Specul. S. Franc. 1. p. 640.

Noluit Fratres prædicare absq; consensu Episcoporum.

lica, per quæ ejus fidem dilatare, Deo obſequium præſtare, & animas lucrari valeamus cum Prælatorum bona venia, & ſancta pace Populorum.

XXVII. Objicientibus vero quibuſdam ex Fratribus plurimos ſe inveniſſe duræ cervicis Clericos, quos nulla prece, nulla arte, ſubjectione nulla, nullo virtutis ſpecimine, nec vita quantumvis exemplari flectere potuerant, ut permitterent ſuis Plebanis cibum ſpiritualem miniſtrari, vel ab eiſdem corporalem accipere, reſpondit Vir ſanctus: *In adjutorium Clericorum miſſi ſumus, Fratres cariſſimi, ad animarum ſalutem, ut quod in illis invenitur minus, ſuppleatur a nobis. Quilibet recipiet mercedem, non ſecundum auctoritatem, ſed ſecundum laborem. Scitote Fratres, quod Deo eſt gratiſſimum animarum lucrum. Hoc conſequi melius poſſumus cum pace Clericorum, quam cum diſcordia. Si autem ipſi ſalutem impediunt*, Dei eſt ultio, & ipſe retribuet eis in tempore. *Ideoque eſtote ſubjecti Prælatis, nec quantum ex vobis eſt, malus zelus conſurgat. Si filii pacis fueritis, & Clerum & Populum lucrabimini: & hoc acceptabilibus Deo erit, quam Populum ſolum, Clero ſcandalizato, lucrari. Tegite eorum lapſus, multiplices eorum ſupplete defectus, & cum hæc feceritis humiliores eſtote.*

Commendat pacem habendam cum Clericis.

Vide collat. 12. in opuſc. S. Franc.

Deut. 32. 35.

XXVIII. His itaque de cauſis noluit Vir ſanctus privilegium illud de libera prædicatione exercenda, inſalutatis Epiſcopis, impetrare, litteras tamen Apoſtolicas, quæ fidem facerent, ſe ſuoſque vitam a ſancta Sede probatam ſectari, obtinendas judicavit, ita etiam ſuadente Protectore Hugolino, quas nullo negotio obtinuit a pio Pontifice III. Idus Junii, Pontificatus anno III. ſequentis tenoris.

HONORIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI,

Archiepiſcopis & Epiſcopis, Abbatibus, Decanis, Archidiaconis, & aliis Eccleſiarum Prælatis.

Cum dilecti filii frater Franciſcus, & Socii ejus de vita & religione Minorum Fratrum, abjectis vanitatibus hujus Mundi elegerunt vitæ viam a Romana Eccleſia merito approbatam, ac ſerendo ſemina verbi Dei Apoſtolorum exemplo diverſas circumeunt manſiones, Univerſitatem veſtram rogamus, & exhortamur in Domino per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus Latores præſentium de prædictorum Fratrum Collegio exiſtentes, cum ad vos duxerint declinandum, ipſos recipiatis ſicut Catholicos & Fideles; alias eis ad reverentiam divinam, & noſtram exhibentes vos favorabiles, & benignos. Datum III. *Idus Junii, Pontificatus noſtri anno* III.

Cōmendat Pontifex Minores Eccleſiarum Prælatis.

XXIX. Primæ omnium hæ fuerunt litteræ Apoſtolicæ conceſſæ Ordini Minorum; a quo vero obtentæ, an ab ipſo Franciſco, an per Internuncios poſtulatæ; an Peruſii, ſeu verius alibi datæ, diſcrepant quidam ex noſtris. Marianus Peruſii tunc reſediſſe Curiam velit, & per ipſum Franciſcum impetratum diploma; at certum eſt ex Hiſtoricis, & Regeſto Honorii quod ego totum percurri (facta mihi ſanctiſſimi Domini Gregorii XV. licentia, interveniente, ex magna ſua in me benevolentia, Illuſtriſſimo Domino Scipione Cobellutio Cardinale Tituli ſanctæ Suſannæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Bibliothecario) hoc tempore non reſe-

Marian. l. 15. 6. 2.

resedisse Perusii Pontificem, sed Viterbii; nam a III. nonas Januarii usque ad V. Kalendas Augusti omnes Pontificiæ litteræ in ejus Regesto, Viterbii sunt datæ. Hic ergo, non Perusii concessit Pontifex has litteras Pontificias, vel ipsi Francisco, non adeo enim ab Assisio distat hæc Urbs, vel ejus Procuratoribus; namque ex datis toto hoc mense epistolis constat ibidem tunc stitisse: excusi Codices nullum assignant concessionis locum, licet omnes tempus apponant. Exscripserunt autem Diploma *Firmament.3. Ordinum tract.2.p.2.fol.11.Monum.Ord.tract.1.fol.22. Speculum Minorum fol. 2. Roderic. in collectione Privilegiorum sub Honorio Bulla 2.*

XXX. Pontificiis litteris Cardinales, & viri Principes multi suas addiderunt, affectuosius Institutum ipsum, & professores spectatam probatamque virtutem commendantes. Præ omnibus amplum dedit ad universos Ecclesiarum Prælatos testimonium Dominus Ostiensis de comperta sibi Institutoris & Sectatorum religiosa vita, de certa spe futuri emolumenti Ecclesiæ, & fidei augendæ per eosdem. Pluribus itaque & authenticis harum litterarum factis exemplaribus, & secundum qualitates mittendorum, Nationumque, ad quas mittendi erant, exigentiam distributis, statuit Viros sanctitate, & litteris probatos ad remotas quasque destinare Provincias. Sed antequam dispergerentur, omnes multa & frequenti instruxit disciplina, nihil præteriens quod boni erat Magistri, vel ad perfectam discipulorum attinebat instructionem. Deinde inter cetera, tria statuta sunt in his Comitiis: primum, ut quolibet Sabbato solemniter fierent sacra in Immaculatæ Virginis Mariæ honorem. Secundum, ut expressa fieret mentio Petri & Pauli Apostolorum in illa oratione, *Protege nos Domine*, atque item in alia, quæ incipit, *Exaudi nos Deus*; ut vel hoc signo gratam se exhiberet religiosa Sodalitas erga Apostolorum Principes, quos ex revelatione divina constitit in Cœlis speciales se exhibuisse ejusdem Protectores, & apud Deum intercessores. Hinc abiit in consuetudinem universæ Ecclesiæ ita recitandi ab eo tempore, quo Haymo Anglicus quintus Minister generalis auctoritate Apostolica Ritus Romani Officii in breviorem, exactioremque formam redegit. Tertium, ut Fratrum ædes paupertatem in omnibus præferrent, ecclesiæ essent humiles & parvæ, ac reliqui ædificii parietes essent cratitii, ex cannis scilicet cratibusque implexis, seu ex ligno & luto paleato compingerentur.

Marian.cit.§.5. Legen.antiq.

Bernard. a Bessa cit.

Tria statuta hujus Synodi.

XXXI. Monet tamen Marianus circa tertiam hanc Constitutionem non unam omnium Capitularium fuisse sententiam, pluresque fuisse, qui obtenderent in suis Provinciis cariora esse ligna lapidibus, & cæmentitium parietem, dummodo humilem, non tanti sumptus, quin magis accederet ad paupertatem, sua duratione & firmitate frequentes excusaret expensas restaurandorum, & sæpius extruendorum humilioris, sive infirmioris illius generis parietum. Noluit cum his nimium contendere sanctus Legislator, quem & in aliis multis rebus condescendisse contrariis aliorum opinionibus, turbationis aut scandali vitandi gratia, monent ad hunc locum tres ejus Socii; quare Constitutio hæc non adeo abiit in praxim: sæpissime tamen alias, & ad mortis horam monuit & rogavit Fratres, ut ecclesias & habitacula, quæ pro ipsis construuntur, penitus non reciperent, nisi essent, sicut decet sanctam paupertatem, quam in Regula promiserunt, semper in eisdem hospitantes, sicut advenæ & peregrini. Quod sane per plurimos observarunt annos, donec crescente

Commendabat sæpe Franc. ædificiorum humilitatem.

Princi-

Principum & Pontificum erga eos devotione, quæ juxta suam magnificentiam & generositatem extruebant domicilia, etiam invitos, aliquando cogebant inhabitare.

XXXII. Diviso mox inter consodales Orbe, veluti si Universum Dei excelsi subjugare vellet imperio, cujus ampliores, potioresque plagas a debita defecisse obedientia conspexit, ad eas vincendas partes peritiores misit Duces, quas magis sibi constitit fuisse rebelles. Longa itaque pro more præmissa oratione, sibi duodenisque Sociis designavit Syriæ & Ægypti regiones. Ad deficientes Græciæ nationes destinavit beatum Benedictum de Aretio cum aliis Fratribus. Ad Africam duos ex præcipuis suis comitibus, vere beatos, fratrem Electum & fratrem Ægidium Laicos, seu Conversos, adjunctis aliis quamplurimis; submissis uno vel altero interlabente mense, tamquam subsidiariis militibus, quinque illis fidei athletis, qui anno sequenti apud Marrochium pro eadem ad sanguinem & mortem usque decertarunt. In Hispaniam, cujus multa adhuc pars sub dura Saracenorum servitute gemebat, præter supranominatos misit beatum Joannem Parentem, beatum Agnellum, aliis Agnum, qui postea longa confectus ætate & meritis clarus ordinatus est Episcopus Marrochianorum; fratrem Bernardum de Contemporaneis, cum aliis ultra centum, ut ex antiquo Historico refert Gonzaga. In Galliam eosdem remisit Ministros, quos in primo creavit Capitulo. Sed in Aquitaniam, ut auctor est Antoninus, destinavit columbinæ simplicitatis virum fratrem Christophorum, qui miraculis clarus requiescit Caturci. In Hungariam missi alii, in Germaniam nulli; adeo enim Teutonum ferocitatem explicarunt illi, qui inde præcedenti, vel altero anno redierunt plagis, contumeliis, & damnis exsaturati, ut communi ferme prece inter Fratres diceretur, a Teutonibus libera me Domine: neque proinde tunc consultum judicavit sanctus Pater quempiam ad peregrini idiomatis & durioris conditionis viros remittere, donec aliquos ipsius Nationis viros in Italia, aut aliis regionibus suæ Sodalitati aggregaret, qui bene instructi circa Instituti mores, suæ nationis homines postea commodius instruerent. Quod & fecit ad annum MCCXXI. ut ibidem largius dicetur. In Angliam transmisit fratrem Angelum, alias Agnellum Pisanum, cum aliis Fratribus, quorum Ministrum instituit. Obedientialium hujus sancti Viri litterarum exemplar adhuc videre licet in Conventu sacro montis Alvernæ in muro scriptum, quod ipse Agnellus graphice depictus, tamquam a sancto Patre sibi datum vel transmissum, manibus tenet expansum. Obedientiæ tenor est:

Mittit in omnes regiones Prædicatores.

Anton. tit. 24. c. 7. §. 1.

Gonzag. in proœ. Prov. Aragon.

Anton. cit.

Ego frater Franciscus de Assisio Minister generalis præcipio tibi fratri Agnello de Pisa per obedientiam, ut vadas ad Angliam, & ibi facias officium Ministeriatus. Vale.

FRATER FRANCISCUS DE ASSISIO.

Missus cum Agnello suus concivis Albertus, qui longe alter est ab alio illo Alberto Germano Stadensi, prius Abbate, deinde Minorita & historico, quos tamen perperam putavit Henricus Willot confudisse Arnoldum Wion; neque enim de Hetrusco illo Alberto, sed de Germanico agit Arnoldus, & unum putavit fuisse Albertum Minoritam Henricus, sed decipitur. Hic Anglicani ministri socius unus, ille, de quo agit Arnoldus, alius: hic vere Hetruscus, ille Germanus: hic semper Minorita, ille ali-

Willot in Athenis Minorum sub nomine Albertus Pisanus.

Ar. Wi. lib. 2. ligni vitæ c. 62.

aliquando Benedictinus: hic prius in Angliam hoc anno missus, quam ille Benedictinis, & Abbatiali dignitati valedixerit, anno, ipsomet teste, MCCXL. Hic demum totius Ordinis Rector creatus est post Fratris Eliæ secundum ministeriatum; ille vero in sancta simplicitate & sub humili aliorum obedientia decessit. In eo vero erravit Arnoldus, quod asseruerit Albertum illum Germanum illud suum eruditum opus Chronologicum inter Benedictinos scripsisse, antequam eis valedixerit, quod mihi facile erit ex ipso opere refellere ad annum MCCXL. quo factus est Minorita.

Navigat in Græciam Benedictus. *Marian. c. 15. §. 20.*

XXXIII. In Græciam autem statim navigavit Benedictus, deposito ministeriatu Provinciæ Marchiæ, quem eousque laudabiliter gessit. Per quam benigne & humaniter receptus est a Petro Altisiodoro Orientis Imperatore, quo favente & auxiliante plura accepit & ædificavit suis Sodalibus habitacula, & Religionem ita dilatavit, ut brevi ampla coaluerit Provincia Fratrum, dicta Romaniæ. Miros fecit ibidem Ordo progressus, & Vir sanctus cum Sociis rei spiritualis proventus, doctrinam eorum, & vitam Domino confirmante sequentibus signis. Sæpius se offeret rei nostræ in Oriente adauctæ & magnificatæ per universam historiam opportunior relatio.

Vita Ægid. MS. c. 5. *Surius ad 23. April.* *Marc. lib. 1. c. 54.* *Reboll. l. 1. c. 25.* *Ægid. cum aliis trajiciunt in Africam.*

XXXIV. Ægidii fervor, promptaque pro Christo martyrii obeundi voluntas, diuturnas non patiebatur moras, quin statim cum Electo & Sodalibus non transiret ad Saracenos. In Africam advecti, alio divertit Electus; Ægidius vero Tunetum venit, ubi cum verbum Dei cum suis disseminare vellet, ex antro, veluti ex sacro quodam specu, erumpens Saracenus quidam inter suæ insaniæ homines sanctissimæ & magnæ opinionis, qui pluribus annis alto silentio omnium reverentiam sibi conciliavit, veluti Mahumeti, suorumque zelans legem, contra novos hos prædicatores universam ferme urbem concitavit, ita ut vitæ & mercium dispendium immineret omnibus Christiani nominis ibidem commorantibus, nisi per vim & clam acceptis Fratribus, illos ad naves compellerent: neque hic alligatum verbum Domini; etenim constanti & intrepido animo ex navibus Mahumetanam detestabantur insaniam, & Christi inculcabant doctrinam, donec compulsi fuerunt inviti ad propria remeare.

Electus occiditur.

XXXV. Electo vero alia in civitate magis successit ad votum; nam quibusdam post annis sub Eliæ generalatu, dum constanter Christi prædicaret fidem, & viam salutis ostenderet, irruente in eum turba Saracenorum ut occiderent, genua flectens, & quam professus est Regulam utraque manu tenens, dixit ad socium: De omnibus quæ contra istam Regulam feci carissime frater, coram oculis divinæ majestatis, & coram te me culpabilem esse profiteor. Brevi huic confessioni gladius successit, quo vitam glorioso terminavit martyrio. Sane universa vita non aliud erat quam martyrium; nam adolescentulus jugum Domini subivit, & ad mortem usque super nuda carne asperam portavit loricam. Felix adolescens feliciter incœpit, felicius consummavit, & occultum martyrium felicissime publico conclusit.

Joannes Parens cum suis pervenit in Hispaniam. *Gonzag. in prov. Trevin. Aragon.*

XXXVI. Qui in Hispaniam tendebant, visi sunt exultasse ad currendam viam cum primicerio Joanne Parente. Decem ex iisdem circa Assumptionis virgineæ festum, brevissimo sane, a suscepto itinere, tempore, pervenerunt Cæsaraugustam Tarraconensis Hispaniæ celebrem Civitatem; qui ejus Civitatis non Archiepiscopo, ut habet Gonzaga, sed Episcopo, nam a Joanne XXII. facta urbs illa Archiepiscopalis, ac utri-

utrique senatui, Sæculari scilicet atque Ecclesiastico, uti par erat, se præsentantes, benigne ab eis recepti sunt, statutamque diem, in qua coram se convenirent, atque quid vellent felicius proponerent, retulerunt. Qua tandem, juxta condictum, adveniente, beatus ipse Joannes Parens decem suis sociis stipatus, in capitulari domo ecclesiæ S. Salvatoris in celeberrimæ illius coronæ medium descendit, atque in hæc verba maxima cum humilitate ac religione prorupit. *Patres conscripti, atque de catholica religione optime meriti, Deus Opt. Max. qui dilectissimi filii sui Jesu Christi sponsæ, Catholicæ videlicet Ecclesiæ in omni tribulatione, atque in quacumque necessitate opportune adest, novissimis ac vere calamitosis his temporibus hominem quemdam scientia vacuum, idiotam, simplicem, ac mercimoniis implicitum, cujusdamque Petri Bernardonis Assisinatis filium, nomine Franciscum, qui mundo salutis viam ostenderet, pœnitentiamque suaderet, seligere dignatus est. Is igitur tanti Patris ac Domini dicto audiens, omnibus mundi illecebris longe postbabitis, se totum paupertati, humilitati, atque omnium despectui commisit: insuper & quosdam ejusdem mentis homines, qui se in omnibus sequerentur, elegit. Qui adeo, auspice Deo, creverunt, ut non ita ante multos dies millesimum numerum, quinto repetitum, excesserint. Quod sane miraculo non caret; cum hujusmodi electio a tredecim tantum, vel circiter annis contigerit. Cupiens præterea is pater noster Franciscus, qui & summam Pontificis Maximi Honorii III., ut vobis videre licebit, humanitatem atque paternam benevolentiam in concessione Regulæ, jam ante ab Innocentio III. approbatæ, & a se Spiritu Sancto dictante præscriptæ, & eximium Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium in ejusdem Regulæ commendatione affectum expertus est, hujusmodi vocationi facere satis, præfatos viros sibi adhærentes, de quorum numero & nos sumus, qui vitia carpant, virtutes commendent, Christum sequi, ejusque præceptis mortales parere doceant, tum ad Germanos, tum ad Gallos, tum ad alias Orbis partes, tum quoque ad celeberrimam hanc civitatem delegavit. Vos igitur exoratos cupimus, ut si nostra conversatio vobis arriserit, nobis aliquod hospitiolum, ubi & divinum pensum peragere, in posterum victitare, atque tanti Patris voto annuere possimus, assignare dignemini. Nec id vobis, oro, difficile sit; nam nihil minus a divitiis & bonis vestris exoptamus: victum siquidem necessarium, qui & parcissimus est, & vilem amictum, vel corporalis labor, vel ostiaria emendicatio suppeditabit.*

Zurita. to.1.l.2. c.73.

Vide Marianam lib.15. c.15.

Ejus ratiocinatio ad Cæsaraugustanos.

XXXVII. Quibus dictis depromptas ex manica tum præfati Summi Pontificis Honorii III. tum quoque plurium S. R. E. Cardinalium commendatitias litteras, præfato Cæsaraugustanorum Præsuli, ac cetero Consessui perlegendas obtulit. Illi vero hominis spiritum, humilitatem atque habitum summe admirantes, ab eo instantius petierunt, ut, si quas haberet a suo Patre litteras, eis ostenderet. Tum beatus pater Joannes ipsissimum earum litterarum, quas Seraphicus pater Franciscus suis Fratribus ad prædicandum, atque Conventus per Orbem ædificandum missis, ad Provinciarum Magistratus atque Episcopos dederat, transumptum, cujus formalia verba sequuntur, tradidit.

Porrigit etiam litteras sancti Francisci.

Vide epist. 13. in opusc. S. Francisc.

Universis Potestatibus & Consulibus, Judicibus atque Rectoribus ubique terrarum, atque omnibus aliis, ad quos istæ litteræ pervenerint, Fr. Franciscus vester in Domino servus, parvulus, ac despectus, salutem & pacem omnibus vobis exoptans.

Considerate & videte, quoniam dies mortis appropinquat. Rogo ergo vos cum reverentia sicut possum, ne propter curas & solicitudines hujus sæculi, quas habetis, Dominum oblivioni tradatis, & a mandatis ejus declinetis, quia omnes illi, qui eum oblivioni tradunt & a mandatis ejus declinant, maledicti sunt, & ab eo oblivioni tradentur: & cum venerit dies mortis, omnia quæ putabant habere, auferentur ab eis, & quanto sapientiores & potentiores fuerint in hoc sæculo, tanto majora tormenta sustinebunt in inferno. Unde firmiter consulo vobis dominis meis, ut omni cura & solicitudine postbabitis, sanctissimum Corpus & sanctissimum Sanguinem Domini nostri Jesu Christi in ejus sancta commemoratione benigne recipiatis. Et tantum honorem in populo vobis commisso, Domino conferatis, ut quolibet sero annuncietur per nuntium, vel per aliud signum, quo omnipotenti Domino Deo ab universo populo laudes & gratiæ referantur. Etsi hoc non feceritis, sciatis vos coram Domino Deo vestro Jesu Christo in die judicii reddere rationem. Hoc scriptum, qui apud se retinuerint, & observaverint illud, a Domino Deo se noverint benedictos.

XXXVIII. Præter has, alias etiam ad Ecclesiasticos secum detulisse litteras, a sancto Viro missas, hic obiter monemus, quibus ad purum & perfectum sacræ Synaxis cultum hortabatur, quarum hoc subjicimus exemplar.

Litteræ sancti Francisci ad Ecclesiasticos.

Reverendis in Christo Dominis meis, universis Clericis, qui sunt in toto Orbe, & vivunt secundum statuta Catholicæ fidei, Frater Franciscus parvulus & minimus servus, salutem cum omni reverentia, & osculo pedum.

Vide Epist. 13. in opusc. S. Francisci.

Quoniam debitor factus sum omnibus, ideo non valens amplius præsentialiter verbis meis, propter meas infirmitates, vobis satisfacere, hanc meam recordationem & admonitionem paucis verbis scriptam, cum omni amore & dilectione suscipite. Attendamus omnes Clerici magnum peccatum & ignorantiam, quam quidam habent super sanctissimum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, & sacratissima nomina & verba ejus scripta, quæ sanctificant Corpus. Scimus, quia non potest esse corpus, nisi prius sanctificetur a verbo. Nihil enim habemus & videmus corporaliter in hoc sæculo de ipso Altissimo, nisi Corpus & Sanguinem, & realiter nomina & verba, per quæ facti sumus, & redempti de morte ad vitam. Omnes autem illi, qui ministrant tam sancta mysteria, considerent intra se, maxime hi qui indiscrete ministrant, quam viles sunt calices, corporalia, & linteamina, ubi sacrificantur Corpus & Sanguis Domini nostri, & a multis in locis vilibus relinquitur, miserabiliter portatur, & indigne sumitur, & indiscrete aliis ministratur. Nomina etiam & verba ejus scripta aliquando pedibus conculcantur, quia animalis homo non percipit ea, quæ Dei sunt. *Non movemur de his omnibus ad pietatem, cum ipse pius Dominus in manibus nostris se præbeat, & eum tractemus, & sumamus quotidie per os nostrum?*

Reverentia exhibenda Corpori Christi.

Et verbis divinis.

1. Corin. 2. 14.

ſtrum? An ignoramus, quia debemus venire in manus ejus? Igitur de his omnibus, & aliis, cito & firmiter emendemus, & ubicumque fuerit ſanctiſſimum Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti illicite collocatum & relictum, removeatur de loco illo, & in loco pretioſo ponatur, & conſignetur. Similiter nomina & verba Domini ſcripta, ubicumque inveniantur in locis immundis, colligantur, & in loco honeſto debeant collocari. Et ſcimus, quia hæc omnia tenemur ſuper omnia obſervare ſecundum præcepta Domini & Conſtitutiones ſanctæ matris Eccleſiæ. Et qui hoc non fecerit, ſciat ſe coram Domino noſtro Jeſu Chriſto in die judicii reddere rationem. Hoc ſcriptum, ut melius debeat obſervari, ſciant ſe benedictos a Domino Deo, qui ipſum fecerint exemplari. Dominus noſter Jeſus Chriſtus omnes meos dominos ſua ſancta gratia repleat & confortet.

XXXIX. Harum, non aliarum litterarum mentionem fecit Vir ſanctus iis quæ per hos ipſos, & ceteros diverſarum miſſionum Fratres miſit ad Minorum Cuſtodes, ut & ego jam alias adnotavi. Omnium harum litterarum pro his miſſionibus exaratarum exemplar lectori hic duxi offerendum. *Opuſc. S. Fran. tom. 1. Epiſt. 14. n. 3.*

Univerſis Cuſtodibus Fratrum Minorum, ad quos iſtæ litteræ pervenerint, Frater Franciſcus minimus ſervorum Dei ſalutem & ſanctam pacem in Domino.

Scitote quod in conſpectu Dei ſunt quædam res nimis altæ & ſublimes, quæ aliquando reputantur inter homines pro vilibus & abjectis, & aliæ ſunt caræ & ſpectabiles inter homines, quæ coram Deo tenentur pro viliſſimis & abjectis. Rogo vos coram Domino Deo noſtro, quantum poſſum, quod litteras illas, quæ tractant de ſanctiſſimo Corpore & Sanguine Domini noſtri detis Epiſcopis & aliis Clericis, & memoria retineatis, quæ ſuper his vobis commendavimus. Aliarum litterarum, quas vobis mitto, ut eas detis Gubernatoribus, Conſulibus & Rectoribus, & in quibus continetur, ut publicentur per populos & plateas Dei laudes, facite ſtatim multa exemplaria, & copias, & cum magna diligentia eas porrigite illis, quibus debeant dari. Valete in Domino.

XL. Primis itaque & ſecundis litteris ab Epiſcopo & Senatu Cæſarauguſtano perlectis, tantus eorum omnium ad patrem Franciſcum affectus inceſſit animos, tantaque beatum Patrem Joannem, ejuſque ſocios inceſſit benevolentia, ut ſtatim de conferenda illis habitatione inter ſe egerint, atque domos quaſdam, tamen ſemidirutas, juxta Iberi fluminis marginem aliquantulum a civitate ſitas, ipſo die beato Fratri Auguſtino dicato contulerint, ubi & per aliquot annos, cum maxima laude, atque populorum ædificatione, commorati ſunt. His itaque, atque ſimilibus auſpiciis Franciſcana Religio magis magiſque apud Hiſpanos augebatur, in dieſque novi Conventus ædificabantur. Cujus augmenti teſtem habemus illius temporis virum eruditum ſcriptorem Lucam Tudenſem in chronico quod legere licebit Tomo 4. Hiſpaniæ illuſtratæ, ubi geſta Ferdinandi ſancti recenſens, ait: *eo tempore per totam Hiſpaniam Fratrum Prædicatorum & Fratrum Minorum conſtruuntur Monaſteria, & ubique ſine intermiſſione verbum Dei prædicatur*. Et ſane intima *Conv. Cæſarauguſtanus.*

Hispaniæ regna penetrasse, atque ad civitatem Legionensem sub illo tempore pervenisse utriusque Instituti viros, auctor est idem Tudensis in præclaro illo suo opere de altera vita, fideique controversiis adversus Albigensium errores, dum dolosas hæreticorum artes, quibus sanctorum miracula eludere tentabant, adducto exemplo ab illa ipsa civitate, in qua tunc scribebat, quam etiam error ille Albigensium invasit, recenset. Rem omnem ex ipso præstat exscribere. *Simulant*, inquit, *in quibusdam locis immundi fieri miracula, ut decepti homines credant hæc patrari a Diabolo propter sordes locorum, & ea quæ per Catholicos fiunt miracula in Ecclesia Christi similiter facta a Diabolo arbitrentur. Quod ut manifeste pateat, & non seducantur simplices cum Hæreticorum dolo in sordidis locis miracula videntur fieri, ea quæ in hac nostra urbe ante biennium calliditate Hæreticorum gesta sunt, referamus. Post decessum Reverendi Patris Roderici Legionensis Episcopi super electione futuri pastoris discordante voto & studio Clericorum, inimici veritatis Hæretici, qui semper sitiunt discordiam Clericorum, ut reperiant aditum, quo Christi oves mactent & perdant, ad hanc confluxerunt civitatem, tunc temporis carentem custodia pastorali; & in quodam loco sordidissimo, ubi multi egrediebantur ad exquisita naturæ, fieri miracula confinxerunt. Fuerat ibi sepultus quidam Hæreticus, & quidam alius homicida, qui exigente justitia vivus fuerat missus in foveam a Judicibus civitatis, eo quod proditione patruum suum interfecerat. Est ibi præterea quidam fons, quem Hæretici sanguine polluerunt, ut ipsa aqua versa in sanguinem crederetur. Confluebant de diversis partibus populi, ut aspicerent miracula, quæ fieri videbantur. Veniebant plures, qui erant occulte muneribus subornati; alii fingentes se esse cæcos, alii claudos, alii Dæmoniacos, alii ægritudinibus vexatos, & hausta fontis illius aqua se mentiebantur recipere sanitatem. Extumulantes etiam ossa Hæretici supradicti, qui Arnaldus vocatus fuerat, & ante sedecim annos sepultus in loco, martyrem sanctissimum fatebantur. Plures Clericorum simplicitate ducti laicos in facto sacrilego sedulo adjuvabant, & super fontem domum fortissimam construxerunt. Parabant ossa prædicti proditoris & homicidæ communi consilio elevare, quia hunc quondam esse Abbatem sanctissimum fatebantur. Quid plura? Quod callide fecerant, quibusdam detegentes Hæretici, deridebant fidem Catholicam, & simili artificio fieri miracula in Ecclesia coram sanctorum corporibus affirmabant. Non defuerunt aliqui, qui crederent illis, quibus prophana consilia revelaverant, & in hæresim laberentur. Pervenit tandem consilii denudatio ad Fratres sanctæ prædicationis, qui verbum Dei populis proponentes hortabantur ab hoc facto nefario pœnitere. Instabant Fratres Minores & Clerici, ne populi vota sacrilega in loco sordido immundis ossibus exhiberent, & magis accendebantur animi laicorum ad cultum Diabolicum peragendum: & Fratres Prædicatores, & Minores, ac Clericos universos, quia erant contrarii suis operibus, hæreticos conclamabant. Gaudebant inimici veritatis, & publice asserebant, plus esse sanctitatis & miraculi in luto, & in ossibus illis, quam in omnibus Ecclesiis Christi, & in omnibus sanctoram corporibus, quos fides Catholica veneratur. Circumadiacentes autem Episcopi excommunicabant omnes venientes ad illam venerationem nefariam, & fere nihil proficiebant, quia multorum mentes invaserat Diabolus, & inobedientes filios colligaverat.*

Tuden. l. 3. c. 8. & 9.

Fraus Hæreticorum.

Contra eam predicant Prædicatores & Minores.

Quidam vero Diaconus, qui fervore fidei flagrans hæreticam, præ cunctis præcipitiis, oderat pravitatem, cum esset in sancta urbe Romana, & a narrantibus disceret, quæ fiebant in civitate Legionensi, turbatus est valde,

de, & repedare ad patriam festinavit, ut se tantæ opponeret pravitati. Hic cum venisset Legionem & plenius cognovisset de facto, quasi in insaniam versus, cœpit manifeste civibus exprobrare, & eos quasi Hæreticorum fautores redarguere. Ira enim motus per nimia, quia videbantur cives recedere a lege Dei, cum se non posset cohibere, prohibentibus amicis, qui de illius interitu formidabant, accessit ad Concilium, & cœpit proponere, quod infamia hujus facti Hispaniam totam polluerat, & unde consueverant oriri leges justitiæ, eo quod esset Civitas caput Regni, inde Hæresis pullulabat. Adjecit etiam quod non daret Dominus pluviam super terram, usque dum fanum destrueretur, quod construxerant, & quæ venerabantur ossa projicerent. Siquidem a tempore, quo nefarium cultum incœperant, & per decem menses anni non pluerat, & arescebant omnia siccitate. Tunc judex interrogavit dictum Diaconum in cunctorum præsentia dicens: Si domum evertimus, dabit Dominus pluviam super terram? *Diaconus plenus fide respondens dixit: Conferatur mihi potestas a vobis domum libere destruendi, & evertendi omnia, quæ sunt in ea, & in nomine Domini nostri Jesu Christi spondeo sub periculo corporis, & omnium rerum mearum, quod usque ad octo dies Dominus conferet abundantiam pluviarum. Dedit Dominus gratiam sermonibus ejus in conspectu Concilii, & accepta sponsione ab ipso, ei destruendi fanum, & omnia quæ in ipso erant, posse liberum tradiderunt. Sed cum die sequenti in manu hominum plurima fanum destrueret, & dicta ossa confringeret minutatim, & inter humana stercora spargeret, cum jam post eversionem omnium vellet quiescere, quidam sonus quasi tubæ valide perstrepentis inter ligna destructionis insonuit, ut in ipso sonitu relinquere invite locum illum Diabolus crederetur. Sequenti vero die pars civitatis non minima succensa est, & ignis cum vento valido mixtus plurimas domos consumpsit. Quærebatur a multis dictus Diaconus, ut interficeretur, quia cum promiserit pluviam, domus eorum incendio perierunt. Insultabant Hæretici Clericis, & Diaconum dignum morte damnabant, & quod non plueret etiam post multum temporis procaciter affirmabant. Dominus autem omnipotens misertus populo suo, octava die a fani destructione pluviarum abundantia terræ superficiem irrigavit, & qui jam erant sine spe frugum & fructuum ipso anno percipiendi, eorundem copiam, Dei misericordia perceperunt. Concitavit post hæc dictus Diaconus persecutionem magnam contra Hæreticos, & relicta civitate, se fugæ miserabiliter contulerunt.* Hæc Tudensis. Quo determinato anno hæc obtigerint, neque certo scire, nec clarius colligere potui, non fuit enim unde discere potuerim, quando Rodericus Legionensis Episcopus, post cujus discessum hæc obtigisse scribit, diem obierit. Rem ex hoc auctore referunt Joannes Mariana ante annum MCCXIII. & Abrahamus Bzovius anno MCCLXXXXIX. licet non iis annis, sed circa illa tempora factam affirment. Solum illud vestigii aut conjecturæ mihi superest, ut hunc annum præscribam, quod hoc ipso magna laboraverit aëris siccitate, & annonæ egestate universa Hispania, velut auctor est Joannes Mariana, de qua probabiliter locutus est Diaconus, & historiæ auctor, dum refert per decem menses anni non pluisse, & aruisse omnia siccitate.

Marian. lib. 12. c. 1.
Bzovius in annal.
Marian. cit. c. 9.

XLI. Opportunior non se mihi offeret locus ad enarrandam ex hoc ipso Auctore similem quam hoc tempore posuerunt operam horum Ordinum viri ad extinguendas hæreseos flammas in partibus Burgundiæ exortas. *Cum quidam*, inquit, *Hæretici in Burgundiæ partibus sui erroris semispargerent virulenta, & sanctæ prædicationis Fratres Prædicatores, &* Fra-

In Burgundia Prædicatores & Minores hæresim profligant.
Tuden. cit. c. 15.

Fratres Minores contra eosdem Hæreticos viriliter decertarent, gladio ancipiti verbi Dei eorum prava dogmata infatigabiliter concidentes, tandem a Judice regionis capti sunt, & ut digni erant, flammarum ignibus traditi, ut maligni auctores cum suo scelere ad terrorem ceterorum hominum finirentur. Cumque suppositis lignorum copiis vehementer æstuarent incendia, subito miræ magnitudinis bufo, qui alio nomine vocatur Crapaidus, affuit & nullo cogente se ultro mediis flammis contulit. Corruerat in ignem unus Hæreticorum, qui eorum Episcopus dicebatur, resupinus, & dictus bufo super faciem ejus sedit, & videntibus cunctis, qui aderant, linguam ejus comedit. Sequenti autem die totum ejusdem Hæretici corpus, ossibus exceptis, versum est in fœtidos bufones, ita ut non possent præ multitudine nimia numerari. Videntes itaque indigenæ miraculum, glorificabant Deum, & laudabant eum in Prædicatoribus suis, qui de horrore tam immundæ pollutionis eos dignatus est misericorditer liberare.

XLII. Missionis Gallicanæ Patres brevi intervallo, in nobilissima Lutetiæ urbe incœptam jam a se domum (de cujus incremento & mutatione largius agemus alias) ad summum usque perduxerunt, cujus primus Guardianus, teste Gonzaga, fuit beatus Agnellus Pisanus. De hinc beatus Pacificus minister misit in alias Galliæ partes, in Comitatum Hannoniæ, aliasque Belgii Provincias, quosdam ex consodalibus, qui Institutum brevi propagarunt, multasque sibi acquisiverunt sedes, ut proximo, & sequentibus annis enarrabitur. Diversum tamen accidit iis, quibus Hungaria in sortem contigit (ut refert Balduinus de Brunsuvick in historia MS. Provinciæ Saxoniæ, quæ penes me est, quam ille partim concinnavit ex iis quæ præsens vidit, partim ex iis quæ accepit a Jordane Deyano, qui cum primis Patribus ad Saxones fuerat destinatus) quod visum fuit hic commemorare. Pervenerunt quidem illi, alicujus Episcopi beneficio, in Hungariæ regnum, navigio transvecti, sed parum humaniter excepti; nam cum per campos hinc inde divisi errarent pecorum custodes, brutum ac ferox genus, aut canibus incitatis eos persequentes, aut lanceis oblongis, cuspide tamen aversa, eos verberantes gravissime excruciarunt, nulla tamen præterita causa, neque verbulo aliquid ab eis expostulantes. Fratres hac angustia circumventi non potuerunt non vehementer dolere, collatisque inter se querimoniis, consultare cœperunt, quia cum barbaris mutuum conferre sermonem non poterant, quid causæ esset, cur ita cæderentur? Respondente autem quodam ex Fratribus, quia forte tunicas nostras superiores ambiunt, quibus illico datis, nec tamen illis a verberum inflictu desistentibus, inferiores etiam vestes ultro contulerunt. Et nec sic quidem cessantibus illis, subintulit Frater, quia braccas forte nostras habere contendunt; præter braccas siquidem, ablatis jam tunicis, Evangelici pauperes nihil prorsus, quod darent, habebant: quæ omnia viri isti accipientes, nudos tandem Fratres dimiserunt. Ex quorum uno Frater Jordanus se cognovisse refert, quod quindecies tali modo braccis in Hungaria spoliatus fuerit; qui denique pudore casto adductus, hoc ingenio uti cœpit, ut braccas deinceps fimo Boum, & Vaccarum, aliisve immunditiis inquinaret, quas illi tunc abhorrentes, non eripuerunt. Sane hujusmodi verbera & ludibria Fratres perpessi, & nullos se ibidem fructus facere videntes, in Italiam redierunt.

Gonza. in procem. Provin. Turoniæ.

Missio Hungarica.

Chron. MS. Sax. ad ann. 1219.

XLIII. Anglicanæ missionis Patres parvam in itinere moram posuerunt, sed in Gallia detenti sunt a suæ professionis viris, per aliquot menses

ses ad commune solatium, & subsidium; nam antea satis notus ibidem uterque Pisanus, Agnellus, & Albertus, qui & incœptam a se fabricam Monasterii per aliquot menses sua industria & familiari accessu ad Principes viros, conquisitis hinc inde eleemosynis adjuvarunt. Habuisse autem Fratres hoc anno Lutetiæ Conventum, seu locum suæ mansionis jam occupasse, præter Marianum, habent Chronica antiqua Ordinis, & illa viginti quatuor Generalium, ipsaque ratio, & Gallorum pietas toto Orbe celebrata, persuadet in opulentissima & populosissima civitate non defuisse ab anno MCCXVI. quo missi sunt in Galliam B. Pacificus & Socii usque ad finem MCCXIX. inter tot pios unum vel plures, qui sua beneficentia & eleemosynis ad instantiam exemplarium & perfectissimorum vitæ Apostolicæ Virorum, ædificiolum aliquod eis pararet vel compararet. Neque sufficienti fundamento videtur Gonzaga, eumque secutus Jacobus Brevil. de hac re dubitare, seu colligere Minores certa domo ac templo caruisse per aliquot annos Lutetiæ, propterea quod Honorius III. anno sui Pontificatus X. Reate ad Episcopum Parisiensem misso speciatim diplomate, eumdem hortatus sit & jusserit, ut sineret Fratres Minores cum Altari portatili celebrare in omnibus tum Civitatis, tum Diœcesis suæ ecclesiis. Non aliunde quam hinc, ille infert firmas fixasque aras in proprio templo non habuisse, quibus portatiles concedebantur. Verum est his non opus esse ubi firmæ habentur, neque propterea Minoribus Parisiensibus pro propria domo concessæ hæ aræ portatiles, sed pro aliis Ecclesiis illius Diœcesis. Quid? quod & ipse Gonzaga primum Parisiensem constituat Guardianum beatum Agnellum, quo officio fungi non potuit, nisi ante hunc annum domum habuerint Minores; etenim cum ad Comitia, de quibus loquimur, Lutetia venerit, & illuc regressus fuerit non pedem fixurus, sed transiturus ad Anglos, inter quos extremum diem feliciter clausit, evidenter sequitur ante hunc annum illud officium gessisse, & domum, quam regeret, habuisse vel completam, vel inchoatam. Hoc posterius probabilius ex Mariano, & Chronicis antiquis citatis; & libentissime Agnellum suam impendisse operam pro consummanda, vel augenda fabrica, quam ipse inchoaverat. Dum autem per aliquot menses moram traxerunt, non destiterunt a verbo Dei disseminando tam in ipsa civitate, quam in circumvicinis urbibus & pagis.

Quando obtinuerunt Fratres domum Parisiis.

Marian. cap. 15. §. 15.

Chron. ant. MS.

Chron. 24. Gen. er.

Gonzag. 1. p. de Conv. Parisiens. in principio.

Brevil. in Teatro Paris. lib. 2.

Idem in proœm. Provin. Turon.

Rodul. in Prov. Tusc. & Custodia Pisana.

XLIV. Missis his fidei & Religionis suæ propagatoribus in tot Orbis Provincias, voluit ipse vir Dei Franciscus Orientem penetrare, ac inter Christiani nominis hostes vexillum Crucis erigere. Dum itaque se præpararet ad iter, & Soldani statueret adire præsentiam, egit cum eo Cardinalis Hugolinus de regimine Monasterii sancti Damiani & aliorum, quæ jam multiplicari cœperant pro pauperibus dominabus. Cui ille respondit, præter unum illud, in quo Claram reclusit, nullum aliud se extruxisse, aut extrui procurasse; atque ita hujus solius curam assumpsisse tam quoad disciplinam regularem, quam quoad tenuem victum, mendicitate per se, aut socios, conquirendum. Neque quidquam sibi tantumdem displicere, quam ut Fratres in aliis partibus Monialibus domicilia constitui, & per se regi impensius voluerint; sed quod ultra modum angebat, illud erat, quod suum eis nomen communicaverint & Minorissas vocari decreverint. Quare instanter egit cum Illustrissimo & prudentissimo Viro, ut quantum fieri liceret, elongaretur a Fratribus cura & familiaritas Sanctimonialium, si consultum volebat illorum famæ & profectui; & quod illo solo nomine pauperum dominarum, aut inclusarum

Marian. lib. 1. cap. 9.

Chron. ant. Hugolin. de monte in Chron. MSS.

Quam fugiendi voluit Familiaritatem Monialium.

rum audirent, donec tempus aliud convenientius & aptius imprimeret. Ad plures rationes, quas Vir sanctus pio & cordato Ordinis Protectori subjunxit, ille rem tractandam cum Pontifice in se assumpsit, & Claræ Sociarumque sedulam curam, ac piam subventionem viro Dei ex corde commendavit.

XLV. Vere Franciscus numquam hæc intermisit circa Damianitas Assisiates, quod exterius Fratribus præbuit exemplum aliis Monasteriis subveniendi, & se his tum ex aliorum precibus, tum Pontificum suasu, & facili, ut solet, circa hujusmodi pietate, adeo immiscendi, ut quando jam secretum erupit, & se manifestavit damnum, non se potuerint Fratres a malo retrahere, ut multo suo incommodo probarunt sub Urbano IV. Quod sanctus Pater prævidens in spiritu quantum potuit, eos a ministrando his sacris Virginibus retrahebat, sæpius turbato animo dicens: *Timeo, ne dum Deus nobis abstulerit uxores, Diabolus nobis procuraverit Sorores*. Adde his severum, quod intulit supplicium cuidam ex Sociis Fratri Stephano dicto, de quo jam nos supra egimus, quia ex licentia & mandato Fratris Philippi Longi Visitatoris Monialium, ut statim dicemus, ad Monasterium quoddam accessit. Nam e Bevania vallis Spoletanæ Oppido, Assisium eunti, simpliciter factum narravit, & de accessu toties Fratribus per eum interdicto, ut sibi indulgeret, humiliter rogavit. Exaudivit Vir sanctus, & dure hominem increpavit, nec etiam facile ignoscendam dixit in re tanti momenti inobedientiam. Jussit itaque, ut in fluvium, ad cujus marginem deambulabant, ut erat vestitus se immergeret, frigidissimo anni tempore in mense Decembri. Quod ut ad Patris irati fecit præceptum: extingue, inquit ille, hac aqua scintillas, quæ in te lenis & mitis, sed periculosus ignis accendit: lava & absterge his undis secretas sordes, quæ te inscio tibi fortassis hæserunt. His dictis prævivit, nec amplius pone sequenti veste madefacta, vultum aut faciem convertit per duo milliaria, donec ad Hospitii locum venerunt, ubi sententiæ rigorem blando sermone temperavit; & vestes madidas, ut exsiccaret, adjuvit.

Anno 1210. n. 39.
Marian. l. 1. c. 6.

Fratris cujusdã inobedientiam Franciscus severe castigat.

XLVI. Ceterum Hugolinus collata re cum Pontifice regimen ceterarum Monialium, præter Assisiates, in semet assumpsit, delegato sibi quodam Fratre Ambrosio, viro discreto Ordinis Cisterciensis, quem universarum Visitatorem constituit. Deinde Regulam eis præscripsit sancti Benedicti, adjuncta, quam subnecto, institutione, cujus sæpius mihi occurret mentio in regesto ipsius Hugolini, Gregorii IX. dicto, nec tamen eam alibi, quam in regesto Innocentii IV. anno III. sui Pontificatus sub num. 290. potui reperire. Eam lubens & opportune trado, quia frequenter de ea tractandum est per annos subsequentes. In ipsa sua confirmatione testatur Innocentius eam a Gregorio datam, dum adhuc esset in minori officio constitutus, quod similiter affirmat Alexander IV. scribens anno I. sui Pontificatus epist. 316. ad Moniales sanctæ Catharinæ Januensis & anno II. epistol. 784. & anno IV. epist. 206. Porro videtur ex Regulæ principio formulam hanc prius auctoritate propria transmisisse ad sacras Virgines, & ab eis admissam, atque in meliorem formam redactam, denuo auctoritate Apostolica remisisse, data eis pro præcipuo Instituto Regula S. Benedicti. A concessa & data eis hac Regula videtur Institutionis tempus computare Nicolaus III. qui anno I. sui Pontificatus epist. 88. data ad Clarissas Assisii, dicit illorum Ordinem institutum post Concilium generale Lateranense sub Innocentio III. quod sane de primæva

Hugolinus præscribit Regulam Clarissis.

mæva Institutione, vel Fundatione per sanctum Franciscum non potest intelligi, qui ut ex concordi Historicorum narratione diximus anno MCCXII. annis tribus ante dictum Concilium S. Claram reclusit, instruxit, & vitæ normam edocuit. Illa porro Hugolini, ut ab Innocentio confirmatur, ita se habet.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Dilectis in Christo filiis universis Abbatissis & Monialibus inclusis, Ordinis sancti Damiani.

XLVII. *Solet annuere Sedes Apostolica piis votis & honestis petentium desideriis favorem benevolum impertiri. Ea propter dilectæ in Domino filiæ, vestris precibus inclinati Ordinis vestri regulam & formam vivendi a fel. rec. Gregorio Papa Prædecessore nostro, tunc Ostiensi Episcopo, vobis auctoritate Apostolica traditam, annotatam præsentibus vobis eadem auctoritate confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, quæ talis est. Cum omnis vera Religio & vitæ Institutio approbata certis constet regulis & mensuris, certis etiam constet legibus disciplinæ, quisquis religiosam ducere vitam cupit, nisi certam atque rectam conversationis suæ Regulam, Disciplinamque vivendi observare studuerit diligenter, eo ipso a rectitudine deviat, quo rectitudinis lineas non observat, & ibi deficiendi incurrit periculum, ubi per discretionis virtutem certum ac stabile proficiendi collocare neglexit fundamentum. Quapropter dilectæ in Domino filiæ, quia divina vobis gratia inspirante, per arduam viam & arctam, quæ ad vitam ducit, incedere, & vitam pauperem ducere pro æternis lucrandis divitiis, elegistis, Religionis ipsius observantiam, atque formam vobis duximus breviter describendam, ut sciat unaqueque vestrum quid agere, quidve etiam debeat devitare, ne forte de ignorantia aliqua se excusans, prohibita & inconcessa periculose præsumat, vel subrepente desidia detestabili ac tepore, jussa periculosius negligat & contemnat. Quo circa vobis omnibus & singulis in virtute obedientiæ, districte præcipiendo mandamus, quatenus formam ipsam quam vobis dirigimus, plene in sequentibus annotatam, humiliter & devote recipere, & inviolabiliter de cetero studeatis vos, & post vos omnes futuræ perpetuis temporibus observare. Verum, ut ad exemplum & imitationem eorum, qui sine querela Domino servierunt, & sanctæ conversationis initium felicis perseverantiæ exitu felicissimo consummarunt, vitæ vestræ Religio in Christo constructa pariter & fundata, in templum sanctum in Domino crescere, & ad supernæ vocationis præmium, sanctorum sequendo vestigia possit recto cursu feliciter pervenire, Regulam beatissimi Benedicti, in qua virtutum perfectio, & summa discretio noscitur instituta, quæ & a sanctis Patribus a principio devote suscepta est, & ab Ecclesia Romana venerabiliter approbata, vobis tradimus observandam in omnibus, in quibus eædem vivendi formulæ vobis a nobis traditæ, secundum quam specialiter vivere decrevistis, contraria minime comprobatur.*

Institutio prima Clarissarum.

Instituuntur sub regula S. Benedicti.

Omnes itaque, quæ sæculi vanitate relicta, pariter & contempta, Religionem vestram assumere voluerint & tenere, hanc eas legem vitæ & disciplinæ ferventer oportet & convenit observare. Omni namque tempore vitæ suæ clausæ manere debent, & postquam claustrum hujus Religionis intraverint aliquæ, regularem habitum assumentes, nulla eis concedatur licentia

Sub perpetua clausura.

vel facultas, inde ulterius exeundi, nisi forte causa plantandi vel ædificandi camdem Religionem ad aliquem locum aliquæ transmittantur. Morientes vero tam dominæ, quam etiam servientes, quæ professæ fuerint, intra claustrum, prout convenit, tumulentur. Omnibus autem hanc Religionem assumere volentibus, & quæ fuerint admittendæ, priusquam habitum mutent, & Religionem assumant, dura eis & aspera prædicentur, per quæ itur ad Deum, & quæ secundum hanc Religionem necesse habuerint firmiter observare, ne de ignorantia postea se excusent. Non recipiatur aliqua, quæ vel longiori ætate, vel infirmitate aliqua, seu fatua simplicitate ad hujus vitæ observantiam minus sufficiens & idonea comprobetur. Per tales enim status, & vigor Religionis sæpius dissolvitur & turbatur. Unde in personis recipiendis diligenti studio & cautela hujusmodi debet occasio devitari, etiamsi cum aliqua, aliquando causa rationabili exigente, alicubi forte fuerit dispendum. Omnes vero ex more intra claustrum receptæ, si ætatis convenibilis fuerint, citius deponant habitum sæcularem, & infra statutos dies professionem faciant in manu Abbatissæ. Quod etiam de servientibus firmiter observetur. De divino vero Officio tam in die, quam in nocte Domino persolvendo hoc observetur, ut eæ quæ psalmos & horas legere noverint, Officium faciant regulare. Quod si etiam cantare sciunt, liceat eis horis competentibus canendo Officium dicere & universorum Dominum collaudare, cum summa tamen gravitate & modestia, cum humilitate & multa devotione, ut ad salutem ædificari valeant audientes. Quæ autem psalmos nesciunt, orationem Dominicam in suis horis, secundum morem, summo devote studeant persolvere Creatori. Quod si juvenculæ aliquæ, vel etiam grandiores, capaces ingenii & humiles fuerint, si Abbatissæ visum fuerit, faciat eas litteras edoceri, magistram eis deputans idoneam & discretam. Silentium vero continuum sic continue ab omnibus teneatur, ut nec sibi invicem, nec alicui alii sine licentia eis loqui liceat, exceptis iis, quibus magisterium aliquod, vel opus injunctum fuerit, quod non possit congrue cum silentio exerceri. His quidem liceat simul loqui de iis, quæ ad officium vel ad opus suum pertineant, ubi, quando, & qualiter visum fuerit Abbatissæ. Sane quando aliqua persona Religiosa, vel sæcularis, vel cujuslibet dignitatis loqui petierit alicui dominarum, nuncietur primitus Abbatissæ, & si ipsa concesserit, accedens ad locutorium duas alias ad minus habeat semper secum, quibus jusserit Abbatissa, quæ ea, quæ sibi dicta fuerint, vel ipsa alii dixerit, audiant universa. Hoc namque firmiter observetur ab omnibus sanis pariter & infirmis, ut nec inter se, nec cum aliquibus aliis minus quam tres simul loquantur, præter illas, sicut supra dictum est, quæ diversis officiis & operibus deputantur, & præter hoc, quando scilicet, vel de confessione Sacerdoti, vel cum Visitatore de communi statu & regularis observantia disciplinæ secreto fuerit aliqua locutura. Quod tamen & ipsum numquam fiat, nisi ad minus duabus non longe sedentibus, quæ confitentes vel loquentes bene videant, & ab ipsis pariter videantur. Hanc autem loquendi legem & ipsa Abbatissa diligenter custodiat, ut omnis omnino materia detractionis omnibus auferatur, excepto, quod cum sororibus suis, de iis quæ ad rem pertinent, horis competentibus loqui potest publice & privatim, sicut visum fuerit expedire. Jejunandi autem hæc observantia teneatur, ut omni tempore jejunetur quotidie, quarta quidem & sexta feria extra Quadragesimam a pulmento & vino pariter abstinentes, nisi præcipuum festum alicujus Sancti in eis occurrerit celebrandum. In quibus diebus quarta scilicet & sexta feria, si poma, aut fructus, vel herbæ crudæ adfuerint reficiendis sororibus apponantur. In Quadragesima vero majori quatuor diebus.

Sepeliantur intra claustra.

Examinanda qualitas recipiendarum.

De divino Officio.

Perpetuo silentium.

Ad Locutorium auscultatrices.

Jejunium perpetuum.

bus. In Quadragesima vero sancti Martini tribus diebus in hebdomada in pane & aqua jejunent, & omnibus vigiliis solemnibus, si de earum fuerit voluntate. Hanc autem jejunii & abstinentiæ legem adolescentulæ, vel anus, & omnino corpore imbecilles ac debiles, observare minime permittantur, sed secundum earum imbecillitatem tam in cibariis, quam jejuniis cum eis misericorditer dispensetur. De infirmis vero cura & diligentia maxima habeatur, & secundum quod possibile fuerit, & decuerit tam in cibariis, quæ earum requirit infirmitas, quam in aliis etiam necessariis in fervore caritatis, benigne ac solicite eis per omnia serviatur. Quæ infirmæ proprium habeant locum, si unquam fieri potest, ubi a sanis maneant separatæ, ne illarum ordinem & quietem confundere valeant vel turbare. Illæ vero, quæ non multum gravi infirmitate laborant in saccis cum palea jaceant, & habeant ad caput capitale cum pluma. Quæ autem graviter infirmantur in culcitris jaceant, si congrue potuerint inveniri. Sed & omnes infirmæ pedules habeant laneos, & si potest fieri, soleatos, quos cum necesse eis fuerit, in pedibus habeant, atque portent. De indumentis autem hoc observetur, ut unaquæque duas tunicas habeat & mantellum, præter cilicium, vel stamineam si habuerint, sive saccum habeant. Scapularia de levi & religioso panno vel staminea si voluerint, amplitudinis & longitudinis congruentis, sicut uniuscujusque qualitas exigit, vel mensura, quibus induantur, cum laborant, vel tale aliquid agunt, quod pallia congrue gestare non possent. Si tamen illa simul habere voluerint cum mantellis, vel etiam jacere cum ipsis, minime prohibentur, possunt & sine ipsis esse aliquando, si visum fuerit Abbatissæ, quod præter calorem nimium, vel aliquid aliud eis grave multum fuerint ad portandum. Quod si præceptum hoc, de scapularibus scilicet deferendis, tam grave fortasse visum fuerit aliquibus vel molestum, quatenus ad illud suscipiendum nec inclinari valeant, nec induci, patienter cum eis super hoc dispensetur. Quæ vero suscipiunt, multum honestius agunt, & multo plus nobis placent, & Deo multo magis ex hoc illas credimus complacere. Super tabulas ligneas jaceant, storea, vel panno laneo superstrato, cum aliquantulo fæni, vel paleæ si voluerint, & visum fuerit Abbatissæ, vel hujusmodi aliquo alio quod earum Religionem deceat, & pro loco potuerit inveniri, habentes ad caput cervicalia plena palea sive fæno. Habeant etiam coopertoria lanea, sive cultras, si laneas habere nequiverint congruenter. Capillos suos tondeant in rotundum, nec aliqua de cetero tonsoretur, nisi evidenti infirmitate corporis exigente. De ingressu personarum in Monasterium firmiter & districte præcipimus, ut nulla unquam Abbatissa, vel ejus sorores aliquam personam religiosam, seu sæcularem, aut cujuslibet dignitatis in Monasteria intrare permittant, nec omnino hoc alicui liceat, nisi cui & quibus concessum a summo Pontifice fuerit, vel a nobis, seu post nos ab illo cui, sicut & nobis, solicitudinem & curam specialem gerendam de vobis specialiter Dominus Papa duxerit injungendam. Nam hoc a vobis solicite procuretur, ut cum Cardinalis vel Episcopus Romanæ Ecclesiæ, qui vobis specialiter fuerit deputatus, ex hac vita migraverit, alium semper a Domino Papa de ipsis suis Fratribus postuletis, ad quem, cum habueritis necesse, per Visitatorem vel nuntium proprium specialiter recurrere debeatis. Excipiuntur autem a dicta ingrediendi lege illi, quos pro aliquo opere necessario exercendo necessitas exegerit introire. Sed & si quis de Cardinalibus ad aliquod Monasterium hujus Religionis aliquando venerit, & in illud voluerit ingredi, cum reverentia quidem & devotione suscipiatur, sed rogetur ut cum uno, vel duobus honestioribus quidem sociis debeat introire. Alius autem Prælatus, cui aliquando forte

De infirmis.

De lecto, calceamentis, & veste.

Nullus interiora Monasterii ingrediatur.

Habeant Card. Protectorem.

intrare licuerit, uno tantum religioso atque honesto socio sit contentus. Quod si forte pro benedictione Abbatissæ, vel pro aliqua sorore consecranda in monialem, vel alio etiam modo concessum alicui Episcopo fuerit, missam interius aliquando celebrare, quam paucioribus & honestioribus potuerit contentus sit sociis & Ministris, & hoc quoque ipsum rarius alicui concedatur. Nulla tamen omnino loquatur cum aliquo, nisi prætacto modo, sive infirma fuerit, sive sana. Illud sane præcipue caveatur, ut ii, quibus aliquando fuerit concedendum in Monasterium ingredi, tales sint, de quorum verbis & moribus, necnon vita & habitu ædificari valeant intuentes, & materia justi De Capellano. *scandali exinde nequeat generari. Ubi proprius fuerit Capellanus, habitu & vita religiosus sit, ac bonæ famæ, nec multum juvenis, sed idoneæ sit ætatis. Qui Capellanus, cum aliqua sororum gravi corporis infirmitate detenta, visa fuerit tendere ad extrema, & necesse habuerit confiteri vel Dominici Corporis accipere sacramenta, alba stola, & manipulo ingrediatur indutus, & audita confessione vel Dominici Corporis tradito sacramento sic indutus, ut ingressus est, exeat, nec moram ibi faciat longiorem: sic se etiam habeat in animæ commendatione. Porro ad exequias circa sepulturam agendas non ingrediatur claustrum, sed exterius in capella, quæ ad illud officium pertinent, exequatur; tamen si Abbatissæ visum fuerit, quod ad exequias debeat introire, modo supradicto indutus intret, & sepulta mortua exeat sine mora: si autem necesse fuerit ut ad faciendam vel aperiendam sepulturam, seu certe postmodum coaptandam ingrediatur, sit ei, vel alicui alii ad hoc idoneo & honesto licitum introire. De reliquo vero Monasterium ingredi non præsumat, sed cum aliqua sibi de confessione loqui voluerit, per locutorium eam audiat, & per illud eidem ipse loquatur. Per cratem autem ferream,* Crates communionis. *per quam communionem accipiunt, vel officium audiunt, nemo loquatur, nisi forte aliquando causa rationabili vel necessaria exigente, alicui fuerit concedendum, quod tamen rarissime fiat. Quibus cratibus ferreis apponatur pannus interius, ita ut nulla inde valeat exterius in capella aliquid intueri. Habeant & ostia lignea cum seris ferreis, & clave ut maneant semper clausæ, & non aperiantur, nisi pro causis superius memoratis, & ad audiendum aliquando verbum Dei, proponendum sibi in capella per idoneam personam, fide, fama & scientia approbandam. Quæ vero proprium non habuerint Capellanum, a quolibet bonæ famæ, & honestæ vitæ presbytero missam audire possunt. Pœnitentiam autem atque Dominici Corporis sacramenta tantum a viro discreto, habitu, & vita religioso, & ætate idoneo, suscipere studeant, & procurent, nisi forte in periculoso necessitatis articulo fuerit ali-* De Visitatore. *qua constituta. De Visitatore hujus Religionis illud est solicite providendum, ut quicumque vel generalis vel etiam alicubi aliquando specialis constituendus fuerit Visitator, talis debeat constitui, de cujus religiosa vita, & moribus, atque fide, notitia plena & securitas habeatur. Qui cum ad Monasterium aliquod veniens fuerit introgressus, sic se per omnia exhibeat & ostendat, ut omnes de bono ad melius provocet, & ad Dei amorem & inter se mutuam caritatem semper inflammet pariter & accendat. Sane de earum statu & observantia suæ Religionis ab omnibus generaliter & specialiter a singulis inquirat studiosius veritatem, & ubi aliquid reformandum vel corrigendum invenerit, zelo caritatis, & amore justitiæ cum discretione corrigat, & reformet tam in capite, quam in membris, sicut melius viderit expedire: modum autem loquendi custodiat suprascriptum, ut videlicet aut cum omnibus, aut cum pluribus simul loquatur, vel secrete cum una, aliis tamen ad minus duabus in aspectu ejus non longe sedentibus, ut per omnia*

bonæ famæ integritas conservetur. Quod si aliquid tale sibi occurrerit, quod congrue per se nequeat emendare, ad Superiorem referat, ut ejus consilio & præcepto, sicut expedit, corrigantur. Caveat autem Abbatissa, ne a se, vel ab aliis dominabus, status sui Monasterii in observantia Religionis, & unitate mutuæ caritatis Visitatori aliquatenus abscondatur, quia malum esset indicium, & offensa graviter punienda: Imo volumus & mandamus, ut ei quæ secundum vitæ suæ formam statuenda vel emendanda fuerint, publice & privatim, sicut melius fuerit faciendum, Visitatori diligenter suggerant, & proponant. Quæ autem aliter fecerint, a Visitatore tam Abbatissa, quam aliæ, prout digne convenit, puniantur. Similiter & Capellanus, si in aliquo reprehensibilis fuerit, in quo convenienter non possit, nec debeat supportari, monitione præmissa a Visitatore, modeste ac rationabiliter, sicut decuerit, corrigatur; si vero noluerit, vel contempserit emendare, pro Capellano minime habeatur. Ad ostium sane Monasterii custodiendum aliqua talis ex sororibus deputetur, quæ omnino Deum timeat, quæ matura moribus, sit diligens & discreta, sitque convenientis ætatis, quæ ipsius ostii clavem sic diligenter custodiat, & conservet, ut nunquam sine ea, vel ipsa nescia, ostium aliquando valeat aperiri. Sit & alia æque idonea ei socia deputata, quæ ejus vicem in omnibus exequatur, cum ipsa aliqua rationabili causa, vel occupatione necessaria occupata fuerit & detenta. Caveant autem studiosissime, & procurent ne unquam ostium stet apertum, nisi tantum, quantum minus fieri poterit congruenter. Sit autem ostium seris ferreis cum valvis & vectibus optime communitum, & omnino sine custodia minime dimittatur, nec etiam ad momentum, nisi clave sit firmiter obseratum, nec omni pulsanti aperiatur, statim, nisi prius indubitanter cognoverit, quod talis sit, cui sine dubitatione aliqua secundum mandatum, quod in eadem forma de ingressuris superius continetur, debeat aperiri. Quod si aliquando intra Monasterium opus aliquod fiat, Abbatissa solicite curet, ut tunc, dum opus scilicet exercetur, aliqua alia persona conveniens ad custodiendum ostium statuatur, quæ sic personis ad opus deputatis aperiat, quas alias penitus intrare non permittat. Nam dominæ ipsæ & tunc & semper, quantumcumque rationabiliter prævalent, studiosissime caveant, ne a sæcularibus, vel personis extraneis videantur. Hanc igitur vivendi formulam breviter suprascriptam, uniformiter ubique ab omnibus volumus & mandamus diligentius observari, quatenus per locorum distantiam separatas, vitæ identitas & conformitas morum caritatis vinculo uniat & conjungat. Quod si Romanæ Ecclesiæ discretio provida pro loci qualitate, vel personarum cura aliquas in aliquo necessario duxerit dispensandum, aliæ quæ simili dispensatione non indigent, suum firmiter propositum custodiant, & observent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni idibus Novembris Pontificatus nostri anno III.

De ostio.

XLVIII. Sub hac Regula, & supranominato Visitatore vixerunt aliquot annis, donec propriam Regulam Claræ & sectatricibus præscripserit S. Franciscus præsente & conscribente Hugolino, ut ad annum MCCXXIV. largius dicemus: & mortuo Fr. Ambrosio Cistercien. successit auctoritate Pontificia, Cardinale etiam volente, Frater Philippus Longus, unus ex Francisci sociis, ipso etiam ita procurante, inconsulto sancto Viro, data ei insuper facultate ut posset in Monasteriis Fratres substituere. Movit eum ad hæc pietas & zelus bonus de profectu sacrarum Virginum, quibus deerant

Marian. cit.

Visitator Monialium Fr. Philippus Longus.

deerant Magistri, & duces novæ & arctissimæ vitæ, non adeo tunc hominibus familiaris; judicavit enim rationabiliter melius instruendas ab illius vitæ viris, quam ab iis, qui molliuscule & laxe vivunt, quibus nihil tam peregrinum, quam suis corporibus violentiam inferre. Ne quicquam tamen Francisco probatus hic Philippi zelus, qui hominem ita reprehendit: *Male fecisti frater Philippe, male fecisti; hucusque fistula fuit in carne, eratque curationis spes; sed nunc in ossibus radicata, evasit incurabilis*. Sane prophetavit, nam dum Moniales erant sub aliena cura, facile poterant Fratres ab eis avelli, & familiaritatis damnum prævenire; at postquam curam illam subjerunt, plaga insanabilis facta est, dum non potuerunt, etiam quando voluerunt, onerosam, molestam, & periculosam jam factam excutere, ut probatum est, magno Ordinis damno, sub Generalatu sancti Bonaventuræ.

Sed non probante Francisco.

XLIX. Hucusque excurrimus circa regimen, & Regulam pauperum Dominarum, ea clarius referantes, quæ non omnibus obvia, sed perpaucis comperta. Ut vero ad Franciscum regrediamur, hoc ipso anno, expletis supradictis Comitiis, quosdam judicavit destinandos ad Miramolini Regnum, ut ipse Orientis, illi Occidentis populis Mahumeticis salutare Christi prædicarent Evangelium, & undique quas possent gentes Christo lucrifacerent. Pro hac missione elegit pios Viros quinque, fratrem Berardum de Carbio Comitatus Narniensis, fratrem Petrum de sancto Geminiano Comitatus Florentini, fratrem Adjutum, fratrem Accursium, & fratrem Ottonem. Frater Berardus perite callebat linguam Arabicam, Petrus & Otto erant Sacerdotes, ceteri duo Conversi. Quibus, ut itineris laborem, cum merito obedientiæ susciperent, sextum adjunxit in Ducem & Rectorem fratrem Vitalem, Virum utique omni sanctitate & discretione præcipuum. Hos autem præ ceteris delegisse ex revelatione divina monent Antoninus, Joannes Tiserandus, vetustus auctor vitæ horum Martyrum, quam Surius transcripsit, & Antonius Vasconcellius in Anacephaleosi Regum Lusitaniæ. Neque illi profecto tantæ provinciæ impares, in quibus divina virtus, rerum gestarum gloria, & splendidissimis actionibus illustrata clarebat.

Mittuntur quinque Marrochium

Marc. lib. 4. c. 1. Marian. c. 26. Jo. Tiserandus & Surius in vita horum mart. ad initium.

Ant. 3. p. tit. 19. c. 7. §. 1. Surius ad 12. Januar. Vasconcell. in Alphon. 2.

L. Vocatis itaque coram, & in publico consessu, Domini voluntatem aperuit, suumque desiderium expandit de transmittendis eis ad partes Marrochiorum, ut Christi fidem propagarent, & Mahumeticam Sectam confunderent, quod munus, ut alacrius subirent, se etiam ad Orientem perrecturum exposuit. Illi vero generose verecundantes, quod suo eos animare voluerit exemplo, quasi vel soli parituros dubitaret præcepto, dixerunt se ad illius nutum paratos, & expeditos ad labores omnes subeundos, & quascumque regiones perlustrandas in Christianæ fidei & veritatis obsequium; neque ut ipsi facerent hoc quod deberent, opus esse ut ille loco dimoveretur, aut ad exteras terras euntibus fieret in exemplum. Ad quæ verba promptam & expeditam illorum prospiciens obedientiam, animo exultans Vir sanctus, iterum repetens hoc, non tam suum, quam Domini esse præceptum, adjunxit alios etiam eorum consodales ad diversas regiones mittendos. Hunc, qui sequitur, habuit ad eos sermonem, quem eisdem verbis ex legenda antiqua Marianus transcripsit. *Filioli mei, Deus mihi mandavit, quod mittam vos ad terram Saracenorum ad prædicandum & confitendum ejus fidem & legem Mahumeticam impugnandam, & ego etiam ibo per aliam partem ad Infideles; & Fratres alios mittam per universum Mundum. Idcirco filii*

Marian. cit.

Vide collat. 23. in Opusc. S. Francisc.

paretis

paretis vos ad implendum Domini voluntatem, ut melius Dei praeceptum possitis adimplere pro salute animarum vestrarum. Videatis quod inter vos sit pax, & concordia, & nodus indissolubilis caritatis. Fugite invidiam, quae principium fuit nostrae perditionis. Sitis in tribulationibus patientes, & in prosperis humiles, & sic eritis in omni pugna victores. Imitatores Christi estote in paupertate, obedientia, & castitate. Dominus enim Jesus Christus pauper natus est, & pauper vixit, paupertatem docuit, & cum paupertate decessit. Et ut ostenderet se diligere castitatem, de Virgine nasci voluit, virgines milites innocentes praemisit, virginitatem consuluit & servavit, inter Virgines ex hac vita migravit. Obedientiam etiam a suo ortu tenuit usque ad mortem Crucis. Spes vestra tantum sit in Domino, qui vos diriget & juvabit. Portetis vobiscum Regulam, & Breviarium, ut divinum Officium perfectissime recitetis, & sitis majori vestro fratri Vitali omnes obedientes. Filii mei, quamvis de vestra bona voluntate gaudeam, cor meum tamen pro vestro recessu & separatione a me, sentit quamdam amaritudinem amorosam; sed oportet quod Dei praeceptum praeferamus propriae voluntati. Rogo vos, quod ante oculos vestros semper habeatis Dominicam Passionem, quae vos roborabit, & ad patiendum pro ipso fortius animabit.

LI. Illi pii Patris sermonibus confortati responderunt, nihil laboris se fingere in praecepto, & ad ardua se expectare virtutem ex alto, illius tamen se indigere oratione & benedictione, ut in terra incognita inter efferam gentem Christiani nominis inimicam, quidquam possint proficere. *Illi ipsi*, inquit in fervore spiritus Vir sanctus, *erit cura de vobis, qui vos mittit, illius tutelae vos committo, neque enim mei amplius estis, quos a meis uberibus avulsos, mitto Dei acturos negotium. Ipse vos virtute induet ex alto, & praestabit os & sapientiam, ut loquamini, quae vobis ipse suggesserit.* Absque ulteriori mora genuflexis coram sancto Viro, manu osculata cum multis lacrymis ultimam exposcunt benedictionem, quam non minori lacrymarum profluvio ita Vir sanctus impertiit: *Benedictio Dei Patris veniat super vos, sicut venit super Apostolos, & vos corroboret, dirigat, & in tribulationibus consoletur. Nolite timere, quia Dominus vobiscum est tamquam bellator fortis. Abite in Dei nomine qui vos mittit.* Tunc illi omnem spem & cogitatum in Dominum jactantes iter aggressi, tamdem in Aragoniam pervenerunt, ubi Pater eorum Vitalis diutini languoris morbo praeventus, divina putans voluntate suum iter impediri, ceteros abire permisit.

LII. Haud multo post interjecto tempore Conimbricam Portugalliae Regni urbem devenientes, ad Reginam Urracam se contulerunt, apud quam per aliquot dies commorati, ipsius precibus devotissimis victi, ut ipsius vitae terminum demonstraret suppliciter Dominum rogaverunt. Factumque est, ut primo Martyrii sui Ordinem, deinde deferendas suas Conimbricam reliquias, & ab ea honorifice suscipiendas, demum vitae ipsius exitum revelarent: quod & rei demonstravit eventus, ut anno sequenti opportunius referemus. Igitur Apostolici viri Conimbrica recedentes, Jerabricam, vulgo Alanquerium, ad Sanciam Sancii Regis filiam, de qua nos superius, & quam perperam Tiserandus apud Surium vocat Reginam, honestissimam & pudicissimam Virginem, Deo devotam pervenerunt. At illa, in interiori quodam cubiculo (quod in Monasterii structura traditio est illaesum remansisse, & modo est juvenum tirocinium, reverentiam & sacrum odorem accedentibus spirans, quod & ego

Veniunt pii viri Conimbricam.

An.1217.n.23. Surius t.3.

Inde Alanquerium & Hispalim profecti.

& ego, non absque digna rei admiratione sæpius probavi) sæcularibus vestibus superindutos, quia aliter non erat ipsis transeundi facultas, Hispalim, quæ nunc Sibilia dicitur, transmisit, ubi sæcularibus abjectis indumentis, ad infidelium Mesquitam, ut prædicarent, accesserunt. *Christum annunciant Saracenis.* Impetu autem facto repulsi, & verberibus pluribus laniati, non a concepto spiritus fervore deficientes, aulam ingressi, fidem Mahumeticam damnantes, Christum coram Rege prædicaverunt; Rex vero in furorem versus, eos decapitari præcepit. Filius autem Regis, naturali quadam pietate, illis compatiens, paterni furoris ardore compresso, ut maturius in his ageretur, obtinuit. At Rex, Seniorum habito consilio, post publicam Christiani nominis prædicationem, ex alta turri, quam usque *Marian. cit.* ad suum tempus Martyrum Turrim appellatam dicit Marianus, & eamdem esse cum ea quæ hodie vocatur Turris Auri ad fluminis ripam, *Reboll. lib. 3. c. 5.* quosdam opinari scribit ejusdem populi incola Rebolledo, ubi primo retrusi sunt: post etiam squalidi carceris oppressionem, ad se vocatos misericordiam pollicens avertere nitebatur a Christo. Cui illi: utinam tibi Rex misericordiam, quam nobis præstare niteris, maturiori usus consilio ipse tibi præstares. Age quod malueris, corpora eripere potes, siderea loca animas detinebunt. Stat nobis firma promissio, & pro præsenti morte immortalitatis dono fovebimur.

LIII. Tunc Rex eorum immobilem animum cernens, Marrochium, *Marian. cit. Marc. cit. c. 9.* cum quibusdam Christianis, inter quos ut habet Marianus & Marcus ex antiqua legenda, nobilis quidam eques Castellanus Ferdinandus de Ca- *Legenda antiq. Martyrum MS.* stro dictus, destinavit. Inter eos vero, qui Marrochii morabantur, Christianos, præcipuus erat Dominus Petrus Infans, Alphonsi Portugalliæ Regis frater, qui ob veteres cum eo simultates, potentiam iram- *Marrochii constanter Christum prædicant.* que declinans, Miramolini ducebat exercitus. Hic ad se deductos, per dictum Ferdinandum, Apostolicos Viros domo recepit, & pio est veneratus affectu. Videns ora pallida & corpora fame attenuata, sciensque quid eis acciderit Hispali, voluit quantum potuit eos a simili in hac Urbe dissuadere proposito. At illi, quod facturi venerant ferventer cogitantes, clam domo relicta, omni sublato timore, ubicumque collectos *Surius.* Saracenos videbant, Christum prædicabant. Contigit autem Regem Miramolinum, e Regum Mausolæis venientem, ipsos in legis suæ Auctorem convicia jactantes audire, qui nimio furore succensus, jussit cum impetu eos expelli, & ad Christianorum terras, datis a Domino Petro Infante comitibus, deduci. Ita Vir Princeps jussit, ut Septam usque ducerentur, & illinc in Hispaniam, vel Italiam persuaderentur ut navigarent. Verum illi martyrii desiderio flagrantes, dimissis in via comitibus, ite- *Vindicat Deus Sanctis illatas injurias.* rum Marrochium revertuntur. Quo audito Rex ira vehementer efferbuit, præcepitque, ut teterrimo carcere conclusi, fame sitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & divina super infideles manus retributio aggravatur; nam intensi, ultraquam humana patitur natura calores, & aëris intemperies sic infirmos effecit, ut jam clare cernerent, quod pro sanctis suis sit divina ultio insecuta. Ex quo Rex perterritus, a vinculis absolutos illæsos abire permisit. Mirabile dictu! Cum per viginti dies fuerint sine aliquo corporali cibo carceribus inclusi, sola divina virtute refecti, sic inventi sunt fortes, & alacres, ut merito in stuporem converterent se videntes. Iterumque ad Christianorum plagas missi, relictis comitibus, secundo Marrochium redierunt.

Lege. Mart. MS. LIV. Interim contra quosdam Arabes, suas terras Invadentes, ut habet

habet legenda antiqua, Rex exercitum mittit, & Dominus Petrus Infans Fratres, quos domi sub arcta, sed honesta custodia tenebat, ne irruentes in publicum, in Christianos omnes Regis iram commoverent, secum adducit. Redeuntes autem cum victoria Marrochium, Saraceni simul & Christiani per triduum aquam non reperientes, nimio sitis ardore cruciabantur. At Berardus, sanctæ Trinitatis cultor, tanto eompatiens hominum labori, oratione cum ceteris prævia, brevi paxillo terram fodiens, aqua a Domino impetrata, jumentorum sitim extinguit & hominum; in ipso vero loco, nec fons ante visus fuerat, nec post. Reversi autem Marrochium servabantur ne prædicarent; sed illi, quadam sexta feria, in publicum proruperunt, & statim jussu Regis, cuidam Principi, qui aquæ miraculum viderat, decapitandi traditi sunt, quos ille præcepit carceri mancipari. Hæc autem omnia hoc anno usque ad ejus exitum evenere, cetera anno sequenti prosequemur.

Mirabiliter sitienti dant aquã exercitui.

LV. Dum hæc ita paterentur Viri sancti, Franciscus non feriabatur, nec otio, aut sui corporis commoditatibus indulsit, sed ut prædixit Martyribus, iter aggressus est Syriam versus, commisso in Occidente Ordinis regimina fratri Eliæ Tusciæ Ministro. Duodecim sibi assumpsit comites, e quibus hi signantur ex nomine frater Petrus Cataneus, frater Barbarus, frater Sabbatinus concives, & ex discipulis primis, frater Leonardus de Assisio, & frater Illuminatus Reatinus. Cum autem ad Anconitanum portum per Marchiam transiret, & accessisset quidam, qui voluit ejus adscribi sodalitio, ei verus pauperum Patriarcha respondit: si vis Christi pauperibus jungi, pauperibus tua distribue. Quo audito perrexit homo, & ductus amore carnali, sua suis reliquit, nilque pauperibus. Verum, cum hæc, illo referente, Vir sanctus audivisset, dura eum increpatione feriens, dixit: vade viam tuam Frater musca, quoniam nondum existi de *domo, & cognatione tua*: consanguineis tuis dedisti, & fraudasti pauperes, dignus non es pauperibus sanctis sociari: incœpisti a carne, ruinosum fundamentum spirituali fabricæ collocasti. Rediit animalis homo ad suos, & repetiit sua, quæ pauperibus relinquere nolens, virtutis propositum citius dereliquit.

Abit in Orientem Franciscus.

Marian. c.17. Bonav. c.7.

Juvenem sua pauperibus relinquentem non recipit.

Genes.12. 1.

LVI. In aliis Marchiæ locis plures se ei associarunt, & ex jam initiatis multi eum comitati sunt Anconam, quasi Paulum alterum deducentes usque ad navim, timentes maxime, quod amplius non essent faciem ejus visuri. Gratus fuit illorum adventus Senatui Anconensi, qui protinus intra ipsum Civitatis vallum, juxta Castrum in eminentiori & amœno colle eis habitandi locum signarunt, & suo ære opus inchoarunt; nimis tamen amplum, adeo ut e Palæstina rediens Franciscus restringi curarit, & ecclesiæ struendæ formam præscripserit, quæ adhuc, alia juncta majori, integra perseverat. Qui Cœnobiolum ampliarit, augustiusque reddiderit, ad annum MCCCCXXV. dicetur. Dum autem ex navibus subsidiariis, quarum plures tunc mittebantur ad auxiliares copias deportandas Damiatam, Vir sanctus unam vellet conscendere, nemo erat ex Fratribus, qui se non offerret, imo & intruderet in socium, ut Viri sancti societate & optato potiretur martyrio. Nolens Vir prudens, & pius omnium Pater quempiam illorum contristare, si rejiceretur, nec scandalizare in acceptione personarum, si hos præ illis assumeret, dixit: *Filii dilectissimi, neminem vestrum a me velim sejunctum, omnes velim hujus comites itineris, sed importunam & onerosam meam judicasset navarcha petitionem, si omnes rogarem admitti. Quare ne quisquam se qu*æ-

Act.20. 38.

Conv. Anconæ.

Gonzag.in Prov. Marc.Conv.1. Marian.cit. Marc.lib.1.c.45. Pisan. confor.12.

Sorte eligit Socios secum ducendos in Syriam.

queratur dimissum, & alterius invideat electioni, non tam meam esse volo, quam Dei; & protinus advocato puerulo, qui forte aderat in navali, inquit: per os infantium & parvulorum sæpe Dominus suam indicavit voluntatem, nec dubito eamdem modo per hunc puerulum significaturum: interrogemus eum, & credamas Deo per eum locuturo. Interrogato itaque, an divinæ esset voluntatis, ut omnes, qui adstabant Fratres, transfretarent? Ex tempore constanter respondit, non esse; ulterius quærenti, quinam deberent ex omnibus assumi? Indicavit voce, & digito undecim, ad singulos, ut divinitus ei suggerebatur, accedens. Quibus visis & auditis, admiratione repleti omnes, tam qui transfretaturi erant, quam qui remansuri, sua sorte contenti, genuflexi & a sancto Viro benedicti, sibi invicem valedicentes in osculo caritatis recesserunt.

Marian. c. 4. & 17.

LVII. Ancona itaque solventibus, brevi demum tempore navis applicuit Cyprum, insulam Mediterranei maris notissimam, in qua dum hærerent per unum atque alterum diem, evenit ut secundum humanam conditionem, quæ iræ impatiens compositos quosque homines extra se sæpius rapit, frater Barbarus durius aliquod verbum in unum ex Sociis, præsente & audiente nobili quodam Viro, effutiret. Statim vero in se reversus, considerans malum a se ministratum exemplum, excremento vilis animalis ore apprehenso & dentibus comminuto, in ipso commotionis loco coram Fratribus, & Sæculari: justum est, inquit, ut stercore repleatur os, quod in Fratrem peccavit. Quo facto & Fratri ultra condignum satisfecit, & Herois animum ita devicit, ut sua & semetipsum in Fratrum obtulerit obsequium. Cypro tandem venerunt Acon, alias Ptolomaidam dictam, quippe conditam a Ptolomeo & Acone fratribus ut placet Marino Sanuto, non ignobili inter Scriptores gestorum Dei per Francos auctore, cujus opera habentur MS. in Vaticano Codice 2003. antiquitus etiam Abyron nuncupatam, ad cujus partem Australem optimus Syriæ portus est. Hic distribuit Sociis Orientis regiones, binosque misit ad illas partes, in quibus plus ceteris opus erat, ut fides firmaretur aut restitueretur, decurrensque ipse aliquot diebus per vicina oppida Syriæ, non sine fructu prædicavit. Porro iterum se mari committens cum fratre Illuminato, inde pervenit ad exercitum Christianorum, qui Damiatam Ægypti urbem nobilem ad Nilum fluvium, obsidebant. Paucis a suo adventu diebus se parabant ad pugnam Christiani, & conserere manus volebant cum Saracenis. Hoc audito, ipso belli ineundi die, Vir sanctus vehementer ingemuit, dixitque Socio suo: Si belli fuerit attentatus congressus, ostendit mihi Dominus non prospere cedere Christianis; verum si hoc dixero, fatuus reputabor, si tacuero, conscientiam non evadam. Quid igitur tibi videtur? Respondit Socius ejus dicens: Frater pro minimo tibi sit, ut ab hominibus judiceris, quia non modo incipis fatuus reputari; exonera conscientiam tuam, & Deum magis time, quam homines. Quo audito exiliens Christi præco, salutaribus monitis Christianos aggreditur, prohibet bellum, denunciat casum. Fit veritas in fabulam, induraverunt cor suum, & noluerunt reverti. Igitur committitur & bellatur, totaque in fugam vertitur militia Christiana, finem belli opprobrium regerens, non triumphum.

Anconam perveniunt.

Sanut. par. 6. secretorum Crucis c. 4. & p. 24. c. 2.

Vide Geograph. Ortelii.

Ad Damiatam prædicit Franciscus male successurum Christianis in bello.

1. Cor. 4. 3.

Legen. 3. Socior. Bonav. c. 11. Corves in histor. Mediolanen. p. 2. fol. 189. Sanut. cit. p. 11. c. 7. Iperius de rebus Flandr. an. 1218. Miræus in Chro. ad eumdem annum.

LVIII. Hujus propheticæ prædictionis meminerunt, præter alios, tres Francisci Socii, Bonaventura, Bernardinus Corves, Marinus Fanutus, Joannes Iperius & Aubertus Miræus, licet hi duo posteriores factum rege-

regerant in annum MCCXVIII. cum vere hoc ipso anno acciderit, ut expresse docent ceteri, eodemque post integri anni & VII. mensium obsidionem, capta sit Damiata nonis Novembris ut oculati testes statim a me producendi, & post hos Nauclerus, Æmilius, & Meyerus cum aliis; sed & ipsi Iperius & Myræus constanter docent, contra eos, qui anno præcedenti captam volunt, & contra Abbatem Urspergensem, qui victoriam differt in annum MCCXXII. In eumdem vero annum inciderunt & infelix pugna, quam dissuasit Franciscus, & felicissima urbis occupatio. Ipsam autem pugnam, infelicemque eventum, juxta sancti Viri vaticinium accipe eisdem verbis a Jacobo Vitriaco, tunc Episcopo Aconensi, mox Tusculano, & S. R. E. Cardinali, & ex Oliverio Scholastico Coloniensi ipsius rei speculatoribus: *Factum est*, inquiunt, *ut communibus exigentibus culpis in decollatione S. Joannis Baptistæ, licet vix invenirentur, qui in custodia castrorum remanerent, navalem & terrestrem exercitum equitum & peditum educentes ad castra Babyloniorum tenderemus inter mare & fluvium, ubi dulcis aqua non poterat inveniri ad potandum, ipsi vero sublatis tentoriis fugam simulabant. Et cum processum fuisset a nostris adeo, quod appareret adversarios directa fronte nolle confligere, Capitanei nostri longum inierunt consilium, utrum procederent, an redirent? discors inter eos sententia fuit; interim solutæ sunt acies præter ordinem illorum, quos in disciplina militari ligavit obedientia. Equites Cypri in dextro cornu constituti, Saracenis incursum facientibus a latere, timiditatem suam ostenderunt: Italici pedites primi fuerunt; post eos equites de variis nationibus, & quidam Hospitalarii S. Joannis, Legato Romanæ Sedis & Patriarcha, qui crucem bajulabat, multum sed frustra supplicantibus ut subsisterent. Æstus Solis erat vehemens, pedites armorum pondere premebantur, calorem auxit labor viæ, & qui secum vinum detulerant in angustia sitis biberunt illud purum propter defectum aquæ. His omnibus concurrentibus, qui subsistentes se defenderunt, & post primitivos fugientes anhelo cursu terga dederunt extincti sunt, sine vulneribus corruentes. Rex vero cum Templariis, & domo Teutonicorum & Hospitalariis S. Joannis, Francigenis, de Hollandia, de Werthe, de Sarreburge, de Cestriæ Comitibus, Galtero Bertoudi, Pisanis, aliisque militibus impetum persequentium sustinuit. Rex Igne Græco fere combustus fuit. Hi omnes pro muro fuerant fugientibus; quoties facies suas ostendebant hostibus, illi fugerunt, quando vero gradatim revertebantur, ictus & tela sustinuerunt inimicorum. Capti sunt in illa defensione Electus Belluacensis, & Frater ejus Camerarius Franciæ, & filius ejus frater Andegavensis Episcopi cum Joanne Darcies Viro nobili & valde strenuo, Henricus de Ulma & alii multi, qui trucidati sunt & in captivitatem ducti. Templarii triginta tres capti, vel occisi sunt cum Marescallo Hospitalis S. Joannis, & quibusdam aliis Fratribus ejusdem domus, nec evasit sine damno domus Teutonicorum. Militia templi, quæ prima solet esse in congressu ultima fuit in recessu; unde cum ad fossatum nostrum novissima rediret, foris substitit, ut anteriores intra mœnia, quantum possibile fuit, reduceret. Persecutores ad captivos deducendos, & spolia colligenda tandem redierunt, sicut intelleximus postmodum a Saraceno, quingenta capita Christianorum Soldano præsentantes. Mœror nostros occupavit, sed nulla desperatio: pro certo enim habemus, quod pena peccati fuit hæc castigatio, & minus erat in pœna, quam exigeret culpa, ipso temperante vindictam, qui dicit animæ peccatrici*: Tu fornicata es cum amatoribus plurimis, tamen revertere ad me, & ego suscipiam te. Adeo ingentem hanc, ait Bonaventura, fuisse Chri-

Naucler. gener. 41.
Æmil. in Phil. 2.
Meyer. de rebus Flandr. an. 1219.
Vitriac. libr. 3. hist. Orient. ad ann. 1219.
Oliver. in hist. captionis Damiatæ ad Archiepisc. Coloniens. eodem anno.
Sinister eventus belli Christianorum.
Jerem. 3. 1.
Bonav. cit.

Christianorum stragem, ut ad sex millia ascenderint mortui & captivi. *In quo*, inquit, *evidenter innotuit, quod spernenda non erat sapientia pauperis, cum anima viri justi enunciet aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum*.

Eccles. 37. 18.

Bonav. cap. 11. Guarner. in hist. sanct. Bergom. fol. 126.

Pergit Franc. ad Soldani præsentiam.

LIX. Dolens Christi servus ad talem & tantam Christianorum cladem & miseram Saracenorum in fide cæcitatem, caritatisque ardore spiritum ipsius ad martyrium perurgente, constanter statuit, non obstante implacabili inter utrumque hominum genus dissidio, pericula cuncta contemnere, & Soldani se præsentare conspectui. Castra hinc inde ita locata, ut via mutui transitus sine mortis discrimine non pateret: præsertim quod a Soldano crudele exierat edictum, ut quicumque caput alicujus Christiani afferret, Bisantium aureum pro mercede reciperet. At intrepidus Christi miles Franciscus, sperans in proximo suum adipisci posse propositum, definivit iter arripere, mortis pavore non deterritus, sed desiderio provocatus. Oratione namque præmissa, confortatus a Domino, confidenter illud propheticum decantabat: *nam & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es*. Assumpto igitur socio, Fratre Illuminato nomine, viro utique luminis & virtutis, cum iter cœpisset, obvias habuit oviculas duas, quibus visis exhilaratus Vir sanctus, dixit ad socium: confide Frater in Domino: nam in nobis Evangelicum illud impletur: *ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum*. Cum autem processissent ulterius, occurrerunt ei satellites Saraceni, qui tamquam lupi celerius accurrentes ad oves, servos Dei feraliter comprehensos crudeliter & contemptibiliter pertractarunt, afficientes conviciis, affligentes verberibus, & vinculis alligantes. Tandem afflictos multipliciter, & attritoa ad Soldanum, divina disponente providentia, juxta viri Dei desiderium perduxerunt. Cum igitur Princeps ille perquireret a quibus, & ad quid, & qualiter missi essent, & quomodo advenissent? intrepido corde respondit Christi servus Franciscus, non ab homine, sed a Deo Altissimo se fuisse transmissum, ut ei & populo suo viam salutis ostenderet, & annunciaret Evangelium veritatis.

Psal. 22. 4.

Matth. 10. 16.

A Saracenis capitur, & male afficitur.

Luca 21. 15.

Rogatur a Soldano, ut secum maneat.

Quodcúque audet pro fidei assertione.

LX. Tanta vero mentis constantia, tanta virtute animi, tantoque fervore spiritus prædicto Soldano prædicavit Deum Trinum & Unum, & Salvatorem omnium Jesum Christum, ut Evangelicum illud in ipso clarescceret veraciter esse completum: *Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri*. Nam & Soldanus admirandum in viro Dei fervorem spiritus conspiciens & virtutem, & libenter ipsum audiebat, & ad moram contrahendam cum eo instantius invitabat. Christi vero Servus, superno illustratus oraculo: si vis, inquit, converti tu cum populo tuo ad Christum, ob illius amorem libenter vobiscum commorabor. Quod si hæsitas propter fidem Christi legem Mahumeti dimittere, jube ignem accendi permaximum, & ego cum Sacerdotibus tuis ignem ingrediar, ut vel sic cognoscas, quæ fides certior & sanctior non immerito tenenda sit. Ad quem Soldanus: non credo quod aliquis de Sacerdotibus meis se vellet igni propter fidem suam defendendam exponere, vel genus aliquod subire tormenti. Viderat enim statim quemdam de Presbyteris suis virum authenticum & longævum, hoc audito verbo, de suis conspectibus aufugisse. Ad quem Vir sanctus: si mihi velis promittere pro te & populo tuo, quod ad Christi cultum si ignem illæsus exiero veniatis, ignem solus introibo: etsi combustus

fuero

fuero, imputetur peccatis meis; si autem divina me protexerit virtus, Christum Dei virtutem & sapientiam, verum Deum & Dominum Salvatorem omnium agnoscatis. Soldanus autem optionem hanc accipere, se non audere respondit, quia seditionem populi formidabat. Obtulit tamen ei multa munera pretiosa, quæ vir Dei non mundanarum rerum, sed salutis animarum avidus, sprevit omnia quasi lutum. Soldanus autem videns Virum sanctum, tam perfectum rerum mundialium contemptorem, admiratione permotus, majorem erga ipsum devotionem concepit. Et quamvis ad fidem Christianam transire nollet, vel forsan non auderet, rogavit tamen devote famulum Christi, ut prædicta susciperet pro salute ipsius, Christianis pauperibus, vel Ecclesiis eroganda. Ipse vero, quia pondus fugiebat pecuniæ, & in animo Soldani veræ pietatis non videbat radicem, nullatenus acquievit. Videns etiam se non proficere in conversione gentis illius, nec suum assequi posse propositum, ad partes fidelium, divina revelatione præmonitus, remeavit. Soldani munera spernit.

LXI. Rem retulimus fideliter ex Bonaventura, fido auctore, sed non erit ingratum, si eamdem brevius repetamus verbis ipsis testis oculati Cardinalis Vitriaci: *Vidimus*, inquit loquens de Instituto Minorum, *primum hujus Ordinis Fundatorem & Magistrum, cui tamquam summo Priori suo omnes alii obediunt, virum simplicem & illitteratum, dilectum Deo & hominibus Fratrem Francinum nominatum* (Franciscum transcripsit ex hoc ipso loco Antoninus, & Vitriacus ipse in epistola ad Religiosos & familiares suos in Lotharingia, scripta in Ægypto ante hoc aliud opus, expresse & recte vocat Franciscum) *ad tantum ebrietatis excessum, & fervorem spiritus raptum fuisse, quod cum ad exercitum Christianorum ante Damiatam in terra Ægypti devenisset, ad Soldani Ægyptii castra intrepidus & fidei clypeo communitus accessit. Quem cum in via Saraceni tenuissent: ego sum Christianus, inquit, ducite me ad Dominum vestrum. Quem cum ante ipsum pertraxissent, videns eum bestia crudelis, in aspectu viri Dei in mansuetudinem conversa, per dies aliquot ipsum sibi & suis Christi fidem prædicantem attentissime audivit. Tandem vero metuens, ne aliqui de exercitu suo, verborum ejus efficacia ad Dominum conversi, ad Christianorum exercitum pertransirent, cum omni reverentia & securitate ad nostrorum castra reduci præcepit, dicens ei in fine: ora pro me, ut Deus legem illam & fidem, quæ magis sibi placet, mihi dignetur revelare.* Vitriac. in hist. Occid. lib. 2. c. 32. Narratio testis oculati.

Addit autem Hugolinus, mira eum exhibuisse amoris indicia, & signaculum, vel symbolum addidisse, quo ipse a nemine suorum læderetur, liberamque insuper dedisse illi, & Sodalibus licentiam in suis dominiis prædicandi. Ad quam sane Fratres Minores, ut testatur citatus Vitriacus, Saraceni omnes, tamdiu de Christi fide & Evangelica doctrina prædicantes libenter audiebant, quousque Mahumeto, tamquam mendaci & perfido prædicatione sua manifeste contradicebant. Atque tunc accidisse credit Marianus, quod Bonaventura narrat de Fratrum zelo circa Evangelicam paupertatem observandam, videlicet quod quidam Saracenus pietate commotus, pecuniam eis obtulit pro necessario victu: illis autem recusantibus accipere, admiratus est homo, cernens quod inopes essent. Intellecto tandem quod pauperes effecti, amore Dei pecuniam possidere nolebant, tanta est eis affectione conjunctus, ut offerret se ad ministrandum omnia necessaria, quamdiu facultatum sibi aliquid superesset. O inæstimabilis pretiositas paupertatis, cujus miranda virtute mens feritatis barbaricæ in tantam miserationis est immutata dulcedinem. Hugol. cap. 33. Prædicant absque Minores fidem Christi Saracenis. Respuunt pecuniam ab eisdem oblatam.

Non

Soldani erga Christianos mansuetudo.

Vitriac. l.3. hist. Hierosol. ad ann. 1219.

Bonav. cap.4. legen.

Anton. tit.19. c. 8. §.3. & 4.
Abbas Stad. an. 1221.

Paris ad annum 1238.

Non ergo inaniter, nec penitus infructuose in Soldani corde fidei semina jecit Franciscus, neque inutiliter ei prædicavit, cujus animum adeo flexit & mutavit, ut ante ferocem & inhumanum, mox mansuetissimum & benignum reddiderit in Christianos. Testes hujus mansuetudinis & benignitatis produco prædictum Cardinalem Vitriacum Soldano notum, Abbatem Stadensem coævum, & Matthæum Paris ferme illius temporis virum. Ita Vitriacus *tantæ benignitatis*, inquit, *erat in Christianos, ut post treguam cum Saracenis, solvi juberet Christi cultores, quos vinculatos invenit in munitionibus, quas expugnavit, & in optione eorum posuit, utrum in patriam suam redire vellent, an acceptis ab eo solidis sub ipso militare potius eligerent*. Idem Christianos in tantum familiares habuit, ut Custodes sui corporis constitueret eosdem, licet pater ipsius a Lascaro Græco fuisset interfectus: similia habet S. Antoninus. Sic porro Albertus ex Abbate Staden. Minorita. *Soldanus crucem Domini ultro reddidit, Christianos salvis rebus & corporibus, Ægyptum exire permisit, omnes captivos reddi jussit, ut tunc temporis captivorum triginta millia laxarentur. Præcepit etiam alimenta divitibus pro pretio vendi, vel gratis infirmis & pauperibus exhiberi*. Rem amplius expressit Paris. *Eodem*, inquit *tempore*, videlicet circa annum MCCXXXVIII. *Soldanus potentissimus, qui moriturus liberaliter legavit redditus opulentissimos, & pecuniam multam infirmis in domo Hospitalis Christianis pauperibus commorantibus, & vinctos sclavos, liberos multos, & alia multa opera caritatis fecerat, animam ad multorum dolorem exhalavit. Erat autem, licet paganus, veridicus, munificus, parcens, in quantum permisit legis suæ severitas, & vicinorum suspicio, Christianis*.

Conversus ad fidem Soldanus.

Hugol. c. 34.
Marc. lib. 1. c. 58.

Specul. S. Francisci 1. p. cap. 74.
F., aa. confor. 29.

Et rite baptizatus.

Anto. tit. 19. c. 3. §. 3.
Vitriac. ad an. 1219.

Paris.

LXII. Neque solum hanc erga alios mansuetudinem in eo procreavit Franciscus, verum & magnum suæ salutis, agnoscendæque veritatis desiderium, quod a se recedenti Francisco expressit, rogans eum ut Deum oraret, quatenus veram fidem sibi dignaretur ostendere, ut superius ex Vitriaco diximus, alioque ejusdem testimonio confirmamus. In Epistola enim ad Religiosos & amicos Lotharingiæ, in qua refert obsidionem Damiatæ, de Francisco ait: *Cum venisset ad exercitum nostrum, zelo fidei accensus ad exercitum hostium nostrorum ire non timuit, & cum multis diebus Saracenis verbum Domini prædicasset, & cum parum profecisset, tunc Soldanus Rex Ægypti ab eo in secreto petiit, ut pro se Domino supplicaret, quatenus Religioni, quæ magis Deo placeret, divinitus inspiratus adhæreret*. De facto autem adhæsisse testantur Hugolinus, Marcus, & alii, atque aliquibus post annis Virum sanctum duobus ex suis Sectatoribus in Syriæ partibus apparuisse, præcepisseque, ut ad Soldanum morbo languentem de fide Christiana, & aqua Baptismatis suscipienda solicitum quantocius accederent, & in sacra doctrina sufficienter instructum sacro de more baptizarent: quod illi diligenter præstantes, meritis sanctissimi Patriarchæ sanctæ Ecclesiæ hominem aggregarunt, & ad animæ salutem cunctis adfuerunt obsequiis. Porro Baptismate ablutum, præter plures ex nostris, indicat Antoninus, cujus eadem ferme sententia cum Vitriaco citato in historia Hierosolymitana dicente: *Mortuus est Soldanus Iconii, qui creditur baptizatus fuisse*. Quod dum nescivit Imperator Fridericus (quippe non in omnium oculis hæc Sacramenta peracta, ob satellitum metum, & Saracenorum his rebus aversum animum) ejus mortem lugubriter planxit, quia speravit eum, ait Paris, sicut idem Soldanus promiserat, Baptismi sacramentum suscepturum, & Christianitatem per eum ma-

magnum aliquando ſuſcipere felicitatis incrementum. Adeo vehementer ad ejus mortem doluit Fridericus, vel quia ſecreto ſuſceptum Baptiſmum tunc ignoravit, vel quia non prius ſuſceperit, aut jam ſuſcepto non ſupervixerit, ut meliori ſtatu res eſſent Chriſtianæ, fidemque, quam ipſe ſuſceperat, & veriorem ipſa electione probaverat, in Ægypto & aliis Regionibus juxta fidem datam propagari curaret.

LXIII. Non hunc dumtaxat, verum & alios in ea Regione Chriſtianæ Religioni aggregavit Franciſcus, hinc inde diſcurrens, animas aliquas undique Chriſto lucrifaciens, & ſibi ſodales conquirens. Illi præ ceteris notiores, quos nominatim refert Vitriacus e ſua familia & comitatu tunc apud Damiatam ad pauperem hanc Chriſti militiam tranſvolaſſe. Ita ſcribit in fine epiſtolæ ad Religioſos & familiares Lotharingos: *Dominus Raynerius Prior ſancti Michaelis tradidit ſe Religioni Minorum Fratrum, quæ Religio valde multiplicatur per univerſum mundum, expreſſe imitatur formam primitivæ Eccleſiæ, & per omnia vitam Apoſtolorum. Magiſter vero illorum Fratrum frater Franciſcus nominatur, qui adeo amabilis eſt, ut ab omnibus hominibus veneretur. Eidem Religioni ſe tradidit Colnius Anglicus, clericus noſter, & alii duo de ſociis, ſcilicet Michaël, & Matthæus, cui curam Eccleſiæ ſanctæ commiſeram; Cantorem, & Heinricum, & alios vix retineo.*

Vitriac. in epiſt.

Vitriaci familiares fiunt Minores.

LXIV. At ægre ferens immanis tyrannus Satan has aliaſque ſibi in illa Regione eripi prædas, raptorem aggreſſus eſt in quodam diverſorio Ægypti, impudica ſed pulchra nimis fœmina uſus, ad tentandum Virum Dei, ejuſque caſtimoniam & puritatem labefactandam. Cui immutata facie, & mira in periculoſo congreſſu ſecuritate Vir ſanctus dixit, ſe concubiturum, at in eo lecto, quem ille ſibi vellet eligere. Placet mulierculæ pactum, ſed ad omnem tollendam moram inſtabat. Parat ſe ad cubitum Franciſcus exuta paupere lacerna, & baculo confricatis ſparſiſque in pavimento carbonibus, qui erant in camino, deſuper incubuit, magno illæſus prodigio. En, inquit tentatrici, lectus ſplendidus in floribus, tanto opere dignus: hic ille, quem ego eligo, ut eos ignes evadam; ſi adhuc tibi moleſti, nulla potiori aqua, quam igne hoc extinguentur. Expavit ad factum mulier, & corde compuncta, coram genuflexa, petiit ſui errati veniam, & facile a Domino obtinuit, qui ardores cupidineos in cœleſtes mutavit, ita ut ſancta fide a Viro Dei imbuta multos ad eamdem, velut Evangelica Samaritana, mirabiliter perduxerit. Factum prorſus ſimile in aula Friderici II. Imperatoris, quod ad ipſum, quo contigit, annum referemus.

Specul. vitæ Franc. c.74. Hugol. c. 13. Marc. lib. 1. c. 57.

Scortum vincit jacens in prunis illæſus.

An. 1222. n.16.

LXV. His ſimilibuſque prodigiis, & ſanctitatis indiciis toto illo anno Franciſcus illam Orbis partem, non tam luſtravit, quam illuſtravit. Dolens vero non fuiſſe meſſem uberiorem, nec potuiſſe plenos manipulos in Domini horreum congregare, aſcendit in Paleſtinæ regionem, Syriamque, & Galilæam peragravit. Ita Legenda antiqua Thomæ Celani, & vetuſta Ordinis chronica, quibus cohæret Illuſtriſſimus heros Joannes Franciſcus Picus Mirandulanus in eleganti & locuplete de Franciſco poëmate apud me M. S., in quo dum præcipua Franciſci geſta deſcribit; iter hoc etiam ita perſtringit:

Legen. antiq. Chron. antiq. MS.

. . . Niliacis ſcrutatus ſedibus hoſpes
Indigus, unde imo captivos carceris antro
Eriperet, quos pertulerat furor impius olim,
Cum Saladino Italum robur, dum prælia miſcet;

Picus Mirand.

Pel-

Pellæo repetens Solymos, Syriamque rebellem,
Atque ita per densos pietas accensa maniplos,
Per cuneos, & per conserta umbonibus arma
Quæsivit Latiam redimi sine munere pubem.

Sanutus l.3. p.5. cap.4. & par.14. c.2.
Marc. citat.
Rebell. lib.1.cap. 26.

Benedictin. Monasterium fit Francifcanum.

LXVI. Tandem multis emensis terris, Antiochiam Celesyriæ nobilissimam metropolim pervenit per Montanam Nigram, non integra dicta, a civitate versus Septentrionem distantem, ubi nobile erat Monasterium Ordinis, ut Marcus & alii asserunt, sancti Benedicti. Hominem Dei ad se venientem sacro ritu processionaliter exceperunt Monachi, jam præmoniti ab Abbate paulo ante defuncto, prophetiæ gratia illuminato, non longe a sua morte superventurum hominem Deo carum & sanctum, magnæ familiæ Patriarcham, in veste lacera & persona despicabili, omni tamen reverentia & honore dignum. Cum his dies aliquot adeo sancte transegit, ut omnium in se transmutarit affectus, & ad sancti Viri vitam omnes admirarentur. Adjungunt amplius Legenda antiqua, Pisanus, Marcus, & ex his alii ex nostris, Monachos omnes mores, & habitum commutasse, renunciatisque amplis suis possessionibus Antiochiæ Patriarchæ, Franciscanos evasisse. Mihi autem in re hac dubium incussit quoddam diploma Gregorii IX., in quod incidi, dum hujus Pontificis regestum in Vaticano percurrerem datum 11. Kal. Maii anno VI. sui Pontificatus, qui est MCCXXXV. ab Incarnatione Dominica, & quintus decimus ab hoc nostro anno; in quo Fratribus Montanæ Nigræ concedit facultatem assumendi Regulam S. Benedicti. Tenor litterarum hic est.

Legen. antiq.
Pisan.confor.9.& 11.
Marc. cit.
Marian.cit. c.17.
Rod. fol. 283.
Oritur circa hoc quoddam dubiū.
In regesto Greg. IX. epist.132.

Ministro, & Eremitis de Montana Nigra Antiochensis Diœcesis.

QUorumdam nos Ordinum, quorum clara satis extitere principia, repentinus pro diversitatum levitate defectus invitat, ut libenter certam vivendi formulam vobis petentibus præbeamus, ut qui sub unius professionis titulo degitis, ad eum qui habitare facit unius moris in domo, incedentes, uno & certo consuetudinis tramite, quasi regia via securius pertingatis. Quo circa vestris supplicationibus annuentes B. Benedicti Regulam, & regularia, quæ secundum Deum servari valeant, instituta, perpetuo vobis concedimus observanda. Nulli ergo nostræ concessionis &c. Si quis autem &c. Datum Perusii, ut supra.

LXVII. Duæ hic difficultates erumpunt. Prima, quomodo quindecim dumtaxat ante annis Regulam S. Benedicti, juxta citatos Auctores, respuentibus, eadem ipsa denuo assignatur? Vel si hanc nunquam excusserint, oritur secunda difficultas, quomodo jam viventibus juxta Benedictinam institutionem, ex Marci, & aliorum sententia, eadem secundo conceditur? Quo pacto me ab his dubiis expediam sane nescio, & divinare potius licet, quam rei rationem offerre. Negare nolim, nec audeam, quod tot probati testes serio affirmant, præcipue Auctor legendæ antiquæ Francisco coævus, & alii non reprobandi Auctores, Franciscanum evasisse Monasterium; attamen vel Cœnobii incolas, vel dispersos in varias cellas Nigri Montis Eremitas, hujus Monasterii tamquam capitis membra, susceptæ Regulæ Minorum pœnituisse, aut quosdam semper reluctasse de deferenda Benedictina, atque ita ad sanctam Sedem recurrisse pro eadem omnibus concedenda. Quod sane ipsæ litteræ mihi indicare videntur, quæ mutationem repentinam innuunt, & diversitatem

tem in norma vivendi, dum quidam repente Francisci Regulam assumpserint, alii Benedictinam retinuerint, quem iterum omnibus concessit Pontifex volens *ut sub uno*, inquit, *& certo tramite regia via securius ad Deum pertingerent*. Et sane inscripta nomina *Ministri*, *& Eremitarum*, ad quos litteræ dantur, non parum hanc suspicionem confirmant. Ita enim Minorum Superiores nuncupantur, & Eremitarum nomine Fratres in Religionis incunabulis frequenter audiebant. Quare judicarim scriptum Fratrum Ministro, ex universis per Montanam Nigram commorantibus Eremitis, ut seposita Regularum varietate sub una sancti Benedicti Regula, & regularia statuta deinceps concorditer militarent.

LXVIII. In re dubia, in qua nullus facem præferat, ita divinare licuit; vel aliter adjiciendum, præter illud Cœnobium, in Montana, alia fuisse Religiosorum habitacula, & plures vixisse sub uno Ministro Eremitas, ad quos dumtaxat datæ sunt suprascriptæ litteræ, & præfatum Monasterium semper remansisse sub disciplina Franciscanorum. Posterius hoc mihi probabilius probat quod referunt Pisanus & Marianus ex Legenda antiqua, & hujus auctor accepit a Fratribus Johannino, Jacobo, & Regnerio de Monte Politiano, illius Conventus incolis, & rei testibus oculatis, ut habet Legenda. Porro refert Guardianum, ex Abbate factum, virum evasisse magnæ contemplationis, in qua dum ad primam noctis vigiliam absorptus hæreret, vidit magnam turbam prætereuntium in rubeis vestibus candelas habentium accensas; aliam in vestibus albis incedentium; de hinc decem spectabilissimos viros rubeas similiter vestes habentes, & pone venientem speciosissimam Dominam, mediam inter duos gravissimos viros. Quam ut adjuravit, humillterque rogavit, ut quæ ipsa esset, & quæ præcedentes turbæ indicarent, placido & sereno vultu illa dixit: se Mariam matrem Domini, primam turbam Martyrum, secundam Confessorum, tertiam Apostolorum decem; collaterales Jacobum esse & Joannem fratres, qui Antiochiam ibant ad excipiendam in gloria animam cujusdam probi & perfecti Minoritæ, e corpore discessuram circa horam diei tertiam, & octo post dies ad Cœnobium hoc Montanæ Nigræ regressuros, ut alium deducant in cœlum. Ita per omnia factum comperit Guardianus; nam missis duobus speculatoribus Antiochiam accepit, statuta hora mortuum quemdam ex Fratribus, virum optimum, per quod confirmabatur ceteram visionis partem non futuram inanem. Monuit ergo ut omnes se præpararent ad mortem, dum nulli peculiariter prædicebatur, sed in dubio eventu sibi quisquam debuisset timere. Unusquisque sibi timuit, & omnes semet parabant, continuis illis interlabentibus diebus sua expiantes peccata, donec accedente jam octava die, irritam putarunt visionem, dum neminem infirmitate ulla gravari senserunt. At in ipso illo die, sacro devote præmisso, conquestus est Guardianus magnum sibi incussum capitis dolorem, quo ingravescente, & supervenientibus aliis corporis malis, circa horam nonam spiritum reddidit Creatori: quo factum est, ut omnino veram judicarent Fratres Guardiano factam, & sibi ab eo jam antea narratam, visionem.

Pisan. cit. Marian. cit. Legen. antiq.

Mirabilis visio.

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

„ I. NUnc primo feliciter gliscentis Ordinis Minoritici gesta,
„ nullibi luculentius addiscenda quam penes Waddingum,
„ hoc anno occurrunt. In profesto Pentecostes sub xix. Maii Comitia

Capit. General. Assisii, ubi S.P. Dominicus adfuit.

generalia apud Portiunculam Assisii ad miraculum numerosa, præsentia S.P. Dominici cum septem Sociis illustrata, dum curiositati satisfaciunt, pietatem & caritatem adaugent; Fratrumque in omnes ferme partes ad prædicandum missio animos erga Religionem Catholicam suaviter incendit. Et quis non admirabitur austeritatem vitæ alacri patientia lenitam, extremam rerum pauperiem repente a circumvicinorum populorum pia liberalitate provisam, tam magni cœtus Fratrum exactam obedientiam sine murmure, ac tanti Patriarchæ adeo ardentem animarum zelum, quo cum duodecim in Ægyptum ad Soldanum & suos Saracenos, Crucis Christi acerrimos hostes, properat? Legat quæso, apud Waddingum, & plura quam hic indicaverim certe magnalia, quibus animum recreet, absque dubio inveniet: nos enim quid illis addamus nihil occurrit, nisi Summi Pontificis zelum animarum, & paternam caritatem, qua Christianos in angustiis positos humanissime prosequitur. Etenim ad Miramolinum Marrochii Regem pro iisdem Apostolicas litteras direxit *Expedire ibi &c.* nonis Octobris (porro Miramolinus Arabice, latine *Rex multarum gentium* interpretratur) ac etiam præter eas, pro Cruce signatis, Terræque Sanctæ expeditione ad Fridericum Imperatorem dedit diploma *Ecce Fili carissime &c.* Kal. Octobris. Neque Constantiæ Reginæ, & Friderici præfati matris obitum silebo; hæc enim Apostolica dispensatione ex Monialis Henrici VI. Imperatoris uxor, & Rogerii IV. germen, ex quo mundo peperit Fridericum, eumdem semper in Pontificis obsequium continuit: at satis functa matre, veluti disrupto quo regebatur fræno, Fridericus a Pontifice optimo pessime descivit.

S. P. Ægyptum pergit ad Soldanum cum duodecim secum.

Wadd. ad hunc annum.

Indicul. supr. cit. ex Odoric. fol. 29. 71.

Conventus Bilbilis.

Gonzaga part. 3. in Prov. Aragon. Convent. 5. *Wadd. ad an. 1362. n. 6.*

II. Interea vero, quæ ad Ordinis dilatationem pertinent non prætermittens, Bilbilis Conventum non reticebo; cujus reædificationem sub anno MCCCLXIV. Gonzaga, & Waddingus ad annum MCCCLXII. expendunt; licet non suppeditet nisi curiositati laborem, haud erit nihilominus inutilis cura, si ejus, qui ante reædificationem præfuerat, antiquitatem & constructionem aperire potuerimus; reminiscetur siquidem priscorum pietas & zelus, qui ad gloriam Dei operi tam Religioso manus adhibuere.

Calagurium.

III. Prope Bilbilim, famosissimi Poetæ Martialis patriam, Salone fluvio, ob optimam temperaturam ferri, laudato, irrigatam, cui Conventus S. Francisci a Gonzaga & Waddingo inscribitur, est Calatagurium, vel Calagurium, aut Calaguris Civitas nuncupata, quam *Calatayud* Hispani vocant, a qua pariter idem Conventus denominatur, quod locorum vicinitas ambobus communem faciat. Est autem Calagurium in Hispania Tarraconensi, & Aragoniæ Regno, distatque a Turiasone in Meridiem XV. M. P. Hispanicis. Hujus Civium devotionem Fratres nostros ab antiquis admisisse, ex demolitione Conventus facta jussu Petri Castellæ Regis, cognomento *Crudelis*, tempore belli, quod Aragoniæ Regi intulit, dum arcta obsidione civitatem premeret, cogeretque ad deditionem, ut enarrant Waddingus, & Gonzaga supracitati, apertissime liquet; sed quo tempore eos admiserit, nec Archiva, nec aliud quidpiam, de re tam antiqua loquuntur: quamobrem hisce in tenebris aliunde quærenda lux est.

Petrus Castellæ Rex demolitur Conventum.

IV. Anno quadragesimo octavo supra millesimum ducentesimum Summus Pontifex Innocentius IV. per suum diploma Religiosarum Sanctæ Claræ Calagurii curam Fratribus nostris commisit; quamobrem

eo

„ eo jam tempore hi locum, & habitationem habebant, cum verisimile „ non sit aliis quam iis, qui eadem in civitate essent, hujusmodi curam „ committere voluisse. Sed cum iisdem Monialibus præfatis Episcopus „ Turiasonensis construendi sibi Monasterium facultatem concesserit „ anno MCCXL. ut referunt Provinciæ Aragoniæ monumenta, facile ad„ mittendum est, Conventum Fratrum pluribus ante annis in eodem lo„ co præfuisse, a cujus Religiosorum exemplo, etiam juvenculæ, & „ mulieres civitatis vitam regularem, sicut & plures juvenum, ample„ xari discere valerent. Nunc ergo si anno MCCXIX. B. P. Frater Joan„ nes Parens apud Cæsaraugustam ædem pro suis posuit, post sancti „ Francisci Canonizationem ejus nomini dedicatam, Calagurio ab hac „ Urbe XIII. M. P. tantum in Lybicum recedente, reliquum est zelo tanti „ Viri illius Calaguriensis primi Cœnobii fundationis honorem tribue„ re, & præsumere factam fuisse hoc eodem anno, vel certe paulo post; „ maxime quod loci numerositas populi ad id Beatum Virum dilatatio„ nem suæ Religionis persolicite procurantem, allicere potuerit. Ce„ terum extra muros civitatis ad marginem Salonis fluvii positum fuisse „ constat.

Monialium cura committ. Fratribus an. 1248.

Vide infr. ad an. 1240. n. 4.

Jo: Parens Cæsaraugustæ obtinet Conventum an. 1219.

ARGUMENTUM.

Revocatus per Socios Franciscus ad Occidentem, denuo invisit Soldanum, serio agit de ejus conversione, statutisque cum eo quæ ad animi salutem spectabant redit ad suos. Venetias appellens, Patavium, Bergomum, lacum Benacensem, Cremonam, aliasque Lombardiæ civ., citraque Padum regiones lustrans, venit Bononiam, ubique cum sui Instituti augmento aggregatis suo Sodalitio viris præcipuis ex studio Bononiensi. Venit cum Cardinale Hugolino ad Eremum Camaldulensem, hinc ascendit in montem Alvernæ, demum pervenit Assisium, ubi indicta Synodo, reprehenso Elia & e suo gradu remoto, subrogat ei Petrum Cataneum, intensiusque intendit Fratrum instructioni. Interim apud Marrochium martyrio afficiuntur quinque hujus Instituti viri, miraculis & reliquiarum veneratione præclari; quorum æmulatus triumphum S. Antonius transit ad Minores. Recensentur denique, quæ in Gallia, Anglia, Belgio, & Hispania Fratres in suis missionibus peregerunt.

I. NOn solum supranominatum Montanæ Nigræ Monasterium, verum & alia acquisivit Franciscus cum suis, qui paucis post annis adeo excreverunt, accedentibus etiam quorumdam Monachorum Orientalium Cœnobiis, ut citissime integram Minorum constituerint Provinciam, quæ usque ad Syriæ & Palestinæ direptionem a Saracenis, non sine laude florebat. Sed dum ita in Oriente suam multiplicaret Francisci familiam, in Occidente Frater Elias, relictus ab eo Ordinis Vicarius, Fratres a commendato sibi tramite divertebat, novum regiminis modum in Ordinem introducens. Dicebat in collationibus & exhortationibus monasticis, non omnibus concessam illam puritatem & sanctitatem sui Institutoris, vitamque ejus potius laudandam quam imitandam; quædam etiam eum statuisse & velle, quæ humanas superant vires, saltem; quæ secundum humanam prudentiam & discretam rerum providentiam videbantur observatu difficillima, imo & ferme impossibilia; atque ita

Legend. antiq. Marian. cit.

Multa molitur Elias in præjudicium regularis disciplinæ.

Angelus a Clareno in 1. Ord. tribulatione. Maria. cit.

ita ex prudentum arbitrio multa ex eis moderanda, tollenda alia, & plura, non adeo strictæ observantiæ, secundum fragilem hominum conditionem & corrupti temporis mores esse toleranda. Qua ratione, & fucatis persuasionibus, plures post se traxit, etiam ex Provinciarum Ministris, itaut Francisci simplicitatem, sinceritatem, arctumque modum vivendi condemnarent, & imprudentiam reputarent. Quo factum est, ut intentarent quædam a Regula esse abradenda, & sui Instituti rigorem mitigandum. Nihilominus alia utilia pro Provinciarum moderamine statuerunt; sed inter cetera illud jusseruut contra Regulam concedentem, ut de omnibus, quæ Fratribus apponuntur, liceat manducare, ne scilicet intra, vel extra claustra ullus posset carnibus vesci.

Vide Reg. 1. c. 3.

II. Non defuerunt autem viri zelosi spiritum Dei habentes, qui humanam prudentiam dolebant præponi divinæ voluntati, videntes quod singularis ferus depascebatur vineam electam. Quare admonitis Viri sancti Sociis, quid in imminenti & secreta hac Ordinis ruina agendum esset secum clanculum tractarunt. Instanter interpellabant Dominum, ut verum suum Pastorem incolumem quantocius redderet, ne longius agente dispergerentur oves, & circuienti rugientique leoni abirent in prædam. Misso Fratre Stephano, sancti Viri olim Socio, in Syriam curarunt ut omnia ei exponerentur, & revocaretur in Italiam. His a nuncio perceptis, Vir sanctus non concidit animo, sed statim ad Deum recurrens ei commendavit familiam, quam ab ipso susceperit. At circa constitutionem de abstinendo omnino a carnibus ex sua humilitate consilium iniit cum Petro Cataneo, quem tunc secum habebat, qui respondit sibi in hac re non licere judicare, nec ad alium præter Legislatorem spectare quidquam circa universorum mores stabilire. Distulit itaque hujus & ceterorum resolutionem ad suum reditum, de quo statim cogitavit.

Revocatur Francisc. in Italiam.

III. Noluit tamen, insalutato Soldano Malachadino, quem ita nominandum volunt qnidam, sed Marianus Voriliciuni vocat, cujus salus ei quam maxime cordi erat, quippe qui jam ante eum honorifice susceperit, ut habet Nauclerus, tum quia multam ei dedit spem suæ conversionis. Descendens itaque in Ægyptum, & secundo prædicans, nihilque extorquens præter bona verba, & futurorum spem, quia adhuc se excusabat Soldanus propter præsentia bella, & suorum insidias, odiumque illorum erga Christianos, statuit Vir sanctus Deum omnino obsecrare & obtestari, ut hanc animam salvam faceret, pro qua lucranda tot emensus est terras, neque per plures dies destitit ab oratione, donec tandem exauditus est, & præostensa omnia, quæ futura erant circa Principis conversionem & baptismum, eo modo quo supra retulimus. Quæ dum ei Vir sanctus referret, fideique nostræ normam expanderet, majorem quam antea concepit erga Dei Virum amorem, rogavitque ut amplius vellet apud se manere. Sed præmonitus ille ab alto, ut in Occidentem remearet, non potuit acquiescere. Vale dicto itaque Principe, videns parvum in conversione gentis illius fructum posse sperari, neque se obtinere potuisse, quod totis viribus concupivit, navem conscendit ad fidelium partes navigaturus. Sic itaque Dei ordinante clementia, & sancti Viri promerente virtute, misericorditer & mirabiliter factum est, quod Christi amicus mortem pro ipso viribus totis exquireret, & tamen nullatenus inveniret; ut & merito non careret optati martyrii, & insigniendus servaretur impofterum privilegio singulari. Sic utique factum est, ut ignis ille divinus adhuc perfectius ipsius æstuaret in corde, ut post po-

Naucler. ad an. 1208.
Marc. lib. 1. cap. 57. & 58.
Legen. antiq.
Redit iterum ad Soldanum.
An. 1219. n. 60.
Regreditur in Occidentem.
Bonav. cap. 9.

potentius evaporaret in carne. O vere beatum virum! cujus caro etsi tyrannico ferro non cæditur, occisi tamen agni similitudine non privatur. O, inquam, vere ac plene beatum! cujus animam, etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit.

IV. In navigatione prospere successit, nam brevi Candiam appulit, hinc Venetias, opulentissimam maris Adriatici Urbem. Hic, dum deambularet cum socio juxta Venetas paludes, invenit maximam avium multitudinem residentium & cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad socium: sorores aves laudant Creatorem suum; nos itaque in medium ipsarum euntes, laudes & horas canonicas Domino decantemus. Cumque in medium ipsarum intrassent, non sunt aves motæ de loco, & quia propter garritum ipsarum in dicendis horis se mutuo audire non poterant, conversus Vir sanctus dixit ad aves: sorores aves, a cantu cessate, donec laudes Deo debitas persolvamus. At illæ continuo tacuerunt, tamdiu in silentio persistentes, quamdiu dictis horis spatiose & laudibus persolutis, a sancto Dei cantandi licentiam receperunt. Dante autem eis Viro Dei licentiam, statim more solito cantum suum resumpserunt. Gratias agens Deo Vir sanctus ob creaturarum obedientiam, magnamque, quam erga divinas laudes, reverentiam exhibuerunt, ædificavit ibi sacellum adjuncto tuguriolo, in quo unus aut alter ex sociis Deo laudes persolveret. Locum tamen postea auxit sub nomine S. Francisci in deserto, sive de Contrada, vir devotus Jacobus Michaël, relictis anno MCCXXXIII. suis facultatibus ut in aptum Conventum consurgeret, a quo anno eam obtinuit formam, quam modo habet, & a Patribus Conventualibus ad Observantes transivit anno MCCCCLX. ex Pii II. decreto. Dedisse etiam tunc Franciscum Venetiis initium alteri Conventui, qui nunc S. Francisci a Vineis nomen habet, fertur a Mariano & aliis, sed anno MCCXXV. suas ibi statuisse sedes Franciscanos & Dominicanos sub felici principatu D. Jacobi Theupulo inclyti Ducis Venetiarum asserit Rodulphus, & Conventum hunc a Vineis hoc anno posteriorem indicat Gonzaga, dum constructum asserit a Fratribus prioris Conventus ad paludes extructi, ut in civitate haberent receptaculum, quando ad eleemosynas vel negotia illuc ire, aut ibidem pernoctare oporteret. Ex pauperculo demum tuguriolo commodum fecit Conventum pro sex Fratribus cujuscumque Ordinis, qui pro se orarent, pius quidam Venetus Marcus Zianus, adjudicata ex testamento anno MCCLIII. una vel altera domo contigua, & vinea, a qua S. Francisci a Vineis cognomen accepit. Nostris vero statim concessus est inhabitandus, qui opera & liberalitate cujusdam Patriarchæ Grimani Gradensis Veneti civis in capacissimum & augustum evasit Monasterium. Præter plures nobilissimas reliquias in honore hic habetur corpus B. Matthæi Picentis, cujus vita & facta suo loco narrabuntur.

Bonav. cap. 8. Andr. Dandulus in Hist. Venet. MS. ad hun. annum.

Jubet aves silere. demum cantare, & obediunt.

Conv. Venetiarum S. Franc. a Vineis.
Gonzag. in Prov. S. Ant. Con. 14.

Marian. cit.
Marian. cit.

Rodulph. fol. 271. Gonzag. cit. Con. 1.

V. Hinc Vir Dei venit Patavium, nobilem Marchiæ Tarvisinæ urbem, vulgo Italico Paduam, ubi Fratribus unum, Sororibus alterum, de Arcello dictum, locum acquisivit; deinde in Lombardiam Transpadanam in Bergomates transiit, apud quos hoc anno eum fuisse asserunt Bartholomæus de Peregrinis, Marius Mutius, & Cœlestinus Scriptores rerum Bergomensium. Joannes Antonius Guarnerius, qui opus M. Antonii Benalii de Sanctis Bergomensibus ex decreto Decurionum Bergomensium perfecit, non hoc sed anno MCCXVIII. eum illuc pervenisse, & moram traxisse affirmat. Sed in eo priores errant, quod velint Franciscum semper

Marian. cit. Pisan. confor. 11.

Franc. venit Paduam & Bergomum.

Bart. 2. par. 129. Mutius lib. 2. de divis. Bergomen. c. 5. Cœlestin. li. 21. c. 3.

Guarner. in vita SS. Domin. & Franc. fol. 126.

Bergomi convenerunt Domin. & Franciscus.

per Bergomi hæsisse ab anno MCCXVIII. per duos annos continuos, quos non immerito sui erroris monet Cœlestinus posterior & accuratior auctor, ex Francisci factis & itineribus probans id minime posse constare. Forsan, addit, quod duobus diversis annis illuc venerit, quod errorem posset inducere, ut diceretur integro hæsisse biennio. Adfuisse asserunt sanctissimum Prædicatorum Institutorem, & habitasse in sacello S. Mariæ Magdalenæ sito in arce; Franciscum vero in Oratorio sancti Vigilii Episcopi Tridentini, sito prope ipsam arcem, quo tempore erat pastor hujus urbis Joannes Novariensis e familia Torniella, quem sancti Viri sæpius visitabant, & cum eo multis ad animarum salutem agebant. Monachos vallis de Astino sub ipsa urbe frequenter invisebant, & apud eos, Dominico sacra facienti, sancta humilitate & caritate pius Diaconus Fratribus ministrabat. Tandem Clerus, Senatus, Populusque Bergomensis sanctis Viris ab urbe recessuris duas ecclesias dederunt in Fratrum suorum habitationem: S. Dominico, quæ sancti Stephani dicebatur; sancto Francisco, quæ S. Joannis Baptistæ, & hodie Minorum est Conventualium, quibus occupatis & relictis, qui contigua adderent habitacula, Brixiam perrexerunt.

VI. Urbem hanc non minus favorabilem & piam expertus est uterque Patriarcha, sed per paucos dies in ea mansit Franciscus. Cum socio transivit in insulam Gardæ, quæ ex mediis undis lacus Benacensis surrigit, arboribus fructiferis, aëris temperie, & soli amænitate laudatissima. Hic acquisivit suis Sectatoribus locum, ut constat ex archivo Brixiensi Minorum, & quibusdam litteris divi Bonaventuræ, quæ in ipso Insulano Conventu asservantur. Qui ampliorem laudem hujus insulæ desiderat, perlegat Illustrissimum Gonzagam. Amplum in hoc Conventu tenuit gymnasium Franciscus Lychetus, multosque erudivit in Scoti doctrina discipulos. Venerunt demum Franciscus cum socio Cremonam, quæ nobilis civitas est in Cenomanis Italis in eadem regione Lombardiæ Transpadanæ, ubi per aliquot dies hæserunt, & Monasterii ædificandi situm adepti sunt; quod dum ædificarent, supervenit sanctissimus Patriarcha Dominicus, qui ad dilectum suum Franciscum visendum statim concessit. Cum una essent, & longum de divinis rebus sermonem haberent, convenere ad eum Cœnobitæ, qui penuria puræ laborabant aquæ, rogantes utrumque, ut Deum precarentur, ne putei sui aqua turbulenta & cœnosa esset. Fuit aliquandiu inter Viros sanctos certamen, uter aquæ benediceret, demum beatus vicit Franciscus. Igitur B. Dominicus afferri sibi vasculum ex ea jussit aqua, cui postquam benedixit, in puteum mitti, ac paulo post inde hauriri aquam voluit, quæ quidem purissima & haustui optima inventa est, ac fuit deinceps & perduravit.

Conv. Benacen.

Gonzag. in Prov. Brix. Con. 26.

Conv. Crem.

Flamin. in vita S. Dom. lib. 2. fol. 48.

Castillo lib. 1. c. 50.

S. Domin. facit aquam cænosam puram.

Hist. Mantuana lib. 4.

Maria. c. 17.

Sanat Franc. per chartulam morbo caduco laborantem.

VII. Ad Mantuanos etiam deflexisse scribit Hippolytus Donesmundus illius urbis vir doctus in historia, quam concinnavit patrio idiomate de rebus Mantuanis, eique concessam ædiculam S. Mariæ Incoronatæ, cui domum contiguam adjunxit pro Fratrum incolatu sancti Viri socius fr. Benevenutus, quæ temporis decursu & hominum pietate in amplum excrevit domicilium sub S. Francisci invocatione, ubi idem Benevenutus miraculis clarus requiescit. Tendenti autem Francisco Bononiam versus, cum essent in districtu civitatis Parmensis in Lombardia Cispadana, juxta oppidum Caneanum, occurrit eis quædam mulier habens filium morbo caduco domi laborantem, petens ut pro eo sanando Deum efflagitaret. Pias quasdam preces in chartula Vir sanctus exaravit, & deferendas filio

filio, dedit mulieri; quas ut juvenis accepit, ſtatim perſecte convaluit, & ob tantum beneficium inſervivit poſtea Fratribus in Converſi habitu in monaſterio Parmenſi ſancti Henrici.

VIII. Tandem Vir ſanctus Bononiam pervenit, ubi, teſte Sigonio, tanta hominum ejus viſendi cupidorum concurſatione exceptus eſt, ut per vias inceſſus eſſet ablatus. Omnes ipſum audire tamquam Angelum Dei ambiebant, neque ſequi deſtiterunt, quouſque in forum pervenit; ubi, civibus & ſcholaribus in unum convocatis, concionem tanta ſpiritus magnitudine habuit, ut non homo loqui ſed angelus putaretur. Adeo vero omnium animos flexit, ut non ſolum pleroſque ad pœnitentiam agendam impulerit, ſed etiam ſcholares duos e Piceno ad res humanas relinquendas, & diſciplinam ſuam aſciſcendam adduxerit, quorum utrumque nempe Peregrinum Falleronum, & Rigerium a Mutia adoleſcentes nobiles habitum poſtulantes veſtivit, & futurum vivendi genus utriſque præſcripſit. Edoctus enim in ſpiritu utriuſque indolem, dixit: Tu Peregrine viam ſectaberis humilitatis, tu etiam Rigerie Fratribus inſervies. Quod ſumma humilitate fecerunt, neque enim Peregrinus quantumvis doctus & in ſacris Canonibus verſatus aliquando ad Clericatum aſpiravit, ſed in humili Laicorum ſeu Converſorum ſtatu per omnem vitam permanſit. Paulo poſt Chriſti dilectione totus accenſus, & mortem quam pro nobis tulit reddere volens Salvatori, in Orientem proceſſit. Hieroſolymis ſacra inviſit perquam devote noſtræ redemptionis veſtigia, habens ſecum volumen Evangelicum, quo, tamquam ductore, uſus eſt in luſtrandis & percipiendis Chriſti Redemptoris geſtis & vita. Ubicumque quidquam feciſſe Dominum comperiebat, ſtatim genua flectebat, terram extenſis brachiis amplexabatur, dulciter oſculabatur, fletu rigabat; & tanta hæc teneritudine ubique faciebat, ut quoſcumque vel ſaxeos homines, etiam alienæ fidei, ad devotionem & cordis compunctionem commoveret. Martyrii ſitim explere non potuit, Deo ita diſponente, qui nec ejus Inſtitutori id ipſum conceſſit: quare in Italiam reverſus, tamquam verus peregrinus in hoc mundo, in pauperibus & derelictis tuguriolis commorabatur, homines ubique exhortans ad pœnitentiam, & cognatos pleroſque ad perfectionis ſemitam manuducens. Rariſſime aut nunquam eos inviſebat, nec colloquebatur, niſi quando oportebat ad ſalutem, idque adeo breviter & curſim, ut quanta potuerit celeritate ab eorum converſatione diſcederet, rationem hanc iis reddens, qui inurbanitatis notabant, magiſtrum noſtrum Chriſtum a quærentibus non inveniri inter cognatos & notos. Ad tantam denique perfectionem aſcendit, ut beatus Bernardus de Quinta Valle, Franciſci primogenitus, de eo auderet aſſerere, Peregrinum unum eſſe ex perfectiſſimis fratribus totius mundi, eumque vere peregrinum & advenam in hoc ſæculo, quippe cujus converſatio & cogitatio erat in cœlis, & tamquam terram faſtidiens, affectum omnem e terrenis abduxerit temporalia, & quidquid ſub cœlo eſt arbitrans ut ſtercora, ut unum Chriſtum lucri faceret. Tandem plenus virtutibus & bonis operibus, migravit ad Chriſtum, quem ſemper toto corde dilexit, & clarus miraculis in vita & morte cum magno populorum concurſu ſepultus eſt in monaſterio S. Severini in Marchia, cujus corpus ante centum annos effoſſum, integrum & pulchrum apparuit.

Sigon. de Epiſ. Bonon. lib. 2. ad annum 1220. Marian. c. 10. & 17. Rodulph. lib. 1. fol. 126.

Bononiæ convertit Peregrinum & Rigerium.

Peregrini commendatio.

IX. Rigerius vero, ſeu Ricerius, quo potuit nexu Franciſco hæſit, familiaris ejus ſocius effectus, qui magiſtri vitam, tamquam virtutis exem-

B. Rigerii laus.

exemplar sibi proposuit imitandam. Adeo in hac schola profecit, & ad tantam pervenit rerum prudenter agendarum, Fratrumque regendorum
Rodulph. cit. fol. 115. peritiam, ut secundum sancti Viri vaticinium prædicentis Fratribus inserviturum, factus sit Minister (qui & servus ex ipsius Francisci institutione & interpretatione) Provinciæ Marchiæ Anconitanæ. Rexit per aliquot annos, deinde ad majora sanctitatis & virtutis incrementa aspirans, atque animose ascendens, multas & molestas passus est a virtutis
Anno 1226. n. 13. inimico tentationes, quas nos alias latius explicabimus. De eo narratur, quod cum semel interrogaretur, cur mulierum consortia fugitaret, cum tamen in eo esset donum castitatis eximiæ? responderit: Nisi id fecissem, forsan justo Dei judicio tam præclaro munere privarer. Sapiens quidem cautio est necessaria, nam qui periculum amat, non immerito peribit in
Marian. lib. 1. c. 10. & lib. 2. c. 9. illo. Hunc Rigerium confundit Marianus cum Rogerio Viro sancto, qui jacet Tuderti clarus miraculis, quem sanctum vocavit Gregorius IX. & ejus memoriam ibi celebrari præcepit. Sed alter est hic ab illo, ut latius, cum de Tudertino egerimus, ostendemus.

B. Nicolaus de Pepulis. X. Præter hos, alium sibi acquisivit discipulum ex hac concione, superioribus non inferiorem, D. Nicolaum de Pepulis nobilem Bononiensem Jurisperitum, qui Bernardum a Quinta Valle Bononiam advenientem a puerorum & insolentum molestiis liberavit, benigne ibi commorantem fovit, & consodalibus ædes extruendas curavit, ut superius prædiximus. Ea mihi probat authenticum scriptum cujusdam Fratris Bo-
Anno 1211. n. 28. & 29. naventuræ anno MCCCVI. exaratum, cujus autographum penes Illustrissimos Dominos de Pepulis, & probatum exemplar apud D. Franc. de Vase Petramellara SS. Mauritii & Lazari magnæ Crucis Equitem, Consiliarium, & magnum Bononiæ Commendatarium transumptum ad me missum, hic exhibeo.

XI. *Beatus Nicolaus de Bononia filius Domini Gulielmi ex magna domo Pepulorum, ambo boni nominis famæ, & Dei timoris in ipsa civitate habiti sunt. Hic ab ineunte ætate operam dedit studiis; quare doctor legum effectus, in publico gymnasio lecturam Pandectarum anno Domini* MCCXIX. *egregie interpretatus est. Tunc temporis S. Franciscus Bononiam beatum Bernardum misit, ut Cœnobium suæ religioni, nuper a summo Pontifice confirmatæ, curaret. Qui cum Bononiam pervenisset, divino spiritu amicitiam cum beato Nicolao contraxit, eumque a contemptu puerorum liberavit, in domum suam benigne recepit; officiis & bonore prosequens, domicilium sibi, suæque Religioni procurandum suscepit in loco Sanctæ Mariæ de Puliolis. In eum non solum plurima, & maxima dona in honorem Dei & beati Francisci contulit; sed ex aliis seipsum Franciscanæ religioni dicavit, habitumque illius suscepit anno Domini* MCCXX. *dum sanctus Franciscus Bononiæ in platea conciones habebat, ac miraculum in beati Peregrini conversione conspexit. Vixit per paucos annos in religione, plura signa dedit Deus, ex quibus omnes pro comperto habebant beatum Nicolaum esse Deo maxime carum. In itinere bis comes fuit S. Francisci, de ejus progressu in religione plura in nostro manuali scripto reperiuntur, & majora expectabantur, sed morte præventus, pie sancteque Deo spiritum reddidit anno Domini* MCCXXIX. *Kal. Maii, & in Ecclesia S. Mariæ de Puliolis ejus cineres conduntur.* Deinde subscriptum: *Ego Fr. Bonaventura brevitati studens, scripsi anno* MCCCVI. Quod autem præmisso anno MCCXIX. subjungat, tunc temporis Bernardum Bononiam venisse, latius hoc spatium temporis sumendum est, sicut supra docuimus, & ex hoc ipso colligi potest, quod nuper, aut paulo ante

dixit

dixit religionem a Pontifice confirmatam. Is autem fuit Innocentius III. ante aliquos annos mortuus, qui anno MCCX. Regulam & Inſtitutum approbavit: verius ergo putamus non anno MCCXIX. ſed MCCXI. Bernardum Bononiam appuliſſe, uti jam ſtatuimus ſub illo anno, quod omnino confirmat Franciſci hoc, de quo agimus, anno indignatio, quam ſtatim referemus, de amplioribus ſuorum Fratrum ædificiis, quæ ante unum aut alterum annum non adeo facile poterant extrui: cetera quæ ad vitam & mortem hujus ſancti Viri ſpectant, dabimus ad annum MCCXXIX. quo diem clauſit extremum.

XII. Alterum etiam habuit Franciſcus ex hac civitate diſcipulum, Fr. Bonizium magnum paupertatis amatorem ad gravia negotia obeunda B. Bonizius. intrepidum, & ad reſolvenda expeditum. Hinc a Franciſco in rebus præcipuis aſſumptus in ſocium, cum eo fuit in Monte Raynerii, quando Regulam a Chriſto accepit, & dure increpavit Miniſtros, qui eamdem nolebant admittere, Domino, aperta & clara voce, ejus ſermonem & Inſtitutum confirmante. Poſt mortem Vir ſanctus huic Bonizio apparuit in veſte fulgentiſſima, eique ſua vulnera palpanda & oſculanda porrexit. Obiit Bononiæ ſepultus ad ſuos; poſt multos demum annos oblivioni traditus, donec translatis inde Fratribus propter loci inſalubritatem, & refecto Monaſterio in clauſuram Monialium, dum aperiendis fundamentis foſſores diligentius intenderent, in tria veneranda corpora ex inſperato inciderunt, videlicet B. Nicolai, de quo nunc egimus, hujus Bo- Gonzag. in Prov. Bono. Mon. ſt. 6. nizii, & Guillelmi a Cortemilio, Franciſci etiam ſocii, de quo nos alias, quibus ſequentia appoſita erant epitaphia.

Nicolaus primus nomine.	*Alter vero Bonizius*	*Guillelmus alter nomine*
Cæco lumen obtinuit	*Franciſci patris extitit,*	*Sacro pollens eloquio*
Et mortuis reſtituit	*Conſors dum verbis Domini*	*Urbis iſtius incolas*
Vitam devotis precibus	*Sacram conſcripſit Regulam.*	*In viam traxit Domini.*

XIII. Tales erant Franciſci ſermones, ut homines quo vellet flecteret, & Deo ſibique plures adſciſceret: ex acquiſitis in hac urbe Sodalibus hi magis noti. An hanc ſolam habuerit concionem, vel ſæpius populo prædicaverit, quod veroſimilius putem, vel de hoc ſermone, an de alio, quod ſubjungo Thomæ Spalatenſis, ſive Epetii Archidiaconi, tunc Bononiæ litteris incumbentis, teſtimonium admittendum ſit, non fero judicium. Illud ex ſcriptis Eccleſiæ Spalatenſis extractum ad rem illuſtrandam & tempus indicandum inſerere libuit. *Cum eſſem in ſtudio Bononiæ, ego Thomas civis Spalatenſis, & Archidiaconus ejuſdem civitatis Cathedralis Eccleſiæ, anno MCCXX. in die Aſſumptionis Dei genitricis vidi S. Franciſcum prædicantem in platea ante Palatium parvum, ubi pene tota civitas convenerat. Fuit autem exordium ſermonis ejus*: Angeli, Homines, Dœmones. *De his autem ſpiritibus rationabilibus, ita bene & diſtricte propoſuit, ut multis litteratis, qui aderanc, fieret admirationi non modicæ ſermo hominis idiotæ; non tamen ipſe modum prædicantis tenuit, ſed quaſi concionantis: tota verborum ejus materia diſcurrebat ad extinguendas inimicitias, ad pacis fœdera reformanda: ſordidus erat habitus ejus, perſona contemptibilis, & facies indecora; ſed tantam Deus verbis illius conculit efficaciam, ut multos Nobilium, quorum furor immanis multa ſanguinis effuſione fuerat debacchatus, ad pacis concordiam ſimul deduceret. Erga ipſum vero tanta & tam magna erat univerſorum devotio, ut viri & mulieres in eum catervatim currerent, & beatum ſe putabat, qui ſaltem poſſet, vel fimbriam veſtimenti ejus tangere.*

Sigon. citat. Rodulph. lib. 1. fol. 4. Ita testimonium hoc habet Sigonius, sed in quibusdam mutatum Rodulphus, qui quædam immiscuit ex suis.

XIV. Sermonibus Vir sanctus hac in urbe miracula addidit; nam cum ei offerretur puer quidam, ex stirpe nobili, unum oculorum macula seu nubecula habens obtectum, ita ut nihil prorsus videret, nec aliquo juvari posset remedio, signo Crucis a capite ad pedes super juvenculum deducto, ei visum restituit tam limpidum, ut postmodum Viri sancti sui benefactoris Institutum professus, assereret se longe clarius videre oculo prius infirmo, quam semper sano. Quo miraculo major adhuc erga eum crevit populi reverentia, a quo nequaquam abscedere poterat, nec avelli.

Sigon. citat. Rodulph. fol. 16. Marc. lib. 1. c. 16.

Execratur ædes sumptuosiores.

XV. Ille vero salutato prius Hugolino Cardinali intimo & familiari amico, suique ordinis Protectore, tunc Lombardiæ Legato, qui in Viri sancti amplexus totus exultabundus irruerat, ad Fratres suos declinans, vidit eorum ædes ampliores, sumptuosioresque, quam pateretur stricta illa paupertas, super quam sui Instituti fundamenta posuerat, aversaque facie totus indignabundus, & vehementer commotus: hæccine, inquit, illorum pauperum Evangelicorum ædes? hæc Fratrum Minorum majora & superba palatia? Nostram hanc domum non agnosco, neque meos Fratres reputo, qui in illa permanserint: quare firmiter præcipio, ut omnes illi, qui Minorum velint nomen retinere, protinus egrediantur, & divitibus hujus sæculi sua tecta relinquant. Hujus rei, quam tamen Sigonius perperam refert sub anno MCCXXI. testimonium perhibet B. Angelus Clarenus, & ante hunc alius omni major exceptione Fr. Leo, qui ibidem jacebat infirmus, & cum aliis languentibus in Fratrum humeris fuit extractus, & sub dio expositus, donec Cardinalis Legatus virum Dei aliquantisper placavit, dicendo tecti amplitudinem esse tolerandam, quia loca ampliora prorsus necessaria sunt religiosis, ut infirmi ob aëris temperiem & libertatem refocillentur, sani conserventur, lassi in studiis spiritualibus recreentur. Quod ad proprietatem vero loci attinebat, firmiter asserebat, nullam penes Fratres esse, omnemque mansisse penes ipsos fundatores, quod si adhuc ullus remanebat scrupulus circa rerum dominium, totum in se jam assumpsisse nomine Romanæ Ecclesiæ. Ad has pii Protectoris rationes, instantemque solicitudinem, ut permitteret Fratres iis ædibus uti, non potuit non acquiescere, & jubere ut regrederentur ad locum, unde exierunt. Ipse tamen ingredi noluit, nec ibi requiescere, sed ad carissimos & amantissimos Fratres Prædicatores divertit, ubi aliquibus diebus cum fideli suo amico Dominico cohabitavit.

Sigon. lib. 5. Histor. Bononiens. Clarен. cit. Legen. 3 Socior.

Bonav. c. 7.

XVI. Similiter in aliis ædibus fecisse testatur S. Bonaventura dicens: *Mandabat dirui aliquando domos erectas, aut Fratres exinde amoveri, si aliquid in eis perciperet, quod ratione appropriationis vel sumptuositatis, contrarium esset Evangelicæ paupertati, hanc dicens sui ordinis fundamentum, cui substrato primarie, sic omnis structura religionis innititur, ut ipsius firmitate firmetur, & eversione funditus evertatur.* Cum vero ita separaretur a suis, rogavit eum ex Prædicatoribus vir pius compatiens Minoribus suo patre destitutis ut reverteretur ad illos, & noxam hanc indulgeret. Cui Vir sanctus: non est bona indulgentia, quæ faciliores reddit ad peccandum, neque mea præsentia vellem confirmare, aut approbare, quæ contra sanctam commissa sunt paupertatem. Viam aliam tentavit bonus ille pater, persuadereque conatus est, ut eos visitaret & amplius pro commissa culpa reprehenderet, moresque reformaret, & cete-

Marian. cit.

cetera boni Prælati munia exerceret; quibus expletis si remanere nollet, ambo simul redirent. Annuit sagaci & pio consilio caritativi viri, accedensque ad suos, promptissimos invenit ad omnem subeundam pœnitentiam, humiliter suam culpam confitentes. Ad quorum humilitatem & pœnitudinem Vir sanctus noxam omnem dimisit. Dure vero increpavit Fr. Petrum Joannem de Stiachia Ministrum, quod vel voluerit, vel permiserit tam sumptuosum construi Fratribus ædificium, & quod, se inconsulto, Studium erexerit, iisque constitutionibus stabilierit, quæ potius doctos, quam pios procrearent. Ille autem volens vel malens, ut Fratres potius scirent orare, quam legere, & exemplum daret aliis Ministris, ut religiosius & humilius de Studiorum erectione tractarent, scholam hanc prorsus dissoluit. Minister autem in suo sensu abundans, statim post Viri sancti discessum, illud in pristinum statum restituit, quod ut rescivit, desuperque ei revelata esset hominis pertinacia & indurata malitia, ei solemniter maledixit. Paucis post annis, rogantibus Fratribus, ut pro maledictione hac inferret benedictionem viro alias docto & nobili, respondit: ei benedicere non possum, cui Dominus maledixit, quod evidenter constitit ad hominis mortem, expirantis cum magno ejulatu & clamantis: *Damnatus sum, & in æternum maledictus*. Deinde terribilia secuta sunt spectacula, quæ hominem vere condemnatum circumstantibus comprobarunt. In hac æde Bononiensi refert Leander Albertus Odofredum Beneventanum celeberrimum Jureconsultum, diu Bononiæ publico salario jus professum, & fato concedentem, eximium ibidem ex marmore monumentum forma pyramidali habuisse.

Amovis Ministrum Bon. propter erectas ædes sumptuosas, & studium.

Angel. Clar. in 1. tribul. Ord.

Lean. in regione Samnitum cap. Hirpini.

XVII. Tanto autem amore virum sanctum Franciscum prosecuti sunt Bononienses, & tam caros habuerunt ejus Sodales, ut non satis duxerint uno eos recipere loco intra civitatem, ut supra diximus, nisi & secundum adjungerent extra urbem ad milliare unum in edito quodam & nemoroso colle. Eremitorium erat humile ex vili materia, tumultuario opere extructum, quod augustius reddiderunt, in alium locum translatum, pii Bononienses sub Alexandro V. & sancto Apostolo Paulo sacrarunt. Demum cum ruinam minaretur universa ferme ædes, resarciendam & renovandam suis sumptibus totam curavit Gregorius XIII. pro sua in Minores benevolentia. Habitarunt in hoc Conventu, qui Minoribus Observantibus subest, sanctus Antonius Patavinus, Fr. Jacobus a Primadiciis Bononiensis vir venerabilis, Apostolicis legationibus multis, & Visitatoris Apostolici, Vicariique Generalis functus officiis, qui ibidem diem clausit extremum. Similiter ibidem vixit & obiit Franciscus a Platea, patria item Bononiensis, magnæ auctoritatis vir, sæpius designatus Sedis Apostolicæ Nuncius sub Eugenio IV. & Nicolao V.

Conven. S. Pauli Bononiensis.

An. 1211. n. 18.

Gonza. in Prov. Bononien. Con. 2.

XVIII. Franciscus vero in suo recessu a Bononia vocatus & invitatus est a Cardinali Hugolino, ut per aliquot dies secum secederet in eremum Camaldulensem, & in religiosa illa solitudine supernarum rerum meditatione animum per varia distractum, & corpus multis attritum laboribus, immensoque dissolutum itinere aliquantisper refocillaret. Annuit libenter Vir sanctus, & ferme integro mense, ut habent Marianus & Miglius, ad tanti Viri solatium eremiticum convictum, vitæque austeritatem, sibi jam familiarem, incredibili animi & corporis consectatus est voluptate. Augustinus Florentinus, ejusdem eremi Monachus, per sex menses ibi stetisse asserit: id porro non adeo probabile, saltim hoc anno, quo eum cum Hugolino ibidem fuisse scribunt communiter nostri, atque ipse

Marian. cap. 11. Migl. lib. 2. c. 3. Aug. Floren. in Histor. Camald. lib. 2. cap. 28. Silvanus Razzi de sanctis Camal. in vita B. Leonardi.

Andr. Muñoz. de Eremo Camal. cap. 9.

Supra n.13. *Infra n.23.* Habitat per mensem in Eremo Camaldulensi.

ipse indicat Augustinus. Namque ex testimonio Archidiaconi Spalatensis proxime relato, in festo Assumptionis Virgineæ Bononiæ prædicasse constat, & ad festum Michaëlis Archangeli Comitia iniit generalia sui Ordinis Assisii, uti mox referemus. Porro Cardinalis cellam cum Sacello in capite eremi, quæ ad hanc diem celeberrima visitur, sibi statuit; & Franciscus alteram, proxime adjunctam illi, quam sanctus Romualdus vivens inhabitaverat, quæ ad hanc diem notissima, ex ejus nomine Cella sancti Francisci nuncupatur, & ab alio nullo, religionis ergo, incolitur, præterquam a Priore, seu majori Patre illius eremi. Addunt Marianus & Miglius, illius regionis viri, non solum solemne festum ibi indictum sancti Patriarchæ, verum & statutum, ut in toto Ordine Camaldulensi in ejus natali caneretur antiphona Minoribus assueta: *Salve sancte Pater &c.* Consecravit tunc ibidem Hugolinus altare SS. Petri & Pauli, quod extra Chorum templi fundatum fuerat, Kalendis Septembris ejusdem anni MCCXX., ut citatus refert Augustinus, & paulo ante Oratorium Virginis Deiparæ.

Bonav. cap.11. Videt Socii cogitationes.

XIX. Hinc ascenderunt in montem Alvernæ per decem milliaria distantem, ubi per paucos dies stetisse monet Miglius, regrediente Bononiam Cardinali, & Francisco properante Assisium ad Comitia, quæ dum Venetiis appulit per litteras indixit. Contigit autem eum fatigatum & lassum, parumper asellum conscendere. Subsequens autem socius, Leonardus ab Assisio & ipse non modicum fessus, cœpit dicere intra se, humanum aliquid passus: Non de pari ludebant parentes ejus & mei: en ipse equitat, & ego pedester asinum ejus duco. Hæc illo cogitante, protinus descendit de asino Vir sanctus, & ait: Non, Frater, convenit ut ego equitem, tu venias pedes; quia nobilior & potentior in sæculo tu me fuisti. Obstupuit illico Frater, & rubore suffusus, deprehensum se recognoscens procidit ad pedes ipsius, & lacrymis irrigatus, nudum exposuit cogitatum, veniamque poposcit.

Mariam. cap.17. Specul. S.Franc. p.2. c.48. Graviter reprehendit Eliam ob habitum cultiorem.

XX. Ut ad vallem Spoletanam pervenit, prorumpentes hinc inde ex eremitoriis filii desiderato patri cum ingenti cordis jubilo turmatim occurrebant, collætantes in ejus aspectu, & congratulantes in ejus regressu. Ille e regione ad conspectum filiorum, familiariumque Sociorum lætabatur in Domino, & omnibus omnia factus, confortabat pusillanimes, consolabatur afflictos, corrigebat dissolutos, reprehendebat errones, & omnes suis exhortationibus, atque ignita loquela accendebat ad currendam viam mandatorum cœlestium, & observantiam Regulæ, quam sponte subierunt. A pluribus & potioribus Instituti professoribus accepit, non inanes neque falsas fuisse querelas ad se transmissas in Orientem de Vicario generali Fratre Elia, idque ipse comperit etiam palam in ejus vestitu, satis dissono ab humilitate & arcta paupertate, quam omnibus præscripsit, & suo exemplo proposuit. Etenim coram apparere est ausus in habitu cultiori & pretiosiori, longiorisque capitii, ampliorum manicarum, dilatatis etiam fimbriis, quam pauperis & humilis professionis Monachus potuerit induere absque manifesta arctioris status dissonantia. Quem ut vidit Vir sanctus, animi indignationem parumper dissimulans, petiit coram circumstantibus, ut habitum illum sibi vellet accommodare. Quod cum negare non posset, in angulum se retrahens, exutum sancto Viro asportavit. Ille vero suo habitui superindutum accommodavit, plicuit, aptavit, subrugavit ad cingulum, capitium fastuoso modo obduxit capiti; deinde erecta cervice, extento collo, inflato pectore,

ctore, fastuosa gravitate cœpit tumenti gressu incedere, & cum vocis boatu Fratres ad talem prosopopæiam obstupentes, ita salutare: *Bonæ gentes salvete*; deambulansque ita per medium illorum ibat ter aut quater: tandem in fervore spiritus cum magna indignatione exutum habitum contumeliose longius projecit, & ad Fratrem Eliam conversus, dixit: Sic incedent nothi & spurii Religionis Fratres. Et mutato vultu & gestu humiliter & modeste in spiritus lenitate in suo pauperculo & lacero tegmine incedens, verba salutis & caritatis loquens ad Fratres, ait: Hic est incessus & gestus legitimorum & germanorum Fratrum Minorum. Sedit postea in medio illorum, talibusque sermonibus eos ad humilitatem & paupertatem constanter sectandam allexit, ut qui inter omnes humilior, & præ omnibus pauper judicabatur, non sat sibi hausisse harum virtutum videretur. Stupebant omnes ad sancti Viri prudentiam, & discretum modum reprehendendi cum imperio & tanta æquanimitate, ut non esset in universa multitudine, qui vel obmutire auderet, nec Eliæ, quamtumvis Vicarii Generalis, causam agere. Demum omnia quæ noviter introduxit Elias in Ordinem, & illo absente statuerat revocavit, præter unam illam constitutionem de carnibus non edendis, quam aliquandiu toleravit, ne videretur ingluviei favere, donec evenit quod statim subjungemus.

XXI. Dolente tunc sancto Viro, quod adeo cito a spiritus fervore declinare, & a recta virtutis semita deviare videbantur in Religione, qui præcipui deberent esse in ejus retinendo nitore, non adeo ad hæc, quam ad futuras multas & magnas Ordinis calamitates mirari debere ostendit Dominus portentosa ei facta visione. Dum enim oraret in loco sanctæ Mariæ de Angelis, oculis ejus corporalibus & coram ipso apparuit quædam statua, quæ habebat caput aureum, & faciem pulcherrimam, pectus & brachia de argento, ventrem & femora de ære, tibias autem de ferro, pedes vero ex parte ferreos, & ex parte fictiles, & erat induta sacco, ex quo humano rubore perfusa multum erubescere videbatur. Qua visa, cœpit vehementer admirari illius pulchritudinem indicibilem, & ejus miram magnitudinem; insuper erubescentiam, quam habebat de sacco, quo erat induta, exhorrebat. Et cum sic miraretur, intento aspiciens caput ejus pulcherrimum, & speciosam faciem, statua ipsa locuta est beato Francisco, dicens. Quid miraris? Deus misit me ad te, ut in me disceres, quæ circa Ordinem tuum sunt ventura & futura. Caput aureum, quod in me vides & facies ista decora, est principium tui Ordinis positum in altitudine Evangelicæ perfectionis: & sicut ipsius metalli substantia est cunctis metallis pretiosior, & locus capitis membris cunctis eminentior; ita principium tui Ordinis est tantæ pretiositatis propter fraternam & auream caritatem, & propter angelicam honestatem, & tantæ altitudinis propter evangelicam paupertatem, quod totus mundus mirabitur. Et Regina Saba, id est sancta Mater Ecclesia mirabitur & dilatabitur in corde suo, cum videbit in primis electis Ordinis tantam Christi pulchritudinem sanctitatis, & sapientiæ spiritualis splendorem, tamquam in Angelicis speculis relucentem. Et beati erunt, qui illorum primorum lapidum pretiosorum, imo capitum aureorum virtutes & mores, Christo se totaliter conformantes, studuerint imitari, magis illorum cœlesti pulchritudini, quam florentis mundi fallaciis adhærendo. Pectus vero & brachia de argento est secundus tui Ordinis status, qui tanto est primo inferior, quanto est infe-

Rodul. fol. 172. Marc. lib. 2. cap. 19. Floretum.

Admiranda visio.

Primus status. Caput exorientis Religionis aureum.

Secundus status.

Pectus & brachia statuæ quid significant.

inferius argentum auro, & ficut argentum pretiofitatem, claritatem, & fonoritatem habet magnam; fic ifte ftatus habet Fratres nobiles genere, claros fcientia, & fonoros prædicatione, & fublimes in tantum, quod aliqui eorum ad Papatum, aliqui ad Cardinalatum, ad Epifcopatum plurimi affumentur. Et quia per pectus & brachia oftenditur hominis fortitudo, in illo tempore excitabit Dominus in ifto Ordine tuo homines fcientia, velut argentum nitentes, & præclaros virtute, qui tam fcientia quam virtutibus defendent Religionem iftam, & etiam univerfam Ecclefiam a multiplicibus impugnationibus Dæmonum, & a variis impulfionibus hominum impiorum. Sed quamvis mirabilis erit generatio illa, erit tamen quo ad ftatum priorum perfectiffimum inferior. Sed hic eft refpectu primi ftatus, ficut argentum refpectu auri.

Tertius ftatus Religionis. Poft hos eft tertius ftatus in Ordine, qui ventri æreo fimilabitur & femoribus æreis; quia ficut æs æftimatur minori pretio, quam argentum, ita illi de ftatu tertio, erunt primis, fecundifque Minores. Et quamvis tamquam æs in numerofitate & multa latitudine per Orbis fpatia diftendentur, tamen erunt ex his, *quorum Deus venter eft, & gloria* (Phil.3.19.) Religionis *in confufione eorum, qui fola, quæ terrena funt, fapiunt*: & quamtumvis propter fcientiam habeant linguam, *tamquam æs fonans*, & mirabilem, erunt tamen dilectores ventris & femorum. Heu, heu reputabuntur apud Dominum, ut ait Apoftolus, (1.Cor.13.1.) *ficut æs fonans, aut cymbalum tinniens*, quia aliis refonabunt verba cœleftia, & quafi ex femore fpirituales filios generabunt, & oftenfo aliis vitæ fonte, ipfi ventre arido adhærebunt in terra. Poft iftos vero erit quartus ftatus terribilis & pavendus, (Quartus Religionis ftatus.) qui tibi nunc oftenditur in tibiis ferreis. Nam ficut ferrum domat & diffipat æs, argentum, & aurum; ita ftatus ille tantæ duritiei & ferreæ pravitatis erit, quod ex frigiditate, & horrida rubigine, ac ferreis moribus illius periculofi temporis, oblivioni tradentur quæcumque bona, quæ caritas aurea primorum, & argentea veritas fecundorum, & ærea five fonora loquacitas tertiorum ædificaverat in fancta Ecclefia Dei & Domini noftri Jefu Chrifti. Tamen ficut tibiæ fuftinent corpus, ita illi in quadam fortitudine ferrea, id eft rubiginofæ hypocrifis, corpus Ordinis fuftentabunt. Et tam venter prædictus, quam tibiæ iftæ ferreæ latebunt fub veftibus, quia fub Religionis habitu contegentur, habitum quidem Religionis & pietatis habentes, intrinfecus autem funt, feu erunt lupi rapaces: & ifti tales folum ventri fervientes, & etiam rubiginofi & ferrei, mundo quidem latentes, fed Domino manifefti, quia pretiofiffima bona ad nihilum, fcilicet pravæ vitæ malleo redegerunt; ideo ipfi tamquam ferrum diverfarum igne tribulationum, & malleis anguftiarum terribilium affligentur, ut non folum Dæmonum, fed etiam rectorum fæculi cladibus fæcularibus, & ignibus & carbonibus excoquentur, ut (Sap.6.7.) *potentes potentia tormenta patiantur*, & quia per irreverentem duritiem peccaverunt, ab irreverentibus duriffime torquebuntur. Propter autem illas anguftias ad tantam impatientiam movebuntur, quod ficut ferrum, quod omnibus metallis refiftit, fic fe omnibus opponent ita, quod non folum poteftatibus fæcularibus, fed etiam fpiritualibus obftinate refiftent, putantes fe tamquam ferrum poffe omnia domare, propter quod Deo maxime difplicebunt.

Quintus Religionis ftatus. Quintus vero ftatus erit ex parte ferreum, quantum ad hypocritas fupradictos, & ex parte terreum, quantum ad illos, qui fecularibus negotiis fe totaliter mifcebunt. Et ficut vidifti in pedibus, quod tefta ex luto

luto cocta, & ferrum simul apparuit, quæ tamen uniri nullatenus possunt, ita erit in extremo statu illius Ordinis, quia orietur tanta divisio, & tam abominanda inter ambitiosos hypocritas, & testeos ex luto temporalium concupiscentia carnis excoctos, quod sicut testa & ferrum nequibunt ex discordia maxima convenire. Et contemnent non solum Evangelium & Regulam, sed etiam testis ferreis, hoc est pravis affectionibus & immundis conculcabunt omnem sancti Ordinis disciplinam. Et sicut testa, & ferrum divisa sunt invicem, ita multi ipsorum dividentur inter se intus, & extra: intus quidem contentiose viventes, extra vero seditionibus, partialitatibus, & tyrannis secularibus adhærentes; propter quod venient in tantam displicentiam omnium, quod non solum vix in terras intrare poterunt, vel morari, sed vix portare habitum manifeste, & multi eorum punientur & destruentur tormentis horribilibus per homines sæculares, quia tam abominabiles pedes domus & omne solum vitabit. Hoc autem totum veniet illis, quia totaliter ab aureo capite recesserunt. Beati autem erunt illi, qui in illis periculosis diebus ad pretiosi capitis monita revertentur, quia *tanquam aurum in fornace probabuntur, & quasi holocausta medullata coronam accipient in æternum*. Saccus, de quo sum induta, de quo erubescere videor, est sancta paupertas, quæ cum sit totius Ordinis decor & speculum, & custodia singularis, & corona, & fundamentum omnimodæ sanctitatis, deficientibus tamen omnibus studiis virtuosis, ut dictum est supra, de ipsa scilicet paupertate sanctissima filii degeneres erubescent, & abjectis vilibus indumentis, eligent pretiosa, & cappas varias anxie & simoniace procurabunt. Felices vero & beati erunt, qui usque in finem perseveraverint in his, quæ Domino promiserunt. Et his dictis, statua illa disparuit. Beatus Franciscus de his vehementer admirans, atque anxius oves suas tamquam bonus pastor præsentes & futuras Domino cum multis lacrymis commendavit. Qua visione, & aliis pluribus revelationibus habitis futura omnia Fratrum eventa vidit, & prædixit.

Quomodo multi divisi sunt intus & extra.

Sap. 3. 6.

Saccus quid portendit.

XXII. Miras sane & turbulentas passa est hæc paupercula Religio vicissitudines; sed tribulationibus multis ultra hominum crevit opinionem, dissolutaque in quibusdam Provinciis disciplina in eisdem religiosioris notæ viros quotidie excitat, qui laxatos mores reforment, & senescentem veluti sodalitatem succrescenti renovent propagine. Numquam, neque usquam fuit sine multis doctissimis & sanctissimis viris; atque ipso hoc tempore, quo a multis impetitur, effœta non est, sed ferax hujusmodi germinis, ut absque admiratione & gloria dici non possit, nunc simul viginti & unius unici hujus Sodalitii illustrium sectatorum acta examinari in Urbe ab Auditoribus sacræ Rotæ Romanæ, ut in apotheosim Sanctorum referantur.

XXIII. Paucis post diebus, orante in vicino luco Dei servo, pulsavit nimis festinanter ad ostium cœnobioli juvenis accinctis renibus & vestibus compositis tamquam ad iter paratus. Accedens autem ostiarius frater Massæus, monuit non ita pulsandas ædes Religiosorum, sed lente & absque nimio strepitu. Cui juvenis excusationem prætexens, Frater ignosce, inquit, longa mihi restat via percurrenda, propterea festinavi in evocando, vellem alloqui fratrem Franciscum, sed novi orare in silva, & magnis immersum contemplationibus; oro te ut evoces fratrem Eliam, quem audio magnæ prudentiæ & sapientiæ virum esse, ut a quodam me expediat dubio. Vocatus ille venire noluit, sed cum indignatione rejecit

Chron. antiq. MSS. Ant. tit. 24. c. 7. §. 4.

cit janitorem. Hæſit ſecum Maſſæus, & cogitavit quid ageret; ſi negaret domi eſſe, mentiretur; ſi rem expanderet, juvenem ſcandalizatum iri formidabat. Dum itaque hæc ſecum penſitaret, pulſavit ut prius adoleſcens, feſtinationem diſſimulans. Accedentem vero Maſſæum & reſponſurum prævenit, dicens: Frater Elias non vult accedere, vade quæſo ad fratrem Franciſcum, & roga eum ut hominem ad me mittat, neque enim velim ipſum ab oratione retrahere. Acceſſit Maſſæus, & Virum ſanctum invenit in oratione hærentem, facie in cœlum erecta, cui cum totam rei ſeriem narraſſet, illeque immutato corpore, & oculis ſemper in cœlum fixis audiſſet, dixit: Regredere ad Fratrem Eliam, & jube ut alloquatur adoleſcentem. Intimato præcepto Eliæ, acceſſit iratus, aperienſque oſtium in indignatione & ſtrepitu; quid tu vis? inquit. Cui adoleſcens ſedato vultu: Cave cariſſime, ne ita turberis cholera, ut non poſſis mihi reſpondere ad interroganda. Cui Elias, die quantocius quid velis. Et ille: Quæro a te, inquit, utrum Evangelii obſervatoribus, liceat de omnibus, quæ apponuntur eis, prout Chriſtus tradidit, manducare; deinde rogo ut mihi dicas, an alicui liceat eiſdem ſancti Evangelii obſervatoribus contraria evangelicæ indulgentiæ præcipere. Noluit amplius protrahere ſermonem Elias, ſed in faciem claudens oſtiolum, dixit: Quantumvis hæc ſciam, non eſt cur tibi reſpondeam; vade viam tuam. Cui recedenti ait adoleſcens: quid tu reſpondeas ignoro, quid reſpondendum ſit, ipſe probe novi. Tunc Elias in cella recluſus, ſedata jam paſſione, cœpit ſecum cogitare, quid egerit, & quid vere, & fundate ad interrogata reſpondendum eſſet? At quibuſdam emergentibus hinc inde dubiis, quid reſolvendum erat penitus neſciebat: humiliatuſque animo, voluit ad juvenem reverti, in quo quidquam divinum, vel ultra communem hominum ſortem viſus eſt ſibi apprehendiſſe; ſed nullum invenit, quantumvis hinc inde in Monaſterii circuitu omnia luſtraverit; neque enim dignus erat, quem Angelus Dei expectaret, aut reiterato alloqueretur, qui familiariter ad colloquium invitantem ſuperbe rejecit. Nihil horum Franciſcum latuit, cui Deus omnia in ſilva monſtravit; & acriter reprehendens fratrem Eliam, adjecit: Male facis frater Elia, ſuperbe repellis Angelos Dei, qui veniunt ut nos viſitent & inſtruant: vehementer timeo, ne tua ſuperbia te indignum humili hac ſocietate reddat, & extra eam tandem moriaris. Et his dictis ſtatim illud ſtatutum de carnibus non veſcendis annullavit.

Monetur Elias non recte vetitum Fratribus, carnibus veſci.

XXIV. Apparuit autem hic Angelus Dei hac eadem hora Fratri Bernardo de Quintavalle ex Hiſpania redeunti juxta rapidum fluvium, quem tranſvadare non potuit, ſalutavitque eum Italico idiomate. Cujus pulchritudinem venuſtatemque admirans Bernardus, nec non linguam maternam in longinquis audiens Regionibus, interrogavit, quis, aut unde eſſet? Cui narravit, quid ei acciderit illa hora Aſſiſii, & apprehenſa manu ejus in oppoſita ripa repoſuit. Videns ex mirabilibus effectibus Bernardus Angelum Dei eſſe, humiliter rogavit, ut ſuum nomen aperiret. Quid quæris, inquit, nomen meum, quod eſt admirabile? Et ſtatim diſparuit, reliquitque Bernardum ſumma conſolatione repletum, ita ut quod reliquum erat itineris abſque moleſtia præteriret. Notatiſque die, hora, & loco apparitionis evidenter conſtitit accedenti Aſſiſium, ipſum eumdem fuiſſe Angelum, qui ſibi fuit adjutorio, & Eliam voluit ab errore liberare.

Angelus Bernardum tranſfretum vehit.

XXV. Rebus jam tranquillis, & auditis hinc inde, qui Eliæ regimen

men exprobrabant, vel probabant, Conventum generalem coëgit in festo Michaëlis Archangeli in æde Portiunculæ, in quo Ministeriatu privavit Provincialem Bononiensem superius nominatum, substituitque fratrem Gratianum, & a Vicariatu generali absolvit fratrem Eliam, ejusque loco creavit fratrem Petrum Cataneum secundum suum discipulum, in cujus manibus, tum propter multiplices infirmitates, tum quia alium se robustiorem, expeditioremque necessarium judicavit ad tot regimen Fratrum; tunc demum ut in sanctæ humilitatis virtute se magis consolidaret prælaturam omnem resignavit Fratribus capitulariter congregatis, subjungens: Amodo sum vobis mortuus, ecce vestrum Prælatum fratrem Petrum Cataneum, cui vos & ego deinceps humiliter obediemus. Et prosternens se in terra ad pedes ejus ei promisit omnem obedientiam & reverentiam, tamquam generali Ordinis Ministro. At dure & dolorose id audierunt Fratres, neque voluerunt, ut dum Vir sanctus viveret, quispiam appellaretur Minister, sed Vicarius. Ille nihilominus elevans se super genua, junctis manibus, & erectis in cœlum oculis, dixit lacrymabili voce: *Domine Jesu Christe commendo tibi familiam tuam, quam mihi hactenus commisisti, & nunc propter infirmitates, quas tu nosti Domine, curam ipsius habere non valens, recommendo eam Ministris, qui teneantur in die Judicii coram te Domine reddere rationem, si quis Fratrum propter eorum negligentiam, vel malum exemplum, seu asperam correctionem perierit*. Ac deinceps quantum in se fuit permansit in sublimi humilitate usque ad mortem. Non dissimiliter hoc eodem anno sanctissimus Pater Dominicus in Comitiis generalibus Bononiensibus officio Generalatus abdicare se voluit, sed capitulares renunciationem noluerunt admittere.

Maria. c. 18. Pisan. conf. 23. Supra n. 16.

In Comitiis generalibus creatur Minister generalis Petrus Cataneus.

Castillo lib. 1. c. 51. Aut. tit. 23. c. 4? §. 12.

XXVI. Frater vero Petrus ex injuncto sibi officio curam agens Fratrum, vidensque non posse commode subveniri necessitatibus, & indigentiis tot Fratrum confluentium ad illam primævam Ordinis ædem, accessit ad Virum sanctum, & interrogavit: An sibi placeret, vel permitteret, ut facultates aliquæ vel bona adventantium tironum reservarentur pro hospitum inopiis relevandis. Absit carissime, inquit statim sanctus Pater, a nobis hæc pietas, ut pro hominum quocumque impie agamus in Regulam. Subjungenti, quid igitur faciam? Respondit, spolia Virginis altare, & omnem ejus extrahe ornatum: Dominus mittet, qui Matri, quod nos ex pietate indigentibus erogamus, restituat, & firmiter credas mage gratum Virgini fore, ut ejus denudetur altare, quam ut in Filii sui offendamus Evangelium. Atque hinc sumpta occasione diffuse & profunde sanctam commendavit paupertatem. Forte aderat quidam ex Ministris, qui plures sibi conquisivit libros, eosque volens retinere, sed ex licentia & conniventia Viri sancti, interrogavit eum, quæ & qualia Fratri Minori liceret habere? Cui ille: ego ita intelligo, quod Frater Minor, ultra vestimentum, chordam & femoralia nil amplius debet habere, & qui necessitate coguntur, possint portare calceamenta. Quid ergo, subjunxit Minister, ego faciam de libris, quos habeo pretii quadraginta librarum & ultra? Respondit Franciscus: librum Evangelii, Frater mi, propter tuos libros ego corrumpere nolo: secundum illud promisimus nihil nostrum in hoc mundo habere; tu de tuis libris facias quod velis, mea licentia non fiet tibi in laqueum aut offendiculum.

Nihil Novitiorum vult Franciscus retineri.

Negat licentiam multos habendi libros.

XXVII. Huic simile tunc accidit cuidam Novitio, qui ex Vicarii generalis licentia habebat penes se Psalterium, qui dum audierat Fran-

ciscum abhorruisse in suis nimiam litterarum & librorum cupiditatem, non sibi satisfaciebat, nisi & sancti Viri licentia dictum possideret Psalterium. Accedens itaque ad sanctum Virum, inquit: Pater ex licentia Patris Vicarii retineo apud me Psalterium, sed ex tua illud vellem habere. Cui Vir sanctus: Carolus Magnus, Orlandus, & alii Viri potentes

Ex Novitio psalterium habendi. & famosi, præclari evaserunt, multo sudore & labore præliantes contra suos & fidei inimicos, & sancti Martyres celebrantur in Ecclesia propter eorum agonem, propter perpessas multas tribulationes & mortem. Alii vero sunt, qui nunc velint horum gloriam æmulari, & sibi famam advehere, legendo tantum illa, quæ hi præclare gesserunt. Quibus innuere voluit non tam libris, quam operibus intendendum, & inanem illam esse famam, quæ ex tumida acquiritur scientia; veram, quæ ex sanctis operibus. Aliquibus interlapsis diebus, assidente igni sancto Patre accessit tirunculus, & denuo id ipsum petierat; cui respondit: postquam concedetur tibi Psalterium, concupisces & Breviarium; hoc etiam concesso, desiderabis alia volumina; deinde tamquam magnus doctor cathedram ascendes, & humili socio imperiosa voce tonabis: Heus comes noster affer mihi talem vel talem librum. Atque his dictis cum magno spiritus fervore caput tironis cineribus inspersit, deinde fricavit bene verticem eircum circa manum ducendo, quasi ei caput lavaret, sæpius fortiter dicens: ego Psalterium, ego Psalterium. Stupefacto hac actione adolescenti subjunxit: Frater, ego similiter tentatus fui de libris conquirendis, sed ut circa hoc Domini comprehenderem voluntatem, librum sancti Evangelii præmissa oratione aperui, & statim in prima apertione mihi

Luc. 8. 10. occurrit illud evangelicum: *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis*, & addidit: Tot sunt qui anxie ad scientias aspirant, ut beatus sit, qui se abstineat ab eis, ut unum Christum sciat crucifixum. Aliquoto demum post tempore facto de eodem Psalterio sermone, dixit nihil penes Fratrem Minorem proprii esse debere, neque quidquam babere præter jam supra nominata vestimenta. Similiterque aliis in similibus respondit interrogationibus, sæpissime dicens: *Tan-*

Egregia sententia. *tum habet homo de scientia, quantum operatur; & religiosus tantum est bonus orator, quantum operatur*; arbor sane ex fructibus cognoscitur.

Bonavent. c. 11. XXVIII. Quærentibus tunc quibusdam Fratribus, utrum sibi placeret, quod litterati jam recepti ad Ordinem intenderent studio sacræ

Non improbat studium sacrarum litterarum. Scripturæ, respondit: mihi quidem placet, dum tamen exemplo Christi, qui magis orasse legitur, quam legisse, orationis studium non omittant, nec tantum studeant, ut sciant qualiter debeant loqui; sed ut audita faciant, & cum fecerint, aliis facienda proponant. Volo, inquit, Fratres meos Discipulos evangelicos esse, sicque in notitia veritatis proficere, quod in simplicitatis puritate concrescant; ut simplicitatem columbinam a prudentia serpentina non separent, quas magister eximius ore suo benedicto conjunxit.

Quales volebat Prædicatores. XXIX. His adhibitis conditionibus, non condemnabat, sed probabat sacrarum litterarum studium; si tamen virtutibus vacuum, & potius ad tumorem, quam timorem Dei, ad laudem humanam, & non ad lucrum animarum exercebatur, summopere illud execrabatur. Prædicatores etiam in religione educari voluit, habendosque summo in honore; non tamen illos, qui sibi gloriam, non Deo lucrum animarum, qui tumescentes de quocumque sui sermonis fructu, sibi obsunt, in quo aliis

aliis profunt, qui dum aliis prædicant, ipfi reprobi efficiuntur, & propter inanem gloriolam perdunt fui operis mercedem. Quales ille cupierat, & quas in eis requirebat partes, tres quæ fequuntur ejus collationes docebunt.

XXX. Fratres, dicebat, qui fcientiæ curiofitate ducuntur, in die tribulationis invenient manus fuas vacuas. Ideo vellem eos magis roborari virtutibus, ut cum tempus tribulationis venerit, fecum haberent Dominum in anguftia. Ventura eft enim tribulatio, quando libri ad nihilum utiles, in feneftris & latebris projicientur. Nolo Fratres meos cupidos effe fcientiæ & librorum, fed volo eos fundari fuper fanctam humilitatem, & imitari puram fimplicitatem, fanctam orationem, & dominam paupertatem. Hæc via fola eft fecura ad falutem propriam, & aliorum ædificationem, quoniam Chriftus, ad cujus imitationem vocati funt Fratres, hanc folam nobis oftendit, & docuit verbo pariter & exemplo. Multi Fratres occafione ædificandi alios, dimittent vocationem fuam, videlicet fanctam humilitatem, puram fimplicitatem, orationem & devotionem, atque dominam noftram paupertatem. Et continget illis, quod unde putabunt magis imbui, feu impleri devotione, & accendi amore, & illuminari Dei cognitione propter intellectum Scripturæ, inde occafionaliter remanebunt intus frigidi & vacui, & fic ad priftinam vocationem redire non poterunt, quia tempus vivendi, fecundum vocationem fuam, in vano & falfo ftudio amiferunt.

Vide collationem 25. in Opufc. fancti Francifci.

Scientia abfque humilitate inutilis.

XXXI. Multi funt Fratres, qui totum fuum ftudium, & totam fuam follicitudinem ponunt in acquirendo fcientiam, dimittentes vocationem fuam fanctam, extra viam humilitatis, & fanctæ orationis, mente & corpore evagando; qui cum populo prædicaverint & noverint aliquos inde ædificari, vel ad pœnitentiam converti, inflantur & extollunt fe de opere & lucro alieno, cum tamen magis in condemnationem, & in præjudicium fuum prædicaverint, & nihil ibi fecundum veritatem operati fuerint, nifi tamquam inftrumenta illorum, per quos vere Dominus fructum hujufmodi acquifivit. Nam quos credunt propter fcientiam & prædicationem fuam ædificari, & ad pœnitentiam converti, Dominus orationibus & lacrymis fanctorum, pauperum, humilium, & fimplicium Fratrum ædificat & convertit, licet ipfi fancti Fratres ut plurimum hoc ignorent. Sic enim eft voluntas Dei, ut illud nefciant, ne inde valeant fuperbire. Ifti funt Fratres mei, milites tabulæ rotundæ, qui latitant in defertis, & in locis remotis, ut diligentius vacent orationi & meditationi, fua & aliorum peccata plorantes, viventes fimpliciter, & humiliter converfantes, quorum fanctitas a Deo cognofcitur, & aliquando Fratribus & hominibus eft ignota. Horum animæ ab Angelis Deo præfentabuntur: tunc Dominus oftendet illis fructum & mercedem laborum fuorum; videlicet multas animas, quæ fuis exemplis, orationibus & lacrymis funt falvatæ. Et dicet illis, filii mei dilecti, ecce tot & tales animæ falvatæ funt veftris orationibus, lacrymis, & exemplis: & quia fuper pauca fuiftis fideles, fupra multa vos conftituam. Alii enim prædicaverunt & laboraverunt fermonibus fapientiæ & fcientiæ fuæ, & ego meritis veftris fructum falutis operatus fum; ideo fufcipite laborum eorum mercedem & fructum meritorum veftrorum, qui eft regnum æternum, quod humilitatis & fimplicitatis veftræ, atque orationum & lacrymarum veftrarum violentia rapuiftis. Sicque ifti portantes manipulos fuos, id eft fructus, & merita fanctæ humilitatis & fimplicitatis fuæ,

Vide collat. 16.

Aliquando converfio non a Prædicatore, fed ab humili & oratore.

Matth. 25. 15.

Matth. 11. 12.

Ps.125.6. suæ, intrabunt in gaudium Domini lætantes & exultantes. Illi vero qui non curarunt nisi scire, & aliis viam salutis ostendere, nihil operantes pro se, ante Christi tribunal astabunt nudi & vacui, & solius confusionis, & verecundiæ, & doloris manipulos deferentes. Tunc veritas sanctæ humilitatis & simplicitatis, sanctæque orationis, & paupertatis, quæ est vocatio nostra, exaltabitur, glorificabitur, & magnificabitur, cui veritati ipsi inflati vento scientiæ detraxerunt, vita & vanis sermonibus scientiæ suæ, dicentes ipsam veritatem esse falsitatem, & tamquam cœci, eos, qui ambulaverunt in veritate, persequentes. Tunc error & falsitas opinionum suarum, per quas ambulaverunt, quas esse veritatem prædicaverunt, per quas in cœcitatis foveam multos præcipitaverunt, in dolore, & confusione, & verecundia terminabitur, & ipsi cum suis tenebrosis opinionibus, in tenebras exteriores cum tenebrarum spiritibus demergentur.

Vide collat. 17. XXXII. Conditiones, & laudem boni Prædicatoris tertia hac expressit collatione: volo, Fratres carissimi, ministros verbi Dei tales esse, ut studiis intendentes spiritualibus, nullis aliis officiis impediantur. Hi enim a magno illo Rege electi sunt ad edicta, quæ ex ejus ore procedunt, populis demandanda. Prius ergo Prædicator haurire debet secretis orationibus, quod postea sacris ostendat sermonibus; prius intus calescere, quam extra verba proferre. Reverendum sane est hoc officium, & qui illud administrant ab omnibus reverendi. Isti vita sunt corporis, impugnatores dœmonum, mundi lucerna. Laudandi sunt Prædicatores illi, qui pro tempore sibi sapiunt, sibique gustant; illi vero male sciunt dividere, qui prædicationi totum, devotioni vero nihil impendunt. Alii etiam plangendi sunt, qui vendunt sæpe, quod faciunt, oleo vanæ laudis. Officium prædicationis, Fratres, patri misericordiarum omni sacrificio est acceptius, maxime si studio fuerit caritatis impensum, ut ad id laboret Prædicator magis exemplo, quam verbo, magis lacrymosa prece, quam loquaci sermone. Plangendus proinde Prædicator, tamquam vera pietate privatus, qui in prædicatione non animarum salutem, sed propriam laudem quærit, sive qui pravitate destruit vitæ, quod ædificat veritate doctrinæ. Præferendus huic est Frater simplex & elinguis, qui bono exemplo alios provocat ad bonum. *Donec sterilis peperit plurimos*, inquit Prophetissa, *& quæ multos habebat filios, infirmata est.* Sterilis est pauperculus Frater, qui generandi in Ecclesia filios non habet officium. Hic pariet in judicio multos, quia quos nunc privatis orationibus convertit ad Christum, suæ gloriæ tunc judex adscribet. Quæ multos habet filios, infirmabitur; quia Prædicator vanus & loquax, qui multis nunc, quasi sua virtute genitis, gaudet, cognoscet tunc se nihil proprii habere in eis.

Laudes boni Prædicatoris.

1. Reg. 2. 5.

Marian. c. 18. XXXIII. Post superiora Comitia frater Cæsarius de Spira Germanus, vir magnæ devotionis, & in sacra Theologia Magister, de quo latior nobis erit sermo, cum hæc & alia servum Dei dicentem audiret, inito cum eo longo colloquio de rebus animæ suæ, & perfecta Regulæ observantia, tandem conclusit: Pater, firmiter proposui Evangelium, & regulam juxta puram intentionem, quam Christus per se locutus est, usque in finem, ejus gratia cooperante, simpliciter & fideliter observare: unam a te postulo gratiam, ut si diebus meis Fratres a pura observantia declinaverint (veluti declinaturos prædixisti) possim cum tua licentia & benedictione cum aliis sinceris professoribus a transgressoribus rece-

Concedit a transgressoribus Regulæ recedere.

recedere, & separatim Regulam observare. His auditis vehementer gavisus est Pater sanctus, & benedicens eum, amplexansque ait: a Christo & a me scias, fili mi, esse concessum quod postulas; ponensque manum super caput ejus dixit ei: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech*; innuens quod omnes promissiones sibi a Christo factæ, in illis finaliter complebuntur, qui Regulam ad litteram sine glossa, & cum sancta & serena lætitia servare studuerint.

XXXIV. Utens hoc tempore frater Petrus Cataneus potestate sibi concessa, advocavit Fratres in Capitulum, culpis corrigendis & Fratribus reprehendendis locum in Monasteriis designatum. Franciscus vero in cella tunc orabat, tamquam sequester & medius inter Fratres & Deum, unus autem ex ipsis desensionis quodam contectus palliolo noluit se subdere disciplinæ. Videns hoc Vir sanctus in spiritu, vocavit quemdam de Fratribus & dixit ad eum: vidi, Frater, Diabolum super illius Fratris inobedientis dorsum, collum ejus tenentem adstrictum, qui tali sessore subactus, obedientiæ fræno spreto instinctus ejus sequebatur habenas, & cum rogarem Deum pro Fratre, subito Dœmon confusus abscessit. Vade igitur, & dic Fratri, ut obedientiæ sanctæ jugo collum sine mora submittat; monitus per internuncium Frater, statimque conversus ad Deum ad pedes Vicarii humiliter se projecit.

Legen. antiq. Bonavent. cit.

Inobedientiæ auctor Diabolus.

XXXV. Alterius etiam Fratris ei in oratione præostensa ruina, qui quantum a foris videbatur, sanctitate præclarus, conversatione insignis, tamen admodum singularis. Omni tempore orationi vacans tanta districtione silentium observabat, quod consueverat non verbis, sed nutibus confiteri. Accidit autem sanctum Patrem venire ad locum, videre Fratrem, & de ipso cum aliis Fratribus habere sermonem. Commendantibus autem omnibus, & magnificantibus illum, respondit Vir Dei: Sinite Fratres, ne mihi in eo diabolica figmenta laudetis. In veritate sciatis quod diabolica tentatio est, & deceptio fraudulenta. Dure acceperunt hoc Fratres, tamquam impossibile judicantes, quod tot perfectionis indiciis fraudis suæ commenta fucaret. Verum non post multos dies, eo Religionem egresso, evidenter apparuit, quanta luculentia interioris contuitus Vir Dei cordis ejus secreta perspexit. Multorum quoque per hunc modum, qui stare videbantur, ruinam; sed & plurium perversorum conversionem ad Christum immobili veritate prænuncians, appropinquasse videbatur ad æternæ lucis speculum contemplandum, cujus fulgore mirabili absentia corporaliter, tamquam si essent præsentia, mentis ejus cernebat obtutus.

Legen. antiq. Bonav. cit.

Prædicit falsi cujusdam Fratris apostasiam.

XXXVI. Alio etiam Fratre Religionem exeunte, ad miraculum modesto, gravi, abstinenti, multisque virtutibus ornato, admirantibusque Fratribus ad ejus egressum, dixit Vir sanctus: Ne admiremini Fratres, quod quantumvis in eo, qui a nobis discessit, floruerint virtutes castitatis, abstinentiæ, paupertatis, aliæque hujus generis, e suo gradu ceciderit. Non enim struxit necessarium fundamentum humilitatis, nec obduxit eis vallum timoris Dei, quo configi petierat Propheta carnes suas. Frustra Fratres, credite mihi, absque humilitate & timore Dei congregat quisquam ullas virtutes; horum defectus miserum hunc e suo statu deturbavit.

Legen. antiq.

Timor Domini cum ceteris virtutibus necessarius.

Psal. 118. 120.

XXXVII. Non importune hic quædam inseruerim de aliis ex Ordine resilientibus, quorum tempus incertum. Quidam magna perculsus tentatione, ut ad sæculum rediret, infirmitatem suam & propositum abeundi

Legen. antiq. Maria. c. 18.

di Viro sancto detexit, consensumque & licentiam illius expostulavit. Ille vero, cum nec debere, nec posse hanc concedi allegaret, graviterque proponeret expendendum sui regressus periculum, & propter mundum deseri cœlum, propter homines Christum, qui plura pro nobis passus, quam quæ quibuscumque, etsi molestis, Religionis laboribus possint recompensari. Inflexus hic & pertinax in suo malo perstitit desiderio, eamdemque causam egit coram Cardinali Protectore Hugolino, & demum coram Honorio Pontifice. Quos dum in suam sententiam trahere non potuit, ex sua semet excucullavit, deditque in commotionem pedes suos Superiorum effugiens potestatem. Non tamen longe aberat a Conventu, quando ei occurrit quidam indignanti vultu, qui, quo miser tenderet? interrogaret. Ille stomachabundus; quid mihi & tibi? inquit, quid ad te attinet iter meum? His dictis detexit hic pedes, & ostendit manus, & latus vulnere fossa, & sanguinem mittentia recentem. Quid ad me attinet, adjecit, poteris ex his inferre cicatricibus, quos pro te in cruce pertuli; itane meo ingratus amori, & tanti immemor beneficii, ut propter caducum & periturum mundum me velis deserere? Quo spectaculo perterritus, & pietate commotus ad pedes Christi se projecit, sui errati veniam deprecatus; statimque rediit ad Franciscum, qui misericorditer & benigne corde compunctum excepit, monuitque ut dum viveret, præ oculis haberet tam immensam dignationem, & singulare beneficium Christi sibi apparentis. Ita fecit, & vitam suam adeo ad Christi regulavit disciplinam, ut perfectissimus evaserit, & cum sanctitatis opinione cursum consummaverit.

Fratrem ex Ordine abeuntem revocat Christus.

XXXVIII. Similem ferme casum scribit in suo Dialogo Crescentius, sextus Ordinis generalis Minister, de quodam fratre Petro de Castro sancti Henrici Provinciæ Penensis, qui cum in patriam parentes visitatum redire vellet, nec statim licentiam obtineret a Prælatis, indigno impetu actus: Videbo, inquit, quis me retinebit; obedientiæque jugum excutiens, quo voluit, iter arripuit. Insequentibus Fratribus, nec revocare valentibus, sedenti sub arbore gravis irrepsit sopor, in quo visus est sibi præsentem & corripientem habere juxta Franciscum; nec tamen ita voluit in somnis acquiescere (quod frequentissimum est, ut vehementes animi cogitatus, & ea quæ firmiter vigiles proponunt, etiam in somnis retineant) donec bene ab illo vapulavit. Evigilavit clamans, & querens de inflictis sibi verberibus; cujus sane non adeo inanes querelæ fuerunt, dum flagellatum se bene comperit, & remansisse veras in corpore cicatrices. Vexatio hæc dedit fugitivo intellectum, rediensque ad cor, ad Monasterium regressus, quæ sibi acciderint narravit, & impressis vestigiis confirmavit.

Cresc. in Dialog. Maria. c.18.

Alium multo verbere reducit Franciscus.

XXXIX. Idem Crescentius auctor est fratrem Joannem de Fulgineo in Monasterio sancti Terentiani ad montem Siraptim graviter tentatum, tandem cessisse, & voluisse post desideria carnis abire. Dum jam tenderet patriam versus, ad castrum Manlianum prominentem collem ascendens, vallem, per quam sibi eundum erat, & Tiberis flumen, non longe positum, visum est sibi undique vidisse sanguine repletum. Hæsit admirabundus, deinde flexis genibus oravit Dominum, ut quid sibi agendum esset, misericorditer inspiraret. Hoc eodem tempore Fratres deprehensa ejus fuga, omnes unanimiter orabant in ecclesia, ut reduceretur ovis errabunda, ne periret; missisque qui fugientem insequerentur, hærentem immobilem in vertice collis invenerunt, qui ultro pœnitudine,

Revocatur alius miro spectaculo.

ne, & sanguinolenti spectaculi terrore ductus, cum iis rediit ad Monasterium, & vitam deinceps duxit satis religiosam.

Surius c. 5. Histor. MS. eorumdem Martyrum. Maria. c. 16. Marc. lib. 4. c. 12.

Martyres Marrochii crudelissime torquentur.

XL. His de Francisci gestis hoc anno narratis, prosequi libet historiam quinque illorum fidei pugilum, quos anno superiori diximus Marrochii carceri mancipatos. In ipso hujus anni limine post triduanum carceris squalorem & inediam, alapis, & variis opprobriis a ministris saturati, educuntur in publicum, & nudis manibus post terga ligatis, durissimis flagellis afflicti, tandem impio judici sunt præsentati. At ille cernens eorum in fide constantiam nulla posse ratione mutari, iterum jussit durissime tamdiu virgis & fustibus cædi, donec pene viscera apparerent & ossa. A ministris etiam fervente oleo, & aceto vulneribus infusis per totam sequentem noctem super testas volutati sunt, & a pluribus, sibi invicem succedentibus, acerbissime afflicti. Nocte vero illa custodes magnam de cœlo lapsam lucem videntes, & præfatos sanctos cum innumerabili multitudine sublimari, putaverunt divinitus fuisse liberatos, sed in carcere inventos suis fecit Rex tribunalibus præsentari. Ministri vero illos nudos trahentes continuis flagris terga eorum & corpora noviter flagellabant. Occurrit illis autem quidam Princeps Mahumeticam suadens fidem; Otto vero illius persuasionem confutans, etiam in contemptum profanæ legis in terram spuens, gravi ab ipso alapa percussus est. At ille verborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoscat tibi Deus, quia nescis quid facis. Ad impii demum Regis conspectum adductis, sic ad eos exorsus est: Estisne vos impii illi, qui fidem veram vituperantes, ad tantam etiam insaniam adducti, ut Dei nuntium blasphemetis? At illi: O Rex, fidem veram minime spernimus, tuam autem falsam, & ejus iniquum conditorem omnino abhorremus; pro vera autem & pati & mori parati sumus. Tunc Rex eos deliciis & voluptatibus a Christiana veritate existimans posse revocari, pecunias & formosarum mulierum, quæ aderant, delicias repromittit, si Mahumetis perfidiam reciperent, alias suo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo, ad Regem conversi: sint tibi, inquiunt, mulieres & pecuniæ, nobis autem sit Jesus Christus. Adhibe vincula, carceres, ignes, tormenta, & mortem; omnis nobis levis est pœna, cum de cœlesti gloria cogitamus. Tunc Rex tantam cernens in Sanctis constantiam & immobile propositum, arrepto gladio minister iniquitatis effectus, capita eorum per medium frontis amputavit. Et illi quidem optato jam potiti, post maximos persecutionum aculeos, post ingentissimas ærumnarum moles, æternæ vitæ adepti bravium, martyrii corona dotati sunt. Passi sunt vero beati Martyres hoc ipso anno XVI. Kalend. Februarii ante mortem beati Francisci anno sexto. Qui, illorum ut audivit martyrium, tanto gestivit gaudio, tanta perfusus est lætitia, quod facile exprimi non posset. Ad allatum nuncium circumstantibus dixit; Jam vere posse asserere veros quinque obtinuisse se Fratres Minores. Deinde bona multa precatus est Conventui Alanquerano, seu Jerabrigensi, in quo Viri sancti se aptarunt ad martyrium. Efficaciter pro illa æde orasse, sed & exorasse probat religiosa & sancta vita multorum incolarum, inter quos ex sancti Viri benedictione, saltim unus, semper habetur disciplinæ regularis, & Franciscani Instituti perfectus observator, quem & populus non sine veneratione frequenter observat. Ingens etiam fuit exultatio B. fratris Vitalis, ut eorum audivit trophæum; sed aliunde ei dolor & gemitus, quod non meruerit illorum fieri particeps coronæ. Non ei voluntas in culpa, sed infir-

Lux cœlitus ad eos delapsa.

Constantes nec minis nec muneribus flectuntur. *Matth. 5. 39.*

Decapitantur ab ipso Rege.

Gaudet ad illorum trophæum Franciscus.

Et fr. Vitalis.

firmitas impedivit, qua aliquandiu laborans, tandem obiit Cæsarauguſtæ, ſepultus apud ſuos.

Apparent dominæ Sanciæ. *Marc.c.22.* XLI. Martyres etiam poſt mortem memores beneficiorum a domina Sancia Luſitana illa Principe acceptorum, in ipſa martyrii hora ei oranti apparuerunt, machæram ſanguine rubentem in ſignum ſui martyrii manu tenentes, dicenteſque ſe jam per martyrium curis finem poſuiſſe, & ad cœlum evolaſſe, ibique perpetuos ſuos fore interceſſores apud Deum, qui exhibitam eis beneficentiam noluit irremuneratam. Illorum vero corpora juſſu Regis extra palatium projecta a Saracenis, ligatis pedibus extra urbem variis ludibriis circa mœnia tracta, tandem penitus in partes conſciſſa, in campo relicta ſunt, ut beſtiis eſſent in cibum. Chriſtiani vero nocte ſequenti ad colligendas ſacras reliquias exeuntes, lapidibus a Saracenis non ſine vulnere ſunt repulſi, inter quos occiſi Martinus Alfonſus Tellius, Infantis conſanguineus, & ſupra nominatus Petrus Ferdinandi de Caſtro, ab Infante miſſi ut ſacras reliquias, vel prece vel mercede redimerent. Sequenti vero die quorundam conſilio, ne reliquiæ honorarentur a Chriſtianis ut ſanctæ, Rex igni comburendas decrevit; ſed igne copioſo accenſo, cum in eum ſanctorum corpora jactarentur, hinc inde flamma declinans reliquit intacta: imo quod dictu mirabile eſt, cum unum de capitibus in ignem pluries projectum eſſet, divina favente virtute, de igne ſemper exiliens, nec in capillis eſt læſum, & nunc cum pelle & capillis integrum demonſtratur: quod & ipſe non ſemel vidi, & attentius obſervavi cincinnum coronæ adeo in orbem illibatum remanſiſſe, ut ne unus quidem capillus deeſſe videatur, quod lucem affert illi ſacræ paginæ oraculo: & *capillus de capite veſtro non peribit.*

Surius c.6. *Marc.c.18.* *Mira Dei cura circa reliquias Sanctorum.* *Marc.c.22.* *Luc.21.18.*

Omnes recipit Petrus Princeps. XLII. Devenerunt omnes illorum reliquiæ in domini Petri Infantis poteſtatem, partim emptæ a Saracenis, partim collectæ a Chriſtianis, qui libere adeſſe poterant carnificinæ, partim etiam dono receptæ. Cum incredibili devotione & reverentia cunctas collegit vir Princeps, curandaſque commiſit Joanni Roberti Canonico Regulari ſanctæ Crucis Conimbricenſis ſuo ſacellano, adjutoreſque adhibuit & cuſtodes tres adoleſcentulos modeſtos, & probatæ honeſtatis. Hi in ſecreto ſolario carnem aromatibus conditam, & ab oſſibus ſeparatam deſiccaverunt. Illis in ſancto hoc obſequio laborantibus voluit in ſolarium aſcendere Petrus Roſarius, Principis familiaris, ita cognominatus a Roſa Burgenſi concubina, quam longo tempore apud ſe retinebat, & ardentiſſime diligebat; ſed in ſcalæ medio factus immobilis, ut ſibi ſuccurreretur exclamavit. Accurrit ex ſolario prædictus Canonicus, & excepta ejus confeſſione, ſalutarique impoſita pœnitentia, gradus illos, per quos aſcendit, remenſus eſt; ſed loquelam amiſit, nec recuperavit donec ex Principis juſſu, ſuper pectus ejus unum de ſanctorum capitibus poſitum eſt, per quod perfectæ corporis & mentis ſanitati reſtitutus eſt, & amplius poſt carnis concupiſcentias non abiit.

Marc.c.19. Maria. c.16. Hiſt. MS. Ulyſſip. Non poteſt ad eas pertingere concubinarius.

Surius c.7. Marc. cit. Neque fornicarius. XLIII. Alius ejuſdem Principis domeſticus, dum appropinquaret ad reliquiarum partem, quam ſuper umbonem ſuum in ſolario deſiccare & contrectare ſolebat, nocte præterita lapſus in actum fornicarium, reliquiæ ſic in aëre cum umbone ſunt elevatæ, ut humano ſtudio non poſſent contingi. Qui ſtupefactus & de fornicatione contritus & confeſſus, ſtatim valuit de ſublimi demiſſas reliquias contrectare. Unde factum eſt, ut in majori reverentia habitis, nonnulli a facinoribus abſtinerent, ne depre-

Hiſt. MS.

deprehenderentur, ut publico juramento asseveravit Petrus Stephani, agnominatus Mangarado, patria Santarenensis, nobilis miles cohortis præfati Principis coram Antistite Ulyssiponensi, & Ministro Fratrum Minorum, quorum uterque horum martyrum acta descripsit, & ad Comitia generalia Fratrum proxime futura remisit.

Variis medentur infirmitatibus.

Hist. MS. Ulyssip.

XLIV. Neque solum animæ, verum & corporis infirmitates depellebant sacræ reliquiæ. Juvencula quædam Saracena, sed Christiana fide imbuta, & secreto baptizata a Principis præfato sacellano, a Dœmone obsessa, qui doluit hanc sibi eripi prædam, adducta ante scrinium ubi pars reliquiarum religiose servabatur, statim ut detectæ sunt, Dœmon cum ingenti clamore abscessit. Juvenis etiam domesticus, prolixa & gravi oppressus infirmitate, cum humanum non superesset remedium, rogavit sacellanum, ut quidquam sibi admoveret reliquiarum. Ille immerso uno ex ossibus in aquam, bibendam dedit febricitanti, & statim ab omni morbo liber evasit. Alter tibiam vulneratam, aqua, qua ablutæ sunt sacræ reliquiæ, aspersit, & sana facta est. Eadem aqua dolorem oculorum ab alio depulit, & demum presbyter quidam faciem ex tumore dolens, post contrectationem reliquiarum, applicata cum fiducia ad tumentem faciem manu qua sancta tractavit, vernantem & pulchram effecit.

Obtinet Princeps martyrum meritis licentiã abeundi.

XLV. His & aliis miraculis adductus Princeps duas egregias & capaces fieri fecit thecas argenteas, in quarum una capita cum carne optimis aromatibus condita, in altera ossa religiose reponi curavit. Coram eisdem in sua capella collocatis instanter orabat, ut sibi & Christianis redeundi in Lusitaniam aditus aperiretur. Quorum meritis factum est, ut Rex ultro Principem ad se vocatum in pace, & libere cum universa familia dimittendum prædixerit; tametsi non defuerint iniqui consiliarii, qui suadebant ut hominem occideret. Obtenta discedendi licentia, rem non protraxit Princeps in longum, sed qua potuit maturitate reliquias super mulos positas, læto gradu insequens, ad quemdam nemorosum locum pervenit, ubi immanes leonum audiunt rugitus, qui toti comitatui ingentem incussere terrorem; donec sacris reliquiis ex illa parte interpositis, cessavit omnis timor & clamor, nec quidquam fuit quod amplius posset terrere. Inde solitaria & pœnitus invia loca peragrantes, qua sibi pergendum foret ignorabant: nec defuit divina pietas humiliter supplicantibus, quæ errantibus sanctorum meritis viæ ducatum præbuit; siquidem mulam, cui sacræ insidebant reliquiæ, Infans præire & alios sequi jussit. Illa nullo præeunte ductore per invia & aspera universum ducens comitatum, Saracenorum insidias Principi paratas elusit, & per viam securam semper præcedens, salvos omnes fecit ab hostibus. Septam mox pervenientes, parata invenerunt ad transfretandum navigia, ad quæ se colligentes, portuque solventes, sequenti nocte maxima oborta tempestate elidebantur in scopulos, quos præ noctis obscuritate nec videre, nec fugere potuerunt, donec multa oratione ante sanctorum reliquias meruerunt luce magna circumdari, per quam imminens & certum conspexerunt elidendarum navium periculum, & proximum evaserunt naufragium. Prospera deinceps navigatione appulerunt Algeziram, deinde Tarrisam, demum Hispalim, ubi subito præmoniti jam missis a Rege Marrochiorum ad Hispalensem, ut in vinculis sibi remitteret Infantem, in familiares vero animadverteret gladio ob honoratas illorum reliquias, quos ille tamquam hostes occidit, & Mahumetanæ legis contemptores jussit aduri, statim solventes venerunt Galeciam.

Liberant eum in via a multis periculis.

Marc. c. 21. *Marian. cit.*

XLVI. Quid sibi faciendum tantisper hic deliberavit Infans, intelligensque non omnino placatum Fratris furorem, ad Alfonsum Regem Legionensem suum consobrinum se transferre decrevit; transiensque per Astoricam Augustam, receptus est hospitio à quodam sibi familiari, sed paralitico, infirmo valde, linguæ & membrorum exercitio destituto. Ex pietate & gratitudine admovit ei Princeps unam ex reliquiarum thecis, qui tacitus secum vovit vitam in melius commutaturum, sanctosque culturum, & extemplo sanus, vegetusque coram omnibus e lecto exilivit. Ab hac civitate per nobilem virum Alfonsum Perez de Argunia, multosque sui comitatus in Lusitaniam reliquias transmisit ad fratrem Regem Alphonsum, qui per nuncios monuit, ut ad tria milliaria extra Conimbriam adventum suum, Reginæ, & totius Cleri expectarent.

Sanant paraliticum.

XLVII. Illuc itum a præcipuis utriusque status viris cum magna devotione, celebri decreta supplicatione, & susceptæ reliquiæ cum ingenti solemnitate ac majestate a venerabundis Rege & consorte, magna primæ nobilitatis stipante caterva. Inito ibi consilio, quo sacra hæc supellex inferretur, nec concordantibus consiliariis, pii ductores, qui eo usque sacra ossa aduexerunt, expertique sunt in tam tædioso itinere irrationale animal rationabiliter semper præiisse quo vere eundum erat, persuaserunt ut libere præcedentem omnes mulam sequerentur, eoque loci reponerent sacras reliquias, quo illa sarcinam deponendam esse indicaret. Ita factum, & recta tetendit mula ad augustissimam religiosamque ædem sanctæ Crucis per vicum Samsonis, alias veteris ficulneæ, quantumvis Rex & Clerus desideraverit, ut ad Ecclesiam Matricem sacrum onus portaret. Ad sacræ ædis valvas occlusas stetit, quibus apertis, devenit ad capitale sacellum, ante cujus altare utroque curvato genu, non ante surrexit, quam sarcina levaretur. Detecto itaque divino consilio, Rex honorifico loco collocandam curavit sanctissimam supellectilem, partim in augustissimo sacello a se extructo, partim in claustro interiori argenteis thecis inclusam decenter & religiose reposuit. Corpus unum cum capite, pro ingenti & Rege digno dono, misit sorori Abbatissæ Cœnobii Lorvaniensis Cisterciensis Ordinis, & alterius partem ab eodem transmissam ad Fratrum Minorum Conventum S. Spiritus Goveæ, Vici Diœcesis Conimbricensis asserit Marcus. Sed neque adeo antiquum illud Monasterium, neque alterius corporis quam illius quod acceperunt Moniales prædictæ Cistercienses, spatulam servat dono acceptam anno MCXV. ab illustri & religiosa sorore Catharina Deza ejus loci Abbatissa, ex apostolica dispensatione; quæ etiam ad eosdem Fratres transferri voluit suorum majorum cineres, & ossa in suo Monasterio exhumata.

Recipiuntur honorifice a Rege Lusitaniæ.

Mirabiliter deferuntur in ædé S. Crucis.

Marc. cit. Gonzag. in Prov. Portu. Con. 20.

XLVIII. Quam pretiosa fuerit in conspectu Domini mors sanctorum ejus, & quam coli voluerit in terra eorum reliquias, statim ostendit per crebra miracula, quæ ad eorum fiebant invocationem. Non erat qui ad eorum præsentiam divinum invocaret auxilium, & sibi adesse non palam sentiret, visum cæci, surdi auditum, muti loquelam recipiebant: qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur; & ferme omnes sanabantur a languoribus suis, quibus medendis multum juvat sanguineus liquor fragrantissimus, adhuc ex eorum carne & ossibus distillans. Neque solum in beneficiis exhibendis eorum cultoribus, sed & justam vindictam inferendo occisoribus, quam grati sibi fuerint sancti Martyres Dominus ostendit; nam ab eo anno, quo Sancti palmam meruere perennem, omnium pene rerum sterilitas, & sæva pestis per quinquennium (ut juxta nume-

Deus Sanctorum ulciscitur mortem.

Surius cap. 8. Petr. de Natal. l. 12. in append. c. 1.

numerum occisorum esset numerus annorum vindictæ, ac si pro mensura culpæ esset & plagarum modus) sic in eos debacchata est, ut morbo incurabili invalescente, maxima pars gentis illius fuerit condigna morte deleta. Ipsius quoque Regis impii brachium & latus dextrum, totum usque ad pedes eo anno quo Sanctos interemerat, penitus exaruit. Quibus diuturnis malis attriti, divinam jam agnoscentes vindictam ob viros hos crudeliter occisos, ad loca martyrii turmatim conglomerati, sibi ignosci deprecantes, inscrutabili Dei judicio, etsi hostes exaudivit, & abundanti repentinoque imbre regionem undequaque fœcundavit. Quo certiores effecti miraculo de Dei cura & benevolentia erga Christianos, publico edicto permisit Rex, ut publice ibidem suam colerent fidem, Catholicum haberent, modo Franciscanus esset, Antistitem, & Romano ritu sibi Ecclesiam extruerent. Quod sane factum est, ac multis duravit annis; statimque creati sunt ibi Episcopi Fr. Agnellus, ejusque successor Fr. Lupus Ordinis Minorum, ut sub Gregorio IX. & Innocentio IV. Summis Pontificibus amplius repetemus, & apud Regem hunc, ejusque aulicos in mensa, & aliis observationibus numerus quinarius deinceps erat in veneratione.

XLIX. Neque inane fuit martyrum vaticinium, quod supra posuimus de morte Reginæ, brevi etenim secuta est; sed præostensa hoc modo in visione ejus Confessario Petro Nunho sanctæ Crucis pio & docto Canonico. Innumeros vidit Fratres in Ecclesia cantantes, & lugubriter psallentes, quos clausis januis miratus est introiisse, nulloque facto campanæ signo ad matutinum convenisse. Hæsitabundus tandem ad unum accedens interrogavit, quinam essent, aut unde venirent? Ei responsum omnes esse Fratres Minores, qui vero sedebat in capite, Fratrem esse Franciscum, quem tantopere videre cupiebat: qui sequebantur magno fulgore splendentes martyres esse quinque, qui in eodem colebantur delubro; ceteros esse Consodales eo missos a Deo, ut pro defuncta tunc Regina omnes orarent, & collata in Ordinem beneficia suis precibus compensarent. Dum hæc sibi conspexisse visus est, ad cubiculi ostium pulsatur, & expergefacto narratur mors Reginæ, per quod non inane spectaculum se vidisse intellexit. Circa mortem hujus piæ Reginæ a Fratribus prædictam, nescio quid refert Marcus, ex quadam historia hujus sanctæ Crucis Cœnobii, nimirum prophetatum a Fratribus, ut qui prior Rex vel Regina advehendas Conimbriam reliquias videret, prior obiret; atque hujus rei dumtaxat consciam Reginam, moram dissimulasse, Regem præmisisse, illum venatione obvia ab itinere deflexisse, hanc posterius domum exiisse, sed prius ad reliquias pervenisse, & proinde prius defunctam. Nihil horum apud vetustas legendas MSS. neque apud probatos vitæ horum Martyrum scriptores mihi occurrit. Quam mereatur Conimbricensis illa historia, vel ex auctore, vel ab antiquitate fidem, qui eam viderit & examinaverit, ipse judicabit.

Anno 1219. n. 52. *Surius cap. 2.* Moritur Regina Urraca. *Marc. c. 23.*

L. Unum & alterum ingens horum Martyrum miraculum hic libet adjungere. Irruerunt in quemdam nobilem Conimbricensem prope dictam sanctæ Crucis ædem sicarii, ut eum occiderent, fugientem comprehenderunt ad Ecclesiæ januam, & tot affecerunt vulneribus, ut mortuum judicaverint. Qui morienti succurrere voluerunt, atque omnino defunctum putantes, suo coopertum pallio in Ecclesiam introduxerunt, ut ibidem sepeliretur; sed non jacuit longo tempore, nullo enim auxiliante se erexit in pedes sanus absque vulneribus, publice proclamans

Marc. c. 27. Liberant Martyres quemdam a multis vulneribus.

mans magnam esse sanctorum Martyrum virtutem, qui a tot lethalibus ictibus liberarunt.

Idem cap. 28.

LI. Rarum & singulare hoc, quod refero spectaculum. Oppidum est Diœcesis Conimbricensis Fala dictum, cujus incolæ, dum sævissima peste perirent, omnes obierunt, uno solo jam pestilenti in faucibus mortis relicto. Hic nullum videns suæ vitæ superesse remedium, præter divinum, Martyres, quorum devotus cultor erat, invocavit instanter, votumque addidit, quod si eum a contagioso illo morbo liberarent, nudus eorum visitaret reliquias, hortareturque ut similiter facerent & alii. Convaluit de infirmitate sua miraculose, & tam efficaciter suasit regredientibus vicinis, ut quod ille vovit, illi facerent spontanee, ut omnino persuaserit, & omnes singulis annis nudi veniant ad Martyrum sepulcra in publica & ordinata supplicatione. Veniunt in ipso Martyrum natalitio ad sancti Francisci ædem, trans Mondam fluvium positam, in magno numero, non solum ex illo Oppido, verum & ex aliis vicinis, ad quartum & quintum ab urbe lapidem sitis, & ibi detractis vestibus, quibusdam etiam in propriis jam ædibus denudatis, audiunt sacrum. Quo peracto, pergunt omnes processionaliter, toto corpore nihil gestantes, præter femoralia, aut subligacula, præcedente Cruce, subsequentibus vel in medio positis eorum Rectoribus suas fasces, seu rectorias virgas gestantibus, & ceteros in Ordinem cogentibus. Pone veniunt omnes Franciscani psallentes in Martyrum triumphum. Excedunt aliquando hi nudi Oppidani cum quibusdam civibus & puerulis, qui magna devotione se eis nudi etiam immiscent, numerum ducentesimum; ferme tercentum ipse numeravi anno MDCX. dum in Collegio D. Bonaventuræ Conimbricensi ultra triennium Theologiæ incubuerim, singulis annis ad hoc devotum vocatus spectaculum. Ferme ad mille passus distat Monasterium sanctæ Crucis a Franciscano, & per ducentorum passuum pontem itur ad civitatem, illo mensium omnium frigidissimo. Accedentibus ad sanctam Crucem, hæret vel Concionator in suggestu, vel Sacerdos in altari, dum a nobili circumstantium multitudine e potiori Clero sæculari & regulari primatibusque civitatis, atque ipsius ædis Canonicis, hymnis, organis & ingenti jubilo excipiuntur, & singuli ad sacrarum reliquiarum deosculationem, venerationemque admittuntur. Nudi deinde omnes sistunt ante reliquias in Sacello majori & capacissimo, donec sacra absolvuntur, mox deducuntur in amplam aulam, in quam deductas suas vestes quisque resumit.

Nudorum supplicatio quotannis ad Martyrum sepulcra.

LII. Horum pietatem æmulati multi ex civibus nobilioribus, aliique pii viri, nocte Natalitii, qua sacras excubias janius bipatentibus observant Canonici, veniunt similiter nudo corpore, sed tecta facie, & devote sanctorum Martyrum invocant auxilium. Fuit tamen quidam Nuncius Apostolicus, quem in illo regno collectorem appellant, qui tantam impendi venerationem videns Martyribus, adhuc per Ecclesiam non canonizatis, in ipsa eorum Ecclesia prohibuit, ne amplius tanta solemnitate colerentur, inconsulta Romana Ecclesia, nec peculiari obtenta licentia. Ut dixit, statim mula, qua vehebatur, ad templi valvas mortua elisa est in terram, & ipse Antistes ardenti subitaneaque correptus est febre. Ex celesti indignatione hæc mala suspicans oriti, humiliter se prostravit ad sacrorum Martyrum reliquias, promittens in posterum se eis omne obsequium & reverentiam præstiturum, eorumque solemnitatem commendaturum. Cor contritum & humiliatum Deus non despexit, eum-

Marc. cap. 26. Hist. MS.

Miraculo eorum cõmendatur veneratio.

eumque sanitati, & mulam vitæ restituit. Quæ duo miracula adeo manifesta in conspectu totius populi, qui Antistitem comitabatur, universam illam regionem magis in sanctorum Martyrum cultum accendit, dum plane intellexit nimis honorificandos Dei amicos, & in cœlis confirmatum esse principatum eorum. Nec multo post Diœcesano statuto sancitum est, ut eorum dies natalis haberetur pro festivo. Huic miraculo aliud ferunt simile Conimbricenses, quod cum quidam urbis Episcopus argutulus, ex magna, quam præferebat, modestia, vetaret illas nudorum fieri supplicationes, indignum, indecorumque existimans per medias plateas homines incedere nudos, statim eo anno, quo piam suam consuetudinem dimiserunt præfati Oppidani, tempore brumali & salubri, nullo locorum in toto regno peste grassante, in eos debacchata sit & vindictam simul cum Episcopo senserint divinam. Qua commoti revocarunt, se nullo pacto, aut lege ullo unquam tempore prædictam supplicationem in Martyrum solemnitate prætermissuros, quod in hunc diem fidelissime curant complere.

LIII. Celebris est horum Martyrum memoria apud celebriores auctores. De eis præter nostros scripserunt Mattheus illius ævi Antistes Ulyssiponensis, cujus sincera & humilis, sed exacta est historia MS. Surius vel Joannes Tiserandus, aut si quis alius est auctor vitæ illorum apud eumdem XVI. Januarii, Petrus de Natalibus in catalogo in appendice lib. 12. cap. 1. Antoninus 3. part. tit. 24. cap. 7. §. 1. Vincentius lib. 30. c. 131. Hertmannus Schedelius ætate VI. Genebrardus ad annum mundi MCCCII. Thomas de Trugillo in thesaur. concion. tom. 2. Ferdinandus de Castillo lib. 1. historiæ Prædicatorum cap. 51. ubi ait delatum Nuncium ad sanctissimum Patriarcham Dominicum, hoc anno generalia sui Ordinis Comitia Bononiæ celebrantem, qui exultavit in spiritu, videns hos purpureos flores & fructus jam productos in viridario dilecti sui amici Francisci, piisque suis Consodalibus horum exemplo addita calcaria, charismata meliora æmulandi, & pro fide Christi patiendi. Habetur etiam eorumdem sanctorum Martyrum non ignobilis mentio in Martyrologio Romano, ubi Baronius in notis. Item in additionibus ad Martyrologium Usuardi, ubi etiam de eisdem Joannes Molanus; in Martyrologiis Alexandri de Pelegrinis, Petri Galesinii, Francisci Maurolici sacri Ordinis Prædicatorum, & antiquo quodam Romano satis vetusto apud me MS. Deinde relati fuerunt in catalogum sanctorum Ecclesiæ Martyrum a Sixto IV. anno MCCCCLXXXI. quorum festum, ut celebraretur in universo Ordine Franciscano concessit. Diploma habetur originale in Archivo Aracælitano num. 82. quod huc transcripsimus. Qui auctores de his Martyribus agunt.

SIXTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Universis Fratribus Ordinis Minorum dilectis filiis ubicumque morantibus, seu moraturis salutem & Apostolicam benedictionem.

LIV. *Cum alias animo revolveremus merita beatorum Martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accursii, & Adjuti, qui ex Ordine Fratrum Minorum, sub quo & nos coaluimus, fuerunt, qui post multa tormenta sub Rege Marrochiorum pro Christo mortem subierunt, & martyrii palmam gloriose promerentes, plurimis miraculis in ipsa morte, & post claruerunt* Eorum cultus inducitur per Sixtum IV.

S. Antonius ad horum exemplū fit Minorita.

rueruut; ex quo incensus beatus Antouius de Padua ex Ordiue Canonicorum Regularium, in quo tunc erat, ad Ordinem ipsum Fratrum Minorum se legitur transtuiisse: Concessimus ex auctoritate Apostolica & benignitate, vivæ vocis oraculo, ut Fratres prædicti Ordiuis Minorum possint publice & solemuiter celebrare in suis Ecclesiis Missæ & Horarum officium de supra memoratis sanctis Martyribus. Verum cum frequenter adversarius humaui generis uitatur bona & saucta opera perturbare, ue tam diviuum & pium opus possit aliquis iu posterum impedire, tenore præsentium ex certa nostra scientia, auctoritate Apostolica concedimus quod prædicti Fratres Miuores ubique solemniter & publice officium plurimorum Martyrum pro ipsis Berardo, Petró, Accursio, Adjuto & Ottone sub officio duplici majore, ac etiam XVI. *Januarii, qua die ab hoc sæculo per martyrium decesserunt, libere ac cum saua & sereua conscieutia dicere ac celebrare possiut. Inhibentes præfata Apostolica auctoritate, ue quis huic nostræ concessioni audeat se opponere, nou obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque. Præterea quia difficile esset, præsens breve ad omnia loca deferri, volumas ut illius transumpto alicujus publici Notarii manu subscripto, & sigillo Geueralis dicti Ordiuis, vel Vicarii generalis Fratrum Miuorum de Observantia munito, ea prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur si idem præsens Breve originaliter ostenderetur. Datum Romæ apud sauctum Petrum sub annulo piscatoris die* VII. *Augusti anno Domiui* MCCCCLXXXI. *Poutificatus uostri anno* X.

S. Antonii ortus & infantia. — *Vasconcel. in Alphons. 2. Surius ad 12. Junii. Legend. ejus penes me MS. Marc. lib. 5. c. 1. Marian. cap. 16.*

LV. Vel ipsum hoc diploma Pontificium monet quam ad horum Martyrum historiam spectet ingressus sancti Antonii Patavini, verius ex natalitio Ulyssiponensis, in Ordinem Minorum, præsertim cum & hoc ipso anno (non longum post temporis intervallum, ut scribit auctor Anacephalæosum Regum Lusitaniæ) acciderit. Libet tamen ejus ortum & reliquam vitam ante susceptum Minorum habitum perstringere. Natus est anno MCXCVI. Ulyssipone nobilissimo Lusitaniæ emporio, Patre Martino Bullonio nobili Regis Alphonsi milite, Matre Maria, generosis exorta natalibus, salutaribus sacri baptismatis undis expiatus est in majori æde D. Vincentio martyri sacra, ædibus paternis vicina, & Ferdinandi nomen accepit. Ab ipsis prope incunabulis castigata vitæ disciplina institutus, bonorum parentum sedulus imitator evasit. Ecclesias & Monasteria frequentans, manusque suas libenter extendens ad pauperem, itaut optime posset illi competere qnod de se beatissimus Job asseveravit: *Ab iufantia crevit mecum miseratio*. Litteras in prædicta edoctus ecclesia, pueritiam instar Patriarchæ Jacob domi simpliciter transegit. Cum autem accedentibus annis, sentiret improbos corporis motus de carnis corruptione nascentes, nequaquam cessit petulantis ancillæ pravis cupiditatibus, nec libidini fræna laxavit; sed strinxit habenas, corpusque in servitutem spiritus redigere nitebatur. Vilescebat ei in dies mundus iste, & ne pulvis terrenæ felicitatis pedibus adhæreret, animoque in via Domini currenti offendiculo foret, retraxit eos, cum necdum totos illos in ipso mundi primo aditu posuisset. Est autem extra urbis Ulyssiponis muros Monasterium Augustinianorum, in quo viri spectatæ Religionis degunt, quos Canonicos regulares vocant, ad quos Vir Dei spretis mundi oblectamentis se contulit, & illorum habitum induit humiliter ac devote. Sed cum biennio illo, quo apud eos mansit, amicorum crebra visitatione, quæ solet piis mentibus non parum importuna videri, interpellatus fuisset, ut omnes ejusmodi occasiones sibi præcideret, na-

Job. 31. vers. 18. Gen. 25. vers. 27.

S. Augustini Instituto se consecrat.

tale

tale solum deserere decrevit, ut apud exteros Domino tranquillius & liberius vacare posset. Impetrata igitur, sed ægre, discedendi copia a Superiore, non vitæ Institutum, sed locum mutavit, ad Monasterium sanctæ Crucis de Conimbria ferventi spiritu commigrans, idque zelo severioris disciplinæ, & studio majoris quietis. Quam autem ille, non locum, sed morum mutation m & expetiisset & fecisset, satis declarabat vita ejus solito ferventior. Et quoniam teste divo Hieronymo: *Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est*, talem se moribus exhibuit, ut omnibus perspicuum esset, loci opportunitatem majorem idcirco illum appetiisse, ut ad vitæ perfectionem facilius posset pertingere. Neque vero mediocri studio semper excolebat ingenium, nec diebus nec noctibus pro temporis ratione a lectione divina cessans, animum sanctis cogitationibus & meditationibus exercens. Solebat autem legendo historicæ veritatis textum allegorica comparatione confirmare fidem; & rursus ipsis Scripturæ verbis conformare mores, & affectum inflammare. Scrutabatur religiosa curiositate profunda sermonum Dei, & contra errorum foveas divinæ scripturæ sententiis intellectum communiebat, simul etiam sanctorum Patrum monumenta sedula lectione evolvens. Denique lecta tenaci memoria complectens, præter omnium expectationem magnam Scripturæ divinæ est cognitionem adeptus.

Mutat Monasterium.

Hier. ep. 13. ad Paul. cap. 1.

Intendit sacræ lectioni.

LVI. Videns autem in hoc Cœnobium ferri tanta solemnitate, & miraculo sanctorum, de quibus modo egimus, Martyrum reliquias, *subito more elephantis*, ut habet Vincentius Belluacensis *ad prælium ex aspectu sanguinis animatus, desiderio martyrii totus æstuavit*. Addiderunt animum & fervoris incrementum quotidiana, quæ faciebant miracula, & Evangelica vita, spectabilisque pietas Consodalium Franciscanorum, qui eamdem urbem inhabitabant. Factus itaque se ipso robustior, humano calcato timore, divinæ gratiæ validissimo protectus clypeo, dicebat apud se: Utinam coronæ Martyrum suorum participem me facere dignetur Deus! Utinam liceat pro Christi nomine flexo poplite carnificis ictum excipere! Interim nocte & die rogabat attentissime Dominum, ut menti ipsius adspiraret, quod & illius voluntati gratius & suæ saluti conducibilius, proximorumque utilitati atque ædificationi esset opportunius. Addit ex quadam vetusta, sed fida legenda Marianus, ei a prandio ita solitarie & instanter in quodam delubri angulo oranti, Franciscum adhuc in terris agentem apparuisse, præmonuisseque futuri, per quod mirum in modum exultavit, & firmior stetit circa illud vitæ genus ineundum. Ad Minores, qui per id temporis ædiculam satis devotam, divo Antonio Abbati sacram, non longe ab urbe sepositam incolebant ex præscripto Regulæ, & sui Instituti ratione ad Monasterium sanctæ Crucis eleemosynam petituri venire solebant, pro suo more, die quodam, visitandi gratia clam accedens, inter cetera ait ad illos: Ordinis vestri habitum, Fratres carissimi, ardenti animo cupio accipere, modo id mihi polliceri velitis, simul atque illum induero missuros me vos ad regiones Saracenorum, ut cum sanctis Martyribus merear ego quoque sanguinem fundere, & esse coronæ illorum particeps. Illi his auditis non mediocriter tanti viri sermonibus exhilarati, diem crastinum ejus explendo desiderio designant. Mox beatus Antonius Superiorem suum pro obtinenda abeundi facultate precibus pulsat; eaque vix extorta, Fratres Franciscani non immemores pollicitationis suæ mane redeunt, habitum suæ pro-

Surius cap. 3. Hist. MS. Vincent. lib. 30. cap. 131.

Vult æmulari Martyrum triumphum.

Marian. cit.

Habitum petit Minorum.

Eundem induit. professionis illi tradunt. Quo cum ille indutus esset, quidam ex Canonicis Monasterii ejus acerbo animo dixit ad eum: Eas, eas, forsitan sanctus eris. Ad quem ille conversus humili voce dixit: Cum me in sanctos relatum audieris, profecto Deum laudabis. Possumus ex his colligere, quam gratus ille Fratribus suis fuerit, cui nec Prælatus, nisi admodum difficulter, discedendi voluit facere potestatem; nec Fratres hac in re suo eum fovere consilio; nec ille, quem diximus Frater, ejus absentiam æquo animo potuit perferre. Puto equidem non absque multo dolore, & lacrymis talem a se virum illos dimisisse, quem sui Monasterii idoneum sese Præfectum brevi habituros sperarent. Porro autem Fratres Franciscani cum novo Socio suo domum properant, eumque amanter accipiunt; sed quia formidabat Vir Dei, ne parentes aliquam ipsi molestiam facesserent, ut ipsum inquirentium curam eluderet, mutato nomine, Antonium ab ædis Titulari se dici voluit.

Abit ad martyrium. LVII. Paulatim vero crescebat in eo sitis martyrii, & zelus fidei magis eum extimulabat, nec eum quiescere patiebatur. Itaque quemadmodum se facturos promiserant Fratres, fecerunt ei copiam ad Saracenos proficiscendi. Nec ille sibi moras nectendas putans, celeriter abiit. Sed præpotens Deus hac in re illius propositum plane retardavit, Sed non obtinet. totius hyemis spatio gravi eum morbo affligens. Quare compulsus ille, ad natale solum ob corporis curandam valetudinem se recepit. Sed cum navigando ad Hispaniæ littora nautas appulsuros speraret, ad Siciliam ventorum impulsu delatum se sensit. Habuit ergo pro Christo moriendi & desiderium & conatum vir omnium ore merito celebrandus, sed divina providentia, ut post ipsa res docuit, plurimorum saluti eum servavit, quos ille in diversis Regionibus e fæcibus peccatorum revocavit ad salutares pœnitentiæ fructus. Non longe tum aberat dies, in quem indictus erat Fratrum generalis Conventus apud Assisium, ad quem quantumvis debilis & affecta valetudine proficisci decrevit. Quid vero tunc circa eum actum sit, dicemus anno sequenti, cum de illis Comitiis se obtulerit sermo.

LVIII. In Gallia hoc tempore quosdam experti sunt Fratres ecclesiarum Prælatos immites, alios ultramodum duros, alios etiam scrupulosos nimis, an eos deberent ad larem & ad aram admittere. Scriptis itaque litteris ad Vicarium generalem, & ad Consodales, qui apud Cardinales in curia residebant, Pontificiam, quæ sequitur, impetrarunt commendationem ad Prælatos in Francia constitutos.

HONORIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis & Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, ac aliis Ecclesiarum Prælatis per regnum Franciæ constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Pontifex commendat Minores Prælatis Franciæ. *PRo dilectis filiis Fratribus de Ordine Fratrum Minorum direxisse vobis recolimus scripta nostra, ut eos haberetis divini amoris intuitu commendatos. Sed sicut intelleximus quidam vestrum, quasi habeant de ipsorum Ordine conscientiam scrupulosam, cum nihil in eis suspicionis dignum invenerint, sicut ab aliis intelleximus, quibus adhibere possumus plenam fidem,* ipsos

ipsos in suis manere Diœcesibus non permittunt, licet ex eo solum quod litteras nostras eisdem concessimus, nihil de eis sinistri debuerit opinari. Unde universitati vestræ volumus esse notum, quod nos Ordinem talium de approbatis habemus, & Fratres Ordinis ipsius viros recognoscimus catholicos & devotos. Quare monendos vos duximus, & exhortandos per Apostolica scripta vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus ipsos tamquam vere fideles & religiosos in vestris Diœcesibus admittatis, habentes eosdem pro divina & nostra reverentia propensius commendatos. Datum Viterbii IV. *Kalendas Junii Pontificatus nostri anno* IV.

Testantur jam Ordiné esse approbatum.

LIX. Aliud ejusdem tenoris diploma datum est ad Archiepiscopum Senonensem, & Episcopum Parisiensem, quorum utrumque originaliter custoditur in Archivo Minorum Parisiensi. Tertium adhuc dedit ad ipsum Franciscum & ceteros Prælatos x. Kal. Octobris, octo diebus ante Comitia generalia superius relata, in quo quia tam in nostra, quam in Prædicatoria sodalitate profitebantur sub incerto temporis limite, & ad beneplacitum Superiorum secundum exorientium Ordinum, & locorum necessitatem, quorum aliquos postea celeriter emissæ professionis, & vitæ non plene exploratæ pœnitebat, jubet ut nullus ante expletum probationis annum admittatur ad professionem; ea vero semel emissa, ut nullus Religionem possit exire, neque exeuntem possit quispiam detinere. Ad diploma hoc referuntur illa verba Francisci in utraque Regula pro Minoribus, *& non licebit ei* (scilicet semel professo) *de ista Religione exire juxta mandatum Domini Papæ*, &c. Tenor vero litterarum, quæ originaliter servantur sub plumbo in Archivo Aracœlitano num. 38. ita se habet.

Vide Castillo lib. 1. c. 41.

HONORIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI,

Dilectis filiis Fratri Francisco & aliis Prioribus, seu Custodibus Minorum Fratrum, salutem & Apostolicam benedictionem.

LX. *Cum secundum consilium Sapientis, nihil fit sine consilio faciendum, ne post factum pœnitudo sequatur, expedit cuilibet celsioris viæ propositum aggressuro, ut præcedant palpebræ gressus suos, vires scilicet proprias discretionis moderamine metiendo, ne si, quod absit, altiora se quærens in commotionem dederit pedem suum, retro respiciat in salis infatuati statuam convertendus, pro eo quod sui sacrificium, quod fuerat oblaturus, sale sapientiæ non condivit. Sicut enim sapiens desipit si non fervet, sic fervens etiam confunditur si non sapit. Quare pene in omni Religionis Ordine est provide statutum, ut regulares observantias suscepturi, certo tempore ipsas probent, & probentur in eis, ne sit locus de cetero pœnitudini, quam non potest levitatis occasio excusare: auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne aliquem ad professionem vestri Ordinis, nisi per annum in probatione fuerit, admittatis. Post factam vero professionem nullus Fratrum Ordinem vestrum relinquere audeat, nec relinquentem alicui sit licitum retinere. Inhibemus etiam ne sub habitu vitæ vestræ, liceat alicui extra obedientiam evagari, & paupertatis vestræ corrumpere puritatem; quod si qui forte præsumpserint, liceat vobis in Fratres ipsos, donec resipuerint, censuram eccle-*

Jubet ne tirones ante annum emittant professionem.

siasticam exercere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum apud Viterbium x. Kalen. Octobris, Pontificatus nostri anno v.

Maria. c. 51. Gonzag. in Conv. Parisien. in princip.

Minores Angliã ingrediuntur.

LXI. Anglicanæ missionis Patres, quos superiori anno Parisiis hæsisse narravimus, hoc ipso transfretantes tertia die Maii, ut ex antiquis Chronicis observat Marianus, Angliam appulerunt. Novi circa Minorum adventum in hoc Regnum diversos diversa sentire. Joannes Pitseus in indice illustrium Angliæ Scriptorum Franciscanorum, eum statuit anno MCCXXIV. vel potius MCCXXVI. Fabianus & Nicolaus Tivetus antiqui & coævi auctores in Chronicis MSS. anno MCCXXI. Alii anno MCCXXIII. sed duobus supracitatis domesticis & familiaribus testibus, qui etiam ipsum adventus diem non inaniter observarunt, subscripsit illius item ævi chronologus Matthæus Paris, loquens sub anno MCCXLIII. de Fratribus Minoribus, qui Fratres, inquit, vix transactis viginti quatuor annis primas in Anglia construxere mansiones. Ab hoc itaque anno usque ad illum, bene tempus hoc supputabis. Recta autem venientes Cantuariam a Fratribus Prædicatoribus, qui jam ibi susceperant Conventum, caritative sunt recepti, ut præter Chronica nostra antiqua apud me MSS. monet S. Antoninus, ex quibus, etiam quæ sequuntur, ministramus.

Ant. tit. 24. c. 7. §. 2. Marc. lib. 7. c. 31. Maria. c. 15. Chronic. antiq. MS.

LXII. Cantuaria recedentes in Oxoniam, pervenerunt ad quamdam coloniam seu viculum, Antonino Grangiam Patrum Benedictinorum Monasterii de Arabudon, ut habet idem Antoninus, seu ut Chronica antiqua Arabudeo, crediderim legendum de Abingdon, in vastissimo nemore inter Londinum & Oxoniam situm. Prior præfati Monasterii cum Sacrista, Cellerario, & alio Monacho juniori ibi tunc per aliquot dies pro minutione & recreatione feriabantur. Sub vesperi madefacti & fatigati ex fame & itinere, ad ostium petierunt Minores sub tecto colligi, & cibo aliquo refocillari. Junior ille Monachus, ut vidit peregrinæ vestis & linguæ homines, joculares seu mimos putans, eos introduxit ad Priorem & socios. Quibus ad jocularia & gesticulationes invitantibus responderunt pauperculi, non hujus artis viros, sed apostolicæ vitæ se esse professores. Rejecti tandem & extra portam acti, tamquam circumforanei, seu nugatores & impostores patienter tulerunt, doluitque ad illorum vices adolescens ille Monachus, ex modestia & patientia nescio quid religionis subodorans; rogavitque janitorem, ut, Priore cubitum eunte, eos introduceret in fœnile, cetera vero dixit se curaturum. Conquisitis quæ potuit ad refectionem, caritative ministravit, se illorum orationibus commendans. Dormienti autem visum est erectum ibi a formidabili judice tribunal, omnesque illius loci incolas vocari ad judicium: deinde apparuisse pauperculum quemdam & despectum, illorum hospitum habitu obtectum, actorem agentem, & dicentem: Justissime judex clamat ad te sanguis Minorum Fratrum, periclitatus heri apud hujus loci Monachos, per quos parum abfuit ne perirent. Considera Domine hos spretis mundi oblectamentis e longinquis huc venisse Regionibus, ut animas pretioso tuo sanguine redemptas, tibi lucrifacerent, nec tamen hic invenisse quod Monachi nugatoribus, aut circumforaneis non negarent. Comparentibus itaque singulis, interrogati sunt, cujus essent Ordinis aut Instituti? quibus respondentibus, Benedictini; a sanctissi-

Visio terribilis de inhospitalitate.

mo

mo Patriarcha Benedicto quæsivit, an verum dicerent? Ille negavit, adjiciens: Potius Domine destructores, quam professores sunt meæ Religionis, cum ego nihil tam commendaverim aut docuerim quam hospitalitatem erga peregrinos, & caritatem erga egenos. Lata itaque sententia condemnati sunt ad laqueum in ulmo, qui prominebat in Claustro.

LXIII. Tandem deventum est ad Monachum illum juniorem, qui misericordiam præstitit egenis. Interrogatus cujus esset Instituti, secum perpendit non bene cessisse ceteris, qui patre gloriabantur sancto Benedicto, & tamquam degeneres filios, pium eos rejecisse Patriarcham. Alterius proinde sibi cogitavit acquirendum patrocinium, tremebundusque & pavidus ad Franciscum, cujus nomen ignorabat, conversus dixit: ego sum ex Ordine hujus pauperis. Itane inquit judex Francisco, se res habet? Qui respondens: ego Domine in meum admitto, & tamquam meum amplector, qui erga meos, quam potuit, misericordiam ostendit. His dictis adeo fortiter se sensit Viri sancti, in amplexus ejus irruentis, brachiis adstringi, ut a somno excitaretur totus admirabundus de clara & mirabili sibi hac facta visione. Summo mane Priori hæc aperire volens, invenit eum in lecto suffocatum, & similiter strangulatos ceteros, in suo unumquemque cubiculo. Majori adhuc repletus stupore clamavit, & recurrere volens ad Minores, dixit ei janitor, ante auroram se illos dimisisse, ne quidquam exhibiti eis obsequii Prior resciret. Non est ausus longiorem ibi trahere moram, ubi severa hæc vidit exerceri supplicia, sed statim perrexit ad Cœnobium Abindoniam, retulitque Abbati, quæ vidit. Insolita & mira hæc spectacula, non adeo facile possunt celari, quin ad omnium perveniant notitiam. Rem accepit non sine admiratione, & novæ hujus Sodalitatis veneratione Henricus III. qui tunc regnabat in Anglia. Quare Minoritas Oxoniam, ubi ipse degebat, venientes honorifice recepit, construendoque Cœnobio locum designavit commodum juxta muros Civitatis, quos etiam dirui permisit, ut ampliori fruerentur Fratres area, & capacior esset fundus Monasterii. Clausit etiam ibidem viam regiam, qua ad Fresdemundam (ita Chronica antiqua, sed Rosamundam vel Rosamundi labyrinthum in ædibus magnificentissimis apud Woodstoke ab Henrico I. extructis, legendum putarim) erat iter, & alibi aperuit, ut quietius & commodius Fratres Deo vacarent. Quorum conversatione & consortio adeo delectatus est, ut ad animi recollectionem vicinas sibi ædificaverit ædes, a quibus transire posset in Monasterium, reservato sibi solo transitu ad Claustra interiora.

Excipiuntur honorifice Minores ab Henrico III.

Conv. Oxonien.

Marian. cit. Vide Camdenum in Comitatu Dobuni.

LXIV. Primas posuisse sedes Cantuariæ auctor est Nicolaus Harpsfeldius; primum autem Cœnobium asserit Marianus fuisse Oxoniense; fortasse aliquod struxere Cantuariæ tuguriolum antequam Oxoniam pervenirent. Eorum autem Institutum adeo brevi propagatum & auctum ait Antoninus & Chronica antiqua, ut non solum Monachus ille Benedictinus, verum & plures in Theologia magistri & prædictus Abbas Abingdoniensis, Episcopusque Herfordensis, quem Antoninus Rodulphum, Harpsfeldius Robertum Maidestonium vocat (hic ille est, quem inter ceteros Rex Henricus ad Remundum Comitem Provinciæ misit, ut si iam ejus Allenoram, quam sibi desponsaverat, in Angliam deduceret) rerum humanarum satur, & jam effœta ætate, obtenta prius licentia Gregorii IX. huic disciplinæ se devovit Oxoniæ, & adeo humiliter inter Minores se gessit, ut simul cum prædicto Abbate, lapides & rudera pro con-

Harpsfeld. saeculo 13. c. 11.

Propagatur Institutum in Anglia.

Antonin. cit.

Harpsfeld. c. 21.

construendo Cœnobio in humeris asportaret. Brevi ædificatum & absolutum est Monasterium Oxoniense, certante cum Regia populi devotione, unoquoque, prout res familiaris permittebat, sponte contribuente in templi ædificium. Ex magnatibus unus rem magnam ausus est & perfecit, ut suis sumptibus a multis milliaribus Anglicanis ductis sub Isidis & Chervelli fluminum divortiis plumbeis canalibus, corrivaretur ad omnes Monasterii officinas aqua salubris in magna abundantia.

LXV. Alia etiam multa Monasteria frater Agnellus Minister consodalibus construi obtinuit, sua spectata virtute & religiosa rerum agendarum peritia, de quibus nos suis locis agemus, in quibus dum multos adolescentes bonæ indolis habitu religionis donaret, scholas etiam erexit; sed præcipuam Oxoniæ statuit rogans venerabilem Academiæ magistrum Dominum Robertum Capitonem, seu Grossa testa, vulgo Anglico *Greathedde* ob crassum sane caput, licet subtilis fuerit ingenii, ita vocatum, ut Fratres sua imbueret doctrina, & incipientem scholam regere placeret, donec plenius adolesceret, ut ex suis haberent Fratres, qui possent docere. Hoc onus libenter assumpsit Vir pius & doctus, quotidie ad Fratres accedens, donec discipulos fecit magistros, ipso paulo post ad Episcopatum Lincolniensem assumpto, in quo benevolentiam non exuit, sed ampliavit. Illam passim inculcat Matthæus Paris, sed & Adamum de Marisco Minoritam virum doctum care dilexisse ait Harpsfeldius, & cum eo suam in scripturarum meditatione operam conjunxisse, ob ejusque gratiam eidem Cœnobio Franciscanorum Oxoniensi suam Bibliothecam legasse. Eorum opera & consilio usus est in Episcopatu administrando; sed ne plura faceret, & mores suorum Diœcesanorum districtius reformaret, obstaculo fuit Rex Henricus motus querelis illorum, qui culpabilem, & dissolutam vitam suam timebant, certiusque sciebant ab æquo pastore corrigendam. Dedit ad Minores inter cetera libellum unum de laude paupertatis, cui initium: *Pauper & inops laudabunt*; alterum de scala paupertatis, incipientem: *Beati pauperes, quia vestrum est, &c.*

Scholæ Oxon. Minorum præfigitur Robertus Capito.

Pitseus de Scriptor. Anglic. ad ann. 1251.

Paris ann. 1249. & ann. 1251.

Harpsfeld. cit. c. 16.

LXVI. Ad præfatam vero scholam post annos aliquot, accedente Agnello, & Fratribus gratulatorie ad ejus adventum scholasticum certamen ineuntibus, atque inter cetera disputantibus de qualitate & certitudine hujus propositionis *Deus est*, pia indignatione impatienter excanduit, Christianis viris indignum putans de hac quæstione altercare, quam totius fidei primum lapidem, & angulare fundamentum dicebat. Studium itaque omnino dissolvit adjiciens: heu, heu Patres mei, surgunt indocti, & rapiunt Cœlum, & qui litteras nunquam didicerunt, Deum, quem esse firmiter credunt, inseparabiliter diligunt arctissimo amoris vinculo, & hujus nostri adolescentis studii magistri, Fratres pauperes, qui Dei erga se quotidie providentiam ad oculum vident, in quæstionem ducunt: an Deus sit? Statim itaque ex collectis eleemosynis transmisit in Curiam decem libras sterlingas, ut vocant, monetæ Anglicanæ, aureos videlicet Romanos quadraginta, ut inde reportarentur decretorum & decretalium jussu Gregorii IX. collectorum volumina, quæ voluit a Fratribus, quæstionibus subtilioribus & metaphysicis prætermissis, addisci.

Marian. cit. §. 6. Anton. cit.

Dissolvitur studium Oxonien. & quare.

LXVII. In domo hac Oxoniensi mira accidit res, qua significatum voluit Dominus, quam serio & reverenter solvi vult pensum Ecclesiasticum, & in suo conspectu digna reverentia horas recitari canonicas. Evenit

Evenit ut quidpiam Fratres inter completorii preces moverit ad risum, illique minus religiose loci sanctitudinem respicerent, quin dissolute riderent, repentino & magno fragore Christi Crucifixi effigies, quæ super chori ostium pendebat, verso ad Fratres vultu indignationem & subsannationem erga ridentes indicavit. Quam & illi senserunt; nam ex tremendo fragore, & commoto Christi vultu, statim tabescentes, qui præcipui erant in culpa, paucis post diebus vitam cum morte commutarunt.

Corripiuntur ridentes in Completorio.

LXVIII. Quid amplius egerit Agnellus in Anglia, non invenio qui referat. Marianus ait eum omnibus carum, multum insudasse in componendis controversiis inter Regem Henricum & Regni Proceres, tantumque posuisse in his rebus operis & sudoris, ut & vitam posuerit in crastino festi sancti Gregorii Papæ. Quo id anno, non refert, attamen Matthæus Paris anno MCCXXXII. tamquam hominis pacis, ejus meminit, loquens de Comite Marescallo viro potenti, & plures contra Regem commovente, ad quem a facie Regis fugientem, & in Abbatia de Margan pernoctantem, venisse, ait, Agnellum hunc, quem Regis familiarem & consiliarem vocat, die Jovis proxime ante Natale Domini, ut ex iis quæ tractata & statuta erant inter Regem & ejus Consiliarios circa pacem stabiliendam, hominem reduceret ad concordiam. In his rebus, quæ turbulentæ satis fuerunt, componendis, fortassis diem clausit juxta Mariani narrationem; neque enim amplius ejus mentionem inveni. Obiit autem non sine sanctitatis opinione, quam multis miraculis confirmavit. Trigesimum agebat annum quando in Angliam missus est Diaconus, ibi initiatus est cum aliis Fratribus presbyterio. Cum autem vocarentur ad sacrum suscipiendum characterem ab Archidiacono Cantuariensi: accedant, inquit, Fratres de ordine Apostolorum, quo nomine per multos annos inter Anglos audierunt. Sepultum Oxonii in cassa lignea, dum post plures annos Fratres voluerunt transferre ad honorificentius & sublimius sepulcrum, invenerunt carnem omnem in pretiosissimum liquorem, balsamo similem, resolutam, & ossa tersa oleo supernatantia. Dum autem incaute capsulam vetustate corruptam elevarent, fundo adhæsit pavimento, oleumque effusum est cum ingenti fragrantia; sed ossa ad paratum mausolæum magna cum reverentia & solemnitate fuerunt transportata.

Marian. cit. f. 19.

Agnelli Ministri Angliæ commendatio.

LXIX. Hoc anno teste Meyero, obiit mirabilis ille puer Achas Toraltanus, in quem non immerito jus vindicamus, & tamquam nostrum Franciscanis connumeramus, qui etiam in tenera ætate, & quoad licuit usque ad mortem, quæ veri Franciscani erant, observavit, vestemque gestavit. Miram & delectabilem sane historiam ex Thoma Cantipratano coævo, candido & oculato teste, transcribo, ex quo Joannes Molanus compendiosam rei seriem sanctorum Belgii natalibus inseruit. *Sub nostro nuper tempore*, inquit meus Auctor, *in Thorouth oppido Flandriæ puer Achas, annorum quinque, honestis valde parentibus oriundus fuit, qui primum visis Minoribus Fratribus, a parentibus suis lacrymis multis obtinuit, ut ipsorum habitu vestiretur, sed cum hoc illi primum, quasi puerile judicarent, crederentque secundum quod in aliis pueris videri solet, oblivione temporis in illo similiter aboleri, animadvertunt parentes, & vicini eorum omnes, quod seriose puer cœpit consuetudines Ordinis modis mirificis observare, incedere nudipes, nodata & dura chorda præcingi. Argentum & aurum summopere vitabat attingere, & in hoc arti-*

Meyerus ad annum 1220.

De puero Toraltano.

Cantiprat. l. 2. de apibus c. 23. Molan. ad 11. Julii.

Quinquennis observat Ritus omnes Franciscanorum.

articulo casus accidit mirus valde. Negotiatores quidam ad hospitium Patris ejus hospitandi gratia declinarant, qui viso in tali puero habitu, mirati sunt; & cum intellexissent puerum omnem vitare pecuniam, nummum in fundo vasis, quo bibebant, latenter immitunt, & cum modico vini puero poculum porrexerant. Qui ubi exhausto vino nummum vidit, exclamans horrifice vas projecit, tantisque in Cælam oculis & manibus cum lacrymis dixit: tu nosti Deus omnipotens, quod inscius Ordinem meum violavi. Hinc tremebundus expalluit, & quasi ad mortem tendens, nigredo ejus faciem occupavit. Quod videns ejus Pater expavit, & currens propere Sacerdotem adduxit, qui puero absoluto manum imponens, eum a dolore, & pœnitudine mitigavit. In platea puer sedens, pueros viciuorum diebus solemnibus convocabat, & eos, si distorti essent in moribus, si superbi, si ornati vestibus, arguebat: pœnas inferni pro eorum excessibus proponebat, bonis vero pueris cælorum gloriam promittebat. Interdum eos docebat orationem Dominicam, Pater noster scilicet, & quam bonum esset matri Christi in Salutattone Angelica, & genu flexionibus deservire. Ad has pueri convocationes & exhortationes, senes etiam ipsi cum junioribus concurrebant, & miro modo delectabantur in prudentia & responsis ejus. Patrem proprium jurantem, vel levem in gestibus, aut ebriosam, si quando videret, ei compatiendo, & quasi cum lacrymis arguebat, dicens: Pater carissime, nunquid Presbyter noster in Ecclesia dicit, quia qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt? Matrem quoque suam, cum in solemnitate quadam optimis scarleticis, & rubicundis vestibus uteretur, cum gravi mærore corripuit in Ecclesia coram consedentibus, dicens, digitoque demonstrans Imaginem Crucifixi: intuere mater, intuere & videas Dominum nostrum Jesum Christum, nudum in cruce pendentem, sanguine rubricatum, & tu te in contameliam ejus vestibus scarleticis adornasti? Cave mater, cave carissima, ne pro rubore vestium pœnas ignis æternalis incurras. Nec mora, mater verbum filii non modicum exhorrescens vestes deposuit, & eis vel talibus uti ulterius penitus abnegavit. Sed quid moror? Impossibile quidem esset verbis unquam attingere quanta morum ejus dignitas, quanta in oratione sedulitas, quanta oculorum gravitas, quanta incedentis humilitas, quanta in loquente congruitas. Et hoc quidem mirabilius omnibus accidebat, quod ætas tantum & membra exilis corporis puerum ostendebant, mores vero & gestus ejus perfectissimæ virtutis virum in omnibus prædicabant. Hic nondum ætatem septennem impleverat, & consummatus in brevi, explevit tempora multa; placita enim erat Deo anima illius. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ipsius, aut ne fictio deciperet animam ejus. Appropinquans ergo morti, confessus Sacerdoti, Sacramentum Corporis Christi postulavit. Sed cum hoc, propter generalis Concilii vetitum, ne in ætate tali puero conferretur, Sacerdos facere non auderet, puer cum mira oris gratia, extensis in Cælum manibus, dixit: Tu nosti Domine Jesu Christe, quod meum summam desiderium est te habere: petivi te, fecique quod debui, & spero confidentius, quod tui præsentia non frustrabor. His dictis parentes circumsedentes & flentes consolatus est, & ad meliora provocans inter verba exhortationis, orationis & laudis spiritum Deo reddidit impollutum. Nec mora sine ullo interstitio habitus Ordinis Fratrum Minorum, tunica scilicet cum assuto caputio, quæ super eum extensa jacebat, repente disparuit, & nunquam postea visa fuit. Igitur post mortem ejus, cum ad sepulcrum illius stantes quidam de Fratribus psalmum De profundis dicere voluissent, nullo conatu, nulla reiteratione hunc finire,

vel

Mirum pecuniæ odium.

Prædicat assidue in plateis.

Patrem aut Matrem errantes arguit.

Gal. 5. v. 21.

Sap. 4. v. 13.

Ibidem.

Sancte moritur.

Psal. 129.

vel dicere potuerunt: videlicet ut per hoc daretur intelligi, nullis sanctam illam animam orationum suffragiis indigere. Credo quod & idem mihi ad sepulcrum contigerit rogitanti. Parentes vero pueri post mortem ejus in tantum exemplo filii profecerunt, ut omnia sæculi deserentes oblectamenta, Pater Ordinem Prædicatorum, Mater autem Cisterciensem Ordinem, iisdem simul temporibus intraverint.

LXX. Confirmant hæc, jam a biennio saltem Fratres Minores in Belgium venisse, quippe septennis mortuus puer hoc anno: quinque agens annos Minores in patria vidit; quorum vitam adeo mirabiliter æmulatus est. Sane anno MCCXIX. Lensii, sive Lendii Belgici oppidi Cœnobium Franciscanorum a Beato Pacifico Franciæ Ministro ædificatum asserit Ferreolus Locrius, a quo neque nos dissentimus, cum ejus mentionem in annum hunc differimus, secuti Franciscum Gonzagam, qui circa hunc annum extructum affirmat, opera dicti Pacifici, sed eleemosynis generosi Domini a Novavilla equestris ordinis viri. In eo servabantur litteræ obedientiales Fratris Eliæ Generalis Ministri ad Pacificum missæ, quas Franciæ Ministri in Provinciarum separatione transtulerunt Peronam Picardorum. Ex quibus constat per aliquot annos vixisse in Belgio Pacificum, & Francisco supervixisse; post cujus obitum semel ac iterum creatus est Minister Elias. Tandem obiit, ut supradiximus, in eodem Conventu, honorifico tumulatus sepulcro. Incredibile quantum fructum Fratres hujus domus, bis temporibus periculosissimis, frequentissimis suis concionibus in pagis fere centum circumjacentibus in vinea Domini protulerunt, ita ut ne unus quidem e tanto numero hæresi fuerit infectus; singulis enim Dominicis diebus & festivis quilibet hujus Conventus Prædicator tres aut quatuor pagos visitabat, & verbum Dei disseminabat; quamobrem magna in veneratione habentur, largissimasque eleemosynas reportant. Circa idem etiam tempus Monasterium apud sanctum Trudonem, Belgii item oppidum, exædificatum. Quod tamen fertur Divum Franciscum ibi aliquando cantasse Evangelium commentitium puto; neque enim ad illas oras appulisse monumentum ullum ex nostris vel leviter subindicat.

Convent. Lensien.

Locrius an. 1219.

Gonzag. in Prov. S. Andreæ Con. 9.

Anno 1212. n. 42.

Conven. S. Trudonis.

Gonzag. in Provinc. Ger. inferior. Con. 4.

LXXI. Hoc etiam anno duo ex Patribus missionis Hispanicæ Joannes Sacerdos, & Petrus Laicus, relicta Cæsaraugusta, Valentiam perrecturi, ut Mauris Christi fidem prædicarent, Turolium Aragoniæ Civitatem, olim Turrupiam sive Tintansm, ab Alphonso Rege, Raymundi Principis filio, conditam applicuerunt. Cumque ejus populum sibi supra modum affectum cernerent, extructis duabus ex vili materia cellulis juxta ædiculam B. Bartholomæo sacram, pedem ibidem ad tempus fixere; sed post decennium Valentiæ prædicantes capite truncati sunt, ut ad illud tempus narrabimus; eorumque reliquiæ, demptis capitibus, ad eum locum, quem hic inhabitarunt, relatæ: quo tempore a Turoliensibus curatum, ut humile tugurium in commodum exurgeret Monasterium triginta dumtaxat passibus ab ipsa civitate, cujus Ecclesiam Illustrissimus Dominus Garzias Cæsaraugustanus consecravit. Multis ibi splenduerunt Viri sancti prodigiis, quorum reliquias post unam aut alteram translationem, ait Antonius Beuter collocatas nunc honorifice in altari majori Ecclesiæ matricis.

Idem in Prov. Arag. Con. 10. Anton. Beuter. in Histor. Valent. 1. p. lib. 2. c. 22.

Conven. Turolien.

Anno 1231. n. 47.

Beuter. cit.

LXXII. Christophorus cum socio missi in Aquitaniam, ut supra diximus, Mirapici vulgo Gallico Mirepoix, ad amnem Lertium, ubi sedem Episcopalem statuit Joannes XXII. anno MCCCXVII. sub Archiepiscopo Tolo-

Anno 1219. n. 32. Con. Mirapicen. Gozaga in Prov. Aquit. antiquior. Conv. 1.

Tolosano, hoc anno domum sibi inhabitandam ohtinuerunt beneficentia & sumptibus Illustrissimæ & antiquissimæ familiæ Levisiæ „ ex Levitico

ADDITIO PATRIS LUCÆ WADDINGI.

„ genere originem ducentis, & a Beatis Lazaro, Maria Magdalena, „ Martha, ceterisque sociis in Galliam migrantibus nobilitatem, & Chri- „ sti fidem suscipientis, Marescalli fidei titulo, & honore ab antiquis „ Gallorum Regibus cohonestatæ. Illmus namque Guido de Levis hujus „ nominis secundus, cum duos ex S. Francisci Sociis pro fundandis Fra- „ trum domiciliis obtinuisset, ad radices castri Mirapicensis eis domum „ construxit. Perseverarunt hic in rigore paupertatis & humilitatis „ priorum fundatorum, donec anno MCCCLXII. die XIII. Julii, nobilis „ heroina Lelis de Levis Gardiæ domina, collecta prædonum, perdito- „ rumque hominum manu, in vindictam fratrum suorum, qui castro „ inclusi obsidebantur, urbem Mirapicensem depopulari, Conventum- „ que devastari præcepit; quem postea pene solo æquatum nobilis Scu- „ tifer Joannes de Levis, Nothus de Avellaneto, Capitaneus castri re- „ gii de Quiribus suis sumptibus reædificari, ultimis testamenti tabulis, „ anno MDXII. die XXVIII. Novembris mandavit. Hic initiati sunt duo „ ex prædicta Illust. familia Levisiana, Buchardus, & Guido de Levis, „ nec non Joannes Chorinter, Vicarii Generalis Cismontanæ familiæ „ officio functus; & Joannes de Græcia nobilis prosapiæ, & celeberri- „ mus concionator. „ Præter hos floruerunt multi viri in hoc Conventu, religiosa vita & litteris insignes: & maximopere in eo semper viguit monastica disciplina, atque Evangelica paupertas; quo factum est, ut primum, inter cetera Aquitaniæ antiquioris Provinciæ domicilia, locum obtinuerit, eorumque seminarium merito possit nuncupari.

Convent. Conimbric.

Idem in Provin. Portug. Con. 10.

LXXIII. Hoc item anno Monasterium Conimbricense ad Mondæ ripam ab infante Petro, Alphonsi Regis fratre, reparatum aut reædificatum pro Franciscanorum incolatu asserit Gonzaga, sed primitus ædificatum a Templariis ante annum millesimum; quod indicari probabiliter putat ex nimia & ruinosa totius ædis vetustate, imo & certo probari ex quibusdam characteribus in Choro Templi scriptis, qui consecratam ædem dicunt a Blasco Toletano Archiepiscopo anno Christi MIV. Sane valde deceperunt illustrem auctorem, qui suarum rerum originem adeo oscitanter investigarunt, & ad pium optimumque virum, industria nulla examinatas transmiserunt; tot enim in hac narratione errores, quot verba. Neque enim Templarii ante annum millesimum Cœnobium ædificare potuerunt, qui centesimo & decimo octavo supra millesimum exorti sunt, ut testantur qui eorum indagarunt originem Gulielmus Tyrius, Baronius, Franciscus Mennenius, & alii passim. Deinde nullus anno MIV. Blascus viguit Toletanus, imo neque ullus tunc ejus urbis Archiepiscopus, regnantibus in ea Mauris annis trecentis sexaginta novem usque ad MLXXXV. ut verius numerant cum Joanne Mariana alii; confirmatque vetustus codex MS. Cœnobii regii sancti Joannis Toletani nostri Sodalitii, qui Mauris post septennem, & duram obsidionem Alphonsi VI. Castellæ Regis, qui se Imperatorem dicebat, ereptam urbem refert, Æra MCXXI. quæ est Christi annus proxime numeratus. Gariba-jus & alii biennium huic numero detrahunt, variusque est codex Roderici Toletani in exemplaribus MSS. Quidquid autem sit circa unum aut alterum obtentæ civitatis annum, octoginta & amplius, post consecrationis tempus a Gonzaga assignatum, annis, creatus est primus Archiepiscopus Toletanus, post restaurationem urbis, Bernardus sancti Facundi Ab-

Tyrius de bell. sacro. lib. 12. c. 7. Baron. an. 1118. Mennen. de Ordin. equestrib. VideGarziam de Loaysa in notis ad decretum. Gundemari. §. 4. Marian. l. 9. c. 16.

Garibai. l. 11. c. 17.

Roder. Tolet. l. 6. c. 23.

Abbas, Monachus Benedictinus. Verum tamen est Toletanum quemdam Præsulem ecclesiam illam consecrasse, non tamen eo tempore, quo noster scripsit auctor, sed longe posteriori. Is fuit Blasius, aliis Vascus, aliis item Blascus, & Gonsalvus ad annum MCCCLIII. suffectus Carrillio Toletano Præsuli, Petro Castellæ Regi infenso, cujus etiam non longe post Blascus hic indignationem sensit, in exilium actus anno MCCCLX. sublata dumtaxat togam mutandi, aut partem aliquam domesticæ supellectilis efferendi facultate; nulla alia culpa, quam quod pro eo ac par erat, Gutterii Fratris Hospitalariorum Prioris necem indigne tulisse videbatur. Conimbriæ is in Prædicatorum Monasterio vitæ reliquum exegit, Franciscanos etiam non longe positos sæpius invisens. Hic itaque ille, qui eorum consecravit ecclesiam, & quem Chori inscriptio indicabat, quam ex parte læsam redintegrare voluit, qui tempus nesciens, a vetustate suum commendare cupiit domicilium, & ultra tercentum annos adjecit. Mihi illac, antequam initiarer, transeunti, adhuc licuit inscriptionem videre ex parte refectam, & collabentem jam undique totum Conventum. *Marian. lib. 16. c. 18. & lib. 17. c. 4.*

LXXIV. Porro neque Petrus Infans hoc anno potuit inchoare ædificium, quem superius diximus Alphonsi Fratris veteres caventem simultates in Regno Legionensi apud Alphonsum ibidem Regem consobrinum mansisse. Ad quem ergo jam tandem Monasterii origo referenda? Ad Constantiam Sanciam ejusdem Petri, ex patre Sancio Rege, sororem, ex Maria Pacensi de Ribera illegitimo thoro susceptam, quæ prope patris jacet sepulcrum in delubro sanctæ Crucis Conimbricensi. Testes habeo præ aliis duos accuratos Lusitanos Scriptores, Duardum Nonium, & Antonium Vasconcellum. Voluit hæc Sanciæ Jerabricensis Dominæ, Mafalda natæ, æmulari erga Minores pietatem, & in construendo eis habitaculo cum sorore certare. Sane utriusque augustum & nobile opus, sed Sanciæ in editiori loco firmius, Constantiæ ad præterlabentis fluminis oram inconstantius; nam rapidæ aquæ arena alveum replentes, & magno dispendio excurrentes, tandem humilem collem, hujus Conventus fundum superarunt, fundamenta quassarunt, & omnia solo æquarunt; ita ut nec campanile quidem, magnum & altum nimis, quod ad rei memoriam Fratres, ceteris dirutis, linquebant, subsistere potuerit. Novam & amplam satis ex piorum eleemosynis sibi ædificarunt domum ad oppositi montis radices, sed priori vicinam nimis, & exundanti jam flumini subjectam, ad quam transierunt circa annum Domini MOCVIII. Similiter mutavere sedem patres Dominicani, translataque ab alterna fluminis ripa alia Monasteria. *Nonius & Vasconcel. sub Sancio. I.*

SUPPLEMENTUM P. ANTONII MELISSANI DE MACRO.

„ I. HOc anno vigesimo supra duodecimum Sæculum a Nativitate „ Christi Chronica Civitatis Cunei volunt S. Patrem etiam „ extremas Italiæ oras perlustrasse ad Alpes maritimas; quod itineris „ ratio, ac temporis anni reliquum a reditu ab expeditione ægyptiaca, „ quam anno præterito aggressus fuerat, non facile admittit. Veruntamen plura, quæ impossibilia videntur, apostolico Viro, quem divi- „ na caritas in animarum salutem, etiam supra corporeas vires urget, „ difficultates hujusmodi superat, & ignaris viarum Domini tantum stu- „ porem ingerit. Et quidem iis temporibus tota Italia, & præcipue Gal- *S. P. iterum in Italiæ oris extremis.*

Gallia Cisalpi. factionibus, & malitia abundat.

,, lia Cisalpina, in contrarias factiones discerpta omnibus iniquitatibus
,, abundabat; unde, & divinæ bonitatis gratia potentissimo defluxu, ut
,, eas emendaret, per humilem suum Servum superabundare dignata
,, est: conversionem siquidem peccatorum maxime exoptat patientia
,, Dei.

,, II. Ea in Apennini parte, quæ maritimis Alpibus Italiam a Gallia
,, dividentibus cohæret, ac universo Pedemontio, supercilio veluti ela-
,, to invigilat, dum sese demittit in varios colles, unum inter alios

Vicus oppidum.

,, ostentat, ut in regem aliorum eum natura constituisse videatur, a Vi-
,, co Oppido antiquissimo & populoso, mille & quingentis circiter paf-
,, sibus in Septentrionem recedentem. Hic locus finitimis civitatum, ac

Phil. Mal. in Clyp. asten. fo. 57. & 58.

,, municipiorum populis, securitatem & asylum in martiales & facino-
,, rosos, quibus omnis circum regio abundabat, difficili ea ætate præ-
,, stitit; unde fœcunditate soli, amænitate situs, salubritate aeris, & cle-
,, mentia cœli illecti, in eo suas sedes fixere, non absque tamen difficul-

Lombard. bellis conflagrat.

,, tate. Cum enim sub finem duodecimi sæculi tota fere Lombardia civi-
,, libus dissidiis conflagraret, plurimæque familiæ ex diversis vicinio-
,, ribus civitatibus, ut civiles discordias mutuasque clades devitarent,
,, veluti ex condicto in eum locum convenissent, ibique suas sedes figere
,, decrevissent, Vicenses hoc illis prohibere totis viribus nitebantur:
,, unde eædem familiæ ad Astensem Episcopum confugerunt, qui earum
,, sortem misertus, ab Vicensibus omnem molestiam illis inhibuit, & ut
,, ibidem habitare, casasque seu domos construere liceret, indulsit;
,, exacto tamen in Vicensium gratiam juramento, quod nequaquam fa-

Clyp. asten. fol. 60.

,, cerent in ipso monte. Ab ipso tamen juramento præstito Guidotus Epi-
,, scopus eosdem novos Incolas postea absoluit anno MCCX. Septembris
,, die XVI. ac ipsum commune confirmavit: sicque brevi, & feliciter fa-

Fit oppidũ Mons Vici, seu Mons Reg. dictum.

,, ctum est oppidum Mons Vici nuncupatum, & Mons Regalis, quod
,, postea Urbanus VI. Episcopali dignitate exornavit anno MCCCLXXXIX.
,, sexto idus Junii, distatque ab Asta in Lybicum XXXII. M. P. regionis.

,, III. Ad has igitur gentes, inter quas non tantum familiæ ex pro-
,, miscua plebe, sed etiam ex honestioribus, ac nonnullæ ex Patritiis,

Clyp. asten. fol. 58.

,, seu Magnatibus, uti tunc dicebantur, vivebant, Vir Dei cum aliqui-
,, bus sociis pervenit, ac inter eas vitæ inculpabilis exemplo, & prædi-
,, catione verbi Dei adeo profecit, ut eidem ad incolatum perpetuum
,, sui & suorum, ipso in supercilio fere Montis, ubi etiamnum extat,

S. P. Montem Vicum seu Regal. pervenit.

,, domum decreverint; quam dum pauperem secundum sua vota funda-
,, ret, sociorum aliquem ad Cuneates, qui se plurimum desiderabant,
,, cum caritate dimisit.

,, IV. Haud procul a maritimis Alpibus, ubi Sturia & Gessius ab illis

Cunei situs, qui & qualis &c.

,, defluentes, inter se mixtis sociantur undis, proxima tellus conclusa in
,, Clivum leniter assurgens, Cunei formam repræsentat, quæ hinc ab-
,, scissis rupibus, illinc paulatim decrescente solo exurgit tandem ar-
,, dua, & qua latior est, in planitiem oculo gratam, vinetisque refer-
,, tam, extenditur. Mira loci opportunitas, & ipsa naturæ munitio sub
,, Callisto II. Summo Pontifice, Henrico IV. Imperatore, & Ludovico
,, itidem IV. Galliæ Rege, meliores populorum circumadjacentium Pa-
,, gorum, Villarum, Oppidorum, atque Castellorum, qui a Tyrannis,

Chron. MS. Cunei.

,, libertatis cujusque eversoribus, iniquis ac turpibus injuriis preme-
,, bantur, in unum coegere: quod circa annum Domini MCXX. evenisse
,, narratur. Collecti igitur in unum, & arctissimo fœdere uniti, præpo-

tenti

„ tenti tutelæ Beatissimæ Virginis Deiparæ, cujus Sacellum erat in lo- „ co, & nuncupabatur *del Bosco* sese commiserunt; sicque tantæ Virginis „ patrocinio, tyrannidis excusso jugo, vindicataque libertate, locus in „ oppidum nobile, a figura Cuneus dictus, populosum, mercimonio „ dives, & opulentum evasit, titulo tandem Civitatis decorum, & for- „ titudinis firmitate in hostes, nec non fidelitate in suos Principes, om- „ nino clarum; distat autem a Monte Regali in occidentem ad XIII. M. P. „ regionis. — Ibi Sacellum B. V. del Bosco extat.

„ V. Cuneates igitur, qui mirabilia, quæ Deus per servum suum „ Franciscum passim, & ubique operabatur, suæque Apostolicæ vitæ, „ nec non conversationis exemplarissimæ eandorem jam pridem præci- „ cinente fama noverant, ut audierunt eum apud Montem Regalem, „ apud se quoque illum concupivere, & ut voti compotes fierent, quid- „ quid sibi visum est ad propositum, opere diligenter compleverunt. „ Tantam veruntamen gratiam obtinere minime valentes, pro Sancto „ ejus socium, vel socios (nec enim liquet unum vel plures ejusdem) „ ut cœlitus sibi missos Angelos omni cum reverentia susceperunt, eo- „ rum verba salutis audierunt tanta cum attentione, ut Ordini Minori- „ tico perpetuam mansionem apud se erigere decreverint. Erat in loco „ quædam Capella perdevota, divo Jacobo Apostolo nuncupata, Bene- „ dictinorum juris: hanc intercessione Cuneensium ab eorum Abbate a „ Fratribus obtentam, publicæ privatæque eleemosinæ piæ in eccle- „ siam sub eodem titulo S. Jacobi ad portam Cadralii nuncupatam „ extemplo converterunt, eique congruas ædes ad habitandum addi- „ derunt juxta formam & amorem paupertatis evangelicæ. — Cuneenses S. P. Francisc. adeunt, & exoptant. — Eidem mansionem decernunt. — Vide infr. ad annum 1311. n. 4.

„ VI. Celebratis Comitiis generalibus apud Sanctam Mariam An- „ gelorum Portiunculæ in festo Sancti Michaelis Archangeli, Sancto „ Patri perfectionem Evangelicam in suis Fratribus summe cupienti, vi- „ sum fuit ad omnes Sacerdotes Ordinis, tenoris, qui mox sequitur, „ scribere. — Mich. Ang. a Neapoli in sua Chronolog. fol. 7.

VII. *In Nomine SANCTÆ TRINITATIS, & Summæ Unitatis PATRIS, & FILII, & SPIRITUS SANCTI. Amen.*

Reverendis, & multum diligendis Fratribus universis, Generali Ministro Ordinis Minorum Domino suo, & ceteris Ministris Generalibus, qui post eum erunt, & omnibus Ministris, & Custodibus, & Sacerdotibus Fraternitatis ejusdem in Christo humilibus, & omnibus simplicibus, & obedientibus primis, & novissimis. — Epistola S. P. Fr. ad Sacerdotes.

Frater Franciscus homo vilis & caducus, vester parvus servus, salutem in eo, qui redemit & lavit nos in Sanguine suo; cujus nomen audientes, adorate cum cum timore, & reverentia proni in terra.

DOMINUS JESUS CHRISTUS

Altissimi Filius nomen illi, qui est benedictus in sæcula. Amen.

„ 1. A*Udite Domini filii, & Fratres mei, & auribus percipite ver-* „ *ba mea, inclinate aures cordis vestri, & obaudite voci filii* „ *Dei: servate in toto corde vestro mandata ejus, & consilia ejus perfecta* *men-* — Tob. 3. v. 6.

,, *mente implete: confitemini ei, quoniam bonus, & exaltate eum in ope-*
,, *ribus vestris, quoniam ideo misit vos Deus in universo mundo, ut verbo*
,, *& opere detis testimonium voci ejus, & faciatis scire omnes, quoniam*
,, *non est omnipotens præter eum.*

,, 2. *In disciplina, & obedientia perseverate, & quæ promisistis ei,*
,, *bono animo, & firmo proposito adimplete. Tamquam filiis se offert nobis*
,, *Dominus Deus, deprecor itaque omnes Fratres cum osculo pedum, & cum*
,, *caritate qua possum, ut omnem reverentiam, & omnem honorem,*
Coloss. 1. 20. ,, *quantumcumque poteritis, exhibeatis Corpori & Sanguini Domini nostri*
,, *JESU Christi, in quo quæ in cælis, & quæ in terris sunt pacificata, &*
,, *reconciliata omnipotenti Deo.*

,, 3. *Rogo etiam in Domino omnes Fratres meos Sacerdotes, qui sunt,*
,, *& erunt, & esse cupiunt Altissimi, quod quandocumque voluerint missam*
,, *celebrare, puri, & pure faciant cum reverentia verum Sacrificium san-*
,, *ctissimi Corporis, & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, sancta inten-*
,, *tione & munda, non pro ulla terrena re, neque timore, vel amore alicu-*
,, *jus hominis, quasi hominibus placentes; sed omnis voluntas, quantum ad-*
,, *juvat gratia Dei omnipotentis, ad eum dirigatur, & solum ipsi Deo*
,, *summo placere desideretis. Ipse solus operatur, sicut sibi placet; quoniam*
Luca 22. v. 19. ,, *sicut ipse dominus dicit*, hoc facite in meam commemorationem; *si quis*
,, *aliter fecerit, Judas traditor efficietur.*

Deut. 17. v. 5. ,, 4. *Recordemini Fratres Sacerdotes, quoniam scriptum est in lege*
,, *Moysi, quoniam transgredientes in corporalibus sine ulla miseratione per*
,, *sententiam Domini moriebantur: quanto majora, & pejora meretur pati*
,, *supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem testamenti pollu-*
Heb. 10. v. 29. ,, *tum duxerit in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fece-*
,, *rit? Despicit enim homo pollutus, & conculcat Agnum Dei, quoniam sicut*
,, *dicit Apostolus, non dijudicans & discernens sanctum panem Christum ab*
,, *aliis cibariis vel operibus indignis, indignus manducat; cum Domi-*
Ad Corint. 1. c. 11. v. 29. ,, *nus per Prophetam dicat*: Maledictus homo, qui opus Dei facit negli-
,, genter, & fraudulenter: *& propter Sacerdotes, qui nolunt ponere*
Hier. 48. v. 10. ,, *super cor in veritate; condemnat nos dicens*: maledicam benedictionibus
,, vestris.

,, 5. *Audite Fratres mei, si beata Virgo Maria honoratur, ut dignum*
,, *est, quia ipsum portavit in sanctissimo Utero, si B. Joannes Baptista con-*
Malach. 2. v. 2. ,, *tremuit, & non audebat tangere Domini verticem, si sepulcrum, in quo*
,, *per aliquod tempus jacuit, sic veneratur; quantum debet esse sanctus, &*
,, *justus, & dignus, qui non jam moriturum, sed in æternum victurum*
,, *& glorificatum, in quem desiderant Angeli prospicere, contrectat mani-*
Petr. 1. v. 12. ,, *bus, & corde, & ore sumit, & aliis ad sumendum præbet? Videte di-*
,, *gnitatem vestram Fratres Sacerdotes*, & estote sancti, quia ipse san-
,, ctus est.

,, 6. *Et sicut super omnes propter hoc mysterium honoravit vos Dominus*
Levit. 11. v. 44. ,, *Deus, ita & vos super omnes, propter hoc mysterium, diligite eum,*
,, *reveremini, & honorate. Magna miseria, & miseranda infirmitas;*
,, *quando ipsum sic præsentem habetis, & aliquid aliud in toto mundo cura-*
,, *tis. Totus homo paveat, totus mundus contremiscat, & cælum exultet,*
,, *quando super Altare, in manibus Sacerdotis est Christus Filius Dei vivi.*
,, *O admiranda altitudo! O stupenda dignatio! O sublimitas humilis! quod*
,, *Dominus Universitatis Deus, & Dei Filius, sic se humiliat, ut pro no-*
,, *stra salute sub modica panis formula se abscondat! videte Fratres humi-*
lita-

„ *litatem Dei, & effundite coram illo corda vestra, & humiliamini, ut & vos exaltemini ab eo. Nihil ergo de vobis retineatis vobis, ut totos vos recipiat, qui se vobis exhibet totum.*

„ 7. *Moneo præterea, & exhortor in Domino, ut in locis, in quibus morantur Fratres, una tantum celebretur missa in die, secundum formam S. R. Ecclesiæ. Si vero in loco plures fuerint Sacerdotes, sic sit per amorem caritatis alter contentus, audita celebratione Sacerdotis alterius, quia absentes, & præsentes replet, qui eo digni sunt, Dominus noster Jesus Christus, qui licet in pluribus sit locis, tamen indivisibilis manet, & aliqua detrimenta non novit; sed unus verus, sicut ei placet, operatur cum Deo Patre, & Spiritu Sancto Paraclito in sæcula sæculorum. Amen*

„ VIII. Hanc epistolam sancti Patris in annum MCCXXVI. Waddingus rejicit, monetque in suis commentariis ad eamdem epistolam, rationes assignasse, cur ejusdem prope finem sanctus Pater unius tantum missæ celebrationem in singulis Cœnobiis commendasset. Ad hæc, quidquid sit de tempore datæ litteræ, placuit addere, animadvertendum esse sanctum Patrem plurimum vitam monacalem adamasse, & adeo, ut aliquando dubitaverit, an contemplationi & orationi, vel potius prædicationi, ut aliis etiam proficeret, incumbere deberet; quemadmodum legimus in Chronicis nostris, & apud Waddingum. Anceps, inquam, cum esset consilium, a Domino prolixa oratione petebat, & sibi oranti in subsidium sanctam Claram cum suis, & B. Silvestrum in monte supra Assisium commorantem obnixe & humiliter expostulavit. Habito per fratrem Massæum præfatorum oraculo cœlitus illis demisso, his verbis expresso, *Carissime Frater & Pater, tam fratri Silvestro, quam sorori Claræ, & sociis una eademque fuit Jesu Christi benedicti responsio, ut vadas ad prædicandum, quia non vocavit te propter te solum, sed propter salutem etiam aliorum, propter quod ponet verba sua in ore tuo*, surgens, voluerat enim genuflexus illud excipere, (virtute Altissimi succensus dixit) *eamus in nomine Domini, &c.* Exinde vitæ contemplativæ, quæ proprie Monachorum est, activam immiscuit. Monachis enim, ut collegit Gratianus, non omnia, quæ Clericis licent; nam aliud convenit ex eo quod Clericus est, aliud ex eo quod Monachus est: ex eo quod Monachus est, sua & aliorum peccata deflendi habet officium; ex eo quod Clericus, docendi & pascendi populum. Monachos vero usque ad tempus Eusebii, Zosimi, & Siricii Monachos simpliciter, & non Clericos fuisse Ecclesiastica testatur historia. Idem etiam Hieronymus refert Monachos Scythiæ convenisse in unum, ut Sacerdotem sibi invenirent, qui eis missarum solemnia celebraret: insuper in epistola sexagesima, quæ est Epiphanii ad Joannem Hierosolymitanum, ab eo latine reddita, legitur Epiphanium ordinasse presbyterum Monachis poscentibus, qui eis Domini sacramenta conficeret. Licet ergo sanctus Pater vitam, ut ita dicam, mediam inter activam & contemplativam, vel potius utramque simul, eo doctus oraculo, elegisset, contemplativam nihilominus Anachoretarum magis amasse constat, ut inter cetera loca, Alverniæ solitudo aperte demonstrat: quamobrem licet in Ordinis Cœnobiis plures admitteret Sacerdotes, parce tamen eos celebrare cupiebat, ne ex multa missarum celebratione nimius ad eorum ecclesias Laicorum fieret concursus, quæ vitam contemplativam extur-

Quantum S. Pater vitam Monacalem amaverit.

Wadd. ad an. 1226. n. 10. 11.

Dubitat an contemplationi potius, quam prædicationi vacandum.

Chron. p. 1. lib. 2. c. 11. Wadd. ad ann. 1212. n. 29.

S. Pater vitam activam contemplativæ immiscet.

XVI. q. 1. hinc est etiam.

Aliud enim &c.

Monachorum & Clericorum varia sunt officia.

Lit. Pont. ad Regem Hierosol. & ad Episc. Tusculan.

„ turbant: vel etiam forte, ne aliquando ob aviditatem lucri magis, „ quam ob devotionem, ſacra hujuſmodi faciendi in Ordine introdu- „ ceretur abuſus. Ex hac etiam epiſtola quanta devotione in Eucha- „ riſtiam flagraret, & quales in eamdem deſideraret S. Pater Sacer- „ dotes, plane dignoſci poteſt. Interea Eccleſiæ ſanctæ in Oriente res „ dubiæ & periculis plenæ Summi Pontificis animum urebant; qua- „ mobrem pro iiſdem Regi Hieroſolymitano ſcripſit *Audivimus te*, *&c.* „ III. idus Auguſti, & Epiſcopo Tuſculano *De communi &c.* Idibus „ Novembris.

Volaterra C. E. — *Indic. ex Oder. cit. fol.* 103. & 308. — Bonamicus ibi naſcitur. — *Nova Top. in Mart. Rom. Perverii.* — Fit 3. Ordinis S. P. Franciſci. — *Hyacint. a Bajardo in Theat. Seraphico MSS.*

„ IX. Volaterræ Italis *Volaterra* Civitas Epiſcopalis antiquiſſima „ Hetruriæ non procul a mari, in edita planitie collis ſita, ad quam „ XV. ſtadiorum eſt aſcenſus inter Piſas, & Senas, inde XXX. hinc „ XXIV. M. P. diſtans, a Florentia in Auſtrum ſupra XXX. recedens, „ media quaſi reperitur inter Florentiam, & Populonium, fuitque ali- „ quando una ex primis Tuſcorum Coloniis; hæc Civitas Bonamicum „ ſuum Civem mundo edidit chriſtianæ pietatis in exemplum; Tertii „ ſiquidem Ordinis ſodalitio adſcriptus, ſanctique Patris Franciſci „ alumnus, virtute orationis, humilitatis, & patientiæ maxime eluxit, „ diemque ſupremum in eadem Urbe glorioſe clauſit hoc anno pridie „ nonas Julii, deſcribiturque in tabula Sanctorum Tertiariorum juxta „ monumenta P. F. Hyacinthi a Bajardo tranſmiſſa anno MDCLIV. qui „ illum in ſuo Theatro Seraphico, quod penes me habeo manuſcriptum, „ adnotavit.

IN-

INDEX
RERUM NOTABILIUM

Notæ Arabicæ paginam, Romanæ marginalem paragraphum denotant; quæ autem pertinent ad Waddingi vitam solo Romano paginæ numero indicantur.

A

Ange-

B

Cæ-

C

D

Eccle-

E

F

S. Francisci gesta a sua conversione ad Ordinis initium.

G

H

I

Joan-

N

O

P

Pe-

R

S

Sigi-

FINIS TOMI PRIMI.

Menda, quæ in hujus primi Tomi editionem irrepſerunt, Benevole Lector ita corriges.

26.		§. iv.	v.
18.		§. v.	vi.
53.	num. v.	prrfectus	perfectus
99.	num. L.	dſcipuli	diſcipuli
101.	in marg.	& riſu	& viſu
144.	num. LVII.	peperunt	pepererunt
160.	num. XXVII.	à conſpectu conclii	concilii
170.	verſus fin.	ab illum	ab illum
184.	num. v.	parum firmatis	firmitatis
190.	num. XI.	veſtutate	vetuſtate
259.	in marg.	Fr. Minorum	Minores
301.	num. XXVII.	acceptabilibus	acceptabilius
305.	in marg.	Zierita	Zurita
321.	in marg.	pauperibus relinquentem	non relinquentem

Alia, ſi quæ occurrerint, pro tua humanitate facili negotio inter legendum poteris emendare.

